

A SZATMÁRI ÉS NAGYVÁRADI EGYESITETT EGYHÁZMEGYÉK

1938. OKTÓBER 26–28. NAPJAIN NAGYVÁRADON TARTOTT

EGYHÁZMEGYEI ZSINATÁNAK HATÁROZATAI

**NAGYVÁRAD,
SZENT LÁSZLÓ-NYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
1939.**

STEPHANUS FIEDLER

DEI MISERATIONE ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA

EPISCOPUS

DIOECESIUM SZATHMARIENSIS ET MAGNOVARADIENSIS

VENERABILI CAPITULO ET CLERO UTRIUQUE DIOECESeos
SALUTEM ET BENEDICTIONEM IN DOMINO!

Venerabiles Fratres!

Filii Dilectissimi!

Ut notum est Vobis, diebus 26.—28. Octobris anni elapsi, Deo adiuvante, in Ecclesia Cathedrali Magnovaradinensi Synodum Dioecesanam ad normam Codicis Iuris Canonici, praesentibus de iure vocandis cum sollemnitatibus festivis et vero spirituali omnium adstantium gaudio celebravimus.

STATUTA DIOECESANA, cooperantibus pluribus doctis et piis sacerdotibus composita, audito prius universo Clero Dioecetano, in sessionibus huius Synodi pertractata, approbata et per speciale Decretum promulgata sunt. Haec STATUTA SYNODALIA, nunc typis mandata traduntur Vobis, Dilectissimi in Christo Fratres, ut ea a die nona Aprilis huius anni, idest a Dominica Resurrectionis Domini Nostri Jesu Christi, tamquam novas leges particulares Dioecesium Nostrarum, rite institutas et promulgatas, ad maiorem Dei gloriam et ad salutem tum Vestram, tum fidelium curae Vestrae concreditorum, obsequio vere filiali, pia conscientiositate, zelo sacerdotali et sollicitudine pastoralis observetis.

Scitis primarium Synodi finem fuisse: „Nova Statuta dioecetana conficere et promulgare, quae praescriptis et spiritui Codicis Iuris Canonici in omnibus exactissime respondeant et specialibus nostris necessitatibus conveniant“. Iam nunc cuilibet textum STATUTORUM SYNODALIUM attente legenti et continuas allegationes canonum Codicis consideranti difficile non est videre STATUTA haec revera nihil aliud velle, nihil aliud intendere, praeter id quod vult et intendit S. Mater nostra: ECCLESIA. Haec Sancta Mater assistente Spiritu Sancto omnibus temporibus ostendit nobis tutissimam viam ad beatitudinem aeternam. Ideo huic Sanctae et fidei Matri sancte est oboediendum et cum illa sentiendum. Tali oboedientia filiali et ea caritate amplectimini STATUTA haec, spiritum ecclesiasticum spirantia, qua ipsam Dei Ecclesiam diligitis.

Nova STATUTA SYNODALIA aptissimas etiam instructiones pastorales continent, ut modo nostris temporibus et nostro „territorio missionum“ maxime adaptato laboremus pro salute animarum, quas Redemptor noster pretio magno sui sanguinis acquisivit. Accipite libentissime et implete fidelissime omnes obligationes pastorales, quas haec STATUTA humeris Vestris imponunt, etiamsi aliquando onera omnino nova et gravia videantur. Etenim in vinea Domini, imprimis hodie, cum sudore vultus nostri est laborandum pro animabus, pro quibus Piissimus Salvator quocumque sanguinem sudavit et crucem bajulavit.

Observando STATUTA et sequendo Instructiones has pastorales omnes nos unanimiter et concorditer agemus: superiores in vigilando et dirigendo, subditi vero in operando et oboediendo. Et sic crimus vere acies bene ordinata, cui benignissimus Dominus nunquam denegabit gratiam et sic cum gaudio reportabimus manipulos nostros et de omnibus difficultatibus semper triumphabimus.

Nova STATUTA erunt et vinculum caritatis inter Praesulem et Clerum, item inter Clerum et populum nobis comissum. Praesul cum caritate tradit Vobis haec STATUTA et ex caritate erga Deum exigit eorumdem fidelem observantiam, Vos vero ex duplici caritate, Dei videlicet et proximi facite ea, quae in illis praescribuntur. Hac caritate moti et animati laeto semper animo valebitis laborare et omnia onera vitae pastoralis cum gaudio portare.

Die 10.-a Novembris anni elapsi, Synodi celebrationem personaliter nuntiavi b. m. Pio XI. Summo Pontifici, qui peramanter Nobis omnibus benedictionem apostolicam dedit.

Verbis S. Pauli Apostoli alloquor Vos: „Confidens in oboedientia tua scripsi tibi, sciens, quoniam et super id, quod dico, facies“ (Philem. 21). Et cum verbis Beati Petri trado vobis haec STATUTA: „Crescite in gratia et in cognitione Domini nostri et Salvatoris Jesu Christi“ (I. Pet. 3, 18).

IPSI GLORIA ET NUNC ET IN DIEM AETERNITATIS!

Benedictio Dei omnipotentis: Patris † et Filii † et Spiritus Sancti † descendat super Vos et maneat semper. — Amen.

MAGNOVARADINI—SZATHMARINI, die 11. Februarii, Festo Apparitionis Immaculatae Virginis, anno salutis 1938.

† STEPHANUS
episcopus.

A ZSINAT HATÁROZATAI

1. § — A jelen zsinati határozatok *1939. év április 9.-én, Husvét vasárnapján lépnek hatályba*; e naptól kezdve kötelezik a szatmári és nagyváradai egyházmegye összes papjait és hiveit; ugyszintén ez egyházmegyék területén működő szerzeteseket és szerzetesnőket, amennyiben az ET őket is a Főpásztor joghatósága alá rendeli; a papság viselkedésére, a szentségek kiszolgáltatására, a szent cselekmények végzésére és az igehirdetésre vonatkozó határozatok pedig a két egyházmegye területén tartózkodó idegen egyházmegyei papokat is.

2. § — E határozatok érvénybelépésével *hatályukat veszítik* mind a két egyházmegyében az *eddig érvényben volt statutumok* és rendeletek, hacsak maguk e határozatok valamelyiket kifejezetten továbbra is fenn nem tartják.

3. § — Ha a Főpásztor fontos okból valamely határozatnak *megváltoztatását*, vagy *új előírás* kibocsátását látja szükségesnek, ennek az új intézkedésnek a pontos helyét a zsinati határozatok közt ki fogja jelölni. Minden plebános köteles az új intézkedést a kijelölt helyre, változtatás esetén a régi határozat helyébe, azonnal bevezetni és így az egyházmegyei törvények gyűjteményét állandóan kiegészíteni.

4. § — Jelen határozatok intézkedései, különösen azok, amelyek az egyházi szolgálatban álló világi személyek alkalmazására, javadalmazására, elbocsátására és végellátására; az egyházi javak szerzésére és azok iránti felelősségre; a hagyatéki köteles címekre, a hagyatéki eljárásban való képviselőlet kérdéseire vonatkoznak, — *világi magánjogforrást is képeznek* és adott esetben ez intézkedések bírósági és hatósági elismerését is szorgalmazni kell.

Rövidítések:

ET = Egyházi Törvénykönyv (Codex Iuris Canonici)

AAS = Acta Apostolicae Sedis

PPO = Preces et Pia Opera indulgentiis ditata (1938)

Kódexmagy. Biz. = Kódexmagyarító Bizottság

AZ EGYHÁZI SZEMÉLYEKRŐL

1. Az egyházi személyek általános kötelességei

5. § — Az újszövetség papja Jézus Krisztusnak, az örök isteni Főpapnak helyettese és munkájának folytatója a földön, ugyanazzal a *magasztos küldetéssel*: hogy halhatatlan lelkeket vezessen a mennyei Atyához.

Éljen állandóan e szent küldetésének tudatában. Bensőséges lelki élettel, papi erényeivel, tudományos önképzéssel és példaadó külső viselkedésével *tegye magát erre méltóvá és alkalmassá*. Kerüljön mindent, ami állásához nem illik, vagy őt szent hivatásának betöltésében akadályozná, — úgy ahogy az Egyház általános törvényei és jelen zsinati határozatok előírják.

I. A PAP LELKI ÉLETE

6. § — A papnak *olyan fokban kell a keresztény tökéletességre törekednie*, hogy mások megszentelőjévé és tökéletesítőjévé („*perfector*“ — Sz. Tamás) is válhassék. Azért a világi híveknél öntudatosabb, szentebb életre kell törekednie. Életének, sőt egész lényének Krisztust kell sugározni; csak így tudja Krisztus szellemét mások lelkébe is beültetni. „*Qui non ardet, — non accendit.*“

Különösen a mai, anyagi világban *a mi missziós vidékünkön* tartsa ezt szem előtt. Hathatósabban prédikál életével, mint ajkával.

Azért az egyházmegyének minden papja tekintse *legelső és legfőbb papi kötelességének* saját lelki életének gondozását: becsülje nagyra; tanulmányozza; de főképen éljen bensőséges lelki életet (124. kán.).

7. § — Végezze nagy buzgósággal a bensőséges *lelki életnek kipróbált áhitatgyakorlatait*, elsősorban azokat, amelyeket az ET kötelezően előir (125. kán.), főképen a napi *elmélkedést*; de ezeken kívül azokat is, amelyeket általában minden kegyelmi életre törekvő buzgó keresztény gyakorol és amelyeket lelkigyermekének ő maga is ajánl, — úgy, ahogy azokat X Pius pápa „*Exhortatio ad Clerum catholicum*“ kezd. apostoli szózatában a papoknak lelkére köti.

Ezt a buzditószózatot a papok és papnövendékek, mint a papi lelki életnek Kódexét, gyakrabban olvassák és elmélkedjék át és törekedjenek mindenben követni. (Magyar fordítása kapható a nagyváradi püspöki irodában).

Ugyanolyan szeretettel tanulmányozzák és köveszik XI Pius pápának „*Ad catholici sacerdotii fastigium*“ kezdetű apostoli körlevelét is

8. § — Az áldozópap *lelkiéletének középpontja legyen a legméltóságosabb Oltáriszentség.*

a) *Gyakran, mélységes imádással és nagy szeretettel látogassa.* Gondozza az örök lámpát a szentségház előtt, — de még inkább saját szívében. Reggel első és este utolsó utja legyen: köszöneti isteni Barátját, a szentségi Jézust.

Imádságait végezze szívesen a legméltóságosabb Oltáriszentség előtt. Ha teheti, lépjen be a „*Szentségimádó Papok Társulata*ba“ és végezze buzgón imaóráját.

b) *Tekintse legértékesebb napi munkájának a szentmise bemutatását* és állítsa azt egész lelki életének középpontjába. A napi szentmise bemutatását *komoly ok nélkül ne hagyja el.*

Mindenkor *tiszta lélekkel, buzgó előkészülettel*, lehetőleg a Matutinum és Laudes elmondása után és papi ruhába öltözötten járuljon az Ur szent oltárához (807, 810, 811. kán.); utána lehetőleg a szentélyben, a nép előtt példaadóan végezze *hálaadását.*

Gyakrabban *ismételje át a szentmise bemutatásának szabályait*; ha módja van, kérje valamely buzgó paptársának ellenőrzését. Ajánlatos évenként a szentmiséről szóló épületes könyvet áttanulmányozni vagy átelmélkedni.

c) *Törekedjék hiveiben is eucharisztikus lelkületet nevelni.* Azért gyakran és meleg szeretettel prédikáljon a szentmise áldozatról, a szentáldozásról és a szentségi Jézusról, aki szeretetből éjjel-nappal közöttünk lakozik. Tartsa nyitva templomát a szentséglátogatók részére. De a legszebb eucharisztikus prédikáció: a pap eucharisztikus élete; ez fogja a hiveket igazán a szentségi Jézus közelébe vonni.

9. § — *A pap csak bensőséges imaélet által válhatik „Isten emberévé“* (II. Tim. 3, 17). Azért buzgó elmélkedéssel törekedjék imaéletét állandóan mélyíteni, az imádság emberévé és tanítómesterévé válni. *Különösen a papi zsolozsmát*, amelyet az egész Egyház nevében végez, mondja el nagy gonddal és áhitattal.

a) *Aki nagyobb egyházi rendet vett fel*, súlyos bűn terhe alatt köteles minden nap az egyházmegyei directorium szerint elmondani az egész zsolozsmát (135. kán.) — Ha *javadalmas pap* törvényes mentő ok nélkül elmulasztaná e kötelességét, mulasztása arányában elveszti jogát jövedelméhez és köteles azt a templompénztárnak, vagy az egyházmegyei papnevelőintézet javára adni, vagy a szegények közt kiosztani (1475. kán.).

b) *Tekintse napi zsoltosmáját valóban istenszolgálatnak („officium divinum“); végezze olyan áhítattal, hogy imádkozásban akadályozott felebarátai helyett is imádja és engeztelje Istent; ajánlja fel öntudatosan az egész Egyházért, a bűnösökért, a pogányokért, jó papokért és az Egyháznak minden szükségéért, — de főképen saját élő és meghalt lelki gyermekeiért.*

c) Nagyban növeli a zsoltosmázó pap buzgóságát, ha a zsoltosma történetét, felépítését és szellemét, de főképen a zoltárokat behatóbban *tanulmányozza*. Azért szívesen olvasson ilyen tárgyú könyveket.

d) Amikor teheti, *végezze* napi zsoltosmáját a *szentségi Jézus lábánál*. Minden pap, klerikus, szerzetes és ujonc, aki az egész napi zsoltosmát — akár több részben is — az Oltáriszentség előtt végzi, a megszokott föltételek mellett teljes bucsut nyerhet; aki egy részt végez így, minden imaóráért (hora) 500 napi bucsut nyerhet. E bucsukat azok a papok is megnyerhetik, akik a Szent-szék engedélyével a zsoltosma helyett más imádságot végeznek (PPO 678. és 674. szám).

e) Lehetőleg *úgy osszák be* a napi zsoltosmát, hogy azzal *egész napjukat* és minden munkájukat *megszenteljék*. A Matutinum-ot és Laudes-t lehetőleg a szentmise előtt mondják el („Saltem Matutino cum Laudibus absoluto“, — *Missale Rom.*: Ritus serv. in celebr. Missae I, 1, v. ö. De defectibus X, 1).

10. § — A papnak *nagy lelki tisztaságra kell törekednie*. Azért „lelkének szennyeit a bűnbánat szentségével gyakran mossa le“ (125. kán.).

a) Ha teheti, merítsen hetenként vagy legalább két hetenként a bűnbánat szentségének lelket frissítő forrásából; ily módon bucsunyerés tekintetében biztosítja magának a 931. kán. 3. §-ában foglalt kedvezményt. Nem tenne eleget az ET szoros előírásának sem, aki *legalább havonkint* nem végezné el a szentgyónást.

b) Lehetőleg válasszon magának *állandó lelkiatyát*. Végezze szentgyónását buzgó előkészülettel, meleg hálaadással és azzal a szent szándékkal, amellyel az Úr Jézus e szentséget — főképen a papoknak — kínálja. A pap gyakori és buzgó gyónása — a szentgyónás legszebb apológiája is a nép előtt.

c) Akit lelkiismerete halálos bűnről vádol, bármennyire tökéletes bánatot is érezne szívében, előzetes szentgyónás nélkül nem mutathat be *szentmisét*; ha mégis sürgős szükség esetén és gyónató hiján, tökéletes bánat felindításával misézett volna, minél hamarabb (legkésőbb három napon belül!) köteles elvégezni gyónását (807. kán.).

d) *Az esperes-kerületi gyűlések alkalmával* a kerület papjai példaadóan, közösen járulnak a szentgyónáshoz (93. §).

11. § — A papszentelésben kapott kegyelem felszításának (II. Tim. 1, 6) legkiválóbb eszköze: *a lelkigyakorlat végzése*.

a) Minden pap köteles a Főpásztortól kijelölt **intézetben** vagy lelkigyakorlatos házban legalább **minden harmadik évben**, legalább három teljes napig tartó zárt lelkigyakorlatot végezni (126. kán.). A Főpásztor ellenőrzi e kötelesség teljesítését és azt, aki már két évig nem volt lelkigyakorlaton, a harmadikban hivatalból fogja meghívni. A magánosan végzett lelkigyakorlatokról az érdekeltek küldjenek hivatalos értesítést a Főpásztorhoz.

b) De aki teheti, tartson **minden évben**, néha hosszabbat (5, vagy 8 naposat) is (v. ö. Exhort. ad Clerum cath. és XI. Pius pápa „Mens Nostra“ kezdetű ap. körlevelét, AAS. XXI, 689. köv. l.)

c) Az egyházmegye **ujmisis papjai** öt éven át kötelesek évenként a számukra rendezett lelkigyakorlatokon résztvenni. E lelkigyakorlatok célja: őket az állhatatosság útján megtartani és bensőségebb, alaposabb lelki életre nevelni.

d) A Főpásztor évenként legalább egyszer **közös papi lelkigyakorlatot** rendez. Magánlelkigyakorlatok végzése végett a főtisztelendő papság forduljon bizalommal a szatmári jezsuita atyákhoz.

12. § — A lelkigyakorlat jó hatásának állandósítására végezzen minden pap lehetőleg **havi számvételt** (recollectiot), ahogy azt XI. Pius pápa papoknak, sőt világi hiveknek is nagyon ajánlja (id. ap. körlevél u. o. 705. és Ad cath. sacerdotii fastigium“ AAS. XXVIII, 50).

A havi **rekollekció** napját használják fel a **boldog halálra való készületre is**.

13. § — Legyen minden pap az **Ur Jézus Szentséges Szívének** bensőséges tisztelője és apostola. A Szent Szív tiszteletéből egyéni megszentüléséhez a leghathatósabb kegyelmeket, lelkipásztori működésére pedig a leggazdagabb áldásokat merítheti.

Viseltessék gyöngéd, gyermeki bizalommal a **Boldogságos Szűz Anya** iránt. Szeretetét tanúsítsa a szentolvasó naponként való elimádkozásával (125. kán.). A Szűzanya lesz lelki tisztaságának legfőbb oltalmazója és minden szükséges kegyelem kieszközölője isteni Fiánál.

Aki öt tizedet a **legméltóságosabb Oltáriszentség előtt** imádkozik, a megszokott feltételek mellett teljes bucsut nyerhet (PPO 360. c.).

14. § — Aki papi munkáját és lelki kötelességeit jól akarja végezni, annak **napirendet** kell tartania. Azért minden papnak legyen határozott életrendje; becsülje és jól használja fel idejét, szeresse a magányt, főképen az esti órákban; gondos lelkiismeretvizsgálással állandóan ellenőrizze magát (125. kán.).

A jóban való állhatatosság biztosítására nagyon üdvös beiratkozni olyan papi egyesületbe, amely tagjainak rendszeres lelki vezetést és ellenőrzést nyújt. A legutolsó pápák, főképen b. e. X. Pius

pápa különös szeretettel ajánlják minden világi papnak az „*Unio Apostolica*“ nevű papi egyesületet.

II. A PAP ERÉNYEI

15. § — A pap szentebb belső élete **kifelé a keresztény erények** példás gyakorlásában nyilvánul. Ez az a nagyobb **külső élet-szentség**, amellyel a papnak a világi hívek előtt tündökölnie kell (124. kán.).

Krisztus szolgája törekedjék egész életét a szent evangélium szellemében berendezni. Bár fogadalommal nem kötelezi magát az *evangéliumi tanácsok* követésére, mégis gondolja meg, az isteni Mester, elsősorban az apostoloknak és utódaiknak: a papoknak ajánlotta e tanácsok szellemének elsajátítását és hűséges követését.

16. § — Minden pap tanúírtson *szent tiszteletet és engedelmességet* előljáróival szemben. A tekintélyrombolásnak mai korában elsősorban a saját példaadó engedelmességével és törvénytiszteletével prédikáljon tekintélytiszteletet.

a) A *római pápában* lássa meg Krisztus földi helytartóját. Azért fiúi hódolattal és szeretettel viseltessék a Szentatya személye iránt; meggyőződéses engedelmességgel kövesse minden rendelkezését és irányításait, sőt óhajait is. Az Egyház tanítása szerint gondolkozzék és az Egyházzal együttérezzen („*sentire cum Ecclesia*“).

b) Szobáját és hivatalos helyiségeit diszítse a *Szentatya képével*. Minden kinálkozó alkalommal búzdítsa híveit bensőséges pápatiszteletre (689. és 697. §) és szívesen adjon, gyűjtsön „*Péterfilléreket*“ (915. §).

17. § — Sohase tévessze szeme előtt, hogy áldozópappá szentelésének ünnepélyes órájában *Főpásztorának* engedelmességet ígért.

a) Azért a Főpásztor *minden parancsát és intézkedését* fogadja hitből fakadó engedelmességgel. Vállalja örömmel és azonnal azt a munkakört, amelyet a Főpásztor számára kijelölt. Egészen különleges ok nélkül ne kérje a Főpásztor rendelkezésének megváltoztatását. Gondolja meg, hogy Isten törvényes előljárói útján közli vele szent akaratát és ezzel együtt kínálja kegyelmeit és áldását is (127—128. kán.).

b) *Senki sem távozhatik* az egyházmegye területéről egy hétnél hosszabb időre Főpásztorának kifejezett engedélye nélkül. Egy hétig tartó távollétre a közvetlen előljáró is adhat engedélyt (143. kán., v. ö. 117. §).

c) Külön főpásztori engedély nélkül egyháziak *nem iratkozhatnak be egyetemre*, főképen nem ezek világi fakultásaira és nem taníthatnak világi iskolákban (Secr. Stat. 1920. nov. 20. és S. C. Conc. 1927. febr. 22. AAS. XIX, 99—100).

d) A Főpásztor hozzájárulása nélkül *nem léphetnek szerzetbe* (542. kán. 2. sz.).

e) Óvakodjanak egyházi Főhatóságuknak illetéktelen *birálattól és minden zuglódástól*, főképpen világiak vagy másvallásuk előtt.

f) Aki a Főpásztor intézkedéseinek meghiusítása végett *netalán világi hatóságokhoz fordulna*, egyházi vétséget követ el és súlyos egyházi büntetést von magára (2334. kán.).

18. § — Az újszövetségi papnak fő ismertető jele és ékessége: *a tiszta élet*. Ez biztosítja a pap szívének osztatlanságát, hogy „egészen az Uré legyen“ (I. Kor. 7, 34); személyének nagy erkölcsi tekintélyt ad, lelkeket vonz hozzá és sok áldást biztosít munkájára.

a) Épenazért minden pap nagy, *természetfölötti értéket lásson a papi coelibátusban*. Legyen a tiszta élet apostola is, szent meggyőződéssel védje azt minden támadással szemben. A sirig hiven és feddhetetlenül tartsa meg azt a szent ígéretet, amelyet alszerpappá szentelése alkalmával az Egyház színe előtt, az oltár lépcsőjén tett. Olyan feddhetetlenül éljen, hogy szívéhez szenny, jóhírnevéhez gyanu soha ne tapadjon (132. kán.).

b) *Éljen szerény és önmegtagadó életet*. Gondosan őrködjék érzékei fölött. Kerüljön minden kétértelmű szót, szent ajakhoz nem illő tréfát, minden bűnre vezető alkalmat és a tisztaság elleni bűnöknek még az árnyékát is.

c) *Kerüljön mindent*, ami számára vagy mások számára a legcsekélyebb kisértést is okozhatna. Nőkkel szemben legyen mindenkor okosan tartózkodó. *Magános nőket* egyedül ne látogasson, hivatalában is csak fontos ügyben fogadja őket, de sohasem az esti órákban. Semmiféle bizalmaskodást ne engedjen meg magának és ne tűrjön nőkkel szemben.

d) Ne menjen nőkkel kirándulásra; ne utazzék velük együtt. Lehetőleg ne fogadjon el tőlük emléket vagy ajándékot.

Kerülje a *szükségtelen levelezést*. Ha mégis okvetlenül szükséges nőknek írnia, a levél hangja és tartalma legyen olyan, hogy a legszigorubb bíráló sem találhasson benne kifogásolni valót.

e) *Lelki gyermekeivel szemben* is legyen okos, rövid és óvatos; lelki ügyeiket lehetőleg a gyóntatószékben intézze el (448. §).

19. § — *A szent tisztaság követelményeinek megfelelően rendezze be házát*.

a) Háztartásának vezetésére külön főpásztori engedély nélkül csak *közeli nőrokonait* veheti magához, amelyenek: anyja, nagyanyja, testvére, nagynénje, illetve nagybátyjának felesége.

b) De ezek alkalmazásában is *legyen okos és körültekintő*: ne vegyen magához olyan rokont, aki lelkipásztori szempontból kifogás alá eshetnék; ne fogadjon házába sok rokont, sokgyerme-

kes családot, vagy nagyon fiatal női rokont, aki még maga is felügyeletre szorul.

c) Vigyázzon, hogy a test és vér természetes érzelme el ne hajlítsa szívét a lelkipásztori szempontok rovására. Legközelebbi rokonainak se engedjen beleszólást a hivatalos ügyekbe és velük szemben is legyen legfőbb elve: *Suprema lex salus animarum*.

20. § — *Idegen nő* csak a Főpásztor előzetes engedélyével alkalmazható házvezetőnőnek.

a) *A Főpásztor csak akkor fogja az engedélyt megadni*, ha az alkalmazni kívánt egyén katolikus vallású, legalább 40 éves és minden tekintetben kifogástalan. Polgárilag elvált, vagy férjétől önhatalmulag elvált nő nem alkalmazható (v. ö. 133. kán. 2—4 §).

b) A Főpásztor engedélyének megérkezése után *kössön a pap* háztartási alkalmazottjával szabályszerű *szolgálati szerződést*; havonta pontosan fizesse ki neki járandóságait; semmi szín alatt ne fogadjon el tőle kölcsönbe pénzt, butort vagy más házi felszerelést, hogy függő helyzetbe ne kerüljön vele szemben.

c) Nem-rokon házvezetőnővel nem illik *egy asztalnál étkeznie*. Ne utazzék vele egy kocsin. Lakása úgy legyen elhelyezve, hogy gyanura ne adjon okot.

d) *Az esperes szorgalmazza* ezeknek az előírásoknak lelkiismeretes betartását; ha netalán helytelenséget venne észre, testvéri szeretettel figyelmeztesse paptársait; — ha ez nem használna, a kifogásokat haladéktalanul jelentse a Főhatóságnak.

21. § — Minden pap gondosan *örkődjék háza népe fölött*, — akár rokonok, akár idegenek azok, — hogy ne vonja magára a Nemzetek Apostolának kárhoztatását: „Aki pedig övéinek, főképpen háza népének gondját nem viseli, — megtagadta a hitet s rosszabb a hitetlennél“ (I. Tim. 5, 8.).

a) *Kivánjon tőlük szerény öltözködést és viselkedést*. *A vasárnapot* a plébánián példaadóan szenteljék meg. A plébános egész házinépe vegyen részt a szentmisén és a prédikáción, ha csak egészen különleges ok nem teszi ezt lehetetlenné, sőt lehetőleg a délutáni vagy esti ájtatosságokon is jelenjenek meg. Járuljanak gyakran a *szentségekhez*. Minden tekintetben olyan viselkedést kívánjon tőlük, hogy lelkipásztori működésében támogatói, ne akadályozói legyenek.

b) A plébános lelkiismeretben felelős azért is, hogy női rokonai, vagy alkalmazottai a *plébánián lakó paptársak számára nem jelentenek-e lelki veszélyt*. Legyen annyi lelki ereje, hogy legközelebbi rokonaitól, még a szüleitől is meg tudjon válni, ha azt a lelkek üdve megkívánja.

22. § — Az Üdvözítőnek eme intelme szerint: „Ne legyen aranyotok, se ezüstötök, se pénzetek övetekben, se táskátok az uton, se két köntöstök, se sarutok, se bototok...“ (Mt. 10, 9), törekedjenek életüket az evangéliumi *szegénység szellemének* megfe-

lelően berendezni. Így könnyebben készítik el lelküket egyre fokozódó szegénységük érdemszerző elfogadására és hathatósabban fognak tudni elszegényedett hivatásuk lelkéhez férni.

a) *Óvakodjanak a pénzvágytól és mohó vagyongyűjtéstől* (Tim. I. 6, 9). Papi járandóságuk behajtásában legyenek igen tapintatosak, hogy a kapzsiságnak a látszata se tapadjon személyükhöz (151. §).

b) *Becsületesen szerzett vagyonukhoz se ragaszkodjanak.* Ne tekintsék azt saját tulajdonuknak, hanem az Egyház közvagyonának: „Bona Ecclesiae... vota sunt fidelium et pretia peccatorum, ac patrimonia pauperum“ (IX. lectio 25. Maji). — Egyházi eredetű vagyonukat ne rokonaikra vagy épen idegen alkalmazottakra hagyják, — ezen úgy sincsen Isten áldása; — hanem szeretettel adják egyházi közcélokra vagy a szegényeknek (1473. kán; v. ö. 999. §).

c) *Óvakodjanak minden fényűzéstől és költekezéstől.* Lakásuk berendezése, ruházódásuk és asztaluk legyen szerény és egyszerű, a mai szegény világ apostoli munkásához és a szegények lelkipásztorához illő.

23. § — Legyen tevékeny szeretetük a szegények és nyomorgók iránt; megértő szívük és szociális gondolkodásuk a nép egyszerű fiai és a munkások iránt (144. §).

Adják meg munkásaiknak és alkalmazottaiknak igazságos béréket, engedjenek nekik időt vallási kötelességeik teljesítésére; ne vonják el őket családi ügyeik intézésétől; ne terheljék őket erejükön felül és olyan munkával, amely életkorukkal vagy nemükkel nem volna összeegyeztethető (1524. kán.).

24. § — A két egyházmegye összes papjai, akiket az isteni Gondviselés egy Főpásztor vezetésére bizott, ápoljanak szívükben egymással szemben igazi, természetfölötti *paptestvéri szeretetet*. Erről ismeri meg a világ, hogy Krisztus igazi tanítványai vagyunk (Ján. 13,35.).

a) *Tisztelje* mindenki paptestvérében Krisztus fölkent szolgáját — olyan tisztelettel, aminőt önmaga számára kíván; lássa meg értékes tehetségeit és érdemeit; becsülje ezeket is benne.

b) *Kerüljenek minden széthúzást és szeretetlenséget.* Pap sohase kisebbítse paptestvérét, főképen világiak előtt.

c) Legyenek egymással szemben udvariasak, szivesek és vendégszeretők (I. Pét. 4, 9). Szivesen *segítsék ki egymást* lelkipásztori munkájukban.

d) Ha a felebaráti szeretet úgy kívánja, teljesítsék egymással szemben a *testvéri megintés* kötelességét is, igazi szeretettel és okos tapintattal, de egyszersmind kellő határozottsággal is. Sok esetben ez a felebaráti szeretetnek legértékesebb szolgálata. Tegyék ezt főképen olyan esetekben, ha téves utra került paptársukat egyedül ők tudnák megmenteni. Ilyenkor a legnagyobb áldo-

zatok árán is kötelesek meghozni a lélekmentésnek e nagy áldozatát.

e) Gyakran látogassák meg *beteg paptársukat*. Vigasztalják és készítsék elő a nagy útra. Imádságos szeretettel álljanak halálos ágyánál utolsó leheletéig (v. ö. 110. §).

f) Ugyanilyen szeretettel viseltessenek az egyházmegye területén működő *szereztesekkel és idegen papokkal* szemben is.

g) Ősi kegyeletes szokás szerint, minden pap saját egyházmegyéjének *elhunyt papjaiért* lehetőleg mindjárt elhalálozásuk után szeretetből *három szentmisét ajánl* fel. Ezenfelül is lehetőleg minden szentmisében emlékezzék meg elhunyt paptársairól, a meghalt szerzetesekről, a katolikus kántorokról, tanítókról, az egyházközségnek egyéb elhunyt alkalmazottjáról és jótevőjéről.

A *plébánosok* ápolják a kegyeletet a községben elhunyt paptestvérek iránt: Állítsák össze névsorukat, függesszék ki azt a sekrestyében és a plébániai irodában; ajánlják őket a hivek imádságába; látogassák és gondozzák sirjukat, főképen halottak napján paptestvéri szeretettel rójják le kegyeletüket (v. ö. 608. és 695. §).

25. § — Fokozott mértékben gyakorolják a paptestvéri szeretetet *fiatalabb paptestvérekkel*, főképen azokkal szemben, akikkel közös életet élnek. Az idős testvér több tapasztalatával és buzgó élete példájával bátorítsa, vezesse jóra a fiatalt; a fiatal pedig tanúsítson tiszteletet az idősebbek iránt; kérje ki tanácsait és válasszon lelkiatyai jóbarátot, akinek irányítását mindenben kövesse (v. ö. 267. köv. §).

III. A PAPSÁG TUDOMÁNYOS TOVÁBBKÉPZÉSE

26. § — A papnak szent és erényes életén kívül *tudományos képzettséggel is kell rendelkeznie*, hogy kellő tekintéllyel képviselhesse Krisztus Egyházát és meggyőzően hirdethesse Krisztus örök tanításait. Azért a jó papnak főiskolai tanulmányai befejezése után is állandóan képeznie kell magát: holtig kell tanulnia.

a) Mindenek előtt nagy szeretettel tanulmányozza a „Könyvek Könyvét”: a *Szentírást*, főképen az evangéliumokat és az apostolok leveleit. Ne muljon el nap rendszeres Szentírás-olvasás nélkül.

b) Szeresse a *lelki élet tudományát*. Ez legyen legkedvesebb szaktudománya. Rendszeres lelki olvasással törekedjék saját lelki életét mélyíteni és magát jó lelkivezetővé képezni. Különös előszeretettel tanulmányozza a szentmise-áldozatot és a papi zsolozsmát, hogy e két szent kötelessége saját megszentülésének forrásává is legyen.

c) Az ujmisések számára előirt vizsgálatok után is lehetőleg *minden évben ismételjen át egy-egy teológiai tárgyat*. Kísérje

figyelemmel a Szentszéknek újabb rendelkezéseit és az egyházmegyei körleveleket; ha teheti (esetleg többen együtt) járassa a Szentszék hivatalos közlönyét (*Acta Apostolicae Sedis*).

d) Minden szegénysége mellett is járasson legalább egy alapos hittudományi vagy lelkipásztori *folyóiratot* és szerezzen évenként egy-két jó *sakkönyvet*. De legyen körültekintő a könyvek megválasztásánál. A jók közül is a legjobbakat válassza.

Ha teheti, vegyen részt komoly *továbbképző tanfolyamokon*.

27. § — A gyóntatási felhatalmazás elnyerése előtt minden ujmisésnek *jurisdictiós vizsgát* kell tennie (877. kán.).

a) *E vizsgálat anyaga*: 1. az *erkölcstanból*: *De principiis* és *De praeceptis*; 2. *lelkipásztorkodástanból*: *De sacramentis*, főképpen a szentségek kiszolgáltatásának általános szabályai és a bűnbánat szentségének, valamint a haldoklók szentségeinek kiszolgáltatása, továbbá az egyházi fenytékekről szóló tudnivalók (*De censuris*); 3. *egyházjogból*: az egyházi hatalomról szóló alapvető kérdések (196—210. kán.), a plébánosokról és helyetteseikről szóló tudnivalók (451—478. kán.) és főképpen a házasságjog, — mindezt elméletileg és gyakorlati esetek megfejtése alakjában.

b) A vizsgálaton a papnevelő intézet rektora *elnököl* és a felsorolt teológiai tantárgyak tanárai *kérdeznek*.

c) A vizsgálat *eredményéről* jelentést tesznek a Főpásztornak és egyben javaslatot a gyóntatási joghatóság megadására vonatkozólag. E joghatóságot az ujmisések rendszerint egy évre: az első évi ismétlő vizsga letételéig kapják (436. §).

28. § — Ugyanakkor ugyanaz a bizottság megállapítja: van-e az ujmiséseknek elegendő elméleti és gyakorlati tudásuk *az ígehirdetéshez* és előterjesztést tesz a *missio canonica* megadására vonatkozólag is (740. §).

29. § — *Az ujmisés papok* teológiai tanulmányaik befejezése után *három éven át ismétlő vizsgálatot* tesznek (130. kán.).

a) *E vizsgálatok anyaga*:

I. évben: 1. *erkölcstan*, 2. a szentségek kiszolgáltatásáról szóló tan (*De sacramentis*, *De censuris*) — a katekizmus megfelelő kérdéseivel; 3. elméleti és gyakorlati hitoktatástan — az egyházmegyei statutumok vonatkozó részeivel; 4. a Szentírásból az ószövetségi könyvek ismertetése.

II. évben: 1. *alapvető hittan*; 2. *ágazatos hittan*, — mind a kettő valamely teológiai tankönyv alapján és a kis katekizmus szavaival is; 3. *szónoklattan* — az idevonatkozó statutumokkal; — ennek keretében mindenkinek legalább öt szépen kidolgozott *szentbeszédet* egy héttel előbb be kell küldenie és egyet a bizottság előtt elő kell adnia; 4. *Szentírásból* az újszövetségi könyvek ismertetése.

III. évben: 1. *egyházjog*; 2. *egyházi közigazgatás* (az egyházmegyei statutumok, plébániai irodavezetés, iskolai törvények, a

legutóbbi 3 év körlevelei, egyházközségi szabályzat, stb.); 3. liturgika, a zsinati statutumok III. részével; 4. a Szentírásból a Breviáriumban előforduló zsoltárok és canticumok magyarázata. — E vizsgálat előtt vagy utána minden vizsgázó felmondja a papnevelő intézet lelkiigazgatójának a *szentmise imádságait és misepróbát* tart előtte.

b) Az ismétlő vizsgálatokat mind a két egyházmegye pappjai a közös *hittudományi főiskola szaktanárai előtt*, a Főpásztornak, vagy akadályoztatása esetén a papnevelőintézet rektorának elnöklésével teszik, a körlevélben előre közölt időben. Mindenki pontosan a kitűzött időben jelenjék meg.

c) *Aki* súlyos ok miatt *nem jelenhetik meg* a vizsgán, a Főpásztor előtt, *előre* igazolja magát. A Főpásztor csak valóban helytálló és súlyos okból fogja megengedni az esedékes vizsgának a következő évre való halasztását.

Aki igazolatlanul elmarad, mulasztásának súlyosságához képest *büntetést* von magára (2376. kán.).

30. § — Az egyházmegye területén működő *szerves ujmisések* öt éven át csak egy-egy évre kapnak felhatalmazást gyóntatásra és igehirdetésre. Minden évben kötelesek felmutatni főelőljárójuk hivatalos bizonyítványát arról, hogy a számukra öt éven át előirt ismétlő vizsgálatokat az 590. kánon szerint kellő eredménnyel letették. Aki e vizsgálatokat kellő menség nélkül nem tette le, annak a gyóntatási és prédikálási engedélyét a Főhatóság nem hosszabbítja meg.

Akik saját szerzetük kebelében bármily okból *nem tehetik* le a vizsgálatokat, saját előljáróik kérelmére vizsgázhatnak az egyházmegyei bizottság előtt, de a számukra külön megállapítandó öt éves beosztás szerint. Az ő vizsgájuk egyik fő tárgya lesz a szerzetesjog.

31. § — Az ismétlő vizsgálatok alól *fel vannak mentve*:

a) *a teológiai doktorok* és licentiatusok egészen; akik sikerrel tettek alapvizsgát, az alapvizsga tárgycsoportjaiból.*

b) Aki pápailag elismert egyetemen *más egyházi doktorátust* vagy képesítést szerzett (pl. egyházjogból, szentírástudományokból), *a doktorátus anyagából* nem tesz ismétlővizsgát; *más tárgyak alól* való esetleges felmentésről — saját kérelmére a Főpásztor esetről-esetre határoz.

c) *Aki* az előirt vizsgálatokat *sikerrel letette*, annak gyóntatási felhatalmazását és igehirdetési engedélyét a Főhatóság egy-egy évre meghosszabbítja; a harmadik vizsgálat sikeres letétele

* **A régebbi egyetemi tanulmányi rend szerint** vizsgázottaknál: a teológiai doktorok egészen; akik valamely tárgyból sikerrel tettek szigorlatot, az illető tárgyból.

után pedig mind a kettőt *véglegesen* adja meg (v. ö. 436. és 740. §).

d) *Aki egy tárgyból elégtelen* osztályzatot kapott, egy év múlva e tárgyból előbb javítóvizsgálatot tesz, utána vizsgázhatik a következő tárgycsoportból. Aki *több tárgyból* nyert *elégtelen* osztályzatot, a következő évben csak javító vizsgálatot tehet.

32. § — A vizsgáló bizottság minden vizsgázóról külön *jegyzőkönyvet* vezet. E jegyzőkönyveket részletes jelentés kíséretében egy héter belül a Főpásztorhoz terjeszti. A véglegesen levizsgázottak jegyzőkönyvét a püspöki iroda őrzi, hogy a Főpásztor a javadalmak adományozásánál e vizsgálatok eredményét is tekintetbe vehesse (v. ö. 130. kán. 2. § és 459. kán. 3. §. 2. sz.).

33. § — *A zsinati vizsgának eddigi formája* az egyházmegyébe továbbra is *megmarad* (v. ö. 459. kán. 4. §).

A két egyházmegye számára *évenként egyszer* (rendszerint szeptember havában) a hittudományi főiskola székhelyén van zsinati vizsga. Pontos idejét minden év elején püspöki körlevél közli.

34. § — *Zsinati vizsgálatra jelentkezhetik:*

a) Minden, legalább három éve felszentelt áldozópap, aki az előirt ismétlővizsgákat sikerrel letette (vagy szabályszerű felmentést kapott) és három éven át a lelkipásztorkodásban vagy más egyházi munkakörben dicséretesen működött. Aki pappászentelese után hét éven belül nem jelentkezett e vizsgára, az csak külön főpásztori engedéllyel vizsgázhatik.

b) *Nem bocsátható zsinati vizsgálatra*, aki bármely okból alkalmatlannak vagy méltatlannak bizonyult plébánosi javadalom elnyerésére.

c) A résztvenni szándékozók legalább *két héttel a vizsgaidő előtt jelentkezzenek* az egyházmegyei irodában. Ugyanakkor beküldik azt a mintaprédikációt, amelyet a következő § szerint a vizsgán elő kell adniok.

35. § — E vizsgálaton az egyházmegyei zsinaton választott *zsinati vizsgáztatók*, ill. a helyökbe lépő prosynodális vizsgáztatók kérdeznek (386. kán.).

36. § — *A vizsgálat három részből áll:*

a) *Az írásbeli vizsgálaton* a vizsgázók zárt helyen, egy vizsgáztató felügyelete mellett, meghatározott tárgyról szentbeszédet és hitoktatást készítenek. A tételt az illetékes vizsgáztató jelöli ki. Egy-egy dolgozat elkészítésére két-két óra engedélyezhető. A vizsgázók forrásként csak a Szentírást és Concordantiát használhatják.

b) *A szóbeli vizsgálat tárgyai:* 1. Alapvető és ágazatos hittan; 2. erkölcstan; 3. lelkipásztorkodásban; 4. egyházjog; 5. az egyházi közigazgatás. az 1. számú függelékben részletezett anyaggal.

c) A vizsgázó a bizottság előtt előadja a beküldött mintaprédikációt.

A zsinati vizsga gyakorlati természetű vizsga. Azért a zsinati vizsgáztatók főképen annak a megállapítására törekedjenek, hogy a vizsgázóknak van-e elég elméleti és gyakorlati tudásuk önálló plébánia-vezetésre.

37. § — A vizsgázó bizottság közös megegyezéssel osztályozza az írásbeli dolgozatokat és a szóbeli feleleteket. A bizottság legfiatalabb tagja minden vizsgáról külön, pontos jegyzőkönyvet vezet.

a) Aki minden tárgyból legalább elégséges osztályzatot nyert, az plébánia-javadalom elnyerésére végérvényesen képesítettnek tekintendő (126. §).

b) Aki egy tárgycsoportból kapott elégtelen osztályzatot, a következő vizsgaidőben javító vizsgát tehet; aki pedig több tárgycsoportból tanúsított elégtelen tudást, annak az egész vizsgálatot meg kell ismételnie.

c) A vizsgálóbizottság elnöke a zsinati vizsga jegyzőkönyveit haladéktalanul a Főhatósághoz terjeszti és a sikeres vizsgáról — az összes vizsgáztatók aláírásával — bizonyítványt állit ki a 2. számú függelékben közölt minta szerint és azt is a Főhatósághoz terjeszti.

38. § — Csak az pályázhat plébániára, aki a zsinati vizsgálatot kellő eredménnyel letette vagy az alól törvényes fölmentést kapott (126. §).

a) Jog szerint fel vannak mentve: a hittudományi doktorok és licenciatusok egészen; akik sikerrel tettek alapvizsgát, az illető tárgycsoportokból; az egyházilag elismert kánonjogi doktorok az egyházjogi tárgyakból.

b) A Főpásztor, a zsinati vizsgálóbizottság meghallgatásával, esetről-esetre, saját kérelmükre, másokat is felmenthet, ha jeles irodalmi vagy szónoki működésükkel, avagy más módon kellőképpen beigazolták alapos teológiai tudásukat és lelkipásztori képességüket.

c) Az egyházmegye területére kinevezett szerzetes lelkészek („vicarius-actualis“) kinevezésüktől számított 3 hónapon belül kötelesek vizsgázni az „egyházmegyei közigazgatás“ címen felüntetett tárgykörből, főképen a plébánia-vezetésre vonatkozó egyházmegyei törvényekről (v. ö. 246. §).

39. § — A papok tudományos önképzésére, főképen az újabb törvények és rendelkezések megismerésére, korszerű hittudományi vagy lelkipásztori kérdések megbeszélésére szolgálnak a lelkipásztori tanácskozások.

Épenazért az egyházmegye papjai pontosan jelenjenek meg az espereskerületi gyűléseken; a kitűzött tételeket lelkiismerete-

sen dolgozzák ki és szerető érdeklődéssel beszélik meg (v. ö. 99. §).

Kivánatos — főképen a püspöki székhelyen — *gyakrabban* is tartani lelkipásztori tanácskozásokat újabb, időszerű kérdések megvitatására is. Az ilyen összejöveteleket a papok becsülik nagyra, tegyék azokat közreműködésükkel és hozzászólásukkal valóban tanulságosszá és értékké (v. ö. 131. kán.).

40. § — Senki sem adhat ki *egyházi tárgyú könyvet* a Főpásztor előzetes *jóváhagyása* nélkül (1385. kán.); papok és szerzetesek *világi tárgyú könyvet sem*, a megyés Főpásztor *engedélye* nélkül. Csak kifejezetten főpásztori engedéllyel szerkeszthetnek ujságot, vagy folyóiratot; de minden külön engedély nélkül irhatnak katolikus lapokba és folyóiratokba.

Azonban a Főpásztor kifejezett engedélye nélkül ne közöljenek *cikket* szent hitünket támadó, kereszténytelen vagy gyanús lapokban és folyóiratokban; az ilyen irodalmi termékek a papok írói közreműködését sokszor csak cégérnek használják a kevésbé óvatos hivek megtévesztésére (1386. kán.).

41. § — A pap tekintélyét nagyban emeli, ha a *világi tudományokat* sem hanyagolja el és általános műveltségét is — mindenkor helyes és egyházas irányban — állandóan fejleszti. Különösen olyan világi szakismereteket szerezzen, amelyekkel a gondjaira bízott népnek is használ. Tanulmányozza a *társadalmi kérdést*, hogy szegény népének testi-lelki nyomorán enyhíthesse; szerezzen *gazdasági szakismereteket* is, hogy hiveinek a szakszerű gazdálkodás terén is felvilágosítást, jó példát nyujthasson.

42. § — Amennyire kivánatos, hogy a papok állandóan képezzék magukat szent és komoly tudományokban, épenolyan helytelen volna, ha *komolytalan, léha, veszélyes tanulmányokra* adnák magukat.

Amilyen fontos, hogy a jó könyvek és folyóiratok járatásával támogassuk a katolikus irodalmat, épenannyira elítélendő volna, ha Krisztus papjai Bébiál fiainak szellemi táplálékával élnének.

Azért *ne tőrjenek házukban* léha, könnyelmű vagy épen erkölcsi kifogás alá eső könyvet, világfiaknak szánt világias folyóiratot. Ne járassanak és olvassanak kereszténytelen ujságot, vagy az Egyháztól elítélt bármilyen szellemi termékeket.

IV. A PAPOK KÜLSŐ VISELKEDÉSE

43. § — Krisztus papját sokan figyelik, mint a hegyen épült várost (Mt. 5, 14); példájával épít vagy rombolhat. Azért mindenkor úgy viselkedjék, hogy élete mások épülésére szolgáljon: „Sic decet omnino clericos in sortem Domini vocatos vitam moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, ser-

sen dolgozzák ki és szerető érdeklődéssel beszélik meg (v. ö. 99. §).

Kivánatos — főképen a püspöki székhelyen — *gyakrabban* is tartani lelkipásztori tanácskozásokat újabb, időszerű kérdések megvitatására is. Az ilyen összejöveteleket a papok becsülik nagyra, tegyék azokat közreműködésükkel és hozzászólásukkal valóban tanulságoszá és értékeszé (v. ö. 131. kán.).

40. § — Senki sem adhat ki *egyházi tárgyú könyvet* a Főpásztor előzetes *jóváhagyása* nélkül (1385. kán.); papok és szerzetesek *világi tárgyú könyvet sem*, a megyés Főpásztor *engedélye* nélkül. Csak kifejezetten főpásztori engedéllyel szerkeszthetnek ujságot, vagy folyóiratot; de minden külön engedély nélkül írhatnak katolikus lapokba és folyóiratokba.

Azonban a Főpásztor kifejezett engedélye nélkül ne közöljenek *cikket* szent hitünket támadó, kereszténytelen vagy gyanús lapokban és folyóiratokban; az ilyen irodalmi termékek a papok írói közreműködését sokszor csak cégérnek használják a kevésbbé óvatos hivek megtévesztésére (1386. kán.).

41. § — A pap tekintélyét nagyban emeli, ha a *világi tudományokat* sem hanyagolja el és általános műveltségét is — mindenkor helyes és egyházas irányban — állandóan fejleszti. Különösen olyan világi szakismereteket szerezzen, amelyekkel a gondjaira bízott népnek is használ. Tanulmányozza a *társadalmi kérdést*, hogy szegény népének testi-lelki nyomorán enyhíthesen; szerezzen *gazdasági szakismereteket* is, hogy hiveinek a szakszerű gazdálkodás terén is felvilágosítást, jó példát nyujthasson.

42. § — Amennyire kivánatos, hogy a papok állandóan képezzék magukat szent és komoly tudományokban, épenolyan helytelen volna, ha *komolytalan, léha, veszélyes tanulmányokra* adnák magukat.

Amilyen fontos, hogy a jó könyvek és folyóiratok járatásával támogassuk a katolikus irodalmat, épenannyira elítélendő volna, ha Krisztus papjai Béliál fiainak szellemi táplálékával élnének.

Azért *ne türjenek házukban léha, könnyelmű vagy épen erkölcsi kifogás alá eső könyvet, világfiaknak szánt világias folyóiratot*. Ne járassanak és olvassanak kereszténytelen ujságot, vagy az Egyháztól elítélt bármilyen szellemi termékeket.

IV. A PAPOK KÜLSŐ VISELKEDÉSE

43. § — Krisztus papját sokan figyelik, mint a hegyen épült várost (Mt. 5, 14); példájával épít vagy rombolhat. Azért mindenkor úgy viselkedjék, hogy élete mások épülésére szolgáljon: „Sic decet omnino clericos in sortem Domini vocatos vitam moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, ser-

mone aliisque omnibus rebus nil nisi grave, moderatum ac religione plenum prae se ferant; levia etiam delicta, quae in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem" (Conc. Trid. Sess. XXII. de ref. c. 1.).

44. § — Az egyházi személyek járjanak mindenkor illendő egyházi ruhában (136. kán. 1. §).

a) Egyházmegyénkben a kötelező papi ruházat: fekete taláris és elől zárt római kolláré; hivatalos megjelenéseknél hozzá fekete színű öv. Papi taláris nélkül nem szabad szentmisét bemutatni (311. kán.).

b) Galléros vagy manikával ellátott talárist csak azok használhatnak, akiknek valamilyen egyházi kitüntetésük van. Kolláré helyett kihajtós puha gallért viselni nem egyházas, nem is izléses, azért tilos.

c) A szentszéki tanácsosok, az esperesek, zsinati bírák, tanácsos-plébánosok és az egyházmegyei segéd-főtanfelügyelő mind a két egyházmegyében violaszínű övet viselhetnek. Más egyházi kitüntetéssel bíró papok tartsák meg pontosan saját külön előírásaikat. A „viola szín” legyen szabályszerű, a Szentszék 1933. jun. 24-i rendelkezése szerint (AAS. XXV, 341).

d) Valóban indokolt esetekben (pl. hosszabb utazás, kirándulás, gazdálkodás) szabad tisztességes „papi polgári ruhát” használni. De ez a ruha is legyen valóban illendő és egyházi: fekete-vagy legalábbis sötétszínű, a világiakénál hosszabb kabáttal, elől egészen csukott és mindig római kolláréval. Egészen világi ruhában járni, szigorúan tilos (S. C. Conc. 1931. jul. 28. AAS. XXIII, 336).

45. § — A hajkoronát (tonsurát) minden tonsuratus papnövendék és pap köteles állandóan viselni. A hajkorona Krisztus töviskoronáját jelképezi; viselése állandóan emlékeztesse az Egyház szolgálóit arra, hogy az Isten iránt való szeretetből lemondtak a világ hiúságairól (136. kán. 1. §).

Hajviseletük legyen egyszerű; kerüljenek minden hiúságot, világiasságot és tetszэшajhászást.

Külön engedély nélkül bajuszt vagy szakállt viselni tilos (S. C. Conc. 1920. jan. 11. AAS. XII, 43—47.).

Aki az egyházi ruha és a hajkorona viselésére vonatkozó előírásokat nem tartja meg, egyházi büntetést von magára (136. kán. 3. §; 188. kán. 7. sz; 2379. kán; v. ö. S. C. Conc. 1931. jul. 28. AAS. XXIII, 336.)

46. § — A pap viselkedése legyen mindenkor szerény; okos és tapintatos; fegyelmezett és szelid; udvarias és szeretetteljes.

Beszédében legyen megfontolt.

Évésben és ivásban legyen mértékletes. Papi házból száműzni kell minden indokolatlan lakmározást és zajos mulatozást.

Szeszes ital élvezésében legyen példaadóan tartózkodó; sőt ha netalán alkoholista hiveinek megmentése az ő teljes tartózkodását is megkívánná, hozza meg szívesen azt az áldozatot is. Utcán soha, más nyilvános helyen lehetőleg *ne dohányozzék*.

47. § — Gondosan fékezze *szenvedélyeit és indulatait*.

Krisztus szolgája *nem ismerhet haragtartást* és ellenségeskedést, főképen nem hiveivel és tanítóival szemben. „Ne engedje magát legyőzetni a rossztól, hanem győzze le a rosszat jóval“ (Róm. 12, 21).

Ne vegyen részt semmiféle pártharcban, legyen az akár politikai, akár nemzetiségi, akár társadalmi vagy más természetű. Krisztus szolgája minden párt fölött áll, mindenkit egyenlően szeret, mindenkit Krisztushoz akar vezetni.

A világi hatóságokkal is tartson fenn komoly, szivélyes viszonyt; nyerje meg jóakarukat az egyházközség iránt és ezzel is tanítsa híveit tekintélytiszteletre.

48. § — *Óvakodjék a perlekedéstől*. Egyházi személyek ellen nem indíthat pert világi bíróság előtt külön főpásztori engedély nélkül (120 és 2341. kán.). *De világiak*, főképen saját hivei ellen se tegye. Isteni Mesterünk tanítása szerint jobb és boldogítóbb igazságtalanságot elviselni, mint azt szeretetlen keménységgel megtorolni (Mát. 5, 39. köv.).

Ha mégis úgy érzi, hogy kénytelen ügyét világi bíróság elé vinni, kérje ki Főpásztorának tanácsát.

49. § — Kerüljön minden *olyan foglalkozást és kedvtelést*, amely a papi állás szentségéhez nem illik, vagy elvonná őt magasztos hivatásának odaadó teljesítésétől (138. és 139. kán.).

50. § — A pap, főképen a lelkipásztor, legyen saját *népének* minden tekintetben Istentől rendelt *vezére*, istenadta jogainak okos és elszánt védelmezője, anyagi boldogulásának is előmozdítója. Dolgozzék szent meggyőződéssel szentséges Atyánk utmutatása szerint igazságos és keresztényibb társadalmi berendezkedésért. Legyen hiveinek állampolgári jogainak gyakorlásában és kötelességeinek teljesítésében is mintaképe.

De a napi politikába ne vegyüljön bele: külön főpásztori engedély nélkül nem jelöltheti magát sem szenátornak, sem képviselőnek, sem megyei- sem községi tanácstagnak; politikai pártokban tisztséget nem vállalhat; politikai szervezkedésekben vagy mozgalmakban tevékeny részt nem vehet (139. kán. 4. §; — v. ö. Kódexmagy. Biz. 1922. ápr. 25. AAS. XIV, 313; S. C. Conc. 1927. márc. 15. AAS. XIX, 138.).

51. § — Krisztus fölszentelt szolgája *válogassa meg társaságát*. Legszívesebben saját hiveivel és paptársaival érintkezzék. Barátkozásában legyen mindenkor bizonyos szent tartózkodás, amelyet felszentelt jellege megkíván. Legyen nagyon körültekintő a tegeződésben.

Kerülje a léha, mulatozó emberek társaságát, a nyilvános kártyázást, vendéglők és kávéházak látogatását (138. kán.).

Az esti órákat, az imádságnak és lelki magábaszállásnak szent idejét, lehetőleg otthon töltse.

52. § — Az egyházmegye területén a világi- és szerzetes papoknak és papnövédeknek tilos a nyilvános *színházaknak, mozgószínházaknak* és más *tömeglátványosságoknak* rendszeres látogatása. De nemes irányu, egészen kifogástalan, fehér darabokon, tudományos mozgószínház-előadásokon, valamint katolikus iskoláinktól vagy intézményeinktől rendezett ilyennemű előadásokon megjelenhetnek (v. ö. 140. kán.).

A katolikus *egyesületek* vezetői legyenek éberek *műsoros előadásaik rendezésében*: olyan darabot válasszanak, amely nemcsak helytelenséget vagy léhaságot nem tartalmaz, hanem minden tekintetben épületes és felemelő legyen. Lehetőleg ne szerepeltessék együtt a férfi- és női ifjúságot. Ha pedig ez elkerülhetetlen, legyenek a gondjaikra bizott ifju lelkeknek gondos őrzőangyalai.

53. § — Papok lehetőleg ne vegyenek részt „*jótekonycélú táncmulatságok*” rendezésében. Szeretettel neveljék hiveiket is arra, hogy a jótekonyságot az evangélium szellemének megfelelőbb módon gyakorolják.

Semmiféle táncmulatság *védnökségét* nem vállalhatják.

Táncmulatságokon *csak akkor jelenhetnek meg*, ha jelenlétük ellenőrzés céljából okvetlenül szükséges, vagy ha ezt a társadalmi illem megkívánja. De ilyen esetekben is csak addig maradjanak, amíg ottmaradásuk föltétlenül szükséges, illő papi ruhában jelenjenek meg és épületes komolysággal viselkedjenek.

Magától értetődik, hogy pap és papnövendék soha, semmi körülmények közt *nem táncol* (v. ö. 140 kán.).

54. § — *Idegen helyen üdülő vagy fürdőző* papok és szerzetesek fokozott mértékben ügyeljenek arra, hogy viselkedésükkel botrányt ne okozzanak.

a) Egyházi személyek — úgy idegenben, mint otthon — *csak* is Isten szolgálóihoz *illő helyeken és módon* kereshetnek testi felüdülést; semmi körülmények között sem ott, ahol férfiak és nők közösen fürödnek.

b) Idegen helyre érkezésük után minél előbb kötelesek az ottani püspöki hivatalnál vagy legalább is tartózkodási helyük plébánosánál *jelentkezni* és mindenben a Főpásztor utasításaihoz alkalmazkodni.

c) Azokat az egyháziakat, akik ilyen fürdő- vagy üdülőhelyen színházat, mozgószínházat, táncmulatságot vagy más efféle világias szórakozást látogatnak, avagy világi ruhában járnak, az illető hely Főpásztora *egyházi büntetésekkel*, — önmagától beálló felüggesztéssel is — *sujthatja* és ezt a megbüntetett pap Főpásztor-

rának, sőt ha szükséges, a S. Cong. Concilii-nak is jelenti (S. C. Conc. 1926. jul. 1. AAS. XVIII, 312—313).

55. § — A keresztény okosság és igazságosság megkívánja, hogy a pap *anyagi ügyeit is rendben tartsa*.

a) Ne költse el azt a pénzt, amely még nem az övé; lehetőleg ne vásároljon hitelre. *Ne csináljon adósságot*. Egyéni bevételeiről és kiadásairól is jó rendszeres naplót vezetnie.

b) Senkiért, legközelebbi rokonaiért vagy barátaiért sem vállalhat *kezességet* vagy bármilyen más anyagi felelősséget, főképen nem váltó aláírásával (137. kán.).

c) Szigoruan *válassza el a hivatalos pénzt saját egyéni pénzétől* és önhatalmulag ne vegyen „kölcson“ a közpénzből (v. ö. 916. §).

d) Legyen szigoruan lelkiismeretes a *szentmisék vállalásában* és pontos elvégzésében (415. §).

56. § — Minden papnak legyen a vonatkozó világi törvények betartásával készült, egyházas szellemben intézkedő *végrendelete* a 999. § szerint.

57. § — Papoknak büntetés terhe alatt tilos bármilyen alakban, akár személyesen, akár mások közvetítésével, akár saját, akár mások javára *nyeréskedő kereskedést üzniök* (142. és 2380. kán.).

Nem lehetnek *pénzintézeteknek* vagy más üzleti célt szolgáló intézményeknek *vezetői* vagy igazgatósági tagjai. Egyáltalában nem vállalhatnak semmiféle anyagi felelősséggel vagy elszámolási kötelezettséggel járó világi állást vagy megbízást (139. kán. 2—3. §).

Hiveik közjavát szolgáló, egészen altruisztikus alapon dolgozó fogyasztási- és értékesítési *szövetkezetek* *vezetését* is csak külön főpásztori engedéllyel vállalhatják. A Főpásztor csak igen fontos okból, csak tapasztaltabb papoknak fog engedélyt adni, meghatározott időre, amig alkalmas világi egyén nem található (Kódex-magy. Biz. 1918. jun. 2—3. ad I. AAS. X, 344).

58. § — A papság példaadó életére vonatkozó jelen előírások az egyházmegye területén tartózkodó összes papokat: *a nyugdíjasokat és idegen egyházmegye kötelékébe tartozókat* is kötelezik. Az esperes hivatalos látogatása alkalmával ezeket is látogassa meg és az ő viselkedésükről is tegyen jelentést (v. ö. 84. §).

Az egyházmegye területén letelepedni szándékozó *idegen egyházmegyei pap* köteles személyesen vagy a plébános útján a Főpásztornál jelentkezni és utasításához alkalmazkodni (v. ö. 144. kán.).

59. § — *Messze idegenből jövő papokkal* és misszionáriusokkal szemben legyenek a papok igen óvatosak. Gondosan vizsgálják meg igazoló irataikat. Csak a 804. és 811. kánon lelkiismeretes betartásával engedjék őket misézni.

Keleti papok és szerzetesek saját patriarkátusuk területén kívül csak a Keleti Ügyek Kongregációjának ujkeletü és hiteles engedélyével kéregethetnek vagy gyűjthetnek misepénzeket; erről az engedélyről a Kongregáció előre értesíti az érdekelt Főpásztorokat. Azért a lelkipásztorok az ilyen esetekben azonnal kérjenek utasítást a Főpásztortól. A misézést is csak egyszer-kétszer engedhetik meg nekik, — feltéve, hogy a Keleti Ügyek Kongregációjától van szabályszerű okmányuk; de minden esetben ráírják az okmányra a misézés helyét, keltét és saját nevüket és küldjenek azonnal jelentést az esetről a Főpásztornak. (S. C. Orient. 1928. febr. 25. AAS. XX, 107; 1930. jan. 7. AAS. XXII, 108—110; 1932. szept. 20. AAS. XXIV, 344; 1937. jul. 20-án újból, még nyomatékosabban kihangsúlyozva — AAS. XXIX, 342).

60. § — Papok csak a 377. § szerint vállalhatnak *kereszt- és bérmaapai tisztséget*.

2. Az egyházmegyei Főhatóság

61. § — *Az egyházmegye legelső lelkipásztora*, lelkiekben és anyagiakban legfőbb kormányzója a *megyéspüspök*, törvényhozó, birói és végrehajtó hatalommal (329, 334—335. kán.). Az egyházmegyének minden híve, de főképen az áldozópapok tisztelettel és engedelmisséggel tartoznak neki. Világi bíróság előtt nem perelhető és ítéletétől a világi bírósághoz felebbezni tilos (2341. kán.).

A püspök, káptalani helynök és püspöki helynök a 198. kánon értelmében *Ordinariusok*, vagyis „Főpásztor“-ok. Hivataluk az Ordinariatus, vagyis az egyházmegyei *Főhatóság*.

62. § — A megyéspüspöknek a *kormányzó* (közigazgatási) *hatalom gyakorlásában* az egyházmegyei hivatal (Curia Dioecessana) segít. Ennek főbb tisztviselői:

a) *a püspöki helynök* (Vicarius Generalis), a 366—370. kánonokban részletezett rendes joghatósággal. A Szentszéktől engedélyezett felhatalmazásokkal (facultates quinquennales, stb). ő is élhet (66. kán.). Rangsorban megelőzi az egyházmegye minden papját és hivatalának tartamára a tiszteletbeli apostoli protonotáriusok kiváltságait élvezzi (370. kán.).

A püspöki helynök a megyéspüspökkel *azonos hatóság*, azért a papok a helynökkel szemben is tanúsítanak *Főpásztort* (Ordinariust) megillető tiszteletet és intézkedései ellen általában nem felebbezhetnek a püspökhöz (v. ö. 44. kán. 2. §).

b) *A püspöki irodaigazgató* (Cancellarius), az egyházmegyei irodát vezeti és irattárát őrzi (372. kán.).

c) *A püspöki titkár, a szentszéki jegyző* és mások a püspöki iroda vezetésében segítenek. Mindnyájan bizalmi állást töltenek be és a hivatalos ügyekről szigorúan titkot tartanak.

d) Az egyházmegye papjai viseltessenek irántuk, mint a püs-

pök megbizottai iránt *tisztelettel és bizalommal*; viszont az egyházmegyei iroda tisztviselői tanúsítsanak minden paptárssal szemben olyan figyelmességet és szeretetet, amilyennel a Főpásztor kívánja kitüntetni minden papját.

63. § — *Egyes kormányzati ügyek* elintézésében a következő külön bizottságok működnek közre:

a) a 385. köv. kánonok szerint választott, ill. kinevezett *zsinati vizsgáztatók* (examinatores synodales), a zsinati vizsgálaton kérdeznek a püspök kívánságára a plébániai javadalmakra pályázók alkalmasságának megvizsgálásában *segédkeznek* (459. kán. 3. §), a plébánosok közigazgatási elmozdításánál és más hasonló eljárásoknál első fokon közreműködnek (2147. köv. kán.).

De a fiatal papok *ismétlővizsgálán nem ők*, hanem a teológiai főiskola tanárai kérdeznek (29. §).

b) *A tanácsos-plébánosok* (parochi consultores, v. ö. 385. köv. kán.) a plébánosok elmozdítására vagy áthelyezésére irányuló fegyelmi eljárásnál felfolyamodás esetén működnek közre (v. ö. 2153. és 2165. kán.).

c) *Az egyházmegyei könyvbírálok* (censores dioecesiani), akik egyben az egyházmegyei őrbizottságot (comissio vigilantiae) is alkotják, a kiadási engedély elnyerése végett a Főhatósághoz benyújtott irodalmi műveket vizsgálják meg, hit- és erkölcs szempontjából (v. ö. 1393—1394. kán.).

64. § — A Főpásztor *birói hatalmát* az egyházmegyei *törvényszék* (tribunal dioecesanum) által gyakorolja. Az egyházmegyei törvényszék tagjai:

a) *A törvényszék elnöke* (Officialis), aki rendes joghatósággal bíraskodik és joghatósága széküresedés idején is megmarad. De a Főpásztor bármikor személyesen is elnökölhet (1573. kán.).

Helyettese: az egyházmegyei törvényszék alelnöke (vice-officialis).

b) *A zsinati bírák* (judices synodales), a szentszéki *jegyző* (notarius), a szentszéki *ügyész* (promotor iustitiae) és a *kötélvédő* (defensor vinculi; 1574. köv. kán.).

c) Az egyházmegyei törvényszék ítéletei ellen az érseki törvényszékhez lehet *felebbezni*. Egyházmegyéink másodfoku bírósága az Apostoli Szentszék külön, ideiglenes engedélye alapján jelenleg a *gyulafehérvári püspöki törvényszék*.

d) Az egyházmegyei törvényszék köteles megállapítani bizonyos *tárgyalási napokat* és órákat, amelyekben minden hívőnek rendelkezésére áll (1636—1638. kán.). A benyújtott kereseteket minél rövidebb idő alatt, de mindenesetre két éven belül mindenben az Egyház törvényei szerint kell elintéznie (1620. és köv. kán.). Minden év végén *jelentést* terjeszt a Szentszékhez a lefolytatott vagy benyújtott házassági perekről (S. C. Sacr. 1932. jul. 1. ASS. XXIV, 272. köv.).

e) A lelkipásztorok *figyelmeztessék hiveiket*, hogy egyházi ügyekben, főképen házassági kérdésekben, csakis az egyházi bírósághoz szabad fordulniok.

65. § — Az egyházmegye *iskolai és nevelési ügyeit* az egyházmegyei főtanfelügyelő intézi. Segítője az egyházmegyei segéd-főtanfelügyelő és az esperesek, mint kerületi tanfelügyelők (833. és köv. §).

A *hitoktatás ügyét* a Főhatóság megbízásából külön *hitoktatási felügyelő* ellenőrzi és irányítja az esperesek támogatásával (758. §).

66. § — Az egyházmegyei Főhatóság általános érdekű rendeleteit és utasításait az időnként megjelenő „*Körlevelekben*“ teszi közzé. E rendeleteket minden pap köteles tanulmányozni és végrehajtani. E körleveleket legalább öt évenként betűrendes tárgymutató-jegyzékkel együtt be kell köttetni és minden plébánián gondosan megőrizni.

A Főhatóság a *Szentszék hivatalos lapjában* (Acta Apostolicae Sedis) megjelenő fontosabb rendeleteket, valamint a szent Kongregációk útján közölt általános érdekű intézkedéseket esetről-esetre közölni fogja a papsággal. Ugyesintén tudomására hozza a Szentszéktől ötévenként adni szokott *felhatalmazások* (facultates quinquennales) tartalmát is, hogy a lelkipásztorok pontosan tudják, milyen felmentéseket adhat meg a Főpásztor.

Ugyanigy az *állami hivatalos közlönyben* megjelenő általános érdekű törvényeket és rendeleteket is alkalmilag közölni fogja körleveleiben.

67. § — Az egyházmegyei hivatallal való *levelezésben* minden pap, főképen az esperesek és plébánosok tartsák meg pontosan a 156. §-ban foglalt szabályokat.

A Főhatóság kérdéseire *feleljenek* minél gyorsabban, szabatosan, kimerítően és mindig tárgyilagosan.

Kimélik meg a közügyeket a késedelmeskedésből származó károktól, önmagukat pedig attól a kellemetlenségtől, hogy a Főhatóság hanyagságuk miatt kénytelen legyen őket külön megsűrgetni, sőt esetleg büntetést is alkalmazni.

3. Az esperesek és főesperesek

68. § — A *szatmári egyházmegye* öt, a *nagyvárad* egyházmegye pedig kilenc kerületre oszlik, — a 3. számú függelék szerint.

Minden kerület élén *esperes* áll (445. kán.).

Kívánatos, hogy az *esperesség székhelye* a kerületnek legközpontibb helyén legyen, de azért az esperesi hivatal nincsen meghatározott plébániával állandóan egybekapcsolva.

69. § — Az *esperest*, rendszerint a kerületnek példás életü,

képzettebb és tapasztaltabb beiktatott plébánosai közül, a Főpásztor nevezi ki (446. kán.).

A kinevezett esperes hivatalba lépése előtt a Főpásztornak vagy megbizottjának kezébe leteszi a hitvallást és a következő hivatali esküt:

Ego benigne nominatus ordinarius (surrogatus) Vicarius foraneus decanatus iuro per Deum vivum et verum, per sanctam, Immaculatam Virginem et omnes Sanctos Dei, quod Excellentissimo Ordinario meo, eiusque successoribus in omnibus, quae munus Vicarii foranei attinent, fidelis et obediens ero; cuncta quae in Codice Juris Canonici et Statutis Dioecesanis circa obligationes et munera Vicarii foranei stabilita sunt, diligenter observabo, in specie: ecclesias, domus paroeciales, scholas singulis annis visitabo, et de his fidelem praestabo relationem; peculia ecclesiarum investigabo et rationes revidebo. Denique ea cuncta, quae mihi committentur, fideliter executioni mandabo.

Sic me Deus adiuvet et haec sancta Dei Evangelia.

70. § — Az új esperest a főesperes vagy a Főpásztor külön megbizottja iktatja be hivatalába és bemutatja a kerületi papságnak, rendszerint az első kerületi gyűlés alkalmával.

De már előbb, lehetőleg mindjárt a kinevezés után hivatalosan átadja neki az esperesi hivatalt: az esperesi pecsétet, a hivatalos könyveket, az esperesi irattárt és minden más felszerelést leltár szerint átvesz elődétől.

Az átadásról az összes résztvevők aláírásával jegyzőkönyvet állítanak ki és jóváhagyás végett két példányban a Főpásztorhoz terjesztik.

71. § — Az esperes a reábizott kerületben a püspök képviselője és külső helyettese (vicarius foraneus). Fontos bizalmi állását okosan, Főpásztora iránt érzett hűséggel és lelkes ügybuzgósággal kell betöltenie. Jórészt az ő éberségétől és lelkiismeretességétől függ a kerületi papság jó szellemének emelése, lekipásztori buzgóságának fokozása.

De legyen egyszersmind paptársainak megértő vezetője, tanácsadója, lelkesítője, segítője és barátja is, aki minden kötelességet hangoztat és semmi hiba előtt nem huny szemet, de mindent bölcs tapintattal, igazságosan és paptestvéri szeretettel intéz, úgy hogy a papság és nép egyaránt teljes bizalommal merjen minden ügyében hozzáfordulni.

72. § — Hogy az esperesnek kellő tekintélye legyen és hivatalát eredményesen töltsse be, mindnekelőtt neki magának kell az Egyház törvényeit és a Főpásztornak minden intézkedését példás pontossággal megtartania, — és mintaszerű papi életével, lelkipásztori buzgóságával, tudományos képzettségével és pontos hivatalvezetésével kerületi paptársai előtt jó példával előljárnia.

73. § — *Az esperesi ügyvezetést pontosan el kell választani a plébánia ügyvezetésétől. Minden esperesnek legyen:*

a) *külön esperesi iktatókönyve*; az esperesi ügyeket külön esperesi iktató szám alatt ebbe vezeti be;

b) az állam törvényeinek megfelelő *esperesi pecsétje*. Az esperesi hivatalos iratokat ezzel (és nem a plébánia pecsétjével) kell lebélyegezni. Kivánatos, hogy minden esperesnek legyen hivatalos felirással ellátott irodai papírja is;

c) külön bekötött *jegyzőkönyv a kerületi gyűlésekről*, amelybe a kerületi jegyző a kerületi gyűlések lefolyását és a Főhatóságnak arra vonatkozó észrevételeit a 106. § szerint egész terjedelmében bejegyzi.

d) Az esperesi ügyiratokat *külön irattárban* kell kezelni és lehetőleg úgy elrendezni, hogy minden plébánia iratainak külön-külön fiókja legyen.

e) Az esperesi hivatalnak más plébániára történő *áthelyezése esetén* ezeket az esperesi könyveket és iratokat át kell szállítani az új esperesi székhelyre.

74. § — Az esperest hivatalában a *kerületi jegyző* támogatja.

a) Minden kerület rendes gyűlésén, az egyházi választásokról szóló törvények (162. köv. és 101. kán.) pontos betartásával, *saját kebeléből választ* jegyzőt. E választáson csak a plébánosoknak és plébánoshelyetteseknek van szavazati joga. A választást a Főpásztor erősíti meg.

b) A kerületi jegyző *segít az esperesnek* a hivatalos irások és kimutatások elkészítésében; a kerületi gyűlések jegyzőkönyvét vezeti; hivatalos látogatásokra az esperest elkíséri és vele együtt jegyzőkönyvet vesz fel.

c) *Ha az esperes megbetegszik* vagy meghal, a kerületi jegyző azonnal jelentést tesz a Főhatóságnak és a Főpásztor intézkedéséig az esperesi teendőket ellátja.

d) *A kerületi jegyző* betegsége vagy egyéb akadályoztatása esetén az esperes jelöl ki jegyzőkönyvvezetőt; ugyanigy jár el, amikor a kerületi jegyző plébániáján végez hivatalos vizsgálást.

75. § — *Az esperes teendői:*

1) a kerület plébániáira *felügyel*;

2) az összes plébániákat évenként *meglátogatja* és e látogatás eredményéről jelentést tesz;

3) *a kerületi gyűléseket vezeti* és azok lefolyásáról beszámol;

4) a kerülethez tartozó papok *betegsége és elhalálozása esetén intézkedik*;

5) a kerület katolikus *iskoláiban* a kerületi *tanfelügyelő* tisztjét is ellátja, hacsak a Főpásztor másként nem intézkedett.

6) Ezenfelül vannak *külön felhatalmazásai* és tiszteletbeli jogai is.

76. § — Az esperes „*a püspök szeme*“ (oculus episcopi), aki

éber figyelemmel kíséri a kerületben élő papoknak, de főképen a plébánosoknak papi életét és lelkipásztori működését.

Különösen figyeljen mindarra, amit az ET (447. kán.) és jelen zsinati határozatok különösen is figyelmébe ajánlanak vagy a Főpásztor külön a lelkére köt; egyáltalában mindenre, amiről hivatalos látogatása alkalmával jelentést kell adnia, hogy ne egy látogatásból, hanem állandó megfigyelésből merithesse értesülését.

77. § — *A plébánosok minden fontosabb hivatalos beterjesztésüket, főképen a 157. §-ban felsoroltakat, a kerületi esperes útján terjesztik a Főhatósághoz.*

Az esperes az ilyen iratokat — külön ivre irt — *indokolt véleményével* együtt haladéktalanul továbbítja. A Főhatóság a választ ugyancsak az esperes útján juttatja el a plébánosokhoz.

Ugyanigy terjesztik be *a tanítók és más egyházi alkalmazottak is* minden fontosabb ügyüket.

A Főhatóság az esperesek véleményezése nélkül fontosabb kérdéseket nem fog elintézni.

78. § — Minden plébános évenként, január 15-ig az espereshez küldi *anyakönyveinek másolatát* (229. §).

Az esperes a másolatokat az Anyakönyvi Utasítás szemmeltartásával *átvizsgálja*. A hibás bejegyzésekre vonatkozólag a plébánostól felvilágosítást kér, a lényeges hibákat a Főhatóságtól kérendő engedéllyel ugy a másolatban, mint az eredeti példányban kijavíttatja és a jövőre vonatkozólag utasításokat ad a plébánosnak.

Az átvizsgált és esetleg kijavított másodpéldányokat *aláírja* és az esperesi pecséttel látja el és február végéig a *Főhatósághoz terjeszti* megőrzés végett.

79. § — Ugyanigy átvizsgálja a plébánosoktól a 162. § szerint beküldött *időszaki jelentéseket*.

Ha valamely jelentés nem volna megfelelő, azt kijavítás vagy pótlás végett visszaküldi a plébánosoknak. Ha azonban ez ragaszkodnék eredeti jelentéséhez, azt saját megjegyzéseivel *felterjeszti* a Főhatósághoz.

80. § — Május 15.-ig a plébánosok esperesükhöz küldik *előző évi számadásaikat* az összes vonatkozó okmányokkal együtt (962. §).

a) *Ha az esperes hibát talál* bennük, azonnal pótlást vagy felvilágosítást kíván; nagyobb hiányosság vagy pontatlan összeállítás esetén az egészet kellő utasítással visszaküldi a plébánosnak és ujnak készítését kívánja.

b) *Ha a számadási okmányok a számadás bejegyzéseivel egyeznek*, mindegyiket ellátja esperesi pecséttel annak jeléül, hogy ennek a nyugtának, illetve számlának értéke már elszámolás

alá jutott és így nem lehet újból számadási melléklet. Az így felülvizsgált és hitelesített okmányokat levéltári megőrzésre visszaszármaztatja az érdekelt plébániára.

c) Magát a számadást pedig ezzel a *záradékkal látja el*: „Felülvizsgáltam, az okmányokkal egyezőnek és helyesnek találtam“, aláírja és az egész kerületét együtt május végéig a *Főhatósághoz terjeszti*.

81. § — Ha az esperes valamely paptársánál hivatali *mulasztást* észlel vagy papi élete ellen merülne fel *komoly kifogás*, szeretettel és tapintattal, de egyszersmind komoly határozottsággal részesítse őt *testvéri figyelmeztetésben* és igyekezzen a bajt saját hatáskörében orvosolni.

Ha ez nem használ, avagy igen súlyos, vagy halasztást nem tűrő esetekről van szó, haladéktalanul jelentse a Főhatóságnak, egyben közölje a körülményeket és a bizonyítás adatait és tegyen az orvoslás módjára vonatkozólag indokolt előterjesztést.

Ha valamely plébános hivatalos betérjesztéseit ismételt figyelmeztetés ellenére is *rendetlenül vagy késedelmesen* szolgáltatná be, jelentse ezt a Főhatóságnak.

Fegyelmi eljárás esetén a Főhatóság rendszerint az esperest küldi ki a helyszínére.

II. AZ ESPERESI LÁTOGATÁS

82. § — Amikor a *megyés Főpásztor* az esperesi kerület plébániáin kánoni látogatást végez (343. kán.), az *esperes is kíséri őt*. Ugyanabban az esztendőben az esperes az illető plébániákon nem végez külön esperesi látogatást.

83. § — Egyébként az esperes a kerületi jegyző kíséretében *minden évben* meglátogatja kerületének minden plébániáját.

A hivatalos látogatás *idejét* ő állapítja meg és kellő időben előre értesíti az érdekelt plébánost.

Tegye a látogatást olyan időre, hogy a *katolikus iskolákat is megvizsgálhassa* és lehetőleg jelen lehessen azok évváró vizsgáin és így, mint kerületi tanfelügyelő, a tanítás eredményéről is meggyőződhessek.

84. § — A hivatalos látogatás alkalmával gondosan és lelkiismeretesen vizsgálja meg: 1. a plébánia területén működő vagy tartózkodó összes *papoknak, egyházi alkalmazottaknak életét* és kötelességteljesítését minden irányban; 2. a *szent helyeket* és felszereléseket; 3. az egyház *épületeit* és minden vagyonát; 4. a hivatalos ügykezelést és *vagyonkezelést*; 5. végül a *hívek életét* is, — a 4. számú függelékben közölt *kérdőpontok szerint*. De természetesen másra is kiterjesztheti vizsgálatát, amennyiben azt szükségesnek ítéli.

Ne mulassza el a plébániához tartozó *leányegyházak* látogatását sem.

A *tabernaculum* vizsgálásánál karinget és fehér stólát ölt magára.

85. § — Az egyházi vagyon kezelésére vonatkozó előírások betartásával, különös gonddal vizsgálja meg a *templompénztárat*, az egyházközség pénztárát és minden más egyházi pénz kezelését.

a) A templompénztár vizsgálására *meg kell hívni* a templomgondnokot, más pénztárak felülvizsgálására pedig az érdekelt pénztároost, illetőleg gondnokot.

b) Különösen vizsgálja meg, hogy a *jóváhagyott költségvetés szerint történnek-e a kifizetések*.

Ha az esperes a pénztárkezelést *rendben találja*, a pénztárnaplót e záradékkal látja el: „Megvizsgáltam és helyesnek találtam“, — és aláírja. *Ha tévedést*, hiányt vagy szabálytalanságot fedez fel, azonnal intézkedik a rendezés iránt. Ha valamilyen bejegyzésre, értékre vagy kötvényre vonatkozólag *kétely merül fel*, lehetőleg még a vizsgálat alkalmával, de okvetlenül tisztázza azt.

c) Terjessze ki figyelmét arra is, hogy a tanítók és az összes egyházi alkalmazottak, továbbá cselédek és pásztorok *pontosan megkapják-e fizetésüket* és ha etekinteben mulasztást észlel, azonnal intézkedjék. Nézzen utána, hogy a plébános és a többi egyházi alkalmazottak (kántor, tanítók, harangozó, egyházfi, stb.) *pontosan fizetik-e összes adóikat* (az illeték-egyenérték adót is!); ha adófizetés tekintetében mulasztást tapasztalna, figyelmeztesse erre a plébánost és gondoskodjék a hátralékoknak hamaros rendezéséről (v. ö. 896. §).

d) Az esperes *anyagilag is felelős* minden olyan kárért, amelyet kellő gondossággal megakadályozhatott volna (v. ö. 934. §).

86. § — Vizsgálja meg az összes *hivatalos könyveket* (159.—161. §), főképen az *anyakönyveket* (167. §), a plébánia *könyvtárát és irattárát*; a *misestipendiumok* jegyzékét (415. §), a „*Szentbeszédnek Naplóját*“ (748. §), a *Törzsvagyonykönyvet* (891. §), a *leltárakat* (893. §), a *pénztárnaplókat*, stb.; — győződjék meg mindezek szabályszerű és pontos vezetéséről és ezt *láttamozásával* igazolja.

Győződjék meg arról is: van-e minden papnak érvényes *végrendelete* és hol tartja (999. §).

87. § — Az esperes a plébánia-látogatás alkalmával, vagy más alkalmas időben, meglátogatja az egyházközségben és a leányegyházakban működő *katolikus iskolákat is* és e látogatásról külön jelentést tesz a 833. § szerint.

88. § — Hogy az esperes a plébánia lelki és anyagi helyzetét alaposabban megismerhesse, *keressen érintkezést* az egyházközség világi elnökével és gondnokával, a tanítókkal és az egyházközség

jótevőivel; hallgassa meg a hiveket is. Igen hasznos rövid megbeszélésre összehívni az egyháztanácsot is.

89. § — Hogy a látogatás célját valóban el is érje, az esperes figyelmeztesse az érdekelteket az észlelt hibákra, mulasztásokra és szabálytalanságokra; a jövőre nézve adjon nekik bölcs tanácsokat és utasításokat.

Az észlelt hibákról vezessen magának pontos nyilvántartást és a következő látogatás alkalmával pontról-pontra győződjék meg róla, hogy mindenki eleget tett-e utasításainak.

90. § — A hivatalos látogatásról az esperes az előirt kérdőpontok szerint részletes és hű jegyzőkönyvet állít ki és azt a kerületi jegyzővel együtt aláírja.

A kerület összes plébániáinak meglátogatása után a jegyzőkönyveket legkésőbb július 15.-ig kimerítő összefoglaló jelentés kíséretében a Főpásztorhoz terjeszti (449. kán.).

91. § — Az esperes plébániáján az illető kerület főesperese, vagy a Főpásztor külön megbízottja végzi a hivatalos látogatást, idegen jegyző kíséretében.

A kerületi jegyző plébániájának meglátogatása alkalmával az esperestől felkért jegyzőkönyvvezető segédkezik (74. §).

Ha az esperest betegség vagy más ok akadályozza a hivatalos látogatás végzésében, kérjen a Főhatóságtól intézkedést.

92. § — Mivel a paptársaknak gyakrabban is van szüksége jóakaró utmutatásra, tanácsra, lelkesítésre, azért az esperes a kötelező évi látogatáson kívül lehetőleg máskor is látogassa meg paptársait és támogassa őket buzgó működésükben. E magánlátogatásokról nem szükséges a plébánost előre értesíteni, sem utólag jelentést küldeni a Főpásztorhoz.

Ha rendkívüli ok kívánja, az esperes saját belátása vagy a Főhatóság utasítása szerint rendkívüli látogatást végez, valamely kérdésnek sikeresebb elintézése végett.

III. A KERÜLETI GYÜLÉSEK

93. § — Minden esperesi kerület évenként kétszer: tavasszal és ősszel kerületi gyűlést (koronát) tart.

a) A gyűlés pontos idejét az esperes állapítja meg olyan napon, amelyen a kerület papjai lehetőleg teljes számmal megjelhetnek. Az időt a gyűlés tárgysorozatával együtt legalább egy héttel előbb minden plébániával közli; egyben kéri a plébánost, hogy a gyűlésről plébániája területén tartózkodó, megjelenésre kötelezett papokat értesítse.

b) A tavaszi gyűlés napja lehetőleg még a husvétii szentgyónás idejébe essék, hogy a kerületi papság ez alkalommal a hivek épülésére testületileg végezhesse husvétii szentgyónását.

c) A papság gyóntatására az esperes egy idősebb paptársat vagy szerzetest kér fel. A felkért gyóntató ez alkalommal bárkit

feloldozhat a Főpásztornak fenntartott bűnök és fenytékek alól is.

94. § — *A gyűlés helyét* a kerület papsága rendszerint az előző összejövetelel állapítja meg. Lehetőleg minden plébániára egymás után kerüljön sor. Ha az előző gyűlés nem határozott volna, akkor az esperes jelöli ki a helyet. Fontos okból az előző gyűlésnek a helyre vonatkozó határozatát ugyancsak ő meg is változtathatja és erről kellő időben értesíti a paptársakat.

A gyűlés helyét és idejét az illető egyházközség *plébánosa* előző vasárnap vagy ünnepnap *hiveinek is kihirdeti* és meghívja őket a templomba, hogy ott papjaikkal együtt imádkozzanak. A gyűlés napján az *iskolás* gyermekek teljes számban jelenjenek meg a papság szentmiséjén.

95. § — A kerületi gyűléseken *köteles résztvenni*:

a) a kerületben tartózkodó minden *világi pap*, főképen a lelkipásztorkodással és hitoktatással foglalkozók, hacsak a Főpásztortól előre nem kaptak felmentést;

b) minden *szerzetes-lelkész és segédlelkész*, még a kiváltságos szerzetesek tagjai is (de nem: a szerzetes hitoktatók);

c) az egyházmegye területén *gyóntatási joggal bíró többi szerzetesek is*, ha szerzetházukban nem tartanak az 591. kánon szerint havonként tételfejtést (131. kán. 3. §; v. ö. Kódexmagy. Biz. 1935. febr. 12. AAS. XXVII, 92).

d) Aki fontos okból *nem jelenhetik meg*, az előre, írásban igazolja magát az esperesnél. Az igazoló irásokat az esperes a gyűlés jegyzőkönyvével együtt a Főhatósághoz terjeszti. A Főhatóság az esperes véleményének meghallgatásával fog a távolmaradás igazolásáról dönten.

e) *Az igazolatlanul távolmaradókat* a Főhatóság első esetben megint; ismételt mulasztás esetén a papi nyugdíjalap javára befizetendő pénzbírsággal fogja őket sújtani (v. ö. 2377. kán.); a megjelenésre kötelezett szerzetesektől a gyóntatási joghatóságot is megvonhatja.

f) A gyűléstől való távolmaradás senkit sem ment fel a kitűzött *tételek írásbeli kidolgozása alól*, hacsak a Főhatóság kifejezetten nem adott ez alól is felmentést.

96. § — *A kerületi gyűlések célja*:

a) hogy a kerület papjai lelkipásztori eszméiket és gondjait kölcsönösen kicseréljék, felmerülő kételyeiket és nehézségeiket tisztázzák, a korszerű lelkipásztori teendőket *megbeszéljék*, egymást kölcsönösen támogassák, bátorítsák és egyes vitatott kérdésekben egyöntetűen foglaljanak állást;

b) hogy az Egyház *ujabb rendeleteit*, a Főpásztor intézkedéseit és az újabb, egyházi vonatkozású állami rendelkezéseket alaposabban megismerjék és végrehajtását megbeszéljék;

c) hogy az egyházi tudományok körébe vágó kérdésekről esz-

mecserét folytassanak, a Főhatóságtól kitűzött tételek megfejtését írásban benyujtsák és közösen is megvitassák és így a 131. kánon szellemében magukat *tudományosan továbbképezzék* (v. ö. 39. §)

97. § — A Főhatóság minden évben, lehetőleg már az I. számú körlevélben a tavaszi és őszi gyűlésre kidolgozandó *tételeket* tűz ki:

a) Rendszerint *két-két tételt*, a hittudománynak bármely ágából, de főképen az erkölcsstan, lelkipásztorkodástan, egyházjog és egyházi közigazgatás köréből; de adhat a szertartástan, dogmatika, vagy a lelki élet köréből is (v. ö. 131. kán. 1. §). Különösen olyan tételek alkalmasak, amelyek a papságot a legujabb egyházi kérdések tanulmányozására sarkalják.

b) A tételeket maga a *Főpásztor jelöli ki*; esetleg a teológiai főiskola szaktanárait, illetőleg más szakembert szólít fel alkalmas tételek ajánlására.

c) A kitűzött tételeket a kerületi gyűlésen részvételre kötelezett összes világi- és szerzetes papok kötelesek *írásban gondosan kidolgozni* és egész iv alaku, fehér papiroson, legalább 5 cm.-es lapszélességgel, csinosan leírva, magán a kerületi gyűlésen az esperesnek beszolgáltatni.

d) *A tételek kidolgozása alól fel vannak mentve*: a valóságos és címzetes kanonokok, az esperesek és a 60.-ik életévüket betöltött papok. De ezek is gondosan tanulmányozzák a tételek tárgyát, hogy a koronán haszonnal hozzászólhassanak.

e) *Akik* a gyűlésről akár igazoltan, akár igazolatlanul *távolmaradtak*, utólag, legkésőbb egy héten belül kötelesek dolgozatukat az espereshez elküldeni.

98. § — A kerületi gyűlés a plébánia-templomban *közös isteni tisztelettel kezdődik*.

A kerület papjai pontosan a kitűzött időben (lehetőleg reggel 9 órakor), harangszó mellett, az esperessel élükön, karingbe öltözve, testületileg a *templomba vonulnak* és ott az első padokban foglalnak helyet. A helybeli plébános vagy segédlelkésze, a kerület elhunyt papjaiért és tanítóiért *szentmisét* mutat be. Szentmise alatt az iskolásgyermekek énekelnek. A papok gyónnak és a szükséghez képest gyóntatnak.

Szentmise után az esperes előimádkozza a *Mindenszentek litániáját* a hozzátartozó könyörgésekkel, a papság és a hívek felelnek.

99. § — *Szentmise után* ugyancsak testületileg a plébániára (vagy más alkalmas helyre) vonulnak és a feszülettel ékesített asztal körül foglalnak helyet. Az asztalon legyen Szentírás, Codex Iuris Canonici, Kempis Tamás könyve Krisztus Követéséről; az egyházmegye statutumai, az utolsó gyűlés óta megjelent püspöki

körlevelek és egyéb rendeletek. Az esperes elnöklésével *megkezdik a gyűlést*, amelynek *főbb pontjai* ezek:

a) Az egybegyültek térdenállva elimádkozzák a „*Veni, Sancte Spiritus*“-t a hozzátartozó könyörgésekkel.

b) Az esperes *rövid, időszerű buzdító* beszédet mond és szeretettel üdvözli paptársait. Majd megállapítja a gyűlés szabályos összehívását, számbaveszi a távolmaradottakat és felolvassa igazoló levelüket. Két plébánost felkér a gyűlés jegyzőkönyvének *hitelesítésére*.

c) A jegyző felolvassa *a mult gyűlés jegyzőkönyvét* és a Főhatóság észrevételeit, esetleg egy-egy fejezetet az egyházmegyei statutumokból, az esperes belátása szerint.

d) Az esperes röviden ismerteti az utolsó gyűlés óta megjelent püspöki *körleveleket* és egyéb rendelkezéseket, legalább a fontosabbakat. Az egybegyültek tegyék azokat a :zükséghez képest megbeszélés tárgyává. Ha valamelyik rendelkezésnél nehézség vagy kétség merülne fel, közös megbeszéléssel törekedjenek azt eloszlatni, vagy ha szükséges, jegyzőkönyv útján kérjenek megoldást a Főhatóságtól.

e) Az esperes felhívja a paptársakat, *adják elő* a hitéletre, egyes hibákra, erkölcsi hiányokra és szükségletekre vonatkozó nehézségeiket. Az egybegyült paptársak az esperes irányítása mellett nyugodtan és tárgyilagosan beszéljék meg a felmerülő kérdéseket, keressék a legjobb megoldást. Ha szükséges, a jegyzőkönyvben kérik a Főhatóság utasítását.

f) *Szorgalmazza* a jelen zsinati határozatok lelkiismeretes végrehajtását, főképen azokban a pontokban, amelyeket külön is figyelmébe ajánl az espereseknek. Különösen is gondoskodik arról, hogy minden plébánián 5—8 évenként legyen jól előkészített *népmisszió*; buzdítsa paptársait, hogy felváltva maguk is vállaljanak népmissziót vagy konferenciabeszédeket; egyszersmind beszéljék meg, hogy az erre vállalkozó paptestvéreket hogyan lehetne legmegfelelőbben helyettesíteni (794. köv. §).

g) A tételek kidolgozására kötelezettek *benyújtják írásbeli dolgozatukat*. Az esperes csak az előirt formában, gondosan kiállított dolgozatokat fogad el.

Majd valakit felszólít: *adja elő* — lehetőleg szabadon — dolgozatát az *első tételről*.

Az előadás után az egybegyültek élőszóval is *megvitatják* a kérdést. Lehetőleg mindenki rangsor szerint szóljon hozzá röviden. A végén az esperes foglalja össze az eredményt. Az eszmecsere legyen alapos, komoly, tárgyilagos. Az esperes úgy irányítsa a gyűlés lefolyását, hogy erre az eszmecserére bőven jusson idő.

Ugyanigy járjanak el *a második tétel* megvitatásánál is.

A tételeknek előszóval való megvitatását és az eszmecsere eredményét a jegyző röviden foglalja jegyzőkönyvbe.

100. § — Ügyeljen az esperes arra, hogy *magánérdekű* dolgokat vagy *épen politikai kérdéseket* senki se vigyen a gyűlés elé. A paptársak magánügyeit a gyűlésen kívül hallgassa meg és adjon nekik szivesen utbaigazítást.

101. § — A kerületi gyűlés *nem alkothat új szabályokat*; főpásztori engedély nélkül nem tárgyalhat fegyelmi ügyeket; más esperesi kerületekkel, mint ilyenekkel hivatalos levelezést nem folytathat; más egyházmegyéből, vagy az egyházmegye más kerületéből érkezett leveleket, átiratokat nem tehet tanácskozása tárgyává. Az erre irányuló kísérleteket az esperes azonnal akadályozza meg.

102. § — A kerületi gyűlés tanácskozásaiban *világi egyének nem vehetnek részt*.

Más kerülethez tartozó tartozó paptárs azonban mint vendég részt vehet, ha a kerületi paptestvérek helyeslő nyilatkozata után az esperes ezt megengedi.

103. § — Miután a tárgysorozat végetért, az egybegyűltek megállapítják a következő gyűlés helyét. Végül az esperes hálaadó imádsággal *bezárja* a gyűlést.

104. § — A gyűlés után a kerületi papok *átnyújtják* az esperesnek *jótékony célra szánt adományaikat*. Különös szeretettel adakozzanak a Szentatya számára, a katolikus missziók céljaira, az egyházmegyében működő árvaházakra és a papnevelőintézetre.

Az adományok *táblázatos kimutatását* és az adományozott összeget az esperes a gyűlés jegyzőkönyvével együtt a Főhatósághoz terjeszti.

105. § — A gyűlés után szokásos *ebéd* legyen szerény; azonban csak papok vegyenek részt.

Ebéd után a paptestvérek közösen rövid *szentségimádást* végeznek a templomban és karban imádkozzák el a Vecsernyét és a Completoriumot.

Ezután barátságosan társalogjanak, de tartózkodjanak a *kártyázástól*.

106. § — A gyűlés lefolyásáról a kerületi jegyző részletes és hű *jegyzőkönyvet* vesz fel. A jegyzőkönyvet az elnök, a jegyző és a két felkért hitelesítő írja alá; az esperes hivatalos pecséttel látja el. Egy példányt a „Kerületi Gyűlések Jegyzőkönyvébe” kell bevezetni, két példányt pedig legkésőbb július, illetőleg november 15.-ig a Főhatósághoz terjeszt.

107. § — Szigoruan tilos a kerületi gyűlés tárgyalásait vagy határozatait *nyilvánosságra hozni*, főképen pedig hirlapokban közzélni.

108. § — Az esperes a kerületi gyűlés jegyzőkönyvével együtt a Főhatósághoz terjeszti a kerületi gyűlésen beszolgáltatott *írás-*

beli dolgozatokat is, — annak pontos kimutatásával, kik nem adták be.

a) A Főpásztor a *dolgozatok megbirálását* bölcs belátása szerint alkalmas szakemberekre bizza. A bírálók tárgyilagos megjegyzéseiket ráírják a dolgozatokra és — összegezõ beszámolásukkal együtt — egy hónapon belül a Főpásztor elé terjesztik.

b) A Főhatóság gondoskodni fog róla, hogy legkésõbb a következõ kerületi gyülésig mindenki az esperes útján *visszakapja* megbirált dolgozatát, — ha szükséges, a Főpásztor megjegyzéseivel. A nagyon hanyagokat a Főpásztor meginti és a tételnek újból való kidolgozására fogja utasítani; ismételt hanyagság esetén pedig meg is bünteti õket (2377. kán.).

c) A bírálók nevét az egyházmegyei iroda köteles szigoruan *titokban tartani*.

109. § — Igen üdvös és dicséretes, ha egy-egy kerület papjai komoly önképzésre, lelkipásztori eszmecserére, fõképen pedig közös havi rekollekcióra *gyakrabban is összejönnek* (39. §).

IV. TEENDŐK A PAPOK BETEGSÉGE ÉS HALALA ESETÉN

110. § — Mihelyt az esperes valamely kerületbeli paptársnak súlyos megbetegedésérõl értesül, haladéktalanul *látogassa meg*; vigasztalja, ajánlja fel szolgálatait és amennyiben szükséges, gondoskodják kisegítésérõl.

a) *Ha a betegség súlyosbodik*, tapintatosan figyelmeztesse õt erre és szeretõ testvérként *készítse elõ a nagy utra*: gondoskodják róla, hogy a betegek szentzégeit idejekorán fölvegye és lehetõleg naponként részesülhessen a szentáldozásban; nézzen utána, hogy a pénztár, számadási könyvek, az összes hivatalos könyvek és iratok rendben legyenek; vegye számba az elvégzetlen szent miséket és gondoskodják a stipendium fedezetérõl, stb.

b) Gondoskodják, hogy a betegnek egyéb *anyagi ügyei* (adóság, adók, alkalmazottak fizetése, stb.) rendben legyenek, és ha netalán nem volna *végrendelete*, a vonatkozó törvények gondos betartásával készíttessen legalább szóbeli végrendeletet (v. ö. 999. és köv. §-ok).

c) Vigyázzon, hogy a betegség alatt a végrendelet vagy más *érték*, illetõleg okmány *el ne vesszen* vagy illetéktelenek ne vigyék el (447. kán. 3. §).

d) Minden esperesi kerületben válasszanak a paptársak *beteglátogatót* (infirmarium). A beteglátogató a kerület beteg papjait azonnal meglátogatja és helyzetükrõl értesíti az esperest. Súlyos betegség esetén elsõsorban az õ kötelessége a beteg testvért a boldog halálra elõkészíteni és haláltusájában támogatni. Az õ akadályozása esetén az esperes intézkedik e szeretetszolgálat ellátá-

sáról. A haldoklót támogató pap a halál bekövetkezéséről azonnal értesíti az esperest és az esperes érkezéséig nem hagyja el a halottas házat.

111. § — A kerületi papok haláláról az esperes azonnal értesíti a Főhatóságot; ugyszintén a kerület összes plébániáit és közli velük a temetés idejét.

A kerület *gyászjelentése* legyen komoly, egyházas és testvéri hangu.

A Főpásztor intézkedéséig a 250. § szerint az esperes biz meg valakit a megüresedett *plébánia vezetésével*.

112. § — Az esperes gondoskodik a kerületében elhunyt paptárs illő *felravatalozásáról és temetéséről*.

a) A megholt papot violaszinü (vagy fekete) miseruhába, vagy ha ez nem lehetséges, karingbe és viola- (vagy fekete) színü stólába kell *öltöztetni*.

b) A *temetés* lehetőleg délelőtt, a holttest jelenlétében gyász-misével történjék. Ha lehet, az egybegyült papság szentmise előtt a templomban, karban végezze el a Halotti Zsolozsma megfelelő részét. A temetést az esperes végzi.

c) A papok temetése *legyen egyszerű*, bensőséges és minden tekintetben *egyházas*. Kerüljenek minden világias pompát. Ha valamely paptárs akár a templomban, akár a sirnál beszédet mond, az ne legyen a halottat magasztaló dicsőítőbeszéd, hanem a szegény bűnös lelkére sok imádságért esdeklő és a végső dolgokra figyelmeztető beszéd.

d) A papoknak lehetőleg a temetőkápolna vagy kereszt közelében jelöljön ki az esperes diszesebb sirhelyet, és a hagyaték terhére gondoskodják lelkipásztorhoz méltó, diszesebb sirkereszt felállításáról (v. ö. 998. §).

113. § — Ha a Főhatóság másként nem intézkedett, a kerületben elhunyt papok *hagyatéki ügyében* hivatalból az esperes, illetve az ő halála esetén a kerületi jegyző képviseli az egyházmegyét és ha az elhunyt más végrendeleti végrehajtót nem nevezett meg, ő a végrendeleti végrehajtó is.

Mint egyházmegyei biztos idejében nézzen utána mindennek és a 999. köv. §-ok szerint a legnagyobb gondossággal képviselje az Egyház érdekeit.

114. § — A *megüresedett plébániát* az egyházmegyei statutumokban előirt módon az *esperes adja át* az ujonnan kinevezett plébánosnak (127. §); az ő közbenjöttével történik az *időközi jövedelem megosztása* és a netalán felmerülő vitás kérdésekben első fokon ő dönt (v. ö. 945—949. §).

Ha a Főpásztor mást nem bizott meg, ő *iktatja be* javadalmába az új plébánost (129. §).

V. AZ ESPERES KÜLÖN FELHATALMAZÁSAI ÉS TISZTELETBELI JOGAI

115. § — Az esperes és esperesi hivatalt ténylegesen ellátó helyettes-esperes, mind a két egyházmegye területén *feloldozhat* a Főpásztornak fenntartott egyházi fenytiek és esetleg fenntartandó bűnök alól.

E felhatalmazásukat a 899. kán. 2. §-a és a 199. kán. 3. §-a szerint egyes esetekben másokra is ruházhatják (443. §).

116. § — Az esperes és helyettes-esperes saját kerületében *megáldhatja* a nyilvános helyen felállított képeket, keresztteket, szobrokat és a harangokat.

117. § — A kerület plébánosainak egy heti *távozásra engedélyt* adhat, de természetesen a távozónak gondoskodnia kell megfelelő helyettesről és ezt is bejelenti az esperesnek. Ha a plébános hét napnál nem hosszabb időre évenként *lelkigyakorlatok* végzésére távozik, nem kell külön engedélyt kérnie, de akkor is gondoskodnia kell ideiglenes helyettesről és távozását bejelenti az esperesnek (134. §).

118. § — A kerület *templombúcsúin* az esperes lehetőleg megjelenik és, ha nem kértek fel más, egyházi méltóságban lévő papot, a főistentiszteletet segédlettel ő végzi. A búcsúnapi összegyűlt papság viselkedése szolgáljon a hiveknek épülésére; a papság teljes számban vegyen részt a délutáni istentiszteleten is. Szórakozása legyen szerény és papokhoz illő.

119. § — Az esperes saját kerületében *elsőbbiséget* élvez. A kerület valamennyi tagja tisztelettel és engedelmisséggel viselkedik iránta, irányításait és intelmeit készséggel elfogadja és teljesíti (450. kán. 2. §; v. ö. 119. kán.).

120. § — Az esperesek, a kiérdemült és tiszteletbeli esperesek is, *violaszinü övet viselhetnek* (v. ö. 44. §).

121. § — Az esperesi hivatal mint bizalmi állás, *nem jár anyagi javadalmazással*. Azonban a hivatalos látogatások és kiküldetések alkalmával felmerülő kész kiadásokat a szegényebb javadalmazásu esperes a kiszállás helyének a templompénztárából felveheti; ha szegényebb plébániákról van szó, a kiszállás költségeinek megtérítését a Főhatóságtól kérheti.

Hagyatéki ügyekben szükséges kiszállások költségét a hagyatékok tartozik megtéríteni.

122. § — Az esperes csak fontos okból *mondhat le*. Az okot a Főpásztor bírálja el. De a lemondás benyújtása után helyén kell maradnia, amíg hivatalát a Főpásztortól kinevezett utódnak hivatalosan át nem adta.

VI. A FŐESPERESEK

123. § — *A szatmári egyházmegyében két főesperesség van: a székesegyházi és a máramarosi; az első mindig a székeskáptalannak egyik tagja, a másik rendszerint a máramarosszigeti plébános.*

A váradi egyházmegyében három káptalani tag tölti be a székesegyházi, középszolnoki és krasznai főesperes tisztét.

Az egyes főesperességekhez a következő esperességek tartoznak:

1. *A szatmári székesegyházi főesperességhez: a szatmárugocsbai, erdődi és nagykárolyi esperesi kerület;*
2. *a szigeti főesperességhez a szigeti és nagybányai kerület;*
3. *a váradi székesegyházi főesperességhez: a váradi, belényesi, bihari, élesdi, margittai, székelyhídi és tenkei kerület;*
4. *a krasznai főesperességhez: a tasnádi kerület;*
5. *a középszolnoki főesperességhez: a szilágysomlyói kerület.*

124. § — *A főesperesek a következő jogokat élvezik:*

a) *„Reverendissimus“* cím illeti meg őket; rangsorban megelőzik az espereseket és a *tiszteletbeli kanonokok ruházatát* viselhetik.

b) Ha a Főpásztor mást nem biz meg, főesperességük területén az ujonnan kinevezett esperesnek ők adják át hivatalát és *ők iktatják be* (70. §).

c) A főesperes *látogatja* meg a főesperességéhez tartozó esperesek plébániáját (v. ö. 91. §).

d) Megilletik a 115. és 116. §-ban felsorolt *jogok*.

4. A plébánosok

125. § — *Ahol a pásztor nélkül, távol vagy szétszórtan élő katolikusoknak lelki érdeke úgy kívánja, a püspök új plébániát vagy önálló helyi káplánságot fog létesíteni, akkor is, ha az államsegély elnyeréséhez szükséges családszám (Konkord. XII. és Kultusztörv. 33. cikkely) még nem volna meg (476. kán. 8. § és 1427. kán.).*

a) *A buzgó lelkipásztor az új lelkészség felállításában lássa meg Krisztus Egyházának gyarapodását és a hivek lelki hasznát; azért minden erejével törekedjék az új alapítás előfeltételeit biztosítani, adakozzék szívesen e célra, buzdítsa hiveit is áldozatkészre és fogadja szívesen azt a jövedelemcsökkenést, amelyet számára az új lelkészség kihasítása netalán jelent (v. ö. 1500. kán.).*

b) Az új plébánia vagy helyi káplánság *határait, javadalmát és az anyaegyházhoz való jogviszonyát* az 1427. kánon elvei szerint minden esetben a Főpásztor állapítja meg.

126. § — A plébánost a *Főpásztor szabadon nevezi ki* (455. kán.). A kegyuri jogok Romániában megszűntek (Konkord. XV. szakasz; Kultusztörv. 38. cikkely).

a) A megüresedett plébánia betöltése rendszerint az egyházmegyei körlevélben meghirdetett *pályázat útján* történik.

b) A Főpásztor az alkalmas pályázók közül azt nevezi ki, akit minden körülmény mérlegelésével, alapos vizsgálat után a kérdésre plébánia ellátására *a legalkalmasabbnak* ítélt. A pályázók elbírálásánál az ismétlővizsgáknál tanúsított előmenetelt is tekintetbe veszi (153. kán. 2. §; 453. és 459. kán; v. ö. 32. §).

c) Aki *zsinati vizsgáját* kellő eredménnyel le nem tette, vagy az alól törvényes felmentést nem kapott, nem pályázhat (459. kán. 4. §; v. ö. 38. §).

d) Magától értetődik, hogy a pályázók a javadalom elnyerése céljából nem fognak olyan eszközökhöz (aláírások gyűjtése, küldöttségek szervezése, világi egyének vagy hatóságok belevonása, a többi pályázók kisebbitése, stb.) folyamodni, amelyek jellemes emberhez és Krisztus papjához méltatlanok, sem nem türik, hogy az ő érdekükben mások tegyenek ilyesmit.

127. § — Az ujonnan kinevezett lelkipásztornak a plébániát hivatalosan a kerületi esperes adja át (114. §). *Az átadás* a következőképen történjék:

a) *Az esperes* előre megállapított időben az ujonnan kinevezett plébánossal együtt *kiszáll* az átadandó plébániára. Érkezésének idejéről értesíti a plébánia jelenlegi vezetőjét, az egyháztanácsot és a templomgondnokot, hogy az átadásnál ők is jelen lehessenek.

b) *Az átvétel előtt* a templomoknak, iskoláknak és a plébániáknak, stb. minden felszereléséről, illetőleg vagyonáról kiállított *leltárakat* (v. ö. 893. §) gondosan át kell vizsgálni és a jelen állapotnak megfelelően átjavítani, vagy ha szükséges, újból kell kiállítani és pedig *három példányban*.

Az esperes az így kiállított leltárak szerint előbb átadja a *plébániai hivatalt*, vagyis az összes hivatalos könyveket, iratokat és pénzeket (v. ö. 159. és köv. §); majd a 945. és köv. §-ok szerint *a javadalmat*.

c) *Az időközi jövedelem* megosztása a 946. és köv. §-ok szerint történik. A felmerült vitákat előfokon az esperes dönti el.

d) Az átadásról és vagyonmegosztásról 3 példányban szabályszerű *jegyzőkönyvet* kell kiállítani. Az átadási jegyzőkönyvet és a leltárakat az összes jelenlevők aláírják, az osztozási jegyzőkönyvet csak az előd, utód és az esperes. Az átadás összes iratait az esperes 8 napon belül a Főhatósághoz terjeszti. Jóváhagyás után egy példány a püspöki, egy az esperesi irattárban marad, egyet pedig az átvevő plébános a plébánia levéltárában helyez el.

128. § — A kinevezett áldozópap csak szabályszerű *beiktatás*

által lesz az egyházközségnek véglegesen kinevezett plébánosává, a plébánosok összes jogaival és kötelességeivel (461. kán.). A beiktatást külön *kérnie kell* és a Főpásztor bölcs belátásától függ a véglegesítés („collatio tituli parocialis“) megadása vagy elhatalasztása (458. kán.).

129. § — *A beiktatás a következőképen történik:*

a) A Főpásztor az új plébános kérelmére kiállítja a *beiktatási* (investitura) *okmányt*; ebben a kerületi esperest (vagy más papot) hatalmaz fel az új plébános szabályszerű beiktatására. A beiktatási okmánynak minden rendelkezését pontosan meg kell tartani; de főképen a beiktatásra megszabott határidőt, mert ennek leteltével a beiktatandó a plébániára vonatkozó minden jogát elveszti (1444. kán. 2. §; v. ö. 188. kán. 2. sz.).

b) *A beiktatás előtt* az új plébános a Főpásztornak, vagy megbízottjának kezébe leteszi a *hitvallást* (1443. kán.; v. ö. 1406. kán. 1. §, 7. sz.) és az *antimodernista esküt* (S. Off. 1918. márc. 22. AAS. X, 136).

c) *Maga a beiktatás* lehetőleg a plébánia-templomban a hívek jelenlétében és ünnepélyesen történjék, a Rituáléban előirt szertartásokkal (Rit. Agr. pars. IV. §, 4: Ordo Installationis Parochi).

A plébánosi jelvények ünnepélyes átadása előtt a beiktatandó az oltár lépcsőjén, latinul és esetleg a hívek épülésére a nép nyelven is, leteszi a hivatalos *plébánosi esküt az 5. függelékben* közölt szöveggel.

d) A beiktatás legyen kizárólag a *katolikus hívek belső ünnepe*, minden communicatio cum acatolicis-nak mellőzésével. A költséges közebedek kerülendők. Ezek költségeit helyesebb egyházi közcélokra fordítani.

e) A beiktató esperes (vagy más meghatalmazott) a beiktatás lefolyásáról 8 napon belül írásban *jelentést tesz* a Főpásztornak.

f) A Főpásztor a beiktatás szertartásai alól *felmentést* is adhat (1444. kán. 1. §).

130. § — A plébános a gondjaira bízott népnek *lelkipásztora és lelkiatyja*, aki az Egyház törvényei szerint és Főpásztorának irányítása mellett, az isteni Jó Pásztor lelkületével, a mai kor szükséglete szerint, önzetlen odaadással és okossággal végzi híveinek lelki gondozását.

a) Hűségesen *megtesz mindent*, amit a lelkipásztoroktól az Egyházi Törvénykönyv, az egyházmegye Statutumai és a plébánia sajátos előírásai, illetőleg dicséretes szokásai megkívánnak.

b) *Észreveszi a mai híveknek egészen új lelki szükségleteit és nehézségeit*; azokra megoldást keres. Azért szeretettel fog érdeklődni az újabb lelkipásztori kérdések, módszerek és eszközök iránt; ilyen irányban *szakszerűen képezni* fogja magát.

c) Amit e fejezet a plébánosok *lelki jogairól és kötelességei-*

ről előir, mindaz a plébánosokkal egyenjogu *helyettes-plébánosokra* is vonatkozik (v. ö. 243. és köv. §-ok).

131. § — A plébános lelkipásztori hivatalát „*sub auctoritate Ordinarii*” gyakorolja (451. kán. 1. §). Azért

a) készségesen kövesse mindenben *Főpásztorának irányítását és utasítását*; engedelmes lélekkel végezzen minden újabb teendőt (ájtatosságokat, írásbeli munkákat, intézmények vezetését, stb.), amelyet a Főpásztor a mai viszonyok között szükségesnek lát és elrendel;

b) minden fontosabb vállalkozáshoz, ujitáshoz kérje ki előzetesen a Főpásztor *engedélyét és áldását*;

c) minden *nehézségét*, jelentősebb vitát, kétséget jelentsen a Főpásztornak és kérjen tőle döntést vagy utasítást.

d) Minden polgári év végén rövid, tárgyilagos *beszámolót küld* neki egész évi sáfárkodásáról (162. §).

132. § — *A jó pásztor „ismeri övéit”* (Ján. 10, 14). Tanulmányozza az egyházközséget, az egyes hiveket és családokat, hogy konkrét szükségleteik szerint adhasson nekik lelki gondozást. Nem várja, míg hivei keresik föl, ő maga megy a nép közé és szeretettel keresi vele az érintkezést.

a) *Az ujonnan kinevezett plébános működése kezdetén látogassa meg egyházközségének minden családját*, szegényt és gazdagot egyaránt. Látogatását a szószékről előre jelzi, hogy az egész családot otthon találja. Belépve köszönti a családot (Békesség e háznak és minden benne lakónak); lelkiatyai szeretettel érdeklődik a család minden tagja iránt; néhány buzdító szót intéz hozzájuk: hívja őket a templomba, ajánlja nekik a közös családi imát, buzdítja őket, hogy családjukat ajánlják fel a Szent Szívnek, stb. Végül a család tagjaival együtt rövid alkalmi imádságot mond, Isten áldását kéri mindnyájukra és megáldja az egész családot, különösen a gyermekeket és betegeket (v. ö. 569. §). Ha teheti kis ajándékot (emlékképecskét szöveggel) is osztogat. Enni- és innivalót a látogatás alkalmával lehetőleg ne fogadjon el.

b) *Nagyobb plébánián*, ahol az új plébános rövid idő alatt nem látogathat meg minden családot, küldjön minden családhoz néhány meleg szóból álló *írásos beköszöntőt*, egy kis buzdítással, és egyben jelezze, hogy minden családot meg fog látogatni.

c) Ezt a rendszeres lelkipásztori látogatást *minden 2-3 esztendőben megismétli*. Ezenfelül alkalmilag is felkeresi hiveit, különösen amikor öröm vagy szomorúság éri őket. Szeretettel osztozik bánatukban és örömeikben és mindig készen tartja azt az atyai jó szót, amely az Isten ekéjével megszántott szivekben különösen termékeny talajra talál.

d) A buzgó lelkipásztor *nem zárkózik el hiveitől*. Ajtaja és

szive mindig nyitva áll számukra, szívesen vesz részt minden közös ügyükben és mozgalmukban.

e) *Tanulmányozza* a vidéknek, de főképen az egyházközségnek *multját*: az egyházmegye történetéből, régi, történelmi Schematismusokból, de főképen az anyakönyvek, irattár és Historia Domus alapján.

f) Lelkipásztori látogatásai alapján fekteti le vagy egészíti ki, a *Liber de Statu Animarum*-ot (237. és köv. §).

g) Hogy utódai könnyebben megismerhessék a plébánia helyzetét, igen üdvös minden plébánián összeállítani az ott meghonosodott *szokások könyvét*, amely az év különböző szakaiban szokásos istentiszteleteket, népszokásokat stb. leírja és az utókor számára megörökíti.

133. § — *A jó pásztor szereti bárányait.* Ez a szeretete legelső lelkipásztori kelléke és legfőbb lelkipásztori képesítése (v. ö. Ján. 21, 15. köv.).

a) *A hit szemével nézi hiveit*; a legkisebb gyermekben és legigénytelenebb hívében is a Krisztus drága vérének megváltott lelkét, istengyermeget, Krisztus testvérét, a mennyország örökösét látja, tehát nagy és örök értéket, amelyet neki kell megszereznie vagy mentenie Krisztus számára.

b) Ez a természetfölötti szeretet váltja ki lelkéből azt a *lelkipásztori önfeláldozást*, amellyel „a jó pásztor életét adja juhaiért“ (Ján. 10, 11).

c) Ez a szeretet teszi a lelkipásztort mindenkivel szemben *szeliddé és türelmessé*, előzekennyé és szolgálatra készvé; ez fogja nyugodt, megfontolt, okos, megértő, valóban *atyai bánásmódra* hangolni hiveivel szemben; ez hallgattat el lelkében minden szenvedélyt, fölényes, parancsoló, bántó hangot és mindazt, ami a lelkeket elriasztaná tőle és az Egyháztól. A jó lelkipásztor nem ismer haragost, ellenséget. Kivet szívéből minden neheztelést, sértődöttséget, ellenszenvet és más, kevésbbé nemes érzelmet.

d) *Ez a szeretet nem ismer személyválogatást*, senkit sem zár ki szívéből, mindenkire kiárad; a bűnösökben és gonoszokban is meglátja a sárbahullott gyémántot, amelyet neki kell kiemelnie. Így lesz a lelkipásztor „mindenkinek mindene, hogy mindenkit üdvözítsen“ (I. Kor. 9, 22).

e) Ezt a természetfölötti, általános, jóságos, önfeláldozó szeretetet a buzgó lelkipásztor ápolja szívében bensőséges kegyelmi étellel és *merítse az Örök Főpásztor isteni szívéből*. Előbb merítenie kell, csak aztán áraszthatja.

134. § — *A jó pásztor nyája közt él*, a veszély idején sem futamodik meg (Ján. 10, 12). Lelkiismeretesen megtartja a *helybenlakásra* vonatkozó egyházi törvényeket (465. kán.).

a) *A plébánia épületében lakik* (nem saját villájában, szőlőjében), hogy hiveinek állandóan rendelkezésére állhasson. Ragá-

lyos betegség, háboru és más közös veszedelem idején sem hagyja el hiveit.

b) *Engedély nélkül nem távozzatik a plébániáról.* Egy heti távozásra az esperes adhat engedélyt; egy hétnél hosszabb időre, megfelelő indokolással a Főpásztortól kell kérnie. Ha súlyos okból hirtelenül kell távoznia, azonnal jelentse távozását az esperesnek; ha a távollét egy hétnél tovább tart, akkor az esperes jelentést tesz a Főhatóságnak (465. kán. 4—6. §. v. ö. 117. §).

c) De minden esetben gondoskodnia kell alkalmas *helyettesről* (vicarius substitutus); ennek utiköltségét, ellátását és szerény díjazását ő fedezi; ha nagyon szegény plébániáról van szó, külön kérésre a Főhatóság fog intézkedni (v. ö. 251. §).

135. § — *A jó pásztor „juhai előtt megyen”* (Ján. 10, 4.).

a) A lelkipásztornak nagyon meg kell szivlelnie mindazt, amit jelen zsinat a papoknak *példaadó életéről* előir (43. és köv. §-ok). Élje azt, amit híveinek hirdet, akkor hívei meg fogják hajolni előtte és elfogadják tanítását. „Legyen példaképe a híveknek beszédben, viselkedésben, szeretetben, hitben, tisztaságban“ (I. Tim. 4, 12). Legyen élete a Krisztusi életnek nyitott könyve; abból hívei épüléssel tudnak és nagyon szeretnek olvasni. — *Laicorum liber — vita clericorum.*

b) *Házatája:* lakása, udvara, kertje, stb. legyen rendes és tiszta. Az irodában is rend és pontosság uralkodjék. Anyagi ügyeit tartsa mindig rendben. Híveivel anyagi viszonylatba lehetőleg ne kerüljön (v. ö. 55. és köv. §).

c) De különösen *házanépe* felett örködjék, úgy ahogy azt a zsinat minden paptól megkívánja (21. §).

136. § — *A jó pásztor jó legelőre vezeti nyáját* (Ján. 10, 9.) — vagyis Isten igéjével táplálja őket. *Használjon föl minden alkalmat,* hogy az evangélium szellemét meggyökereztesse híveinek lelkében. Ne bizza az igehirdetés fontos teendőjét kisegítőire, hanem amennyit tud, végezzen *személyesen.* Ne tanítson öletszerűen, hanem *tervszerűen,* több esztendőre összeállított program szerint. Tartsa meg lelkiismeretesen az igehirdetésre vonatkozó egyházmegyei előírásokat. Különösen:

a) A vasárnapi és ünnepi *homilián* kívül tartson rendszeres *keresztény-tanítást* is; gondoskodjék legalább minden 5—8 évben alkalmas *népmisszióról* és misszió-újításról (742—743. §; 749. §).

b) Végezze nagy gonddal a gyermekek *hitoktatását,* különösen az első szentgyónás, szentáldozás és bérnálás kiszolgáltatása előtt (757. és köv. §-ok).

c) Ugyanilyen gonddal végezzen minden más *alkalmi tanítást:* a keresztszülők, jegyesek és áttérők oktatását, stb. (377, 515, 342. és 373. §).

d) *Magánbeszélgetéseiben* is szívesen terelje a szót épületes

tárgyra, hogy hivei minden találkozás után lelkileg gazdagodva távozzanak lelkipásztoruktól.

e) Óvja őket a rossz *sajtótól*, az erkölcsi kifogás alá eső szindarabok és mozgószínházak látogatásától, ellenben kövessen el mindent, hogy hiveinek kezébe jó ujságot, katolikus naptárt és más jó, épületes könyveket adjon. Különösen buzgólkodjék azon, hogy minden családban olvassák az *újszövetségi Szentírást* és *Jézus Életét*.

Ahol lehetséges, gondoskodjék *népkönyvtár* létesítéséről és annak szellemi irányítását tartsa a kezében (v. ö. 1027. §).

f) Tanítsa meg hiveit arra is, hogyan kell a *rádiót* helyesen használniok: válogassák ki a legjobb és legtanulságosabb közléseket, kerüljenek minden kifogásolható; különösen arra intse őket, hogy másvallásu prédikációt, előadást és istentiszteletet nem szabad hallgatniok.

137. § — *A lelkipásztor közbenjár* nyájáért a jó Istennél: áldást és irgalmat kér számukra a szentáldozat bemutatásával, a népért felajánlott imádságával és vezekléseivel.

a) Minden lelkipásztor az év összes vasárnapjain, a kötelező és eltörölt ünnepeken *köteles szentmiséjét* az Egyház törvényei szerint *népéért felajánlani* (466. kán; S. C. Conc. 1919. dec. 28. AAS. XII, 42—43). Tekintse ezt egyik legkedvesebb lelkiatyai teendőjének, azért hacsak teheti személyesen és lehetőleg az ünnepélyes nagymisét ajánlja fel a hivekért. Ha az ünnepen valamilyen ok miatt nem végezhet, másnap pótolja e szentmise felajánlását (u. o. és 339. kán. 4. §). Ha fontos ok miatt a *segédlelkészt* kéri fel a szentmise felajánlására, megtéríti neki a *stipendiumot* (lásd 259. és 266. §). — *A Főpásztor szándékára* végzendő szentmisékről lásd a 418. §-t.

b) Hasonló hűséggel végzi el a plébániához tartozó *alapítványi szentmiséket*; elvégzésükről szabályszerű jegyzéket vezet és jelentést küld a Főhatósághoz (v. ö. 415. és 928. §).

c) Minden más szentmiséjében is szeretettel emlékezzék meg hiveiről, főképen azokról, akiknek lelkéért különösen aggódik, akiknek sok kegyelemre van szükségük vagy magukat külön is imájába ajánlották.

d) Gyakran és szívből *imádkozzék hiveiért*; ajánlja őket az örök Főpásztor Szívének irgalmába és szeretetébe. Főképen papi *szolozsmáját* ajánlja fel érettük (v. ö. 9. §).

e) A buzgó lelkipásztornak népe bűneiért és saját mulasztásaiért *vezekelnie is kell és az Urat engesztelnie*: „Sirjanak az előcsarnok és az oltár között a papok, az Ur szolgái és mondják: Könnyörülj Uram, könnyörülj népeden“ (Joel 2, 17).

f) De ne feledje el: minden áldozata, imádsága, engesztelése és közvetítése *csak akkor lesz hathatós az Ur előtt*, ha tiszta, erényes, önmegtagadó és önfeláldozó életével ő maga is kedves

lesz Isten előtt. Azért szent papi étellel őrizze és fejlessze önmagában ezt az Isten előtti kedvességet.

138. § — *A lelkipásztor az Egyház kegyelemeszközeivel megszenteli hiveit.*

a) Legyen készséges a *szentségek és szentelmények* kiszolgáltatásában (358.—574. §).

b) *Nevelje hiveit buzgó imádságra.* Sokszor prédikáljon nekik az imádságról: magyarázza meg nekik annak mindenható értékét és boldogító hatását; tanítsa meg őket az imádság helyes módjára, magyarázza meg nekik a főbb imádságok szövegét, a buzgóbbakat vezesse be a belső imádság gyakorlásába is. Ajánlja nekik a *közös családi imádságot*, főképen az adventi és nagyböjti szent időben. Tanítsa őket a Szent Szívnek, a legméltóságosabb Oltáriszentségnek és a Szűzanyának bensőséges tiszteletére. Kedveltesse meg velük a búcsúimádságokat, a röpimák használatát, a jó szándék gyakori felindítását, stb.

c) Szeretettel *gondozza templomát és tegye a közös istentiszteleteket széppé és vonzóvá* (lásd 410. és 596. köv. §-ok). Buzdítsa hiveit, hogy vásár- és ünnepnapokon ne csak a nagymisén, hanem a közös délutáni ájtatosságokon is minél nagyobb számban vegyenek részt és az Isten igéjét szeretettel hallgassák (467. kán. 2. §).

d) Kényszerítő ok nélkül *ne hagyjon el semmiféle istentiszteletet*, még a hétköznapi szentmisét sem. Kezdje *mindig pontosan* a meghatározott időben és okos következetességgel szoktassa hiveit is pontoságra. Ha bármely ok (pl. leányegyházban végzendő istentisztelet) miatt a rendes időtől el kell térnie, idejében és kellő módon hozza ezt hiveinek tudomására.

139. § — *A jó pásztor vezeti hiveit* — a keresztény élet útján, a mennyország felé. Legszentebb *lelkipásztori célkitűzése* legyen: az istengyermeki életet öntudatosítani és fejleszteni bennük; szenteket nevelni.

a) Ezért *képezze magát jó lelkivezetővé* és főképen saját buzgó lelki életével nyerje meg jóratörekvő hiveinek lelki gyermekbi bizalmát.

b) Használjon fel *minden kedvező alkalmat*: a gyóntatószék, a jámbor egyesületeket, jó könyveket, stb. arra, hogy minél több hívének szívében felköltse a vágyat öntudatosabb lelkiélet után; az Istentől erre kiválasztott lelkeknek pedig adjon alaposabb *lelkiképzést*, neveljen „elit-lelkeket“ (448. §).

c) Különösen az *ifjúságot* és a *férfi-világot* nyerje meg öntudatosabb lelki életre és képezze őket apostolokká (v. ö. 353. §).

d) Fordítson nagy gondot a *ministránsok képzésére* és lelki nevelésére (705. §).

e) Szent lelkesedéssel dolgozzék *papi és szerzetesi hivatások élesztésén* és az Istentől hivatottakat szeretettel karolja fel (288. köv. és 311. §).

f) Magától értetődik, hogy a lelkipásztor minden körülmények közt szigorúan *titokban tartja* mindazt, amit hivei — a gyóntatószéken kívül is — bizalommal közöltek vele, mint lelkiatyjokkal és lelki vezetőjükkel (1755. kán. 2. §).

140. § — *A jó pásztor megvédi nyáját a ragadozó farkasoktól* (Ján. 10, 12—13), — vagyis a népet fenyegető lelki veszélyektől (469. kán.).

a) Ő maga és munkatársai éber szemmel *figyelnek*, hogy minden lelki veszélyt idejében felfedezzenek. Elhárításukban legyen okos és tapintatos, de amikor a lelkek üdvéről van szó, rendíthetetlen is. Kövessen el mindent, használjon fel minden eszközt a lelkek megmentésére.

b) *Különös éberséggel óvja hiveit*: magzatelhajtók titkos kerítőtől községükben; lelkiismeretlen kivándorlási ügynököktől, akik a hiveket ismeretlen idegenbe, tapasztalatlan fiatal leányokat erkölcsi veszedelembé csalogatják; rossz sajtótermékek és babonák terjesztőtől; nem-katolikus iskolákban netalán terjesztett helytelen szellemtől; a katolikus-ellenes propagandától, — főképen a szétszórtan élő hivek közt; a szekták és kommunista agitátorok titkos munkájától, stb; okos tapintattal és saját példájával dolgozzék a *szesz italok* mértéktelen élvezése ellen; ajánlja hiveinek a dohányzásról való lemondást és egyáltalában az önmegtagadás szellemét.

c) Lelke buzgóságával igyekezzék meggyőzni hiveit arról, hogy mennyire távol áll Krisztus szellemétől a *táncmulatság*. És ha nem is sikerül neki az ars-i Szent Plébános módjára a táncot teljesen száműzni egyházközségéből, legalább legvadabb kinövészeit: a farsangi és Szilveszter-esti tobzódásokat, gyermekbálokat, az adventi és nagyböjti szent időben való bálozást akadályozza meg; kövessen el mindent, hogy a szülők felügyelet nélkül ne engedjék gyermekeiket táncmulatságra és semmi körülmények között se rendezzenek éjjeli mulatságot. Önmaga sohase rendezzen „jófékonycélra bált“ (v. ö. 53.§); a lakodalmas tánc elkerülése végett lehetőleg délelőtt, nászmisével kapcsolatban eskesse hiveit (551. §).

d) Tekintse igen nagy lelkipásztori értéknek és minden erejével *őrizze* hiveinek, főképen a falu becsületes népének *őseitől örökölt egyszerűségét*; óvja őket a várostól, a fényűző divattól, az igényességtől; értesse meg velük, hogy annál boldogabbak, minél kevesebbél érik be. *Apolja az ősi szép, egyszerű népszokásokat*: ahol szükséges, nemesítse és töltsen meg azokat keresztényibb tartalommal; ellenben okos határozottsággal szüntessen meg minden visszaélést és helytelen szokást: a gyermekek időelőtti elvonását az iskolától, serdülő fiúk és leányok felügyelet nélkül történő összejövetelét, éjjeli kószálását stb.

e) Kutassa fel a nép körében található *babonás felfogásokat*

és szokásokat, a helytelen vagy épen babonás színezetű ájtatóságokat, imafüzeteket vagy imakönyveket (1399. kán. 5. sz; v. ö. S. Off. 1937. máj. 26. AAS. XXIX, 304); vezessen be helyettük valami értékes, katolikus szokást és így okos tapintattal, fokozatosan szüntesse meg a helyteleneket.

141. § — *A jó pásztor összetartja nyáját, fejleszti hiveiben az egyházközségi összetartozandóság érzését.*

a) Hirdesse hiveinek, hogy minden egyházközség *nagy szent család*, amelynek közösek a céljai és érdekei, bajai és örömei. Az egyházközség a katolikus akciónak a legtermészetesebb sejtje és hordozója; minden igazi katolikus egyén és egyesület kezdeményezésének innen kell kiindulnia és oda kell visszatérnie (v. ö. 1017. és köv. §-ok).

b) Az egyházközség ügyeit mindenben az *Egyházközségi Alapszabályok* előírásai szerint vezesse. Szeretettel és okos tapintattal vonja bele minél több buzgó hívét az egyházközség anyagi, lelki, szellemi és jótékonyági vezetésébe. — Az Egyházközségi Alapszabályokat lásd a 6. számú függelékben.

c) Az egyházközségi együttérzés ápolására igen üdvös évenként legalább egyszer *Egyházközségi Tudósítót* kiadni, amely a lefolyt év legfontosabb egyházközségi eseményeit, a befolyt adományokat, a számadás főbb adatait, a közérdekű statisztikai adatokat, a jövő terveit, stb. közli; emellett elfér benne néhány oktató, buzdító, összetartó szó, néhány épületes adat a plébánia multjából (ebből néhány év alatt kinőhet a plébánia története) és más érdekesség, esetleg az egyházközség tagjainak kimutatása, stb.

Rendkívüli alkalmakkor pedig (népmisszió előtt és után, nagyobb templomjavítás vagy építés, ujmise, jubileum stb.) jó szolgálatot tesz egy-egy *Alkalmi Tudósító*, vagy beszámoló. Az ilyen kiadványok nagy lelki haszonnal járnak és ügyes összeállítás esetén, kis utánjárás mellett, a kiadás költségei is bőven megtérülnek.

d) Alkalmas módon (hirdetőtáblán, szószékről) *közöljön a hivelkel* mindent, ami vallási életüket vagy az egész egyházközséget érdekli (a jövőhét böjtjei, bucsunyerési alkalmak, ünnepek, ünnepségek, stb.).

142. § — *A jó pásztor leányegyházakra és a szétszórtn élő hivekre is gondot fordít.*

a) *A népesebb leányegyházakban* tartson rendszeres hitoktatást, havonként, vagy legalább évenként többször szentmisét és szentbeszédet; gyakrabban személyesen is, ne csak segédlelkésze által; lássa el őket egy-egy jó könyvvel (Goffine, Felnőttek Katekizmusa, Szentek Élete), hitbuzgalmi folyóirattal („Apostol”, stb.); lehetőleg bizza őket buzgó világi apostolra (egy buzgó tanítóra, tanítónőre, egyházközségi nővérré, stb.).

b) *A szórványokban* élő hiveket hűséges misszionárius módjára az 1031. és köv. § szerint nagy odaadással gondozza.

c) Az összes plébánosok 1940. január 1-től kezdve három évenként külön *munkatervet* fognak összeállítani a leányegyházakban és szórványokban élő hiveik lelki gondozásának módjáról (mikor fognak ott hittanórát és istentiszteletet tartani? mit fognak tenni a hívek összetartására? kire fogják őket bizni? hol fogják őket összegyűjteni? stb.). Ezt a munkatervet jóváhagyás végett az esperes útján a Főhatósághoz terjesztik. Az esperes annak megvalósítását ellenőrzi (v. ö. 1033. §).

143. § — Hogy szent hivatását eredményesebben tölthesse be, *apostoli munkatársakat nevel* és gyűjt maga köré:

a) Az atyai jóbarát szeretetével dolgozik együtt *segédlelkészeivel* (v. ö. 261. és 268. §).

b) Szívesen vegye igénybe *szereztes papok szolgálatát* (608. kán.); becsülje nagyra az egyházközségben működő *szereztesnőket* és főképen olyan téren kérje értékes közreműködésüket, amelyen nők sikerebben tudnak az emberek szívére hatni (324. és 328. §).

c) Szeretettel édesgesse magához *tanítóit*, az *egyháztanács vezetőit* és tagjait: jelöljön ki számukra a templomban diszhelyet (1263. kán. 1. §), jelenjenek meg testületileg az ünnepi istentiszteleteken, buzdítsa őket közös szentáldozásra, hívja meg őket gyakrabban az egyházi közügyek barátságos megvitatására.

d) Válasszon, főképen a katolikus akció vezetőiből, *világi apostolokat*, akik egyházközségének egyes részeit (távoli utcákat, külvárost, leányegyházakat) megfigyelik, a betegeket bejelentik, minden veszélyre vagy más fontos dologra felhívják figyelmét; vonja bele a komoly egyházközségi szervező, terjesztő, hódító munkába a jámbor egyesületeket (v. ö. 1019. és köv. §).

e) *Nyerje meg a hatóságok és vezető egyéniségek jóindulatát* és támogatását is; tartson velük szívélyes jó viszonyt és amennyire lelkipásztori munkaköre megengedi, szeretettel érdeklődjék a község közügyei iránt is.

144. § — *Különös szeretettel gondozza:*

a) *a betegeket*, főképen a haldoklókat; „*sedula cura et effusa caritate*“ álljon mellettük haláltusájukban (468. kán; v. ö. 477. és köv. §);

b) *a szegényeket és nyomorgókat* (467. kán. 1. §): tehetségéhez képest adjon nekik sajátjából alamizsnát; buzdítsa és szervezze meg hivei közt a jótékonykodást: a Szent Antal persely és más gyűjtések, de főképen a katolikus akció Karitatív Bizottsága révén (1027. §).

c) Részesítse lelkiatyai gondozásban az *elhagyatottakat*: az árvákat, szegény özvegyeket, magános öregeket és tehetetleneket;

a katonákat és jövevényeket; ne hanyagolja el a koldusokat és cigányokat sem, azok halhatatlan lelkéért is felelős.

145. § — *A jó pásztor szeretettel jár az eltévedt bárányai után* (Luk. 15, 4. köv.), amilyenek: a hitükben veszélyeztetett vagy épen elpártolt hivek, a templomkerülők, iszákosak, bűnös utra tévedtek; érvénytelen vagy rendezetlen házasságban élők (467. kán. 1. §; v. ö. 560. §), stb. Ezeket „akár alkalmas, akár alkalmatlan időben *inti, kéri, feddi*, minden türelemmel és tudománnyal“ (II. Tim. 4, 2.), de sohasem nyilvánosan, vagy épen a szószékről. Imádkozzék megtérésükért a Szent Szívhez és a Bűnösök Menedékéhez; várja meg, amíg az Uristen előkészíti lelküket; sohase adja föl a reményt és egyetlen lélekről sem mondjon le.

146. § — *A jó pásztor azokkal a juhokkal is törődik, „akik nem ebből az akolból valók“*. Ezeket is Krisztus egy igaz aklába akarja terelni (Ján. 10, 16). Az apostoli lélek megtartja azokat, akik már Krisztuséi, de ezzel nem éri be: új lelkeket is akar Krisztushoz vezetni. Azért, bár a szent dolgokban minden közösködést kerül, de a polgári érintkezésben velük szemben is figyelmes, jóságos; szent életével és a katolikus igazság *pozitív* feltárással, jó könyvek ajánlásával, stb. költse fel bennük is az érdeklődést „az egy akol“ iránt; imádságaiban ajánlja Istennek a plébánia területén élő másvallásúakat is (1350. kán.). A buzgó hivektől is kérjen e célra imádságot. A megtérőket odaadó gondossággal készítse elő és vegye át az Egyházba (v. ö. 342. köv: 373. §).

Ugyanezért szeretettel karolja fel a *pogány missziók ügyét* is és hiveit is nyerje meg a hittedjesztés krisztusi munkájának (806. és köv. §).

147. § — *A hivek nyugodt lelki fejlődéséhez valamelyes anyagi jólét is szükséges*. Épenazért a lelkipásztor szívesen támogat minden helyes mozgalmat, amely népének anyagi fellendülését célozza: ahol lehet, népét földhöz segíti; támogatja a helyes közegészségi, népjóléti és takarékosági intézményeket; szociális gondolkodást alakít ki magában (v. ö. 1524. kán.); tisztaságra, munkás, okos, takarékos életmódra neveli a népet; különös gondot fordít a *munkások* szociális és lelki megsegítésére, főképen a katolikus akció karitatív bizottsága révén (1027. §).

148. § — *A plébános az egyházközség vagyonát* gondos csatládatya módjára kezeli, megőrzi, sőt ha lehetséges, gyarapítja; a vagyonkezelésről évenként szabályszerűen elszámol a 957. és köv. §-ok szerint.

149. § — *A plébános lelki jogai a következők:*

a) Saját területén *rendes lelkipásztori hatalommal* rendelkezik: a plébánia vezetésére, az igehirdetésre és a szentségek ki-

szolgáltatására, amint ezt a zsinati határozatok megfelelő helyen részletezik; de rendes gyóntatási joghatóságát másra nem ruházhatja át (435. §);

b) szorosan vett *plébánosi ténykedést* a plébánia területén csak ő végezhet; más csak az ő engedélyével (462. kán.);

c) komoly ok alapján egyes hiveit vagy egy-egy családot *felmenthet* a megtartóztatás, a böjt és az ünneptartás kötelezettsége alól, az 1245. kán. keretei között;

d) halálveszedelemben és sürgős esetekben, amikor nincs elég idő arra, hogy a Főpásztorhoz forduljon, *házassági akadályok* alól is adhat felmentést az 1044. és 1045. kán. 2—3. §-a szerint (v. ö. 542. §); ugyszintén sürgős esetekben a második és harmadik házassági hirdetés alól is felmenthet (415. §);

e) a husvéti szentgyónás idejében a Főpásztortól *fenntartott bűnök alól* (de nem a fenntartott fenytékek alól!) feloldozhat (899. kán. 3. §; v. ö. 442. §).

150. § — Évenként két hónapig terjedő *szabadságot* vehet igénybe; de e szabadságot külön kell kérni a Főpásztortól. Ez fogja jóváhagyni a helyettesítésről való gondoskodást és ad a helyettesnek szabályszerű megbízást (465. kán. 2—4. §; lásd 251. §).

151. § — A beiktatott plébánost megilleti a *plébánia-javadalom haszonélvezeti joga*.

a) A plébános javadalmazása *nálunk* rendszerint a *következőkből áll* (931. és köv. §-ok):

1. lakás természetben, a plébánia-épületben;

2. a plébániai ingatlanok, tőkének vagy más vagyonnak rendes termése, kamata, hozama;

3. a hivektől adott járandóságok (párbér, tűzifa, széna, földmunkálás);

4. az egyes ténykedések után megállapított stóla, amely akkor is a plébánost illeti, ha a ténykedést, engedélyével vagy szükség esetén, más végezte volna (463. kán. 3. §);

5. esetleg államsegély.

b) *A járandóságok kérdésében* a lelkipásztor legyen okos és igazságos: a stólánál tartsa magát szigorúan az egyházmegyei előírásokhoz; egyéb járandóságoknál az egyházlátogatási okmányhoz („*Visitatio Canonica*“) és a törvényes helyi szokásokhoz. *Tartózkodjék két végtől*: indokolatlan engedékenységgel ne hagyja elévülni a plébános régi jogait, amelyeknek fenntartására az Egyháznak ma fokozott szüksége van, de viszont legyen megértő a változott körülményekkel és hiveinek valóságos szegénységével szemben. Ahol lehet, könnyítsen terhükön; ahol a terhek megosztásában aránytalanságot vagy épen igazságtalanságot észlelne, szeretettel orvosolja és ha szükséges, kérje a Főhatóság bölcs intézkedését.

c) *Fölösleges jövedelmét* az 1473. kánon szellemében fordítsa jótékony célokra. Ezzel nemcsak az Egyház kifejezett parancsának tesz eleget, de hiveit is megnyugtatta és jótékonykodásra hangolja (v. ö. 22. és 999. §).

152. § — A szabályszerűen beiktatott plébánost *csak kánoni eljárással* lehet plébániájától eltávolítani (454. kán.), és pedig: vagy szabályszerű bűnvádi eljárással megfosztani (1933. és köv. kán.), vagy szabályszerű közigazgatási eljárással elmozdítani (2147. és köv. kán.).

De viszont a plébános *maga is tekintse szentnek* és állandó jellegűnek azt a lelkiatyai köteleket, amely hiveihez fűzi; komoly ok nélkül, tisztán anyagi vagy kényelmi szempontokért, ne könnyen hagyja el plébániáját.

Ha ellenben megöregedett, ha elgyengültnek vagy tehetetlennek érzi magát a lelkipásztori kötelesek megfelelő teljesítésére, lelkiismeretben is köteles kérni felmentését.

153. § — Ha a jó pásztor az Ur Magához szólítja, türelmesen viselt szenvedésével, épületes készüléttel és *szent halálával* koronázza meg lelkipásztori működését (v. ö. 110. és köv. §).

5. A plébánia-hivatal vezetése

154. § — A plébános fontos kötelessége a plébánia hivatalos ügyeinek vezetése. E célból rendezzen be a plébánián könnyen hozzáférhető helyen, alkalmas *hivatalos helyiséget*, ahol irodai teendőit végzi és hiveivel hivatalosan érintkezik.

a) A plébániai iroda számára — lehetőleg fundus instructus képen — gondoskodják minden szükséges *irodai felszerelésről*; különösen legyen benne célszerűen berendezett, jól zárható szekrény, az anyakönyvek, egyéb hivatalos könyvek és iratok őrzésére; ha lehet, Wertheim-szekrény az értékek, pénz és fontos okmányok őrzésére.

b) Minden plébániának *hivatalos pecsétje* van, amely a vonatkozó állami törvények tekintetbe vételével készül. A Főhatóság engedélye nélkül nem szabad rajta változtatást eszközölni. *Az iskolának külön pecsétje van* (812. §).

c) A plébános nem hivatalnok, azért minden ésszerű időben szívesen álljon hiveinek rendelkezésére; mégis *nagyobb egyház-községekben állapítson meg hivatalos időt*, amelyben hivei biztosan megtalálják az irodában. De ezt az időt pontosan tartsa is meg.

Az iroda ajtaján célszerű kis táblát alkalmazni és arra ráírni, hogy a plébános hol található és mikor jön vissza.

d) A szoroson vett *irodai kiadásokat* a plébános a templompénztárból fedezheti (913. §).

155. § — A plébánia-hivatalt a plébános személyesen vezeti. Csak ő állíthat ki neve aláírásával és a plébánia pecsétjével hivatalos iratokat és intézhet el hivatalos ügyeket; ő fogadja a feleket és képviseli az egyházközséget az egyházi és világi hatóságok előtt. De természetesen alkalmazhat irodai kisegítőt a 340. § szerint.

A segédlelkész mindezt csak abban az esetben teheti, ha őt a plébános erre külön felhatalmazta, vagy ha a távollevő plébánost hivatalból helyettesíti; de minden esetben külön jeleznie kell ezt a hivatalos iraton a „plébános megbízásából“, vagy „a távollevő plébános helyett“ szavakkal. A segédlelkésznek, kántornak, és a tanítónak saját személyükre vonatkozó hivatalos felterjesztéseit a plébános is láttamozza és hivatalos számmal látja el (v. ö. 259. §).

156. § — A plébános minden hivatalos ügyet írásban köteles a Főhatósághoz terjeszteni, azt is, amelyet esetleg előszóval már előadott.

a) A hivatalos felterjesztés legyen világos, rövid és szabatos; a tárgyat kimerítően adja elő, de kerülje a felesleges hosszadalmasságot.

b) Alakja, könnyebb irattári kezelés céljából, félív, még akkor is, ha kisebb papíron elférne. Ha a beterjesztés szövege a félív másik oldalára is átnyulik, egész ív használandó. Az írás legyen jól olvasható, a kiállítás tiszteletudásról tanúskodó.

c) Minden hivatalos irat a homlokzatán tüntesse fel a kiállító hivatalt, baloldalt legyen rajta a plébániai iktatókönyv száma és az évszám. Kivételek a bizalmas természetű felterjesztések; ezeket az iktatószám helyett „Bizalmas“ (vagy: *Conf.*) jelzéssel kell ellátni.

d) A Főhatóság leiratára adott válaszban, mindjárt ennek elején történjék hivatkozás az előző ügyirat keltére, számára és egyáltalában az ügy előzményeire.

e) Egy beterjesztésben csakis egy ügyet szabad előadni, — kivéve az egyháztanácsi gyűlések jegyzőkönyveit. De természetesen ugyanabban a borítékban több felterjesztést is lehet elküldeni.

f) A csatolt mellékletekre és azok tartalmára a felterjesztésben hivatkozni kell.

g) Táviratilag vagy távbeszélőn csak kivételesen, sürgős szükség esetében szabad a Főhatósághoz fordulni (v. ö. 542. §); de az így előterjesztett kérést utólag írásban is be kell küldeni.

h) A lelkipásztor törekedjék gyorsan és pontosan elintézni minden hivatalos ügyet. Ha a Főhatóság az időt is megszabta, tartsa magát ahhoz; ha nem állapított meg időt, nyolc napon belül okvetlenül válaszoljon (67. §).

i) A hanyagul és fogyatékosan kiállított vagy felszerelt fel-

terjesztéseket az egyházmegyei iroda minden megjegyzés nélkül vissza fogja származtatni.

157. § — Az egyházmegyei Főhatósághoz intézett hivatalos beadványok az állam nyelvén címzett borítékban küldendők el: Preaveneratului Ordinariat Diecezan Rom. Cat. Satu Mare, vagy: Oradea. A bizalmas tartalmu felterjesztéseket tegye a plébános külön belső borítékba e felirással: „*Ad manus Episcopi*“.

a) A hivatalos leveleket postai kézbesítőkönyvvel, hivatalosan, viteldijmentesen kell küldeni. De csakis vallási, házassági, iskolai és egyéb, szorosan hivatalos tartalmu leveleket szabad díjmentesen küldeni. Hivatalos levelek vagy pénzek megbízott útján csak kivételesen sürgős esetekben és csak teljesen megbízható emberrel küldhetők.

b) A fontosabb betérjesztéseket, főképen a Főhatóságtól jóváhagyandó ügyeket, aminők: választási jegyzőkönyvek; adásvételi-, bérleti- és parcellázási szerződések; biztosítási kötlevelek; személyi vagy javadalmi kölcsönök ügye; szabadságkérés, stb. a kerületi esperes útján kell betérjeszteni (77. §). A szükséges mellékleteket annyi eredeti példányban kell csatolni, hogy egy maradjon a püspöki levéltárban, egy a plébániai levéltárban, egyet az érdekelt fél kaphasson kézhez és egyet esetleg be lehessen nyújtani a telekkönyvi- vagy más állami hatósághoz (tehát: a választási jegyzőkönyveket 3, az adásvétési-, bérleti- és parcellázási szerződés 4 példányban, stb.).

158. § — A plébánosok minisztériumokkal, kormányzósággal és megyefőnökséggel hivatalosan csakis az egyházmegyei Főhatóság útján levelezhetnek.

Viszont a minisztériumoktól vagy más állami hatóságtól közvetlenül érkezett fontosabb hivatalos iratokat másolatban azonnal közölgék a Főhatósággal, hogy ez minden fontosabb eseményről tudomást szerezhessen és a szükséghez képest közbenjárhasson az ügy érdekében.

159. § — A plébános a következő hivatalos könyveket vezeti:

- a) Plébániai iktató- és kézbesítőkönyvet;
- b) a plébániai anyakönyveket és a Liber de Statu Animarum-ot, a következő fejezetben foglalt utasítás szerint;
- c) a 241. §-ban felsorolt nyilvántartásokat;
- d) Stipendiumos-könyvet, külön az alapítványi- és kézi mi-
zékről (56. és 415. §);
- e) „Szentbeszédnek Naplóját“ (748. §);
- f) Az egyházközség egyes szerveinek működéséről:
 1. az egyháztanács és iskolaszék jegyzőkönyvét;
 2. az egyesületek jegyzőkönyvét;
 3. a katolikus akció helyi szervének jegyzőkönyvét,
 amelybe az évi beszámolót is be kell vezetni (1026. §).

g) *Nagyobb egyházközségekben* tanácsos külön kimutatást vezetni:

1. a *betegekről* és azok lelki ellátásáról;

2. a *szegényekről* és a nekik nyújtott segélyekről, stb.

160. § — *Az egyházközségi vagyon szabályszerű kezeléséhez* a következő könyveket kell vezetni:

a) *a vagyon nyilvántartásához:*

1. a *Törzsvagyonkönyvet* esetről-esetre hozzámellékelve a vagyonban történt változásokról szóló kimutatásokat (891—892. §);

2. a 10 évenként megújítandó *leltárakat* (893. §);

3. az *Alapítványi Törzskönyvet* (928. §);

b) *a vagyon kezelésről:*

1. a *templompénztárról* és az egyházközségi pénztárról *Bevételi- és Kiadási naplót* („Pénztárnaplót“, — 954. és köv. §);

2. *Számadási főkönyvet* (966. §);

3. *Külön számadási könyvet* Szent Antal perselyéről és a templomnak vagy egyházközségnek más, állandójellegű jövedelmeiről (malom, bérház, stb; v. ö. 914. és 959. §);

c) *a plébániai javadalom* kezelésére tanácsos vezetni: 1. *Gazdasági Naplót* (941. és köv. §); 2. pontos kimutatást a párbérfizetésről (943. §); 3. a befolyt stóla- és egyéb jövedelemről stb. (944. §).

161. § — Lelkipásztori szempontból és az egyházközség jogainak megvédése szempontjából igen fontos a plébánia történetének (*Historia Domus*) rendes vezetése. Ahol ilyen könyv még nem volna, ott a plébános a régi okmányok és hagyományok alapján állítsa össze a plébánia rövid történetét. Ezután pedig évről-évre szorgalmasan jegyezzen fel minden jelentősebb dolgot, amely a községben, a plébánián, az iskolában, stb. történt, legyen az örvendetes vagy szomorító, jó- vagy rosszkövetkezményű. Így jegyezze föl például minden évben röviden a tél, a nyár és a termés milyen voltát; a főbb élelmiszerek árát; az elemi csapásokat és szerencsétlenségeket következményeikkel; nevesebb hatóságok látogatását; első szentmiseáldozatok bemutatását, helybeli szülöttek pappá történt felszentelését; plébánosi beiktatásokat, új tanítók alkalmazását; az évenként kiállított katonák számát és mindazok nevét, akik hagyományozás által vagy más módon az egyházközségnek kitünő jótévőivé váltak. Különös gondal följegyzendő az évkönyvben, hogy mennyit nyert vagy vesztett az egyház, a plébánia, az iskola a tagosítás, kisajátítás, a legelő elkülönítése alkalmával. Örökítse meg benne az év legfőbb statisztikai adatait (hány születés, esküvő, haláleset, első áldozás volt; az áldozók számát, a templompénztárba befolyt összegeket, stb.). Az egyházközséget érdeklő híreket, nyomtatványokat másolja vagy ragassza be az évkönyv megfelelő lapjára. *Az esperes*

kivánja meg a Historia Domus vezetését; az évi bejegyzést olvassa végig, tegye meg észrevételeit és láttamozza.

162. § — A plébános évenként a következő *jelentéseket* köteles az esperes útján a Főhatósághoz terjeszteni:

a) *Január 15-ig*:

1. a Kereszteltek, Házasultak és Halottak Anyakönyvének másolatát;

2. a keresztelésekről és házasságokról szóló táblázatos kimutatást („Relatio Summaria”);

3. a 241. §-ban felsorolt nyilvántartásokat;

4. az alapítványi szentmisék elvégzéséről szóló jelentést;

5. az előző félévben a Főpásztor szándékára végzendő és a papnevelő intézet javára önként vállalt szentmisék elvégzéséről szóló jelentést (418. §);

6. Az előző esztendei lelkipásztori működésről szóló rövid, tárgyilagos beszámolót, amely felöleli a helyi katolikus akció és az egyesületek működéséről szóló jelentést is (v. ö. 131. és 1026 §).

b) *Április 15-ig* az egyházközségi és iskolai költségvetést (953 és köv. §).

c) *Május 15-ig*: az előző évről kiállított *számadásokat*:

1. a templompénztárról;

2. az egyházközségi pénztárról (benne az iskolákról);

3. a Szent Antal perselyről és esetleg más egyházi vagyron kezeléséről (962. és köv. §).

d) *Július 15-ig*:

1. az iskola állapotáról szóló évi jelentést (831. §);

2. az elemi és középiskolai hitoktatásról szóló jelentést (789. §);

3. az előző félévben ad int. Ordinarii és más, a szemináriumért vállalt szentmisékről, mint a) 5. alatt;

e) *November 15-ig* a vagyoneleltárban beállott változásokról szóló jelentést és a miniszteriumhoz terjesztendő költségvetést (892. és 955. §).

f) *December 15-ig* a miniszteriumnak megküldendő iskolai költségvetést (831. és 956. §).

Ezeket a jelentéseket a Főhatóságtól jóváhagyott, rovatos *nyomtatványokon* állítja ki a plébános. Az esperes pedig az egész kerületét együtt 15 napon belül a Főhatósághoz terjeszti.

Az időhöz kötött plébánosi és esperesi teendők idejét az egyházmegyei Direktorium évről évre fel fogja tüntetni. Ezeknek az írásbeli teendőknek áttekintését lásd a 7. számú függelék *Időrendi Táblázatában*.

163. § — A plébános végezze nagy ügybuzgósággal a Főhatóságtól *előirt gyűjtéseket* és a befolyt összeget 2 héten belül rövid kísérő irattal juttassa a Főhatósághoz (915. §).

Más, *egyházi gyűjtésekre* vonatkozóan tartsa meg lelkiisme-

retősen jelen zsinat vonatkozó előírásait (60, 319. és 914. §); *nem egyházi gyűjtésekkel szemben* legyen igen óvatos és tartsa magát a vonatkozó állami törvényekhez.

164. § — A plébános a hozzáérkezett hivatalos iratokat és a tőle küldött iratok fogalmazványát összegyűjti és a *plébánia irattárában* gondosan megőrzi.

a) Könnyebb kezelhetés céljából minden hivatalos irást rövid *hátirattal* lát el, ráírja az évet és az iktatókönyv megfelelő számát; minden esztendő iratait, szám szerint *csoportosítva*, összeköti és szép sorrendben a jól zárható irattárszekrénybe helyezi. Az irattárba illetéktelenek felügyelet nélkül nem tekinthetnek bele.

b) Célszerű az *egyesületek* és a katolikus akció iratainak a levéltárban külön fiókot adni.

c) *A fontosabb iratokat*, szerződéseket és okmányokat lehetőleg tűzmentes Wertheim-szekrényben őrizze; a belső forumhoz tartozó, bizalmas természetű iratokat pedig egészen külön, zárt helyen. Az irattárból az eredeti okmányokat csak külön főpásztori engedéllyel és elismervény ellenében szabad kiadni (378. és 383. kán. 2. §).

165. § — Legyen gondja a plébánosnak a *plébániai könyvtár*ra is: helyezze el megfelelő módon, tartsa rendben; ha kell, főhatósági engedéllyel selejtezze, tehetségéhez képest gyarapítsa értékes, főképen a lelkipásztorkodás körébe vágó művekkel (v. ö. 937. §).

Ahol eddig külön esperesi könyvtár volt, annak elhelyezéséről az espereskerületi gyűlés határoz a Főpásztor jóváhagyásával.

6. A plébániai anyakönyvek és nyilvántartások — Anyakönyvi Utasítás

166. § — Minden plébános köteles az Egyház törvényeitől előírt anyakönyveket vezetni (470. kán; Rit. Rom. tit. I, 18; tit. XII. cap. 1.).

Ha a helyi káplán külön anyakönyvet vezet, ezt a plébános felügyelet mellett teszi és év végén anyakönyveinek hiteles másolatát nemcsak az egyházmegyei levéltár számára, hanem a plébánia levéltára számára is megküldi (v. ö. 275. §).

a) A plébániai anyakönyvek *egyházjogi közokiratok* (1813. kán. I. §, 4. sz.) és a hivek egyházzogi helyzetének bizonyítására elsőrangban fontos bizonyító eszközök (1816. kán.). Ezért e könyvek vezetése a *legnagyobb gondossággal* történjék.

b) Az 1895. október 1.-ig vezetett egyházi anyakönyvek *államjogi szempontból is közokiratok*, azért ezek kezelésénél a vonatkozó állami törvényeket is pontosan meg kell tartani.

c) A plébános *személyesen* vezesse. Csak igen fontos okból (betegség, távollét) bizhatja az anyakönyvek vezetését a segédlelkészre; ez esetben is köteles minden bejegyzést ellenőrizni és a felelősség őt terheli.

167. § — Az anyakönyvek vezetése a *Főpásztor főfelügyelete* alatt áll. A kerületi *esperes* hivatalos látogatás alkalmával az anyakönyvek szabályszerű vezetését és őrzését *ellenőrzi* és az összes anyakönyveket aláírja. Ezeket az aláírásokat az anyakönyvek másodpéldányaiban is fel kell tüntetni (86. §).

I. ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK

168. § — Hogy az anyakönyvek vezetése az egész egyházmegyében mindenütt szabályszerűen és egyöntetűen történjék, az anyakönyvekhez és ezek másolataihoz a *Főhatóságtól előirt nyomtatott rovatos iveket* kell használni. E rovatokon önhatalmuan változtatni nem szabad. A Főhatóság az anyakönyvi ivenk beszerzési helyét is meghatározhatja.

A nyomtatott ivenk a rovatozott sorokat *nem szabad kettéválasztani*, hogy egy sorban kettő legyen.

169. § — Az egyes anyakönyvekhez legalább *tíz évi használatra* elegendő ivet köttesen a plébános erős kötésbe és minden lapját lássa el számmal.

170. § — *Minden évben* az összes anyakönyvek *új folyószámmal* kezdődnek, január hó 1.-től december hó 31.-ig, folytatólagosan.

Vigyázzon a plébános, hogy elnézésből ugyanaz a folyószám kétszer ne forduljon elő, viszont két eset ne szerepeljen azonos folyószám alatt.

Minden év végén az utolsó bejegyzés után legalább 5—6 rovat, nagyobb plébániákon egy egész oldal, maradjon üresen a netalán szükséges utólagos bejegyzések befogadására.

171. § — Minden egyes folyószám alatt, minden rovatot *teljesen és önállóan kell kitölteni*. Tehát az évszámok és a hónapok nevénel, a napok számánál, a ténykedést végző plébános vezeték- és keresztnevénél, hivatalánál, stb., nem szabad egyes rovatokat sem azonossági jellel (" vagy „detto“ jelezni, sem rövidítéseket használni, kivéve a vallás jelzésére használt rövidítéseket (v. ö. 202. §).

172. § — Az anyakönyvvezetőnek legyen különös gondja arra, hogy *minden adatot*: a vezeték- és keresztnévet, a helynevet, az utcák nevét és a házsámot stb. *hibátlanul és pontosan* írjon be. Főként a vezetékneveknél a legcsekélyebb változtatást sem teheti felsőbb engedély nélkül. Épenazért a bejelentőket gondosan kérdezze ki és az anyakönyvi beírást csak akkor vé-

gezze el, ha a bejegyzéshez megkivánt összes adatokat teljesen tisztázta.

Ha a bejelentés alkalmával felmutatott állami anyakönyvi iratban a *vezetéknev megváltoztatott alakban szerepel*, a plébános tapintatosan figyelmezteti hívét, hogy törvényben biztosított joga van a hibás bejegyzés helyesbbitését kérnie (v. ö. 186. §).

173. § — A *helységneveket* az állam nyelvén kell bejegyezni; zárójelben az anyakönyvvezetés nyelvén is fel kell tüntetni.

174. § — Az anyakönyveket csinosan, tisztán, olvashatóan, jó tintával kell írni. Azokban *semmiféle törlést, kaparást, javítást*, nem szabad tenni. Ha mégis a bejegyző egy szót hibásan irt volna, ezt azonnal huzza keresztül oly módon, hogy a hibás szó a keresztülhuzás ellenére is olvasható maradjon; azután írja melléje (vagy föléje) a helyes szót ezzel a megjegyzéssel: Javitotta N. N.

175. § — A szent ténykedés végzése alkalmával *azonnal írja be* az összes adatokat az anyakönyvbe. Csak így kerülhető el egyes esetek elkallódása, vagy téves adatok beírása.

Szigoruan tilos az anyakönyvi adatokat — későbbi bejegyzés céljából — papirszeletekre írni.

Nagyobb plébániákon megengedhető, hogy a plébános a sekrestyében (vagy még helyesebben a plébánián), zár alatt az anyakönyvnek egy másodpéldányát tartsa, amelybe az előforduló szent ténykedéseket azonnal bejegyzi és abból minden hét végén a bekötött anyakönyvekbe gondosan beírja.

176. § — Az egyes rovatok kitöltésénél *a rovatok fejcímét* tekintse utmutatónak és azok sorrendjében végezze a bejegyzéseket.

Az egyes adatok között használjon *írásjeleket* és pedig az egyes jelzések közt vesszőt, az utolsó jelzés után pontot. Ha a rovat jelzése szerint rövidítés is használható, a rövidítést jelentő pont után is vessző álljon, kivéve az utolsó jelzést, amely után a rövidítést jelentő pontot nyugjel (—) kövesse.

Tilos az anyakönyvekbe oda nem tartozó, felesleges megjegyzéseket, egyéni észrevételeket, vagy bármit is bejegyezni, ami nem vonatkozik a szent ténykedésre vagy nem szükséges az anyakönyvek *szabályszerű* vezetéséhez.

177. § — Az anyakönyvek biztos helyen, lehetőleg tűzálló szekrényben, zár alatt, a legnagyobb *gonddal kell őrizni*. Azokat senkinek sem szabad kiadni. Tűzvész esetén mindent el kell követni megmentésükre.

II. A KERESZTELTEK ANYAKÖNYVE

178. § — Minden születési eset külön folyószámot nyer, még a halva születés esete is (192. §). Egyetlen kivétel: idegen plé-

bániához tartozók adatai nem kapnak folyószámot, hogy ez az eset a statisztikai adatok közt ne szerepeljen (194. §).

179. § — *A keresztnévet irodalmi alakjában* (nem rövidített, becéző, pórias alakban) kell beírni. Ha a gyermek *több nevet* kapott, mindet vezesse be. A plébánosnak legyen rá gondja, hogy a szülők *szentnek vagy boldognak nevét* adják gyermeküknek (379. §): de ha másféle, egyébként tisztességes nevet kívánnak adni neki, fogadja el, de adja melléje valamely *szentnek vagy boldognak* a nevét is.

180. § — A keresztelt *nemét* e szavakkal kell bevezetni: „fi”, vagy „nő”.

A származási állapotnál a „törvényes”, vagy a „törvénytelen” jelzést teljesen ki kell írni a megfelelő rovatba, a másik rovatot ürességi jellel (—) kell kitölteni.

181. § — A plébánosnak az újszülött *törvényes* vagy *törvénytelen* származásáról biztos tudomást kell szereznie.

Ismeretlen szülőknél követeljen egyházi házassági kivonatot, vagy a szülők családi lapját (237. §). *Nagyobb plébániákon szokassa hozzá a szülésznőket*, hogy ezt hozzák magukkal.

Ha nem tudna biztos meggyőződést szerezni, függesse fel e rovat kitöltését egy ideig és segítsen a szülőknek, hogy hozzájussanak az egyházi házassági kivonathoz. Ha a szülőknek már több gyermekét keresztelték azon a plébánián, az előbbi gyermekek születési adatait veheti irányadónak.

182. § — *A törvényesség elbírálása* és bejegyzése szorosan az ET 1114—1116. kánonai szerint történik (v. ö. 557. §):

a) Szabályszerint *azt a férfit kell atyának tekinteni* és beírni, aki a gyermek anyjával egyházilag érvényes házasságban él, hacsak az ellenkezője hatóságilag megállapítást nem nyer (1115. kán. 1. §).

b) *Egyházi jogvédelem* alapján törvényesnek kell tekinteni és beírni azt a gyermeket, aki legalább hat hónappal a házasságkötés után, vagy a házassági kötelék felbontása után tiz hónapon belül született, abban az esetben is, ha a plébános biztosan tudja, hogy más az apa; *kivétel*: ha ezt a jogvédelmet egyházi ítélet vagy főhatósági végzés megdöntötte (u. o. 2. §).

c) *Az atya halála után* tiz hónapon belül született *gyermeknél* az „Észrevételek” rovatában beírandó: „Atyja halála után született”.

d) Ha a gyermek egyházi jogvédelem alapján *egyházilag törvényesnek* minősítendő, de *államjogilag törvénytelen* (pl. a polgári bíróság a házasságot felbontotta), akkor az egyházilag törvényes férjet kell apaként bejegyezni; a „törvényes” „törvénytelen” rovat üresen marad és az „Észrevételek” rovatába

beirandó: „A gyermek egyházi jogvédelem szerint törvényes, de polgárilag törvénytelen.“

e) *Államjogilag törvényes, de egyházilag érvénytelen* házasságból született gyermekeknél az államjogilag törvényes apa irandó be, de a származási minősítés rovata üresen marad és az „Észrevételek“ rovatában bejegyzendő: „A szülők 19 . . . év hó . . . -ik napján N. községben (városban) polgári házasságot kötöttek.“

Az ilyen gyermekeket később polgári nevükön kell beírni az iskolába és házasságukat is így kell hirdetni.

183. § — A következő rovatba *a kereszteltnek elhalálózását* év, hó és nap szerint pontosan, a Halottak Anyakönyvével meg-egyezően kell bevezetni. Régebbi anyakönyvekben erre nincs külön rovat, itt az „Észrevételek“ rovatába kell az elhalálózást bevezetni.

184. § — *A szülők* vezeték- és keresztnevének, származási helyüknek, polgári állásuknak és vallásuknak bejegyzésére szolgáló rovatban előbb az atyának, azután az anyának összes adatait kell bevezetni, gondosan és olyan sorrendben, ahogy a rovat feje felsorolja. Az egyöntetűség kedvéért és az esetleges hibák felderítése végett célszerű az előbb született gyermekekről tett bejegyzéseket is figyelembe venni.

185. § — *Törvénytelen származásu gyermeknél* csak az *anya* adatait kell beírni. *Özvegyeknél* feltüntetendő, hogy kinek az özvegye.

A törvénytelen gyermek atyja csak akkor írható be, ha ezt írásban, vagy két tanu előtt önként kéri a plébánostól, vagy hivatalos okmány állapítja meg apaságát (777. kán. 2. §). Kényesebb természetű esetekben („in casu adulterinorum, sacrilegorum ceterorumque spuriorum“) vigyázni kell arra, hogy a bejegyzés ne legyen megbélyegző („ut omnis infamiae vitetur occasio“ — Kódexmagyar. Bizotts. 1922. jul. 14. ad VIII. AAS. XIV, 528). Ilyen esetekben az apa nevét az „Észrevételek“ rovatába így kell bevezetni: „N. N. mint a gyermek természetes atyja bejegyzettni kérte magát;“ vagy: „A gyermek természetes atyja az-i törvényszéknek (járásbiróságnak) 19 . . . -én szám a. kelt ítélete (végzése) szerint N. N.“

186. § — *A vezeték- és keresztnevék* helyes beírásáért az anyakönyvvezető plébánosok felelősek. Azért, kivált az ismeretlen, vagy szokatlanabb vezetéknevek beírása előtt tanácsos az illető családban már előfordult eseteket megnézni, vagy ha szükségesnek látszik, a községi előjáróságtól felvilágosítást kérni.

Általában *irányadónak* tekinthető az állami anyakönyvi hivataltól kiadott hivatalos bizonylat, feltéve, hogy ott a nevet a szülők anyanyelvének szabályai szerint helyesen irták be. Kétely esetében a szülők nevének régebben előforduló alakját kell be-

irni, vagy a szülőtől írásbeli nyilatkozatot kell kérni. Ha az egyházi bejegyzés eltér az állami anyakönyvtől, kételyek elkerülése végett, ajánlatos az „Észrevételek“ rovatában feltüntetni az állami anyakönyvben szereplő vezetéknevet is.

187. § — *Ha a talált gyermeket* a 749. kán. szerint föltételelesen meg kell keresztelni, *keresztnevét* rendszeren be kell vezetni; *a születési idő* helyett beirandó: hol és mikor találták meg és szakértők szerint valószínűleg milyen idős; *a szülők rovatába* irandó: „Ismeretlen szülők gyermeke“. Az „Észrevételek“ rovatába be irandó: „Talált gyermek“ és szükség szerint esetleg más megjegyzések is.

188. § — *A szülők lakóhelyének* bejegyzésére szánt rovatba a szülők jelen lakóhelye és a házszáma, városokban az utca neve is beirandó.

189. § — *A keresztszülők adatait* a megfelelő rovat felírása szerint, teljesen kell bevezetni. A keresztszülőknek törvényesen felkért *helyetteseit is be kell írni az Észrevételek rovatába* (S. C. Sacr. 1925. jul. 24. AAS. XVIII, 43. és köv.).

A keresztszülők *elfogadására* vonatkozólag lásd a 377. §-t.

190. § — *A keresztelő pap* vezeték- és keresztnevét, valamint hivatalát minden egyes esetben teljesen kell bevezetni. Ha nem helybeli pap végezte a keresztelést, hivatala helyét is be kell írni. Ha szükség esetében *a születésznő* vagy más egyén keresztelt, a keresztelő lelkész rovatába annak a vezeték- és keresztnevét, valamint állását kell beírni: „Szükségből megkeresztelte N. N. születésznő.“

A keresztelés szertartásainak utólagos pótlását (759. kán. 3. §) az „Észrevételek“ rovatába kell bejegyezni.

Ugyszintén beirandó ugyanoda *a keresztségnek föltételes megisméltése* a 374. § esetében.

191. § — Az „Észrevételek“ rovatába mindazt be kell jegyezni, ami a szent cselekménnyel összefügg vagy az anyakönyvvezetés érdekében szükséges, de nincs reá külön rovat. Különösen a következőket:

a) a gyermek *elhalálozását*, ha erre az anyakönyvben nem volna külön rovat (v. ö. 183. §);

b) bármilyen anyakönyvi *kiigazítást és pótlást* a 222. és köv. §-ban felsorolt esetekben és módon;

c) a megkeresztelt *bérmálkozását, házasságkötését, alszerpappá szentelését* vagy ünnepélyes *fogadalomtételét*, e tények szükséges részleteivel, világos szövegezéssel (470. kán. 2 §), így: „*Bérmálkozott* Satu-Mare-ban 1938. jul. 1.-én.; *Házasságot kötött* 1938. augusztus 16.-án Oradeán, a Szent László plébánián Nagy Andrússal; *Alszerpappá szentelték* Alba-Juliában, 1938. szeptember 20.-án; a Kapucinusok rendjében *ünnepélyes fogadalmat tett*, Oradea, 1938. december 8.-án.“

d) Ha a c) pontban említett események valamelyike a *keresztelés helyén* történik, a plébános *azonnal* bevezeti a Kereszteltek Anyakönyvébe is. *Ha másutt* történik, a bérálásról és házasságkötésről az illető plébános, az alszerpappá szentelésről a szentelő püspök irodája, az ünnepélyes fogadalomtételről pedig a szerzet főelőjárósága *értesíti* a keresztelő *plébánost bejegyzés végett*. Ezeknek az adatoknak a fenti módon való utólagos bejegyzéshez nem kell a Főhatóságtól engedélyt kérni.

e) Viszont *ha ő nála bérálkozik* vagy *házasságot köt* idegen plébánián keresztelt egyén, erről *azonnal* értesíteni tartozik a *keresztelő hely plébánosát*, — és pedig az ország határán belül közvetlenül, idegen országba vagy épen más világ részbe pedig az egyházmegyei Főhatóság útján.

Ezeket az értesítéseket legcélszerűbb latin nyelvű nyomtatványokon közölni, gondosan feltüntetve a szükséges adatokat.

f) *Az ujonnan kiadandó hivatalos nyomtatványokba két új rovat* illesztendő be: 1. Hol és mikor bérálkozott? 2. Házasságot kötött (alszerpappá szentelték, ünnepélyes fogadalmat tett).

192. § — *A halva született gyermekeket* is be kell vezetni a Kereszteltek Anyakönyvébe, de ezeknél a keresztelés idejének, a keresztszülőknek és a keresztelő lelkész nevének bejegyzésére szánt rovatot vízszintes vonással (—) kell kitölteni; a gyermek nevének rovatába „*egy fiú*“, illetőleg „*egy leány*“ irandó; a halálozás idejének beírására rendelt rovatba (vagy ahol erre külön rovat nincs, az „Észrevételek“ rovatába) „*Halva született*“ megjegyzést kell bevezetni.

193. § — *Ikrek*nél ezt a születési körülményt „*ikrek*“ szóval jelöljük meg az „Észrevételek“ rovatában. Egyébként az ikrek mindegyikét *külön folyószám alatt* be kell jegyezni, minden adatukkal, egészen és teljesen. A folyó számok után és az Észrevételek rovatában *összefoglaló jellel* is jelezzük, hogy ikrek.

194. § — Ha a plébános *idegen plébániához tartozó szülők gyermekét* kereszteli, ezt biztonság céljából a saját anyakönyvébe is bevezeti, de folyószám nélkül (178. §). Azonban e keresztelési adatokat nyolc napon belül *köteles az illetékes plébánosnak* anyakönyvezés céljából *megküldeni* (778. kán.) Az illetékes plébános a kapott adatok alapján a keresztelés tényét a születés idejének megfelelő helyen bevezeti saját anyakönyvébe és *azonnal értesíti* a keresztelő plébánost az adatok átvételéről.

195. § — Ha valamely *gyermek* csak a következő évben, vagy épen több év múlva kereszteltetnék, e keresztelést *a születési év végén* üresen hagyott helyen kell bejegyezni (170. §); ha már nincs ott hely, akkor a keresztelési év folyószáma alatt, de a születési időnek megfelelő anyakönyvi lap alján is megfelelő utalást kell tenni, hogy az adat később könnyebben megtalálható legyen.

De a *felnöttek* (pl. zsidók) keresztségét mindig a keresztelési év folyószáma alatt kell bevezetni.

Az ilyen eseteket az anyakönyv *Betürendes Mutatójában* (Index) mind a születési, mind a keresztelési évnél be kell vezetni.

196 §. — A plébánosok, főképen a népesebb vagy vegyes vallásu helyeken, minden polgári év végén *gondosan nézzék át az Állami Anyakönyvekben* az összes születési eseteket és állapítsák meg: 1. Nincsen-e plébániájuk területén katolikus vagy vegyes vallásu szülőknek meg nem keresztelt gyermeke? 2. Nem történt-e törvénytelen elkeresztelés? 3. A vegyes házások lelkiismeretesen megtartják-e összes gyermekeiknek katolikus keresztelésére és nevelésére vonatkozó ígéretüket?

A meg nem keresztelt gyermekekről vezessenek pontos nyilvántartást (241. §) és minden buzgóságukkal hassanak oda, hogy szüleik minél előbb megkereszteltessék őket.

III. A BÉRMÁLTAK ANYAKÖNYVE

197. § — *Bérmálás előtt* a plébános és megbizottai (segédlelkész, hitoktatók, stb.) a bérmálkozó szükséges adatáról *bérmalapot* állítanak ki, amely nélkül senki sem bocsátható bérmálásra (392. §).

A bérmálásnál e bérmalapot lehetőleg maga a plébános *szedje össze*, utána gondosan összefűzve *tegye biztos helyre*. E lapok alapján készítse el minél hamarabb a Bérmáltak Anyakönyvét.

198. § — *Minden rovatot gondosan töltsön ki.*

a) A bérmálás *helyét, idejét és kiszolgáltatójának nevét*, hivatalát csak egyszer, egy-egy bérmálkozó csoport élén, a cimlapra jegyzi föl.

b) Célszerű a megbérmáltakat úgy *csoportosítani*, hogy először a saját plébániáján keresztelteket vezet be, — lehetőleg születési idejük rendjében —, azután külön csoportban az idegen helyen keresztelteket, lehetőleg származási helyük és azon belül születési évük szerint csoportosítva. Így könnyebb lesz a bérmálás adatait a Kereszteltek Anyakönyvébe bejegyezni, illetőleg azokat a keresztelő hely plébánosának megküldeni.

199. § — A saját plébániáján kereszteltek bérmálkozását a 191. § szerint azonnal *vezesse be a Kereszteltek Anyakönyvébe*; a másutt kereszteltek bérmálási adatait pedig haladéktalanul közzölje bejegyzés végett a keresztelési hely plébánosával (470. kán. 2. § és 799. kán.).

200. § — A Bérmáltak Anyakönyvének egy *másodpéldányát* két hónapon belül az espereshez kell küldeni. Az esperes a másodpéldányokat a 78. § szerint átvizsgálja és a Főhatósághoz terjeszti.

IV. A JEGYESEK NAPLÓJA ÉS A HÁZASULTAK ANYAKÖNYVE

201. § — A plébános mindazokat az adatokat, amelyekre a Házassultak Anyakönyve számára szüksége lesz, a jegyesek jelentkezése alkalmával hiteles okmányaik alapján pontosan *bevezeti a Jegyesek Naplójába, amelynek rovatai* a következők: 1. Folyószám; 2. A jelentkezés éve, hava, napja; 3. A jegyesek vezeték- és keresztnéve, polgári állása, esetleg előbbi házastársának neve; 4. Származási- és lakóhelye, utca, házszám; 5. A jegyesek vallása; 6. életkora: születési év, hónap, nap; 7. állapota: nőtlen, hajadon, özvegy; 8. szüleinek vezeték és keresztnéve, polgári állása, vallása; 9. Az esetleges házassági akadályok: mikor, milyen ez. a. kértek és kaptak felmentést; 10. Mikor voltak jegyes-oktatáson; 11. A házassági hirdetések napjai; 12. Mikor és hol kötöttek házasságot; 13. A beszolgáltatott okmányok; 14. Észrevételek.

Ha a jegyesek *egyházi* eljegyzést kötnének, ezt a plébános a naplóban, az Észrevételek rovatába jegyezze be (510. §). A Jegyesek Naplójából írja ki a *Hirdetőkönyv* számára a szükséges adatokat.

202. § — A *Házassultak Anyakönyvé*nél az egyes rovatoknál ügyeljen a plébános a következőkre:

a) Minden házaspár külön folyószámot kap. De a *matrimonium conscientiae*-t nem kell bevezetni a Házassultak Anyakönyvébe, hanem csak a püspöki titkos levéltárban őrzendő külön könyvbe (1107. kán.).

b) A házasságralépők *nevének* bejegyzésére szolgáló rovatba első helyen a férjegyves vezeték- és keresztnévét, valamint polgári állását, a második helyen a nőjegyes vezeték- és keresztnévét és (ha van) polgári állását kell bevezetni.

c) A házasságra lépők *származási helyét*, valamint lakóhelyét (utcát és házszámot is) mindkét jegyes után külön-külön kell bejegyezni.

d) A *vallás* megjelölése a rovat szűk volta miatt e rövidítéssel történjék: *róm. kat.*, *gör. kat.*, *gör. kel.*, *ref.*, *evang.*, *unit.*, *izr.*, stb.

e) Az *életkort* mindkét jegyesnél külön-külön, a születési anyakönyv alapján, — idegeneknél pedig a bemutatott keresztlevele alapján, — a születés éve, hónapja és napja szerint teljes kiírással kell feltüntetni.

203. § — A házasságra lépők *állapotát* is mind a két jegyesnél külön kell feltüntetni e szavakkal: *nőtlen*, *hajadon*, *özvegy*.

a) „*Elvált*“ minősítés egyházi anyakönyvekben nem szerepelhet.

b) Ha mégis valamelyik jegyesnek *előbbi házasságát* az egyházi törvényszék jogerős ítélettel *semmisnek* nyilvánította, vagy az előbbi házasság köteléke az 1119. kán. szerint, illetőleg privi-

legium Paulinum alapján (1120. kán.) megszűnt, ezt a körülményt az „Észrevételek“ rovatába pontosan be kell jegyezni; például: „A nőjegyesnek X. Y-nal on 1928. jan. 3.-án kötött házasságát a-i érseki törvényszék (a Rota Romana) 1937. jan. 10.-én kelt számú jogerős ítéletével semmisnek nyilvánította. Lásd a egyházmegyei főhatóságnak szám alatt kelt rendeletét“; vagy: „A férfigjegyesnek X. Y-nal . . . ekkor és itt kötött házassága a nőnek a rendben 1935 . . .-én tett ünnepélyes fogadalma révén az 1119. kán. szerint felbomlott. Lásd stb.“, mint fent; vagy: „A férfigjegyesnek előbbi házassága (X. Y-nal ekkor, itt) privilegium Paulinum alapján felbomlott. Lásd . . .“ stb, mint előbb.

c) Hasonlóképen, ha az egyik félnek előbbi hitvestársát egyházilag *halottnak nyilvánították*: a holtaknyilvánítási ítélet (vagy végzés) keltét és számát pontosan be kell vezetni (562. §).

204. § — A szülők adatait mind a két jegyesnél pontosan kell bejegyezni; özvegyeknél pedig az előbbi házastársa adatait.

205. § — A tanúk (násznagyok) adatait a fejcimek sorrendjében kell bevezetni. A tanúk elfogadása az 545. § szerint történjék.

206. § — Az eskető lelkész vezeték- és keresztnévét, valamint hivatalát is fel kell tüntetni. Ha nem az 1095. kán. szerint illetékes plébános (vagy Főpásztor) esketett, a bejegyzésnél hivatkozni kell a megbízásra is, pl. „a plébános megbízása alapján N. N. segédlelkész . . . (v. ö. 547. §).

207. § — A következő rovatban pontosan fel kell tüntetni, *hányszor hirdették* a jegyeseket (v. ö. 511. §); *kaptak-e felmentést* hirdetés vagy akadály alól.

a) Minden *fölmentést* pontosan, a Főhatóság intézkedésére hivatkozva kell bejegyezni, pl.: háromszori hirdetés alól felmentve, a Főhatóságnak-kor kelt sz. intézkedésével; vagy: harmadfoku vérrokonság alól felmentve (mint előbb).

b) De a *büntény akadályát* nem kell névszerint feltüntetni, hanem csak így: „A Főhatóságnak 1938. január 20.-án kelt . . . sz. felmentésével“.

c) Ha *halálveszedelemben* vagy *sürgős szükség esetében* az 1044. kán., illetve az 1045. kánon 3. §-a szerint a plébános vagy eskető pap adna felmentést, ezt a megfelelő kánonra hivatkozva, az akadályt pontosan megnevezve, szintén jegyezze be a rovatba; pl.: Az 1044. kán. alapján halálveszedelemben a plébános felmentést adott harmadfoku vérrokonság alól (v. ö. 542. §).

208. § — Az „Észrevételek“ rovatába irandó be minden más szükséges adat, amelyekre nincs külön rovat. Így:

a) más plébánián illetékes jegyes részére kiállított *elbocsátó*

és értesítés a hirdetésekről (v. ö. 516. §); a reverzális kelet és szám szerint;

b) a máshonnan jött jegyes egyéb okmányai: keresztlevele, az elhunyt házastárs halálozási kivonata, szabad állapotot igazoló irat;

c) a házasság megtörténtéről a születési hely plébánosához elküldött értesítés, iktatószám szerint;

d) az 1044. vagy 1045. kán. alapján, megadott felmentésről a Főhatósághoz beterjesztett jelentés tudomásulvevő főhatósági leirat kelte és száma;

e) esetleges névváltoztatás (225. §) vagy más változtatások, kiigazítások (222. és köv. §).

Az összes iratok csomózva, az ide is beirt iktatószámmal a levéltárba helyezendők el.

209. § — Azokat a házasságokat, amelyek csak államjogilag érvényesek, a plébános nem vezeti be a Házassultak Anyakönyvébe. Mindazonáltal ezekről is vezessen pontos nyilvántartást. Évenként többször, de legalább minden év végén a polgári Házassági Anyakönyvekből írja ki ezeknek a katolikus híveknek házassági adatait. E célra használjon rendes anyakönyvi ivateket egybefűzve. A rovatokat az állami bejegyzések alapján töltsse ki, de az eskető lelkész rovatát hagyja üresen és az „Észrevételek” rovatába jegyezze fel az egyházi házasságkötés akadályait, ha vannak (241. §).

Ha a felek később egyházi házasságot kötnek, e nyilvántartásba is vezesse be az egyházi kötés idejét és helyét.

V. A HALOTTAK ANYAKÖNYVE

210. § — Minden halottat az elhalálozás helyén kell anyakönyvezni, akkor is, ha netalán temetés végett máshová szállították volna. Ilyenkor az elhalálozási hely plébánosa a temetést végző plébániát értesíti a halálesetről; ez viszont a temetés adatait küldi a halálozás helyére anyakönyvi bejegyzés céljából. Az „Észrevételek” rovatában történjék hivatkozás a temetést végző plébános értesítésére kelet és szám szerint.

211. § — A halálozás évét, havát és napját az állami anyakönyvi hivataltól kiadott temetési engedély („Autorizație de inmormântare”) szerint kell beírni, a temetés idejére vonatkozóan is ennek intézkedését kell figyelembe venni.

212. § — A halott nevének és polgári állásának bejegyzésénél:

a) Ha a halott nem volt nő vagy férjhez, saját vezeték- és keresztnevének (nagykorunál: állásán) kívül atyjának és anyjának vezeték- és keresztnevét, valamint polgári állását és vallását be kell vezetni. Ha egyik szülő már nem él, neve elé „néhai” szót

kell írni. Ha az elhunyt gyermek csak államjogilag volt törvényes, a szülők bejegyzésénél ezt fel kell tüntetni: „N. N. róm. kat. kereskedő és V. Z. ref. szülők leánya, polgári házasságból.”

b) Ha az elhunyt *házas volt*, vezeték- és keresztnévén, valamint polgári állásán kívül házastársának vezeték és keresztnévét, polgári állását és vallását is be kell írni. *Ha csak polgári házasságban éltek*, e körülményt így kell feltüntetni: „N. N. birtokos, V. Z. ref. vallásu nő férje, polgári házasságban.”

c) Ha a megholt *özvegy volt*, vezeték- és keresztnévén, valamint polgári állásán kívül be kell vezetni volt házastársának vezeték- és keresztnévét (ha volt: polgári állását) és vallását; *a csak polgárilag kötött házasságot* ilyen esetekben is jelezni kell: „N. N. földműves, néhai V. Z. özvegy férje, polgári házasságban.”

213. § — A halott *származási helyét* pontosan ki kell kutatni és a 173. § szerint bevezetni.

214. § — Az elhunyt *életkorát* lehetőleg a Kereszteltek Anyakönyve vagy a felmutatott keresztlevél alapján kell beírni, a születési év, hó és nap teljes kiírásával. Ha ez nem lehetséges, más hiteles okmányokból, vagy a szülők, közeli rokonok vallomása alapján kell a születés pontos idejét megállapítani. Ha netalán az állami anyakönyvi hivataltól kiadott „temetési engedély”-ben az életkor jelzése eltér a Kereszteltek Anyakönyvének adataitól, e körülményt az „Észrevételek” rovatában fel kell tüntetni: „Az elhunyt életkora az Áll. Anyakönyvben 57 év”.

215. § — A betegség vagy *halál nemét* az orvos vagy halottkém bizonyítványa alapján kell beírni.

216. § — *A betegek szentségeiben való részesülést* mindazoknál be kell vezetni, akik a szentségeket már felvették; súlyosan beteg gyermekeknél is (472. §). E rovat kérdésére *egészen pontos feleletet kell adni*. Ha a halott nem részesült ellátásban, ez röviden indokolandó; tehát: „Ellátta X. Y. plébános”; vagy „Hirtelen rosszul lett miatt a plébános csak feloldozásban és a szent kenetben részesíthette.”

217. § — *A temetési hely* rovatánál a tényleges temetés helyét kell beírni; ahol több temető van, a temető nevét is.

218. § — *A temető lelkész* rovatába ennek neve és hivatala vezetendő be. Ha temetés végett a halottat máshová szállították, a 210. § szerint kell eljárni.

219. § — *Papok halálát* az anyakönyvvezető plébános azonnal jelentse az elhunyt Főpásztorának; elhunyt szerzetes halálesetét pedig saját előljáróinak, ha ezt más nem jelentené nekik.

220. § — *Halva született* gyermeket nemcsak a Kereszteltek Anyakönyvébe (v. ö. 192. §), hanem a Halottak Anyakönyvébe is be kell vezetni, így: *A szülők* rovatába ez irandó: „N. N. róm. kath. és V. Z. gör. kath. szülők halva született fia (leánya)”; *a halál oka*: „halva született”; a temető *lelkész* rovatába azt kell

bejegyezni, aki a holttestet földbe helyezte; az „Észrevételek“ rovatába külön is be kell jegyezni: „halva született“, a többi rovat az előbb mondottak alapján töltendő ki.

221. § — *Talált és fel nem ismert holttestet* olyan községben, ahol a lakosság nagyobb része katolikus vallásu, el lehet temetni. A Halottak Anyakönyvébe az ilyenről annyi adat vezetendő be, amennyi kideríthető. Ha semmi sem állapítható meg, a név rovatába beirandó: talált holttest. Az „Észrevételek“ rovatába beirandó a temetést engedélyező hatósági irat száma és feljegyzendő minden körülmény, amely esetleg később nyomra vezethet.

VI. AZ ANYAKÖNYVEK KIIGAZÍTÁSA — UTÓLAGOS BEJEGYZÉSEK

222. § — Az anyakönyvekben semmiféle *kiigazítást* vagy *utólagos bejegyzést* nem szabad eszközölni az egyházmegyei Főhatóságnak *előzetesen kikért engedélye nélkül*.

a) Az engedélykérő felterjesztéshez minden esetben *mellékelni kell*: 1. a kiigazításra vagy pótlásra szoruló anyakönyvi *kivonatot* szószerinti szöveggel; 2. a kérelem indokolásához szükséges iratokat, a köv. §-ok szerint; 3. fel kell tüntetni a kiigazítás vagy utólagos bejegyzés *tervezetét* (piros tintával).

b) A Főhatóságtól ezek alapján engedélyezett szöveget, a kapott utasítás szerint, *szószerint kell bevezetni* az „Észrevételek“ rovatába, pontos hivatkozással a főhatósági engedély keltére és számára.

c) *Az ügy összes iratait* iktató számmal a levéltárba kell helyezni. A bejegyzés után az anyakönyvben zárójelben tanácsos erre az iktató számra hivatkozni: „Iratok a iktató sz. alatt“.

d) Mindezek megtörténte után egy ily módon helyesbített vagy pótoltt anyakönyvi kivonatot az egyházmegyei Főhatósághoz is kell küldeni, hogy a kiigazított vagy pótoltt adatok az egyházmegyei levéltárban őrzött másodpéldányokba is bevezettesenek.

223. § — A kiigazításnak vagy utólagos bejegyzésnek helyességét és szükségességét az esetek különbözősége szerint *a következőképen kell indokolni*: 1. Ha lehetséges, hiteles anyakönyvi *kivonattal* (v. ö. 1816. kán.); 2. ha ez nem lehetséges, eskü alatt kihallgatott *tanuk* vallomásával; 3. sok esetben az *állami anyakönyv* bejegyzései alkalmasak valamely tény kiderítésére; 4. *személyazonosság megállapításához* elegendő az állami vagy községi hatóságok hiteles bizonylata; 5. minden *más helytálló bizonyítás* is elegendő.

A *tanuk* kihallgatásához és megeskütéséhez a plébánosnak előzetesen engedélyt, esetleg utasítást is kell kérnie. Vallomásu-

kat hiteles jegyzőkönyvbe foglalja és a kiigazítási kérelemhez mellékeli.

224. § — *A leggyakoribb kiigazítási esetekben a következő módon kell eljárnia:*

a) Ha a *vezetéknév*et jegyezték be hibásan, ez esetben a hibásan anyakönyvezett személy atyjának keresztlevele, vagy ennek hiányában szüleinek esketési bizonyítványa vagy írásbeli nyilatkozata, esetleg a helyi hatóság személyazonossági bizonyítványa melléklendő (v. ö. 186. §).

b) Ha *gyermek keresztnevét* jegyezték be hibásan, a szülőknek, keresztszülőknek és szülésznőnek nyilatkozata melléklendő; ha ellenben *felnőtt egyén keresztnevét* anyakönyvezték hibásan, annak keresztlevelén kívül a helyi hatóság személyazonossági bizonyítványát is csatolnia kell.

c) Ha a *gyermek nemét* anyakönyvezték hibásan, rendszerint elegendő a keresztlevele, amely keresztnevét is magába foglalja.

Ha a *gyermek nevét és nemét* anyakönyvezték hibásan, azaz a fiut leánynéven és nőneműnek, vagy a leányt fiu néven és fi-neműnek jegyezték be, a szülők, a keresztszülők és szülésznő vallomásáról fölvevett jegyzőkönyv csatolandó.

d) Ha *törvényes gyermeket törvénytelennek* jegyezték be, a szülők esketési bizonyítványa vagy esetleg egyházi bírósági ítélet alapján kérhető a kiigazítás.

Ha ellenben *törvénytelen gyermeket törvényesnek* vezettek be, akkor bebizonyítandó, hogy vagy az anya nem volt férjhez, vagy a gyermek születésétől visszafelé számított tiz (10) hónap óta férjezetlen volt (1115. kán. 2. §).

Ha *fennálló törvényes házasság ideje alatt született*, de házasságon kívül (házasságtörésből) származott gyermeket törvényesnek jegyezték be, ezt a bejegyzést csak a törvénytelen származást megállapító jogerős egyházi ítélet vagy főhatósági végzés alapján lehet kijavíttatni (1115. kán. 1. §; v. ö. 182. §).

e) Ha *annak idején be nem jegyzett keresztelési esetnek* utólagos bevezetését kérelmezik, e keresztelés megtörténtét és körülményeit legalább egy szavahihető tanúnak (szülők, keresztszülők, a szülésznő, közeli rokon), vagy ha felnőtt egyén kereszteléséről van szó, az érdekeltnek eskü alatt tett vallomásával kell bizonyítani (779. kán.).

f) Ha *be nem anyakönyvezett esketés* utólagos bejegyzését kérelmezik, a házasultak szüleinek, továbbá a tanuknak vagy sekrestyésnek stb. vallomását, avagy Jegyesek Naplójának, illetőleg a Hirdetési Könyvnek hiteles másolatát kell csatolni.

g) *A be nem anyakönyvezett haláleset* utólagos bejegyeztetésénél mellékelni kell a szülők, a hitvestársak, vagy rokonok vallomását, a halottkém jegyzőkönyvének kivonatát, a kezelő orvos bizonyítványát, vagy az állami anyakönyv kivonatát stb.

225. § — Az illetékes állami hatóságoktól engedélyezett *nev-változtatás bejegyzését*, az érdekelt egyén kérésére, a Főhatóság csak a hiteles hatósági engedély felmutatása mellett engedélyezi. A változtatást először a *Kereszteltek Anyakönyvében* kell az „Észrevételek” rovatába bejegyezni; azután lehetőleg át kell vezetni a többi anyakönyvek „Észrevételek” rovatába is, amelyekben az illető egyén előbbi neve előfordult.

226. § — *Utólagos házasság által történt törvényesítés* bevezetése így történik:

a) Ha a *törvényesítés* a szülők utólagos házasságával az 1116. kán. szerint be is következett, annak anyakönyvi *bejegyzéséhez* minden esetben főpásztori engedélyt kell kérni. A lelkész figyelmeztesse erre házasságkötés előtt a természetes szülőket (557. §).

b) E kérelemhez *mellékelni kell*: 1. a gyermek keresztlevelét; 2. a szülők utólagosan megkötött házasságát igazoló kivonatot; 3. a természetes atyának az apaságról két tanu előtt adott írásbeli beismerő nyilatkozatát, amelyet az anya is aláír; 4. a lelkész hivatalos bizonyítványát arról, hogy a szülők között a gyermek nemzése, illetőleg a terhesség, vagy a gyermek születése idején nem forgott fenn érvénytelenítő házassági akadály (1116. kán.); vagy ha ez nem bizonyítható, legalább is azt kell igazolni, hogy a szülőknek az akadály alól való felmentése az 1051. kán. szerint magában foglalta a már megszületett gyermek törvényesítését is.

c) Az utólagos házasság által bekövetkezett törvényesítésnek anyakönyvi bevezetését a jelzett módon *az apa halála után is lehet* kérvényezni, ha az apaságot hiteles okmányokkal vagy tanuvalomásokkal minden kétséget kizáró módon igazolni lehet.

227. § — *Az anyakönyvből kimaradt esetek utólagos bevezetése* rendszerint az anyakönyv kérdéses lapján történik, vagy legalább az illető év végén *üresen hagyott rovatokban*; ha nincs ott elegendő hely, akkor a folyó anyakönyvnek folyó száma alatt, de a 195. §-ban említett hivatkozással.

228. § — *Ha Amerikából* vagy más világrészből *visszatérő egyének* ott kiállított egyházi anyakönyvi kivonat alapján kérik az ottan történt keresztségnek vagy házasságnak bejegyzését itteni plébániai anyakönyvekbe, a távoli világrészből hozott anyakönyvi kivonatot előbb az ottani Főpásztor aláírásával és hivatalos pecsétjével kell hitelesíttetni, csak azután fogja a Főhatóság az itteni bejegyzést engedélyezni.

VII. AZ ANYAKÖNYVEK MÁSODPÉLDÁNYA — ANYAKÖNYVI KIVONATOK ÉS BIZONYÍTVÁNYOK

229. § — *A Kereszteltek, Házasultak és Halottak Anyakönyvéből* a plébános minden év január hó 15.-ig egy példányban

másolatot készít, ugyanolyan rovatos iveken, mint az eredeti példány. Ezt aláírja, hivatalos pecsétjével látja el és az espereshez küldi. Az esperes átvizsgálja és a Főhatósághoz terjeszti megőrzés végett (470. kán. 3. §; v. ö. 78. §).

a) A másolatnak az eredeti példánnyal mindenben szószerint meg kell egyeznie; a Főpásztornak és a kerületi esperesnek a látalmazását is fel kell tüntetnie.

b) A másolatot kívülről hátíráttal látja el, pl: „Az i plébánia Kereszteltek Anyakönyvének másolata 1939. évről“. Az ivateket csinosan össze kell fűzni és szükség szerint körül is kell nyírni.

c) Ugyanakkor az előző évben történt keresztelésekről és házasságkötésekről hivatalos nyomtatványon táblázatos kimutatást is terjeszt be („Relatio Summaria . . .“; 162. §).

d) A *Bérmáltak* Anyakönyvének másodpéldányát a 200. § szerint terjeszti be.

230. § — Az *anyakönyvi kivonatnak* az eredetivel szóról-szóra meg kell egyeznie. Az anyakönyv szavait, különösen a neveket, pontosan, minden változtatás nélkül kell kiírni. A kivonat fejcímén az *évszámot* lehetőleg számmal és szóval is fel kell tüntetni.

231. § — A kivonatot rendszerint az *anyakönyv eredeti nyelvén* kell kiállítani.

Ha *más nyelven* állítják ki, a záradékban a kiállítás nyelvén jelezni kell, hogy a kiadott okirat az eredetinek „hiteles fordítása“ (pl. „Traducere din originalul maghiar, latin, etc.“) Ha a *nyomtatvány* más nyelvű, mint a kivonaté, a fejcímeket a kiállítandó kivonat nyelvén is jelezni kell.

232. § — Az anyakönyvi kivonat hitelességéért az anyakönyvvezető plébános *felelős*, akkor is, ha a kivonatot helyette más állítja ki.

233. § — Hivatalos hatóságok megkeresésére a plébános köteles hivatalból, *díjmentesen* megküldeni a kívánt anyakönyvi kivonatokat.

a) Ha *állami hatóságok* kérnek (1895. okt. 1.-e előtt való időről) kivonatot, e kivonatra rá kell vezetni az állam nyelvén a megkereső hatóság megnevezését, a megkeresés számát és e jelzést: „Bélyegmentes“ (Scutit de timbru).

b) *Egyházi hivatalok* megkeresésére kiadott kivonatoknál a megkereső hivatal megnevezésén és a megkeresés számán kívül rá kell vezetni: „Egyházi célra, hivatalból bélyegmentes“.

234. § — *Magánfelek* kérésére kiállított kivonatokat az állami bélyegilleték-törvény előírása szerint *fel kell bélyegezni*.

A kivonat kiállításáért a plébános — a bélyeg árán kívül — a következő *illetéket* kívánhatja: *anyakönyvi kivonatért*: helyben 20 Leit, postán küldött kivonatért 40 Leit, külföldiektől 80 Leit;

családja kiállításáért: végzett munkája arányában, a keresztény méltányosság szerinti összeget.

235. § — Ha az eredetivel szószerint egyező anyakönyvi kivonatnak valamely adata a tulajdonosra hátrányt jelentene, a plébános tartalmilag egyező „*anyakönyvi bizonyítványt*“ állíthat ki részére. Ilyen bizonyítványok a tényállásnak megfelelő jelen helyzetet tüntetik fel, mindannak elhagyásával, ami a multból hátrányos volna. Így például az utólagos házasság által törvényesített gyermekeknél csak a jelen törvényes állapotot tünteti fel, nem a törvényesítésre vonatkozó észrevételt; névváltoztatás esetén csak az új nevet stb.

a) Az ilyen okmány *cime*: „Születési-, Keresztelési. . Bizonyítvány“. Kiállításnál nem használjuk a szokott rovatozott lapokat, hanem *fehér ivre* írjuk folytatólagosan az egész szöveget. A végén a következő *záradékot* írjuk: „A fenti bizonyítvány adatai az anyakönyv kötetében . . . szám alatt levő bejegyzéssel *tartalmilag megegyeznek*.“

b) 1895. okt. 1.-e előtti esetekről tartalmilag egyező bizonyítványt csak a Főhatóság kifejezett engedélyével szabad kiállítani.

c) Az anyakönyvi bizonyítványt épenugy kell *felbélyegezni*, mint az anyakönyvi kivonatot.

236. § — Az anyakönyvi adatok felkutatásában — főképen népesebb plébániákon — nélkülözhetetlen az egyes anyakönyvekről kiállított *Betűrendes Névmutató* (Index). Ahol ez még nincsen, ott a plébános köteles két éven belül, legalább 1880. jan. 1.-ig visszamenőleg minden anyakönyvről pontosan és csinosan kiállított Indexet készíteni, ezt minden év végén, az anyakönyvi másodpéldányok kiállítása alkalmával rendszeresen *továbbvezetni* és az Index elején a multévi bejegyzések megtörténtét igazolni. *Az esperesek* gondoljanak a rendelet végrehajtására.

VIII. LIBER DE STATU ANIMARUM

237. § — A lelkipásztorok kötelesek a gondjaikra bizott hívekről az alábbi módon *pontos nyilvántartást* (Liber de Statu Animarum) vezetni (470. kán. 1. §; Rit. Rom. tit. XII. cap. 6).

a) Minden családról külön *családi lapot* és minden önálló felnőttéről külön *egyéni lapot* állítanak ki, a 8.-ik számú *függelékben leírt módon*, az ott közölt minta szerint.

b) A családi és egyéni lapokat *karthoték rendszerben*, betűrendben csoportosítva kell megőrizni, de nagyobb helyeken külön utca-rendben is célszerű csoportosítani — legalább a legfőbb adatokat.

c) A Főhatóság gondoskodik a karthoték-lapok kinyomásáról; a plébánosok pedig 1940. dec. 31.-ig kötelesek a kimutatá-

sokat elkészíteni. A *Főhatóság* e rendelkezés végrehajtását külön ellenőrzi; az *esperesek* pedig évi látogatásuk alkalmával a törzslapok rendszeres tovább vezetését felülvizsgálják.

238. § — A Liber de Statu Animarum lefektetése *lelkipásztori látogatás alapján* történjék. A lelkipásztor nagy tapintattal kérdezze ki a család adatait. Amit az anyakönyvekből megtudhat, onnan írja ki. Lehetőleg ne kérdezősködjék a család anyagi helyzetéről. Amit erről tudnia kell, azt alkalmasabb módon is kiderítheti (132. §).

Nagyobb helyeken a plébánost a segédelkésztek, esetleg hozzáértő szerzetesek, szerzetesnők vagy más egyházközségi alkalmazottak támogatják az adatok összeírásában. De a plébános ügyeljen arra, hogy az adatok feltétlenül pontosak legyenek.

239. § — A karthoték lapjait olyan *gondosan őrizze*, mint az anyakönyveket és állandóan *egészítse ki*: részint az általa ismert adatokkal (keresztelés, bérnyomás, stb.); részint az állami anyakönyvekbe való betekintés alapján; részint külön e célra felkért ügyes „*utcabiztosok*“ értesítése alapján, akik minden jelentős dolgot időközönként jelentsenek be a plébánosnak.

240. § — Ha valamely család vagy önálló egyén más plébániára *költözik*, a plébános az átköltözötték családi-, vagy egyéni lapját bizalmas módon juttassa el az *új plébánoshoz* és tájékoztassa őt a család lelkületéről.

IX. EGYÉB NYILVÁNTARTÁSOK

241. § — A plébános a szorosán vett anyakönyveken kívül a *következő nyilvántartásokat* vezeti:

a) *A meg nem keresztelt gyermekekről* a 196. § szerint, minden szükséges adat feltüntetésével.

b) *A tisztán polgári házasságban vagy konkubinátusban élő híveiről* (209. §).

c) *Az elváltan élő házastársakról*, ezekkel a rovatokkal: 1. Sorszám; 2. Az elvált házastársak neve, foglalkozása és lakóhelye; 3. Házasságkötésük ideje és helye; 4. Mikor váltak el egymástól? 5. A válás oka; 6. Önhatalmulag vagy egyházi intézkedés alapján? Melyik ez az intézkedés? 7. Miképen próbálta a lelkész a kérdést megoldani? Minő sikerrel? 8. Mit szándékszik még tenni? 9. Észrevételek (v. ö. 559. §).

d) *Az áttértekről*, a következő rovatokkal: 1. Sorszám; 2. Az áttértek teljes neve, állása, előbbi vallása; 3. Születési helye és ideje: éve, hónapja, napja, lakóhelye; 4. Az áttérésre való jelentkezés éve, hónapja, napja; 5. A hitoktatást végző pap neve és állása, hány tanítást adott? 6. A polgári anyakönyvi hivatal értesítésének száma és kelte; 7. A hitvallás letételének éve, hónapja, napja; 8. A két tanu neve, vallása és lakóhelye; 9. Az átvételt

végző áldozópap neve és állása; 10. Észrevételek (v. ö. 242—243. §).

A szüleikkel együtt „áttérő” gyermekeket, egyenként külön sorszám alatt kell bevezetni.

e) *A szertartásváltozásokról* a következő rovatokkal: 1. Sorszám; 2. A szertartásváltoztatónak teljes neve, stb, mint d) alatt; 3. Előbbi szertartása; 4. Új szertartása; 5. A szertartásváltoztatás éve, hava, napja; 6. A szertartásváltoztatás engedélye kelet és szám szerint; 7. Észrevételek (v. ö. 346—347. §).

A törvényes engedély nélkül történő („polgári”) szertartásváltoztatásokról külön nyilvántartás vezetendő és évenként, mint az előbbinek a kiegészítése, a Főhatósághoz beterjesztendő.

f) *A hitehagyottakról* a következő rovatokkal: 1. Sorszám; 2. A hitehagyó neve és keresztnéve, stb., mint d) alatt; 3. A végleges hitehagyást jelentő polgári értesítés száma, éve, hava napja; 4. A hitehagyás indoka; 5. Mit tett a plébános a hitehagyás megakadályozására? 6. Észrevételek (v. ö. 1044. és köv. §).

A hitehagyóval együtt elveszített gyermekek egyenként, külön sorszám alatt vezetendők be.

242. § — Az előző §-ban felsorolt nyilvántartásokat a plébános *hivatalos nyomtatványokon* lemásolja és minden évben január 15.-ig az anyakönyvek másodpéldányával együtt az esperes útján a Főhatósághoz terjeszti (162. §).

7. A plébánosok helyettesei.

243. § — A plébános-helyettesek (vicarii paroeciales), akik plébánosi beiktatás nélkül vagy csak ideiglenesen látják el egy plébániát a lelkipásztori teendőket, avagy a plébánost távolléte, akadályoztatása esetén helyettesítik, az Egyházi Törvénykönyv vonatkozó kánonainak (471—475.) gondos áttanulmányozása alapján és jelen határozatok előírásai, valamint a Főpásztor kinevező irata alapján lelkiismeretesen *állapítsák meg*, hogy mely időponttól kezdve, *milyen lelki és anyagi jogok* és minő kötelességek *illetik meg őket*.

244. § — A végleges jelleggel kinevezett, de még be nem iktatott lelkészeket nem illeti meg ugyan a plébánosi cím és az elmozdíthatatlanság, egyébként ugy lelkiekben, mint anyagiakban a plébánosokkal teljesen egyenlő jogokkal és kötelességekkel rendelkeznek (v. ö. 458. kán.).

245. § — *A székesegyházi plébánia* teljes joggal a székeskáptalannal van egyesítve (v. ö. 1423. és köv. kán.); a székeskáptalan a „parochus habitualis”, de a tényleges lelkipásztori teendőket nem személyesen, hanem „vicarius actualis” útján végzi (451.—452. kán.).

a) A „vicarius actualis“-t a *székeskáptalan ajánlja*, rendszerint saját kebeléből, minden tekintetben alkalmas egyént (453. és 459. kán.) és a *Főpásztor ruházza reá a lelkipásztori hatalmat* (471. kán. 1—3. §).

b) Az összes lelkipásztori teendőket, *teljes plébánosi jogkörrel* (potestate ordinaria, sed vicaria) ellátja és a plébánia javadalmát élvezi (471. kán. 4. §).

c) *A káptalan semmiféle plébánosi jogkört nem tarthat fenn* magának, nem vonhatja vissza megbizását, nincsen joghatósága a „vicarius“ fölött; a plébánia megüresedése esetén nem a káptalan, hanem a Főpásztor gondoskodik ideiglenes helyettesről (S. C. Conc. 1930. jun. 21. AAS. XXV, 38—40.).

d) Amennyiben más intézkedés vagy jogszokás nem áll fenn, a székesegyházi templom gondozása és az ottani *istentiszteletek megosztása* a káptalan és a székesegyházi plébános között a 415. kánonban foglalt elvek szerint történik.

246. § — *A szerzetházakkal egyesített plébániák ellátása is „vicarius actualis“ (szerzetes-lelkész) útján történik.*

a) A szerzetes-lelkész *személyét* a szerzet főelőjárója jelöli ki, de a megyés Főpásztor ad neki lelkipásztori hatalmat, ha őt önálló lelkipásztorkodásra alkalmasnak ítéli (456. és 459. kán. 2—3. §). De minden újonnan kinevezett szerzetes-lelkésznek (aki ezt még nem tette), három hónapon belül vizsgálatot kell tennie az egyházmegye külön törvényeiről (38. §) és hivatalbalépése előtt le kell tennie a hitvallást és az antimodernista esküt.

b) *Elmozdítása a 454. és 471. kán 3. §-a* szerint történik.

c) Szerzetes-plébánia *átadása* épenugy, a kerületi esperes közreműködésével, történik, mint a világi plébániáké. De az átadásnál a szerzet főelőjárója is képviseltetheti magát; azok a vagyontárgyak és alapítványok, amelyek a 248. § szerint nem a plébániát, hanem a szerzetházat mint ilyent illetik, nem tárgyai az átadásnak.

247. § — *A szerzetes-lelkészeket a plébánosok összes lelki jogai* (potestas ordinaria, sed vicaria) megilletik és a plébánosok összes *kötelességei* terhelik:

a) *Lelkipásztori munkakörük betöltésében* kizárólag az egyházmegye Főpásztorától függnék, épenugy, mint a világi plébánosok; viszont *szerzetesi fejelem tekintetében* kizárólag szerzetes előjáróiknak engedelmeskednek, épenugy, mint a többi szerzetesek (630—631. kán.).

b) Épenazért plébániájuk vezetésében — az Egyház általános törvényein kívül — *ők is engedelmes lélekkel betartják jelen statutumokat*, hűségesen követik a megyés Főpásztornak minden irányítását, utasításait és intézkedését. A Főpásztor felülvizsgálja lelkipásztori működésüket és ha szükséges, megtorló hatalmát is

gyakorolhatja velük szemben. Az *esperes* ezeket a plébániákat is évenként látogatja.

c) Ha a szerzetes-lelkész *plébániáját elhagyja*, a Főpásztor engedélyén kívül szerzetes-elöljárójától is kell engedélyt kérnie és a *helyettesítésre* vonatkozó intézkedést a szerzetes-elöljárójának is jóvá kell hagynia; de természetesen a helyettes a Főpásztortól nyeri joghatóságát (v. ö. 251. §).

248. § — A szerzetes-plébániák *vagyonkezelésénél* szorosan be kell tartani azt az elvet, hogy ami a *plébániát*, mint olyat illeti, arról a szerzetes-lelkész a Főpásztornak tartozik elszámolni; ami a *szereztházat*, mint ilyen illeti, az nem esik a Főpásztor joghatósága alá (630. kán. 3. §; v. ö. 533. és 535. kán. 3. §).

a) *A kiváltságos szerzetesek rendházával kapcsolatos templom számára tett alapítványok* elfogadása és ellenőrzése a rendfőnök kizárólagos joga akkor is, ha e templom egyszersmind plébánia-templom is (1550. kán.). Az ilyen természetű (pl. szentmisékre, oltárra, felszerelésre, stb. tett) alapítványokról a szerzetesek nem tartoznak elszámolni a megyés Főpásztornak.

b) *De a plébániához, mint olyanhoz tartoznak:* a temetőknél, kápolnáknál, kereszteknek, templomon kívül felállított szobroknak fenntartására tett alapítványok; az istentisztelet céljaira, a szegények részére vagy más jótékony célra befolyó adományok; az egyesületek bevétele, stb. Ezekről a szerzetes-lelkészek is épenugy elszámolnak, mint a többi plébánosok (v. ö. 533. és 535. kán.).

c) Az évi *esperesi látogatás alkalmával* azokat a kérdéseket, amelyek a szerzetes-elöljáró hatáskörébe tartoznak, az *esperes* nem vizsgálja meg; az idevonatkozó kérdőpontokra nem ad választ.

249. § — A megüresedett plébániát az új lelkipásztor kinevezéséig a Főpásztortól kinevezett *ideiglenes helyettes lelkész* (vicarius oeconomus) vezeti.

a) A Főpásztortól kinevezett vicarius oeconomusnak ugyanazok a *lelkipásztori jogai* (postestas ordinaria, sed vicaria) és *kötelességei*, mint a plébánosnak;

b) *de minden újítástól tartózkodnia kell;* ügyel, hogy az üresedés alatt a plébániát kár ne érje; úgy irányítja a híveket, hogy a kinevezendő új lelkipásztort szeretettel és bizalommal várják;

c) az elemi jóérzés tiltja, hogy önmaga mellett hangulatot keltsen vagy *saját kinevezése érdekében* mozgalmat szervezzen.

d) *Az időközi jövedelemből* az ideiglenes helyettest a Főpásztortól esetről-esetre megállapítandó összegű „congrua sustentatio“ illeti (472. kán. 1. sz.); a jövedelem megmarandó részéről köteles elszámolni. Ez felerészben a javadalom gyarapítására, felerészben pedig a templom javára fordítandó (1481. kán.).

e) Az ideiglenes helyettes lelkész a kinevezett új plébános-

nak a plébánia hivatalos átadása alkalmával mindenről szabályszerűen *elszámol* (473. kán.).

250. § — *A Főpásztor intézkedéséig* a megüresedett plébánia ideiglenes vezetését a segédlelkész veszi át; ha több segédlelkész van, az idősebb áldozópap; ahol nincsen segédlelkész, a kerületi esperes belátása szerint megbizza a legközelebbi plébánost vagy más alkalmas egyházmegyei papot; szerzetes-plébánián a házfőnök vagy ennek jogszerinti helyettese veszi át ideiglenesen a plébánia vezetését.

Aki a plébánia vezetését így átveszi, azonnal jelenti az esetet a Főpásztornak és bevárja annak intézkedését. A Főpásztor intézkedéséig megilletik őt a vicarius oeconomus összes lelki jogai (potestas a iure delegata, ad universitatem causarum; 472. kán.).

251. § — *A plébánost távollétében* a „vicarius substitutus“ helyettesíti.

a) Ha a plébános *a Főpásztor engedélyével egy hétnél hosszabb időre* távozik, a Főpásztor hagyja jóvá helyettesét vagy hivatalból rendel ki helyettest. Ez a Főpásztor jóváhagyásától kezdve minden lelkipásztori teendőben teljes jogot (potestas ordinaria, sed vicaria) kap, ha csak a Főpásztor jogkörét kifejezetten meg nem szorítja (474. és 465. kán. 4. §).

b) Ha a plébánosnak *hirtelenül kell egy hétnél hosszabb időre* távoznia, azonnal bejelenti a Főpásztornak távozását és felkért helyettesét; ez a helyettes is („sacerdos supplens,“) élvezi az összes lelkipásztori jogokat (potestas a iure delegata) mindaddig, amíg a Főpásztor másként nem intézkedik (474. kán. és 465. kán. 5. §).

c) *Egy hétnél rövidebb időre* fölkerült helyettesnek az EΓ nem ad lelkipásztori jogkört; legfeljebb a plébános adhat neki megbízást bizonyos ügyekre (465. kán. 6. §).

d) Ha a plébánost az elsőfoku bíróság megfosztja javadalmától, de ő felebbezett, addig *amíg az ügy függőben van*, szintén vicarius substitutus-t kell kinevezni (474. kán.).

252. § — Ha a Főpásztor *elaggott, beteges vagy tehetetlen plébános mellé kisegítőt* (vicarius adiutor) rendel, a kinevező iratban rendszerint megszabja, hogy minden lelkipásztori teendőt neki kell-e végeznie, vagy csak egy részét és hogy esetleg az anyagi ügyeket is neki kell-e vezetnie.

a) Ha a Főpásztor *csak bizonyos teendőket* ruház rá, végezze azokat lelkiismeretesen, a Főpásztor utasítása és a plébános irányítása szerint.

b) Ha a Főpásztor az *egész plébánia-vezetést* a kisegítőre bízta, akkor teljes plébánosi jogkörrel végez minden munkát; de a népért való misézés kötelezettsége ez esetben is a plébánost terheli;

c) A kisegítő lelkész *anyagilag ellátásáról* a Főpásztor külön intézkedése irányadó (475. kán.).

253. § — A plébánosok helyetteseinek *esketési jogáról* tüzetesen intézkedik az 546—547. §.

8. A segédlelkész — A plébános és segédlelkész viszonya

254. § — *Rendszeresített kápláni állást* csak a püspök létesíthet, ha a hívek nagy száma, vagy más lelkipásztori okok így kívánják. De a híveknek a káplántartáshoz anyagilag hozzá kell járulniok.

Ha a plébános öregsége, gyöngye egészsége, sok iskola vagy más lelkipásztori szempont kívánja, a Főpásztor *személyi káplánt* nevez ki a plébános mellé. Ennek ellátásáról és fizetéséről rendszerint a plébános gondoskodik.

255. § — A segédlelkészt az érdekelt plébános meghallgatásával a megyés *Főpásztor nevezi ki* (476. kán. 3. §; v. ö. S. C. Conc. 1920. nov. 13. AAS. XIII, 43—46). A kinevezésről a kerületi esperest is értesíti.

a) A kinevezett segédlelkész a Főpásztor intézkedésében Isten szent akaratát látja, azért *a parancsolt időben elfoglalja állomását*. Egészen különleges, szigoruan tárgyi ok nélkül nem kérheti a Főpásztor intézkedésének megváltoztatását; még kevésbé szabad ilyen irányu mozgolódásba világiakat belevonni.

b) Kinevezése után levélben lehetőleg azonnal *jelentkezzék plébánosánál* és jelentse érkezésének idejét.

c) A segédlelkész megbízása ideiglenes; a Főpásztor *bármikor áthelyezheti*. Kívánatos is, hogy minden fiatal pap több helyen, — lehetőleg falun is, városban is, — szerezzen lelkipásztori tapasztalatokat.

d) Rendszerint *saját költségén költözik*. Csak egészen rendkívüli esetekben (pl. ha saját hibáján kívül egy éven belül többször helyezik át), kérheti a Főhatóságtól a költözködési költségek fedezését.

256. § — A segédlelkész köteles állandóan *állomása helyén, a plébánia épületében tartózkodni* (476. kán. 5. §).

a) *A plébános engedélye nélkül nem hagyhatja el a plébánia területét*. A plébános saját hatáskörében adhat neki egy heti szabadságot. Hosszabb ideig tartó távozásra a plébános útján a Főhatóságtól írásban kell engedélyt kérnie.

b) De minden plébános gondoskodik róla, hogy segédlelkésze a nyári szünetben lehetőleg *négy heti szabadságot élvezhessen*; a plébános e szabadságolást, a segédlelkész leendő tartózkodási helyével együtt, kellő idővel előbb bejelenti a Főhatóság-

nak. A szabadság ideje alatt a helyettesítésről a plébános és segédlelkésze közös jóakarattal gondoskodnak, ha szükséges, vasár- és ünnepnap kétszeri misézéssel. A szabadságidőbe nem számítható be az évi lelkigyakorlatokra (legfőleg nyolc, valóban lelkigyakorlatra fordított nap) és az ismétlővizsgákra fordított idő, vagy más hivatalos ut.

c) *Ha napközben rövidebb időre hagyja el a plébániát*, minden esetben alkalmas módon (az ajtóra illesztett jelzőtáblával vagy előszóval) jelezze hollétét, hogy sürgős szükség esetén azonnal megtalálható legyen. Célszerű hittanóráinak rendjét is kifüggeszteni ajtajára és egy példányt a plébánosnak adni.

257. § — A segédlelkész *legyen valóban* „vicarius cooperator“; *vicarius*, vagyis a plébánosnak hivatalból helyettese; *cooperator*, vagyis a plébánosnak minden lelkipásztori munkában hűségös munkatársa és kisegítője.

a) *A vezetés, irányítás és kezdeményezés joga* minden téren a plébánost illeti meg. A plébános felelős mindenért. A segédlelkész munkakörét az egyházjog általános rendelkezéseinek és jelen zsinati határozatoknak tekintetbevételével a plébános jelöli ki, hacsak a Főpásztor különleges intézkedést nem tett (476. kán. 6. §).

b) A segédlelkésznek *csak a reábizott munkakörben* van rendelkezési joga; ott is mindent a plébános utmutatása és szándékai szerint tegyen.

c) A plébános tudta és beleegyezése nélkül ne vezessen be új szokást; ne alapítson új egyesületet; egyáltalában *semmi fontosabb dolgot ne tegyen tudtán kívül*, vagy épen intézkedése és felfogása ellenére. Bármilyen üdvös dolgot is akarna meghonosítani, csak akkor lesz azon Isten áldása, ha azt a főnökével szemben kötelező engedelmesség is megszentelte.

258. § — *A lelkipásztori teendők végzésére* a segédlelkész a Főpásztortól *általános megbízást kap*, rendszerint az egész plébánia területére (476. kán. 2. §). Tehát ezen a területen a plébános külön engedélye nélkül is végezheti mindazokat a ténykedéseket, melyeket az ET nem tart fenn a plébánosnak vagy a plébános önmagának.

a) Az egész plébánia területén *keresztelhet és kiszolgáltathatja az utolsó kenetet*, hacsak a plébános valamit kifejezetten nem tart fenn önmagának (738. és 938. kán; v. ö. 367. és 470. §).

b) *A bűnbánat szentségének* kiszolgáltására mind a két egyházmegye területén átruházott joghatósága van (436. §).

259. § — A segédlelkész *hivatalból helyettesíti a plébánost* mindenben, amire külön felhatalmazás nem szükséges. *De fontosabb dolgokat* a plébános távollétében ne intézzon el önhatalmilag. Ha mégis sürgős intézkedésre volna szükség, kérjen utasítást az esperestől.

a) *A házasságkötés előkészítését* (a jegyesek vizsgálását, a hirdetés felvételét, stb.) rendszerint csak a plébános külön felhatalmazása alapján intézheti.

b) *Ésketésre* saját joga nincs, de kaphat általános felhatalmazást is (1096. kán. I. §, v. ö. 546—547. §). Kivánatos, hogy a plébános új segédlelkészének azonnal és kifejezetten adja meg ezt a felhatalmazást.

c) Csak kifejezett megbízás alapján és a 155. §-ban megszabott módon intézhet *hivatalos ügyeket*, állíthat ki hivatalos iratokat és vezetheti a plébániai anyakönyveket (v. ö. 166. §).

d) *De ha* a segédlelkész *a távollevő plébánost* a 251. § szerint szabályszerűen *helyettesíti*, akkor a „*vicarius substitutus*“ összes jogai is megilletik.

e) *A hívekért való misézés* kötelessége a plébánost terheli (476. kán. 6. §). A plébános indokolt felkérésére a segédlelkész köteles őt ebben is helyettesíteni, de megfelelő stipendium fejében (266. §).

f) *Ha a plébános meghal*, a Főpásztor további intézkedéséig a 250. § szerint ideiglenesen átveszi a plébánia vezetését.

260. § — *Mint igazi cooperator* minden lelkipásztori munkában álljon készségesen a plébános szolgálatára és vele együtt törckedjék a híveket minél tökéletesebben kiszolgálni.

a) *A szentmisét* a plébánostól megállapított időben és helyen mondja. Ha mind a ketten (vagy többen) a plébánia-templomban miséznek, úgy osszák be az időt, hogy a híveknek több alkalmuk legyen a szentmisén résztvenniök.

b) Az előirt módon épületesen végezze a reábizott *istentiszteleteket* és szent cselekményeket.

c) Naponkint a plébánossal megbeszélte időben *készségesen álljon* a gyónatószékben *a gyónók rendelkezésére*; szívesen látogassa és erősítse szentségekkel *a betegeket*.

d) A plébánostól kiosztott alkalmakkor *prédikál*, a tőle kijelölt iskolákban odaadóan *végzi a hitoktatást*.

e) *Az irodai munkákban* is szívesen segítsen, főképen az anyakönyvi másolatok és számadások elkészítésében; viszont a plébános szeretettel vezesse be segédlelkészét a plébániai ügyvezetésnek minden ágába.

f) A plébános irányítása mellett készségesen segítsen *az egyesületek vezetésében* a 355. § szerint. *De a leányegyesületek* vezetését a plébános külön főpásztori engedély nélkül nem bízhatja segédlelkészére, főképen nem az egészen fiatalra; végezze e munkát személyesen.

261. § — *A lelkipásztori teendőket* a plébános a hívek lelki szükséglete szerint, valamint az okosság és paptestvéri szeretet mértéke szerint *ugy ossza meg*, hogy testvériesen és arányosan viseljék a nap terhét és hevét. A plébános ne feledje, hogy ő az

állandó lelkipásztor, ő élvezi a javadalmakat és ő fog számolni az örök Főpásztor előtt. Azért minden munkából becsületesen és példásan vegye ki részét.

a) *A nagyobb jelentőségű ügyeket* (pl. az áttérők oktatását, a jegyesek oktatását) okvetlenül maga a plébános végezze és csak nagyon fontos okból bizza segédlelkészére.

b) *A nagyobb testi fáradtsággal járó munkát* osszák meg méltányosan, ha csak testi gyengélkedés miatt valamelyikük nagyobb kíméletre nem szorul.

c) *A külön előkészületet kívánó teendőket* jólőre és tervszerűen osszák be.

d) Ha valamely teendő végzésére (pl. gyóntatásra, beteg ellátására, temetésre, stb.) *kifejezetten a plébánost* kéri, ezt mindig készségesen teljesítse.

e) *A szentbeszédeket* lehetőleg felváltva mondják. A plébános e nagyon fontos lelkipásztori teendőknek az ellátását rendszeresen nem bizhatja a segédlelkészére (1344. kán. 2. §). *Jelesebb ünnepeken* lehetőleg ő maga prédikáljon. De a *sorozatos szentbeszédéknél* (pl. nagyböjti vagy májusi sorozatnál) célszerűbb, ha az egész sorozatról vagy nagyobb tárgykőről ugyanaz a pap beszél.

f) *A hitoktatási órák* nagy részét a segédlelkész látja el; de kívánatos hogy néhány osztályt vagy egyes hitoktatói teendőket (az első szentáldozásra, bérnálásra való előkészítést, főképen az ismétlőkölások tanítását) a plébános lehetőleg magának tartson fenn; különben elveszitené közvetlen lelkiatyai kapcsolatát a következő nemzedékkel.

Ahol több segédlelkész van, a plébános tekintetbe véve korukat és egyéni képességüket, testvériesen és egyenletesen ossza meg közöttük a munkát (759. §).

g) *Amikor a segédlelkész hittanórán van*, akkor a plébános menjen el a beteghez; ha pedig kifejezetten a segédlelkészt kéri a beteg, akkor a plébános helyettesítse a segédlelkészt az iskolában, hogy soha egy óra sem maradjon el.

h) *Közös ájtatosságokon* (pl. litániákon, szent olvasón, stb.) lehetőleg a plébánia összes papjai vegyenek részt, hogy jó példát mutassanak, a rendre felügyeljenek és a híveknek módot nyújtsanak a szentgyónás könnyebb elvégzésére, — főképen a szombatesti és ünnep-előesti ájtatosságokon.

i) A plébános új káplánját hivatalba lépése előtt szeretettel vezesse be munkakörébe; közölje vele a helyi szokásokat, az istentisztelet rendjét; hogy mely istentiszteleteket kell neki végeznie, mely iskolákban fog tanítani és egyáltalában milyen lelkipásztori teendők ellátását kívánja a plébános reábizni és mit tart fenn önmagának.

A 256.—261. §-ban mondottak a szerzetes-segédlelkészekre is vonatkoznak.

262. § — A segédlelkész munkájáért megfelelő díjazást („congrua remuneratio“) kap (476. kán. 1. §). Ennek mértékét szervezett kápláni állomásokon a jelen statutumok, az állam törvényei, a helyi külön rendelkezések (visitatio canonica, alapítványok stb.) és szokások, személyi káplánoknál pedig minden esetben a Főpásztor külön intézkedése állapítja meg.

A díjazás rendszerint a következőkből áll: 1. lakás a plébánia épületében; 2. teljes ellátás a plébánián, bizonyos összeg megtérítése ellenében; 3. államsegély vagy ennek híján más egyházi forrásból kapott pénzjárandóság; 4. a hittanórákért és egyes egyházi ténykedések alkalmával kapott csekély adományok; 5. esetleg helyi alapítványok külön jövedelme.

263. § — A plébánia összes papjai egy fedél alatt — lehetőleg egymás közelében lakjanak, hogy egymás „testis vitae“-i is lehessenek. Ahol eddig a segédlelkész különálló házában lakott, ez az állapot minél előbb, a fenti rendelkezés szellemében, szűnjék meg.

a) *A kápláni szoba* legyen levegős, egészséges és lehetőleg napos. A plébános megfelelő „fundus instructus“-szal bútorozza be. A bútorzat legyen izléses, jóminőségű és szerény. A segédlelkész kímélje a felszerelést.

b) A plébános gondoskodik megfelelő fűtésről, világításról és rendszeres takarításról; évenként legalább négyszer, megfelelő időben nagytakarításról. Kövessen el mindent, hogy a segédlelkész szobájában valóban otthonosan és jól érezze magát.

c) Viszont a segédlelkész *Krisztus szolgájához illően* rendezze be szobáját. Legyen benne feszület, a Szent Szív képe, szenteltvíztartó, térdeplő, a Szent Atya képe. Kerüljön minden világias puhaságot, feltűnni vágyást és fényűzést (v. ö. 22. §).

264. § — *A teljes ellátás* napi háromszori étkezést, mosást és szerény kiszolgálást jelent.

a) *Az étkezés* legyen szerény, de egészséges, izletes és elégséges, a fiatal szervezet szükségleteit kielégítő. Káplán és plébános az ebédet és vacsorát együtt költsék el. Az elemi papi szeretet és szociális érzés kívánja, hogy a segédlelkész ugyanazt az ellátást kapja, de azzal be is érje, mint plébánosa. Ha a plébánosnak orvosi tanácsra külön étrendet kell tartania, a segédlelkészről kellőképpen gondoskodik; viszont ha a segédlelkésznek van külön étrendre szüksége, a plébános szívesen hozza meg érte ezt az áldozatot. *Ha az asztalon bor van*, természetesen a segédlelkész is ihatik.

b) Ha a segédlelkésznek akár gyöngye szervezete, akár megfeszített munkája miatt naponként többszöri étkezésre van szük-

sége, kérje ezt bizalommal plébánosától; ez pedig szeretettel teljesítse indokolt kívánságát.

c) *A mosásról* méltányos keretek között a plébános gondoskodik. De nagyobb szakértelmet igénylő mosatásról (pl. kemény gallér vagy kezelő vasalása, ruhák tisztítása stb.) a segédlelkész saját költségén gondoskodik.

d) *A kiszolgálást* a segédlelkész csak a szükséges dolgokra veheti igénybe. Ne szolgáltatassa ki magát. Gondolja meg, hogy „az Emberfia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem, hogy Ő szolgáljon“ (Mt. 20, 28).

e) Ha netalán a segédlelkésznek akár az élelmezés, akár a kiszolgálás terén komoly *kifogása* volna, alapos meggondolás után, illő szerénységgel magától a plébánostól kérjen orvoslást. De mint művelt ember nem fogja az ételt az asztalnál bírálni vagy épe i feltűnően visszautasítani; még kevésbé illenék ilyen kérdéseket világiak előtt tárgyalni.

265. § — Rendszeresített állomásokon működő segédlelkészek a Főhatóság útján az állami törvények szerint megállapított *államsegélyt* kapnak; személyi káplánok plébánosuktól vagy más egyházi forrásból kapják havi pénzjárandóságukat.

266. § — *Egyéb járandóságok* tekintetében a következő elvek irányadók:

a) *A hitoktatás* az elemi iskolákban és általában katolikus iskolákban díjtalanul történik. Amit más iskoláktól hitoktatás címén kap, az egészen a segédlelkészt illeti meg. Ahol több segédlelkész van, az iskolai bevételek megosztása helyi szokás szerint történjék; nézeteltérés esetén a méltányosság és papi testvériség elvei szerint a plébános dönt (v. ö. 948. §).

b) *A szorosan vett stóla* a maga egészében a plébánost illeti (463. kán. 3. §; 944. §). De vizkeresztkor vagy máskor *a házszentelés alkalmával* kapott összeg azt illeti, aki a házszentelést végezte.

c) *Nem stólaköteles ténykedés alkalmából* (pl. keresztelésnél) a segédlelkésznek juttatott, vagy a meghatározott stólán *felül* kifejezetten neki szánt adományok őt illetik. Ugy szintén, ha stólaköteles ténykedés alkalmából *külön munkát* kell végeznie (pl. temetési beszédet), a többlet-munkáért járó stóla-többlet szintén őt illeti.

d) A segédlelkész *miseintenciói* szabadok, hacsak külön helyi köteleességek vagy mise-alapítványok nem terhelik tekintetben a kápláni állást. Ha a segédlelkész a plébános kérésére *a népért* ajánlja fel a szentmisét, a plébános köteles neki *a csendes szentmise díját* megtéríteni. Ha a plébános *kézimiséket* végeztet káplánjával, köteles az elvégzett csendes, énekes vagy liberás szentmise stipendiumát a maga egészében átadni; ha a segédlelkész

a plébános helyett *alapítványi szentmiséket* mond, a *taxa dioecisana* összege illeti meg őt (v. ö. 947. §).

e) De természetesen köteles a stipendiumra való tekintet nélkül elvégezni a *segédlelkészi állás javára tett* alapítványi miséket.

f) Egyébként a plébános a segédlelkész mellékjövedelmei tekintetében *legyen megértő* és nagylelkű, különösen rendkívüli szolgálatait (hosszabb helyettesítés, ragályos betegség idején teljesített odaadó lelkipásztori munka, sáros időben végzett vagy igen távoli temetés, stb.) lehetőleg törekedjék anyagilag is jutalmazni.

267. § — *A segédlelkész lássa plébánosában Istentől rendelt közvetlen előljáróját* (476. kán. 7. §).

a) Viseltessék iránta illő *tisztelettel*. Becsülje benne az idősebb, tapasztaltabb és érdemekben gazdagabb paptársat is, akitől sokat tanulhat. Minden parancsát és irányítását, sőt kívánságát is, *engedelmesen* kövesse. Óvakodjék a zugolódástól, vitatkozástól, önfejuségtől vagy széthuzástól. Ne akarjon főnökénél okosabb lenni. „*Stultum sequitur magistrum, qui semetipsum habet praeceptorem*“ (Sz. Bernát).

b) A hivek előtt úgy *védje plébánosának jó hírnevét és tekintélyét*, ahogy sajátját óvja és félti. Azért tartózkodjék minden bírálgatástól, lekicsinylő nyilatkozattól és hírhordástól. Kerülje azok társaságát, akik lelkipásztoruk ellen szoktak nyilatkozni vagy épen áskálódni. Ha mégis véletlenül elhangzanék előtte ilyen beszéd, illő formában utasítsa vissza és szeretettel figyelmeztesse a beszélőket Krisztus szavára: „Aki titeket megvet, engem vet meg“.

c) Ha lehet, válassza plébánosát *lelki atyjának* és minden fontosabb ügyében kérje ki tanácsát. A segédlelkész és plébános szívesen álljanak egymás szolgálatára *szentgyónásuk végzésére*.

268. § — *Viszont a plébános atyai jóbarát módjára oktassa és vezesse be segédlelkészét a lelkipásztori teendőkhöz* (467. kán. 7. §).

a) *Becsülje meg benne a Krisztus felkent szolgáját*, legértékesebb munkatársát és ifjabb testvérét, akit neki kell lelkileg tovább építenie, az erényes papi életben megszilárdítania és a lelkipásztor munkába bevezetni. *Házanépétől is kívánjon tiszteletet a segédlelkésszel szemben*.

b) *Előzze meg szeretetével*: törekedjék bizalmát megnyerni, hogy jól érezze magát plébánosa társaságában, készségesen hallgassa tanácsait és szívesen vegye igénybe lelki segítségét is.

c) *Szavával, de még inkább bensőséges lelki élete példájával vezesse jóra fiatal paptársát*. Ne romboljon benne idealizmust; ne okozzon neki lelkiismereti nehézséget; ne kívánjon tőle olyas-

mit, ami a szemináriumban tanult helyes elvekkel, az **Egyház fel-** fogásával vagy a komoly papi élettel ellentétben áll.

A papnevelő intézetből kikerülő fiatal pap *az ő iskolájában alakul és forr ki* véglegesen; többnyire az első plébánostól függ, hogy lelkes, Istent szerető és boldog, vagy szárnyatörött, szerencsétlen pappá fog-e kialakulni. E fiatal levita továbbfejlődéséért a plébános szigorú számot fog adni az örök Főpásztornak.

d) *Legyen megértő a fiatalok gyarlóságaival szemben.* Törekedjék azt okossággal áthidalni. Az idősebb és fiatalabb paptárs szeretettel egészítsék ki egymást: az idősebb értékes lelkipásztori tapasztalatot hagyományozhat át a későbbi nemzedéknek, a fiatalabb pedig újabb ismereteit közölheti idősebb testvéreivel.

e) *Súlyos betegség esetén* a plébános és segédje a legnagyobb szeretettel támogassák egymást (v. ö. 110. §).

269. § — *A plébános atyai szeretettel és súlyos felelősségének tudatában nagy gondal ügyeljen segédlelkészére* (476. kán. 7. §).

a) Legyen reá gondja, hogy a segédlelkész összes lelki kötelességeit lelkiismeretesen teljesítse; otthon tartózkodjék; idejét jól felhasználja; hogy állandóan képezze önmagát.

b) Tapintatosan ellenőrizze munkáját és kötelességteljesítését. Gyakrabban hallgassa meg szentbeszédeit és hittanóráit, szeretettel tegye meg észrevételeit és sarkalja gondos készületre.

c) *Óvja* meg nem felelő barátkozásoktól és esti kimaradásoktól. Kivánjon tőle szerénységet és okos tartózkodást nőekkel, elsősorban a plébánián lakó nőrokonaival szemben; viszont azoktól is a segédlelkéssel szemben. Tartsa vissza minden fiatalos, megcórdolatlan lépéstől, amely lelke kárára szolgálna.

d) *Anyagi ügyeiben* is legyen bölcs tanácsadója. Figyelje, szokassa okos beosztásra és takarékos, szerény életre; óvja az adósságcsinálástól és szerencsejátéktól.

e) *Ha bármilyen hibát* vagy mulasztást tapasztalna, okosan, kevés epével, sok szeretettel intse úgy, hogy testvére lelkét el ne idegenítse, hanem megnyerje.

f) A plébános évenként, június végéig jelentést küld a Főpásztornak segédlelkésze viselkedéséről, őszintén feltárva jellemét, lelki életét, munkásságát és viselkedését. Ha időközben olyan kifogást észlelne, amelyet saját hatáskörében nem tud vagy nem tanácsos elintéznie, azonnal jelentse azt a Főpásztornak (476. kán. §).

270. § — *Ha pedig a segédlelkész a lelkipásztorkodásban, az egyházközség irányításában vagy bármely téren súlyosabb természetű hlytelenséget észlel, tiszteletteljesen hívja fel arra a plébános figyelmét.* Ahol több káplán van, a legidősebb tegye.

Ugyszintén, ha netalán a plébános őt kellő ok nélkül arány-

talanul sok munkával terhelné meg (amit ne könnyen higgyen el magáról¹⁾), szerényen kérje e baj orvoslását.

Ha a szabálytalanság lényeges dologra vonatkoznék, vagy túlterhelésén plébánosa nem akarna könnyíteni, kérje ki az esperesnek vagy más idősebb paptársnak a tanácsát; ha ez sem használ, nyugodtan és tárgyilagosan jelentse az esperesnek, vagy ha szükséges, a Főpásztornak.

271. § — A plébános és segédlelkész valósítsák meg az Egyháznak a papok *közös életére* vonatkozó kívánságát (134. és 476. kán. 5 §).

a) *A plébános kövessen el mindent*, hogy a segédlelkész házában és asztalánál otthon érezze magát; a paptestvér álljon szívéhez közelebb, mint saját rokonai. *A segédlelkész* legyen plébánosával és hozzátartozóival szemben mindig figyelmes és előzékeny; alkalmazkodjék a házi rendhez. Szívesen segítsen a plébánosnak házi és gazdasági gondjaiban, de felkérletlenül ne ártsa bele magát azokba.

b) Étkezés előtt és után közösen imádkozzák el a „*Benedictio Mensae*“-t; étkezés után együtt végezzenek rövid *szenség-látogatást*. Esetleg a zsolozsmának egy-egy részét is közösen végezhetik; néha együtt készülhetnek a másnapi elmélkedésre, együtt végezhetik a havi rekollekciót, stb.

c) A plébános igen jól teszi, ha *felüdülésre szánt idejét* (sétát, stb.) együtt tölti fiatalabb paptársával. Ezzel magának kellemesebb időtöltést szerez, fiatalabb paptársát pedig elvonja meg nem felelő szórakozások keresésétől.

272. § — Ugyanazon a plébánián működő segédlelkészek rendszerint egyenrangúak egymás között. *Az elsőbbség* (praecedentia) azt illeti meg, akit előbb szenteltek áldozópappá; együtt szenteltek között pedig a helyben idősebbet, hacsak a Főpásztor valamelyiknek kifejezetten nem adott a többenél nagyobb hatáskört vagy nincsen egyházi kitüntetése.

9. A helyi káplán

273. § — Ha a plébánia nagy terjedelme vagy más fontos lelkipásztori ok megkívánja, hogy a plébániának egy távolabb fekvő részén (pl. valamely külváros munkástelepén, népesebb filiába¹⁾) legyen külön, helybenlakó lelkipásztor, — de új plébánia létesítése még lehetetlen, — akkor a püspök az illető plébánia-rész számára helyi káplánságot szervez. Ez lehet csak hivatal vagy egyszersmind javadalom is („*vicaria perpetua*“, 1427. kán. 1. §).

Amennyiben a helyi káplán *lelki jogait és kötelességeit* a Főpásztor kinevező irata másként nem szabályozza, az alábbi szabályok irányadók.

274. § — A helyi káplán (capellanus expositus) **jogilag olyan segédlelkész, akire a Főpásztor a plébánia egy részének lelkipádozását biztu** (476. kán. 2. §: „constitui possunt . . . pro determinata paroeciae parte“), a következő jogokkal és kötelezettségekkel:

a) A számára kijelölt területen és a *hivatalos lakásban kell tartózkodnia*; csak a plébános engedélyével távozhat, ugyanugy, mint a segédlelkész (256. §).

b) Közvetlen *előljárója a plébános*; ő irányítja, ellenőrzi és tesz róla jelentést. A plébános a helyi káplánság területén is végezhet minden lelkipásztori ténykedést.

c) A helyi káplán a Főpásztortól *általános felhatalmazást* kap saját meghatározott területén az esketésre és minden más egyházi ténykedésre.

d) Hétköznap és vasárnap meghatározott időben *az istentiszteletet*, iskolákban a *hitoktatást* és minden más lelkipásztori teendőt épenúgy végzi, mint a plébánián.

e) *A népért való misézés* azonban a helyi káplánt nem kötelezi.

275. § — A helyi káplánnak *hivatalos könyvei és pecsétje* van, de minden irodai munkát és vagyionkezelést a plébános útmutatása és ellenőrzése szerint végez. *Számadási adatait* április végéig a plébánoshoz küldi.

A Főpásztor külön engedélye nélkül nem vezet külön *anyakönyveket*, hanem az adatokat hétről-hétre a plébániára küldi bejegyzés végett; ha ellenben a Főpásztor külön intézkedése alapján saját anyakönyvei vannak, pontosan az Anyakönyvi Utasítás szerint vezesse és tartsa meg a 166. §-t.

276. § — *Anyagi ellátását* a Főpásztor külön intézkedése szabja meg. A helyi káplánság területén minden helyi jövedelem és stóla őt illeti meg.

10. Az önálló hitoktatók és hittanárok

277. § — Ahol az iskolák száma és a lelkipásztori munka miatt a hitoktatást a plébános és a segédlelkészek nem tudják ellátni, ott külön hitoktatók, illetőleg hittanárok végzik ezt a szent munkát.

A hitoktatók és hittanárok *a plébános segitőtársai* a tanulóifjuság vallás-erkölcsi nevelésében és oktatásában. Elsősorban a gondjaikra bizott növendékek lelkipásztorai, de elfoglaltságuk mértékéhez képest egyéb lelkipásztori teendőkben is tartoznak résztvenni.

273. § — A hitoktatót és hittanárt *a Főpásztor nevezi ki*; állása nem végleges; a Főpásztor szükség szerint bármikor más-

hová helyezheti át. Kinevezéséről értesítést kap a plébános, az esperes és a hitoktatási felügyelő.

279. § — *Rendes hittanár csak olyan áldozópap lehet, aki az egyházmegyei hittanárvizsgáló bizottság előtt hittanári vizsgát tett.* A megbízott középiskolai hittanár köteles két éven belül e hittanári vizsgát letenni.

280. § — Az egyházmegyei hittanárvizsgáló bizottság az elnökön kívül öt rendes és két póttagból áll. E bizottság elnökét és tagjait lehetőleg a teológiai tanárokból és tapasztaltabb hittanárokból a Főpásztor nevezi ki.

281. § — A hittanári vizsgálatra csak azok az érettségi vizsgálatral rendelkező *felszentelt papok jelentkezhetnek*, akik hittudományi főiskolai végbizonyítványt nyertek, a 29. § szerint letették ismétlővizsgálataikat és mint hitoktatók legalább egyévi gyakorlattal rendelkeznek.

a) A jelöltek az *Egyházmegyei Főhatóságnál írásban* jelentkeznek a vizsgára. A Főhatóság a hittanárvizsgáló bizottság elnökével egyetértőleg határoz arról, hogy a jelentkezőt vizsgálatra bocsájtja-e és megállapítja a vizsgálat idejét. Erről a bizottsági tagokat és a jelölteket idejében értesítik.

b) *A hittanári vizsga három részből áll:* elméleti vizsgából, írásbeli dolgozatról és gyakorlati tanításból.

Az *elméleti vizsga tárgyai:* a katekizmus, az alapvető és ágazatos hittan, az erkölcstan, az egyháztörténelem, a szertartástan és a neveléstan, különös tekintettel a hitelemzés módszertanára. A vizsgázónak ismernie kell a *középiskolai hittani tankönyv-irodalmat* és az általánosságban használt tankönyvsorozatot kifogástalanul tudnia kell.

Az *írásbeli dolgozat* tárgya: az elnök által kijelölt tárgyról szóló *exhortáció* készítése; segédkönyvül csak Szentírást és Concordantiát használhat. A kidolgozásnál egy bizottsági tag felügyel. A kidolgozás ideje legfeljebb három óra.

A *gyakorlati tanításban* a jelölt szabadon választott tárgyról az egész bizottság előtt legalább negyedórás iskolai előadást tart.

c) Az elméleti tárgyak vizsgáztatói egyenként *osztályozzák* a feleleteket (jeles, jó elégséges, elégtelen érdemjeggyel); az írásbeli dolgozat és gyakorlati tanítás eredményét *közösen*, esetleg szavazással döntenek el.

Aki mindenből jeles, legfeljebb egy jó osztályzatot nyert, az *jelesen*; aki legfeljebb egy elégséges kapott, *jól*; a többi *egyszerűen* képesítettnek minősítetik. Aki egy *elégtelen* osztályzatot kapott, féléven belül javítóvizsgát tehet; aki több elégtelent kapott, egy év múlva megismételheti a vizsgát, de csak egyszer.

d) A vizsgálat eredményéről a bizottság *hittanári oklevelet* állít ki, amelyet a Főpásztor is jóváhagy és pecséttel lát el. Hiteles másolatát az egyházmegyei levéltárban kell őrizni.

e) *A hittanárvizsgálat elméleti része alól fel vannak mentve: 1. a hittudományi doktorok egészen; 2. akik pápailag elismert egyetemen más doktorátust, alapvizsgát vagy szigorlatot tettek, azokból a tárgyakból, amelyekből ott már vizsgáztak; 3. akik zsinati vizsgálatot tettek, azokból a tárgyakból amelyekből a zsinati vizsgán már vizsgáztak.*

De mindezek is kötelesek *exhortációt* készíteni és *gyakorlati tanítást* végezni.

282. § — *Az állami középfoku iskolák rendes hittanári székére pályázók az előbb említett vizsgálaton kívül még külön állami érvényességű képesítő-vizsgálatot is tesznek. Ennek idejét és tárgyát időnként állapítja meg a miniszterium; erre nézve a jelöltnek kell tájékozást szerezni.*

283. § — *A hitoktatók és hittanárok végezzék szent munkájukat a hitoktatásról szóló utasítások szellemében (757. és köv. §-ok). Az ő kötelességük:*

a) *vasárnapokon és ünnepeken az iskolások szentmiséjén rövid, szívhezszóló exhortációt tartani;*

b) *nagybőjt folyamán növendékeik számára lelkigyakorlatot rendezni (779. §);*

c) *gondoskodni arról, hogy növendékeik az ünnepi szentmiséken és egyéb előirt istentiszteleteken megfelelő felügyelet mellett, pontosan és példásan résztvegyenek (772. §);*

d) *a helyi körülményeknek megfelelő módon gondoskodni a növendékek megfelelő egyházi ének-oktatásáról (774. §).*

284. § — *A hitoktató és hittanár az illetékes plébános közvetlen felügyelete és ellenőrzése alatt áll.*

a) *Lehetőleg a plébánián vagy katolikus intézetben, vagy a plébános tanácsa szerint más, paphoz illő helyen lakják. A plébánossal szemben a 267—268. § szellemében igazi paptestvéri viszonyt ápoljon.*

b) *Alkalmazkodják a plébánia-templom istentiszteleti rendjéhez; készségesen segítsen, főképen a gyóntatásban és az egyesületek vezetésében.*

c) *Az esperes-kerületi gyűléseken a hittanárok és hitoktatók is kötelesek résztvenni és a kitűzött tételket kidolgozni (95. §).*

d) *Tanév közben egy hétnél rövidebb időre csak a plébános engedélyével, hosszabb időre csak a Főhatóság előzetes engedélyével távozhatik állomásáról.*

e) *A plébános rendszeresen meglátogatja iskoláit, meggyőződik végzett munkájáról, a hittanvizsgán elnököl, atyai szeretettel irányítja és szükség esetén figyelmezteti őt.*

Ugyszintén az esperes és hitoktatási felügyelő is ellenőrzi, hacsak egyes főiskolákra vonatkozóan a Főpásztor másként nem intézkedett.

285. § — *A hitoktató, illetőleg a hittanár minden év július*

15.-ig hitoktatói működéséről *jelentést küld* a Főhatósághoz (789. §).

286. § — *A tankönyveket* csak a hitoktatási felügyelő jóváhagyásával változtathatja meg. Terjessze ki figyelmét az *iskolai és intézeti könyvtárakra*; igyekezzék odahatni, hogy keresztény szellemű műveket szerezzenek be, a rossz irányúakat pedig kiselejtezzék.

287. § — A hitoktató *nyári szünetében* a lelkigyakorlaton töltött időn kívül egy havi szabadságot vehet igénybe. De tartózkodási helyét köteles a plébánosnak és az egyházi Főhatóságnak bejelenteni.

11. A papi hivatások felkarolása — Papnevelés

288. § — Krisztus papja azzal is hálálja meg Istennek szent hivatása kegyelmét, hogy *szeretettel felkarolja azokat a gyermekeket*, akikben a papi hivatás jelei mutatkoznak. Szerető gondossággal óvja őket a világ szellemétől és minden módon egyengesse utjukat az Ur oltára felé (1353. kán.). Minden pap valósítsa meg Szent Ágoston kedves gondolatát, hogy *ön maga helyett paputódot* neveljen az Egyháznak.

Valóban „nem lehet Isten előtt kedvesebb, az Egyháznak drágább, az emberi lelkeknek hasznosabb ajándékot elképzelni, mint a jó papokat“ (XI. Pius „Ad. cath. sacer. fastigium“).

289. § — Az Egyház hivatalos tanítása szerint *a papi hivatás* nem abban áll, hogy valaki papságra vágyódik vagy (talán tévesen is) a Szentlélek indítását érzi magában e pálya felé; hanem *e kettőben áll*: 1. hogy a jelöltet *helyes szándék* (recta intentio) vezesse, vagyis azt keresse a papi pályán, amit ott Krisztus szándékai szerint keresni kell; 2. hogy a papi pályára *minden tekintetben alkalmas legyen* (idoneitas), vagyis mindazokkal a természetes (testi, szellemi, jellembeli) és kegyelmi képességekkel rendelkezzenek, amelyek alapos reményt nyutjanak rá, hogy egykor a papi teendőket jól fogja tudni ellátni és a papi kötelességeket szentül teljesíteni. Ezt az alkalmasságot erényes élettel és megfelelő tudással kell igazolni (X. Pius pápától kiküldött bizottság 1912. jul. 2. AAS, IV, 485; ugyanigy XI. Pius id. ap. körlev.).

A plébánosok és hitoktatók ilyen szempontból *alaposan vizsgálják meg pártfogoltjaikat* és csak olyanokat karoljanak fel, akikben úgy a helyes szándék, mint az alkalmasság emberileg megállapítható. Figyeljék meg a szülőket is, hiszen az utódok sokszor az ő természetüket öröklik (v. ö. 486. §).

Tisztán emberi, anyagi céloktól vezérelt vagy előreláthatóan alkalmatlan gyermekek felkarolása céltalan és minden tekintetben káros vállalkozás volna.

290. § — Akikben a papi hivatásnak leirt jeleit felfedezték, azokat szeretettel *édesgessék magukhoz*.

a) Buzgó hitoktatással, gyakori szentgyónással, eucharisztikus neveléssel tegyék tudatosná és fejlesszék bennük a *kegyelmi életet*.

b) Minél tevékenyebben *vonják be* a gyermeket az *istentiszteleti cselekményekbe*. Fordítsanak különös gondot a *ministrán-sok* nevelésére (705. §).

c) Törekedjék a plébános a *családokban olyan szellemet teremteni*, amely alkalmas papi hivatások kibontakozására. *Buzdítsa az anyákat, hogy kérjék az Uristentől* gyermekük számára a papi hivatás kegyelmét és hangolják a gyermeket bizalomra lelkiatyjuk iránt; vezessék a szentségek gyakori vétele által közelebb az Ur Jézushoz, az örök Főpaphoz.

d) De természetesen *óvja a szülőket attól*, hogy gyermekeiket papi pályára rábeszéljék vagy épen kényszerítsék (971. kán.).

291. § — A papi hivatás osztogatása és kedvező fejlődése elsősorban Isten kegyemének műve. Ezt „az aratás Urától“ buzgó imádsággal kell kiesdeni. Azért *a papok gyakran imádkozznak papi hivatásokért*: szentmiséikben emlékezzenek meg a papnövendékekről és esti magános szentségimádásaikban gyakran kérjék Krisztust, az örök Főpapot, hívjon meg sokat az ő gondjaikra bizott gyermekekből is; ajánlják fel e célra gyakrabban szentmiséjüket és zsolozsmájukat, kántorböjti napokon pedig más jócselekedeteiket és böjtjüket is.

292. § — *Az Ur Jézus a hívek imáit is kívánja*, hogy „az aratás Ura köldjön munkásokat vetésébe“ (Mt. 9, 38). A lelkipásztorok és hitoktatók gyakran és melegen buzdítják hiveiket erre az imádságra.

a) *Gyakrabban beszéljenek* az Ur Jézusnak erről a nagy óhjáról és a híveknek erről a szent kötelességéről: 1. a kántorböjtöt megelőző vasárnapokon; 2. a szeminárium javára történő gyűjtésekkel kapcsolatban (v. ö. 915. §); 3. papszentelés és első szentmise alkalmával (494. és 496. §); 4. főképen az e célra elrendelt külön imanapon (294. §).

b) *A kántorböjt* napjain, főképen a papszentelés kánoni napjain, a kántorböjtök szombatain (1006. kán. 2. §), a szent evangélium után 2—3 perces beszédben kérjenek a lelkipásztorok sok imát és szólítsák fel a hiveket, hogy e napokon böjtjüket szigoruan tartsák és jó papokért ajánlják fel; a szentmise végén pedig a hívekkel együti végezzék a 295. §-ban említett imák valamelyikét.

c) Ajánlatos, hogy gyakrabban végezzék az Ur Jézushoz, az örök isteni Főpaphoz szóló *votiv misét*, különösen a hónap első csütörtökjén vagy szombatján (661. és 707. §).

d) Ajánlják híveiknek, hogy a hónap első pénteke után következő szombaton, a *papok szombatján*, minden imádságukat és jócselekedetüket jó papokért ajánlják fel.

e) Buzdítsák őket, hogy lépjenek be az „*Opus Vocationum*” egyesületbe és *magánosan* is gyakrabban imádkozzanak jó papokért. Alkalmas imákat az „*Opus Vocationum*” tagsági füzetében találhatnak.

293. § — De nem elég papi hivatásokért imádkozni és az igazi meghívásokat felismerni: a meghívottakat erkölcsileg és anyagilag *támogatni is kell* a szentély felé. Adjanak szüleiknek tanácsot, utbaigazítást és bátorítást; ajánlják és mutassák be a gyermeket illetékes helyen. A szegénysorsuakat anyagilag is karolják fel. Ha tehetősek, tüntessék ki önmagukat azzal, hogy ők adják az első anyagi támogatást; esetleg egy esperesi kerület együttesen vállalja egy jó gyermek taníttatását. Ajánlják őket buzgó, jómódu híveknek, gyermektelen családoknak, esetleg valamely jobbmódu szerzetháznak jóindulatába. Ha kell, apostoli lelkű híveik és egyesületeik (főképen az Oltáregylet) támogatásával gyűjtsék össze a szükséges anyagi eszközöket, hogy az ő hibájukból igazi gyémánt el ne kallódjék.

294. § — Hogy a hívek lelkében e szent kötelességük tudatát ébrentartsuk és a Szent Szívtől minél több buzgó ifju számára esdjük ki a papi hivatás kegyelmét, ezután az egyházmegye minden templomában és nyilvános kápolnájában évenként *Szenháromság vasárnapján* a papi hivatásokért *külön imanap lesz* (v. ö. XI. Pius pápa levele Pompili biborshoz 1923. jun. 8. ASS. XV, 348).

a) *Előtte való vasárnap* a plébános (templomigazgató) néhány lelkesítő szóval *felhívja* a hívek figyelmét e nap jelentőségére és szeretettel felszólítja őket a részvételre.

b) Az imanapon a nagymise idejétől estig *nyilvános szentségimádás* van. A hívek minél nagyobb számban járuljanak a *szentáldozáshoz* és azt ajánlják fel jó papokért.

c) A nagymisén és a többi sürűbben látogatott szent misén a *szónok* lelkes szavakkal arról szóljon, hogy milyen nagy szüksége van az emberiségnek buzgó papokra és hogy a jó Isten a hívek imájára adja ezt a nagy ajándékot, majd kéri a híveket, hogy imádságot és anyagi támogatást adjanak e szent célra.

d) Szentmise után *közös imádságot* mondanak, a Nyilvános Ájzatosságok kézikönyve szerint.

e) *Este* a szentségbetétellel kapcsolatban *ájtatosság* van, amelyre a híveket, a gyermekeket és ifjuságot minél nagyobb számban kell összehívni. A szónok felolvassa Szt. Máté evangéliumából a 9, 35—38. verseket vagy más alkalmas részletet az evangéliumból (pl. az apostolok kiválasztásáról és meghívásáról) és

ehhez fűzi lelkes *ünnepi beszédét*. A Sz. Sziv litániája után *ismét közös imádságokat* végeznek jó papokért.

f) A plébános az ügyért való lelkesedéssel magyarázza meg híveinek, hogy saját körülményeik között *mit tehetnének* e szent célra (imádkozni, gyermeket adni, azt istenfélően nevelni, anyagi támogatást nyújtani, stb.); délelőtt és délután is *gyűjt a papnevelés céljaira* és a befolyt összeget nyolc napon belül rövid beszámolóval együtt a Főpásztorhoz küldi.

295. § — Hogy minél többen, öntudatosan és rendszeresen résztvegyenek a papi hivatások ébresztésének, fejlesztésének és támogatásának nagy apostoli munkájában, a Szentszék kívánsága szerint minden egyházközségben (népesebb intézetben és zárdában külön is) 1940. év végéig meg kell alakítani a papi hivatást felkaroló jámbor egyesületet (*Opus Vocationum*).

Az „Opus Vocationum“ vezetői *tagsági füzetkét* fognak kiadni. Ebben benne lesz az egyesület szabályzata, konkrét célkitűzése, munkarendje, a papok szombatjának és az imavasárnapnak a programja, valamint a papi hivatásokért mondandó búcsúimák gyűjteménye.

Az „Opus Vocationum“ igazgatója szent lelkesedéssel *irányítsa* ezt a szent munkát és gondoskodjék minden évben idejekorán, hogy az imanapra megfelelő *beszédanyagot* juttasson minden lelkipásztornak.

296. § — A katolikus akció tagjai különös buzgósággal dolgozzanak a papi hivatások ébresztése és felkarolása terén. „Legyenek meggyőződve, hogy a világi emberek a papság számának gyarapításával teszik magukat legméltóbbakká arra a királyi papságra, amely az apostolfejedelem szerint a megváltott embereket megilleti“ (XI. Pius: Ad cath. sacerdotii fastigium ap. körlev.). Elsősorban ők legyenek az „Opus Vocationum“-nak lelkes tagjai és apostolai.

297. § — A papi pályára alkalmasnak mutakozó gyermekeket a lelkipásztorok a középiskola első osztályától kezdve *kis szemináriumban* helyezték el, hogy ott az Egyház szándékai szerint már zsenge koruktól kezdve öntudatosabb lelki nevelésben részesülhessenek.

a) A kis szemináriumban lehetőleg *csak papi pályára készülő* növendékek nyerjenek fölvételt;

b) ezek buzgó pap felügyelete és vezetése mellett igazi *kis szemináriumi nevelést* kapjanak: a közös imádságokon és szentmischallgatáson kívül minden nap rövid lelki olvasást végezzenek (a Szentek Élete, egy-egy ifjusági szent; Filotea; Isten Atlétái, stb.); vezessék be őket a lelki élet elemeibe, szeressék nagyon az Oltáriszentséget, a Boldogságos Szűz Anyát; tanulják szeretettel a latin nyelvet, gyakorolják a Gregorián-éneket; tanul-

janak művelt modort, fegyelmezettséget, kápolna-gondozást stb.

c) A kis szeminárium növendékei *a szünidők elején és végén* kötelesek jelentkezni plébánosuknál; ez rövid, de alapos jelentést ad otthoni viselkedésükről, és ha valamelyiknek viselkedését nem találja leendő papnövendékhez méltónak, erre felhívja a kis-szeminárium igazgatóságának figyelmét.

298. § — A középiskola sikeres elvégzése után a papjelöltek *a nagyobb papnevelőintézetben nyernek felvételt*. A jelentkezés pontos idejét püspöki körlevél közli.

a) A jelentkező a kitűzött időre — lehetőleg plébánosa útján — a Főpásztortól *írásban kéri felvételét*. Mellékeli: 1. keresztlevelét (nem születési bizonyítványát!); 2. bérnyomtatványát; 3. a szülők egyházi házasságkötéséről szóló anyakönyvi kivonatot; 4. állampolgársági bizonyítványát; 5. utolsó iskolai bizonyítványát; 6. hittanárának és 7. plébánosának lepecsételt borítékba zárt bizonyítványát alkalmas voltáról.

b) *A plébánosok és hittanárok* — félretéve minden emberi tekintetet — *csak olyan törvényes származású ifjakat ajánljanak*, akiknek képességei és jóakarata alapos reményt nyújtanak arra, hogy egyházi pályán egész életükön át eredményesen fognak tudni működni (1363. kán. 1. §). Ehhez képest *adjanak indokolt és kimerítő jellemzést*: 1. *szüleikről*, ezek jelleméről, vallási életéről, egyházas érzületéről, esetleges rossz tulajdonságaikról és terhelt voltukról, stb.; nem kényszerítik-e gyermeküket; 2. *a jelentkező előéletéről*, környezetéről; 3. helyes szándékáról; 4. testi-lelki tulajdonságairól, jelleméről és szellemi képességeiről; 5. lelki életben tanúsított buzgóságáról; 6. hirnevéről. Cél szerű e minősítésben szem előtt tartani azokat a kérdőpontokat, amelyekre majd szentelés előtt kell megfelelniök (v. ö. 486. §).

A minősítés végén lelkiismeretük szerint egész *határozottan mondják meg ítéletüket*: *vagy*: Minden tekintetben alkalmasnak találom és ajánlom; *vagy*: Papi pályára alkalmatlannak ítélem és nem ajánlom; *vagy*: Erős kételyeim vannak arravalóságáról, ezért nyugodt lélekkel nem merem ajánlani.

c) Akiknek alkalmas voltához a beterjesztett irások alapján a Főhatóság reményt fűz, azokat meghatározott napon *személyes megjelenésre* (konkurzusra) hívja fel. Előbb a püspöki irodában jelentkeznek, itt tudják meg a további teendőiket.

d) A konkurzus előtt a jelentkezőket *a szentszéki orvos* alaposan vizsgálja meg és adjon a Főhatóság utasítása szerint kimerítő írásos minősítést testi alkalmasságukról

e) *A konkurzus előtt* a Főpásztor vagy megbízottja az összegyűlt jelentkezőknek röviden megmagyarázza a papi hivatás mi-benlétét (289. §) és komoly szavakkal figyelmezteti őket a papi állással járó nagy felelőségre.

f) *A konkurzuson* az elnöklő Főpásztor a jelentkezőkhöz egyenkint kérdéseket intéz: 1. *helyes szándékuk* és lelkiületük ki-derítésére (Miért akarsz pap lenni? Mióta gondolsz erre? Ugy éltél-e eddig? Nem kényszerített senki? stb.); 2. *hittani ismereteik* megállapítása; 3. *latin* nyelvben való jártasságuk megállapítása végett; 4. mindegyik szabadon *előad* valamit; 5. *szent éneket* énekel, előadó képességének, illetve zenei hallásának igazolására.

g) *A felvétel eredményét* a papnevelő intézet rektora vagy vicerektora azonnal ki is hirdeti a jelentkezőknek. A fel nem vettek okmányait visszaadja (de nem a plébánostól és hittanártól beérkezett minősítést); a felvettekkel pedig közli további teendőiket.

299. § — Az egyesített két egyházmegye *közös papnevelő-intézetet* tart fenn: az összes növendékek két esztendő át *bölcséleti* kiképzést nyernek; utána négy éven át *hittudományt* hallgatnak (1365. kán. 1—2. §).

a) A szemináriumnak az ET rendelkezései szerint összeállított és a Főpásztortól jóváhagyott *Szabályzata és napirendje van*. A Szabályzatot az összes növendékek megkapják. Az előljárók legyenek rajta, hogy azt mindenki meggyőződésből, a legpontosabban meg is tartsa.

b) Kivánatos, hogy a papnevelőintézetek (a kisszemináriumok is) állítsák össze a *Házi Szokásaik Könyvét*, amelyben időrendben összegyűjtve megtalálható minden, ami a szeminárium lelki, fegyelmi, tanulmányi, ügyvezetési, stb. rendjére vonatkozik. A Főpásztor ezt is jóváhagyja, az újabb előljárók pedig tartsák magukat a törvényesen meghonosodott szokásokhoz, hacsak fontosok mást nem javasol.

300. § — A papnevelőintézet előljárói szeretettel tanulmányozzák az Apostoli Szentszéknek a *papnevelésre vonatkozó rendelkezéseit* (v. ö. *ENCHIRIDION SEMINARIORUM*, Roma, 1938) és hűségesen hajtsák azokat végre. Különösen:

a) Minden iskolai év elején a rektor vagy megbízottja jó fordításban olvassa fel és magyarázza meg a szenteléseket megelőző *hivatásvizsgálásról* (De Scrutinio) szóló rendelkezést és azzal kapcsolatban magyarázza meg a növendékeknek az Egyház tanítását a papi hivatásról, annak nagy értékéről és fejlesztéséről (S. Congr. de Sacr. 1930. dec. 30. Enchir. 1279. köv.; v. ö. *Iorio: Sacerdos alter Christus*, Roma, 1933).

b) Tartsák meg minden évben buzgó imával és ünnepi akadémiaiával a „*keleti napot*“ (Dies orientalis; S. C. Sem. 1935. jan. 27. Enchir. 1345).

c) Ünnepeljék meg Aquinoi Szent Tamás napját; a nagy An-

gyali Doctor életét, műveit, tudományos módszerét ismertessék és kedveltessék meg a növendékekkel (Enchiridion 1179).

d) Minden évben szent örömmel, házi ünneppel és iskolai szünettel üljék meg a *Szentatya megkoronázásának évfordulóját* és csepegtessenek a növendékek szívébe szent tiszteletet, fiúi szeretetet és odaadó engedelmeiséget Krisztus földi helytartója iránt (u. o. 1422).

e) Törekedjenek a pogány *missziók* ügyét elméletileg (a Missiologia elemeinek a tanításával) és gyakorlatilag (imádság, gyűjtés, missziós papnevelő intézetekkel lelki barátság ápolása) felkarolni és missziókért lelkesedő fiatal nemzedéket nevelni (u. o. 1079; 1310).

f) Nagy gondot fordítsanak arra, hogy a növendékek jól megismerjék és megszeressék a *katolikus akciót*, a Szentatyának szociális körleveleit és egyáltalában a Szentszéknek minden újabb rendelkezését és irányítását véssék a növendékek szívébe (u. o. 706, 1325; 1359; 1366—1378; 1501; 1508).

g) A Szentszék utasítása szerint, a szaktanár vezetése mellett rendszeresen olvassák és jól értik meg a növendékek a *Szentírást* (u. o. 1476. stb.).

h) Szeretessék meg a növendékekkel katolikus Egyházunknak szent liturgikus nyelvét, anyanyelvét és világnyelvét: *a latin nyelvet*; mutassanak rá nagy értékeire és a szemináriumi Szabályzatba iktatott eszközök felhasználásával szorítsák rá a növendékeket annak minél tökéletesebb elsajátítására (u. o. 247—250).

i) Az Egyház legújabb rendelkezései szerint gyakoroltassák a *Gregorián-éneket*; vezessék belé a növendékeket annak szellemébe és úgy szeretessék meg, hogy majdan híveik közt is képzett és lelkes terjesztői legyenek (u. o. 716—720. stb.).

301. § — *A papnevelőintézet elöljárói és tanárai* tekintsék legszentebb élethivatásuknak, hogy az egyházmegyének hitből élő, erényekkel, alapos tudással és szónoki képességgel felvértezett, lélekszerzésre is berendezett, önmaguk számára igénytelen, szociális gondolkodású, apostoli lelkületű, mozgékony és önfeláldozó papi nemzedéket neveljenek.

a) *Éljenek állandóan nagy felelősségük tudatában*. Ne feledjék, hogy ők az egyházmegye jövő épületének nemcsak munkásai, hanem tervezői és alapvetői (Sz. Tamás gondolata); magvetők a leendő evangéliumi magvetők lelkében; munkájuk hatványozott mértékben épít, mulasztásuk pedig növendékeken át éreztetné szomorú hatását.

b) Épen azért *lehetőleg kerüljenek minden olyan elfoglaltságot*, amely egész embert kívánó hivatásuknak betöltésében akadályozná őket. Tartózkodjanak állandóan a szemináriumban, fog-

lalkozzanak egyénileg is a növendékekkel, érdeklődjenek minden munkájuk és szárnypróbálgatásuk (vizsgák, próbaprédikációk, önképzőköri dolgozatok, stb.) iránt is. Ne sajnáljanak időt, munkát és áldozatot arra, hogy minél tökéletesebben kialakítsák növendékeikben az igazi apostoli lelkületet.

c) *A nevelésben tanusítsanak a növendékek iránt nagy megértést és szeretetet. Neveljék őket igazi férfiakká: komoly gondolkozásu, őszinte, munkás, fegyelmezett, erős akaratú és önzetlen jellemekké; csak ilyenekből lehet Isten kegyelmével igazi lelki embereket alakítani, akik a kegyelmi életet valóban élik és majd másokkal is közölni tudják.*

d) *A tanításban alapos ismereteket és igazi egyházas gondolkozást adjanak; emellett azt is tartsák szemük előtt, hogy a mi sajátos viszonyaink között rátermett, gyakorlati érzékkel bíró, misszionáriuslelkületű lelkipásztorokat neveljenek, akik Krisztus Egyházát másvallásuk közé ékelve méltóképen képviselik és ne csak saját híveik lelkében őrizték meg az igaz hitet, hanem másokkal is megkedveltessék és terjesszék.*

302. § — Hogy e szent hivatásuknak minél tökéletesebben megfelelhessenek, okvetlenül szükséges:

a) hogy maguk is bensőséges *lelki életet éljenek* és sokat imádkozzanak az Örök Főpaphoz áldásért;

b) elsősorban *életük példájával* hassanak és mindazt, amit növendékeik megszentelésére ajánlanak, maguk is gyakorolják (évenki it lelkigyakorlat, havi rekollektió, gyakori gyónás, eucharisztikus lelkület, stb.);

c) magukat a lelki élet tudományában, saját szaktárgyukban és a szemináriumi nevelés szaktudományában elméletileg is állandóan *képezzék*; az *Enchiridion Seminariorum*-ban foglalt rendelkezéseket állandóan forgassák és meggyőződésükké tegyék;

d) közösen *megállapított terv szerint, szent egyetértésben* és egyöntetűen dolgozzanak; minden fontos ügyet közösen beszéljenek meg;

e) az Egyháztól olyannyira óhajtott *vita communisban* is adjanak jó példát az egyházmegye papjainak és leendő papjainak: imádkozzák közösen az asztali áldást, étkezések után testületileg menjenek szentségimádásra, ha lehet, végezzék együtt havi recollectiójukat, néha lelkigyakorlatukat is; gyakrabban tartsanak közös megbeszéléseket (Enchir. 1400. köv.), — és minden tekintetben törekedjenek úgy élni, hogy megérdemeljék ezt a dicséretet: *Bene vixit, Bene dixit, Bene scripsit.*

303. § — A szeminárium oeconumus-a vagy felkérésére más előljáró szeretettel vegye kezébe a *szeminárium házi népének* lelki gondozását (közös esti imádság, oktatás, gyakoribb szentáldozás, stb.), hogy példás, épületes életével segítsen a háznak minden lakója leledni Isten áldását a jövő papi nemzedékére.

304. § — A papnövendékek a nyári szünidőben és valahányszor bármily okból a papnevelőintézetten kívül tartózkodnak, a plébánosok gondos felügyelete és joghatósága alatt állanak (v. ö. 972. és 1370. kán.).

a) A növendékek a szünidő elején azonnal kötelesek plébánosuknál *jelentkezni*, jóakaró tanácsait és utasításait kérni. Tudta és engedélye nélkül nem távozhatnak a plébánia területéről; ha hosszabb időre távoznak, a tartózkodási hely plébánosától viselkedésükről bizonyítványt hoznak plébánosuknak; a szünidő végén pedig ismét jelentkeznek és viselkedésükről írásos jelentést (információt) kérnek.

b) A lelkipásztorok *fogadják szívesen* és lelkiatyai szeretettel vegyék gondjaikba a szünidőző papnövendékeket; buzdítsák őket szóval és igazi papi életük példájával minden jóra; hívják őket gyakran magukhoz, ha lehet asztalukhoz is; legyenek a szünidő folyamán szemináriumi előljáróik és látható őrzőangyalaik úgy, hogy a szünidő alatt a plébániát igazi otthonuknak tekinthessék.

c) *Kivánják meg* tőlük, hogy az ET-nek a papnövendékek vonatkozó előírásait (főleg a 125. köv. és 1367. kánonokat) épúgy megtartsák, mint az iskolai év folyamán.

d) Ne tegyék előttük szeretetlen *bírálat* tárgyává a papnevelőintézetet; annak vezetőit vagy nevelési módszerét. Semmi szín alatt ne kívánják tőlük olyan egyházi ténykedések végzését (temetés stb.), amelyhez még nincsen joguk és amelyek végzésével könnyen irreguláris-sá válhatnának (985. kán. 7. szám).

e) *A szünidő végén* zárt borítékban minden növendékről ki-merítő jelentést adnak ama kérdőpontok szerint, amelyeket a szemináriumi előljáróság hozzájuk juttat.

Minden emberi tekintet nélkül, *lelkiismeretük szerint*, személyesen (nem segédlelkészük útján!) feleljenek minden kérdőpontra. Az ő megfigyelésük hathatósan hozzá fog járulni ahhoz, hogy arra nem való egyének ne maradjanak a szemináriumban vagy legalább is ne jussanak az oltárig.

Ha arról győződnének meg a plébánosok, hogy valamelyik növendéknek *nincsen hivatása*, „emberi tekintetek és hamis irgalmasság félretételével igyekezzenek lelkiismeretes információt adni, mert az elhallgatás itt valóságos kegyetlenség volna az Egyházzal szemben, amely alkalmatlan és méltatlan szolgát kapna, de magával az ifjuval szemben is, aki pályát tévesztve, az örök üdvössége kockázatával önmagának és másoknak ártalmára volna“ („Ad. cath. sac. fastigium“ ap. körlevél).

305. § — A lelkipásztornak joga és kötelessége a plébániája területén tartózkodó összes papnövendékek (világiak és szerzetesek, egyházmegyeiek és idegenek) fölött felügyeletet gyakorolni.

a) Ne engedje, hogy plébániája területén olyan egyének (pl-

elbocsátott papnövendékek vagy szerzetesnövendékek, stb.) járjanak *egyházi ruhában*, akiket ez nem illet meg (683. kán.).

b) Különös gonddal ügyeljen azokra a szemináriumi növendékekre, akik mint *katonai előképzősök* nyáron plébániája területén tartózkodnak; különös szeretettel hívja őket magához és fokozottabb mértékben vegye lelkiatyai gondozásába.

c) Ha bármely papnövendék helytelen vagy oktalan viselkedésével *botrányt* okozna (tánc, korcsmázás, leányokkal szemben szerénytelen viselkedés, kártyaszzenvedély stb.), tegyen azonnal jelentést a Főhatósághoz.

306. § — A papnevelőintézet *anyagi fenntartásáról* a Főpásztor, a papság és hívek közös szeretettel és áldozatkészséggel gondoskodnak (1355—1356. kán.):

a) a szemináriumi *adóval* (1356. kán; v. ö. 887. §);

b) egyházmegyei *gyűjtéssel* az imanapon (294. §) és a 915. §-ban jelzett napokon;

c) a templompénztárak és Sz. Antal perselyek évi hozzájárulásával, amelynek mértékét a bevétel és szükséglet arányában a Főhatóság állapítja meg;

d) az „ad intentionem Ordinarii“ végzett és önként vállalt *szentmisék stipendiumával* (402. és 418. §);

e) a híveknek és a papságnak önkéntes *adományai*val.

307. § — A *papok* ne csak azzal *róják le hálájukat* nevelő anyjuk, a szeminárium iránt, hogy a papnevelés ügyét, az „Opus Vocationum-ot“ felkarolják és a híveket is áldozatkész adakozásra bűzditják, hanem *saját adakozásukkal is*:

a) A kivetett szemináriumi adón kívül tehetségükhöz képest évenként önként is juttassanak valamilyen természetbeli vagy pénzbeli *adományt*;

b) az ad intentionem Ordinarii végzendő Szentmiséken kívül vállaljanak szívesen *szentmiséket* a szeminárium javára;

c) fedezzék egy-egy *szegénysorsu növendéknek* csekély szemináriumi *tartásdíját* vagy első papi ruhájának költségét;

d) juttassanak a papnevelő intézetnek egy-egy *pályadíjat*, vállalják egy-egy *jó könyvnek*, folyóiratnak megrendelését vagy más szükséges felszerelésnek a beszerzését;

e) az egyházmegyének minden papja hagyjon vagy *adjon* már életében hálából a szemináriumnak *legalább akkora összeget*, amennyit annak idején az egyházmegye az ő nevelésére fordított.

12. A szerzetesekről

308. § — A szerzetesi intézmény a *magasabb keresztény tökéletességre törekvésnek megszentelt formája*, az Egyház szent voltának egyik legszebb bizonyítéka; a buzgó szerzetesek imád-

ságos és vezeklő életükkel, erényeik példájával és munkájukkal felbecsülhetetlen szolgálatot tesznek az Egyháznak. Azért a papok *őszinte tisztelettel és nagybecsüléssel* legyenek az egyházmegyében működő szerzetesek és szerzetesnők iránt (487. kán.); tehetségükhöz képest támogassák őket szent céljuk elérésében és nyerjék meg támogatásukat lelkipásztori munkájukhoz.

309. § — Hogy a szerzetesek életét jobban megértsék és becsüljék, *törekedjenek a szerzetesi intézmény alaposabb megismerésére*; főképen azok, akik szerzeteseknek és szerzetesnőknek lelki ellátásáról is tartoznak gondoskodni; tanulmányozzák a szerzetesi élet jogi, erkölcstani és aszkétikus oldalát, hogy így a gondjaira bízott szerzetes-lelkeknek helyes és biztos vezetést, okos tanításokat, jó lelkigyakorlatot, tanácsot, buzdítást, irányítást adhassanak és ezzel önmaguknak is igen nagy lelki hasznot szerezzenek.

310. § — Ha valamely lelkipásztor új zárdát akar létesíteni plébániája területén, előbb kérje ki a püspök előzetes hozzájárulását és utasításait (495. kán.), azután biztosítsa az új alapítás anyagi előfeltételeit (496. kán.).

Természetesen a vonatkozó állami törvényeket is meg kell tartani (Kultusztörv. 36. és Konkordátum XVII. cikkelye; v. ö. hozzá a pápai nuncius és külügymin. 1928. jul. 20-i jegyzékváltásából a II. pontot).

I. A PAPSÁG KÖTELESSÉGEI A SZERZETESEKKEL SZEMBEN

311. § — A buzgó lelkipásztor és hitoktató épen olyan szeretettel *karolja fel a szerzetesi hivatásokat*, mint a papi hivatást (v. ö. 290. §). Ha hívei közül valaki szerzetesi életre vágyik,

a) *vizsgálja meg*: hogy megvannak-e benne a szerzetesi hivatásnak az 538. kánonban felsorolt jegyei, főképen az Istent kereső, őszinte szándék; nem forog-e fenn valamilyen kánoni akadály (542. kán.) és nem *kényszerítik-e* szerzetbelépésre (v. ö. 2352. kán.). Akit e vizsgálata alapján nem tarthat szerzetesi életre alkalmasnak, azt iparkodják szándékáról lebeszélni.

b) Aki: a szerzetesi életre alkalmasnak talál, annak hivatását fejlessze, érlelje; *irányítsa* képességeinek megfelelő szerzet felé; *ajánlja* és *támogassa*.

c) Szerzetességre alkalmas, szegénysorsu leányoknak buzgó híveinek közreműködésével segítsen *előteremteni* a szerzetbelépéshez szükséges *hozományt*.

312. § — A szerzetek vezetői ne vegyenek fel senkit az illetékes plébánostól nyert *erkölcsi bizonyítvány* nélkül.

a) Ha a szerzet vezetősége erkölcsi bizonyítványt kér, a plébános az 544—545. kánon szerint a legnagyobb gondossággal *kutassa ki* a jelentkező származását, előéletét, szándékát, jellemét

és súlyos lelkiismereti felelősség terhe alatt, az *igazságnak megfelelően nyilatkozzék* alkalmas vagy alkalmatlan voltáról. Az erkölcsi bizonyítványt ne adja a jelentkező kezébe, hanem közvetlenül a szerzet vezetőségéhez küldje.

A szerzet vezetősége a kapott információt köteles teljes *titokban* tartani (546. kán.).

b) *Ha valamely szerzetes, jelölt vagy ujonge bármilyl okból a szerzeten kívül tartózkodik, kívánatos, hogy jelentkezzék tartózkodási helyének plébánosánál. A plébános kísérelje figyelemmel viselkedését és ha szükségesnek találja, tegyen jelentést a szerzet vezetőségének.*

313. § — Akit a Főpásztor női szerzetekben a beöltözés vagy fogadalomtétel előtt kötelező „*kánoni vizsgálat*“ megtartásával megbiz, legalább 30 nappal a beöltözés, illetőleg fogadalomtétel előtt, a Főpásztor útásítása szerint, okosan és gondosan járjon el e küldetésben. *Csak olyan kérdéseket tehet, amelyek szükségesek annak megállapítására, hogy a beöltözés, illetve fogadalomtétel előtt álló egyén tudja-e, hogy mire vállalkozik és teljesen szabadon vállalja-e a szerzetesi életet* (552. kán.).

A vizsgálat eredményéről pontos *jegyzőkönyvet* vesz fel, amelyet a kikérdezett is aláír és ezt saját jelentésével együtt, haladéktalanul a Főpásztorhoz terjeszti. *A jegyzőkönyv mintáját lásd a 9. számú függelékben.*

Kívánatos, hogy a nőszerzetek vezetői már e minta rovatai szerint terjesszék be a megvizsgálandók névsorát és a megvizsgálandó személyi adataira vonatkozó rovatokat kitöltsék, hogy a Főpásztor kiküldöttének csak a vizsgálat szorosán vett tárgyára vonatkozó rovatokat kelljen kitöltenie.

314. § — *A fogadalom átvételére* fölkért pap fordítson nagy gondot mindarra, amit az ET az érvényes fogadalomtételhez megkiván (572. köv. kán.) és tartsa meg pontosan a szerzet szabályai-ban előirt szertartásokat (v. ö. 576. kán.; S. C. Rit. 4836. sz.).

Az ünnepélyes fogadalomtételről a szerzet vezetősége értesíti a születési hely plébánosát a Kereszteltek Anyakönyvébe való bejegyzés végett (576. kán. 2. § és 470. kán. 2. §; v. ö. 191. §).

315. § — Minden szerzetházban havonként legalább kétszer a világi testvérek és a személyzet részére felfogásukhoz mért *hitoktatás*, továbbá az egész szerzetescsalád részére *lelki tanítást* kell tartani (509. kán. 2. §. 2. szám); az ujoncokat pedig rendszeres hitoktatásban kell részesíteni (565. kán. 2. §; Szerzetesek Kongr. 1929. nov. 25. utásítása, AAS. XXII, 28—29). Ezenfelül a szerzetek szabályai rendszerint előirják a *havi recollectiót*.

A lelkipásztorok nyujtsanak szívesen segítséget, — főképen a plébániájuk területén lévő női zárdáknak — ezen előírások minél tökéletesebb megvalósításához: az ujoncok részére előirt hitoktatáshoz adjanak legalább szakszerű irányítást; a havi

recollectiót és lehetőleg hetenként a rendszeres lelki tanítást pedig ők maguk adják, hacsak más (a zárda lelkésze vagy gyóntatója) nem gondoskodik erről.

A lelki tanítások legyenek tartalmasak, bensőségesek és gyakorlatiak. Legcélszerűbb sorozatos előadásokban a szerzetesi életre vonatkozó egyházi törvényeket, a szerzet szabályait, a lelki életet és a szerzetesek kötelességeit és erényeit kifejteni és gyakorlatilag megmagyarázni.

316. § — Az egyházmegye papjai vállalják szívesen és végezzék nagy odaadással a *szerzetesnők gyóntatását*, a 438—440. § szerint.

317. § — Ha valamely szerzetháznak külön *zárdalelkésze* van, ez a Főpásztor utasítása szerint okosan és buzgón töltse be hivatását

Ha a *zárdában lakik*, lakásának legyen külön bejárata és ne álljon a szerzetesnők lakásával összeköttetésben. Viselkedése úgy a szerzetesnőkkel, mint az intézetükben lakó növendékekkel szemben legyen szerény és tartózkodó.

A zárdalelkész *nem végezhet szorosan vett plébánosi ténykedéseket*; a szerzetházak is a plébános rendes joghatósága alatt állanak, hacsak a Főpásztor kifejezetten nem vette ki (464. kán. 2. §).

318. § — Legyenek a papok nagyon *lelkiismeretesek a női zárdák klauzurájának megtartásában*. Gondolják meg, milyen szent célok vezetik az Egyházat e törvény elrendelésében. Legyenek a klauzura őrei, a zárda szent csendjének és feddhetetlen hírnevének féltői (600. és köv. kán.).

Tartsák meg a klauzura szellemét is. Kerüljék a fölösleges látogatásokat és haszontalan beszélgetéseket (605. kán.). Sohase menjenek a zárdába szórakozás céljából. Szerzetesnőkkel a (gyóntató és lelkivezető is) csak az előljárók útján *levelezhetnek* (v. ö. 611. kán.).

Ha bármit is észlelnének, ami a klauzura törvényét vagy szellemét sértené, szeretettel, de határozottan *figyelmeztessék* a házi előljárót; ha ez nem használ, tegyenek jelentést a Főpásztornak (603. kán.).

319. § — *A kéregetésre kiküldött szerzetesekkel szemben a lelkipásztorok a következőket tartsák szemük előtt:*

a) *A szorosan vett kolduló szerzetesek* (pl. a ferencesek, kapucinusok, jezsuiták) saját egyházmegyéjükben minden külön engedély nélkül kéregethetnek; minden *más szerzetes* csak a megyés Főpásztortól kiállított vagy láttamozott engedéllyel (621-622. kán.). A kéregetésre kiküldött szerzetesek külön felszólítás nélkül kötelesek szabályszerű *engedélyüket bemutatni* a plébánosnak. Enélkül a plébános nem engedheti meg plébániája területén a kéregetést.

b) Különösen *keletiekkel szemben* legyen nagyon **óvatos**: ezek a Keleti Ügyek Kongregációjának új keletü és **határozott** területre szóló irásos engedélye nélkül nem kéregethetnek; **sőt** az irásos engedély is csak akkor tekinthető érvényesnek, ha annak megadásáról a Kongregáció az érdekelt területek Főpásztorait előzetesen értesítse (S. C. Orient. 1930. jan. 7. AAS. XXII, 108—110; v. ö. 59. §).

c) Figyelmeztesse a kéregető szerzeteseket, **hogy az illetékes állami hatóságoktól is legyen szabályszerű engedélyük.**

d) A törvényesen kéregető szerzeteseket **részesítse minden** lehető **támogatásban**: **tehetsége szerint adakozzék, adjon melléjük kísérőt, ajánlja ügyüket hiveinek jóindulatába.**

e) Ha a *férfiszerzetesek* férfizárdában nem kaphatnak lakást, fogadja be őket szívesen plébániájára; a kéregető *szerzetesnőket* lehetőleg női zárdában vagy egyházi vezetés alatt álló női intézetben, ha ez nem lehet, valamely közbecsülésben álló tisztes nőnél helyezze el.

f) Részesítse őket megfelelő *lelki támogatásban* is, hogy a világban járva példásan viselkedjenek, imaéletüket el ne hanyagolják, a szentségekhez járulhassanak. Ügyeljen viselkedésükre és ha bármily helytelenséget észlelne, haladéktalanul hozza az illetékesek tudomására.

g) A szerzetesek a gyűjtés sikere érdekében is jól teszik, ha jövetelükről a plébánost előre *értesítik* és vele a gyűjtésre legalkalmasabb időt és módot már levélben megbeszélik (S. C. Ep. et Reg. 1896. márc. 27. Fontes C. I. C. 2029. sz.; S. C. Rel. 1908. nov. 22. AAS. I, 153).

320. § — Fogadja a lelkipásztor gondjaiba a szerzetből *elbocsátott vagy kilépett szerzeteseket* és szerzetesnőket is, bármily módon és okból is történt szerzetből való kiválásuk.

a) Mindenekelőtt állapítsa meg, hogy hűtlenségükkel nem vonták-e magukra a 2385—2388. kánonban kiszabott egyházi *fenyítékeket*. De másrésről legyen nagyon *megértő* lelki megrázkódtatásukkal szemben. Azért főképen a gyóntatószékben *hallgassa meg őket* lelkiatyai szeretettel; kövessen el mindent, hogy visszanyerjék lelkük békéjét, az új körülmények között Isten akaratának megfelelően helyezkedjenek el és, — ha már nem térhetnek vissza szerzetükbe, — jámbor és példaadó életet kezdjenek a világban.

b) Az Egyház vonatkozó törvényei (főképen a 648. és 669. kán.) és a szerzet szabályai alapján tisztázza azt is, vajjon a kilépés, illetve elbocsátás által megszűntek-e a *fogadalmakkal* járó és egyéb szerzetesi kötelezettségek vagy nem. Ha nem szűntek meg, törekedjen őket életük gyökeres megjavítására vezetni, hogy így esetleg a szerzetbe visszafogadhatók legyenek (v. ö. 672. kán.);

ha ez nem lehetséges, támogassa őket a szerzetesi kötelességek alól való felmentés kieszközlésében.

c) Kilépett vagy elbocsátott szerzetes pap, aki nem tartozik egyházmegye kötelékébe, semmiféle papi ténykedést nem végezhet mindaddig, amig jóakaró püspök be nem fogadja egyházmegyéjébe vagy a Szentszék másként nem intézkedik (641. és 670—671. kán.). — Ha ilyen pap telepednék le valamely plébánia területén, a plébános azonnal jelentse ezt Főpásztornak.

d) Kivánatos, hogy a szerzet vezetősége a kilépett vagy elbocsátott szerzeteseknek és szerzetesnőknek letelepedéséről — megfelelő felvilágosítással — értesítse az érdekelt plébánost.

e) Ha a szerzetes törvénytelenül távoznék zárdájából (fugitivus) vagy ha engedéllyel is távozott, de a zárdán kívül meg nem felelően viselkednék, a plébános azonnal jelentse ezt a szerzet vezetőségének, vagy ha ez nem lehetséges, a Főpásztornak.

II. A SZERZETESEK KÖTELESSÉGEI AZ EGYHÁZMEGYÉVEL SZEMBEN

321. § — Ne feledjék az egyházmegyében működő szerzetesek és szerzetesnők, hogy ők is ugyanannak az Isten-országának munkásai, mint az egyházmegye világi hívei és papjai és ugyanannak a nagy közös célnak a szolgálatában állanak. Ezt a nagy célt legbiztosabban úgy érik el, ha alázatos tisztelettel és természetfölötti engedelmességgel követik a megyés Főpásztor vezényszavát és irányítását, „akit a Szentlélek helyezett az Egyház kormányzására“ (Ap. Csel. 20, 28). Ezzel másoknak üdvös példát adnak és saját egyéni tökéletesedésüket is nagyban előmozdítják.

322. § — A szerzetesek és szerzetesnők engedelmes lélekkel kövessék a megyés Főpásztor rendelkezéseit, kivéve azokat a kérdéseket, amelyekben az Egyház őket, — főképen a kiváltságos szerzetesrendek tagjait, — kiveszi a Főpásztor rendez joghatósága alól.

a) Tartsák meg lelkiismeretesen a jelen zsinat határozatait, amennyiben azok rájuk is vonatkoznak; különösen a szerzetes-papok kövessék a papok életmódjára vonatkozó általános előírásokat (5—59. §; v. ö. 592. kán.).

b) Fogadják nagy tisztelettel a Főpásztort vagy helyettesét, amikor az Egyházi Törvénykönyv előírásai szerint ötévenként az egyházmegye területén lévő zárdákat (a kiváltságos papi szerzetesek kivételével) meglátogatja (512. kán.). A látogató kérdéseire feleljenek őszintén (513. kán.). Kerüljenek mindent, ami a hivatalos látogatás célját meggyúsíthatná (2413. kán.).

c) A Főpásztornak alárendelt szerzetesek előljáróik felülvizsgálatától mentesen küldhetnek levelet Főpásztoruknak és ugyanígy kaphatnak is tőle levelet (611. kán.).

d) A szerzetesek (a kiváltságosak is) kötelesek *alkalmazkodni* a Főpásztortól megállapított *mise-stipendiumhoz* (831. kán. 3. §; v. ö. 416. §) és a szabályszerűen megállapított *stóla-díjszabáshoz* (1507. kán; v. ö. 365. és 944. §).

e) Ha a Főpásztor általános egyházi törvény alól *felmentést* ad, e felmentéssel a szerzetesek is élhetnek (620. kán.).

f) A szerzetesnők *klauzurájának* hivatott *őre* az egyházmegye Főpásztora, a klauzura törvénye ellen *vétőket* büntetéssel is sújthatja (603. kán.).

g) Ha kiváltságos szerzetes *törvénytelenül tartózkodik a zárdán kívül*, vagy ott vétséget követ el, *avagy ha kiváltságos szerzetházban visszaélések honosodnának meg*, a Főpásztornak joga van és köteles is megfelelően intézkedni (616. és 617. kán. 1. §).

h) *A hatnál kevesebb* fogadalmast számláló szerzetházak (a kiváltságosak is) a Főpásztor különleges felügyelete alatt állanak (617. kán. 2. §).

i) *Az exklaustrált* szerzetesek engedelmességi fogadalmuk alapján is engedelmességgel tartoznak a megyés Főpásztornak (639. kán.).

323. § — A Főpásztornak a következő esetekben van *beleszólási joga a szerzetesek anyagi ügyeibe* (533. és 535. kán.):

a) Minden ünnepélyes fogadalmast *apácázárda* főnöknője évenként legalább egyszer, vagy ha a szerzet szabályai úgy írják elő, többször is tartozik számadását a Főpásztornak benyújtani, még akkor is, ha kiváltságos zárdáról volna szó. E számadásokat a Főpásztor évenként *január 31.-ig* elvárja.

b) *A többi női szerzetek* előljárói a nővérek hozományát kitévő vagyont kezeléséről tartoznak elszámolni a Főpásztornak és pedig a hivatalos szerzetlátogatás alkalmával, sőt gyakrabban is, ha a Főpásztor szükségesnek tartja.

c) A megyés Főpásztornak jogában áll minden tekintetben ellenőriznie az *egyházmegyei jogu szerzetházak* vagytonkezelését;

d) úgyszintén minden olyan alapnak és hagyománynak a kezelését, amelyet a szerzetnek *istentiszleti- vagy jótékony* célra, *plébániák* vagy *missziók* számára adtak; valamint az *iskolai* számadásokat is.

e) *A szerzetes-plébániák vagytonkezelése* és a szerzetes-templomokban tett *alapítványok* elszámolása a 248. § szerint történik.

f) A Főhatóság szívesen átveszi évenként november 15.-ig a szerzetházaktól is *a vagyoneleltárban történt változásokról* szóló jelentést, a minisztériumhoz való továbbítás végett (v. ö. 892. §).

324. § — Az egyházmegye világi és szerzetes papjai kölcsönösen *becsüljék egymást*, hiszen ugyanannak az Urnak a szolgálói. Kerüljenek minden széthúzást és féltékenykedést; kölcsönösen *támogassak egymást munkáikban*.

a) Ha a nép lelki kiszolgálására a Főpásztor a szerzetesek támogatását kéri, segítsenek készséggel úgy saját templomukban, mint azon kívül: a gyóntatásban, az igehirdetésben (1345. kán.), ha kell a hitoktatásban (1334. kán.), vallásos egyesületek vezetésében vagy más lelkipásztori munkában.

b) Viszont az egyházmegye papsága vegye szívesen igénybe a szerzeteseknek, főképen az egyházmegye területén lakóknak segítségét, különösen a gyóntatásban (608. kán.) és lelkigyakorlatok vagy népmissziók adásában.

325. § — A szerzetes papok az egyházmegye területén a Főpásztortól kapnak engedélyt:

a) a gyóntatásra a 437. § szerint;

b) az igehirdetésre a 740. § szerint.

c) A beteg szerzetesek ellátása papi szerzetekben a szerzetes-elöljáró joga és kötelessége; ünnepélyes fogadalmas apácáknál a gyóntatóé, más szerzetekben a plébánosé vagy zárdalelkészé (514. kán.; v. ö. 470. §). De a plébános szívesen adjon általános felhatalmazást a beteg szerzetesek és szerzetesnők ellátására lelki vezetőiknek.

d) A meghalt szerzeteseket rendszerint a halálozási hely plébánosa temeti el; de papi szerzetek elöljárói maguk végezhetik a temetést; a plébános joghatósága alól kivett női zárdák halottait pedig a zárdalelkész temeti (v. ö. 1221. és 1230. kán. 5. §). De a szerzetes elöljárók gondoskodjanak arról, hogy a halálozást az illetékes plébános bevezesse a *Halottak Anyakönyvébe*.

326. § — A szerzetes lelkészek a 246—248. § szerint, a segédlelkészek pedig a 255—261. § szerint végezzék lelkipásztori kötelességüket.

327. § — A szerzetesek nem építhetnek valamely meghatározott helyen új templomot vagy kápolnát a megyés Főpásztor előzetes engedélye nélkül (1162. kán. 4. §). Templomaikban ügyeljenek a következőkre:

a) Az istentiszteletek rendjét lehetőleg a plébánossal egyetértve úgy állapítsák meg, ahogy a hívek szükséglete megkívánja és a híveket a közös plébániai istentiszteletektől el ne vonják (v. ö. 609. kán. 3. §; v. ö. 410. §).

b) Ha a Főpásztor közcélból harangozást, meghatározott imákat vagy istentiszteleteket (pl. pénteken délután harangozást, első csütörtökön szentségimádást, stb.) ír elő vagy az istentisztelet szabályszerű végzésére vonatkozólag intézkedik, az összes szerzetesek (a kiváltságosak is) kötelesek engedelmeskedni (612. és 1261. kán. 2. §).

c) Vasárnap és ünnepeken minden népezebb szentmisén ők is kötelesek az evangéliumot felolvasni és rövid szentbeszédet mondani (1345. kán.; v. ö. 472. §).

d) A plébánosok és zárdalelkészek oktassák ki a szerzetes-

nőket a legméltóságosabb *Oltáriszentség őrzésének szabályaira*: gondoskodjanak róla, hogy hetenként legalább egyszer legyen szentmise és a Szentséget kéthetenként újítsák; az öröklámpát szabályszerűen égessék, stb. (1265—1272. kán; v. ö. 623. §).

e) *A szentségkitételre* és az urnapi körmenetre vonatkozólag tartsák meg az Egyház előírásait (1274. és 1291. kán. 1. §; v. ö. 687. és 717. és köv. §).

f) Ha szerzetesnők *ministrálnak*, tartsák meg lelkiismeretesen a 813. kánon előírását (705. §).

328. § — Az egyházmegye iskoláiban és nevelőintézeteiben *tanító-nevelő szerzetesek és szerzetesnők a megyés Főpásztor irányítása szerint* vezetik a gondjaikra bízott iskolákat és nevelőintézeteket; külső növendékek számára működő iskoláik és nevelőintézeteik a Főpásztor joghatósága és felügyelete alatt állanak (1381—1382. és 1491. kán.) és mindenben követik a tanításra és nevelésre vonatkozó egyházmegyei előírásokat (főképen 808. és 884. §).

Ha a Főpásztor vagy plébános szükségesnek ítéli, *segítsenek készségesen az egyházközségi és lelkipásztori munkában*: egyesületek vezetésében, a hívek összeírásában, hitoktatásban, elhagyott gyermekek lelki felkarolásában (pl. első szentáldozásra készítésében), a betegek felkutatásában és látogatásában, a szegények összeírásában és gondozásában és a kat. akció egyéb munkáiban,

A szerzetesnők támogatassák a lelkipásztorokat a leányok és asszonyok lelki gondozásában. Harcoljanak a helytelen divat és szeméremcsértő öltözködés ellen; ne vegyenek fel iskoláikba, intézeteikbe és üdülőházaikba olyan nőket, akik nem a keresztény szerénység szabályai szerint öltözködnek; kövessenek el mindent, hogy a szent tisztaság és keresztény szemérmesség erénye mély gyökeret verjen a nevelésükre bízott női ifjuság szívében (S. C. Conc. 1930. jan. 12. AAS. XXII, 26—28).

329. § — *A betegápoló szerzetesek és szerzetesnők saját szabályaik szerint* odaadással végezzék az irgalmasság testi cselekedeteit; de még inkább gondozzák a betegek testénél igen sokszor betegebb lelkét is. A *plébánosok* és kórházi lelkészek oktassák ki őket a 468. és köv. §-ok szerint a betegek lelki gondozására; *ők maguk* pedig idejében hívjanak papot, jól készítsék elő a beteget, hogy senki se haljon meg szentségek nélkül. Álljanak betegek mellett haláltusájukban is, hogy Isten akaratában megnyugodva, szentül adják vissza lelküket Teremtőjüknek.

13. Az Egyház világi alkalmazottai

330. § — Az egyházközségben a szorosán vett lelki hatalommal egybe nem kötött *kisebb tisztségeket* világi hívek is betölthetik (v. ö. 145. kán.); így elláthatják a kántor, sekrestyés, harangozó,

temetőőr és sirásó teendőit; lehetnek templomgondnokok; egyes egyházközségek szükségből és külön főpásztori engedéllyel alkalmazhatnak világi hitoktatót vagy irodai kisegítőt, esetleg egyházközségi testvért stb.

E tisztségek jórésze *tiszteletbeli állás*, amelyet a buzgó hívek kitüntetésnek tekintenek és csak a jó Istentől várnak érte jutalmat; más része *szerényen díjazott állás*, amelyet az egyházközséggel kötött külön szerződés szabályoz.

331. § — A egyházközségek *csakis katolikus vallású, buzgó, példás életű* és megfelelő szaktudással rendelkező egyéneket alkalmaznak. Érvénytelen vagy katolikus reverzális nélkül kötött házasságban élők, valamint „egyházi jogaik“-tól megfosztott egyének (v. ö. 351. §, b) nem alkalmazhatók.

a) Egyes állások betöltésénél pontosan meg kell tartani az illető állás betöltésére vonatkozó előírásokat, így pl.: a *templomgondnokot* az Egyházközségi Szabályzat 59. §-a szerint a Főpásztor nevezi ki; a *kántort* rendszerint az egyháztanács választja; a többieket helyi szokás szerint vagy választják vagy a plébános alkalmazza az egyháztanács hozzájárulásával. Kívánatos, hogy a plébános minden ilyen állás betöltésénél valamilyen módon vonja be az egyházközség képviselőit is.

b) Az egyházközség minden alkalmazottjával kössön mindenre kiterjedő, szabatos *szolgálati szerződést*, amely a Főhatóság jóváhagyásával lesz érvényes.

c) A fizeteses alkalmazottak az állam törvényei szerint *magánalkalmazottak*; a fizetésük után járó adót (legalábbis minimálisat) felelősség terhe mellett az alkalmazott fizetéséből a munkaadónak kell levonnia és befizetnie.

d) Gondoskodják az egyházközség alkalmazottainak *megfelelő* megélhetésről. Kívánatos a *betegségélyzőbe* is bejelenteni őket és ha lehet, *munkásbiztosítással*, élet- vagy rokkantbiztosítással gondoskodni öreg vagy munkaképtelen napjairól (v. ö. 1524. kán.).

332. § — Az egyházközség alkalmazottai a plébánossal és a munkaadó egyházközséggel szemben kötelesek illő tiszteletet és engedelmességet tanúsítani. Teendőiket az ő irányításuk és ellenőrzésük mellett végzik.

Fegyelmi ügyekben kizárólag az *egyházi hatóságok illetékesek*. Az egyházközséggel szemben felmerülő vitás ügyekben *csakis* a Főpásztorhoz, illetőleg az *egyházi bírósághoz* fordulhatnak; világi bírósághoz csak a Főpásztor engedélyével. Ezt kifejezetten is bele kell foglalni szolgálati szerződésükbe.

333. § — Az istentiszteletek méltó és épületes végzése céljából *minden plébánia* megfelelő javadalmazással szervezzen *kántori állást*. Ezt az állást össze lehet kötni a katolikus iskolák tanítói állásával.

Kívánatos kántori állást szerezni olyan *leányegyházakban is*, ahol rendszeres istentiszteletet tartanak.

334. § — *Kántori állásra csak feddhetetlen, példás életű, római katolikus férfi választható meg*, akinek kántori képesítése, vagy legalább is hozzáértőktől megállapított zenei képzettsége, jó hallása, hangja és szükséges szertartástani ismeretei vannak.

a) Ezt az *alkalmasságot* kántori oklevél, az előző működés helyéről nyert hivatalos bizonyítvány és szakértők véleménye fogja egyes esetekben megállapítani.

b) *Nőket*, ha egyébként megfelelő képesítéssel rendelkeznek, csak szükség esetén és csak a Főpásztor kifejezett engedélyével és csak átmenetileg bízhat meg az egyházközség a kántori teendők végzésével. De a templomon kívüli ténykedésekre (temetés, körmenet) és nagyheti szertartásokra kötelesek férfihelyettest állítani.

c) Okleveles kántor hiányában a Főhatóság engedélyével a kántori teendőkben jártas *más jámbor egyén* is alkalmazható, akár a kántori javadalom ellenében, akár havi díjazással, — de csak ideiglenes jelleggel.

335. § — A kántori állás betöltése rendszerint *pályázat útján* vagy — a Főhatóság előzetes engedélye alapján — *meghívással* történik.

a) *Pályázat* esetén az alkalmasabbak közül az esperes elnöklésével az egyháztanács választ, titkos szavazással, viszonylagos szótöbbséggel. Szavazategyenlőség esetén az elnök dönt. A szavazást ének- és orgonapróba előzi meg, — de sohasem istentisztelet keretében.

A választás a Főhatóság jóváhagyásával emelkedik jogerőre. Az esetleges felebbezéseket a plébános útján 8 napon belül kell a Főhatósághoz benyújtani.

b) A választás után az egyháztanács a megválasztottnak *díjlevelet* ad, amely a 10. számú függelékben közölt „*Kántorok Szabályzata*” és jelen határozatok 730—735. §-ai alapján pontosan tartalmazza a kántor összes kötelelességeit és javadalmazását.

c) A kántori *hivatal elfoglalása* lehetőleg ünnepélyesen a templomban történik: szentmise előtt a plébános rövid buzdító beszédet mond, utána az új kántor az egyházközség előtt égő gyertyával a kezében elmondja a katolikus *hitvallást* és a Kántorok Szabályzatában foglalt szöveggel *hivatali esküt tesz*.

336. § — Megfelelő jövedelemmel rendelkező plébániai templomoknál legyen külön *sekrestyés* és külön *harangozó*; kisebb helyeken e két hivatalt rendszerint ugyanaz tölti be.

Ezek szolgálati szerződése is világosan tüntesse fel kötelelességeiket és járandóságait. Ahol javadalmazásukra más alap nincsen, ott az egyházközség és a templompénztár fedezi fizetésüket. A szerződés kösse ki, hogy egyszerű felmondással bármikor elbocsáthatók.

Hivatalbalépéskor az előző § mintájára ők is elmondják az apostoli *hitvallást* és hivatali *esküt* tesznek.

Esetlegcs javadalmukat albérltetbe csak a Főhatóság engedélyével adhatják.

337. § — A *sekrestyés* legyen vallásos lelkű ember, aki szereti az Isten házát, annak díszét és tisztaságát. A plébános gondosan oktassa ki őt teendőire. Adjon kezébe egy ügyes „*Sekrestyések és Harangozók Kézikönyvét*“ vagy más hasonló könyvet. Fordítson gondot lelki nevelésére. Kívánja meg tőle különösen a következőket:

a) A *templomot* a plébános utasítása szerint nyitja és zárja; hetenkin' legalább kétszer (hétfőn és szombaton) sepri, utána a port letörli; nagy ünnepek előtt súrolja; időnként a templom mellék helyiségeit (a padlást is!) kitakarítja.

b) Az istentisztelethez szükséges *ruhákat és felszereléseket* használat előtt előkészíti, utána gondosan helyére teszi, tisztán tartja, esetleg mossza is; a szent edényeket csak fehér kendővel érinti; a korporálét, pallát és kehelykendőt azonban csak a pap öblítése után moshatja ki (v. ö. 611. és köv. §-ok).

c) Az *öröklámpát* úgy gondozza, hogy állandóan égjen (623. §). Az *oltár* tisztaságára és díszítésére különös gondot fordít. A tabernákulumot kinyitnia és bezárnia nem szabad; kulcsát nem ő, hanem a plébános kezeli (615 §).

d) Ha az *ostyasütést* ő végzi, a plébános felügyelete alatt a 401. § szerint tegye.

e) A *ministránsokra* felügyel, ezek hiányában ministrál.

338. § — A *harangozó* is kipróbált, egyházas érzésű és erkölcsileg kifogástalan, komoly felnőtt férfiú legyen.

Kötelessége: a lelkipásztor utasítása szerint harangozni, a szelvényeket időnként átvizsgálja, tisztítja, keni; a netalán észlelt hibákat azonnal jelenti; a toronyórát felhúzza és kezeli, a kántornak a fújtatásnál segédkezik.

Gyermekekre felügyelet nélkül nem bízhatja a harangozást. A toronyba vezető ajtókat megfelelően zárva tartja.

339. § — A katolikus temetőnek lehetőleg legyen külön *temetőre*. A plébános magyarázza meg neki, hogy a temető szent hely, „Isten szántó földje“; azért ne tőrjön ott semmit, ami a hely szentségét sértené; ügyeljen a kerítésekre, a fákra; gondozza a papok és elhagyottak sírját.

Ahol más szokás nincsen, a temetőőr, megfelelő díjazás ellenében a *sírásó* teendőit is ellátja. Ahol pedig szükséges, az egyházközség külön *sírásót* alkalmaz, aki a sírokat a plébános utasítása szerint, a temetői szabályzatnak megfelelően ássa (v. ö. 607. §).

340. § — Ahol a hívek nagy száma és a fölszentelt munkaerők hiánya megkívánja, ott a plébános főpásztori engedéllyel alkal-

mazhat *világi hitoktatót* (760. §) vagy *irodai kisegítőt*, esetleg szakszerűen kiképzett *egyházközségi testvért*.

Mivel mindezek fontos munkakört töltenek be és a hívekkel gyakrabban érintkeznek, fokozottabb mértékben szükséges, hogy *apostoli lelkületűek* legyenek és *példás keresztény életet* éljenek, így bűzgó életük példájával is támogassák a lelkipásztort.

Női *kisegítők* nem lakhatnak a plébánián. A plébános és segédlelkészek velük szemben is tartsák meg lelkiismeretesen a 18. §-ban foglalt szabályokat.

14. A világi hívek és vallásos egyesületek

341. § — Minden érvényesen megkeresztelt embert a katolikus Egyház tagjának kell tekinteni, — a keresztények összes jogaival és kötelességeivel, — amíg az Egyház közösségétől tudatosan el nem szakad, vagy az Egyház büntetésből egészen, vagy részben meg nem fosztja őt egyházi jogaitól (87. kán.).

a) Épen azért a nem-katolikus felekezetekben megkeresztelt gyermekeket katolikusoknak kell tekinteni mindaddig, amíg tudatosan és szabad elhatározásból (pl. az u. n. „konfirmáció“ felvételével) nem csatlakoznak felekezetükhöz. Ilyen gyermek szentségekben részesíthető (362. §) és, ha később, pl. szüleinek vallásváltoztatása vagy örökbefogadás révén államjogilag is katolikusokká lesz, nem kell hitvallást tennie és nem kell őt külön szertartással átvenni az Egyházba.

b) Aki tudatosan csatlakozott nem-katolikus felekezethez és annak vallásgyakorlatain résztvesz, az jogilag már az eretnek, illetőleg szakadár felekezethez tartozik.

Ha az ilyen jóhiszemű, vagyis saját felekezetének igaz voltáról (bár tévesen) meg van győződve, akkor csak *materiális* eretnek és szakadár és nem vonja magára az eretnekekre és szakadárookra kiszabott egyházi büntetéseket. Nem-katolikus felekezetben felnőtt egyének többnyire ebbe a csoportba tartoznak.

c) Ellenben aki saját felekezetének igaz voltáról komolyan kételkedik, vagy épen meg volna győződve a katolikus Egyház igazságáról — és *rosszhiszeműleg* mégis megmarad felekezetében, az, mint *formális eretnek, szakadár, hitehagyott* (apostata), vagy *formális atheista*, magára vonja az e vétségre kiszabott súlyos egyházi büntetéseket (2314—2317. kán.).

342. § — Olyan áttérőket, akik addig jóhiszeműleg voltak valamely nem-katolikus felekezet tagjai (materiális eretnekek vagy szakadárok), gondos előkészítés után bármely lelkipásztor külön főpásztori engedély nélkül fölveheti a katolikus Egyházba.

Az előkészítés így történik:

a) Az áttérni szándékozó keresztlevelével és más szükséges

okmányaival — lehetőleg két ismerős, katolikus tanu kíséretében, — jelentkezik tartózkodási helyének plébánosánál.

b) A plébános alaposan *vizsgálja meg* a jelentkezőt: győződjék meg szándékának tisztaságáról, nézzen utána előéletének; vizsgálja meg, hogy nem él-e rendezetlen házasságban, nem tagja-e egyháziilag tiltott társaságnak, vagy nincsen-e felvételének más erkölcsi vagy kánoni akadályja. — Ha netalán *kereszttségének érvényes voltáról* kétség merülne fel, azt a 374. § szerint tisztázza.

c) Ha szándéka tiszta és felvétele ellen nem merül fel akadály, *vegye őt fel a hitújoncok közé*: a szükséghez képest több hónapon át, lehetőleg hetenként több órában alaposan *oktassa* ki szent hitünk igazságairól, a katolikus erkölcsstan, szertartástan és a gyakorlati katolikus élet főbb kérdéseiről, főképen azokról, amelyek eddigi vallásától eltérnek. Okvetlenül *magyarázza meg neki a leteendő hitvallás szövegét is*. Műveltebb hittanulóknak adjon a kezébe alkalmas könyvet („Áttérők Katekizmusa“, stb.).

d) *Könyv nélkül meg kell tanulnia*: a keresztvetést, Miatyánk-ot, Üdvözlégy-et, Dicsőség-et, Hiszekegy-et; a hit, remény és szeretet, a tökéletes bánat és jószándék felindítását; Isten tízparancsolatát, az Anyaszentegyház öt parancsát; a hét főbűnt; a hét szentséget.

e) Már az átvétel előtt *látogassa a katolikus templomot*, hallgasson szentbeszédeket, ismerkedjék meg szertartásainkkal és ajtatóssági gyakorlatainkkal — és főképen *buzgón imádkozzék*.

f) *Készítse elő a szentségek buzgó felvételére*, vezesse be az igazi lelkiéletbe, hogy az Egyház értékes új tagot nyerjen benne, ő pedig az Egyházban megnyerje lelke igazi boldogságát.

g) Egyidejűleg a kultusztörvény szerint indítsa meg a *polgári vallásváltoztatási* eljárást. Az egyházi átvétel csak a polgári áttérés jogerőre emelkedése és az erről szóló tanusítvány vétele után fogantatosítható.

A kultusztörvény szövegét lásd a 11. számú függelékben.

343. § — A materiális eretnekek és szakadárok átvétele a következőképen történik:

a) *Ha az áttérő kereszttsége érvénytelen volt*, minden föltétel nélkül újból meg kell keresztelni (v. ö. 373. §). Ez esetben nem kell külön hitvallást tennie, sem gyónnia, „mert az újjászületés szentsége mindent eltöröl.“

b) *Ha kereszttségének érvényessége ellen komoly kétely merül fel* akkor:

1. hitvallást tesz, mint c) pont alatt;
2. föltételelesen újból meg kell keresztelni (v. ö. 374. §);
3. szentgyónást végez és feltételez feloldozást kap;
4. a többi, mint c) alatt;

c) *Ha a kereszttsége érvényes volt*, akkor

1. a Ritualéban előírt módon és szöveggel leteszi a hitvallást;

2. ad cautelam földozást kap az egyházi fenyíték alól;

3. ezután szentgyónást végez;

4. lehetőleg szentmisét hallgat és szentáldozáshoz járul.

(S. Off. 1859. júl. 20. utasítása, *Rit. Rom.* legvégén: De neo-conversorum receptione).

d) Amennyiben az áttérést nem kell valamilyen okból titokban tartani, *lehetőleg ünnepélyes keretek között*, a hívek épülésére történjék. Különösen a hitvallás letétele olyan élő hittel és áhítattal történjék, hogy az valóban Isten tisztelete legyen.

e) *Áttérő keleti szakadárok* tetszésük szerint választhatják meg azt a szertartást, amelybe felvételt kérnek. Az áttérő fiatal *oroszoikat*, főképen a papi pályára kívánczolókat a Főpásztor útján be kell jelenteni a „*Commissio pro Russia*“-nak; csak ennek a *Commissio*-nak tudtával vehetők fel az Egyházba orosz felszentelt papok és diákonusok (Comm. pro Russia, 1929. aug. 26. AAS. XX, 608—610).

f) A plébános az áttérőkről külön *nyilvántartást vezet* és évenként bejelenti a Főhatósághoz (241. §).

344. § — *A formális eretnekeket, szakadárokat, hitehagyottakat (apostaták) és atheistákat a lelkipásztorok csak külön főpásztori felhatalmazással fogadhatják vissza az Egyházba.* Ezeket a Főpásztornak vagy meghatalmazottjának előbb föl kell oldoznia a Szentszéknek különös módon fenntartott kiközösítés alól (2314. kán.; v. ö. 443. §). E föloldozás után felvételük a két előző §-ban leírt módon történik.

345. § — *Zsidók és más meg nem kereszteltek megkeresztelésénél és átvételénél az előző §§-okban mondottakon kívül meg kell tartani a 373. § előírásait is.*

346. § — *Katolikus hívő eredeti szertartását, amelyben született és amelyben az Egyház törvényei szerint keresztelkednie kellett (370. §), csakis nagyon komoly okokból és csak a Szentszék külön engedélyével változtathatja meg (98. kán.).*

Komoly kánoni indok: ha gyermekkorától kezdve az óhajtott szertartásban nevelkedett és csak azt ismeri; meghaltak szülei és nevelőszülei más szertartást követnek; vagy más szertartású nevelőszülők örökbe fogadták; olyan helyen lakik, ahol eredeti szertartását nem gyakorolhatná; különös okból más szertartás papja vagy szerzetese kíván lenni, stb.

A Szentszék engedélye nélkül történt szertartásváltoztatás bűn az Egyház szent törvényei ellen és egyházzogilag érvénytelen.

347. § — *A törvényes szertartásváltoztatás két módon történhetik:*

a) a *Szentszéknek* az apostoli nuncius útján adott *engedélyével*. Aki szertartást akar változtatni, az jól indokolt kérelmét terjeszti ahhoz a Főpásztorhoz, akinek a szertartására át akar térni. Ez kikéri jelenlegi Főpásztorának beleegyezését, utána a kérelmet

az apostoli nunciushoz terjeszti. A Szentszék döntésében minden hívőnek meg kell nyugodnia (98. kán. 3. §; S. C. Orient. 1928. dec. 6. AAS. XX, 416).

Tömeges szertartásváltoztatási kérelmeket a Szentszék nem vesz figyelembe.

b) *Vegyes szertartású házasság esetén a feleségnek jogában áll a férje szertartására átmenni és a férj halála után eredeti szertartására visszatérnie (98. kán. 4. §).*

Aki ilyen módon kíván szertartást változtatni, az két tanu jelenlétében saját plébánosa előtt két példányban a következő szövegű nyilatkozatot állítja ki:

„*Alulírott N. N, aki községben . . . ekkor N. N. . . . szülőtől születtem és N. N. . . szertartású férjüvel . . ekkor N. plébánián házasságra léptem, ezennel kijelentem, hogy az Egyházi Törvénykönyv 98. kánonának 4. §-ában biztosított jogomnál fogva a mai naptól fogva férjem szertartását követem.*

Kelt

Előttünk:

P. H.

Láttam:

.....
.....
N. N. plébános.“

E nyilatkozat egyik példányát a plébános hivatalos tudomásvétel végett átteszi a másik szertartás plébánosához.

c) A szertartásváltoztató köteles átlépése előtt az előbbi egyházközséggel szemben fennálló összes eddigi *kötelezettségeit* (egyházi adó, iskolai adó, párbér stb.) pontosan teljesíteni

d) A szertartásváltoztatásokról a plébános *külön nyilvántartást* vezet a 241. § szerint.

348 §. — Ápoljanak a hívek mélységes *kegyeletet* a legjobb Anyával: a katolikus Egyházzal szemben. A katolikus Egyház *nem egy a sok közül, hanem az egyedül Krisztustól alapított, egyedül üdvözítő, egyedüli apostoli, ősi, szent és igaz Egyház, Krisztus Urunknak „egy akla.”* Azért

a) élő hittel és szent büszkeséggel tekintsenek erre a közel 2000 éves Édesanyára: *tartsák igen nagy kegyelemnek*, hogy tagjai lehetnek; fogadják *készséges lélekkel* minden tanítását és irányítását (1322—1323. kán.); vallják meg bátran szent *hitüket*, főképen akkor, ha hallgatásuk a szent hit megtagadását, vallásuk megvetését, Isten jogainak megsértését jelentené, avagy másnak botrányt okozhatna (1325. kán. 1. §).

b) Neveljék *gyermeküket* és hozzátartozóikat mélyen katolikus szellemben és, ahol van katolikus iskola vagy intézet, minden katolikus szülő okvetlenül abban neveltesse minden gyermekét (1335. és 1372. kán.; v. ö. 846. §).

c) *Kerüljenek mindent*, ami szent hitük szilárdságát veszélyeztethetné vagy hitközömbösséget terjesztene. Tehát ne vegyenek

részt másvallásúak istentiszteletén (rádió útján sem!); **legfőleg** udvariasságból, felebaráti szeretetből, vagy hivatalból jelenhetnek meg másvallásúak temetésén, esketésén, keresztelőjén, — de ott tevékeny szerepet (keresztstülő, násznagy stb.) nem vállalhatnak (1258. kán.); kerüljék a vegyes házasságot és még inkább a megkeresztetlenekkel kötendő házasságot (v. ö. 521. és 528. §); óvakodjanak a vallásellenes vagy gyanús egyesületektől (684. kán.), a katolikus hitet vagy erkölcsöket veszélyeztető könyvek és újságok olvasásától (1398. és 1405. kán.); a különféle új szektáktól (lásd 1039. és köv. §), az Egyház ellenségeitől, a **spiritizmustól stb.**

d) Szeretettel karoljanak fel **minden katolikus ügyet** (sajtót, iskolát, missziókat stb.); szívesen hozzanak érte áldozatot és minden erejükkel törekedjenek azt diadalra juttatni.

349. § — *Teljesítsék szívesen kötelességeiket az Egyház vezetőivel és intézményeivel szemben.*

a) *Az Egyház szolgálait*, főképen saját Főpásztorukat és lelkipásztorukat, mint Istentől rendelt előljárójukat és lelkiatyjukat *tiszteljék*; szavukban és viselkedésükben kerüljenek mindent, ami az Ur felkent szolgálainak kijáró tisztelettel ellenkezne (119. kán.).

b) Vegyék szívükre az Ur Jézus intését: „Aki titeket hallgat, engem hallgat...” (Lk. 10, 16.). Azért *kézségesen engedelmeskedjenek* is egyházi előljáróiknak; az ET rendelkezéseit, az Anyaszentegyház parancsait, a Szentatyának és Főpásztoruknak minden intézkedését fogadják szent engedelmességgel; lelkipásztoruk irányítását kövessék hűségesen.

c) *Egyházi kérdéseket* (pl. házasságának felbontását, egyházi adókérdéseket, stb.) katolikus ember nem visz világi bíróság elé, hanem kézségesen aláveti magát az egyházi bíróságnak (1553. kán.) Más kérdésekben sem indíthatnak pert *egyházi személyek* (papok, szerzetesek) ellen világi bíróság előtt, — hanem az egyházmegyei törvényszéktől kérnek jogorvoslást (120. kán.).

d) Az Egyház (a pápa és a Főpásztor) a bűnös vagy hanyag keresztényekre *büntetéseket* is szabhat ki és a vétkes köteles a jogosan kiszabott büntetést bűnbánó és javulni kész lélekkel elfogadni (2220. és 2223. kán.).

e) A híveknek szent kötelessége tehetségükhöz képest *anyagiilag is hozzájárulni* a templomok, katolikus iskolák és más katolikus intézmények fenntartásához; ha szükséges, lelkipásztorának ellátásához is (1496. kán.; v. ö. 887. §). Ilyen célokra az egyházközség adót vethet ki; a szabályszerűen kivetett egyházi adót minden katolikus kézséggel fizesse meg. *Akik* a törvényes tartozásokat megtagadják, azokat a Főpásztor büntetéssel is kényszerítheti e kötelességük teljesítésére.

350. § — A világi hívek nem igényelhetnek maguknak *papi jogokat*: nem járhatnak *papi ruhában* (683. kán.), nem foglalhatnak helyet a templom szentélyében, külön főpásztori engedély nél-

kül *nem taníthatnak*, főképen nem a templomban (1328. és 1342. kán. 2. §) és semmiféle egyházi hatalmat nem gyakorolhatnak (118. kán.). Mégis bizonyos értelemben ők is „királyi papság” részesei (I. Pét. 2, 9). Valóban:

a) ők adnak az Egyháznak mindig *újabb papi és szerzetesi* nemzedéket; és törekedjenek is az Úr nagy aratásába állandóan újabb, buzgó munkásokat küldeni (v. ö. 291. és köv. §-ok);

b) az *egyházközségi életben* is fontos tisztségeket tölthetnek be, pl. az egyháztanácsban és iskolaszékben, az egyházi vagyon kezelésében (v. ö. 1521—1523. kán.) stb. Ezeket fogadják szívesen és nagy felelősségük tudatában, az Egyházközségi Szabályzat előírásai szerint teljesítsék hűségesen. Necsak szeretettel gondoskodjanak az egyházi intézmények fenntartásáról, hanem jó példájukkal, buzgalmukkal és imádságukkal is törekedjenek az egész egyházközség lelki életét előmozdítani. E tisztségek betöltőit *a templomban külön hely* illeti meg (1263. kán. 1. §).

c) Minden buzgó világi hívő legyen szent hitének lelkes *apostola*. Erre a bérmálásban külön szent felkenést kap (v. ö. 384. §). Ezt az apostoli küldetést részint vallásos egyesületekben, részint és főképen a *katolikus akció* keretében teljesítsék (lásd 1017. és köv. §-ok).

351. § — Minden katolikus hívőnek *joga van*:

a) az *Egyház lelki javaihoz*, főképen azokhoz, amelyek az örök üdvösség elnyerésére szükségesek: (682. kán.): kérheti a szentségeket (731. kán.) és szentelményeket; a szentmise felajánlását az ő szándékára; résztvehet az istentiszteleteken; helye van a templomban a szentélyen kívül és pedig a férfiak és a nők külön oldalon (1262); egyházi temetésben részesülhet; a gyermekeknek joguk van rendszeres hitoktatáshoz, a híveknek prédikációkhoz és népmissziókhöz (1329, 1344. és 1349. kán.), stb.;

b) *Élvezi az „egyházi jogokat”*, vagyis: egyházi tisztségeket tölthet be; az egyházi bíraskodásban kisebb szerepeket vállalhat; lehet kereszt- és bérmaszülő, a házasságkötésnél tanu; az egyházi választásokban szavazó joggal bír (2256. kán.2. szám; v. ö. Egyházközségi Szabályzat 8—10. §).

352. § — *A hívek a jogaikat — egészen vagy részben — el is veszíthetik* (87. kán.):

a) Aki hűtlenül elhagyja a katolikus Egyházat, minden jogát elveszíti.

b) Akit az Egyház *kiközösítéssel* (excommunicatio), vagy személyes *egyházi tilalommal* (interdictum personale) sujt, az jogainak nagy részét elveszíti; főképen nem vehet részt az istentiszteleteken és nem részesülhet a szentségkben (v. ö. 2259. és 2275. kán.).

c) Egyes bűntények elkövetésével a hívek elveszítik ú. u. *egyházi jogi* gyakorlását: így akik tiltott módon kötöttek vegyes házasságot (2375. kán.), az ágyasságban élők (2357. kán. 2. §), aki-

ket emberölés miatt jogerősen elítéltek (2354. kán. 1. §), akik öngyilkosságot kíséreltek meg (2350. kán. 2. §) és egyáltalában a nyilvános bűnösök, akik bűntényükkel, vagy erkölcstelen életükkel jóhírnevüket elveszítették (2293—2294. kán.; v. ö. az Egyházközségi Szabályzat 11. §).

Aki hibáját jóvátette, e büntetések elengedését kérheti a Főpásztortól.

353. § — *A világi hívek egyesületekbe tömörülhetnek, hogy hathatósabban törekedhessenek igazi jámbor életre és jobban megszerveződjenek az apostolkodásra és a keresztény jótékonykodás gyakorlására. A lelkipásztorok becsüljék nagyra e vallásos egyesületeket és törekedjenek híveiket azokba belevonni.*

a) Minden plébánián *okvetlenül meg kell alakítani*: 1. az *Oltáregyletet* (711. kán. 2. §); mind a két püspöki székhelyen van egyházmegyei igazgatósága; 2. valamely *hitterjesztési egyesület*; a Szentatya óhajtja, hogy minden katolikus ember legyen tagja valamelyiknek (v. ö. 807. §); 3. ahol a viszonyok megkívánják, *hitoktatási egyesületet* (711. kán. 2. §; v. ö. 760. §).

b) A többi jámbor egyesület közül *azt és annyit létesítsen a lelkipásztor, amelyiket és amennyit a helyi körülmények alapos ismerete alapján valóban szükségesnek és hasznosnak ítél a hitélet emelésére. Inkább kevesebbet, de eleven élettel, mint többet, de vérszegényt, tengődőt.*

c) Célszerű az egyesületeket *úgy megválogatni*, hogy a gyermekek, hajadonok, ifjak és felnőttek lehetőleg külön legyenek megszervezve. Különös gondot kell fordítani mindenütt *a férfiaknak egyesületekbe való tömörítésére* (Férfiak vagy Ifjak Mária Kongregációja, Férfi-liga, Credo-egyesület; Katolikus Legényegyesület, Katolikus munkások egyesülete. Pártolja a plébános a Katolikus Népszövetségnek (Cluj, Str. Kogălniceanu 7.) és a Katolikus Nőszövetségnek (u. o. Str. Grigorescu 35.) működését.

354. § — *Új egyesület megalakításánál a következőkre ügyeljen a plébános:*

a) Senki se létesítsen új vallásos egyesületet *a Főpásztor kifejezett engedélye nélkül* (686. kán. 3. §).

b) Az alapításnál pontosan be kell tartani az ET vonatkozó *előírásait* (684—719. kán.), úgyszintén az illető egyesület legújabb keletű alapszabályait.

c) Ha az alapszabályok valamely az egyesület *bekebelezését* és a tagok névsorának a törzskönyvbe való bejegyzését kívánják, e föltételeket okvetlenül teljesíteni kell.

d) Az egyesületek alapításánál és vezetésénél a vezetők legyenek mindig figyelemmel az *állami törvények* vonatkozó előírásaira és azokat is gondosan tartsák meg.

e) Célszerű az egyesület *szabályait* a tagok előtt legalább

évenként egyszer (esetleg részletekben) *felolvasni és megmagyarázni*. Így a tagok az egyesület szellemét jobban magukba szívják és minden vonalon e szabályok szerint fognak tudni berendezkedni.

f) Ugyanezeket tartsák szem előtt régi, vérszegényen működő egyesületek *újjászervezésénél is*.

355. § — A plébánia területén működő egyesületek *vezetője* (elnöke, igazgatója) maga a *plébános*, hacsak valamely egyesületre nézve a Főpásztor kifejezetten másképen nem intézkedett. A *segédlelkész* lehet ügyvezető vagy alelnök; természetesen tartozik plébánosának az egyesület vezetésében odaadással segíteni (260. §).

A vezetők fordítsanak nagy gondot arra, hogy:

a) minden katolikus egyesület ne csak nevében, hanem tagjaiban, szellemében, célkitűzésében és egész működésében *valóban és mélyen katolikus legyen*. Szórakozásai is álljanak összhangban a tisztult, erényes, keresztyény felfogással; legyen száműzve minden léhaság és világiasság. Ünnepei, énekei és előadásai katolikus szempontból ne csak kifogástalanok legyenek, hanem kifejezetten krisztusi szellemet leheljenek és arra neveljenek (v. ö. 52—53. §).

b) Az egyesületek vezetői *ne toborozzanak sok tagot*, ne vegyenek fel olyan új tagokat, akik már eddig több hasonló egyesületnek tagjai; *ne dolgozzanak létszáma*, hanem jó és valóban bűzgő tagok nevelésére.

c) A *szorosán vett hitbuzgalmi* egyesületek tagjainak adjanak rendszeres oktatást az öntudatos lelki életről, — és népszerű aszkétikus tanításaikkal neveljenek egyházközségüknek hitből élő apostoli lelkeket (v. ö. 448. §).

d) *A többi egyesületek élete* se merüljön ki tisztos közös szórakozásokban, olvasásban vagy ünnepek rendezésében. Minden egyesület határozottan törekedjék tagjait a katolikus szellemben továbbképezni, katolikus öntudatot ébreszteni és a hívek figyelmét a nagy katolikus célok felé irányítani.

e) A plébánia területén működő katolikus egyesületeket úgy irányítsák a vezetők, hogy a saját közvetlen egyesületi célkitűzésükön felül *meglássák a nagy katolikus összcélokat*; a plébános az egyesületek vezetőivel folytatott gyakori eszmecserével törekedjék megteremteni az egyesületek *tervszerű együttműködését* — és állítsa őket öntudatosan a *katolikus akció* apostoli munkájának *szolgálatába* (v. ö. 1019 §).

f) Az egyesületek csak a Főpásztor engedélyével rendezhetnek *gyűjtést* (914. §); ilyenkor vigyázzanak, hogy a gyűjtés *sohase történjék az egyházközség közcéljainak rovására*.

356. § — A szorosán vett vallásos egyesületeken kívül támogassa a lelkipásztor azokat az egyébként kifogástalan egyesülete-

ket is, amelyek népének *anyagi, egészségi helyzetét, stb. kívánják* javítani: a különböző gazdasági egyesületeket, *szövetkezeteket*, mértékletességi egyleteket, biztosító intézményeket, olvasó köröket, sportegyleteket stb.

a) Ezek sokszor az *egyetlen keretek*, melyek révén híveinek nagyrészt megközelítheti. Azért szervezésüket kat. híveink körében is jó szorgalmazni.

b) Különösen figyelemre méltó a *szövetkezeti mozgalom*, amely a híveket iskolás koruktól kezdve *beszervezhetővé teszi* (a „*Hangya*“, középpontja Aiud, jud. Alba; az *iskolaszövetkezetek*, ezekről tájékoztat az „*Iskola*“ c. lap, kiadóhivatal Cluj, Str. Kogălniceanu 7.).

c) Ilyen egyesületek *boldogulásához* azonban a jó szándékon és becsületességen kívül *szakértelem is* kell, főként pontos könyvvezetés és a legszigorubb ellenőrzés. A lekipásztorok ezekben az egyesületekben anyagi felelősséggel járó tisztséget csak főpásztori engedéllyel vállalhatnak (57. §).

d) Az *egyesületi zászlók* szenteléséről és templomi elhelyezéséről lásd az 517. §-t.

357. § — Amilyen buzgósággal kell felkarolnunk a jó és hasznos egyesületeket, épenolyan határozottsággal kell a híveket óvni minden tiltott, titkos, gyanús, lázongó, *egyházellenes egyesülettől* és minden olyan *mozgalomtól*, amely a hívek katolikus hitét, erkölcsi tisztaságát, a nép békéjét, egységét, vagy más szent értékét veszélyeztetné (684. kán.). Azért legyen a plébános nagyon éber és minden lehetséges eszközzel akadályozza meg ilyen egyesületek és mozgalmak létesítését és terjesztését hívei között (v. ö. 140. és 1040. §).

A SZENTSÉGEKRŐL

1. A pap, mint a szentségek kiszolgáltatója

358. § — Mivel az Újszövetség szentségei megszentülésünknek és örök üdvösségünknek Krisztus Urunktól rendelt legkiválóbb eszközei, azért a szentségek alkalmas és helyes kiszolgáltatásában és felvételében a *legnagyobb gondosságot és tiszteletet kell tanúsítani* (731. kán.).

a) *A szentségek kiszolgáltatói* állandóan *tanulmányozzák* az újabb a (Codex után mejelent) *Rituale Romanum* és újabb lelkipásztori tankönyvek alapján a szentségek helyes és üdvös kiszolgáltatására vonatkozó szabályokat.

b) A hitoktatásban és a felnőttek oktatásában jól *magyarázzák meg híveiknek*, mi szükséges az egyes szentségek érvényes, megengedett és minél üdvösségesebb felvételéhez; úgyszintén a kiszolgáltatásnál használt szép szertartások jelentőségét.

c) A szentségek megértésének és megbecsülésének fokozására *terjesszék híveik között az egyes szentségekről kiadott füzeteket*, különösen keresztelés, bérválás, husvéti szentgyónás, első szentáldozás és házasságkötés előtt.

359. § — A szentségek kiszolgáltatója mélységes hittel és tisztelettel fogjon a szentségek kiszolgáltatásához.

a) Mindenekelőtt arra fordítson nagy gondot, amit a szentségek *érvényes* kiszolgáltatása megkíván.

b) Csak *kegyelem állapotában* szabad szentséget kiszolgáltatnia. Ha, amitől Isten óvja, súlyos bünről vádolná lelkiismerete, a szentség kiszolgáltatása előtt törekedjék gyónást végezni vagy legalább indítson tökéletes bánatot. Misézés előtt az Egyház kifejezett parancsából nem elég a tökéletes bánat sem, hanem gyónnia kell, ha ez erkölcsileg lehetséges (807. kán.).

c) Minden szentség kiszolgáltatása előtt törekedjék *öntudatosítani szándékát* (intentio actualis). Mindenkor olyan *figyelemmel és áhítattal* végezze e szent munkáját, hogy a jelenlevőknek, főképen a szentségek felvevőinek lelki épülésére szolgáljon.

d) *A szentségek felvevőitől és az összes jelenlevőktől kívánja*

meg, hogy a fölösleges beszédet kerüljék, illendő öltözetben jelenjenek meg és ők is megfelelő áhítatott és tiszteletet tanúsítsanak.

360. § — Tartsa meg pontosan az *előírt szertartásokat* (733. kán.).

a) Nagy gonddal készítse elő a szentségek *anyagát*; értelmesen és áhítatosan mondja ki a *kiszolgáltatás szavait*.

b) Ne bizzék emlékezőtehetségében, hanem minden szöveget a Szertartáskönyvből *olvasson* (Rit. Rom. tit. I. cap. un. 11).

c) Ahol a Szertartáskönyv a *hívek anyanyelvén intelmet* is közöl, azt minden esetben *olvassa fel vagy helyette mondjon* rövid alkalmi búzdítást (Rit. Rom. u. o. 10).

361. § — Legyenek a papok, de főképen a lelkipásztorok *igen készségesek* a szentségek kiszolgáltatásában. Sohase tagadják meg a szentségeket azoktól, akik észszerűen kérik (467. kán.).

362. § — *De nem szolgáltatják ki a szentségeket* olyan egyéneknek, akik nem vehetik föl *érvényesen vagy méltatlanok* rá (v. ö. 524. §).

Eretnekeknek és szakadóroknak, még ha jóhiszeműleg is kérik, csak akkor szabad szentséget kiszolgáltatni, ha előbb tévedésüket elvetik és visszatérnek az Egyházba (731. kán. 2. §).

De mivel minden *megkeresztelt gyermeket* katolikusnak kell tekinteni mindaddig, amíg ő maga öntudatosan nem csatlakozik valamely felekezethez, azért ha a szülők egyike kéri, az ilyen gyermek — megfelelő lelki előkészülettel — a szentségekben részesítendő, kivéve, ha ebből baj vagy botrány származnék (v. ö. 341. §).

Ha a pap olyanoknak merészelné kiszolgáltatni a szentségeket, akiknek isteni jog alapján vagy az Egyház törvényei szerint tilos, a 2364. kánon *büntetéseit* vonná magára.

363. § — Minden katolikus lehetőleg *saját szertartása szerint* vegye fel a szentségeket, kivéve azokat az eseteket, amelyekben az Egyház törvényei más szertartást is engedélyeznek (733. kán. 2. §; v. ö. 370, 385, 428, 436 és 549. §).

364. § — A szentségek kiszolgáltatásánál használandó *szent olajokat* az Egyház szigorú előírásai szerint, a legnagyobb gondal kezelje és őrizze úgy, ahogy jelen határozatok 640. §-a tüzetesen előírja.

365. § — A szentségek kiszolgáltatása alkalmával a kiszolgáltató semmiféle *stólát* nem kívánhat (736. kán.). Esketéseknel és egyes szentelmények kiszolgáltatásánál a plébánosok tartsák magukat a Főhatóságtól jóváhagyott stóla-díjszabáshoz (1507. kán. 1. §). A zsinat után egy éven belül minden plébános köteles *stóla-díjtáblázatát az esperes útján a Főhatósághoz terjeszteni* jóváhagyás végett (v. ö. 944. §).

2. A keresztség

366. § — A keresztség a többi szentségnek kapuja, valóságban vagy legalább vágyban való felvétele *okvetlenül szükséges* az örök üdvösség elnyerésére. Azért *minden lelkipásztor* fordítson kiváló gondot ennek a szentségnek érvényes és méltó kiszolgáltatására (737. kán.; Rit. Rom. tit. II. cap. 1, 1).

Oktassa ki a híveit, főképen az *anyákat* arra, hogy a keresztség a lelki újjászületés nagy szentsége, amelyben a mennyei Atya az ő magzatukat gyermekévé fogadja és a mennyország örökösévé teszi. *Magyarázza meg* a keresztség *szertartásait* is, hogy a hívek, főképen a keresztszülők épületesen működjenek közre.

367. § — A keresztség ünnepélyes kiszolgáltatása saját plébániája területén a *plébánosnak* fenntartott jog (738. kán. és 462. kán. 1. sz.) *De a segédlelkészek* kinevezésükkel általános felhatalmazást kapnak állomáshelyükön a keresztség kiszolgáltatására (258. §).

Ha a plébános *idegen plébániához* vagy más szertartáshoz tartozó szülők gyermekét kereszteli, anyakönyvi adataikat bejegyzés végett azonnal átteszi az illetékes plébánoshoz (778. kán.); de biztonság kedvéért — folyószám nélkül — saját anyakönyvébe is bejegyzi (v. ö. 194. §).

368. § — A plébános oktassa ki híveit is, főképen a szülésznőket és orvosokat, *hogyan kell szükség esetén érvényesen keresztelniök* (743. kán.). A szükségből végzett keresztelésnél:

a) lehetőleg egy vagy két *tanu* legyen jelen a keresztség bizonyítására (742. kán.), sőt ajánlatos *keresztszülőket* is alkalmazni (762. kán. 2. §);

b) be kell tartani a keresztség kiszolgáltatói közt azt a *sorrendet*, amelyet a ET előír (742. kán. 2—3. §).

c) Az ilyen keresztelés alkalmával *elmulasztott szent szertartásokat* minél hamarább, a templomban, pótolnia kell a Rituáléban előírt módon (759. kán. 3. §; Rit. Rom. tit. II. cap. 5. és 6).

d) A szükségből végzett keresztelés eseteit a lelkipásztor gondosan vizsgálja felül: vajjon a keresztséget érvényesen szolgáltatták-e ki; — és ha komoly kétség merül fel, „*Si non es baptizatus*“ föltétellel újból keresztelje meg (Rit. Rom. tit. II. cap. II, 22).

369. § — A szülők súlyos kötelessége gyermekeiket *minél előbb*, lehetőleg a születés utáni napon, de legalább 8 napon belül megkereszteltetni.

a) A lelkipásztorok és egyházi szónokok gyakrabban (a jegyesek és keresztszülők oktatásában, népmisszióik alkalmával, hitoktatás keretében) figyelmeztessék híveiket e szent kötelességükre (770. kán.).

b) *Nagyobb városokban*, távoli leányegyházakban vagy *elszór-*

tan élő híveknél könnyen megtörténhetik, hogy a szülők a keresztelést évekig is elmulasztják. Azért a lelkipásztor évenként nézze át az állami születési anyakönyvet és gondoskodjék az esetleg meg nem keresztelt gyermekek mielőbbi megkereszteléséről (v. ö. 196. §.).

c) Törekedjék hívei között okos tapintattal megszüntetni az anyagi erejüket meghaladó keresztelő lakomákat, a túl nagy keresztelési ajándékokat, mert ez is hátráltatja a keresztség mielőbbi kiszolgáltatását. Igen szép keresztelési ajándék: a díszes keresztelőgyertya, amelyet aztán a megkeresztelt megőriz és első szentáldozásánál . . ., haláloságán is használ; vagy emlékkép, stb.

370. § — *Különböző szertartást követő szülők* gyermekét az apa szertartása szerint kell megkeresztelni (756. kán.).

a) Ha mégis, szükség esetében, vagy meghatalmazás alapján *latin szertartású pap keleti szertartású gyermeket* keresztelne, a keresztelés adatait a 367. § szerint beírás végett átteszi az illetékes plébánoshoz.

b) Ha szükség esetén *keleti szertartású pap kereszteli latin szertartású szülők gyermekét*, minden esetben tisztázandó és az „Észrevételek“ rovatába bejegyzendő, hogy nem szolgáltatta-e ki a gyermeknek a bérmálás szentségét is (v. ö. 387. §).

c) Az apostoli Szentszék engedélye nélkül *szertartást változtató szülők* (vagy apa) gyermekét mindig az apa eredeti, törvényes szertartása szerint illetékes plébános, e szertartásban kereszteli meg (98. kán.). Az ellenkező eljárás mint kihágás az illetékes egyházmegyei Főhatóságnak feljelentendő.

371. § — *Nem-katolikus szülők gyermekeinek* megkeresztelésére vonatkozóan tartsa magát szigorúan az Egyház előírásaihoz:

a) *Két nem-keresztény szülő gyermekét* — a halálveszedelem esetét kivéve — csak akkor szabad megkeresztelni, ha ezt legalább egyik szülő (vagy törvényes helyettesük) kéri és a gyermek katolikus nevelése kellőképpen biztosítva van (750. kán. 2. §). Bonyolultabb eseteket elbírálás végett a Főpásztorhoz kell terjeszteni.

b) Ugyanaz a szabály áll *két eretnek vagy két szakadár, továbbá két hitehagyott vagy felekezettlenné, illetőleg atheistává vált szülő gyermekénél* (751. kán.). De ilyen esetekben még erősebben kell a gyermek katolikus nevelését biztosítani; ha azonban búzgó, vallásos egyén vagy család fogadja örökbe, vagy katolikus intézetben helyezhető el, nyugodtan megkeresztelhető.

c) De *a vegyesvallású, illetőleg valláskülönbséggel* (cultus disparitas) kötött házasságokból származó gyermekeket természetesen nemcsak szabad, de az Egyház szigorú törvényei szerint kell is katolikus módon megkeresztelni (1061. és köv. kán.; 1071. kán.), — mégpedig a katolikus szülő szertartása szerint (756. kán.).

3. §). A lelkipásztornak éberem kell örködni e gyermekek katolikus keresztelese és nevelése felett (1064. kán. 3. sz; v. ö. 522. §).

d) Bármily vallásu szülők gyermeke a szülők akarata ellenére is megkeresztelhető, ha valószínű *halálveszedelemben* forog vagy ha észszerűen feltételezhető, hogy meghal, mielőtt eszének használatával élhetne. Ha a halál bekövetkezése bizonyos, meg *kell* keresztelni (750. kán. 1. §). Az ilyen eseteket nem az anyakönyvben, hanem az anyakönyv külön mellékletében kell feljegyezni és ha az ilyen gyermek mégis életben maradna, katolikus neveléséről a lehetőség szerint gondoskodni kell.

e) A kereszttség szempontjából *mindenkit felnőttnek kell tekinteni*, aki eszének használatát elérte (745. kán. 2. §). Azért, ha eszének használatával bíró gyermek kéri a kereszttséget, ezt a kérést a körülményeknek és a vonatkozó állami előírásoknak okos mérlegelésével úgy kell elbírálni, mint a felnőttek esetét.

372. § — *Ha a gyermek születése rendellenes*, gondosan áttanulmányozandó, amit ilyen esetben az ET (746—749. kán.) előírása és az elfogadott erkölcstanírók vallanak.

373. § — *Ha felnőtt jelentkezik kereszttségre*, a lelkipásztor:

a) a jelentkezők szándékát, okmányait és előéletét épenolyan gondossággal *vizsgálja* meg, mint a megkeresztelt áttérőkét (lásd 342. §);

b) fokozottabb gondossággal, legalább egy félévem át, 30 hittanórában kell *oktatni* és lelkiileg előkészíteni.

c) Az esetet *jelentse a Főpásztornak* és kérjen a keresztelésre engedélyt (744. kán.).

d) A keresztelést csak akkor végezze, ha a polgári áttérés már jogerőre emelkedett.

e) Figyelmeztesse a keresztelendőt, hogy a kereszttség felvétele előtt szívből bánja meg összes bűneit (752. kán.); maradjon éhgyomorral és a kereszttség után azonnal vegyen részt szentmisén és járuljon szentáldozáshoz (753. kán.).

f) Ha könnyen lehetséges, a felnőttek kereszttségét *nagyszombat* vagy pünkösöd vigiliáján, ünnepélyesebb keretek közt szolgáltatassa ki (772. kán.) — mégpedig a felnőttekre kötelező szertartásokkal, de a Főpásztor megengedheti a gyermekkereszttség szertartásainak alkalmazását (755. kán. 2. §).

g) E kereszttség *anyakönyvi bejegyzésére* vonatkozólag lásd a 195. §-t.

374. § — *Áttérés esetén* a lelkipásztor a kereszttség érvényességének elbírálásánál a következőképen járjon el:

a) *Az unitárius vallásban kiszolgáltatót kereszttség* érvényessége ellen, főképen a helyes forma megváltoztatása miatt, komoly kételyek forognak fenn, azért az áttérő unitáriusokat átvételük

előtt föltételesen meg kell keresztelni, hacsak hitelt érdemlő tanu nem bizonyítja, hogy az adott esetben a keresztség kiszolgáltatója a helyes formát használta.

b) *Más felekezetekben megkeresztelt egyének* keresztségét érvényesnek kell tekinteni, hacsak valamely keresztség ellen konkrét kétely nem merül fel.

c) *Ujabb szektáknál* könnyebben fordulhat elő érvénytelen keresztség, azért minden esetet a szükség szerint meg kell vizsgálni.

d) *Nehezebb eseteket* a Főpásztor elé kell terjeszteni döntés végett.

e) Az ilyen föltételes keresztelést a Főpásztor engedélyével a keresztséget kísérő szertartások elhagyásával magánosan is szabad kiszolgáltatni (759. kán. 2. §).

375. § — Az Egyház óhajtja, hogy a gyermekek az újjászületés szentségét *Isten házában*, lehetőleg a hívek jelenlétében vegyék fel. Épenazért csak fontos okból és csak a Főpásztor engedélyével szabad e szentséget háznál kiszolgáltatni (776. kán.); külön engedély nélkül csak halálveszedelem esetén (S. C. Sacr. 1925. júl. 22. AAS. XVII, 452).

376. § — A lelkipásztor fordítson nagy gondot a *keresztelő kútra*:

a) Az Egyház liturgikus rendelkezéseinek megfelelően és *tisztán* tartsa (626. §).

b) A keresztvizet évente *kétszer*: nagyszombaton és pünkösd vigiliáján okvetlenül *kell szentelni* (S. Congr. 1922. jún. 10. — AAS. XV, 225—227). A keresztkút megszentelése mély értelmű, ősrégi, szent szertartás. Hívja meg a híveket is és magyarázza meg nekik e lélekemelő szertartás jelentőségét.

c) Ha közben kifogyóban lenne a keresztvíz, többször is lehet hozzáönteni közönséges vizet, de a megmaradt keresztvíznél *kevesebb mennyiségben* (757. kán. 2. §).

d) Ha pedig *megromlanék, kifolyna* vagy bármilyen módon megsemmisülne, a plébános az alaposan megtisztított keresztkútba öntsön új vizet és a Rituáléban foglalt szertartás szerint áldja meg (tit. II. cap. VIII.).

e) A keresztelésnél használt *sót* évente többször, legalább *negyedévenként*, újjal cserélje ki. A *hamu* használata nem kötelező; fokozatosan és okosan megszüntetendő.

377. § — A lelkipásztor tanulmányozza és gondosan tartsa meg a *keresztzülők*re vonatkozó törvényeket.

a) *Csak olyan egyéneket fogadhat el* keresztzülőknek, akik az Egyház törvényei szerint ezt a tisztelet érvényesen és megengedett módon betölthetik (765—767. kán.). Azért — főképen vegyes vallású vidékeken — a plébános úgy az iskolában, mint a templomban gyakrabban magyarázza meg e törvényeket és következetesen,

okosan kérje híveit, hogy értsék meg az Egyház szent szándékait és tartsák meg szentül erre vonatkozó törvényeit.

b) Tanácsos a felkérendő keresztszülőket még a *kereszttség előtt bejelenteni* a plébánián, hogy megállapítható legyen, vajjon megfelelnek-e a kánoni követelményeknek. — Ilyenkor a lelkipásztor arról is meggyőződhetik, vajjon ismerik-e a katolikus hit elemeit (766. kán. 3. sz.) és, ha szükséges, kioktatja őket keresztszülői kötelességeikről.

c) Ha a szülők ragaszkodnak a felkért *nem-katolikus* keresztszülőhöz, ez *mint tanu* elfogadható és *tanuként* beírandó az anyakönyvbe, a keresztszülők rovatába így: *Tanuk: N. N....* De a lelkipásztor tegyen meg minden lehetőt, hogy legalább egyik keresztszülő legyen katolikus. Ezt esetleg egy harmadik, katolikus egyén felkérésével érheti el, akit első helyen írjon be az anyakönyvbe (v. ö. 189. §).

d) *Oktassa ki a lelkipásztor a híveket* a keresztszülők szent hivatásáról; tanítsa meg őket, hogyan kell a keresztelésnél és utána példásan betölteni tisztüket; magyarázza meg a lelki rokonságot, nyomatékosan kérje híveit, hogy csak katolikusokat és buzgó, vallásos egyéneket válasszanak e szent tisztségre. Üdvös dolog a Sac. Cong. Sacr.-nak 1925. nov. 25-én kelt, erre vonatkozó Instructioját áttanulmányozni és szentbeszédben feldolgozni (AAS. XVIII, 43—47. l.). Ha valamely keresztszülő nem rendelkeznék megfelelő ismeretekkel, közvetlenül a keresztelés előtt kell rövid oktatásban részesíteni.

e) Katolikus vidékeknek az az ősi szokása, hogy a plébános a fiatalabb keresztszülők vallási ismereteit keresztszülőként való elfogadásuk előtt *megvizsgálja*, dícsérendő és, ahol lehet, fokozatosan és okosan meghonosítandó.

f) Szoktassa hozzá híveit, hogy a keresztelésen *mind a két keresztszülő személyesen jelenjék meg* (a nők illendő öltözetben) és a gyermeket a kereszteléskor tartsák vagy érintsék (765. kán. 5. szám).

g) Ha valamelyik keresztszülő személyesen nem jelenhetnék meg, őmaga (és nem a szülők vagy a keresztelő pap) kifejezetten kérjen fel *helyettest*, különben keresztszülői minőséget nem nyerne. Természetes, hogy a helyetteseknek is buzgó katolikusoknak kell lenniök. A helyettesek neve is beírandó az anyakönyvbe (189. §).

h) *Papok és szerzetesek* lehetőleg ne vállaljanak keresztszülői tisztet; ha igen ritka esetben fontos ok javallaná elvállalását, csak saját Főpásztoruknak külön engedélyével tehetik (766. kán. 4—5. sz.).

i) Az a *szép szokás*, amely a keresztszülőknek szerepet juttat keresztgyermekük első szentáldozásán, házasságkötésénél, halála esetén, árvaságra jutáskor, első szentmiséjén és általában minden

örömeiben-bánatában, fenntartandó, kiszélesítendő és minél több igazi katolikus tartalommal töltendő meg.

378. § — Katolikus ember semmi körülmények között sem vállalhat keresztszülői tisztet olyan keresztségeknél, amelyet nem-katolikus lelkész saját felekezete nevében szolgáltat ki (S. Off. 1770. máj. 10; v. ö. 1258 kán. 1. §).

379. § — Gondoskodjanak a keresztelő lelképásztorok a 761. kánon szerint, hogy a szülők gyermeküknek *valamely szentnek*, vagy *boldognak* a nevét adják. De a keresztnév megválasztása nem az ő joguk, hanem a szülőké (179. §).

Célszerű a védőszent nevének jelentését és a védőszent élet-történetét alkalmissal megmagyarázni, vagy a szülőket, illetőleg keresztszülőket buzdítani erre.

Ugyanez áll a *bérmanévről* is.

380. § — A katolikus anya a Szűzanya példájára 40 nappal a gyermek születése után hozza el gyermekét a templomba *avatásra*. A plébános az avatás szertartását, imádságait és jelentőségét magyarázza meg híveinek.

Nem részesíthetők ebben az áldásban: nem-katolikus vagy törvénytelen anyák, egyházilag érvénytelen házasságban élők; akik gyermeküket nem-katolikus módon kereszteltetik vagy nevelik; kiközösítettek, stb.

381. § — Hogy a gyermekek csecsemőkorukban felvett keresztségük mély értelmét jobban fölfogják és mintegy átéljék, célszerű bizonyos alkalmakkor — minél ünnepélyesebb keretek között — *a keresztségi fogadalmat megújítani*, különösen: 1. gyermekek első szentáldozása alkalmával, 2. bérnéláskor és az iskolából kima-radó gyermekek záróünnepségén, 3. valahányszor a hívek közössége előtt ünnepélyesen keresztelnek, 4. missziók alkalmával, 5. közös húsvéti szentáldozás előtt, 6. a férfi-liga, Credo-egyesület és más hasonló egyesületek hitvalló ünnepségén, 7. kaszárnyába vagy hadba vonuló katonákkal.

Aki a keresztségi fogadalom ünnepélyes megújításán részt vesz, ha ugyanakkor szentgyónást végez, szentáldozáshoz járul és a Szentatya szándékára imádkozik, *teljes búcsút* nyerhet (PPO 632).

382. § — A gyermek keresztelését, a szükség esetét kivéve, a lelképásztor csak az *állami bejegyzés után* végezheti, kivéve a halálveszedelem esetét (Igazságügyi min. 1930. dec. 19-i 129. 106. sz. rend., lásd 1938. körlev. 10).

383. § — *A keresztelést* az Anyakönyvi Utasítás pontos betartásával azonnal be kell jegyezni a Kereszteltek Anyakönyvébe (178. és köv. §-ok).

Minden újszülött azonnal bejegyzendő a *Liber de Statu Am-narum* megfelelő családi lapjára is. A plébános szoktassa hozzá a

szülésznőket, hogy ecélből minden kereszttelésre hozzák magukkal a szülők családi lapját (v. ö. 181. §).

Célszerű minden megkereszelttről a szülőknek megőrzés végett szép *kereszttelési emlékképet* adni; nagyobb helyeken magánjellegű kereszttelési bizonylatot is.

3. A bérmálás

384. § — A bérmálás szentsége az örök üdvösség elnyerésére nem föltétlenül szükséges, de rendkívül értékes *kegyelmeket* közöl a lélekkel: a *keresztség szentségét kiegészíti* („complementum baptismatis“), általa válunk lelkileg nagykorú keresztényekké (v. ö. S. C. Sacr. 1932. jún. 30. rend. AAS XXIV, 271—272); ez a szentség avatja a keresztényt Krisztus hős *katonájává*, aki szent hitét nemcsak megvallja és gyakorolja, hanem Krisztus országáért apostolkodik és azt minden erejével terjeszteni akarja. A bérmálás egyszersmind a *katolikus akció szentsége*, mintegy a világi hívek papszentelése (v. ö. 1017. és köv. §-ok).

Azért a buzgó *lelkipásztor* gyakrabban hirdesse a bérmálásnak e nagy értékeit és *kövessen el mindent*, hogy összes hívei minél előbb és minél szentebb készülletekkel fölvegyék e szentséget (787. kán.).

385. § — Mihelyt a Főpásztor közölte a bérmálás idejét, azonnal *hirdesse ki híveinek* és kezdje meg előkészítésüket.

a) A még nem bérmálkozott iskolás gyermekeket az iskolában *írja össze*; a többi híveket a szószékről szólítja fel, hogy meg nem bérmált családtagjaikat (cselédeket, alkalmazottakat is!) haladéktalanul jelentsék be. Gondosan átnézi a „Liber de Statu Animarum“ családi és egyéni törzslapjait is, hogy lehetőleg egy híve se maradjon bérmálatlanul.

b) Kéri híveit, hogy idejében tegyenek meg minden *szükséges előkészületet*: kérjék fel a bérmaszülőt, de csak olyan példás életű katolikusokat, akik az Egyház követelményeinek mindenben megfelelnek (v. ö. 389. §).

c) Kihirdeti, hol és mikor fogja az iskolás gyermekeket (lehetőleg az iskolában) és a felnőtteket (rendszerint a templomban) *oktatni és előkészíteni*. Szorgalmazza, hogy az oktatásokon mindenki pontosan jelenjék meg, mert csak az bocsátható bérmálásra és csak az kap bérmalapot, aki az előkészítő oktatásokon mindvégig résztvett.

d) *Katolikus intézeteinkben* a bérmálkozók gondos előkészítése a hitoktatónak, illetőleg házi lelkésznek szent kötelessége, a plébános irányítása mellett.

e) *Keleti szertartású* jelentkezőket saját Főpásztoruk kifejezett engedélye nélkül nem fogadhat el a plébános, akkor sem, ha megkereszttelésük alkalmával nem részesültek volna bérmálásban.

386. § — A latin Egyházban a bérmálás szentségét — megfelelő előkészítés után — általában csak azoknak szolgáltatják ki, akik *hetedik életévüket* betöltötték. De előbb is feladható halálosan beteg gyermekeknek; vagy másoknak is, ha azt a bérmáló Főpásztor fontos okból helyesnek ítéli (788. kán.). Általában a lelkipásztorok bocsássanak bérmálásra minden gyermeket, aki szellemileg eléggé érett arra, hogy első szentgyónáshoz és áldozáshoz járuljon (S. C. Sacr. 1932. jun. 30. rend. AAS. XXIV. 271; v. ö. 424. §).

387. § — Idegen plébánián keresztelt jelentkezőknél a plébános szerezzen meggyőződést arról, hogy a bérmálkozni szándékozó meg van-e keresztelve.

Akit keleti szertartású pap keresztelt és a keresztséggel együtt tévedésből meg is bérmált (amit egyébként nem szabad tennie, 782. kán. 5. §), az természetesen újra nem bérmálható meg (v. ö. 370. §).

388. § — A bérmálási oktatás tárgya: 1. a katekizmus alapvető igazságainak átisméltése, különösen: a Szentlélek Uristenről és működéséről; a kegyelemről és kegyelmi életről; a Szentlélek hét ajándékáról és titokzatos működéséről az igazak lelkében és a katolikus Egyházban; 2. a bérmálás szentségének rendelkezéséről, lényegéről, hatásairól és felvételének módjáról szóló tudnivalók; 3. a bérmálásról, mint a katolikus akció szentségéről, a hitvalló és tevékeny apostoli lelkület iskolájáról.

A lelkipásztor tapintatosan győződjék meg róla, hogy hallgatói valóban követik és elsajátították-e tanítását és csak a valóban előkészülteket bocsássa bérmálásra.

389. § — A bérmaszülőkre vonatkozólag idejében oktassa ki híveit és lehetőleg adjon külön oktatást a leendő bérmaszülőeknek is.

a) Figyelmeztesse a szülőket, hogy csak olyan buzgó katolikust kérjenek fel bérmaszülőnek, aki megfelel az Egyház követelményeinek (795—796. kán.) és akitől a bérmagyermek valóban remélhet lelki nevelést.

b) A bérmaszülőeknek magyarázza meg, hogy mi a teendőjük a bérmálásnál és azután; intse őket, hogy szerényen öltözködjenek és a szent cselekményhez méltón viselkedjenek. Kerüljenek minden oktalán fényűzést és feltűnést.

c) Ajánlja, hogy bérmajaajándék gyanánt lelki dolgot adjanak: szép képet vagy lelki könyvet (imádságos- és énekeskönyv, misekönyv, újszövetségi Szentírás, Jézus Élete, Szentek Élete, stb.). Támogassa is őket alkalmas ajándékok beszerzésében. A bérmaszülő az egyszer adott gazdag ajándék helyett inkább tanúsítson életfogytiglan tartó érdeklődést és lelki szeretetet bérmagyermekéi iránt (797. kán.).

390. § — A bérmálásra készülők, a Szentlelket váró apostolok példájára, buzgó imádsággal is kérik a Szentlélek nagy kegyelmeit.

a) Lehetőleg *minden oktatás előtt* énekeljenek egy éneket a Szentlélek Uristenhez, utána mondjanak közösen alkalmi imádságot.

b) A bérmálás előtti *tartsanak szent kilencedet* olyanformán, mint pünkösöd előtt (lásd. 685. §), alkalmi imádsággal a Szentlélek ajándékainak leedsésére. Ezen az ájtatosságon lehetőleg a bérmászülők is vegyenek részt.

c) Az egyházmegye ősi szép szokása szerint a *bérmálást megelőző vasárnap* vagy ünnepen mondjon a plébános lelkes buzdító beszédet szent Egyházunkról, amelynek felesküdt, vitéz katonáivá és apostoláivá akarnak lenni a bérmálkozók és buzdítsa őket Krisztus Egyházának áldozatos szeretetére és terjesztésére.

391. § — A Szentlélek fehér galambja hét ajándékával tiszta lelkekbe szeretet leszállani. Azért ahol lehet (pl. intézetekben) a bérmálkozók 1—2 napos *lelki magánnyal* készüljenek a Szentlélek fogadására.

Mindenki lehetőleg már a bérmálást megelőző nap délutánján és este végezzen buzgó *szentgyónást*, az érettebb bérmálkozók életgyónást. A bérmálandókkal együtt gyónjanak a bérmászülők és a bérmálandók hozzátartozói is.

392. § — Azok a bérmálandók, akik az előkészületen pontosan résztvettek és minden követelménynek megfeleltek, a plébánia pecsétjével ellátott *bérmalapot* kapnak, a következő rovatokkal: 1. sorszám; 2. a bérmálandó bérmaneve (latinul); 3. vezeték- és keresztnéve; 4. születésének helye, éve, hónapja, napja; 5. szüleinek neve és lakóhelye; 6. a bérmászülő neve, vallása, foglalkozása; 7. a bérmálás helye és ideje; 8. a bérmáló neve és hivatala.

Bérmalap nélkül senkisémet bocsátható bérmálásra. Épenazért minden bérmálkozó gondosan és gyűretlenül őrizze meg, a bérmálásra hozza magával és tartsa kezében.

A plébános jól teszi, ha néhány üres bérmalapot tart a sekrestyében tartalékban olyan, egyébként ismert és jól előkészített bérmálkozók részére, akik bérmalapjukat elvesztették.

393. § — *A bérmálás napja* legyen az egész egyházközségnek szent ünnepe. A bérmálkozók részére célszerű korán csendes szentmisét tartani. A bérmálkozók (az iskolások testületileg) és hozzátartozóik ezen végzik szentáldozásukat, utána hazamennek.

a) *A bérmálás kezdete előtt* félórával legyenek a templom előtt a Főpásztor fogadására. Az iskolások saját zászlajuk alatt, tanítóik kíséretében testületileg vonulnak fel; más plébániáról vagy leányegyházakból jövő bérmálkozók körmenetben jöjjenek a bérmálásra. A templom előtt összesereglet hívek *imádkozva* vagy szent énekeket énekelve várakoznak a Főpásztorra.

b) *A bérmálás helyén* a Főpásztor (vagy megbízottja) rövid buzdító beszédet mond. Utána a bérmálkozók megújítják keresztségű fogadalmukat. Majd a felkért rendezők csendben és nyugodtan

sorba állítják a bérmálkozókat és kezdődik a szentség **kiszolgáltatása**. Előbb az összes iskolások bérmálkoznak, utána a **felnőttek**.

Bérmálás alatt a hívek felváltva énekeljenek vagy **imádkozzanak**.

c) A **bérmaszülők** álljanak bérmagyermekük mögött és bérmálás alatt tegyék kezüket annak jobb vállára.

d) A bérmálkozónak nem szabad a **szent olajat** homlokáról letörölnie; várjon, amíg ezt az arra rendelt pap **nem teszi**.

e) A bérmálkozóknak csak a **Főpásztor befejező áldása után** szabad a bérmálás helyéről távozniok.

f) A bérmálás napját **szentül töltsék, világias szórakozásban** ne vegyenek részt.

394. § — A plébános köveszen el mindent, hogy a bérmálás **szép rendben** és a hívek épülésére történjék.

A **főpásztor fogadására** és a bérmálás menetére vonatkozólag pontosan tartsa meg a **12. számú függelékben** közölt részletes utasítást.

395. § — A Főpásztort béрмаútján udvari papjain kívül a főesperes és a kerület esperese **kíséri**; a szomszéd plébániára pedig az a plébános is, akinél legutóbb volt bérmálás.

Mellőzendők a költséges és kevésbé épületes **közebédek**. A vacsora minden esetben a plébánián legyen és azon csak a **pap-ság** vehet részt.

Az ünnepekre a **hatóságok** is tisztelettel meghívandók és felkérendők, hogy a maguk részéről tegyenek meg mindent, hogy a felemelő ténykedések minden zavar nélkül folyjanak le. Ilyenkor tánculatságra ne adjanak engedélyt.

396. § — A plébános a megbérmáltak bérmalapjai alapján az Anyakönyvi Utasítás szerint elkészíti a Bérmáltak Anyakönyvét és gondoskodik a bérmálkozás bejegyzéséről a Kereszteltek Anyakönyvébe és a „Liber de Statu Animarum“ törzslapjaiba (197—200. és 239. §).

397. § — Az újonnan megbérmáltak részére a plébános **nyolc napon át** a plébániái szentmise után rövid **hálaadó ájtatosságot** tart: intézzen hozzájuk néhány buzdító szót, énekeljenek egy-egy éneket a Szentlélekhez, mondjanak közös imádságot a jóban való állhatatosság kegyelméért; a végén adjon áldást a legméltóságosabb Szent-séggel.

A **bérmálás évfordulóján** (vagy a rákövetkező vasárnapon) pedig újítsák meg a bérmálásban nyert kegyelmeket, vallják meg hitüket és ígérjenek példaadó keresztény életet.

398. § — A Főpásztor a két egyházmegye összes plébániáin **minden öt évben** fogja kiszolgáltatni a bérmálás szentségét, a **következő sorrenden**:

a) a **szatmári egyházmegyében**: a székesegyházban: **1939-ben** és

azontúl minden második évben; 1939: a nagybányai kerületben; 1940: a szigeti, 1941: az erdődi, 1942: a nagykárolyi, 1943: a szatmár-ugocsi esperesi kerületben;

b) a nagyváradi egyházmegyében: a székesegyházban: 1940-ben és utána minden második évben; 1939: az élesdi és tenkei kerületben, 1940: a nagyváradi és belényezi, 1941: a margittai és székelyhídi, 1942: a bihari és tasnádi, 1943: a szilágysomlyói esperesi kerületben.

4. A legméltóságosabb Oltáriszentség

399. § — Minden lelkipásztornak legyen nagy gondja arra, hogy ezt az imádandó nagy Szentséget őmaga szent tisztelettel és imádattal vegye körül, őrizze és osztogassa; de a lelki gondozására bízott nép is mély hódolattal imádjá, szentül és gyakran vegye magához, főképen nagyobb ünnepeken (Rit. Rom. tit. IV. cap. I, 1—2).

A legméltóságosabb Oltáriszentség őrzéséről, imádásáról és a Vele kapcsolatos *istentiszteletekről* a 713. és köv. §-ok intézkednek.

I. A SZENTMISE-ALDOZAT

400. § — A szentmise a keresztfán egyszer bemutatott áldozatnak vérontás nélkül való megújítása; az újszövetségnek végtelenértékű áldozata, minden áldás és kegyelem legfőbb forrása.

Azért *minden pap* mutassa be naponként olyan szentül és épületesen, ahogy az örök Főpap kívánja (v. ö. 8. §). Leginkább a szentmise bemutatásában tanúsított áhítatával fogja mélyíteni hívei lelkében is e nagy áldozat nagyrabecsülését.

A *lelkipásztorok* szent kötelessége híveik számára alkalmas időkben minden nap szentmiséről gondoskodni (v. ö. 138. §).

401. § — A plébánosok és templomigazgatók szigorúan tartás meg az *idegenből jövő papok* misézésére vonatkozó egyházi törvényeket (804. kán.); papi taláris nélkül senkit ne engedjenek misézni (811. kán.). Különösen a *messziről jött keleti papokkal szemben* legyenek igen óvatosak (v. ö. 59. §).

402. § — Ha *vasárnap és ünnepen* a hívek nagy száma miatt *kétszeri misézésre* van szükség, a plébános, illetőleg a templom igazgatója kellő időben kérjen erre engedélyt a Főpásztortól.

a) Ezt az engedélyt a Főpásztor *csak a hívek lelki szükséglete érdekében adhatja meg a kötelező ünnepeken* (806. kán. 2. §) és nálunk külön pápai felhatalmazás alapján *eltörölt ünnepeken is* (v. ö. 1938. körlev. 11. lap).

b) *Ha van* a plébánia területén *szabad pap*, aki egyik szentmisét elvégezheti, tilos a kétszermisézési engedéllyel élni. A szün-

időző, átutazó és nyugdíjas papok tekintsék **szent kötelességüknek** egyik időhöz kötött szentmisének elvállalását.

c) A második szentmiséért (karácsony kivételével) **nem szabad stipendiumot** elfogadni (824. kán. 2. §); azt a „Főpásztor szándékára“ a papnevelő intézet javára kell felajánlani és félévenként elszámolni róla (v. ö. 418. §).

d) A kétszer miséző áldozópap **tartsa meg pontosan a vonatkozó liturgikus előírásokat, a 13. számú függelék szerint.**

403. § — A szentségi bűjt megtartását az **Égyház törvényei szerint** (808. kán.) minden miséző tekintse **szent kötelességének.**

a) Az **éjjelt számíthatja a helyi csillagászati idő szerint is** (33. kán.), amely kb. fél órát késik a hivatalos, keleteurópai időszámítással szemben; de vigyázzon, hogy e jogával élve magasabb törvényt ne sértsen meg: senkit meg ne botránkoztasson.

b) Azoknak a lelkipásztoroknak, akik híveik lelki szükségletére vasár- és ünnepnapokon kétszer, vagy nagy későn, vagy nagyon távoli helyen miséznek, avagy túlságosan meg vannak terhelve munkával, illetőleg gyöngye az egészségük, a S. Officium újabb **felmentést is ad a szentségi bűjt alól**; sőt sürgősebb esetekben, amikor már lehetetlen a Szentszékhez folyamodni, bizonyos feltételek mellett, egy-egy esetre a Főpásztor is megengedheti folyadék-félék élvezését „*exclusis inebriantibus*“ (S. Off. 1923. márc. 22. AAS. XV, 151—152). — Akinek saját lelkiismerete szerint **alapos oka van ilyen felmentés kérésére**, forduljon bizalommal a Főpásztorhoz.

c) Aki ilyen engedélyt nyert, kétszermisézés esetén magához veheti az első szentmise **ablutióját** (S. Off. 1923. máj. 3. i. h. 585).

d) **Karácsony éjjéli szentmise előtt** is illik bizonyos ideig minden ételtől és italtól tartózkodni (v. ö. 432. §).

404. § — Minden pap fordítson gyöngéd gondosságot e **nagy Szentség anyagának előkészítésére**: hogy az **necsak érvényes és megengedett, hanem az újszövetségi áldozat fönségéhez minden tekintetben méltó is legyen.**

a) **Ellenőrizze az ostyasütést.** Ha lehet, végezzék az ő felügyelete alatt, a plébánián. A plébános hozzátartozói és más buzgó lelkek tekintsék kiváló kitüntetésnek, ha **ők készíthetik elő az áldozati ajándékot.** Ha a sekrestyés végzi, akkor is a plébános gondosan ellenőrizze a lisztet (ha teheti, adja ő maga), a készítés módját és helyét. Az ostyasütő vas legyen tiszta és ízléses, az ócskát cserélje ki szebbel. Az ostyasütéshez **külön edényt kell használni.**

b) Az ostya legyen mindig **friss, legföllebb kéthetes** (815. és 1272. kán.). Azért minden két hétben kell ostyát sütni. Ha a plébános máshonnan hozatja az ostyát, csak megbízható helyről (pl. zárdából) rendelje és gondoskodjék, hogy minden két hétben

friss sütetést kapjon. Egy hónaposnál régibb ostyát nem szabad használni (S. C. Sacr. 1918. dec. 7. AAS. XI, 8).

c) Az Oltáriszentséget az áldozatókehelyben és a szentségtartóban (custodiában) havonként legalább kétszer *meg kell újítani*. A megújítás pontos idejét és a ciborumban konszekrált kisostyák számát a „*Tabella renovationis*“-on esetről-esetre maga az áldozópap írja fel (1272. kán.).

d) A szentmiséhez *a legjobb bort* adja; ha veszi, csak egészen megbízható, lehetőleg egyházi termelőtől szabad beszereznie (v. ö. 912. §).

e) Tanulmányozza át és tartsa meg a Szentségek kongregációjának legújabb utasításait a legméltóságosabb Oltáriszentség anyagának előkészítéséről, e Szentség őrzéséről és kiszolgáltatásáról, olyan *gyöngéd gondoskodással*, amilyent Krisztus szeplőtelen jegyese, az Egyház kíván tanusítani a nagy Szentséggel szemben (S. C. Sacr. 1929. márc. 26. AAS. XXI, 631—642. és 1938. máj. 26. AAS. XXX, 198—207; v. ö. 615. §).

405. § — *Bensőséges áhítattal*, a jelenlevők épülésére mutassa be a szent áldozatot.

a) A szentmise *összes szertartásait* pontosan tartsa meg és önhatalmulag, még áhítat címen se adjon hozzá más szertartásokat (818. kán.).

b) A szentmisének minden részét, tehát az áldoztatás szavait is (Ecce Agnus Dei; Domine, non sum dignus) *latinul* kell mondania; a hívek ugyanakkor mondhatják e szavakat anyanyelvükön (819. kán.).

c) A szentmise szertartásait lehetőleg évenként *ismételje* át és néha ellenőriztesse magát (v. ö. 8. és 29. §).

d) A szentmisét *el ne siesse*, de ok nélkül *ne is nyujtsa*. A csendes szentmise elmondásának ideje kb. 25.—30 perc legyen; az énekes szentmiséé 10—15 perccel több. A kántor éneke alkalmazkodjék a szentmiséhez és ne tartóztassa fel annak menetét.

406. § — A plébánosok, hitoktatók és hittanárok fordítsanak nagy gondot *a ministránsok* helyes kioktatására és lelki nevelésére; és tartsák meg az erre vonatkozó liturgikus előírásokat (v. ö. 705. §).

407. § — Karácsony éjjelén kívül *éjjeli szentmisét* csak a Szentségek Kongregációjának külön engedélyével szabad végezni. A Kongregáció csak rendkívüli esetekben ad ilyen engedélyt (S. Congr. Sacr. 1924. ápr. 22. AAS. XVII, 100—106).

408. § — Ha a Főpásztor ésszerű okból engedélyt ad *szabad ég alatt* való misézésre (822. kán. 4. §), az oltárt három oldalról és felülről is be kell takarni és védeni a szél ellen. (S. C. Sacram. 1929. márc. 26. AAS. XXI, 636).

409. § — A lelkipásztorok és hitoktatók szeretettel dolgozzanak azon, hogy a keresztény hívek *megszeressék a szentmisét*; tö-

rekedjenek arra, hogy minél *tevékenyebben* kapcsolódjanak bele az áldozati cselekménybe és az őskeresztény idők mintájára *ismét* a szentmise legyen áhítatuknak a középpontja.

a) A szószéken, iskolában és vallásos egyesületekben *gyakrabban beszéljenek* a szentmise-áldozat lényegéről, fölségéről, végtelen értékéről és gyümölcseiről; magyarázzák meg szertartásait és helyes hallgatásának módját.

b) Adjanak a hívek kezébe *alkalmas könyveket a szentmiséről* és az egyházi évről és magyarázzák meg a *szent áldozat szertartásait*.

c) Terjesszék a *kis Misekönyv használatát: magyarázzák meg* annak a kezelését és főképen *imaszövegeit*. Adjanak a híveknek megfelelő liturgikus nevelést. Jelesebb napokon a szentmise előtt rövid szentbeszédben fejtsék ki a nap liturgikus jelentőségét és miseszövegének szépségét; az összes jelenlevők énekeljék a nagymisén a responsoriumokat, stb. Kövessenek el mindent, hogy a nép „necsak imádkozzék a szentmisén, hanem *magát a szentmisét imádkozza*“ (X. Pius pápa).

410. § — Buzdítsák és szoktassák a híveit arra, hogy vasárnap és ünnepeken lehetőleg mindenki (az iskolások és intézeti növendékek is) a plébániai nagymisén és a vele kapcsolatos szentbeszédre vegyen részt, akkor is, ha más, csendes szentmise is volna. Ez az egyházközség nagy lelki családjának közös istentisztelete. Tegyenek meg mindent, hogy a híveket a nagymisére édesgessék (467. kán. 2. §).

a) A templom legyen tiszta, télen lehetőleg fűtve; az oltárok ízlésesen díszítve;

b) minden nemű és korú hívőnek legyen meg a templomban a meghatározott helye;

c) legyen gondosan elkészített és nem túlhosszú (20 perces, télen 15 perces) *szentbeszéd*;

d) legyenek szép *közös imádságok és énekek*. A népének emelésére (a téli hideg idő kivételével) az iskolásgyermeket is vezessük a nagymisére.

e) *Urfelmutatáskor* a hívek imádó lélekkel tekintsenek az Ur szent Testére és Vérére, a pap térdhajtásakor pedig mély tisztelettel hajtsák meg fejüket. — Aki Urfelmutatáskor (vagy szentségkítételnél) élő hittel és szeretettel a Szentségre tekint és elimádkozza e fohászt: „*Én Uram és én Istenem*“, hétévi bűcsút nyerhet; aki ezt egy héten át mindennap teszi, a szokott feltételek mellett hetenként egyszer teljes bűcsút nyerhet (PPO 107; v. ö. ú. o. 113).

De *nem szabad* Urfelmutatás alatt *hangos imádságot* mondani (pl. „*Én Uram és én Istenem*“); még kevésbé szabad ezt a miséző papnak előimádkoznia (S. C. Rit. 1925. nov. 6. ad I. AAS. XVIII, 22).

f) az ú. n. „*párbeszédes szentmise*“ bevezetésének a Rituskongregáció feleletei kevésbé kedveznek. Azért a Főpásztor külön engedélye nélkül senki se vezessen be a szentmisén való részvétel tekintetében új szokást (S. C. Rit. 1922. aug. 4. AAS. XIV, 505; v. ö. Commentarium pro Religiosis XVII, 65).

411. § — A lelkipásztorok neveljék híveiket arra, hogy *hét-köznapokon is*, főképen az adventi és nagyböjti szent időben, szívesen vegyenek részt a szent áldozaton; a búzgó lelkek vasárnap és ünnepeken hallgassanak egy második, „engesztelő szentmisét“ is, azokért a keresztényekért, akik egyen sem szoktak résztvenni. Buzdítsák őket, hogy *örömlükben* (névnap, esküvő évfordulója) és *bajaikban* szívesen végeztessenek szentmisét. Ez örömlüket és keresztjüket egyaránt megszenteli és munkáikra áldást szerez.

412. § — *Az iskolások* lehetőleg minden nap, tanítóik vezetése és felügyelete mellett vegyenek részt a szentmisén. Vasár- és ünnepnapokon is az iskolában gyülekezzenek és a tanítók vezessék őket templomba, nemcsak az iskolai év folyamán, hanem a szünidőben is (v. ö. 773. és 821. §).

A katonai előképzésre kötelezett ifjak is külön csoportokban vegyenek részt a szentmisén és a hozzájuk intézett szentbeszédén.

413. § — *A szentmisék idejét* a plébános a templom ajtajára függesztett hirdetőtáblán jelezze és pontosan tartsa meg (v. ö. 647. §).

414. § — *Rádió útján* nem lehet eleget tenni a misehallgatás kötelezettségének. — Másvallású istentiszteletnek vagy egyéb vallásos jellegű előadásnak meghallgatása bűn szent hitünk ellen.

415. § — A papok legyenek nagyon lelkiismeretesek *a szentmisék vállalásában és elvégzésében*. Tartsák meg pontosan az ide vonatkozó (824—844.) kánonokat.

a) Minden pap vezessen pontos kimutatást („Liber intentionum“) a vállalt és elvégzett *kézi szentmisékről*, az esperes pedig vizsgálja meg évenként annak rendes vezetését (843—844. kán.).

b) Egyszerre *csak annyi szentmisét vállalhat*, amennyit egy éven belül biztosan el tud végezni (835. kán.). Az el nem végzett misék stipendiumát nem szabad előre elkölteni.

c) A plébános külön könyvet vezet *az alapítványi szentmisék elvégzéséről*. Ha az *év végéig* nem tudná összes alapítványi miséit elvégezni, ezeket a megfelelő teljes stipendiummal együtt az egyházmegyei Főhatósághoz kell küldenie, hogy az elvégzésükről gondoskodhassék (841. kán.; v. ö. 159., 947. és 1007. §).

416. § — A zsinat a *kézi misék* stipendiumát a következőképen állapítja meg:

a) *csendes mise* különleges kikötés nélkül: 40 Lei, a *papra terhes* különleges körülmények (hely, idő) kikötésével: 60 Lei;

énekes mise: 100 Lei; *énekes gyásmise liberával* 160 Lei; ~~szent-~~
tenciás mise: 300 Lei.

b) Ez a díjszabás a *szerteteseket is* (a kiváltságosokat is!) *kötelezi*.
Nagyobb misestipendiumot kérni, vagy kevesebbet igényelni és en-
nek révén alacsonyabb taxa dioecésana-t bevezetni nem szabad;
de szabad a szegények szándékára szeretetből stipendium nélkül
misézni (831. kán.).

c) *Az énekes kézi misék díját* a 925. §-ban megállapított kulcs
szerint kell megosztani.

417. § — *Nyilvánosan nem szabad szentmisét bemutatni és
felajánlani a kiközösítettekért* (2262. kán.) és azokért, akik az
Egyház törvényei szerint (1240. kán.) nem részesíthetők egyházi
temetésben (1241. kán.).

Magánosan bárkiért felajánlható a szentmise; de excommu-
nicatus vitandus-ért csak a megtérés kegyelmének kieszközlése vé-
gett (2262. kán. 2. §).

418. § — *A plébános az előirt napokon a 137. § szerint ajánlja
fel szentmiséjét népéért.*

De a Szentszék külön engedélye alapján e szentmisék egyrészét,
az egyházmegyei Direktóriumban feltüntetett napokon, „*ad inten-*
tionem Ordinarii pro Seminario“ végzi és félévenként beszámol
róluk (162. §; v. ö. 402. §).

419. § — Minden pap saját egyházmegyéjének *elhunyt papjaiért*
szereletből felajánl három szentmisét, a plébános pedig *elhunyt*
elődeiért évenként egy liberás gyásmisét (v. ö. 23. §).

420. § — A lelkipásztorok sokszor buzdítják híveiket, hogy
halottaikért mindjárt haláluk után mondassanak lehetőleg több
szentmisét, esetleg Gregorián misét (465. §) és létesítsenek lelki
javukra *szentmise-alapítványt* (924. §).

421 §. — Rituskongregáció engedélyével (5 évre) az egyház-
megye plébániáin hetekint háromszor *duplex ünnepeken is* lehet
a halottakért *énekes gyásmisét* mondani, csak ne történjék ez I.
és II. osztályú duplex ünnepeken, kötelező és tanácsolt („eltö-
rölt“) ünnepeken, valamint kiváltságos ferián, vigilián és oktáván
(1938. évi III. körlev. 10—11).

II. A SZENTÁLDOZÁS

422 §. — A lelkipásztor gondoskodjék róla, hogy a szentáldo-
záshoz szükséges *ostya ne legyen túlságosan vékony és kicsi* (kb.
3 cm. átmérőjű). Éles ostyavágóval vágassa fel. A ciboriumba
helyezés előtt a törmelékot le kell róla törölni vagy legalább kis
szitában megrostálni. Tiszta kézzel kezeljék és szép sorban helyez-
zék el áldoztatókehelyben.

Hogy a legkisebb törmelék se hulljon földre az áldoztatásnál,
mindenki köteles aranyozott *áldoztató tálcát* (patinát) használni a

715. §-ban leírt módon (S. C. Sacr. 1929. márc. 26-i Instructio, AAS. XXI, 631—642).

423 §. — A *szerpap* a plébáno³ vagy Főpásztor engedélyével *áldoztathat* (845. kán. 2. §), és pedig ugyanazokkal a szertartásokkal, mint az áldozópap; áldoztatás után kézzel vagy az áldoztató kehellyel áldást adhat (Kódexmagy. Biz. 1930. júl. 13. ad II. AAS. XXII, 365; v. ö. 719. §).

424 §. — *A gyermekek első szentáldozásánál* a lelkipásztorok és hitoktatók kövessék a 854. kánon elveit: Kellő értelmi fejlettség és előkészület nélkül ne vezessék őket az Ur asztalához, de kellő ismeretekkel és készüllettel bíró gyermeket ne tartsanak vissza.

a) *Nálunk általános szabály legyen* a következő: Ahol a hitoktatás kedvező körülmények között történik és a család vallásos élete is támogatja a hitoktatást, az értelmileg fejlettebb növendékeket már az *első* elemi osztályból is szabad első szentáldozáshoz bocsátani, a *másodosztályosok* zöme szentáldozáshoz bocsátható; *harmadik* osztályból általában már mindenkit szentáldozáshoz kell vezetni; *a kilenc évesek* minden körülmények között szentáldozáshoz vezetendők.

b) *A halálosan beteg gyermeket*, ha még nem is járt iskolába, de már eszének teljes használatával él, a lelkipásztor vagy hitoktató keresse fel, amennyire lehet, készítse elő a szentségek felvételére és részesítse szentgyónásban, áldozásban, utolsó kenetben és pápai áldásban (854. kán. 2. §; v. ö. 472. §).

c) Gyakrabban *buzdítsák* a lelkipásztorok a *szülőket*, hogy gyermekeiket már zsenge koruktól kezdve otthon részesítsék hitoktatásban: magyarázzák meg a hit elemeit, végezzék együtt a családban a főbb keresztény imádságokat és keltsék fel bennük a vágyat a szentségi Jézus után. — A „*Quam singulari*“ *rendeletet* nagyböjt I. vasárnapján a lelkipásztorok a szöszékről olvassák fel és magyarázzák meg.

425. § — Az *első áldozásra* kiválasztott gyermekeket a rendszeres hittanórákon kívül kb. hat héten át lehetőleg naponta (vasárnap nem!) részesítsék *külön előkészítő oktatásban*.

a) Nemcsak a szükséges ismereteket közölgék és az imádság-szövegeket tanítsák be, hanem elsősorban a *gyermekek lelkére* hassanak: hogy a bűnt megútálják, kívánják a jó Istennel a kibékülést és hön óhajtsák az Ur Jézussal az egyesülést a szentáldozásban. Legyen ez az oktatás valóságos kis lelkigyakorlat, amely a gyermekek lelkét előkészíti a nagy napra. Azért óvják őket a külső szórakozásoktól és a szülők figyelmét is hívják fel erre.

b) *Vigyék őket gyakrabban a templomba* rövid és változatos ájtatossági gyakorlatokra, aminők: beszélgetés az Ur Jézussal az Oltáriszentségben vagy a kereszfán; a hit, remény, szeretet és vágyakozás felindítása; a részvét a szenvedő Jézus iránt, bánat, erős-

fogadás felindítása; egy-egy állomás a keresztútból a képek megmagyarozásával; *Jézus szent Szíve oltára* vagy képe előtt: megkérlelés, felajánlás; egy-egy titok a szent rózsafüzérből; tisztelgés szent Józsefnél stb; szép ének a Szent Szívről, az Oltáriszentségről; egy-egy szép eucharisztikus történet elmondása stb.

c) Az előkészítést lehetőleg *maga a plébános* végezze. Ha ezt fontos ok miatt nem teheti, egy-két órában *ő is* foglalkozzék a gyermekekkel és győződjék meg kellő előkészültségükről (854. kán. 5. §; v. ö. 759. §). Aki az elsőáldozókat legalább egy félórán át oktatja, mindannyiszor 500 napi búcsút nyerhet (PPO 125).

d) Városokban és idegenből jött gyermekeknél győződjék meg arról is, hogy *meg vannak-e keresztelve*.

426. § — Az első szentáldozást a lelkipásztorok (ahol lehet, áldozócsütörtökön) *minél ünnepélyesebb keretek között* rendezzék. Legyen az egész egyházközségnek bensőséges ünnepe. De a szülők *kerüljenek* minden felesleges fényűzést.

a) Az oltárt és a keresztelőkútát fényesen díszíttesse fel. A szertartást lehetőleg korábbi órákban, csendes szentmise keretében végezze, a Nyilvános Ájzatosságok Kézikönyvében leírt módon. Ügyeljen, hogy túlságosan el ne nyúljon.

b) Jól előre *hívja meg a felnőtteket is*, főképen az elsőáldozók szüleit, rokonait és keresztszülőit. Nyujtson nekik is kedvező gyónási alkalmat. Hirdesse ki, hogy az első áldozók és a velük együtt áldozók teljes búcsút nyerhetnek (PPO 124).

c) Szentáldozás után a hívek hozzájárulásával *szeretet-reggeli-vel* vendégelje meg a gyermekeket és adjon nekik szép emléképet. Tegye e szent napot mindenképen szentté és emlékezetessé számukra.

d) Figyelmeztesse a szülőket, hogy az első áldozókkal együtt *kerüljék e napon az üres, világias szórakozásokat*. Lehetőleg tartson számukra rövid, kedves *hálaadó ájzatosságot délután is*.

e) Mindjárt az első szentáldozás után *mélyítse szívükben a szeretet és vágyódást a szentségi Jézus iránt*: hívja őket az Ur Jézus lábához, buzdítsa őket gyakoribb szentáldozásra, beszéljen nekik az Oltáriszentség szeretetében kiváló ifjú szentekről stb. — *Az iskolások* évenként négyszer közösen járuljanak szentáldozáshoz (783. §).

427. § — A buzgó lelkipásztor mindent el fog követni, hogy hívei közül senki se mulassza el húsvéti *szentgyónását és áldozását*.

a) Egyházmegyénkben *a húsvéti szentáldozás ideje*, külön pápai engedély alapján, nagybőjt I. vasárnapjától kezdve Szentháromság vasárnapjáig tart. Aki ez idő alatt nem végezte el, köteles utólag pótolni e mulasztást (859. kán. 4. §).

b) A szószéken és lelkipásztori látogatásai alkalmával tartsa ébren e szent katolikus kötelességet és figyelmeztesse híveit arra

is, hogy *családtagjaikért* és alkalmazottaikért is, — főképen a kiskorukért, — felelősséggel tartoznak Isten előtt (860. kán.).

c) Kérje őket, hogy husvétii szentáldozásukat lebetőleg *saját plébániájukon* és saját szertartásuk szerint végezzék vagy annak elvégzéséről legalább értesítsék saját plébánosukat (859. kán. 3. 2. §). Vezessen pontos *nyilvántartást* a „*Liber de Statu Animarum*“ törzslapjain is e szent kötelesség teljesítéséről.

d) Ajánlatos *előkészületképen* néhány napos beszédsorozatot (missziót, konferenciabeszédeket, nagybőjti szentbeszédeket) tartani és ez alkalomra idegen gyóntatót hívni.

e) *Jámbor társulatok* alkalmas napokon (Gyümölcsoltó Boldogasszony, Szent József, Hétfájdalmú Szűz ünnepe, Virágvasárnap, Nagycsütörtök, stb.) *közösen és ünnepélyesen* végezzék. De ilyenkor gondoskodják a plébános, hogy legyen elég gyóntató és a közös szentáldozás épületes rendben történjék.

f) Az Egyház különösen óhajtja, hogy a hívek „*ipso die sanctissimo Paschae*“ minél nagyobb számban járuljanak az Ur asztalához (Rit. Rom. tit. IV. cap. III. 4). Hívja fel a lelkipásztort erre is híveinek figyelmét.

428. § — Ajánlja buzgó híveinek a *gyakori, sőt mindennapi szentáldozást*. Buzdítsa őket arra, hogy valahányszor szentmisét hallgatnak, ne csak vágyban áldozzanak („*lelki áldozás*“), hanem valósággal is vegyék magukhoz az Ur szent testét (863. kán.).

A hívek tetszés szerint bármilyen szertartás szerint végezhetik szentáldozásukat (866. kán. 1. §).

429. § — De még nagyobb gondja legyen arra, hogy gyakori áldozói szentül: *méltóképen és valódi lelki haszonnal* járuljanak az Ur szent asztalához és gyakori áldozásuk valóban belső lelki átalakulásuknak és Krisztushoz közeledésüknek eszköze legyen. Ne számra, hanem *minőségre dolgozzék*. Épenazért, hogy ez a mindennapi szent kenyér a gyarló ember előtt közönségessé ne váljék, *a buzgó lelkipásztort*:

a) gyakrabban és tüzetesen *szóljon híveihez* e mennyei eledel kiváló lelki hatásairól (pl. a *Cat. Romanus* nyomán, lásd pars II. cap. IV, 48. köv.);

b) emlékeztesse őket azokra a testi, de főképen *lelki előfeltételekre*, amelyeket az Egyház a „*Sacra Tridentina Synodus*“ kezdetű rendeletben megkíván; hangoztassa, hogy a szentáldozás célja: kiemelkedni szokott bűneinkből, javulni, Krisztus szellemét magunkba szívni és Vele bensőbben egyesülni;

c) kívánjon tőlük buzgó *előkészületet* és *hálaadást*. E célból ajánljon nekik alkalmas könyveket (*Lercari*: Áldozók Imakönyve; *P. Meschler*: Előkészület a nagy lakomára; *Bold. Eymard*: Szentáldozás-Életforrás; Az Isteni nagy Szentség; *Kempis Tamás* IV. könyve, stb.).

430. § — Minden lekipásztor nagy szeretettel **lássan el beteg híveit** az erősek kenyerével (468. kán. 1. §).

a) *A plébános joga és kötelessége* a plébánia területén tartózkodó betegeket a szent úti eledellel ellátni és az Ur szent testét nyilvánosan elvinni hozzájuk (847—850. kán. és 462. kán. 3. száma), kivéve a 325. §-ban felsorolt eseteket. *De magánosan* bármely pap áldoztathatja a betegeket (849. kán.).

b) Ezért a plébános buzgó megbizottainak (utcabiztosok) vagy jámbor egyesületek tagjainak segítségével *tartsa számon* a betegeket, hogy idejében elláthassa őket a szentségekkel (v. ö. 144. és 477. §).

c) *Szeretettel ajánlja fel szolgálatát*, ha gyakrabban, talán naponta is óhajtanak áldozni. Az erre fordított időt Isten bő áldásával megtéríti. Különösen *első péntekre* vagy első vasárnapra lehetőleg minden betegéhez vigye el az Ur szent testét.

d) Az anyaegyházban és a fiókegyházakban *egyetlen beteg se maradjon husvétii szentgyónás és szentáldozás nélkül*. A plébánia összes betegeinek gyóntatására szenteljen külön 1—2 délutánt, áldoztatásuk pedig a következő napon minél ünnepélyesebben történjék (v. ö. 476. §, 61).

A hozzátartozókat előre értesíti érkezéséről, hogy a beteg testileg és lelkileg el legyen készülve.

e) Megtanítja híveit arra is, hogy *aki már egy hónap óta ágyban fekvő beteg* és hamaros felgyógyulásához nincs remény, az gyóntatójának belátása szerint hetenkint egyszer vagy kétszer áldozhat, habár előbb orvosságot vagy folyadékfélét vett magához (858. kán. 2. §). A *hónapot* nem hajszállra (mathematicae), hanem jóindulatulag (moraliter) kell számítani (Kódexmagy. Biz. elnöke 1927. nov. 24.) — Ha ágyban fekvő beteg ennél többször, vagy nem ágyban fekvő beteg is akarna áldozni a szentségi bűjt megtartása nélkül, indokolt kérelmüket a Szentszék meghallgatja; az apostoli nunciusoknak erre vonatkozólag felhatalmazásaik szoktak lenni.

f) Többször figyelmeztesse híveit, hogy *a szent úti eledelt* idejében kérjék súlyosan beteg hozzátartozóik számára (865. kán.). Aki hirtelenül jutott halálveszedelembé, akkor is magához veheti a szent úti eledelt, ha már aznap, a halálveszedelem beállta előtt, áldozott volna. Amíg a halálveszedelem tart, több napon át is lehet és kívánatos is a beteget újból és újból a szent úti eledellel megerősíteni a nagy útra (864. kán.). A szent úti eledel vétele előtt a súlyosan beteg *nem köteles éhgyomorral maradni* (858. kán. 1. §).

431. § — A leméltóságosabb Oltáriszentségnek betegekhez vitelénél és áldoztatásánál mindenki *tartsa meg az erre vonatkozó liturgikus előírásokat* (716. §).

432. § — Karácsonykor az *éjjéli szentmisén* (és a Szentszék

külön engedélyével esetleg más alkalommal mondható éjféli szentmisén is) az összes hívek szentáldozáshoz járulhatnak, ha csak a Főpásztor észszerű okokból ezt külön meg nem tiltotta (Kódexmagy. Biz. 1936. márc. 16. AAS. XXVIII, 178). Azonban úgy illik, hogy az áldozni akarók a szentestén *valóban szentül virrasszanak* és néhány órával éjféel előtt már ne egyenek és igyanak.

5. A bűnbánat szentsége és a búcsúk

433. § — Csak az Élet Könyve fogja feltárni, hogy *mennyi jót áraszt Isten a lelkekre a bűnbánat szentsége által*. „Majdnem minden buzgó ember vallja, hogy ami szentség, jámborság és valóság Istennek fölötte nagy jóvoltából megmaradt az Egyházban, azt jórészt a gyónásnak kell tulajdonítani. Azért nem csodálkozunk rajta, hogy amikor az emberi nem ellensége a katolikus hitet gyökerestől ki akarja irtani a szívekből, istentelen szolgái és csatlósai révén főképen a keresztény erényességnek ezt a várát kívánja teljes erejével megostromolni“ (Cat. Rom. pars. II. cap. V, 36).

a) A lelkipásztor *sokszor mutasson* rá e szentségnek isteni eredetére és nagy értékeire. *Ajánlja* azt szeretettel híveinek. A legjobb ajánlás, ha ő maga is gyakran és búzgon gyónik.

b) Szivesen, *odaadással* és türelemmel *gyóntasson*; hiszen e szentséggel a lelkeket Istenhez emeli, szenteket nevelhet; emellett ő maga is megszentül és igen sok érdemet szerez.

c) *Gyóntatás előtt buzgó imával* kérje Isten segítségét, hogy e szent munkát helyesen és szentül végezhesse (Rit. Rom. tit. III. cap. I, 6).

d) Állandó tanulással *képezze magát jó gyóntatóvá és lelki vezetővé*. Ismételje gyakrabban a bűnbánat szentségéről és a censurákról szóló kánonokat; lehetőleg minden évben olvassa át az erkölcostant és lelkipásztorkodástant; az újmisést tanulmányozzon át egy „Neoconfessariust“; ismerje jól a ma divatos erkölcsi felfogásokkal és elferdülésekkel szemben a helyes katolikus álláspontot; tanulmányozza a helyes lelkivezetés szabályait is, hogy örömmel és sok lelki haszonnal tudja az isteni irgalomnak e nagy szentségét kiszolgáltatni.

434. § — A pap a gyóntatószékben Krisztus nevében *bírói hatalmat gyakorol*. Azért az érvényes feloldozáshoz a papszentelés hatalmán kívül *joghatóságra* is szükség van (872. kán.).

a) A gyóntatáshoz a joghatóságot az egyházmegye területére minden áldozópapnak *a megyés Főpásztor adja*: olyan hivatalra való kinevezéssel, amely gyóntatással van egybekötve (*rendes joghatóság*), vagy külön megbízással (*átruházott joghatóság*, 873—874. kán.).

b) *A saját szerzetes-alattvalóinak* és az 514. kánonban meghatározott házinépének (de csak ezeknek) gyóntatására a kiváltságos papi szerzetesrendek előljárói is adhatnak gyóntatási felhatalmazást, úgy saját papjaiknak, mint másoknak is (875. kán.). — *De külső személyek gyóntatására* a szerzetes papok is a megyés Főpásztortól kapják a joghatóságot.

435. § — *A plébánosoknak* és a plébánosokkal egyenlő lelkipásztori joggal bíró plébános-helyetteseknek saját területükön *rendes joghatóságuk van* (873. kán. 1. §). Saját híveiket bárhol érvényesen és megengedett módon feloldozhatják (881. kán. 2. §); de e rendes joghatóságukat másra át nem ruházhatják (Kódex-magy. Biz. 1919. okt. 16 ad. 3. AAS. XI, 477). Ezenfelül a plébánosoknak épenúgy, mint a többi egyházmegyei papnak, az egész egyházmegye területére *átruházott joghatóságuk is van*.

Ugyancsak rendes, de át nem ruházható joghatósága van a *canonicus poenitentiariusnak* (873. és 401. kán.).

436. § — *Az újmisés papok*, kielégítő jurisdictiós vizsgájuk alapján (27. §), *egy évre* szóló, *átruházott* gyóntatási joghatóságot kapnak mind a két egyházmegye területére. Ezt a Főpásztor az ismétlődő vizsgálatok sikeres letétele után egy-egy évre meghosszabbítja, az utolsó ismétlődő vizsga sikeres letétele után pedig véglegesen (*usque ad revocationem*) engedélyezi (31. §).

E joghatóság alapján *mind a két egyházmegye területén* bárhol érvényesen gyóntathatnak *mindenkit*, aki hozzájuk fordul: férfiakat és nőket, idegeneket és más szertartásuakat is, szerzeteseket és női szerzetesek jelöltjeit (*postulans*) is, de nem a szerzetesnőket (881. kán. 1. §; v. ö. 438. §).

A fiatal papok lelkiismeretesen *tartsák számon joghatóságuk időtartamát* és kellő időben gondoskodjanak meghosszabbításáról.

437. § — *Más egyházmegyéhez tartozó papok és a szerzetesek* az egyházmegye területén csak a megyés Főpásztortól kapott joghatóság alapján gyóntathatnak. A Főpásztor minden esetben külön fogja elbírálni, hogy kívánjon-e előzetesen jurisdictiós vizsgálatot vagy nem. *Fiatal szerzetes papoknak* csak akkor fogja a joghatóságot megadni, illetőleg azt meghosszabbítani, ha minden évben leteszik a számukra megállapított ismétlődő vizsgát (30. §).

a) Akinek a Főpásztor engedélyt adott *népmisszió* vagy *lelkigyakorlat* tartására, ezzel a gyóntatást is megengedte mind a két egyházmegye területén, a misszió vagy lelkigyakorlat idejére és utána még egy hétig.

b) *Népmissziók, templombúcsúk és tömeges zárándoklások* alkalmával a plébános vagy szerzetesfőnök három napra a Főpásztor nevében joghatóságot adhat minden, akár latin, akár keleti szertartásu papnak, akinek saját egyházmegyéjében gyóntatási joghatósága van.

c) A két egyházmegyével *tőszomszédos plébániákon* működő

idegen egyházmegyei papok, — latin- és keleti szertartásuak egyaránt, — a saját egyházmegyéjükben élvezett joghatóság alapján mind a két egyházmegyének a területén gyóntathatnak, — természetesen az illetékes plébános tudtával és beleegyezésével.

438. § — *Női szerzetesrendek, szerzeteskongregációk* vagy szerzetesnők módjára közösen élő női társulatok fogadalmas tagjait és újoncnőit *érvényesen* és megengedett módon csak az gyóntathatja, akinek a megyés Főpásztor, mint rendes vagy rendkívüli gyóntatónak, mint külön- vagy „kijelölt” gyóntatónak az 520—521. kánon szerint erre *külön felhatalmazást adott* (876. és 675. kán.). De a *jelölnőket* bármely, nők gyóntatására jogosult áldozópap meggyóntathatja. *Külön felhatalmazás nélkül* nők gyóntatására feljogosított pap csak *két esetben* gyóntathat érvényesen szerzetesnőket:

a) *mint „alkalmi gyóntató”,* az 522. kánon szerint; *de csak* templomban, nyilvános vagy félig nyilvános kápolnában és más, nők gyóntatására akár állandó jelleggel, akár egy-egy alkalomra szabályszerűen kijelölt helyen; másutt (pl. magánlakásban) végzett alkalmi gyónás nemcsak tilos, hanem *érvénytelen* is volna (v. ö. Kódexmagy. Biz. 1920. nov. 24. ad III; 1927. dec. 27. ad I. és 1935. febr. 12. ad II. AAS. XII, 575; XX, 61; XXVII, 92; bővebben lásd Scheffler J.: Szerzetesi Katekizmus 405. köv. kérd.);

b) *súlyosan beteg szerzetesnőket,* amíg súlyos betegségük tart, kivánságuk szerint többször is, az 523. kánon szerint; de ilyen esetekben a klauzurára vonatkozó előírásokat pontosan meg kell tartani (lásd u. o. 407; 567—568. kérd.).

439. § — A Főpásztor az egyházmegye összes női zárdáiban a gyóntatókat *minden három évben,* lehetőleg ugyanazon év (1940, 1943. . .) januárjában nevezi ki, illetőleg cseréli ki (526. kán.).

a) Ha *időközben* valamely gyóntató meghalna vagy elköltöznék, a zárda főnöknője a plébános útján azonnal kérjen intézkedést a Főpásztortól.

b) Ha a *rendes gyóntató* fontos okból *nem végezhetné* a reá bízott szerzetesnők gyóntatását, hívassa a rendkívüli gyóntatót vagy az 521. kán. 2. §-a szerint kijelölt gyóntatók egyikét. Ha ez valamilyen okból nem lehetséges, akkor a szerzetház plébánosa vagy ennek jogszerinti helyettese végezze a gyóntatást vagy kérjen fel erre más, lehetőleg idősebb papot; de a plébánia vezetője ezzel a felhatalmazással csak két héten át élhet; időközben kérjen intézkedést a Főpásztortól.

c) A Főpásztor minden, nők gyóntatására felhatalmazott papnak, *aki női zárdában az ő tudtával lelkigyakorlatot ad,* jelen határozattal felhatalmazást ad arra, hogy a lelkigyakorlat ideje alatt és utána még az illető szerzetházban a szerzetesnőket gyóntathassa.

440. § — A szerzetesnők gyóntatói az ET és megfelelő „szerzetesi katekizmusok” nyomán *tanulmányozzák a szerzetesi élet-*

tet, főképen a fogadalmakkal járó kötelelességeket, hogy a vesztésükre bizott lelkeknek a szerzetesi élet minden vonatkozásában biztos irányítói, a keresztény tökéletesség útján pedig lelkesítői és Istenhez vezetői lehessenek. De óvakodjanak attól, hogy lelki-vezetés címén a szerzetháznak akár belső, akár külső kormányzatába bármily módon beleavatkozzanak (524. kán. 3. §).

441. § — *A halálveszedelemben forgó gyónokat minden pap érvényesen és megengedett módon feloldozhatja, a fenntartott bűnöktől és fenyítékektől is (822. kán.); — mégis a fenntartott bűnöktől csak a 884-ik kánonban foglalt megszorítással, a fenyítéktől pedig csak belső fórumban (Kódexmagy. Biz. 1927. dec. 28. ad II. AAS. XX, 61.) és a 2252. kánonban előírt „recursus“ kötelezettségével (v. ö. 443. §).*

442. § — *Egyházmegyéinkben a Főpásztortól külön fenntartott bűn ezidő szerint nincsen.*

Vigyázzanak a gyóntatók, hogy a fenntartott bűnök alól való feloldozás szabályait (899—900. kán.), ne tévesszék össze a fenntartott fenyítékekre vonatkozó szabályokkal (v. ö. köv. §-ok).

443. § — Minden gyóntató tekintse súlyos lelkiismereti kötelességének alaposan ismerni a fenntartott egyházi fenyítékeket (censurákat), főképen azokat, amelyek lelkipásztori gyakorlatában gyakrabban előfordulnak, hogy illetéktelenül senkit fel ne oldozzon alóluk. Célszerű ezek jegyzékét a gyóntatószékben is kifüggeszteni. Tanulmányozza át gyakrabban e fenyítékektől való feloldozás szabályait és szentül tartsa meg azokat.

a) *A püspöknek fenntartott fenyítékek alól a Főpásztoron (püspök, püspöki- és káptalani helynök) kívül: rendes joghatósággal feloldozhat a gyóntató kánonok, de e joghatóságát másra át nem ruházhatja (401. kán.);*

átruházott joghatósággal feloldozhatnak:

1. a valóságos és tiszteletbeli kánonokok; a főesperesek, esperesek, helyettes-esperesek és a szerzetházak papi főnökei — bármikor;

2. a plébánosok és más gyóntatók pedig a következő alkalmakkor: husvétii gyónás idején, jegyesek gyóntatásánál házasságkötés előtt; missziós és lelkigyakorlatos gyónásban; a betegek gyóntatásában háznál és kórházban; foglyok gyóntatásánál bárhol; az esperes-kerületi gyűlés alkalmával (v. ö. 93. és 115. §).

b) *A Szentszéknek fenntartott fenyítékek alól a gyóntató rendes körülmények között csak külön felhatalmazással oldozhat fel (2253. kán.). Ha pedig halálos veszedelemben a 2252. kánon alapján, vagy sürgős esetekben a 2254. kánon alapján feloldoz, lelkiismeretesen tegyen eleget ugyane kánonok szerint a Szentszékhez való felfolyamodás (recursus) kötelezettségének.*

c) *De a hitehagyókra, formális eretnekekre, szakadárookra és atheusokra kiszabott és különös módon a Szentszéknek fenntar-*

tott kiközösítés alól minden gyóntató feloldozhatja azt a bűnöst, aki előbb a Főpásztor előtt hivatalosan visszavonta tévedését (2314. kánon 2. §; v. ö. 443. §).

d) Aki nagyobb egyházi rend fölvétele után, az 1072. kánon ellenére, házasságot kísérel meg, a Szentszéknek egyszerűen fenntartott kiközösítésbe esik (2388. kán. 1. §). E kiközösítés alól csak a *S. Poenitentiarum* adhat feloldozást „servata speciali procedendi forma et sub peculiaribus quibusdam cautelis et condicionibus“ (S. Poen. 1936. ápr. 18. és 1937. máj. 4. AAS. XXVIII, 241. és XXX, 283). Más pap csak *halálveszedelem esetén* oldozhatná fel (2252. kán.), de nem „in casu urgentiori“ (2254. kán.).

Azok a lelkipásztorok, akiknek területén ilyen *megettévedt testvér* tartózkodik, szeretettel imádkozzanak és buzgólkodjanak, hogy ilyen módon visszataláljon a megbocsátó isteni Mester szívére. Ha az eltévedt pap netalán kényszer vagy félelem hatása alatt vette volna fel a nagyobb rendeket, egyengesse utját, hogy szabályszerű eljárással (1993—1998. kán.) rendezze helyzetét (v. ö. S. C. Sacr. 1931. jún. 9-én kibocsátott új perrendtartását AAS. XXIII, 457—492).

e) A Főpásztoról vagy más, még magasabb egyházi előljárótól *külön ítélettel vagy végzéssel kiszabott* fenyíték alól („censura ab homine“) csak az adhat feloldozást, aki azt kiszabta, vagy ennek jogutóda, felettese, illetőleg meghatalmazottja (2245. és 2253. kán.).

f) Az ET-ben megállapított (*latae sententiae*) *fenyítékeket nem vonják magukra*: 1. a 14 évnél fiatalabbak; 2. akik a fenyítékekről nem tudtak; 3. akik a büntényt nem követték el a magateljességében; 4. akiknél valamilyen más enyhítő vagy mentő körülmény forgott fenn (2228—2230. kán.). A gyóntató mindenképp előtt mérlegelje e mentő körülmények szerint, hogy gyónója belesett-e a fenyítékbe vagy nem.

Ugyiszintén a keleti szertartásuak általában nem vonják magukra az ET-ben megállapított fenyítékeket (1. kán.); de a 2320, 2343. kán. 1. §, 2367. és 2369. kánonokban megállapított négy, a Szentszéknek legkülönlegesebb módon fenntartott kiközösítést a Szentszék kifejezetten rájuk is kiterjesztette (S. Off. 1934. júl. 21. AAS. XXVI, 550).

g) Ha a gyóntató felhatalmazás alapján feloldoz valakit fenntartott fenyíték alól, mindannyiszor *figyelmeztesse gyónóját*, hogy ilyen súlyos eset szabály szerint magasabb előljárónak volna fenntartva és ő csak külön felhatalmazással oldozhatja fel; egyben adjon neki komoly intelmet és a bűn súlyosságához mért súlyos elégtételt.

444. § — Ha a gyóntató *tudatlanságból* gyónóját fenntartott fenyíték vagy bűn alól feloldozta, a *fenyítéktől* való feloldozás

érvényes, kivéve, ha egyházi előjárótól kiszabott („ab homine“) vagy a Szentszéknek legkülönlegesebb módon fenntartott fenytékről van szó (2247. kán. 3. §).

De ha a szükséges felhatalmazás nélkül, *rosszhiszeműleg* merészelne feloldozni *fenntartott bűn alól*, e bűnével a gyóntatástól való felfüggesztést vonná magára (2366. kán.).

Ha pedig ugyancsak felhatalmazás nélkül a Szentszéknek *legkülönlegesebben* vagy *különlegesen fenntartott kiközösítés alól* merne feloldozni, maga is a Szentszéknek egyszerűen fenntartott kiközösítésbe esnék, — ezenfelül az ilyen, *rosszhiszeműleg* adott feloldozás érvénytelen volna (2338. kán. 1. §).

445. § — Ne feledje a gyóntató, hogy a gyóntatószékben *bíró* és *orvos egyszemélyben*, az Isten igazságosságának és egyben irgalmasságának is képviselője. Azért egyaránt mozdítsa elő Isten dicsőségét is, a lelkek üdvösségét is (888. kán.).

a) Hogy a gyóntató *Isten igazságosságának* méltó képviselője legyen, mindenkor teljes határozottsággal vallja és kövesse az Egyháztól hirdetett örökértékű erkölcsi elveket; azoktól soha, semmi körülmények között el ne térjen.

b) Hogy *Isten irgalmasságának* is méltó képviselője legyen, mindenkit fel fog oldozni, akinek kellő bánata és erősfogadása van. Ha kell, ő maga türelmesen készíti elő a gyónót.

c) A *procuratio abortus, abusus matrimonii és concubinatus* esetében kövesse a 14. számú függelékben található utasítást.

446. § — Az *elégtétel* álljon arányban a meggyónt bűnök súlyosságával, számával és a gyónó körülményeivel (887. kán.). A gyóntató különösen olyan természetű elégtételt adjon, amely a gyónót az igaz javulás útjára tereli és azon megerősíti; az imádság mellett lehetőleg adjon más jócselekedeteket is: böjtöt, alamiználkodást, szentséglátogatást, betegek és szegények látogatását, stb.; de különösen ajánlja az élet nehézségeinek, áldozatainak és keresztjeinek a vezeklés szellemében való elfogadását; a keresztút elvégzését (főképen nagyböjti időben).

447. § — A gyónó lelki szükségletéhez és a rendelkezésre álló időhöz mértén adjon *rövid tanítást és buzdítást is*. Okvetlenül térjen ki a ma szokásos bűnökre, amilyenek: a templomkerülés, istentelen újságok, erkölcstelen regények olvasása, visszaélés a házassággal stb. A bűnt ítélje el határozottan, de *erőt is öntsön* a bűnösbe, az Isten kegyelmi segítségének kilátásba helyezésével. A buzdítás ne álljon előre betanult szavakból, hanem szívből fakadjon. Azonban hosszú, felesleges prédikáció nem való a gyóntatószékbe.

448. § — Legyen gyónóinak, főképen a gyakori gyónóknak *lelki vezetője is*. Nevelje őket helyes és gyöngéd lelkiismeretre. A legegyszerűbb hívek közül is soknak lelkében él a vágy és fogékonyság bensőségebb kegyelmi élet után. E buzgóságra törekvő

lelkeket fedezze fel; legyen a tökéletesebb keresztény élet felé útmutatójuk, tanácsadójuk és lelkes buzdítójuk. A gyóntatószék a keresztény „elit-képzés“ leghathatósabb iskolája (v. ö. 139. és 355. §).

Ezért legyen ő maga is igazi lelki ember, aki a lelki élet terén legértékesebb ismereteit saját belső tapasztalásaiból meríti.

A *devotus femineus sexus* lelki vezetésében tartsa meg az okosság kipróbált szabályait (18. §).

449. § — Nem helyeselhető az a szokás, hogy a gyóntató kérdez és a gyónó csak felelget. Hiszen magának a bűnösnek kell bűnét töredelmesen megvallania. Ha a gyónó nem vizsgálja meg lelkiismeretét, hanem a gyóntatóra hagyatkozik, félő, hogy gyónása nem lesz teljes és bánata sem lesz megfelelő. Azért nevelje rá híveit a helyes előkészület módjára.

a) Csak akkor kérdezzen, ha látja, hogy a gyónó nem tudja elmondani bűneit, vagy ha alapos gyanuja van, hogy a gyónó valamely bűnét álszégyenből nem meri bevallani. Ha maga a gyónó kéri, hogy kérdezzék, akkor is előbb ő mondja el, amire emlékszik és csak azután kérdezzen a gyóntató.

b) A kérdés legyen tapintatos, a gyónó korához és értelmi fokához mért.

c) A gyóntató, mint bíró csak annyit kérdezhet, amennyit a gyónó bevallani tartozik a bűnbocsánatra, tehát: a halálos bűnöket fajuk és számuk szerint; — de mint lelki orvos, megkérdezheti, nem forog-e közeli bűnalkalomban vagy bűnös szokásban; mint lelki vezető pedig a gyónó imádságára és lelki életére vonatkozó kérdéseket is tehet.

d) Vigyázzon, hogy a bűntárs nevét még távolról se kérdezze; haszontalan kérdésekkel a gyónót ne zaklassa; és főleg a fiataloktól ne kérdezzen olyan bűnöket, amelyeket még nem ismernek (888. kán. 2. §).

450. § — Kerülje a hangos beszédet, hogy sem ő, sem gyónója el ne árulja a gyónás tartalmát.

A gyónásban hallottakról a nevek említése nélkül se beszéljen soha: sem a szószéken, sem társaságban, papok között sem. A gyóntatószékben szerzett értesüléseket sohasem használhatja fel a külső életben (889—890. kán.).

451. § — Minden hívőnek jogában áll bűneit tetszés szerint bármely gyóntatási joggal bíró papnál, más szertartásunál is, meggyónnia (905. kán.).

De húsvéti gyónását minden katolikus úgy végezze, hogy saját lelkipásztora is meggyőződhesse e szent kötelesség teljesítéséről.

452. § — A gyóntatás lehetőleg a templomban, gyóntatószékben történjék. Nőket általában csak az Egyház törvényei szerint felállított gyóntatószékben szabad gyóntatni (909—910. kán.; v. ö. 625. §).

Nagyothallókat a sekrestyében kell gyóntatni.

453. § — A lelkipásztor *legyen készséges* a gyóntatásban. Adjon módot híveinek, hogy gyakran és könnyen végezhessek el szentgyónásukat.

a) *Minden plébánia-templomban legyen gyóntatás*: naponkint a plébániai szentmise előtt; szombat este és ünnepek előestéjén az esti ájtatossággal kapcsolatban; vasárnap és ünnepeken reggel, szentmise előtt, meghatározott időben, ahol több pap van, szentmisék alatt is; első csütörtökön este és első pénteken reggel, — és máskor is a hívek lelki zűkséglete szerint. A gyóntatási időket a plébános jelezze a templom hirdetőtábláján (Egyházközségi Értesítőben is) és tartsa meg pontosan.

b) *A húsvéti gyónást* egyházmegyénkben a hívek nagyböjt I. vasárnapjától Szentháromság vasárnapjáig végezhetik. Célszerű őket csoportokba osztani: előbb az iskolások, aztán a leány- és fiúifjúság, majd az asszonyok és férfiak gyónjanak. Legyen egy vagy több külön napja azoknak a *betegeknek* és gyengélkedőknek, akik nem tudnak a templomba jönni (v. ö. 430. §).

c) A húsvéti gyóntatásra és más tömegesebb gyóntatásokra a lelkipásztor hívjon *idegen gyóntatókat is*. Ezek érkezéséről értesítse előre a híveket.

d) *A havi gyónás megkönnyítése* végett célszerű a hónapnak egyik szombatját és vasárnapját főképen a gyermekeknek, a másikat a felnőtt ifjúságnak; a harmadikat az asszonyoknak és egyet a felnőtt férfiaknak fenntartni. *Az első pénteki gyóntatást* is tanácsos több megelőző napra úgy beosztani, hogy a hívek könnyen és nagy számban juthassanak szentgyónáshoz.

e) *Gyermekek közös gyóntatásánál* nem szabad egyszerre sok gyermeket berendelni és gondoskodni kell megfelelő felügyeletről (783. §).

454. § — Ügyeljen a gyóntató arra is, — főképen tömeges gyóntatásoknál, — hogy a gyónás *feleslegesen el ne húzódjék*. Ilyenkor a gyónó köszönés után csak ennyit mondjon: „Ekkor... voltam utoljára gyónni és azóta a következő bűnökkel bántottam meg az én jó Istenemet.“ A gyóntató a maga részéről szintén kerülje a hosszadalmasságot. A feloldozás formájából „iusta de causa“ elhagyhatja a *Misereatur... Indulgentiam... és Passio Domini nostri... kezdetű* részeket és csak a *Dominus noster Jesus Christus* szavakat mondja (Rit. Rom. tit. III. cap. II, 4; v. ö. 885. kán.).

Halálveszedelemben, sürgős esetekben pedig e szavak: „Ego te absolvo ab omnibus censuris, et peccatis, in nomine Patris, et Filii †, et Spiritus Sancti. Amen.“

455. § — Hogy a hívek a bűnbánat szentségéből minél több lelki hasznot meríthessenek, a lelkipásztorok és hitoktatók *nagyon alaposan oktassák ki* a gondjaikra bízottakat a bűnbánat szentségé-

nek lényegéről, az igazi bánat kellékeiről; a gyónás helyes módjáról és gyümölcseiről (V. ö. *Catechismus Romanus* II. rész 5-ik fej.: *De Poenitentiae Sacramento*).

a) Különösen a *nagyböjti* és missziós (lelkigyakorlatos) szentbeszédekben készítsék elő híveiket minél jobb *húsvéti szentgyónásra*. A délelőtti oktatásokban kifejthetik a gyónás helyes módját, a délutáni böjti szentbeszédben pedig az Úr Jézus szenvedéstörténetével kapcsolatban felindítják a szívekben az igazi bánatot és az erősfogadást.

b) Legyen gondjuk arra, hogy *gyakori gyónóik* ne megszokásból, gépiesen gyónjanak, hanem a bűnbánat szentségét valóban egyéni megszentelésükre tudják felhasználni. E célból az értelmesebbeknek ajánljon a gyakori szentgyónásról szóló lelki könyveket (*Hockenmaier—Bíró: A bűnbánat útja; Scharsch: Die Devotionsbeicht; Baur: Die beseeligende Beicht, stb.*).

456. § — Mivel a *tökéletes bánat* az üdvözülésnek egyedüli eszköze azok számára, akik halálos bűn állapotában vannak, de bármily okból bűnt eltörlő szentséget (keresztség, bűnbánat, utolsó kenet) felvenni nem tudnak, azért a lelkipásztor az iskolában és a szószéken magyarázza meg jól híveinek a tökéletes bánat értékét és felindításának módját gyakorolja be velük.

457. § — *Egyetemes gyónást* ajánljon a lelkipásztor híveinek: 1. első szentáldozás, bérmálás és utolsó kenet felvétele előtt; 2. misszió és lelkigyakorlat alkalmával; 3. házasságkötés vagy más döntő fontosságú lépés előtt; 4. halálveszedelem (szülés, műtét előtt); 5. ha a lélek nincsen megnyugodva.

A BUCSUKRÓL

458. § — Az Egyház azt kívánja, hogy hívei *nagyra becsüljék a bűcsúkat* (911. kán).

A papok azzal tanúsítsák nagyrabecsülésüket a bűcsúkkal szemben, hogy a bűcsúkról szóló szent katolikus tanítást és a bűcsúnyerés feltételeire vonatkozó szabályokat (911—936. kán.) gondosan tanulmányozzák, az új bűcsúengedélyezéseket állandóan figyelemmel kísérik, a bűcsúkat maguk élő hittel használják és híveiknek szeretettel ajánlják.

459. § — Hogy a *keresztény nép* jobban megismerje, becsülje és helyesen felhasználhassa a bűcsúkat:

a) a lelkipásztor az iskolában, a szószéken és jámbor egyesületekben *gyakrabban beszéljen* a bűcsúkról, alkalmilag tartson beszéd-sorozatot is erről a mélyen katolikus kérdéstről.

b) Nyilvános ájtatosságokon előszeretettel imádkozzék olyan imádságokat, amelyek bűcsúkkal is járnak. Ajánljon a híveknek olyan imádságos könyveket, amelyekben sok bűcsúimádság található.

c) *A Főhatóság az újabb búcsúengedélyezéseket* alkalmilag körlevélben közölni fogja a papsággal, a lelkipásztorok pedig minden esetben hirdessék ki és magyarázzák meg híveiknek és fügesszék ki a templomajtóra is.

460. §. — Dícsérendő, ha a lelkipásztorok, főképen a miszsiók és lelkigyakorlat adásával foglalkozók, *külön felhatalmazást* szereznek pápai áldás osztogatására és kegytárgyaknak búcsúval való ellátására.

Akiknek *1933 március 20-ika előtt valamely jámbor papi társulathoz* való tartozandóságuk révén volt ilyen kiváltságuk, azt továbbra is élvezik; *ezután az időpont után belépettek* e kiváltságokat már nem kapják meg, külön kell azokat kérniök Főpásztoruk útján a S. Poenitentiaria-tól, amely 5—5 évre szokta megadni (S. Poen. 1933. márc. 20. AAS. XXIV, 170).

461. § — A Szentszék 1937. dec. 31-én kiadta az összes általános búcsúengedélyezéseknek hivatalos és kizárólagos gyűjteményét „*Preces et Pia Opera indulgentiis ditata*“ címen (rövidítve PPO). Azok az általános búcsúengedélyezések, amelyek e gyűjteményben nem szerepelnek, nincsenek érvényben; amelyek e gyűjteményben módosultak, megváltoztatott alakjukban vannak érvényben (AAS. XXX, 110). Kívánatos, hogy az egyházmegyének minden papja ezt a hivatalos gyűjteményt megszerezze (Turin, Marietti, 25 líra), tanulmányozza és ennek alapján oktassa ki híveit, főképen a gyakori gyónókat és a jámbor egyesületek tagjait a jelesebb búcsúnyerési alkalmakra és módokra. Különösen magyarázza meg a szent keresztúti ájtatossággal és a szentolvasó imádkozásával nyerhető búcsúkat; a szentséglátogatásért járó búcsúkat és más jelesebb imákhoz vagy ájtatosságokhoz kötött búcsúkat (v. ö. 9, 13, 676, 696. és más §-okat, főképen a III. rész 4. és 5. fejezetében).

462. § — Igen üdvös, ha a lelkipásztor *a búcsúnyerés alapvető szabályait* is gyakrabban megmagyarázza híveinek, különösen ezeket:

a) *A „pápa szándékára végzendő imádság“* kötelezettségének eleget tesz, aki egy Miatyánkot, Üdvözlégyet és Dicsőséget imádkozik (S. Poen. 1933. szept. 20. AAS. XXIV, 446).

b) *Portiuncula* búcsúnak és más „*toties quoties*“ búcsúnak elnyeréséhez okvetlenül megkivántatik, hogy minden templomlátogatásnál hat Miatyánkot, Üdvözlégyet és Dicsőséget imádkozunk (S. Poen. 1924. jul. 10. AAS. XV, 345—347; 1930. jan. 13. AAS. XXII, 43. és 363.).

c) A Rózsafüzérekhez és más *kegytárgyakhoz kötött búcsúk* csak akkor vesznek el, ha e tárgyakat eladjuk vagy tönkre mennek (924. kán. 2. §), de elajándékozással vagy kölcsönadással nem (S. Poen. 1921. febr. 18. AAS. XIII, 164.).

d) Magyarázza meg a *gyakran gyónók* részére a 931. kán.-ban engedélyezett búcsúnyerési kedvezményeket.

c) A rózsafüzérekhez és más *kegytárgyakhoz kötött búcsúk* ban a *keleti szertartású katolikusok* is részesülhetnek (S. Poen. 1917. júl. 7. AAS. IX, 399).

463. § — Buzdítsa a jámbor lelkeket, hogy naponként *indítsák fel magukban a búcsúnyerési szándékot* (925. kán. 2. §); tegyék ezt néha közösen a templomban is. Hívja föl figyelmüket a szószékről és a templomi hirdetőablán a következő hét folyamán nyerhető búcsúkra és azok feltételeire.

464. § — Ismertesse meg a híveivel a *kiváltságos oltárhoz* kötött búcsút is.

a) Ezt a búcsút csak egy halottért és csak azért lehet felajánlani, akiért a szentmisét bemutatjuk; illő, de nem okvetlenül szükséges, hogy az illető halottért *gyászmisét* ajánljon fel a pap (S. Poen. 1913. febr. 20. AAS. V, 122).

b) A Főpásztor jelen zsinati határozattal a 916. kánon alapján *minden plébániatemplom főoltárát* kiváltságos oltárnak nyilvánítja.

c) A kiváltságos oltárt a lelkipásztorok lássák el „*Altare privilegiatum*“ felírással (918. kán.). Az esperes gondoskodik e rendelet végrehajtásáról.

d) *Halottak napján* és 40 órás szentségimádás alkalmával a halottakért végzett összes szentmisék részesülnek a kiváltságos oltár kedvezményében (917. kán.).

465. § — *A Szent Gergely-misék* mondását (30 napon egymásután ugyanazért a halottért) is ajánlhatjuk a híveknek, mint „*jámbor és az Egyházban helyeselt gyakorlatot*“ (S. C. Indulg. 1884. márc. 15; v. ö. 583. §).

466. § — Különös gonddal tanítsa meg a lelkipásztor a híveit arra, hogyan nyerhetik el haláluk óráján *az apostoli áldással járó teljes búcsút*. Intsék őket, hogy annak elnyerésére már most indítsák fel magukban a szándékot.

a) Az apostoli áldást teljes búcsúval *minden pap* megadhatja, aki a betegeket ellátja, csak tartsa meg a XIV. Benedek pápától előírt formát, legalább a rövidebb szöveget (468. kán. 2. §; v. ö. Rit. Rom. tit. V, cap. VI).

b) *A beteg részéről* szükséges, hogy: 1. *szentgyónást* végezzen vagy legalább tökéletes bánatot indítson; 2. a betegséggel járó *szervedéseket* és a *halált* egész életének bűneiért elégtételképen, Isten szent akarátában megnyugodva fogadja; 3. *Jézus szent nevét* szóval vagy legalább szívvvel hívja segítségül (pl. ilyenféle fohászokkal: Jézus szentséges Szíve, irgalmazz nekem; Jézusom, ne légy bírám, hanem Üdvözítőm, stb.). A beteget ellátó pap előzetesen figyelmeztesse minderre a beteget (Rit. i. h. 3—4.).

c) A beteg e teljes búcsút *a halál pillanatában nyeri*, azért ugyanabban a betegségben a pápai áldást csak egyszer szabad

adni; de megismételhető, ha a beteg teljesen felgyógyult és később újabb halálveszedelembe jutott.

467. § — *A templombúcsúra és a búcsújárásra vonatkozólag lásd a 651. és 729. §-t.*

6. Az utolsó kenet

468. § — Az utolsó kenet szentsége *Krisztus Urunktól rendelt mennyei orvosság*, amely nemcsak a léleknek, hanem a testnek is javára szolgál (Rit. Rom. tit. V. cap. 1. 1). Azoknak a súlyosan betegeknek, akik halálos bűn állapotában vannak, de sem gyónni, sem a tökéletes bánatot felindítani nem tudják, az utolsó eszköz lelkük üdvözítésére. Azért a *lelkipásztor* fordítson nagy gondot arra, hogy senki az ő hibájából ne haljon meg e szentség nélkül; a *hívek* pedig becsüljék nagyra e szentséget, ne halogassák felvételét, hanem akkor kérjék, amikor még lelki képességeiknek teljes használatánál vannak, hogy minél nagyobb lelki hasznukra válják és testi szenvedésükre is enyhülést szerezzen (944. kán.).

469. § — A plébános évenként legalább egyszer (pl. a halottak napját követő vasárnapon) *szóljon e szentségről*, hogy hívei megismerjék gyümölcsöző felvételének módját. Intse őket, hogy már egészséges korukban indítsák fel a szándékot annak majdani felvételére és gyakrabban kérjék a kegyelmet, hogy e szentségben részesüljenek. *Oszlassa el félelmüket* e szentséggel szemben. Hangsúlyozza, hogy az utolsó kenet nem a haldoklók, még kevésbé a „halottak“ szentsége (ahogyan gyászjelentésekben gyakran olvassuk), hanem a súlyos betegek szentsége; Krisztustól, a betegek barátjától nagy szeretettel ránk hagyott mennyei orvosság, amely kegyelmi hatásai mellett a lelket megnyugtatja és erőt ad a betegségnek türelmes, *érdemszerző* elviselésére, sőt igen sokszor a testi egészséget is visszaadja. Ezért idejében hívjanak papot.

Hogy a betegek az utolsó kenettől vissza ne riadjanak, mikor nekik beszélünk róla, nevezzük egyszerűen betegek szentségének.

470. § — Az utolsó kenet feladása és a plébánia betegeinek lelkipásztori gondozása a *plébános joga* és egyik legszentebb *kötelessége* (938. kán.; v. ö. 462. kán. 2. sz. és 468. kán.), kivéve a beteg szerzeteseket és házinépüket (514. kán.); de a *segédlelkésznek* is általános felhatalmazása van erre. Amennyire lehetséges, a plébános *személyesen* végezze e szeretetszolgálat nagyobb részét.

a) Megbizottaitól, jámbor társulatok tagjaitól, a katolikus akció bűzgő munkásaitól és az iskolásoktól *érdeklődjék*, hogy nem tudnak-e új beteget? Kérje az *orvosok* közreműködését is. Mihelyt súlyos betegről hall, minden hívás nélkül látogassa meg és

lelkipásztori bölcsesége szerint ajánlja fel szolgálatait. Tanácsos e látogatását előre jelezni.

b) Ha beteghez hívják, *azonnal siessen hozzá*. Ha a beteget áldoztatni is kell, a 716. § szerint a Szentséget is magával viszi. Ha a beteg csak a szent kenetet óhajtja, violaszínű burzában viszi a betegek olaját; a karinget és a violaszínű stólat csak a háznál ölti magára, így a hívek tudni fogják, hogy nem viszi magával az Oltáriszentséget.

c) Nagyobb plébánián célszerű a betegről és a náluk végzett látogatásokról *külön könyvet* vezetni (159. §).

d) A betegek ellátását a Halottak Anyakönyvébe is be kell jegyezni (216. §).

471 § — Az utolsó kenet szentségét csak olyan híveknek lehet kiszolgáltatni, akik *betegségből* vagy *öregségükből* kifolyólag (végelgyengülés), halálveszedelemben forognak, ha e szentséget valamilyen módon kérik vagy kérték (940, 942—943. kán.).

a) Általában nem lehet kiszolgáltatni *szülés vagy orvosi műtét előtt* álló egyéneknek, kivéve, ha a műtétet életveszélyes betegség teszi szükségessé vagy a szülés életveszélyes bonyodalmakkal jár.

b) *Ugyanabban a betegségben* csak akkor lehet újra feladni, ha a beteg az utolsó kenet felvétele után felépült, de később új halálveszedelembé jutott (940. kán. 2. §).

c) *Ha a pap a beteget eszméletlenül találja*, kérdezze meg, hogy mielőtt eszméletét elvesztette, kért-e papot vagy adta-e valamilyen jelét bűnbánatának? *Ha igen*, feltétel nélkül feloldozandó és utána részesítendő az utolsó kenetben. Ha a hozzátartozók *nem tudnak felvilágosítást adni*, feltételesen feloldozandó („*si es dispositus*“) és az utolsó kenetet föltétel nélkül kell feladni. Ha pedig *kitartott bűnbánathiányában*, nem részesíthető e szentségben (v. ö. 942—943. kán.).

d) De az olyan beteget, *aki visszautasítóan viselkedett*, a lelkipásztor *ne hagyja magára: imádságaival*, érte felajánlott vezeklésével és ismételt látogatásaival igyekezzen őt Isten kegyelmének elfogadására bírni.

472. § — *Eszük használatával bíró gyermekeket is* részesíteni kell e szentségben (940. kán. 1. §). Erre a szülőknek és a gyermekeknek figyelmét föl kell hívni.

Ha az ilyen gyermek *még nem gyónt és áldozott*, röviden elő kell készíteni e szentségekre, valamint az utolsó kenetre és a pápai áldás felvételére (v. ö. 424. §).

Ha a beteg gyermek, aki még nem gyónt és áldozott, *eszméletlenül fekszik*, de már járt iskolába és hallott az utolsó kenetről, ezt a szentséget fel kell neki adni, mert föltételezhető, hogy

kívánja felvenni. Ha mégis valamilyen okból szándéka kétséges volna, feltételesen kell feladni (lásd. a köv. §).

473. § — Ha a kiszolgáltatónak alapos *kétsége támad* arra nézve, hogy valamely betegnek lehet-e ezt a szentséget *érvényesen feladni*, pl. kétséges, vajjon a beteg elérte-e már eszének használatát vagy nem; valóban súlyosan beteg-e vagy nem; él-e még, stb. — ilyen esetekben csak feltételesen szabad azt kiszolgáltatni.

A feltétel az utolsó kenetnél mindig: „Si es capax“, és sohasem: „Si es dispositus“. Ugyanis a lelki előkészültség (*dispositio*) a szentség érvényes feladása után, utólag bekövetkezhetik és akkor a szentség „feléledhet“ (*reviviscit*).

Szakemberek fölfogása szerint *a halál a valóságban később következik be*, mint a látszólagos halál (kb. egy fél óra múlva, sőt hirtelen haláleseteknél esetleg csak 2 óra múlva), azért ezen az időn belül szabad e szentséget feltételesen feladni („Si vivis“). A megütközés elkerülése végett azonban az ilyen eljárást meg kell magyarázni a jelenlevőknek.

474. § — A kiszolgáltató tartsa meg pontosan az *Egyház liturgikus előírásait* a 947. kánon szerint.

a) *A páros érzékszervek* megkenésénél a kiszolgáltató szavait úgy mondja, hogy azok kiejtése a kettős kenéssel egyidőben történjék (Rit. Rom. tit. V. cap. 1, 18). Előbb a jobb, utána a bal érzékszervet keni meg.

b) *Ha valamelyik szerv hiányzik*, a hozzá legközelebb álló testrészen végzi a kenést (u. o. 19).

c) *Papnál* a kéz külső részét (nem a tenyeret) kell megkenni (u. o. 17).

d) Minden testrészeről *a szent olajat új vattával kell letörölni*; a használt vattacsomókat el kell égetni (u. o. cap. II. 1. és 12).

e) *Ragályos betegek megkenése után* a megmaradt szent olajat és vattát egészen el kell égetni és a szent edénybe, gondos tisztítás után egészen új olajat kell önteni.

f) Ha a szelencében *az olaj megavasodnék*, új vattával új olajat kell belé önteni.

475. § — A szertartáskönyvben foglalt latin imádságokon kívül *imádkozzék* a pap *a beteggel* együtt, annak *anyanyelvén*. Az ilyen imádság legyen rövid, szívből jövő és a beteg értelmi fokához, valamint testi állapotához mért. Használja előszeretettel azokat a jóváhagyott és búcsúval ellátott fohászokat, amelyekkel a beteg kifejezi Isten szent akaratán való megnyugvását, bűnbánatát, Isten irgalmába vetett bizalmát, amelyekkel betegségét megszentelheti és érdemszerzővé teheti.

476. § — Az utolsó kenet feladása után a beteget *pápai áldásban* is részesíti (lásd 446. §).

477. § — Az utolsó kenet feladása után is *gyakrabban látogassa* meg a lelkipásztor betegeit. *Vigasztalja és erősítse* őket. Készítse elő őket a nagy útra. Tétessen velük szent elhatározásokat felgyógyulásuk esetére. *Gyóntassa* őket gyakrabban és, amíg a halálveszedelem tart, vigye el hozzájuk szívesen, akár minden nap is a szent úti eledelt (430. §). Tanulmányozza és kövesse azokat a szent lelkipásztori utasításokat, amelyeket a betegek lelki gondozásáról a *Rituale Romanum* ad (tit. V. cap. IV: *De visitatione et cura infirmorum*). Imádkozza a beteggel és hozzátartozóival az ott vagy a következő fejezetekben található imádságokat. Hagyja *e szép, őskeresztény imádságok magyar szövegét* a betegnél, hogy hozzátartozóival gyakrabban imádkozhassa és vigasztalást merítsen belőlük. (V. ö. Szunyogh Xavér: *Imádságok a Haldoklókért* c. füzetében.)

478. § — Tanítsa meg a beteget arra, hogy betegségét és minden szenvedését *megszentelje*, az örök élet számára *érdemszerzővé tegye* és saját bűneiért, valamint másokért is engesztelésül felajánlja. Adjon neki szívből jövő buzdítást, mondjon el felemelő példákat, adjon esetleg alkalmas olvasmányt, betegek imakönyvét, stb.

Terjessze a „*Betegek Apostolkodása*“ (*Apostolatus Infirorum*) nevű jámbor egyesületet, amelyet néhány éve Willenborg plébános alapított (Bloemendaal, N. H., Hollandia) és a Szentszék sok búcsúval gazdagított. Ez az egyesület a betegeknek kis keresztet ad ezzel a jelmonddal: *Christo confixus sum cruci*, havonként vigasztaló-buzdító körlevelet küld nekik és megtanítja őket arra, hogy betegségüket, mint Isten szent ajándékát fogadják és megszenteljék. (Legközelebbi magyar nyelvű titkársága: Dr. Kovács Béla, Bratislava, Palisády 20.)

479. § — Inséges betegeit részesítse a lelkipásztor *anyagi támogatásban* is. A szegénysorzú betegek rendszeres támogatásába vonja be jobbmódú és jószívű híveit is, főképen a katolikus akció Káritatív Bizottságának tagjait (v. ö. 144. és 1027. §).

480. § — A buzgó lelkipásztor — az Egyház óhaja szerint — álljon beteg hívei mellett halálküzdelmükben is. Ilyenkor még egyszer részesítse őket általános feloldozásban és (ha előbb nem tette volna) pápai áldásban; imádkozza el a hozzátartozókkal együtt a „*Commendatio animae*“ és „*In expiratione*“ imákat (Rit. Rom. tit. V. cap. VII.—VIII.) és szeretettel támogassa betegeit kimulásuknak döntő fontosságú perceiben (468. kán. 1. §).

Szóval és főképen viselkedésével *fejezze ki gyakrabban hívei előtt készségét* erre az értékes szeretetszolgálatra, amelyért Isten gazdagon meg fogja őt jutalmazni és amely híveinek lelkigyermeki bizalmát hathatósan fogja számára biztosítani.

481. § — A plébánosok és esperesek fordítsanak különös gon-

dot *beteg paptársaik* testi, lelki és anyagi támogatására (110. és köv. §).

Részesítsék rendszeres és szerető gondozásban a *kórházban fekvő betegeket*. Tartsanak jóviszonyt az orvosokkal és kérjék az ő közreműködésüket is a kórházi betegek lelki gondozásában.

482. § — A lelkipásztorok gyakrabban beszéljenek a halálról és az utolsó dolgokról és készítsék elő híveiket a *boldog kimúlásra*. Erre használják fel különösen az első pénteki szentgyónást és ajtatósságot. Szoktassák híveiket olyan búcsúimák mondásához, amelyekkel az Egyház boldog halálért esedezik; első csütörtökön vagy pénteken (vagy az első vasárnapi megkérlelő ajtatósságon) egy-egy ilyen imádságot a hívekkel együtt közösen is mondjanak el (v. ö. PPO. 591. köv.).

7. Az egyházi rend szentsége

483. § — A papnevelőintézet növendékei a *bölcselet első évfolyamában*, kellő próbaidő után ünnepélyes keretek közt kapják meg a *papi ruhát*.

A beöltözést *lelki gyakorlat* előzi meg. A lelki gyakorlat végén a Főpásztor vagy megbízottja a kápolnában *megáldja az új papi ruhákat* (*Rit. Rom. Appendix I, 13: Benedictio habitus clericalis*, és vele együtt minden növendék részére feszületet is. Majd megmagyarázza e szent ruha jelentőségét és buzdítja a növendékeket, hogy azt szentül viseljék, a keresztet pedig szent örökségüknek tekintsék, amely őket életük minden útján kísérje. Utána a feszületet és a papi ruhát minden növendéknek sajátkezűleg átadja.

Az új növendékek beöltözésének napja kedves szemináriumi ünnep legyen, amelyet *házi ünnepély* tartásával tesznek az előjárók emlékezetessé.

484. § — A teológiai tanfolyam növendékei, ha egyébként erre alkalmasak,

a) *az I. év második felében*, miután az egyházi rendről, a klerikusok jogairól és kötelességeiről szóló tudnivalókat alaposan megtanulták, megkapják a Szenvedő Jézus töviskoronájának jelét: *a hajkoronát*;

b) *a II. és III. éven* a decemberi szentelés alkalmával két-két *kisebb rendet* kapnak;

c) *IV. évesek* a decemberi kántorböjt szombatján a *subdiacónatust*, *nagyböjt kántorböjtjén a diaconátust*, a pünkösdi kántorböjt szombatján a *presbyterátust* kapják.

d) *Az újmisések év végéig* lehetőleg a szemináriumban maradnak, hogy egy ideig előjáróik felügyelete alatt gyakorolják az áldozópapi teendőket.

485. § — A növendékek minden szentelés előtt legalább két

hónappal írásban *kéri* a következő rendet. Az előljárók a Főpásztor megbízásából a S. C. de Sacramentis 1930. dec. 27-én kiadott Instructiója szerint (AAS. XXIII, 120—129) gondos *hivatásvizsgálást* (scrutinium) végeznek. E vizsgálat eredményét jegyzőkönyvbe foglalják (Protocollum Scrutiniorum) és a Főpásztorhoz terjesztik.

Az előljárók főképen a nagyobb rendekre *csak azokat a jelölteket ajánlják*, akiknek alkalmas voltáról pozitív bizonyítékok alapján erkölcsi bizonyosságot szereztek (973. kán. 3. §). Az egyes növendékek alkalmas voltáról *titkos szavazással* döntenek.

486. § — Ha a Főpásztor szükségesnek találja, szentelésre bocsátás előtt az *érdekelte plébánosoknak, esetleg megbízható világi egyéneknek* a véleményét is kikéri. Ezért is a plébánosok éber szemmel figyeljék a náluk szünetelő papnövendékeket, hogy a Főpásztor felszólítására egészen határozott, jól megindokolt feleletet tudjanak adni a 15. számú függelékben foglalt kérdőpontokra.

487. § — *A szeminárium rektora* (vagy helyette a tanulmányi felügyelő) a hajkorona feladása előtt álló I. éves növendékek kánoni kellékeit már az iskolai év elején *megvizsgálja*: 1. megvan-e a 993. kánonban megkívánt összes *okmányaik* és a hiányzó okmányok pótlását sürgeti; 2. mely növendéknek van szüksége a 994. kánon szerint *litterae testimoniales*-re; 3. illetékes-e az egyházmegye Főpásztora a 956. kánon szerint az összes növendékek szentelésre; ha nem: idejében jelenti a Főpásztornak a *litterae dimissoriales* megszerzése végett; 4. nem merül-e fel valamely növendéknél *kánoni akadály vagy szabálytalanság*, hogy ez alól is idejében lehessen felmentést kérni.

E vizsgálat eredményéről *táblázatos kimutatást* készít és azt a Főpásztorhoz terjeszti.

488. § — *Az idegen egyházmegyében született vagy onnan jövő növendékek*

a) *a hajkorona felvétele előtt* a következő esküvel tanusítják azt a szándékukat, hogy állandóan az egyházmegyében akarnak maradni (956. kán.):

Ego N. N., cum habeam simplex domicilium sine origine in dioecesi N., ad normam Juris coram Domino voveo ac juro in eadem dioecesi me perpetuo manere velle.

Sic me Deus adjuvet et haec sancta Dei Evangelia quae manibus meis tango.

Datum, die mensis, anni

Coram me:

N. N.

.

tonsurandus

b) *Akinek az egyházmegyén kívül való viselkedéséről az illetékes Főpásztor nem tud kellő felvilágosítást adni*, az ugyancsak a hajkorona előtt pótesküvel bizonyítja, hogy kánoni akadály nem forog fenn nála (994. kán. 2. §). Az eskü szövege:

Ego N. N., cum post pubertatem per tot Dioeceses sim vagatus, ut impossibile sit ab omnibus Ordinariis litteras habere testimoniales, hoc juramento interposito juro me in diversis illis Dioecesibus commorando nullum, in quantum scio, contraxisse canonicum impedimentum aut irregularitatem.

Sic me Deus adjuvet et haec sancta Dei Evangelia quae manibus meis tango.

Datum, die mensis, anni

Coram me:

N. N.

.

tonsurandus

489. § — *Az alszerpapság előtt fokozott gondossággal kell megvizsgálni a jelöltek helyes szándékát és alkalmasságát.*

a) Minden szentelendőt alapos *orvosi vizsgálatnak* kell alávetni és az orvos bizonyítványát okmányaihoz csatolni.

b) A lelkiigazgató megmagyarázza nekik a lépés fontosságát és a jelöltekkel írásos *hivatásvizsgálást* is végeztet, amelyet a lelkiigazgató is láttamoz. Ez is a szentelendő irataihoz csatolandó.

c) Megmagyarázandó a szenteléskor felolvasandó „*Declaratio*“ szövege, hogy a szentelendők teljes öntudatossággal vállalják a nagyobb rendekkel járó kötelezettségeket. Jó, ha a szentelendők kifejezetten is tisztasági fogadalmat tesznek.

d) Szentelés előtti napon a szentelendők a rektor (vagy helyettese) kezébe letszik a katolikus *hitvallást* (1406. kán. 1. § 7. szám) és az *antimodernista esküt*. Előbb azonban gondosan tanulmányozzák át az eskü szövegét, hogy az eskütétel valóban hitvallási cselekmény legyen.

490. § — *Az egyházmegye papjai az egyházmegye szolgálatának címére („ad titulum servitii dioecesis“) szentelődnek. Az alszerpapi szentelés előtt az előljárók oktassák ki a szentelendőket ennek a címnek a jelentőségéről: arról a szent kötelekről, amely őket ezután egyházmegyéjükhöz fogja fűzni és az e címmel vállalt kötelezettségekről.*

Szentelés előtt a Főpásztor kezébe a következő esküt teszik:

Ego N. N. candidatus ad ordinem subdiaconatus, titulo servitii dioecesis suscipiendi, ad normam Juris spondeo ac juro me dioecesi perpetuo inservituum, sub Ordinarii praedictae dioecesis pro tempore auctoritate.

Sic me Deus adjuvet et haec sancta Dei Evangelia quae manibus meis tango.

Datum, die mensis, anni

Coram me:

N. N.

.

ordinandus subdiaconus.

491. § — *A szentelendők még a szentelési lelkigyakorlat előtt leteszik az előírt vizsgálatot (examen ordinandum, 996. kán.). E vizsgán a papnevelő intézet rektora elnököl és az egyes vizsga-*

tárgyak szaktanárai kérdeznek. A vizsgálat eredményét a kérdező tanárok aláírásukkal együtt bevezetik a scrutiniumos jegyzőkönyvbe.

E vizsgák anyagát lásd a 16. számú függelékben.

492. § — A szentelendők lelki és liturgikus előkészítéséről a lelkiigazgató gondoskodik.

a) A tonzura feladása előtt minden növendék kézhezkapja az egyházi rend kiszolgáltatásának teljes latin szövegét, hogy azt a lelkiigazgató értelmezése mellett áttanulmányozhassa, a szentelés szertartásait alaposan megismerje és azokat a szentelés előtt s majd később is gyakran átelmélkedhesse.

b) A lelkiigazgató még a szentelési vizsgák előtt a felveendő rendekről *alkalmas tanításokat* és buzdításokat ad; a szentelés szertartásait és a renddel járó kötelességeket elmélkedés alakjában is feldolgozza.

c) *A szentelési lelkigyakorlatokban* a szeminárium előljárósága tartsa meg lelkiismeretesen az 1001. kánon előírásait és a S. C. Sacr.-nak e kánont magyarázó rendelkezéseit.

E szentelési lelkigyakorlatok *ne mozogjanak általánosságban*, hanem legyenek a felveendő rendekre való közvetlen lelki előkészület és amennyiben lehetséges, a fentidézett Instructio szellemében minden szentelendő az összes rendek felvétele során járja végig a *Sz. Ignác-féle lelkigyakorlatnak mind a négy hetét* (S. C. Sacr. 1928. ápr. 27. AAS. XX, 359—362).

493. § — A nagyobb rendek fölvétele előtt a Főhatóság kellő időben közli az érdekelt plébánosokkal a szentelendők nevét *kihirdetés végett* (998. kán.).

a) *A plébános* a legközelebbi vasárnapon vagy ünnepen a szószékről a *következő szavakkal* hirdeti ki a szentelést:

„Örömmel közlöm kedves híveimmel, hogy a megyés Főpásztor Ónagyméltósága községünk (városunk) szülöttét, N. N. papnövendéket (alszerpapot, szerpapot) . . . hó . . . napján (vagyis jövő szombaton), a székesegyházban alszerpappá fogja szentelni és ezzel véglegesen felveszi az Egyház szolgálatába (vagy: szerpappá, áldozópappá fogja szentelni). Felkérem a híveket, hogyha netalán valaki komoly kifogást tudna e szentelés ellen, azonnal sziveskedjék azt hivatalosan közölni velem.“

b) A hirdetés alkalmával néhány szívből jövő szóval *kérjen a hívektől buzgó imádságot*, hogy a szentelendő Istennek méltó, szentéletű szolgájává válják és haláláig hűségesen kitartson Isten szolgálatában (v. ö. 292. §).

c) A hirdetés eredményéről a plébános azonnal *jelentést* küld a Főpásztorhoz; ebben teljes őszinteséggel, minden elhallgatás nélkül megmondja a hívek és a saját véleményét a szentelendőről, a 486. §-ban közölt kérdőpontok tekintetbevételével.

d) Az örökfogadalmas szerzetesek szentelését nem kell kihirdetni (998. kán. 1. §).

494. § — Az ősegyház szent szokása szerint törekedjenek a lelkipásztorok a papszentelés nagyfontosságú ténykedésébe az összes híveket minél tevékenyebben belevonni. A Főhatóság körleveleiben közölni fogja a papszentelés idejét.

a) Valahányszor a Főpásztor általános papszentelést (ordinatio generalis) tart vagy áldozópapot szentel, minden szentmisében „De collatione sacrorum ordinum” oratio imperata-t kell mondani, a plébániai szentmise után pedig a pap a hívekkel együtt az „Opus Vocationum” füzetében feltüntetett alkalmi imádságot végezze.

b) Ha valamely plébánia szülöttét áldozópappá szentelik, az illető plébánián a szentelés előtt két vasárnap a szentmise után a hívek külön imádságot végeznek a szentelendőért; az áldozópappá szentelés napján pedig a plébános — lehetőleg az egész egyházközség részvételével — tartson a szentelendőért énekes nagymisét alkalmi buzdító beszéddel.

c) Ha a Főpásztor valamely egyházközség szülöttét saját plébániája templomában szenteli áldozópappá, a plébános terjessze a nép között a papszentelés szertartásának magyar szövegét; magyarázza meg a népnek előre e fölséges szertartás jelentőségét és az egész istentiszteletet, az éneket úgy rendezze be, hogy a hívek bittel és lelki épüléssel kapcsolódjanak bele az Egyház örömébe. E szentelési füzetek pár fillérért a papnevelőintézetben kaphatók.

d) A Főpásztor fogadása ilyenkor is úgy történik, mint bér-málás alkalmával (12. számú függelék).

495. § — A püspöki iroda a Szentelési Anyakönyvet az 1010. kánon előírása szerint pontosan vezeti: minden szentelést azonnal bejegyez és az alszerpapi szentelésről a születési hely plébánosát értesíti; a születési hely plébánosa pedig bevezeti a Keresztelttek Anyakönyvébe (191. §).

496. § — Jó, ha az újmisés első szentmiséjét csendes elvonultságban, esetleg valamely kegyhelyen mutatja be. Ha otthonában mutatja be, a plébános úgy rendezzen el mindent, hogy az újmise mindenkinek lelki épülésre szolgáljon.

a) Jóelőre figyelmeztesse az újmisés hozzátartozóit, hogy az újmisén, mint a lélek ünnepén, minden világias mulatság tilos. Semmi olyat ne engedjen meg a primicián, ami annak szent jellegével ellenkezne, aminő: a koszorus lányok alkalmazása, zene, tánc és világias lakoma; stb.

b) A templomot minél fényesebben ékesítse. Az ünnepély legfőbb dísze legyen az újmisés hozzátartozóinak a közös szentáldozása; ezt egészítse ki a többi hívek buzgó szentáldozása. Így az újmise az egész község ünnepévé leszen. Maga az újmisés és jelenlevő vérrokonai harmadiziglen, a rendes feltételek mellett, teljes búcsút nyerhetnek; minden más buzgó résztvevő pedig hét évi

búcsút nyerhet, ha a Szentatya szándékára imádkozik (PPO 629).

c) A *templombavonulás* a plébániáról történjék, egyházi körmenet módjára; semmi se emlékeztessen lakodalmas menetre.

d) A szülőknél vagy a manudaktor házánál szokásos *ebéd* legyen szerény; ne fajuljon zajos mulatsággá, ne zavarja meg az ajtatos hangulatot, amelynek az egész napon át kell hatnia.

e) A papság és rokonság lehetőleg teljes számban vegyen részt a *délutáni* istentiszteleten, amelyet szintén az újmisés végezzen. Gondoskodjék a plébános arról, hogy a primicia ne nyuljon késő esti órákba.

f) Az első szentmise épületes megüléseért az a lelkipásztor *felelős*, akinek templomában a primicia lefolyik. A primicia lefolyásáról 8 napon belül köteles a Főhatósághoz jelentést küldeni, — akkor is, ha az újmisés idegen egyházmegyei vagy szerzetes pap.

497. § — Az újmisések első szentmiséjük után és annak nyolcada alatt a következő imádsággal adhatnak áldást (S. C. Rit. 1878. jan. 30):

„*Oremus! Deus, qui charitatis dona per gratiam Sancti Spiritus tuorum fidelium cordibus infudisti, da famulis et famulabus tuis, pro quibus tuam deprecamur clementiam, salutem mentis et corporis, ut te tota virtute diligant, et quae tibi placita sunt, tota dilectione perficiant. Per Christum Dominum nostrum. R: Amen. Post eam dicatur: Benedictio Dei Omnipotentis, Patris et Filii et Spiritus Sancti descendat super vos (vel super te) et maneat semper. Amen*“ (Missale Rom.: Pro devotis amicis).

Aki az újmisés tenyerét a szentelés vagy első szentmise alkalmával tiszteletből megcsókolja, száznapi búcsút nyerhet (PPO 629).

498. § — *Újmisés háplánját* fogadja a plébános különös gondjaiba. Igyekezék őt zökkenés nélkül átvezetni a gyakorlati életbe, tartson tőle távol mindent, ami búzgóságát lelohasztaná; adjon neki könnyű alkalmat áhitatgyakorlatainak, főképen a gyakori szentgyónásnak a végzésére. Vezesse be a lelkipásztorkodás minden munkájába. Ugyanigy búzgólkodjék az a lelkipásztor is, akinek a plébániáján az újmisés működésének megkezdése előtt szünidejét tölti.

499. § — A Nemzetek Apostolának az intelme szerint a kézföltétellel kapott *kegyelmet* az áldozópapok *szítsák fel magukban* (I. Tim. 4, 14. és II. Tim. 1, 6.), de különösen papszentelésük évfordulóján.

Ünnepeljék meg minden évben *áldozópappá szentelésük évfordulóját* csöndes visszavonultságban, évi rekollekcióval. A papszentelés (nem az első szentmise!) évfordulóján a napi oratiók után külön commemoratio vehető „*Pro seipso sacerdote*“ (Orationes diversae, nr. 20), ha nem esik duplex I. classisra; ha akkor nem mondható, a legközelebbi, nem akadályozott napon vehető.

E napon imádkozzanak a „*magnum illud donum perseverantiae*“ ért; kövessék meg az örök Főpapot „*pro innumerabilibus peccatis, offensionibus et negligentis suis*“ és kérjenek sok áldást következő évi működésükre.

500. § — *Az ezüst- és aranymise* ne legyen gyarló emberek magasztalása, hanem Isten dicsőítése azért a sok jóért, amelyet törékeny szolgálai által művelt; legyen „a haszontalan szolgának“ alázatos bocsánatkérése és engesztelése sok mulasztásáért és gyarlóságáért.

8. A házasság szentsége

501. § — Amikor az Ur Jézus a házasságot szentségi méltóságra emelte, az emberiség életfáját akarta megszentelni és meg-nemesíteni, hogy a földi országoknak nemes polgárokat, Isten országának pedig sok, megszentülésre alkalmas gyermeket adjon. Ez a szentség tehát elsősorban nem a házasságralépők egyéni lelki javát célozza, hanem Krisztus szent Egyházának és az egész emberi nemnek a közjavát szolgálja. Azért az Egyház a házasság megszentelt jellegét mindenkor féltő gonddal védte és a házasságkötés föltételeit törvényeivel szabályozta.

Minél inkább fenyegeti napjainkban a házasságot a teljes elvilágiasodás veszedelme, annál szentebb meggyőződéssel vallja és hirdesse *Krisztus papja* az Egyház helyes tanítását a házasság szent voltáról, főképen XI. Pius pápának „*Casti Connubii*“ kezdetű apostoli körlevele alapján. Gyakrabban ismételje át a házasságjogot és jelen határozatokat; érdeklődjék az újabb rendelkezések iránt; tartsa meg mindenben lelkiismeretesen az Egyház előírásait.

502. § — A lelkipásztorok és a hitoktatók gyökereztessek meg a gondjaikra bízottak lelkében az Egyház tanítását a házasság szentségéről: szent céljairól, alaptulajdonságairól (egy és felbonthatatlan), a házassági akadályokról, a házasságkötés katolikus módjáról, szertartásairól és következményeiről (1018. kán.). Legyenek róla meggyőződve, hogy a házasságnak szent felfogása révén egyházközségük nagyszámú és szent nemzedékkel fog gyarapodni.

Minden módot és alkalmat használjanak fel erre: 1. az elemi iskolák utolsó osztályaiban, az ismétlő- és középiskolában okos tapintattal, de jól magyarázzák meg a házasságra vonatkozó keresztény kötelességeket; 2. a szószéken: egyes evangéliumokkal kapcsolatban, sorozatos hitelemző beszédekben, népmissziók alkalmával a serdült ifjúsághoz és a szülőkhöz intézett külön buzdításokban; 3. szülői értekezleteken tartsák ébren a lelkiismereteket; 4. ifjúsági egyesületekben csöpögtessenek eszményi, katolikus felfogást a jövő házások lelkébe; 5. különös gondal végezzék a jegyesek oktatását (515. §); 6. esketés alkalmával rövid, kedves

intelem alakjában adják elő a házasságra vonatkozó katolikus tanításnak egy-egy részletét (v. ö. 554. §); 7. ajánlatos a nép között terjeszteni a házasságról és családi életről írott okos *könyveket* vagy füzetkéket.

503. § — Lelkiatyai szeretettel és nyomatékosan figyelmeztessék a szülőket és a házasulandókat arra, hogy a házasság *igen szent és egész életükre döntően kiható lépés*; ehhez elsősorban Isten áldása és kegyelme szükséges. Ezt pedig csak úgy biztosíthatják maguknak, ha házasságukat a csalhatatlan Egyház szent törvényei szerint, az Egyház színe előtt, megfelelő lelki előkészülettel és a lelkiatya útmutatása szerint kötik. Az Egyház kikerülésével és annak törvényei ellenére kötött egybekelés Isten szemében nem érvényes házasság, nem is hozhatna számukra áldást és igazi boldogságot.

Azért a jó keresztény *lehelőszőr*, még mielőtt a polgári hatóságoknál jelentkeznék, *lelkipásztornak jelenti be* házassági szándékát, tőle kér tanácsot és megkérdezi, hogy az Egyház törvényei szerint nincsen-e akadálya tervezett házasságának.

I. ELŐKÉSZÜLET A HÁZASSÁGKÖTÉSRE

504. § — A lelkipásztornak minden házasságkötés előtt meggyőződést kell arról szereznie, hogy a tervbevett házasság *érvényesen és megengedett módon* megköthető-e; sőt úgy kell azt előkészítenie, hogy a jegyesek *szentül* kössék meg (v. ö. 1019. kánon 1. §).

Az előkészítés abban áll, hogy

1. a jegyeseket megvizsgálja; 2. beszerzi tőlük a szükséges okmányokat; 3. szabályszerűen kihirdeti; 4. oktatásban részesíti őket; 5. a házasulandók egyházi eljegyzést is köthetnek.

Az előkészítést az *esketésre illetékes plébános irányítja*; ha a jegyesek különböző plébániáról valók, az esketésre illetékes plébános a másik fél plébánosát az alábbi §-ok szerint mindenről értesíti (1020. kán. 1. §).

505. § — *A jegyesek vizsgálatát* minden házasság megkötése előtt a legnagyobb gonddal kell végezni.

a) E célból kívánatos, hogy *mind a két jegyes* még a polgári hirdetés megindítása előtt *személyesen jelentkezzék az esketésre* illetékes plébánosnál. Dícsérendő és fenntartandó az a szép szokás, hogy a szülő is elkíséri házasulandó gyermekét lelkiatyjához.

b) A jegyesek vizsgálatát *maga a plébános* végezze. Tekintse ezt egyik legfontosabb lelkipásztori munkájának és a lelkiatyai bizalomkeltés egyik legkedvezőbb alkalmának. *A segédlelkész* csak külön megbízás alapján végezheti.

c) A plébános az 1020. kán. szellemében, okos tapintattal, a

jegyesek körülményeihez és műveltségi fokához mért kérdésekkel győződjenek meg különösen a következőkről: 1. Ismerik-e a jegyesek a keresztény házasság lényegét, szent jellegét, céljait, egységét és felbonthatatlanságát? 2. Nincsen-e közöttük akár tiltó, akár érvénytelenítő akadály? A szükséghez képest sorolja fel a gyanítható akadályokat, főképen: vérrokonságra, sógorságra, az előbbi házasság kötelékére, özvegyeknél a bűntény akadályára fordítsa figyelmét; 3. megkérdezi őket: *Nem ígérték-e másnak házasságot?* 4. *Nem kényszeríti-e őket senki?* Szabad beleegyezéssel, egymás iránt érzett szeretetből akarnak-e házasságot kötni? 5. Tájékozik *vallási ismereteik* iránt és ha azokat fogyatékosoknak találja, a jegyesek oktatásában vagy más alkalmas módon gondoskodik hittani tudásuk megfelelő kiegészítéséről is (esetleg katekizmust vagy más hasonló könyvet ad nekik). De tisztán vallási ismereteik fogyatékosága címén nem tilthatja el őket a házasságkötéstől (Kódexmagy. Biz. 1918. jún. 2—3, ad IV. 3. AAS. X, 345).

d) *Ha a plébánosnak alapos gyanuja van* arra vonatkozólag, hogy egyik jegyest (többnyire a menyasszonyt) kényszerítik a házasságra, tapintatosan és illendően, lehetőleg négyszem közt, kérdezze meg őt erre vonatkozólag; ha gyanuja helytállónak bizonyul, lássa el őt okos tanáccsal és közölje aggodalmát szüleivel is. Ugyanígy járjon el, ha titkos (esetleg megbélyegző természetű) akadályt sejt vagy ha bármily okból emberileg előrelátható, hogy a tervezett házasság nem lesz szerencsés.

e) Ha netalán olyan *akadályt fedezne fel*, amely alól az Egyház vagy *nem adhat* vagy nem szokott adni felmentést, ezt őszintén mondja meg a jegyeseknek és beszélje le őket a tervezett házasságról. Ha *felmenthető* akadály van közöttük, idejében kérjen felmentést. Ha a felmentésért a Szentszékhez kell folyamodni, figyelmeztesse a jegyeseket arra, hogy ez néhány hetet fog igénybe venni, ezt türelmesen meg kell várniok. Ha valamely akadály fennforgásáról *kételye* támad, az 1031. kán. elvei szerint tisztázza a kérdést.

f) Ha a jegyesek *különböző plébániákhoz* tartoznak, a jegyesek vizsgálását az esketésre illetékes plébános végzi (1020. kán. 1. §); de a másik jegyes is jelentkezzen saját plébánosánál és hozzon erről az eskető plébánoshoz írásos értesítést a szükséges iratokkal együtt.

506. § — Ugyanakkor a plébános bekéri a házasulandóktól *a szükséges okmányokat*, különösen (ha nem helyben születtek) keresztlevelüket és a szabad állapotukat bizonyító okmányokat (1021. és 1030. kán. 1. §).

a) *A keresztlevél* legyen *újkeletű*, hogy az Észrevételek rovatában már szerepeljenek az esetleges utólagos bejegyzések (191. §).

b) Ha a jegyesek nem tudják felmutatni, az esketésre illetékes

lelkész *kérje azt hivatalosan* a keresztelő lelkésztől. Ez hivatalból díjmentesen tartozik azt azonnal megküldeni (233. §).

c) *Messziről jött* egyének keresztlevelét nagy gonddal kell felülvizsgálni (228. §).

d) Ha valamely jegyes keresztlevelét bármely okból nem tudná beszerezni, *a keresztelés megtörténtét* a 779. kán. szerint kell bizonyítani (lásd 224. §).

e) Ha *katolikus jegyesnél* akár a keresztség fölvétele, akár érvényessége ellen komoly *kétely merülne fel*, a házasságkötés előtt feltételesen meg kell keresztelni (v. ö. 374. §).

507. § — Ismeretlen jegyeseknél fordítson a plébános különösen nagy gondot *szabad állapotuk bebizonyítására* (1020. és 1097. kán. 1. §, 1. szám; v. ö. S. Cong. Sacr. 1921. júl. 4-i Utasítása, AAS. XIII, 348—349). Ez a bizonyítás az esetek különbözősége szerint a következőképen történik:

a) *nőtleneknél, hajadonoknál elegendő* az illetékes plébános bizonyítványa az újkeletű keresztlevellel, amelynek észrevételi rovatában házasságkötés nem szerepel;

b) *özvegyeknél: a meghalt hitvestárs haláláról* szóló egyházi anyakönyvi kivonat; a másik hitves *eltűnése esetén: az egyházi Főhatóságnak* holtnaknyilvánítási végzése, illetőleg az egyházi bíróságnak jogerős ítélete erről (v. ö. 562 §);

c) az előbbi házasság *érvénytelennek nyilvánítása* esetén az erről szóló jogerős egyházi ítélet (v. ö. 1897. és 1992. kán.);

d) az előbbi házasság *kötelékének megszűnése* esetén (az 1119. és 1120. kán.) az erről szóló hivatalos egyházi bizonylat.

e) *Halálveszedelem* esetén, ha más bizonyíték nem szerezhető be, elegendő a felek eskü alatt tett vallomása (1019. kán. 2. §).

f) *Állandó lakóhellyel nem bíró egyéneknél, pl. kóborcigányoknál* (vagi), a plébános különös gondossággal gyűjtse össze a szabad állapot mellett és esetleg ellene szóló érveket, terjessze azokat elbírálás végett a Főpásztor elé és szükség esetén kívül ne eskesse meg őket a Főpásztor engedélye nélkül (1032. kán.);

g) ugyanígy járjon el a máshonnan *kivándorolt munkásokkal*, ha csak teljes bizonyosságot nem tud szerezni szabad állapotukról (S. C. Sacr. 1921-i, fentidézett utasításának 4. pontja). Ha mégis ilyen, távoli vidékről elszármazott egyéneknél valamilyen okból sürgős volna a házasságkötés és nem lehet bevárni a bizonyítékok beszerzését, a Főpásztor állapítja meg a bizonyításnak (illetőleg valószínű bizonyításnak) azt a módját, amely lehetséges (1023. kán. 2. §); esetleg elegendő két, arról a vidékről származó tanu-
nak eskü alatt tett vallomása, vagy ha kettő nem akad, egy megbízható tanu vallomása; esetleg a felek pótesküje, stb. (v. ö. Kódexmagy. Biz. 1918. jún. 2—3, ad IV, 4. AAS. X, 345).

508. § — Terjessze ki figyelmét a plébános *az állami házassági akadályokra* is és ebben a tekintetben is adjon híveinek okos.

lelkiatyai tanácsokat. A polgári házassági akadályokat lásd a 17. számú függelékben.

509. § — A jegyesek vizsgálata után, a beszolgáltatott okmányok alapján a plébános a házasulandók adatait pontosan *beírja a Jegyesek Naplójába*, innen majd a szükséges adatokat a házassági *Hirdető könyvbe* is (201. §). Ugyanakkor megbeszéli a jegyesekkel a jegyesoktatás idejét és módját. Ezután szabályszerűen megkezdheti a hirdetést.

Ha a jegyesek különböző plébániákhoz tartoznak, akkor az esketésre illetékes plébános a vizsgálat eredményéről a *másik fél plébánosát* hivatalosan *értesíti*: közli vele a jegyesek adatait és kéri őt, hogy lehetőleg vele egyidőben ő is hirdesse ki a jegyeseket saját templomában és a hirdetés eredményéről őt értesítse.

510. § — Ha a jegyesek szabályszerű egyházi eljegyzést is óhajtanak kötni, a plébános pontosan az 1017. kánon szerint járjon el, különben az eljegyzés egyházilag nem volna érvényes. Ezt az egyházi eljegyzést a tanuk nevével együtt a *Jegyesek Naplójában* vezesse be az Észrevételek rovatába.

511. § — Minden házasságot a templomban *ki kell hirdetni* (1022. kán.). A házasulandók hirdetése *plébánosi jog* (462. kán. 4. sz.). Azt a jegyesek saját plébánosa végzi, két különböző plébánia híveit mind a két plébános a saját templomában. Az állandó lakóhellyel nem bíró házasulandókat (vagi) tényleges tartózkodásuk helyén kell hirdetni. A hirdetésnél a plébános az 1023—1025. kánonok szerint járjon el. Ezenfelül tartsa meg a következőket:

a) A *leányegyházakban* lakó jegyeseket a plébánia-templomban eszközölt hirdetésen kívül a leányegyház templomában is ki kell hirdetni, ha van ott népes istentisztelet.

b) *Eltörölt* és fogadott ünnepeken nem szabad hirdetni.

c) A hirdetés lehetőleg a plébániai *nagymisével kapcsolatosan*, az utolsó evangélium után történjék; *délutáni* istentiszteleten csak szükségből és csak akkor végezhető, ha ezt az ájtatosságot is sokan látogatják.

d) *Nagyobb városokban* a lelkipásztor jól indokolt kérésére a Főpásztor a templomi hirdetőablán való hirdetést is meg fogja engedni az 1025. kán. szerint.

e) A hirdetés minden plébánián egyöntetűen a *következő szöveggel* történjék:

Az Anyaszentegyház házasságot hirdet:

.-ban született és-ben lakó N. N. róm. kat. nőtlen gazdálkodó (özvegy kereskedő), N. N. és N. N. szülők fia (született: 1918 hó-án) házastársul veszi-ban született és-ban lakó N. N. róm. kat. hajadont (özvegyet), N. N. és N. N. szülők leányát (született: 1920 hó-án).

Hirdettetnek először: 1939. jan. 6.

„ *másodszor: 1939. jan. 8.*

„ *harmadszor: 1939. jan. 15.*

Aki a nevezett jegyesek közt házassági akadályról tudna, tartsa keresztény kötelességének azt minél előbb jelenteni a plébánia-hivatalban (v. ö. Rit. Rom. tit. VII. cap. I, 8).

f) Évenként egyszer-kétszer tanácsos nyomatékosabban is figyelmeztetni a híveket, hogy a netalán tudomásukra jutott házassági akadályokat lelkiismeretben kötelesek bejelenteni (1027. kánon.)

g) Ha a jegyesek a házasságot a hirdetés után *hat hónapon belül* nem kötnék meg, újból ki kell őket hirdetni (1030. kán. 2. §).

512. § — Ha a jegyeseknek netalán *több helyen volna lakásuk* vagy *quasidomicilium-uk* (92. kán.), mindegyiken hirdetendők.

Ha valamely jegyes serdült korának elérése után (férfinél betöltött 14, nőnél 12 év, v. ö. 88. kán.) *hat hónapnál tovább idegen plébánia területén tartózkodott*, de ezzel kapcsolatban *semmi kétség sem merül fel* szabad állapotára vonatkozólag, nem szükséges ezen az idegen helyen is kihirdetni. Ha ellenben *komoly kétség merülne fel*, az illetékes plébános forduljon bizalmas felvilágosításért az illető tartózkodási hely plébánosához, — és pedig: az egyházmegye területén belül közvetlenül, ha pedig a vett válasz után is fennmarad a kétség vagy ha *idegen egyházmegyében való tartózkodás* kapcsán felmerült kételyről van szó, kikérendő az egyházmegyei Főhatóság utasítása (v. ö. 1023. kán.).

513. § — *Vegyes vallású jegyesek*, miután a vegyes vallás akadálya alól felmentésben részesültek, általában hirdetendők, de a nem-katolikus jegyes vallását nem kell megemlíteni. — Ha azonban e hirdetés bármely ésszerű okból nem végezhető, nem kell felmentést kérni alóla.

Ellenben *valláskülönbség esetében* az akadály alól való felmentés után sem kell a házasságot hirdetni (v. ö. 1026. kán.).

Ugyszintén nem kell hirdetni a *matrimonium conscientiae*-t (1104. kán.).

514. § — A házassági hirdetések alól a Főpásztor törvényes okból *felmentést* adhat. Ha a jegyesek különböző egyházmegyékhez tartoznak, a felmentést mind a két jegyes számára az a *Főpásztor* adja meg, akinek egyházmegyéjében esküdni fognak, — akkor is, ha idegen egyházmegye területén kellene hirdetni (1028. kánon).

a) A felmentést a jegyesek nevében megfelelő formában és kellő indokolással az esketésre *illetékes lelkész kéri* a Főpásztortól.

b) Ha a polgári házasság napja már ki van tűzve és a jegyesek nem tudják vagy nem hajlandók házasságkötésüket a három hirdetés megtörténte utáni időre elhalasztani, a Főpásztor általános felhatalmazása alapján a *plébánosok* és *plébánoshelyettesek*

felmentést adhatnak a *második és harmadik hirdetés alól* úgy saját híveiknek, mint más plébániákhoz tartozó jegyeseknek. De a felmentés megadását utólag kötelesek Főpásztoruknak bejelenteni és a Házassultak Anyakönyvében megfelelő helyen bejegyezni.

c) *Sőt nagyon sürgős esetekben*, ha már csak táviró vagy távbeszélő útján lehetne felmentést kérni, saját lelkiismeretük szerint, utólagos bejelentés kötelezettsége mellett ugyancsak a plébánosok *mind a három hirdetés alól* is felmenthetnek. De úgy oktasák és szoktassák híveiket, hogy ilyen felmentésekre csak igen ritkán legyen szükség.

515. § — A jelentkezéstől a házasság megkötéséig terjedő időben a jegyeseket alapos *oktatásban* kell részesíteni és a házasság szentségének szent föl vételére lelkileg előkészíteni.

a) A jegyesek oktatása *rendkívül fontos* lelkipásztori teendő; csak ez biztosítja az új család igazi keresztény megalapozását és a jegyesek egész életére kihat. Azért *egyetlen házasság előtt sem szabad azt elmulasztania*. Vegyes házasság esetén hívja meg a plébános a másvallású jegyest is. A *műveltebb* osztályhoz tartozó jegyeseknek is nagy szükségük van erre az oktatásra. Ezeknek a plébános alkalmas könyvet (esetleg a „Casti Connubii“ ap. körlevél szövegét) is adhat tanulmányozás végett; így az oktatást megkönnyítheti és mélyítheti is.

b) Az oktatást végezze a plébános *személyesen*. Csak nagyon fontos okból és csak egy-egy esetre kérheti fel erre idősebb, tapasztaltabb segédlelkészét.

c) Ha a jegyesek *két különböző plébániához tartoznak*, a két érdekelt plébános, a jegyesek körülményeinek tekintetbevételével, egyezzen meg abban, hogy vagy mindegyik maga oktatja saját hívét, vagy az eskető lelkész oktatja mind a két jegyest.

d) Az oktatás a jegyeseknek *megfelelő* időben, rendszerint a plébánia *hivatalos helyiségében* történik. De ha egyszerre több pár jár oktatásra, végezhető a katolikus iskolában vagy más alkalmas egyházi helyiségben. Ha a menyasszony nem vőlegényével együtt jön oktatásra, okvetlenül kísérje el anyja vagy idősebb nőrokona.

e) A jegyesek oktatásának *tárgya*: a jegyesek netalán fogyatékos vallási ismereteinek kiegészítése (505. §) és a házasságra vonatkozó ismeretek közlése az 1033. kán. szellemében.

Ezeket a tanításokat *nem szabad ötletszerűen* adni, hanem előre elkészített terv szerint, okosan, előre jól átgondoltan, nagy tapintattal, lehetőleg a „Casti Connubii“ ap. körlevél fejtegetései nyomán, lehetőleg 4—6 tanításra beosztva, a *18. számú függelékben szereplő minta szerint*.

Az előszóval adott oktatást a lelkipásztor alkalmasan kiegészítheti azzal, hogy a házasságról és a katolikus családi életéről népszerűen, de alaposan megírt *könyvecskét ad a jegyesek kezébe*.

f) A jegyesek oktatásának elvégzését a Jegyesek Naplójába dátummal együtt *be kell jegyezni*. Az *esperes* hivatalos látogatása alkalmával győződjenek meg e szent lelkipásztori kötelesség pontos végzéséről.

516. § — Ha az egyik jegyes előkészítését és hirdetését nem az esketésre jogosult plébános végezte, ez az eredményről az eskető lelkészt hivatalos „*elbocsátó levélben*“ értesíti (1029. kán.).

Az elbocsátó levél a következőket tartalmazza: 1. közli a jegyesvizsgálatnak és a szabályszerű *hirdetésnek* megtörténtét és eredményét; 2. tanúsítja, hogy a jegyes gondos *oktatásban* részesült; 3. közli, hogy a jegyes elvégezte-e már *szentgyónását* és szentáldozását vagy pedig a másik jegyessel együtt fogja elvégezni; 4. végül jól előkészített hívét az Urban házasságkötésre *elbocsátja*.

II. A HÁZASSÁGI AKADÁLYOKRÓL

517. § — A lelkipásztorok *tanulmányozzák* lelkiismeretesen a házassági akadályokra vonatkozó egyházi törvényeket; oktassák ki híveiket is a gyakrabban előforduló akadályokról, továbbá azokról a bölcs okokról, amelyek miatt az Egyház akadályokat állít fel és az akadályok alól való felmentés módjáról (v. ö. 1018. kán.; Rit. Rom. tit. VII. cap. I, 2—3).

518. § — A lelkipásztornak gyakrabban kell *elbírálnia* valamely házasság *érvényességét* (áttérésnél, a gyóntatószékben, halálos ágyon, második házasságkötés előtt, köteléki per megindításánál, stb.) Azért a házassági akadályok kötelező erejére vonatkozóan jól kell ismernie a következő alapelveket:

a) Az Egyház házassági törvényei nemcsak a katolikusokat, hanem *minden megkeresztelt egyént* köteleznek (v. ö. 12. és 87. kán.), hacsak valamely törvény alól maga az Egyház kifejezetten ki nem vette őket; így az új ET kivette őket a valláskülönbség akadályá alól és a kötelező forma alól (v. ö. 528. és 550. §). Ha tehát protestánsok, szakadárok vagy hitehagyottak érvénytelenítő akadály ellenére házasságot kötnek, ez a házasság érvénytelen, akár tudtak az akadályról, akár nem (16. kán.).

b) De az ET előírásai nem kötelezik a *keleti* (román, ruthén, örmény) *szertartású katolikusokat*. Ezek egymás közt kötött házasságának az érvényességét tehát nem a latin Egyház házasságjoga szerint, hanem saját egyházi törvényeik alapján kell elbírálni (1. kán.). Az ő házasságukról felmerülő kérdésekben legcélszerűbb az illetékes plébánostól vagy Főpásztortól biztos felvilágosítást kérni.

c) *A meg nem keresztelt* egyéneket egymás közt kötött házasságuknál csak az isteni jogon alapuló akadályok kötelezik, nem a tisztán egyházi akadályok. A lelkipásztornak tehát pon-

tosan kell tudnia, hogy mely akadályok alapulnak természetjogon vagy tételes isteni jogon.

d) Az 1918. május 19-ike előtt kötött házasságok érvényességét a Kódex előtt érvényes, régi házassági törvények szerint kell elbírálni. Akiknek a fent jelzett idő előtt kötött házassága olyan akadály miatt (pl. 4-ik fokú oldalági vérrokonság miatt) volt érvénytelen, amelyet a Kódex eltörölt, e házasság a Kódex után is érvénytelen marad, azt rendezni kell (Kódexmagy. Biz. 1918. jún. 2—3, ad IV. 7. AAS. X, 346).

519. § — A házasságot tiltó *egyszerű fogadalomnál* a plébános jól figyelje meg a fogadalom természetét:

a) A magánosan tett fogadalom az 1311. kán. eseteiben néha *önmagától* is megszűnhetik; ha valamilyen okból megszűnt, nem kell felmentést kérni alóla.

b) Szerzetben tett, ú. n. *nyilvános fogadalmak* és az 1309. kánonban körülírt *két magánfogadalom*, t. i. az örökös és tökéletes tisztaságnak, valamint a szerzetesrendbe való lépésnek a fogadalma (ha megvan az e kánonban előírt két föltétel is), *fenntartott fogadalmak*; ezek alól csak a Szentszék adhat felmentést. A többi magánfogadalom alól megfelelő okból a Főpásztor is felmenthet (1313. kán.).

A szerzetesek módjára közös életet élő társulatok fogadalmi csak magánfogadalmak (v. ö. 673. kán.).

c) A fogadalom alól *csak fontos okból* adható felmentés; megfelelő ok nélkül adott felmentés nemcsak tilos, hanem érvénytelen is volna (84. kán.).

520. § — A teljes jogú *örökbefogadásból* nálunk egyházi szempontból is *tiltó* házassági akadály származik: 1. az örökbefogadó — és az örökbefogadott, valamint annak vérszerinti leszármazottai között; 2. az örökbefogadó — és az örökbefogadottnak volt házastársa között, valamint megfordítva: az örökbefogadott és az örökbefogadónak volt házastársa között; 3. az örökbefogadó — és az örökbefogadott leszármazottjainak volt házastársa közt, valamint fordítva is: az örökbefogadott — és az örökbefogadó leszármazottjának volt hitvestársa közt (v. ö. 1059. kán. és a polgári házassági törvény 131. §).

Ez az akadály kettős: polgári és egyházi akadály. Épen azért úgy a *polgári*, mint az *egyházi hatóságtól* külön kell *felmentést* kérni.

521. § — A katolikus Egyháznak, különösen a mi missziós területünkön, igen nagy kárt okoz a *vegyes házasság*: évenként sok ezer lelket ragad el tőle, a megmaradók lelkébe pedig a vallási közömbösség veszedelmét csempészi belé. — A buzgó lelkipásztornak mélyen át kell éreznie ezt a veszedelmet, azért Anyaszentegyházunknak nemcsak a szigorú törvényeit kell a legnagyobb lel-

kiismeretességgel megtartania, hanem óhaját is apostoli buzgalommal teljesítenie (v. ö. 1050 és köv. §).

a) Okosan, de határozottsággal hirdesse az Egyháznak erre vonatkozó tanítását. Vesse a hívek lelkébe, hogy az a szülő vagy jegyes, akinek hibájából egyetlen lélek is elvész Krisztusnak egyedül igaz Egyháza számára, az Isten joga és Jézus parancsa ellen vét és alig helyrehozható bünt követ el. Minden buzgósággal törekedjék híveit a vegyes házasságról lebeszélni, azt megelőzni.

b) Ha nem tudja megakadályozni, legalább azon fáradjon, hogy ne Isten és az Egyház törvényei ellen, hanem szabályszerű felmentéssel kössék meg (1060. és 1064. kán.).

c) Katolikusoknak *atheista* szervezethez tartozó egyénnel tervezett házassága is vegyes házasságként bírálendő el (Kódexmagy. Biz. 1934. júl. 30. ad I. AAS. XXVI, 494).

522. § — Amikor a plébánosok a vegyes vallás akadályai alól felmentést kérnek, ne csak pontosan kívánják meg a felmentés összes előfeltételeit, hanem *tegyék* e feltételeket *szívügyükké*: kössék a katolikus jegyesnek lelkére súlyos lelkiismereti felelősséget és kövessenek el mindent, hogy hanyagságukból vagy gondatlanságukból egy lélek se vesszen el az Egyház számára.

A felmentéshez okvetlenül megkívántatik:

a) hogy a jegyesek az 1061. és 1062. kánonban foglalt kötelezettségek („kauciók“) teljesítését írásban, eskü alatt, a nálunk szokásos szöveg szerint vállalják; a férfijegyesnek szentül meg kell ígérnie, hogy a kultusztörvény 47. cikkelyében biztosított jogánál fogva az összes születendő gyermekeket az állami anyakönyvbe katolikusnak fogja bejegyeztetni és mind a két jegyes katolikus módon fogja azokat megkereszteltetni és nevelni.

b) A vállalt kötelezettségek leendő teljesítéséről a plébánosnak teljes *erkölcsi bizonyosságot* kell szereznie. Azért a felek szavahihetőségéről és megbízhatóságáról egészen meg kell győződnie. Ha a feltételek leendő teljesítése nem egészen bizonyos, akkor az akadály alól való felmentés *érvénytelen* volna (S. Off. 1932. jan. 14. AAS. XXIV, 25.).

c) A jegyeseknek meg kell ígérniök, hogy házasságukat *katolikus módon* fogják megáldatni — és sem előtte, sem utána nem mennek nem-katolikus pásztorhoz (1063. kán.).

d) A „kauciók“ megígérése csak előfeltétele, de még nem indokolása a felmentés megadásának; ezt *súlyos okokkal* is kell támogatni (1061. kán. I. §, I. sz.).

523. § — A lelkipásztor *később is kísérje* állandóan lelkiatyai *figyelemmel* a vegyes vallású családokat:

a) Az állami anyakönyvbe való rendszeres betekintés útján is győződjék meg róla, hogy a szülők lelkiismeretesen *teljesítik-e vállalt kötelezettségüket* (v. ö. 196. §).

b) Fordítson nagy gondot a vegyes házasságból származó

gyermek mélyen vallásos nevelésére és így törekedjék a vallási elközlönyösödés veszélyét ellensúlyozni.

c) Az egyházi felmentés és esketés nélkül, *érvénytelenül kötött* vegyes házasságokat is tartsa számon; foglalja e híveit búzgó imádságaiba és használjon fel minden eszközt és kedvező alkalmat (misszió, sorscsapások, halálos betegség...), hogy házasságukat az Egyház törvényei szerint rendezze és őket Istennel kibékítse (v. ö. 1056. §).

d) Aki házasságát *nem-katolikus lelkész előtt* köti, gyermekeit nem-katolikus felekezetnek igéri, nem-katolikus módon keresztelteti vagy neveli, az Főpásztorának fenntartott kiközösítésbe esik (2319. kán.). Erre okosan, de kellő nyomatékkal, gyakrabban kell figyelmeztetni a híveket.

524. § — Óvja a lelkipásztor híveit *méltatlan egyénekekkel* való házasságkötéstől is:

a) Ilyenek elsősorban azok, akik *katolikus hitüket nyilvánosan elhagyták* és az Egyháztól kárhoztatott *titkos társulatok tagjai*. A velük kötött házasság úgy a katolikus jegyesnek, mint a születendő gyermeknek hitére nézve ugyanolyan, sőt sokszor még nagyobb veszélyt jelent, mint a vegyes házasság. Ha valamely hívét semmiképen sem tudná ilyen házasságtól visszatartani, ne eskesse meg, míg kellő biztosítékokat nem kapott és a Főpásztor utasítását ki nem kérte (1065. kán.).

b) Ugyanígy, lehetőleg csak a Főpásztor engedélyével eskesse meg a *nyilvános bünösöket* és a nyilvánvalóan *egyházi fenyíték alatt álló egyéneket*, ha nem hajlandók a házasságkötés előtt gyónni, illetőleg az Egyházzal kibékülni (1066. kán.).

525. § — *A korhiány érvénytelenítő akadály*a nálunk ritkán fog előfordulni (1067. kán.).

De óvja a lelkipásztor a *kiskorúakat* attól, hogy szülők tudta és beleegyezése nélkül kössenek házasságot és a Főpásztor engedélye nélkül ne áldja meg az ilyen házasságot (1034. kán.; v. ö. 1067. kán. 2. §).

526. § — Ha a lelkipásztor valamely házastárs vallomásától olyan *impotentiát* sejtene, amely az Egyház törvényei szerint a házasságot érvényteleníti (1068. kán.), nagyon tapintatosan kezelje ezt a kényes kérdést: előbb tanulmányozza az esetet és aszerint adjon lelkipásztori utasítást a további teendőkre vonatkozólag.

527. § — Az előző házasságból származó *kötélék* (ligamen) (1069. kán.) akadály mindaddig fennáll, amíg az egyik házastárs meg nem halt, illetőleg egyházilag halottnak nem nyilvánították vagy a házasságot jogerős egyházi ítélet semmisnek nem nyilvánította vagy a kötélék az 1119. és 1126. kánon szerint meg nem szűnt.

(1073. és 2388. kán. 1. §). De e büntetés alól való feloldozást a S. Poen. külön nem tartotta fenn magának.

531. § — *Nőrablás* vagy nőnek erőszakos fogvatartása csak akkor házassági akadály, ha ez a vétség *házasságkötés céljából* történt. Ez alól az akadály alól a Szentszék nem ad felmentést; de önmagától megszűnik, ha a nő, visszanyerve teljes szabadságát, önként beleegyezik a házasságba (1074. kán.).

532. § — *A büntény akadály* (crimen) özvegyek második házasságánál könnyen előfordulhat.

a) Ha özvegységre jutott egyén hitvestársának halála után *hamarosan* házasságot akar kötni azzal, akivel előző házastársának életében gyanus viszonyt tartott fenn, akkor a lelkipásztornak ezt az akadályt kell sejtetnie. Ha pedig valaki törvényes házastársának életében idegen egyénnel *polgári házasságot kötött vagy ágyasságban* élt vele és a törvényes házastárs elhunytával e viszonyt rendezni akarja, okvetlenül fennforog ez az akadály (1075. kán.). Ilyen esetekben a lelkipásztor terjessze ki figyelmét erre az akadályra; nagy tapintattal derítse ki és kérjen alóla felmentést.

b) Az 1053. kánon eseteiben ez a felmentés *kérelem nélkül* is megadottnak tekintendő.

c) Ez akadály alól való felmentést a *Házasultak Anyakönyvében* nem szabad névszerint megemlíteni (207. §).

533. § — Magyarázza meg a lelkipásztor felnőtt híveinek alkalmilag azokat a bölcs okokat, amelyek miatt az Egyház elleni a *közeli rokonok* egymás között való házasságát és igyekezék őket *jóelőre* lebeszélni erről; tegye ezt különösen olyan községekben, ahol a közeli rokonok összeházasodása régóta divik és kézzelfoghatóan érezteti kedvezőtlen hatásait (v. ö. 1076. kán.).

A vérrokonság pontos fokának *kiderítésére* fordítson nagy gondot: lehetőleg anyakönyvi bejegyzések alapján állapítsa meg és *családján* tüntesse fel.

Első fokot érintő másodfoku oldalági vérrokonság alól (nagybátya és unokahuga, nagynéne és unokaöccse közt) a Szentszék csak igen súlyos okokból és csak a püspöknek sajátkezüleg írott kérelmére vagy ajánlására ad felmentést (S. C. Sacr. 1931. aug. 1. AAS. XXIII, 413—415.).

534. § — *Sógorság* (affinitas) az új jog szerint csak *megkeresztelteteknek* érvényes házasságából származik. Tehát megszűnik az affinitas inhonesta és superveniens a maga régi következményeivel (1077. kán.).

Egyeneságu sógorság alól (mostoha apa és mostoha leánya közt, mostoha anya és mostoha fia közt) elhált házasság esetén a Szentszék sohasem szokott felmentést adni (v. ö. 1043. kán.).

535. § — *A köztisztesség akadály* (impedimentum publicae honestatis) ma csak két okból eredhet: 1. érvénytelen házasságból; 2. közismert concubinatusból.

A házasságkötés törvényes formájának betartására kötelezett egyéneknél (v. ö. 1099. kán. 1. §) magából a polgári házasságból még nem származik ilyen akadály, *ezeknél* a polgári kötés nem számít házasságnak; de igenis a polgári házasság után folytatott együttélésből, mint a concubinatus-ból (Kódexmagy. Biz. 1929. márc. 12. ad II. AAS. XXI, 170.).

536. § — *Lelki rokonság* (cognatio spiritualis) a keresztségből és a bérmálásból származik (768. és 797. kán; Kódexmagy. Biz. 1918. jun. 2—3. ad IV. 8. AAS. X, 346; v. ö. 377. §); de *csak a keresztelésből származik* érvénytelenítő házassági *akadály* és pedig: 1. a megkeresztelt és a keresztség kiszolgáltatója; 2. a megkeresztelt és a keresztszülők között (1079. kán.).

III. FELMENTÉS AZ AKADÁLYOK ALÓL

537. § — A házassági akadályok alól való felmentést a *külső fórumban* és a gyóntatószéken kívüli *belső fórumban* a házasulandók nevében rendszerint az *esketésre illetékes plébános kéri* saját Főpásztora útján.

a) Ez a felmentés *mind a két jegyest érinti*. De ha az akadály *csak az egyik* jegyes részéről forogna fenn, ezt az érdekelt félnek saját plébánosa útján saját Főpásztorától kell kérnie.

b) A plébános előbb *mérlegelje az akadályt*: ha isteni jogon alapul, nem fog felmentést kérni; ha a Szentszék nem szokott alóla felmentést adni (presbyteratus, egyeneságu elsőfoku sógorság consummato martimonio, raptus), nem fogja a feleket hivatni; ha nehezen felmenthető akadályról van szó (pl. első fokot érintő másodfoku vérrokonság, v. ö. 533. §), csak súlyos ok alapján fog folyamodni; ha a felmentés megadását az Egyház bizonyos feltételekhez köti, jóelőre biztosítja e föltételeket, stb.

c) Tartsa számon, hogy a Főpásztor ötéves *felhatalmazása* alapján milyen felmentéseket adhat meg maga és ennek tekintetbevételével írja meg a felmentési folyamodást (v. ö. 66. §).

d) *A gyóntatószéken kívül* *belső fórumban* adott felmentések az akadályok nyilvánosságra jutása esetén a *külső fórumra* is érvényesek (1047. kán.).

538. § — *A belső, szentségi fórumban* a gyóntató kér felmentést, a felek nevének elhallgatásával („Titius“ — „Sempronia“), legmondosabban megőrizve a gyónási titkot. Az ilyen kérvényeket megfelelő módon egyenesen Rómába is küldheti (e címre: S. Penitenzieria Apostolico, Roma, Piazza del S. Uffizio 1.) és a választ

saját (világosan közlendő!) címére kérheti. De célszerűbb ezeket is lepecsételt borítékban a Főhatóság útján Rómába küldeni és a választ is a Főhatóság közvetítésével kérni.

539. § — Minden felmentési kérelmet igaz, észszerű és az akadály súlyosságához mérten súlyos *okkal* kell támogatni. A Szentszéknél kisebb hatóság megfelelő ok nélkül nem adhat érvényes felmentést (84. kán.).

a) A folyamodó elsősorban a *S. Congr. de Prop. Fide* 1877. máj. 9-i felsorolásában szereplő u. n. „*kánoni okok*“ valamelyikére hivatkozzék (felsorolásuk minden egyházjogi tankönyvben megtalálható). De bármilyen *más, igaz és észszerű ok* elegendő.

b) *Egyetlen ok* is elégséges a kérelem indokolásához. De az feltétlenül helytálló legyen, különben a felmentés érvénytelen volna (42. kán. 2. §), kivéve a kisebbfoku házassági akadályokat (v. ö. 1042. kán. 2. §). Ezeknél a felmentés érvényességét a hazug indokolás ugyan nem rontaná meg (1054. kán.), de keresztényekhez nem illő, bűnös eljárás volna hazug vagy félig igaz indokolással élni.

c) *Minden felmentési kérelemben* okvetlenül kell okokra hivatkozni: a vegyes vallás vagy valláskülönbség esetén az ígért „*kauciók*“ nem helyettesítik a kérelem kellő indokolását (v. ö. 522. §).

d) *Az okok valódiságáért* a plébános lelkiismeretben felelős. Azért minden esetben szerezzen róla meggyőződést.

540. § — *A felmentést írásban kell kérni.* A kérvényt a plébános gondosan, idejében és szép külső formában szerkessze meg (v. ö. 156. §).

a) *Mindenekelőtt tüzetesen írja le az esetet:* 1. Nevezze meg a *folyamodókat:* azok nevét, vallását, lakóhelyét; születésük évét, havát és napját; továbbá családi állapotukat (nőtlen, hajadon, özvegy) és ha van, gyermekeik számát is; 2. jelölje meg egészen pontosan az *akadályt* (vagy akadályokat): annak teljesen meghatározott fajtát (pl. *nem elég:* „bűntény akadály alól“, — *hanem:* „házassági ígérettel minősített házasságtörésből származó bűntény akadály alól“); a rokonságnál, sógorságnál és más hasonló akadálnál az ágat és fokot is, családfával feltüntetve; egy vagy több akadály forog-e fenn? egyszerű-e vagy többszörös-e az akadály?

b) Adja elő világosan, hogy a felek *mit kérnek:* csak *felmentést* az akadály alól, vagy a már megszületett gyermekek *törvényesítését* is (utóbbit ugyanis külön kell kérni, v. ö. 1116. kán. és 1051. kán.); jövőben kötendő házasságról van-e szó vagy már megkötött házasság érvényesítéséről; — és minden más lényeges körülményt is említsen meg.

c) Jelezze, hogy *sürgős-e a felmentés.* Ugyanis sürgős esetekben egyes akadályok alól a Főpásztor is adhat felmentést; de ha

a felek várni tudnak (kb. egy hónapot), akkor a kérelmet Rómába kell küldeni.

d) Az előző § szerint kellőképpen *indokolja a kérelmet*.

e) Ahol a felmentés megadását a Szentszék bizonyos föltételekhez köti (pl. kauciók, a botrány elkerülése, stb.), ott gondoskodják a plébános a *föltételek biztosításáról*; hivatkozzék erre és mellékelje az erről szóló írásokat.

f) A felmentési illeték megállapíthatása végett *közölje a kérelmezők anyagi helyzetét is* (nagyon szegények, szegények, közepes-, jó-, igen jómóduak). Jó, ha a római kongregációk gyakorlatának tekintetbevételével magukkal a felekkel ajánlat fel taxa gyanánt bizonyos összeget az eset súlyosságához, a felmerült költségekhez s a folyamadók anyagi helyzetéhez mérten.

g) Rendkívüli esetektől eltekintve *távíró vagy távbeszélő útján nem szabad felmentést kérni*.

541. § — A felmentés megadásáról szóló íratot (rescriptum) a plébános gondosan *elemezze* (v. ö. 46. és köv. kán.) és a Főhatóság utasítása szerint *közölje* a felekkel. A kapott felmentést vezesse be a Házasultak Anyakönyvében a megfelelő rovatba (207. §).

Gondosan nézze meg azt is, hogy a válaszírat szövege szerint vagy az 1051. kánonban foglalt elvek szerint a felmentés magában foglalja-e a már megszületett gyermek *törvényesítését is* és az utólagos törvényesítésnél ennek tekintetbevételével járjon el (v. ö. 1116. kán.).

Ha netalán a felmentést kérő íratban tévedésből *helytelenül* tüntették volna fel a *rokonsági vagy sógorsági fokot*, a kapott felmentés érvényes, kivéve, ha a tényleges fok a folyamodásban említetttnél közelebbi (1052. kán.).

542. § — *Halálveszedelemben és sürgős szükség esetében*, ha nincsen elég idő a Szentszékhez fordulni, a *Főpásztor* az 1043. és 1045. kánon szerint széleskörű felmentési joggal bír. Ezt a lelkipásztorok néha nagy haszonnal vehetik igénybe.

Ugyancsak *halálveszedelem és sürgős szükség* esetében a *plébánosnak*, sőt titkos esetekben a *gyóntatónak* megvan ugyanaz a felmentési joga, valahányszor nincsen már elég idő arra, hogy a Főpásztorhoz forduljanak (1044. kán. és 1045. kán. 2—3. §).

Ilyen esetekben azonban *nagy körültekintéssel járjanak el*.

a) Nézzék meg pontosan, hogy az idézett *kánonok* mennyi jogot biztosítanak nekik és milyen föltételekhez kötik a felmentés megadását.

b) Az 1044. és 1045. kánon esete, hogy t. i. „*nem lehet a Főpásztorhoz fordulni*“, fennforog mindannyiszor, amikor csak *távíró vagy távbeszélő útján* lehetne felmentést kérni (Kódex-magy. Biz. 1922. nov. 12. ad V. AAS. XIV, 662—663).

c) Az 1045. kánonnak e kifejezése: „*valahányszor az akadályt csak akkor fedezik fel*“ így értendő: bár a feleknek előbb is volt róla tudomásuk, de csak akkor közölték a plébánossal, illetőleg a Főpásztorral (Kódexmagy. Biz. 1921. márc. 1. ad IV. AAS. XIII, 178).

d) Az e kánonok alapján a külső fórumban adott felmentést utólag azonnal *jelenteni* kell a Főpásztornak és a Házassultak *Anyakönyvében* a megfelelő rovatban *fel kell tüntetni* (1046. kán; v. ö. 207. §).

IV. A KATOLIKUS HÁZASSÁGKÖTÉS MÓDJA

543. § — Hivja föl a lelkipásztor híveinek a figyelmét arra, hogy a házasságkötés lelke a jegyesek *szabad beleegyezésének* a nyilvánítása. Ezt a beleegyezést egészen öntudatosan és szent szeretettel nyilvánítsák (Rit. Rom. tit. VII. cap. I, 17; v. ö. 1081. köv. kán.); a szülők pedig a világért ne kényszerítsék gyermeküket házasságra.

544. § — A katolikus jegyeseknek szabad beleegyezésüket az *Egyház színe előtt*: vagyis a házasságkötés helyének plébánosa (vagy Főpásztora), illetőleg ezek megbízottja előtt és két tanu előtt kell kinyilvánítaniok. Enélkül házasságuk Isten és az Egyház előtt nem volna érvényes (1094. kán.).

E szabály alól csak *két kivétel* van:

a) *halálveszedelemben* elegendő két tanu jelenléte;

b) *halál esetén kívül is*, ha a jegyesek előreláthatóan egy hónapon belül nem fognak tudni házasságkötés céljából az illetékes plébánoshoz fordulni, vagy a plébános súlyos kellemetlenség veszedelme nélkül nem áldhatja meg házasságukat, elegendő a két tanu jelenléte (1098. kán; v. ö. Kódexmagy. Biz. 1931. júl. 25. ad I. AAS. XXIII, 388).

545. § — *Az esketés plébánosi jog* (462. kán. 4. sz.). A plébános lehetőleg *személyesen* eskesse híveit.

De saját híveit is *csak* hivatalának tartama alatt, *csak saját plébániája területén* és csak az 1095. kánonban pontosan meghatározott módon esketheti *érvényesen*.

A tanuk lehetőleg hithű katolikus férfiak legyenek. Figyelmeztesse a plébános gyakrabban híveit, hogy e szentség kiszolgáltatásánál közreműködésre ne kérjenek föl másvallásuakat vagy olyan katolikusokat, akik vallási kötelességeiket nem teljesítik vagy közismert bűneik miatt „*egyházi jogaik*“ gyakorlását elvesztették (v. ö. 2256. kán. 2. sz.).

546. § — *A plébánoson* (és Főpásztoron) *kivül* saját területükön *érvényesen eskethetnek*:

a) hivatalukból kifolyólag (potestate ordinaria, sed vicaria) *azok a plébánoshelyettesek*, akik a lelkiek terén plébánosi jogkörrel bírnak, *nevezetesen*:

1. a székesegyházi és szerzetesi plébániákat ellátó lelkész (*vicarius actualis*, 471. kán; v. ö. 245. és köv. §);

2. a megüresedett plébániák ideiglenes vezetője (*vicarius actualis oeconomus*, 472—473. kán.), az is, aki ilyen plébániát a Főpásztor intézkedéséig a 472. kán. 2. száma szerint vezet (v. ö. 250. és köv. §);

3. az egyhétnél hosszabb időre távollevő plébánost a 465. kán. 4. §-a szerint helyettesítő „*vicarius substitutus*“ (474. kán; v. ö. 251. §), de csak a Főpásztor jóváhagyása után;

4. aki a 465. kánon 5. §-a szerint, a hirtelen okból *egy hét-nél hosszabb időre* távozott plébánost helyettesíti („*vicarius supplens*“) mindaddig, amíg a Főpásztor másként nem intézkedik (Kódexmagy. Biz. 1922. júl. 14. ad V. AAS. XIV, 527—528; v. ö. 251. §). De aki a 465. kán. 6. §-a szerint *ennél rövidebb ideig* helyettesít, e helyettesítésből kifolyólag nem eskethet, legfőlebb 1—1 esetre kaphat a plébánostól az 1096. kánon szerint kifejezett engedélyt (lásd köv. §);

5. az a kisegítő lelkész (*vicarius adiutor*), aki mindenben helyettesíti az öreg, beteg, tehetetlen plébánost (475. kán. 2. §; v. ö. 252. §).

b) Ugyiszintén a *helyi káplán* saját leányegyházában; de természetesen a plébánosnak is megmarad a joga, hogy ott is eskethessen, ha akar (v. ö. 274. §).

c) *De a segédlelkész csak a plébános külön megbízása és engedélye alapján* (1096. kán; v. ö. Kódexmagy. Biz. elnöke, 1933. szept. 13), a 259. § szerint.

547. § — *A plébános* (és Főpásztor) saját területére, egy-egy meghatározott esetre, meghatározott papnak *adhat esketési engedélyt*; sőt segédlelkészének általános engedélyt is (1096. kán.).

A plébánoson kívül a 199. kánon elvei szerint esketésre engedélyt adhat:

a) *a vicarius actualis* (471. kán.) épenúgy, mint a plébánosok;

b) *az előző § a) pontjában felsorolt többi plébános-helyettes* saját területén, meghatározott papnak, meghatározott házasságra, hacsak a távollevő plébános helyettesítőjéről (a *vicarius substitutus*-ról és *supplens*-ről) a Főpásztor kifejezetten ellenkezőleg nem intézkedett (Kódexmagy. Biz. 1923. máj. 20. ad V. AAS. XVI, 114—115);

c) ha a *segédlelkész* plébánosától *általános engedélyt* kapott, ezt egy-egy meghatározott házasságra vonatkozólag más meghatározott papra is átruházhatja (subdelegálhatja; Kódexmagy. Biz. 1927. dec. 28. ad IV, 1. AAS. XX, 61);

d) aki *egy meghatározott házasságra* kapott esketési engedélyt, ezt más, meghatározott papra csak abban az esetben ru-

házhatja át (subdelegálhatja), ha az engedélytadó erre is *kifejezetten* felhatalmazta őt (u. o. ad IV, 2).

e) De csak *pontosan meghatározott papra* lehet az esketési engedélyt érvényesen átruházni. *Nem érvényes* az ilyenféle megbízás: „Felkérem erre az esketésre azt a papot, aki jövő vasárnap helyettem a nagymisét fogja mondani“ (Kódexmagy. Biz. 1923. máj. 20. ad VI. AAS. XVI, 115).

548. § — A plébánosok, helyetteseik vagy megbizottaik *csak akkor működjenek közre az esketésnél*, ha:

a) a jegyeseket minden tekintetben gondosan *előkészítették* (v. ö. 504. és köv. §);

b) ha bemutatták a szükséges *okmányokat* és a netalán szükséges *fölmentések is* rendben vannak (v. ö. 1030. kán.);

c) ha az idegen területen végzett hirdetésekről szóló hivatalos értesítés és a másik fél plébánosától az *elbocsátó* levél megérkezett (v. ö. 516. §);

d) a hirdetések után lehetőleg még *három napot* várjanak (1030. kán. 2. §), de ezen a címen ne támasszanak nehézségeket;

e) győződjenek meg arról is, hogy a *megengedett* esketésnek összes előfeltételei az 1097. kánon előírásai szerint megvannak-e;

f) a jegyesek végezzék el *szentgyónásukat* (ajánlatos életgyónást végezniök) és lehetőleg a nászmisében áldozzanak; de ha vonakodnának gyónni, tisztán e címen nem szabad az esketést megtagadni;

g) minden esetben kívánják meg előbb a *polgári kötésről* szóló bizonyítványt.

549. § — Ha a jegyesek *két különböző plébánia* hívei, a *menyasszony* plébánosa illetékes az esketésre. *A különböző szertartású katolikusok házasságát* a férfijegyes szertartása szerint, ennek a plébánosa előtt kell kötni, hacsak ez (vagy Főpásztor) kifejezetten nem ad az esketésre engedélyt a menyasszony plébánosának (1097. kán. 2. §).

A *katonák* a plébánosuk előtt kötik házasságukat, épenúgy, mint a polgári személyek.

550. § — Azok a *latin szertartású* jegyesek, akik a *katolikus* Egyházban keresztelkedtek vagy valamely keresztény felekezetből tértek vissza a katolikus Egyházba, — akkor is, ha akár ezek, akár amazok később elhagyták volna a katolikus hitüket, — *csak az előző §-okban leírt módon*: a plébános és két tanu előtt köthetnek érvényesen házasságot — és pedig: akár mind a két jegyes a fenti értelemben latin szertartású katolikus, akár csak az egyik az; akár más latin szertartásúval kötnek házasságot, akár keleti szertartású katolikussal vagy nem-katolikus kereszténnyel (vegyes házasságot), vagy meg nem keresztelt egyénnel („valláskülönbség“).

De a házasságkötés fenti formája nem kötelezi: 1. a keleti

szertartásu katolikusokat; 2. a *nem-katolikusokat*, akár megkereszteltek, akár kereszteleetlenek; 3. a *nem-katolikus szülőktől* vagy vegyes házasságból, illetve valláskülönbséggel (kauciókkal is!) kötött házasságból származó olyan *egyéneket*, akik a katolikus Egyházban keresztelkedtek ugyan, de már gyermekkoruktól fogva cretneknek, szakadárnak, nem-kereszténynek felekezetlennek, vagy istentelennek nevelték őket (Kódexmagy. Biz. 1929. jul. 20. ad II. AAS. XXI, 573. és 1931. jul. 25. ad II. AAS. XXIII, 388); 4. a *hitehagyott katolikusoktól született* egyéneket (Kódexmagy. Biz. 1930. febr. 17. ad IV. AAS. XXII, 195).

Ha azonban *mindezek latin szertartásu katolikussal* kötnének házasságot, ez csak az előírt formában volna érvényes (1099. kán.).

551. § — Az eskető lelkész tartsa meg pontosan a Rituáléban előírt szertartásokat.

a) Hasson oda, hogy hívei házasságukat *lehetőleg délelőtt, nászmisével* kapcsolatban kössék és így a nászmise áldásaiban részesüljenek (1100. és 1101. kán.). Magyarázza meg a lelkész az esketés szertartásait és a nászmise áldásának szép szövegét.

b) Egyházi felmentéssel kötött *vegyes házasságnál* egyházmegegyénkben szabad az összes előírt esketési szertartásokat alkalmazni; de nem szabad értük nászmiséét végezni, ha ezt a hívek a körülmények alapján az esketési szertartás kiegészítő részének tekinthetnék (Kódexmagy. Biz. 1925. nov. 10. ad IX. AAS. XVII. 583.). Ennél az esketésnél a nem-katolikus jegyes nem térdel le, az eskütételnél kezét nem teszi a feszületre, hanem balkezét szíve fölé helyezi, jobbjának két ujját pedig felemeli; az esküszövegben a Bold. Szűz Mária és a szentek nevének említése elmarad (v. ö. 1102. és 1109. kán. 3. §).

c) *Valláskülönbséggel* kötött házasságnál semmiféle egyházi szertartás nem alkalmazható: a plébános nem a templomban, nem is a sekrestyében, hanem a plébánia hivatalos helyiségében vagy a háznál, liturgikus ruhák nélkül, két tanu jelenlétében mindössze kikéri és tudomásul vevzi a jegyesek szabad beleegyezésének nyilvánítását, utána őket törvényes házastársaknak jelenti ki (1102. kán. és 1095. kán. 1. §, 3. sz.); végül figyelmezteti őket, hogy más lelkészhez nem szabad menniök. Utólag sem szabad őket a templomba vezetni, értük közös imát mondani, hozzájuk beszédet intézni vagy más szertartásban részesíteni.

d) Kívánatos, hogy a katolikus új házas asszony a házasság után valamely alkalmas reggel a Rituáléban előírt *avatásra* (Benedictio neonuptae) jelentkezzék.

552. § — Az ET a házasságkötést *az évnek bármely napján* megengedi. De az adventi és nagybőjti szentidőben tiltja a *nászmiséét*, hacsak a Főpásztor megfelelő okból ezt külön meg nem engedi (1108. kán.; e nászmise szertartásairól lásd 707. §).

a) Mégis *kivánatos*, hogy a hívek lehetőleg ne tartsák esküvőjüket e két szent időben. Semmi szín alatt nem szabad rendezni e szent időkben zajos felvonulást és lakodalmat.

b) A plébánosok lehetőleg ne eskessenek pénteki napon és szombaton este.

c) Az egyházi esküvő lehetőleg a *polgári kötés napján* vagy mindjárt másnap legyen.

553. § — Ha a *leányegyháznak* saját temploma van, az ott lakó jegyeseket kivánságukra ott is szabad esketni. A plébános legyen készséges e kivánságuk teljesítésében.

Katolikus jegyeseket *háznál* esketni csak külön főpásztori engedéllyel szabad. Vegyes vallás és valláskülönbség esetén szabad a háznál is esketni, de természetesen nem-katolikus pásztornak minden közreműködése nélkül (1063. kán.).

554. § — A lelkipásztor tegyen meg mindent, hogy híveinek házasságkötése valóban az *áldás forrásává* legyen és *mindenkinek épülésére* szolgáljon.

a) Lehetőleg minden esketésnél intézzen a jegyesekhez néhány meleg lelkiatyai *tanító-buzdító szót* a házasság szentségéről vagy a hitvesek szent kötelességeiről. Ezekben a beszédekben, amelyeket sokszor templomkerülők is meghallgatnak, sorozatosan előadhatja a házasságról szóló katolikus tanítást (v. ö. 502. §).

b) Ha nem is vesz részt az örömlakomán (amely legyen mindig szérény), de találjon módot, hogy *hívei örömében* lelkiatyai szeretettel valamilyen módon osztozzék: adjon az új házasoknak szép *emlékképet*, amely emlékeztesse őket házasságuk napjára, vagy épületes *könyvet* (pl. a „Casti Connubii“ ap. körlevél szövegét, magyarázatát stb.).

c) Buzdítsa őket, hogy *családjukat ajánlják fel* az Ur Jézus Szentséges Szívének és támogassa őket ebben (v. ö. 19. számú függelék).

d) Szoktassa rá híveit, hogy *házasságuk évfordulóját* évenként szentmise bemutatásával, közös szentáldozással, jótékony alamizsnával üljék meg. *Ezüst- és aranylakodalmukat* a Rituale szertartásaival tegyék szentté és Istennek tetszővé.

e) Kivánja meg a *násznéptől*, hogy az Isten házában méltóképen viselkedjék, világias ruházkodásával és viselkedésével a templomot és a szent ténykedést ne szentségtelessítse meg.

555. § — *Az esketési stóla* mindig az esketésre illetékes plébánost illeti, — akkor is, ha az esketést helyette más végezte volna (1097. kán. 2. § és 463. kán. 3. §). A stóla nagyságát a 365. és 944. § állapítja meg. A *szegények* esketését a plébános készséggel vállalja díjmentesen is; tüntesse ki ezeket is épenugy lelkiatyai szeretetének minden jelével, mint módosabb híveit.

556. § — A plébános minden házasságkötést azonnal vezessen be a *Házasultak Anyakönyvébe* és a *Kereszteltek Anyakönyvének*

megfelelő rovatába, illetőleg a másutt kereszteltek házassági adatait bejegyzés végett haladéktalanul küldje a keresztelés helyére (1103. kán.; v. ö. 202. és 190. §).

Minden új család számára állítson ki *családi lapot*. Ezt a családfő minden új anyakönyvi bejegyzés alkalmával hozza magával (v. ö. 237. és köv. §).

V. A HÁZASSÁGGAL ÖSZEFÜGGŐ LELKIPASZTORI TEENDŐK

557. § — A gyermek törvényességét a plébános az Egyház vonatkozó törvényei szerint (1114—1116. kán.) lelkiismeretesen állapítsa meg és jelen zsinat szabályai szerint írja be az anyakönyvbe (182. §).

a) Ha a házasság előtt született gyermek *utólagos házassággal törvényesíthető*, figyelmeztesse erre a szülőket és gondoskodjék a törvényesítés szabályszerű bevezetéséről a Kereszteltek Anyakönyvébe. A természetes apa lehetőleg még a házasság megkötése előtt állítsa ki a szükséges apasági nyilatkozatot (226. §).

b) Ha így nem törvényesíthetők, segítse a szülőket a *Szent-szék engedélyével* (per rescriptum Papae) való törvényesítés megszerzésében.

c) Arra is legyen gondja, hogy a szülők egyházilag törvényesített gyermekeiket *államjogilag* is törvényesíttessék.

558. § — A gyermekeknek, főképen a vegyes házasságból származó *gyermekeknek* vallási hovatartozandóságát — államjogi szempontból — a Kultusztörvény 47—50. cikkelye és a hozzá tartozó Végrehajtási Utasítás szabályozza (lásd a 11. számú függelékben.)

A plébánosok ismerjék jól ennek a törvénynek a rendelkezéseit, hogy azok alapján szorgalmazzák az Egyház jogait és megfelelő utasítást adhassanak híveiknek.

559. § — A jegyesek oktatásában, a szószéken, a gyóntatószékben és más alkalmakkor is buzdítsák a házastársakat *kölcsönös szeretetre* és egymás gyöngeségeinek türelmes elviselésére. Ápolják és szorgalmazzák azt az ősi, keresztény szokást, hogy a hívek családi félreértések ügyében elsősorban lelkipásztoruk tanácsát és támogatását veszik igénybe.

a) A *békétlenkedő* vagy épen válni készülő *házastársakat* hívja a plébános magához vagy keresse fel őket; okosan és szeretettel beszéljen szívükre, emlékeztesse őket az oltár előtt tett esküjük szent voltára; hangsúlyozza, hogy a hitvestársak egymás lelki üdvösségéért is felelősek; imádkozzék értük és kövessen el mindent kibékítésükre.

b) Ha ez az egyik félnek hűtlensége vagy más, az Egyháztól is elismert súlyos ok miatt lehetetlen volna, figyelmeztesse az ártatlan félt, hogy ne *önhatalmulag* válják, hanem terjessze

ügyét a Főpásztor elé és kérje az ő döntését. A Főpásztor köz-igazgatási vagy bírói uton fog intézkedni; a hívő pedig engedelmesen aláveti magát e döntésnek (1129—1132. kán; Kódexmagy. Biz. 1932. jun. 25. ad III. AAS. XXIV, 284).

c) Az Egyház törvényei ellenére, *örhatalmulag elvált házastársat* a lelkipásztor ne engedje a szentségekhez, amíg ügyét az Egyház felül nem bírálta és a vállás okát törvényesnek nem találta.

d) Az elváltan élő házastársakról vezessen *nyilvántartást* (241. §) és azt évenként január 15-ig terjessze a Főhatósághoz (162. §).

e) A lelkipásztorok és gyóntatók törvényes különélés esetén is nyomatékosan *figyelmeztessék* az elvált hitveseket, hogy új házasságkötésre ne gondoljanak és egészen megjavult hitvestársukkal a házasság együttélését kötelesek visszaállítani, kivéve ha a vállás házasságtörés miatt történt. Kövessenek el mindent, hogy a hibás fél megjavuljon, megfelelő elégtételt adjon és így a családi béke helyreállhasson.

f) Az elvált szülők *gyermekének* lelki nevelésére lekiatyai szeretettel fordítsanak gondot (1132. kán.).

560. § — Ne feledje a lelkipásztor, hogy *érvénytelen házasságban* vagy ágyasságban *élő híveinek lelkéért is felelős*.

a) A jó pásztor gondosságával *tartsa őket számon* (241 §); szeretettel és okossággal támogassa őket házasságuk érvényesítésében, vagy ha szükséges, annak gyökeres orvoslásában (1133. és köv. kán.).

b) *Kérje ehhez bűzgó híveinek*, főképen a közeli rokonoknak a támogatását; ajánlja fel készséggel szolgálatait; *a szegényeknek* adja, illetőleg szerezzze meg díjmentesen a szükséges okmányokat. Ne nyugodjék addig, amíg egyetlen hívének rendezetlen házasságáról tud.

c) De *a vegyes vallás és valláskülönbség* akadályá esetén természetesen biztosítani kell az 522. §-ban leírt módon a kauciókat és felmentésért kell folyamodni.

d) Akik semmiképen nem akarják rendezni házasságukat, *nyilvános bűnösökként kezelendők*: szentségekhez és szentelményekhez nem járulhatnak, egyházi jogokat (választás, kereszt- és bérmaszüllő, násznagy, v. ö. 2256. kán. 2. sz.) nem gyakorolhatnak és ha halálos ágyukon sem térnek meg, egyházi temetésben nem részesíthetők (1240. kán. 1. § 6. sz.); ha házasságuk kötelék akadályá miatt érvénytelen, a *bigamus*-ok büntetéseit is magukra vonják (527. §).

561. § — Ha az érvénytelen házasság érvényesítése, illetőleg orvoslása vagy nem lehetséges, vagy nem kívánatos, csak igen ritka esetben és csak még nagyobb bajok elkerülése végett szabad az egészen jóhiszemű feleket jóhiszeműségükben meghagyni

vagy tanácsolni a testvérként való együttmaradásukat. Ezeket az eseteket tanácsos a Főhatósággal felülbíráltatni. Legtöbb esetben a plébánosnak vagy gyóntatónak azt kell tanácsolnia, hogy a felek a püspöki törvényszék előtt szabályszerű *köteléki pert* indítsanak és kérjék házasságuk érvénytelenségének kimondását (1960. és köv. kán.).

a) Köteléki per esetén *segítsen nekik a plébános a kereset benyújtásában*. Akár rendes perre, akár egyszerűbb eljárásra (causus exceptus, v. ö. 1990—1992. kán.) van szükség, vizsgálja meg: van-e a feleknek perképesége (1970. és köv. kán. szerint; — nem-katolikusoknak nincsen, 87. kán.; v. ö. S. C. Off. 1928. jan. 27. AAS. XX, 75); adjon nekik kellő utbaigazítást, irányítsa őket ilyen ügyekben járatos egyházi férfiúhoz; lehetőleg ő maga állítsa ki nevükben a keresetlevelet (v. ö. 1706. és köv. kán.).

b) A keresetlevélhez *mellékelje* a felek keresztlevelét, házasságuk anyakönyvi kivonatát, esetleg a polgári bíróság válási ítéletét is és hivatkozzék megfelelő bizonyítékokra.

c) Ha az egyházmegyei törvényszék őt bizná meg a feleknek vagy tanuknak kihallgatásával, a megbízott jegyzővel és kötelék-védővel egyetemben mindenben az ET előírásai és a törvényszéki elnök (officialis) utasítása szerint (1767. és köv. kán.) járjon el.

d) A házasság érvénytelensége csak két egybehangzó ítélet után emelkedik *jogerőre* és a feleknek csak 10 nappal az ítélet kihirdetése után szabad új házasságra lépniök (1986. köv. kán.).

e) Ajánlatos ilyen esetekben áttanulmányozni dr. Sipos Istvánnak: Egyházi perrendtartás köteléki, felszentelés elleni és büntető ügyekben című munkáját.

562. § — Az egyik házastárs eltünése esetén, nem elegendő a polgári hatóságok holtnak nyilvánítási végzése (v. ö. 1069. kán. 2. §). A *holtnaknyilvánítást* az egyházmegyei Főhatóságtól is kérni kell. A Főhatóság a S. Off. 1868. máj. 13-i Utasítása szerint a következő módon fog eljárni:

a) Az eltűnt hitves halottnak nyilvánítását a másik fél nevében rendszerint az *illetékes lelkész kéri* a Főpásztortól. Kérelméhez mellékel: 1. az eltűnt keresztlevelét; 2. házassági bizonyítványát; 3. az állami holtnaknyilvánítási végzést, annak bizonyító adataival együtt; 4. mindazoknak a tanuknak, okmányoknak, tényeknek és körülményeknek pontos felsorolását, amelyek az eltűnt halálának bizonyítására alkalmasak.

b) A Főhatóság az egyszerűbb eseteket *közigazgatási uton* intézheti el, a nehezebbeket *birói* utra tereli. A tanuk kihallgatását a plébános csak a Főhatóság megbízásából és utasítása szerint eszközölheti.

c) Közigazgatási uton hozott *végzés* (decretum) vagy *jogerős birói ítélet* után, amely az eltűntnek halálát erkölcsi bizonyosság alapján kimondja, az életben maradt fél új házasságot köthet.

d) Különösebben *bonyolult eseteket*, amelyekben a Főhatóság sem tud biztos ítéletet alkotni, a Szentszékhez kell terjeszteni (S. C. Sacr. 1920. nov. 18. AAS. XIV, 96—97).

e) A holtaknyilvánítási végzést (ítéletet) a Kereszteltek és Házasultak Anyakönyvébe is be kell jegyezni (203. §).

9. A szentelmények

563. § — A szentelmények *hathatós eszközök* arra, hogy az Egyház gyermekeinek életére áldást, lelkük számára kegyelmeket esdjen ki, így szívüket közelebb emelje a mennyei Atyához és életüket minden viszonylatban megszentelje.

Azért a *lelkipásztorok* becsüljék nagyra a szentelményeket, tanulmányozzák a *Rituale Romanum*-nak a szentelésekről és áldásokról szóló részét és szentül szolgáltassák ki a szentelményeket.

564. § — *Magyarázzák meg* híveiknek a szentelmények *eredetét*, célját és hatásait. Figyelmeztessék őket, hogy *üdvös hatásukat* nem a megáldott tárgyaktól vagy a cselekményektől nyerik, hanem Krisztus Jegyesének, az Egyháznak közbenjárása révén, hiszen az Ur áldástosztó hatalmát Egyházára ruházta és szepőlőten Jegyesének imádságát mindig meghallgatja.

Célszerű az *egyes szentelmények* kiszolgáltatása *előtt* röviden megmagyarázni azok szertartását és az imádság szövegét is.

Tanítsák meg a híveiket a szentelmények *helyes használatára* is; óvják őket minden helytelen vagy épen babonás felfogástól, amellyel más vagy több hatást tulajdonítanak nekik, mint az Egyház. A szentelmények használatában híveik közt netalán meghonosodott helytelenségeket derítsék ki és tapintatosan szüntessék meg.

565. § — Mindenki csak olyan szentelményeket szolgáltatson ki, amelyeknek kiszolgáltatásához az Egyház törvényei szerint joga van (1147. kán. és Rituale Romanum tit. VIII).

a) A lelki gyakorlat végén *pápai áldást* csak az a pap osztogathat és *kegytárgyakat* is csak az láthat el búcsúval, aki erre a Szentszéktől külön felhatalmazást kapott (v. ö. 460. §).

b) A *Főpásztornak* fenntartott szenteléseket egyszerű pap csak előzetes főpásztori engedéllyel végezheti. Az *esperesek* külön felhatalmazásait lásd a 116. §-ban.

c) Egyes *szerzetesrendeknek* fenntartott szentelmények kiszolgáltatására pl. keresztút és skapuláre megáldása, stb. az illető szerzetesrendek főelőjárójától kell engedélyt kérni (v. ö. a Rituale Rom. függelékében: *Benedictiones propriae nonnullorum Ordinum Regularium*).

d) A *plébánosnak fenntartott szentelmények*: a keresztvíz

szentelése, a házszentelés, a templomon kívül történő ünnepélyes áldások (pl. búzaszentelés), a temetés (462. kán.), a nászmise áldása, az avatás (1101. kán.). — Saját templomának *egyházi ruháit és felszerelését* is maga áldhatja meg (1304. kán. 3. sz.; v. ö. 636. §).

e) Egyéb szentelményeket *más pap* is osztogathat; a *szerpap* csak azokat, amelyeket a mai törvények neki kifejezetten megengednek (1147. kán. 4. §; v. ö. 1274. kán. 2. §).

566. § — A kiszolgáltató pontosan tartsa meg az Egyháztól előírt *szertartásokat* (lásd. 712. §). Aki nem az Egyháztól előírt szöveget használná, érvénytelenül szentelne vagy áldana (1148. kán.).

567. § — A szentelményekben részesíthetők:

a) elsősorban a *katolikus hívek*. Ezek *értékeljék is nagyra*, használják gyakran, élő hittel, nagy búzgósággal, tisztelettel és az Egyház szándéka szerint a szentelményeket;

b) a *hitujoncokat* is szabad hamvazószerdán meghamvazni; gyertyaszentelőkor kaphatnak szentelt gyertyát, virágvasárnap szentelt pálmát (S. C. Rit. 1919. márc. 8. AAS. XI, 144).

c) ha külön egyházi tilalom nem áll fenn, a *nem-katolikusok* is, hogy megnyerjék az igaz hit világosságát és azzal együtt testi egészséget is (1149. kán.).

568. § — A lelkipásztorok *szívesen és bőségesen* nyujtsanak híveiknek alkalmat arra, hogy a szentelmények jótékony hatását vehessék.

a) Azért *necsak* az Egyház liturgikus törvényeiben *kötelezően előírt* szenteléseket és áldásokat végezzék, hanem törekedjenek alkalmas időben kiszolgáltatót más szentelményekkel is híveiknek szívét minél többször Istenhez emelni, őket vigasztalni, áldani, megtanítani a teremtményeknek Isten szándékai szerint való élvezésére — és így életüket minden viszonylatban valóban megszentelni.

b) A dec. 27-i borszentelést, az aug. 15-i virágszentelést és más *régi szép áldásokat* a plébánosok tartsák meg, illetőleg kellő tanítás kíséretében törekedjenek tapintatosan ismét meghonosítani (v. ö. 666. és 690. §).

c) Ismerje jól a lelkipásztor az új római Rituáléban szereplő *áldásokat*, a legújabbakat is, hogy híveinek a mai élet legkülönbözőbb körülményei között sok lelki épülést, örömet és áldást szerezhessen.

569. § — Krisztus a papszentelésben szolgálóinak külön hatalmat ad áldásosztásra. A *pap áldása* igen hathatós szentelmény. Azért a lelkipásztorok neveljék rá híveiket a papi áldás nagyrabecsülésére; igazi lelkiatyai szeretettel áldják meg híveiket: lel-

kipásztori látogatásaik alkalmával és hosszú út előtt; áldják meg a családban a betegeket, gyermekeket stb. (v. ö. 132. §).

A *szentmisén kívül* adott áldás formája: *Benedictio Dei omnipotentis, Patris et Filii et Spiritus Sancti descendat super te (vos) et maneat semper. Amen.*

A *beteg*ek látogatása alkalmával használják a Rituáléban szereplő áldásszövegeket is (pl. a felnőttekre és beteg gyermekekre, lásd Appendix Rit. Rom. nr. 41.—44); úgyszintén a *gyermekek* magános megáldásánál (u. o. nr. 45.—46). E szép szövegeket néha magyarul is mondhatják, esetleg emlékképecskékre nyomva házszenteléskor, családok és betegek látogatása alkalmával oszto-gathatják. Ezek az áldás-szövegek jól megmagyarázva nagy épü-lést szereznek és lelki megnyugvást hoznak az egész családra.

Május második vasárnapján minden plébánián ünnepélyesen végezzék a *gyermekek megáldását* (v. ö. 684. §).

570. § — Ajánlja a lelkipásztor híveinek azokat az áldáso-kat, amelyekkel az Egyház a *családi és házaseletet* kívánja meg-szentelni és Istenhez közelebb emelni, különösen:

a *nászmise áldását* (707. §); az *új házasság nők* megáldását (551. §); az *anyák avatását* szülés után (380. §); a *szülés előtt álló anyák* megáldását (Benedictio mulieris praegnantis in periculo partus, Rit. Rom. Appendix 44), stb.

571. § — Lelkiatyai szeretettel áldja meg híveinek *új házát*. Ha lehet, minden évben Vizkereszt ünnepén és nyolcada alatt, vagy a helyi szokás szerint más napon (pl. nagyszombaton, v. ö. 462. kán.), minden külön kérdés nélkül, egyszerű bejelentéssel áldja meg *összes híveinek* a házát. Ne sajnálja erre a fáradságot, ha mindjárt napokig is tartana. A házszentelés kitűnő alkalom arra, hogy néhány atyai szót elhelyezzen híveinek szívében (v. ö. 668. §).

A házszentelésért *ne várjon stólat*. Ha mégis adnának, kü-lönösen jótékonycélra, fogadja el. De enni és innivalót sem ő maga, sem kísérete nem fogad el (v. ö. 266. §, 6).

Az új ház megáldását igen alkalmasan összekötheti a *Szent Szív trónraemelésével* a családban. Ennek szertartását és jelen-tőségét lásd a 19. számú függelékben.

572. § — A búcsújárásra induló és a búcsújáróhelyről visz-szajövő hívek megáldására („*Benedictio peregrinorum*“) nézve lásd a 728. §-t.

573. § — Magyarázza meg a híveknek a *vízszentelés* imáit, de különösen a *szenteltvíz* jelentőségét, helyes használatának módját, az általa nyerhető búcsúkat (v. ö. Rit. Rom tit. VIII. cap. II, 5). Buzdítsa őket a szenteltvíz használatára: az anyák lefekvés előtt hintsék meg gyermekeiket, a családtagok és láto-gatók a betegeket, az élők halottaik sírját, stb. Elsősorban a pap maga adjon ebben jó példát (v. ö. 263. §).

A vízszentelésre és a templomi szenteltvíztartók tisztántartására vonatkozólag lásd a 629. §-t.

574. § — Csak olyan egyesületek zászlói részesíthetők egyházi áldásban, amelyek maguk nem egyházellenesek, alapszabályaikat sem rosszalta az Egyház és magán a zászlón nincsen tiltott vagy kifogás alá eső jelvény. Szorgalmazza a pap, hogy ezeket a zászlókat is valamely szép, lélekemelő jelvény díszítse. Az egyházilag megáldott zászlót szabad a templomban tartani (S. C. Rit. 1924. márc. 26. AAS. XXVI, 171; v. ö. 633. §).

De természetesen az ilyen zászló szentelésénél szigorúan *tilos* a másvallásuakkal való közös szentelés. Ha más felekezet lelkészei is részt akarnak venni a „megáldásban“, vagy ha a katolikus szertartással megáldott zászlót nem-katolikus templomban akarják elhelyezni, akkor katolikus pap nem vállalkozhatik a zászló megáldására.

10. A temetés

575. § — A *lelkipásztor* okosan nevelje híveit arra, hogy halottaikat keresztény módon gyászolják; ő maga pedig lelkiatyai kegyelettel és az Egyház vonatkozó intézkedéseinek pontos megtartásával *részesítse* elhunyt híveit az egyházi temetés kegyelmében.

576. § — A keresztény kegyelet a halottakat így gyászolja:

a) A katolikus ember kimulását *harangszó* adja a hívek tudomására, hogy az elköltözött testvér lelkéért imádkozzanak.

b) A *felravatalozásnál* a halott kezébe rózsafüzért vagy feszületet adnak; a ravatal felett függjön feszület, előtte pedig kis asztalon szenteltvízzel telt edény álljon, hogy a hívek a holttestet meghinthessék.

c) A *virrasztást* imádsággal, szent énekekkel és épületes olvasással szenteljék meg a hívek. Erre ajánljon vagy adjon a lelkipásztor alkalmas könyveket kezükbe. Mindenütt meg kell szüntetni azt a helytelen szokást, hogy a virrasztóknak szeszes italt adnak.

d) Ugyszintén meg kell szüntetni a *halotti torok* pogány eredetű szokását, amely sokszor méltatlan és kegyeletsértő mulatássá fajul. A gyászoló család adjon inkább jótékony célra (szegényeknek, árvaházaknak, a papnevelőintézetnek, stb.) *alamizsnát*. Ha nagyobbösszegű alamizsnát akar adni, küldje azt el a Főpásztornak, aki templomépítésre vagy más szent célra fogja fordítani.

e) Kerüljék a hívek a temetésnél a hiú, világias *pompát*. Az erre fordítandó összegből inkább szolgáltasson a gyászoló család *gyázmiséket* az elhunytért.

577. § — A *kisdetek* temetése hálaadás azért, hogy a jó Isten

kiemelte őket a világ bajaiból és bűnveszedelmeiből és minden érdemük nélkül mennyországba vitte őket. Ezért az Egyház az öröm fehér színébe öltözik, a gyermek holttestét és koporsóját virágokkal díszíti.

Az a gyermek, *aki a szentségeket már felvette*, vagy abban a korban van, hogy felvehette volna, fekete színben és a felnőttek szertartása szerint temetendő el. A család kifejezett kívánságára lehet ilyen esetben fehérszínű palástot használni, de a felnőttek temetési szertartásait kell végezni.

578. § — A temető pap végezze a szertartást nagy kegyelettel és *összeszedettséggel*. Ezzel fokozza a temetés kegyelmi hatását és a híveknek a temetésen való méltó részvételre példát nyújt (Rit. Rom. tit. VI. cap. I, 2.).

A temetésen való részvétel *irgalmassági cselekedet is*. Azért a lelkipásztor buzdítsa a híveit, hogy minél számosabban kísérik ki a halottakat és a könyörgő Egyházzal együtt buzgón imádkozzanak az elhunytért. Magyarázza meg nekik a temetési szertartás menetét és tartalmát, hogy így tevékenyen vehessenek részt benne. Ajánlatos a híveket olyan *imakönyvekkel* vagy *füzetekkel* ellátni, amelyek a temetési szertartás szövegét a nép nyelvén is tartalmazzák (pl. Pantol Márton: A temetés szertartásai).

579. § — A temetési szertartást pontosan a *Szertartáskönyv* előírása szerint, latin nyelven kell végezni, minden önkényes változtatás nélkül.

a) A Rituáléban található alkalmi *intelmet* minden temetésnél fel kell olvasni, de természetesen nem gépiesen, hanem lélekkel, kellő hangsúlyozással, hogy az valóban elérje a hatását.

b) *Temetési beszéd* tartása a következő esetekben kívánatos: 1) kiváló érdemű hívő temetésén; 2) ha különösen nagy részvét nyilatkozik meg (baleset, sokgyermekes szegény anya, nagycsaládu öreg pátriárka a halott); 3) ha botrányt kell elhárítani (a halott öngyilkos vagy nyilvános bűnös, aki halála előtt megtért, vagy a bűnbánat jelét adta); 4) ha nagyszámban vannak jelen másvallásuak, akik a mi szertartásunkat nem értik.

De a temetési beszéd ne legyen a halottnak világias, meg nem felelő vagy épen hamis magasztalása, hanem az örök igazságoknak, főképen az utolsó dolgoknak alkalmi előadása a gyászesettől jól előkészített szívek számára. Különösen leányegyházakban kitűnő tanítási alkalom a temetési beszéd (v. ö. a XV. Benedek-féle Normák 21. sz.).

c) A kántoroktól készített „*búcsúztató*“ nem felel meg az Egyház szándékának; fokozatosan meg kell szüntetni. Ahol ez azonnal nem történhetik, ott a lelkész ellenőrizze, hogy tartalma valóban épületes legyen és ment minden meg nem felelő személyi vonatkozástól.

d) A háznál és a temetőben csak megfelelő egyházi gyász-

énekeket szabad énekelni. Ezeket ne egyedül a kántor énekelje, hanem az összes résztvevők. A komolytalan, gyházas tartalmat nélkülöző gyászénekeket tapintatosan ki kell küszöbölni.

e) Ahol *zenekar* is szokott közreműködni (bányavidéken, cigánytemetésen), gondoskodni kell arról, hogy a zenekar is egyházi gyászénekek dallamát játssza. Világias zenét a temetéseken megengedni nem szabad.

580. § — A *hívek a temetésen* a meghatározott körmeneti *rendben* és a szent szertartáshoz méltón, épületesen vegyenek részt. A temetési menetben beszélgetésnek nincs helye. A gyásháznál már a temető pap érkezését is közös imádsággal (szentolvasó) várják, a temetési menetben pedig közösen imádkozzanak vagy énekeljenek. E közös imádságot és éneket a lelkipásztor főképen jámbor egyesületek segítségével szervezze meg.

Egyházi temetési menetben *egyházellenes társulatok* testületileg nem vehetnek részt és egyházellenes zászlót nem vihetnek (1233. kán. 2. §).

581. § — A temető lelkész a temetési szertartás után a *háznál* az elhunytért, a *temetőben* pedig az összes meghalt hívekért végezzen a hívek anyanyelvén *közös imádságot* a Nyilvános Ájtotossági Kézikönyve szerint.

582. § — Az Egyház kívánja a halottnak a templomban való felravatalozását (1204. kán; Rit. Rom. tit. VI. c. I, 4.). Ahol ez nem valósítható meg, ott vezessük be legalább a temetés napján a *liberás gyásmisét*. A szegényeknél elégedjék meg a plébános a csendes szentmise díjával, egészen szegény halottért pedig szeretetből ajánlja fel e szentmisét.

a) Az absolutio (*Libera*) szertartása egyszerű hívőnél csak akkor kezdődik a „*Non intres in iudicium cum servo tuo*“ könyörgéssel, ha a holttest jelen van a templomban; más esetben az absolutio szertartása a „*Libera*“ éneklésével kezdődik.

b) A koporsón (*castrum doloris*) szabad elhelyezni az *elhunyt címerét*, rendjeleit vagy egyéb díszjelvényeit (koronát, mitrát, kelyhet, misekönyvet), *de nem az elhunyt arcképét* (S. C. R. 3898).

c) Csendes gyásmise után is szabad énekes *Liberát* végezni (S. R. C. 4215), sőt szentről vagy liturgikus napról mondott szentmise után is, —csak ne legyen a *Libera* közvetlen összekötetésben a szentmisével (u. o. 3780. ad 8).

583. § — Buzdítsák a lelkipásztorok a híveket arra, hogy

a) az Anyaszentegyház ősi, kegyeletes szokása szerint halottaikért minél több szentmisét szolgáltatassanak különösen: a harmadik, hetedik és harmincadik napon, valamint a halálozás évfordulóját; ezenfelül imádságot és más jócselekedeteket ajánljanak fel értük; különösen minden szentmishallgatás alkalmával emlékezzenek meg elhunytjaikról.

b) Ajánlják a híveknek az u. n. *Gregorian-szentmisét* is (465. §).

c) Az elhunytakért bemutatandó szentmiséket lehetőleg mindig a *kiváltságos oltáron* végezzék, hogy az elhunyt a teljes búcsú kegyelmében részesüljön (v. ö. 464).

584. § — Szorosan véve másvallásuak temetésére nem szabad *harangoztatni*. Ahol azonban ez szokásban van, ott keresztények temetésén a harangozás, mint tisztán polgári tiszteletadás jele elnézhető. De mindenképen tilos hitehagyottaknak és katolikus féllal érvénytelen házasságban élőknek a temetésén.

585. § — A temetési stólára nézve tartsa meg a plébános a 365. és 944. § előírását.

A teljesen *szegényeket ingyen* kell eltemetni és pedig épen olyan szertartással (palástban, énekkel), mint a többieket. A szokásos kiharangozást is meg kell adni nekik (1235. kán. 2. §).

586. § — A temetés megengedése vagy *megtagadása* mindennütt szigorúan az 1240. kánon szerint történjék. Ha e kánon szerint a temetést valakitől meg kell tagadnunk, tapintatosan, de határozottan magyarázzuk meg a hozzátartozóknak, hogy ha a halott életében nem kívánta az Egyház szentségeit, szentelményeit és nem élt a Egyház elvei szerint, akkor halála után az Egyház nem tekintheti őt gyermekének.

Kétség esetén forduljon a lelkész a Főpásztorhoz.

587. § — *Öngyilkos* eltemethetéséhez nem elégséges a hatósági orvostól beszerzett bizonyítvány beszámíthatatlan állapotáról, hanem erről a temetésre illetékes lelkésznek más forrásokból (pl. saját tapasztalatából, a hívek közvéleményéből, stb.) is meg kell győződnie.

588. § — Aki életében meghagyta, hogy *holttestét elégelessék*, nem részesíthető egyházi temetésben, — abban az esetben sem, ha a család ezt a kívánságot nem teljesítette (Kódexmagy. Biz. 1925. nov. 10. ad X. AAS. XVII, 583; v. ö. S. Off. 1926. jun. 19. utasítását — AAS. XVIII, 282—283).

589. § — Senkit sem szabad eltemetni addig, amíg a hozzátartozók be nem mutatták a polgári anyakönyvezésről szóló *bizonyítványt*, amely a temetés idejét is megállapítja (1213. kán.).

590. § — A halálesetet minden alkalommal azonnal be kell jegyezni a *Halottak Anyakönyvébe*; továbbá a Kereszteltek Anyakönyvébe és a Liber de Statu Animarium-ba is be kell vezetni (v. ö. 210. és köv., 239. §).

III. RÉSZ:

AZ EGYHÁZ SZERTARTÁSAI

1. Általános liturgikus szabályok

591. § — A pap az Egyház nevében és megbízásából őrzi és gondozza a szent *helyeket* és *felszereléseket*, megszenteli a szent *időket* és végzi a szent *cselekményeket*. Végezze e szent kötelességeit az Egyház liturgikus előírásai szerint *pontosan* és a szent dolgokkal szemben kötelező bensőséges kegyelettel: *lélekkel*.

592. § — *Állandóan ismételje és tanulmányozza* a szertartási könyveknek általános utasításait és részletes rubrikáit; kísérelje figyelemmel a Szertartások Kongregációjának legújabb intézkedéseit, a Főhatóság liturgikus utasításait és azokat engedelmességgel igyekezzék megvalósítani.

593. § — Lelkesen és okosan karolja fel az u. n. *liturgikus mozgalmat* (409. §): prédikációban, a hitoktatásban és a keresztyén tanításokban vezesse be híveit az Anyaszentegyház szertartásainak a szellemébe. A liturgikus mozgalom megvalósításához segédkönyvekül ajánlhatók: *Parsch-Halamka: Üdvösség éve*, Budapest, 1936; *Parsch-Klinda: Liturgikus szentbeszéd*, Budapest, 1936; *Rippel-Pfeil: Die Schönheit der kath. Kirche dargestellt in ihren äusseren Gebräuchen*, 1930; *Szunyogh: Liturgikus élet, A szentmise lelke, A szentmise kialakulása: Parsch-Szunyogh: A szentmise magyarázata*.

594. § — Minden templomban legyenek meg a szükséges *liturgikus könyvek*: Missale Romanum és Missale Defunctorum legalább annyi példányban, ahány állandó papja van a templomnak; Rituale; Beteglátogatókönyv — Methodus providendi; — Nyilvános Ájtatosságok Kézikönyve; Evangéliumi Szakaszok. Nagyon *ajánlatos* beszerezni *Gatterer: Praxis celebrandi functiones ordinarias sacerdotales c. könyvét* is (Innsbruck, Felizian Rauch).

a) Ezek legyenek *tiszták*, épek és jól bekötöttek; *teljesek* és az újabb szövegekkel állandóan kiegészítve, pótolva. A Missale újabb „foliumait“ azonnal a megfelelő helyre kell beragasztani.

b) A *Missale Romanum* és *Missale Defunctorum* régebbi kiadásait ki kell selejtezni és *új kiadásokkal* pótolni, amelyekben az új rubrikák megvannak.

c) *Az evangéliumi szakaszok* régi elavult kézikönyvét is egy éven belül mindenütt ujjal kell kicserélni.

595. § — Mivel a szatmári egyházmegyében használatos *Rituale Agriense* és a nagyváradi egyházmegyében használatos *Rituale Colocense* már elavult és egyiknek sincs az ET után megjelent újabb kiadása, a zsinat elrendeli mind a két egyházmegyében az új *Rituale Romanum* bevezetését közös új *Proprium Dioecesanum*-mal, további új *Nyilvános Ajtatósságok Kézikönyvének* kiadását és egységes *Egyházmegyei Énekes- és Imádságok* könyv készítését és bevezetését.

2. A szent helyek

596. § — *A lelkipásztor a szent helyeknek: a templomoknak, kápolnáknak, temetőknek, a nyilvános helyeken felállított kereszteknek, szobroknak és keresztútaknak (Kálvária) hivatásos őrzője és gondozója.* Kövessen el mindent, hogy e szent helyek szent jellegüknek és rendeltetésüknek mindenben megfeleljenek és jókarban tartassanak. A szent helyek iránt való kegyeletet és áldozatkésztséget ápolja hívei lelkében is. E téren tanúsított hanyagságáért lelkiismeretben és anyagilag is felelős.

597. § — A katolikus istentisztelet legszentebb helye, a lelkipásztor szent tevékenységének legfőbb színtere: a *templom*. Ennek felépítése, karbantartása, szép berendezése és ragyogó tisztasága tükröztesse vissza Isten fölségét, a lelkipásztor buzgóságát és a hívek mély vallásosságát.

598. § — *Új templom építéséhez* mindenekelőtt szükséges a Főpásztor írásbeli engedélye. A Főpásztor utasítása szerint, az Egyház liturgikus előírásainak és az egyházművészet követelményeinek megfelelően tervet és költségvetést kell készítenie és ezt jóváhagyás végett a Főpásztorhoz terjeszteni. A jóváhagyott tervtől és költségvetéstől eltérni külön engedély nélkül nem szabad (v. ö. 1162—1164. kán; v. ö. 905. §).

Ugyanez az eljárás a templom *megújításánál és bővítésénél* is.

A templomok és kápolnák építésénél, javításánál és bővítésénél a munkálatokat lehetőleg *katolikus vállalkozókkal és munkásokkal* végeztessék az illetékesek.

599. § — A templom- vagy kápolnaépítés megkezdése előtt a Főpásztortól kérendő külön engedély alapján meg kell áldani annak *alapkövét* a *Rituale Romanum*-ban előírt szertartás szerint (tit. VIII, cap. XXVI).

Ha az újonnan épült templomot vagy kápolnát a püspök nem szenteli fel (konszekrálja), a Főpásztortól nyert külön engedély alapján, a *Rituale*-ban található szertartással (tit. VIII, cap. XXVII.) meg kell áldani (benedikálni).

600. § — A lelkipásztor nagy gondossággal ügyeljen a templom és egyéb szent épületek *karbantartására* (904. §).

Gondozza a templom és kápolna körül levő *teret* (cintermet) is. Ültesse be fákkal, díszcserjékkel, virággal; ha lehet, alakítsa díszkertté. A templom vagy kápolna udvarán termő fű, fa, gyümölcs hozama a templompénztárát illeti.

Ha a templom vagy kápolna *műemlék*, tartsa meg a műemlékek gondozására vonatkozó szabályokat is.

A szent helyek *telekkönyvezésére* és *biztosítására* vonatkozólag lásd a 886. és 906 §-t.

601. § — A templomra *lobogót* kitűzni nem kell (Nemzetnevelési- és Vallásügyi min. 5388/6445—1938. sz. rendelete; egyházm. körlevél 1938—1196. sz.).

602. § — A plébános a templomot lehetőleg egész nap *tartsa nyitva*, hogy a buzgó hívek szentséglátogatást végezhesenek. Ha szükséges, napközben a templom hajóját csinos ráccsal lehet az előcsarnoktól elválasztani.

603. § — A templom és a kápolna, valamint azok berendezése legyen mindig tiszta. Évenként többször, legalább a három főünnep és a templombúcsú előtt végeztessen a plébános *nagy-takarítást*. A *heti takarítás* kétszer: hétfőn és szombaton délelőtt gondosan történjék (v. ö. 377. §). Nyerje meg a templom tisztántartására és díszítésére a vallásos egyesületeknek, főképen az oltáregyletnek tagjait; szervezzen belőlük külön templomgondozó és díszítő szakosztályt.

Legyen minden templomon szellőztető ablak és *szellőztessék* rendszeresen, mindennap.

A lehetőség szerint gondoskodják a templom *fűtéséről*. Az új templomok már fűtőkészülékkel ellátva épüljenek.

604. § — Fordítson gondot a köztereken és utak mentén felállított *keresztekre, szobrokra és szentképekre*. Nevelje híveit is azoknak kegyeletes megbecsülésére és gondozására.

a) Ilyeneket csak a Főhatóság kifejezett írásbeli *engedélyével* szabad felállítani.

b) A Főhatóság az engedélyt *két föltételhez* köti: 1. a kereszt, szobor vagy kép helye (legalább 4 négyszögölnyi terület) az egyházközség nevére telekkönyveztessek; 2. fenntartására legyen megfelelő alapítvány vagy pedig az egyházközség jogerős határozattal vállalja magára a fenntartás kötelezettségét. A pénzromlás következtében megszűnt régebbi fenntartási alapok megfelelő kiegészítéséről vagy a fenntartási kötelezettségnek elvállalásáról okos tapintattal gondoskodják a lelkipásztor (926. §).

c) A nyilvános helyeken felállított kereszteket és szobrokat, a Főpásztortól külön kérendő engedéllyel, ünnepélyesen kell *megáldani* a Rituale-ban található szertartás szerint (Sollemnis benedictio crucis; Sollemnis benedictio imaginis J. Ch. D. N. vel

B. M. V. vel alius Sancti, tit. VIII. cap. XXIV–XXV). *A kerületi esperesnek általános engedélye van kerületében ezek megáldására* (116. §).

605. § — Minden egyházközségnek legyen a saját nevére telekkönyvezett külön *katolikus temetője* (1208. kán.). Az agrártörvény módot ad külön temetőterület szerzéséhez. A temető területének a bővítéséről is idejekorán történjék gondoskodás.

606. § — A katolikus temetőt, valamint az olyan községi temetőt is, amelyben nagyobb részben katolikusok temetkeznek, a Rituale szerint (tit. VIII. cap. XXIX.) *meg kell áldani* (1205. kán. 1. §).

a) Megáldás előtt az új temető egy része árokkal vagy kerítéssel *elkülönítendő* azok számára, akik egyházi temetésben nem részesíthetők; ez a rész nem áldható meg (1212. kán.).

b) *Ha a temető nincsen megáldva*, minden katolikus hívő sírját temetés előtt az előirt szertartással külön kell megáldani (1206. kán. 3. §).

c) A temetőt *magu a plébános* áldhatja meg; más csak külön püspöki engedéllyel (1155–1156 kán.).

607. § — A katolikus temető *fenntartása*, gondozása, tisztogatása az egyházközség szent kötelessége. A temető az egyházközség kegyeletének tükre.

Minden egyházközség állítson össze saját temetőjének fenntartására és gondozására külön *temetőszabályzatot*. Ez a szabályzat gondoskodjék a temető rendezéséről (kerítés, útjavítás, befásítás), a temetkezés rendjéről, a temető fenntartási alapjáról, a dízsírhelyek díjáról; a temetőőr (sírásó) javadalmazásáról és kötelességeiről.

A temetőszabályzatot a Főpásztor hagyja jóvá. A plébános a jóváhagyott temetőszabályzatot hozza híveinek tudomására és gondoskodjék róla, hogy azt mindenki mindenben meg is tartsa. Kivánatos, hogy az egyháztanács egyik tagja vállalja a *temetőgondnokságot* a plébános irányítása és felügyelete mellett.

608. § — A temetőt kerítéssel vagy élősövényvel kell *bekeríteni* és jól zárható kapuval ellátni (1210. kán.).

a) Belseje szépen rendezett utakkal, szabályos fasorokkal táblákra osztandó.

b) A temető közepén vagy az erre legalkalmasabb helyen álljon a *temető keresztje* és kápolnája. Lehetőleg a kereszt (illetőleg kápolna) körül legyenek a dízsírhelyek. Itt helyezendők örök nyugalomra az egyházközség elhunyt *lelkipásztorai is* (1209. kán. 2. §). A plébános kegyelettel gondozza elődei sírját (v. ö. 24. és 112 §).

c) *A sírhelyeket szabályosan kell beosztani*. Lehetőleg külön hely jelölendő ki a felnőttek és a gyermekek számára (1209. kán. 3. §).

d) *A dízsírhelyekért* a hívek külön *díjat* fizetnek. A többi sírhelyek kiosztására és az esetleg fizetendő díjakra nézve a temetőszabályzat a mérvadó. A sírhelyekért befolyó összeg a temető fenntartására és gondozására szolgál.

e) *A temető fű- és fatermésének jövedelme* a temetőpénztárt illeti meg; az ezzel ellentétes gyakorlatot a legelső kínálkozó alkalommal ilyen irányban kell megváltoztatni. A fa kivágásánál és a kaszálásnál a munkások ügyeljenek arra, hogy a sírokat össze ne tapossák, a sírkereszteket össze ne törjék. A temetőben legeltetni szigorúan tilos.

609. § — Tartsanak a temetőtől távol mindent, ami a szent hely csendjét és kegyeletes jellegét zavarná.

A lelkipásztorok neveljék híveiket arra, hogy hozzátartozóik sírját minden hivalkodás nélkül, de szerető kegyelettel *gondozzák* és rendben tartásuk, szenteltvízzel meghintésük, de főképen arra, hogy *gyakran imádkozzanak* halottaikért. Aki az év bármely napján a temetőt meglátogatja és ott az elhunytakért imádkozik, a szegény lelkek javára hétévi *búcsút* nyerhet (PPO 546).

Legyen gondja a plébánosnak a *síremlékek*, szobrok és sírfelírások *katolikus szellemére is*. A katolikus felfogással ellenkező síremlékeket, szobrokat és feliratokat nem szabad megengedni (1211. kán.). Épenezért a temetőszabályzat kívánja meg határozottan minden síremlék és sírfelirat tervének és szövegének a plébánosnál való előzetes bemutatását és jóváhagyását. A kidült, összetört kereszteket rendbe kell hozatni vagy el kell távolítani.

610. § — A temető gondozása a temetőgondnok, illetőleg a plébános irányítása és ellenőrzése alatt a *temetőőr* kötelessége (v. ö. 339. §).

3. A szent felszerelések

611. § — A jó Isten iránt tartozó hódolat és szeretet megkívánja, hogy a *templom berendezése*: a szent edények, ruhák és egyéb szent felszerelések a liturgikus előírásoknak megfeleljenek és kellő *gondozásban* részesüljenek. A pap állandóan ellenőrizze a szent felszerelések karbantartását és különösen ügyeljen tisztaságukra.

Ne bizza gondozásukat egyszerűen a sekrestyésre, hanem *maga nézzen utána* mindennek. Ne törjön e téren sem semmiféle hanyagságot vagy rendetlenséget.

612. § — Az *oltár* az újszövetségi áldozat bemutatásának helye, a katolikus templom szíve. A lelkipásztor különös gonddal és szeretettel ügyeljen rá, hogy ez a legszentebb cselekményhez valóban méltó legyen.

Különösen a szentségi oltár legyen a lelkipásztorok és a hí-

vek megkülönböztetett gondosságának tárgya, hogy a ~~szentségi~~ Jézus iránt érzett szeretetüket ily módon is kifejezzék.

613. § — *Uj oltárt* csak a Főpásztor előzetes engedélyével szabad fölállítani. Tervrajzát jóváhagyás végett be kell terjeszteni a Főhatósághoz. Az oltár tervezésénél ügyeljen a lelkész arra, hogy az oltár alakja, mérete és felszerelése célszerű legyen és a vonatkozó liturgikus szabályoknak mindenben megfeleljen.

A kiváltságos oltárról lásd a 464. §-t.

614. § — *Az oltárkö* csak abban az esetben veszi el megszentelt jellegét, ha lényeges törést szenvedett, ha az ereklye zárólapja eltört, vagy az ereklyék hiányoznak belőle (1200. kán. 2. §). A püspöki pecsét letöredése miatt még nem, ha egyébként az ereklyék sértetlenek; ez esetben a templom igazgatója az ereklye zárólapját a plébánia pecsétjével újból lepecsételheti és az erről felvett jegyzőkönyvet a plébánia írártárában helyezi el. A kerületi esperes minden látogatása alkalmával ellenőrzi az oltárköveket.

615. § — *A szentségház (tabernákulum)* az oltár szíve. Legyen az méltó földi hajléka a szentségi Jézusnak.

a) *A forgó tabernákulumok* szabályellenesek, azért alkalmilag célszerűen átalakítandók. A tabernákulum ajtaja lehetőleg olyan legyen, hogy az alatta elhelyezett kánontábla elmozdítása nélkül és zsámoly igénybevétele nélkül is könnyen ki lehessen nyitni (v. ö. köv. § is).

b) A szentségházat lehetőleg mindenütt *conopaeum*-mal kell borítani. Ahol a tabernákulum alakja miatt ez nem lehetséges, legalább az ajtaja előtt függjön díszes, tiszta függöny. A *conopaeum* színe fehér vagy a napi szín; gyászmisében violaszín (S. C. Rit. 3562).

c) A tabernákulumra az oltárfeszületen és a szentségkítéleti trónuson kívül semmi mást: sem képet, sem szobrot, sem ereklyéket vagy virágokat nem szabad állítani (S. C. Rit. 2613, 4401).

d) A nyilvános szentségkítéletnél *menyezetes trónt* kell használni.

e) Ha belül nincsen aranyozva, valódi *fehér selyemmel* kell bevonni. A kopott aranyozást, avult, poros selyembélést újítsák meg a lelkipásztorok.

f) A szentségház alján *nem* szabad *összehajtott korporálét* használni, hanem megfelelő méretűt, egészen kiterítve. Ezt lehetőleg havonként tisztával kell kicserélni.

g) A szentségházban az Oltáriszentségen kívül *mást nem szabad őrizni* (1269. kán. 2. §), tehát az áldoztatáshoz előírt patinát és áldoztatáshoz szükséges korporálét sem (715. §, a).

h) Az oltárszekrény *kulcsa* aranyozott vagy legalább ezüstözött fémből készüljön és ezüstláncon vagy selyemzsinóron függ-

jön. Legyen két kulcs, hogy a szentségházat sohase kelljen lakatossal kinyíttatni (X. Pius pp. római vizitációs utasítása).

616. § — A plébánosok, templomigazgatók és szerzetházak főnöknői, súlyos lelkiismereti felelősség terhe alatt, *féltő gondossággal őrizték a legméltóságosabb Oltárszentséget* az ET előírásai (1269. kán.) és a Szentségek Kongregációjának legújabb, igen szigorú rendelkezése szerint (S. C. Sacr. 1938. máj. 26. AAS. XXX, 198—207). E rendelkezés kívánságainak megfelelően a zsinat a következőket rendeli:

a) A két egyházmegyének minden templomában és kápolnájában *a szentségházakat* biztonság szempontjából *felül kell vizsgálni*. A tabernákulumnak az oltártól elmozdíthatatlannak, szilárd anyagból, erősen épültnek, minden oldalról jól elzárhatóknak kell lennie; legyen erős az ajtaja, szilárdak a sarkai és jó Wertheimzára. Ahol e kellékek közül bármelyik is hiányoznék, a következő esperesi látogatásig a szentségházat megfelelően át kell alakítani.

Ahol lehetséges, főképen városhelyt, tanácsos Wertheim-szekrény módjára, erős fémből készült „*Biztonsági tabernákulumot*“ készíttetni, illetőleg a meglévő tabernákulumba ilyen beépíttetni. *Új templomoknál* okvetlenül ilyen tabernákulumot kell készíttetni.

b) A plébánosok és templomgondnokok éber *gondossággal őrizték a templomokat és kápolnákat*. *Nappal*, amikor a templom nyitva van, maga a plébános gyakrabban látogasson el és buzgó híveit is kérje fel, hogy szentséglátogatóik alkalmával éberrel figyeljenek. Városhelyen, ahol sok idegen és ismeretlen egyén fordul meg a templomban, lehetőleg állandó őrt tartózkodják ott.

De különösen éjjel vigyázzanak: gondoskodjanak, hogy a templom összes ajtai zárral és retesszel jól el legyenek zárva, az ablakokat is gondosan zárassák be; a templomzárást teljesen megbízható ember, semmi szín alatt ne iszákos, végezze; ez templomzáráskor gondosan nézzen utána, hogy rosszándéku ember bent ne maradjon.

Ahol szükséges és lehetséges, célszerű a templom ajtait és az oltár környékét villanyos *csengő- vagy világítókészülékkel* is felszerelni, amely a tolvaj behatolását azonnal jelzi a közeli templomőrnek vagy a plébánosnak. Ha szükséges, éjjelre a Szentséget szabad a templomból más, illendő és biztonságosabb helyre átvinni (1269. kán. 3. §). *Az értékes szent edényeket* és felszereléseket, amelyek különösen csalogatják a tolvajokat, nem szabad a templomban, hanem más, biztos és tűzálló helyen kell őrizni.

c) *A legnagyobb lelkiismeretességgel őrizték a tabernákulum kulcsát*. Ezt sohasem szabad az oltáron vagy a szentségház zárában hagyni, hanem magának a *plébánosnak*, templomigazgatónak vagy más erre hivatott papnak kell őriznie, és pedig: vagy magá-

nál tartja (természetesen az elvesztés veszélye nélkül), vagy ott-hon biztos és titkos helyen őrzi, vagy a sekrestyében biztos és titkos szekrényben, zár alatt, — és ennek a szekrénynek a kulcsát magánál hordja. Ha elmegy hazulról, a kulcsot helyettesének adja át. A másik kulcs (v. ö. 615. § h, pont) legyen a segédlelkésznél, vagy ha nincs segédlelkész, más biztos helyen.

A *székesegyházakban* mind a káptalan megbizottja, mind a székesegyházi lelkész tart magánál a fenti módon kulcsot (415. kán. 3. §, 1. sz.).

Szerzetesnők templomaiban és kápolnáiban a szentségház kulcsát semmi szín alatt sem szabad a klauzurán belül őrizni, hanem a sekrestyében, és pedig biztos, szilárd és titkos helyen, két különböző kulccsal zárható szekrényben; az egyik kulcsot a főnöknő (vagy helyettese), a másikat pedig egy másik, érettebb koru szerzetesnő (pl. a sekrestyés) őrizze, hogy így csak kettőjük közös jelenlétében lehessen a szentségház kulcsához jutni.

d) *Az esperesek* a maga egész terjedelmében tanulmányozzák át a Szentségek Kongregációjának fent idézett rendelkezését és kívánják meg szigorúan annak végrehajtását minden tekintetben. Az a) pont végrehajtásáról a legközelebbi esperesi látogatás után tegyenek részletes jelentést. A Főpásztor kánoni látogatásai alkalmával úgy a plébániákon, mint a szerzetházakban szintén szigorúan ellenőrzi e rendelkezések végrehajtását.

e) Ha valahol szentségtörő *templomrablás* fordul elő, a Főpásztor fegyelmi eljárással köteles a plébánosnak, illetőleg a templomigazgatónak a vétkekességét kideríteni és e vizsgálat iratait a Szentszékhez terjeszteni. A hanyagokat kénytelen lesz a 2382. kánon szerint egyházi büntetésekkel is sújtani.

617. § — *Az oltárkereszt* a gyertyatartóknál magasabban álljon és az oltár felett emelkedjék ki, hogy a pap a szentmise közben előírás szerint feltekinthessen reá. Nagyon kisméretű feszületnek az oltárra helyezése nem megfelelő. A tabernákulum ajtajára illesztett feszület nem helyettesíti az oltárkeresztet. De ha az oltárkép a kereszten függő Krisztust ábrázolja vagy ha az oltár felett nagy feszület függ, amelyet a miséző pap jól láthat, akkor nem szükséges külön feszületet helyezni az oltárra.

Szentségkítételnél az oltárkereszt helyi szokás szerint az oltáron maradhat, de el is távolítható (S. C. Rit. 2865, 1).

618. § — Az oltáron mindig *viaszgyertyát* kell használni, gyászmisénél lehetőleg sárga színűt. Csepegő, füstölgő stearin- vagy faggyugyertya használatát a Rituskongregáció rendeletei határozottan tiltják; ez nem is volna a szent cselekményekhez illő. *A gyertya megáldása* nem kötelező, de ajánlatos.

Csendes szentmise alatt kettő, *énekes misén* négy, *szentségkítételnél* legalább hat gyertyának kell égnie. *A gyertyatartók* (és

gyertyák) egyenlő távolságban és egyenesen álljanak az oltáron. A viaszpecsétektől gyakran megtisztítandók.

619. § — Az Egyház három *oltárterítőt* ír elő.

A két alsó az oltár lapját egész hosszában fedi. A felső legyen ezeknél hosszabb, úgy hogy két oldalt az oltár aljáig érjen; legyen egészen sima, legfeljebb elől lehet rajta keskeny csipkdisz. Az oltárasztal lapját érc-, vagy fakeretbe foglalni és a terítőt azzal az oltárhoz szorítani tilos (S. C. Rit. 4253).

Az alsó oltárterítőket évente legalább kétszer, a felsőt havonta kell *kicserélni* mosás végett.

Az *antipendium* az oltár díszítésére szolgál abban az esetben, ha az oltár törzse egyszerű. Ebben az esetben takarja el az oltár előlapját egészen. Legyen lehetőleg az ünnep színének megfelelő (Miss. Rom: Rubr. Gen. XX.). Ha az oltár törzse díszes, antipendium alkalmazása felesleges; legfeljebb keskeny antipendium alkalmazható.

Az oltár védelmére — por, viaszpecsétek ellen — napközben lehetőleg zöldszínű *védőtakarót* kell alkalmazni. De természetesen ez is mindig tiszta legyen.

620. § — A *kánontáblák* csak szentmise idején lehetnek az oltáron. Legyenek mindig tiszták és jól olvashatók. Gyertyapecskéteket ne tőrjünk rajtuk.

A szentségi oltáron álljon *kézmosó edény* tiszta kéztörlővel. Ebben a vizet legalább két hetenkint (nyáron gyakrabban is) ki kell cserélni és a régít a szakrariumba önteni.

621. § — Az oltárt szabad, sőt kívánatos is *virággal díszíteni*. De a díszítéshez csak élővirágot szabad használni. Cserépvirágokat csak tányérra helyezve szabad az oltárra tenni, díszes edényben vagy legalább díszes papírral beborítva. *Művirág* nem alkalmazható a templomban.

A virágdisz legyen *izléses*. Csak a gyertyatartók közé és mögé szabad virágot helyezni, de nem az oltárasztalra, sem a tabernákulum elé, sem a tabernákulumra.

Adventben (Gaudete-vasárnap kivételével) és *nagyböjtb*en (Laetare-vasárnap kivételével) teljesen mellőzni kell a virágdíszítést. *Amennyiben* ezekbe az időkbe esnék a templomnak valamely jeles ünnepe (templombúcsú, szentségimádás, esküvő stb.), erre az alkalomra az oltár feldíszíthető.

Gyászszertartásokra szintén nem szabad az oltárt virággal feldíszíteni.

622. § — *Villanyvilágítás* a templom megvilágítására és az ünnep fényének emelésére használható. De nem szabad villanyvilágítással díszíteni az oltárt (S. C. Rit. 4205, 4322) és gondosan kerülni kell a szinpadias hatást. Ez ellenkezik az Isten házának méltóságával és szent liturgiánk szellemével. *Különösen tilos:*

a) az *oltáron* a gyertyák helyett vagy a gyertyatartók között villanyfényt alkalmazni (S. C. Rit. 4086, 4017, 4206). De ha a misekönyv olvasásához külön világításra van szükség, erre a célra (de csak erre) szabad villanyfényt is használni;

b) tilos a villanyfény alkalmazása a *szentségház belsejében*, vagy külsején, a szentségkítételi trónuson vagy fülkében (S. C. Rit. 4086, 4097, 4206);

c) az *oltárképet* vagy szobrot színes vagy különböző színű villanygökökkel díszíteni vagy ilyen fénykoszorúval körülvenni (S. C. Rit. 1914. jún. 24. AAS. VI, 352; Decr. Auth. 4322).

623. § — Az *öröklámpa* a szentségház előtt éjjel-nappal állandóan égjen. Benne faolajat kell égetni. Ennek hiányában a Főpásztor megengedheti más, növényi olaj égetését (1271. kán.). Egyházmegyéinkben szabad növényi olajat használni, de tilos a háború idejére kivételesen engedélyezett petróleumos örök lámpa használata; úgyszintén nem szabad örökfényként villanygőt alkalmazni. A kerületi esperesek ezt szigorúan ellenőrzik.

Búzó pap nem fogja az öröklámpa kezelését egészen a sekrestyésre bízni, hanem legalább is gondosan *ellenőrzi*: hogy állandóan égjen és mindig tiszta legyen. Különösen esteli szentséglátogatása alkalmával gondoskodják, hogy az reggelig égessen.

Buzdítsa *híveit*, hogy ők maguk, szeretetből lássák el olajjal az öröklámpát: az egyházközség egyes családjai egy-egy hétre vállalják az öröklámpának olajjal való ellátását.

624. § — Minden templomban megfelelő helyen legyen *szakrarium*. Ide kell önteni a szent cselekményekből fennmaradt folyadékot (a kézmosó edény vizét, elhasznált keresztvizet stb.) és az elégetett szentelt dolgok hamuját. Ahol még nem volna szakrarium, a lelkész okvetlenül készíttessen.

Legalkalmasabb megoldási mód: a szentély vagy sekrestye megfelelő helyén, ahol nem járnak (pl. a főoltár mögött), a padlózatán készíttetni egy legalább fél méter mély, oldalt vakolatlanul kikövezett üreget, az alját homokkal vagy kavicssal beszórni; nyílása pedig szellőztető lyukakkal legyen ellátva és kulccsal legyen elzárható.

625. § — Minden templomban lehetőleg annyi *gyóntatószék* legyen, ahány állandó papja van a templomnak. A gyóntatószék könnyen hozzáférhető, de mégis zavartalanabb helyen álljon; semmi szín alatt sem a szentélyben. Gondoskodják a plébános alkalmas méretű, zárt gyóntatószékekről. A gyóntató és gyónó fülkéje legyen kényelmes (könnyen lehessen benne térdelni!) és szellőztethető; a kettőt elmozdíthatatlan rács válassza el. Nyitott gyóntatószékben függönyt kell alkalmazni. A gyóntatószékben jó kifüggeszteni a feloldozás formáját és a fenntartott egy-

házi fenyítékek jegyzékét; a gyónó térdeplője felett ajánlatos feszületet függeszteni (v. ö. 443. §).

626. § — *A keresztelőkút* legyen díszes és álljon szembetűnő helyen.

a) *Keresztvíz* állhat rézmedencében vagy megfelelő méretű fayence-tálban (ez könnyen tisztán tartható). Ezt az edényt állandóan tisztán kell tartani; különösen az új keresztvíz megáldása előtt gondoskodják a lelkész annak alapos kitisztításáról. Ennek elhanyagolása súlyosan ellenkezik a keresztség szentségének nagy méltóságával és a híveket jogosan megbotránkoztatja.

b) A keresztelőkútban a keresztvízen kívül *semmi mást* nem szabad tartani. A keresztelési felszereléseket a sekrestyében, zár alatt kell őrizni.

c) A használt keresztvizet semmi szín alatt sem szabad a keresztkútba visszaönteni: a szakrariumba öntendő.

d) A keresztkút legyen kulccsal zárható, elkerített helyen álljon és az Ur Jézus megkeresztelésének képe vagy szobra ékesítse (Rit. Rom. tit. II. cap. I. 46; v. ö. 376. §).

627. § — *A szentsírt* törekedjék a lelkész úgy elhelyezni, hogy az imádásra jövő hívek tolongás nélkül közlekedhessenek és ne legyenek kénytelenek a főoltárnak hátat fordítani. A legcélszerűbb erre a célra a templom oldalhajójában egyik mellékoltárt felhasználni; az oltár alatt lehet az Ur Jézus holttestét ábrázoló szobrot elhelyezni.

A kitett Oltáriszentség körül alkalmazott virágok és díszítések lehetőleg fehérszínűek legyenek. Fekete drapériák nem alkalmazhatók.

628. § — Minden plébánia-templomban okvetlenül legyen a Főpásztor engedélyével szabályszerűen felállított *keresztút*.

a) A keresztút *lényeges része: 14 fából készült kereszt*, amelyek színezettek is lehetnek és mérsékelt fémdíszítéssel is elláthatók. A keresztúti képek legyenek áhitatot keltők és egyházművészeti szempontból is kifogástalanok.

b) A keresztút felállítása és *megáldása* a szent Ferencrend kiváltsága. Azért a keresztút szabályszerű felállítása végett legcélszerűbb a legközelebbi Szent Ferenc-rendi zárda előljárójához fordulni. E szerzetes-elöljáró választását be kell mutatni a Főpásztornak.

c) A keresztút felállítását *írásba kell foglalni*, a plébániai levéltárba elhelyezni, másolatát pedig célszerű a Historia Domusba is bevezetni.

d) A S. Poenitentiarum legújabb intézkedése szerint a keresztút felállításának *érvényességéhez* csak az kívántatik meg okvetlenül, hogy a keresztút felállítását végző papnak ehhez megfelelő felhatalmazása legyen. De illő, hogy legalább a Főpásztornak ézszerűen feltételezett engedélye is meglegyen. Ugyanebben a ren-

delkezésben a Szentatya az összes, eddig érvénytelenül felállított keresztútakat érvényesíti (S. Poen. 1938. márc. 12. AAS. XXX, 111—112.)

A keresztút felállításához szükséges *iratmintákat lásd a 20. számú függelékben.*

629. § — A templom és a sekrestye bejáratánál legyen *szenteltvize*. Benne a szenteltvíz minden héten megújítandó. A szenteltvíz megújítása alkalmával a szenteltvizeztartót mindig alaposan ki kell takarítani és évenként néhányszor, különösen járványos betegség idején, fertőtleníteni. A márvány-szenteltvizeztartókból a vizlerakódást sósavval lehet eltávolítani.

630. § — *A templom padjai* legyenek térdelésre és ülésre alkalmasak. A templom egyik oldalán a férfiak, a másik oldalon pedig a nők ülőhelyei legyenek (1262. kán.). Nevelje rá a lelkipásztor híveit arra, hogy a padokat elsősorban az idősebb, gyengélkedő híveknek engedjék át.

A Főpásztor engedélye nélkül senki sem tarthat fenn magának külön helyet és nem állíthat családi padot a templomba.

Az ifjaknak, a felnőtt leányoknak és a gyermekeknek külön helyet jelöljön ki a templomban.

631. § — Téli időben a templom *padlózatát*, különösen azokon a helyeken, ahol a hívek, főképen gyermekek állnak, kókuszszőnyeggel vagy deszkaburkolattal kell leborítani.

632. § — *Uj képet vagy szobrot* csak a Főpásztor engedélyével szabad a templomban elhelyezni.

a) A lelkipásztor ügyeljen arra, hogy *csak olyan képek és szobrok* kerüljenek vagy maradjanak a templomban, amelyek az áhítat felkeltésére alkalmasak, az Egyház szokásaival megegyeznek és egyházművészeti szempontból is megfelelőek. A lelkipásztor nevelje a hívek művészi ízlését és ne alkalmazkodjék az ő ízlésükhöz. Isten házában a komolyságával és szentségével ellenkeznék a falak teleaggatása tulságosan sok vagy értéktelen kép-pel, szoborral.

b) *Egy szentről csak egy kép, szobor vagy zászló* legyen a templomban. De az Ur Jézusról és a Bold. Szűz Máriáról más-más címen lehet több is.

c) Figyelmeztesse a plébános a híveket arra, hogy ha valamit a templomnak akarnak ajándékozni, előbb kérjék ki az ő tanácsát és azt szerezzék be, amire a templomnak legnagyobb szüksége van.

d) A plébános minden *megrendelésnél* vegye tekintetbe a beszerzendő tárgy formáját, anyagát, a liturgikus előírásokat, az egyház megszentelt hagyományait és a komoly, kiforrott egyházi művészet elveit. Lehetőleg csak eredeti, nemes, tartós anyagból készült dolgokat szerezzen be. Az értékebb szent edények, litur-

gikus ruhák, képek és szobrok beszerzésénél kérje ki a Főhatóság útján szakemberek véleményét és tanácsát.

e) Műértékkel bíró képek *restaurálása* csak a Főpásztor előzetes írásbeli jóváhagyásával történhetik.

633. § — A templomi *zászlókat* úgy kell a templomban elhelyezni, hogy azok a kilátást az oltár felé ne zavarják. Adventi és nagyböjti időben a zászlók ne legyenek a templomban, hanem gondosan el kell azokat a templom raktárába helyezni (v. ö. 574. §).

A *baldachint* használaton kívül szintén nem a templomban, hanem gondosan megvédve a templom raktárában kell őrizni.

634. § — A *templom mellékhelyiségei*: a sekrestye, a kórus és a torony szintén szent helyek. Ezeket is mindig rendben és tisztán kell tartani és ott is mindenki a szent helyhez méltóan viselkedjék és kerüljön minden felesleges beszédet.

635. § — Fordítson gondot a plébános a *sekrestyére* is.

a) A sekrestye legyen mindig tiszta és rendes; ne váljék törtött, kopott holmik raktárává. Jól szellőztesse; télen, ha lehet fűtse is.

b) A sekrestyében alkalmas helyen legyen *kifüggesztve*: a templom védőszentjének neve (cime), a megyéspüspök keresztneve, az esetleg kötelező oratiók, a tabella renovationis és az alapítványi misék kimutatása.

c) Az öltözőkódószekrényen feszület álljon. A sekrestye többi *felszerelése*: imazsámoly az előkészületi és hálaadó imádságok szövegével; kézmosó edény tiszta kéztörölővel; alkalmas szekrény a szent ruhák elhelyezésére; a kehelyruhák öblítésére használandó edény, amelyet más célra nem szabad használni.

d) Ahol a templomban van elegendő hely a hívek befogadására, ott istentisztelet alatt a sekrestyében a sekrestyésen kívül senki se tartózkodjék.

636. § — Törekedjék a lelkipásztor templomát a liturgikus előírásoknak megfelelően szent edényekkel, egyházi ruhákkal, fehérneműekkel és egyéb szerelvényekkel kellőképpen *felszerelni és a szent felszereléseket* kegyeletesen gondozni.

a) A *kehely* kupája, a *patena* és a *lunula* aranyból vagy ezüsből legyen; szükségből lehet ónból is, de rézből nem; ellenben a *ciborium*, a *monstrantia*, *custodia* (repositorium) és a *beteglátogató capsula* (paxis) rézből is lehet. A kehely kupáját, a patenát, a ciborium kupáját, a lunulát és a beteglátogató capsulát legalább belülről dusan meg kell aranyozni. Ha az aranyozás megkopott, azt tartós tűzaranyozással haladéktalanul meg kell újítani. Az új aranyozással a kehely nem veszti el szentelt jellegét (1305. kán. 2. §).

Szokatlan alakú kelyhek használatát egyrészt a szent vér

kiömlésének veszélye, másrészt a feltűnőség miatt a Szertartások Kongregációja tiltja (1922. jun. 30. AAS. XIV, 437).

b) Az újonnan beszerzett szent edényeket és ruhákat használatbavétel előtt feltétlenül *konszekrálni*, illetőleg *benedikálni* kell. Az egyházi ruhákat és fehérnemüket saját temploma számára a plébános, illetőleg a templomigazgató is megáldhatja (1304. kánon; v. ö. 565. §). A megáldás szövege (Benedictio sacerdotium indumentorum, Benedictio mapparum et tobalearum altaris, Benedictio pallae et corporalis, Benedictio tabernaculi seu vasculi pro sacrosancta Eucharistia conservanda) a Missale végén vagy a Rituale-ban található.

c) Azokat a *szent edényeket*, amelyekben a legméltóságosabb Oltáriszentséget őrzik, a liturgikus használaton kívül is a *pap kezelje*. Évenként legalább egyszer (nagycsütörtökön) olyan anyaggal, amely az aranyozást nem koptatja (meleg káliszappanos vízzel), *tisztogassa* meg.

d) A szent edényeket lehetőleg *tokban* vagy legalább vászonborítékban kell tartani és így a portól védeni.

e) Tanítsa meg a *sekrestyést* a szent felszerelések helyes gondozására és állandóan személyesen ellenőrizze őt ebben (v. ö. 337. §). Alkalmas vezérkönyvek a sekrestyések számára: Pogonyi Bernát: *Sekrestyések és harangozók vezérkönyve*, Miskolc, 1917; Hartmann—Leitner: *Küster und Ministrantenbuch*, Schöningh, Paderborn.

637. § — *A miseruhákat* lehetőleg egészen kiterítve fektesse a ruhaszekrényben, mert az összehajtás helyén előbb-utóbb kiszakadoznak, felfüggesztve pedig meghuzódnak. Ezért szekrényfiókok helyett a miseruhák számára mielőbb kihuzható deszkalapokat készíttessen. Száraz időben ki kell nyitni a szekrények és a sekrestye ajtaját, sőt időnként a szent ruhákat derült időben (de nem napos helyen) kiterítve szellőztetni kell, hogy meg ne penészedjenek.

Szokatlan szabásu miseruhák használata tilos (S. C. Rit. 1925. dec. 9. AAS. XVIII, 58).

A szent ruhákat és az egyházi fehérnemüket a pap *a szent ténykedések után* kiméletesen és kegyeletesen tegye le. A sekrestyénél vagy a ministránsoknál se töltsön, hogy a szent ruhákat összegyűrjék vagy rendetlenül odadobják.

Fordítson nagy gondot a szent ruhák szakszerű *javítására*. Ezt a munkát az Oltáregyesület tagjai végezhetik. Aki ezt ingyen végzi és bűnbánó lélekkel ezt a fohászt imádkozza: „Jézus, utunk és életünk, irgalmazz nekünk“, mindannyiszor 300 napi bűcsút nyerhet (PPO 660).

638. § — *A templomi fehérneműk* készíttetésénél és kezelésénél ügyeljen a plébános a következőkre:

a) Az oltárterítő, korporale, palla, purificatorium, amictus,

alba, superpelliceum len- vagy kendervászonból készüljenek. A *purificatoriumok* megkülönböztetés céljából a középben himzett kereszttel látandók el. A *palla* keményített vászonlap legyen; színes palla csak úgy használható, ha alul tiszta vászon-palla van ráerősítve. Fekete pallát nem szabad használni. A *cingulus* a miseruhák színét követheti, de nem lehet fekete színű.

b) A *korporalét* nem szabad állandóan a miseruha burzájában tartani. Minden miséző papnak külön korporaléja legyen.

c) A korporale, a palla és *purificatorium* első kimosását csak nagyobb egyházi rendet felvett egyének végezhetik (1306. kán. 2. §); *szereztesnők* csak a Szentszék külön engedélyével. E fehérnemük első mosása kizárólag az erre a célra szánt edényben történhetik (v. ö. 635. §). A vizet a mosás után a szakrariumba, ennek hiányában cserépvirágra kell önteni.

d) A *purificatoriumot* és *amictust* legalább hetenkint, a *korporalét*, *pallát*, *albát*, *superpelliceumot* és a felső oltárterítőt legalább havonta kell cserélni.

Amennyiben más, alkalmas megoldás (pl. női zárda) nem kínálkozik, legcélszerűbb a templomi fehérnemük *mosását* a plébánián, minden egyéb ruhától elkülönítve végezni. A mosás költségeit a templompénztárból lehet fedezni. Erre a munkára, valamint a templomi fehérnemük javítására az Oltáregylet, vagy más katolikus női szervezet tagjai is vállalkozhatnak, akik ezért a 637. §-ban jelzett búcsút szintén megnyerhetik.

639. § — Az *ostyákat* erre a célra fémből, üvegből vagy fából készült üvegbetétes, csinos dobozban kell őrizni, hogy illetéktelenek ne férhessenek hozzá.

640. § — A *szent olajokat* csinos dobozba helyezett metszett üvegekben kell őrizni.

a) A szentségek kiszolgáltatásához használt *szent olajokat* pedig ezüstből vagy ónból készült üvegbetétes *szelencében* kell tartani. Ezekbe a szelencékbe a *szent olajok* kiömlésének megakadályozása végett vattát tegyünk. Mind az üvegek, mind a szelencék a *szent olajok* felcserélése veszélyének elhárítására megfelelő felírással legyenek ellátva. Az egységes jelzés ez legyen: *Cat., Chr., Inf.*

b) A *szent olajokat* tartalmazó edényeket a sekrestyeszekerény külön, kulccsal ellátott, lehetőleg viola-színű selyemmel bélelt *fülkéjében*, vagy díszes ajtóval ellátott fali *fülkében* zár alatt kell a legnagyobb gonddal őrizni. A *plébánián* csak súlyos okból és a Főpásztor külön engedélye alapján szabad a *szent olajokat* őrizni. *Világiaknak* nem szabad a *szent olajokat* kezelniük és vinniük.

c) Ha a *szent olaj fogytán van*, szabad egyszer-kétszer *olajfa-olajat* hozzáönteni, de a meglévőnél kisebb mennyiségben. A

fennmaradt régi szentolajakat legalkalmasabb az **örökmécében** elégetni (Rit. Rom. tit. II. cap. I, 47—54).

d) A *beteg olaját* nem szabad az Oltáriszentség hordozására szánt szelencével egybekapcsolt edényben tartani.

e) A szent olajok szelencéit nem szükséges, de ajánlatos *megáldani* (Rituale Rom. függelékében: *Benedictio vasorum pro sacris oleis includendis*).

f) A beteglátogató felszerelést, valamint a szent olajokat tartalmazó edényeket is, lehetőleg, a többi szent edénnyel együtt, nagycsütörtökön maga a lelkész **alaposan tisztítsa meg**.

641. § — A *tömjént* porrá kell törni, hogy könnyebben égjen.

Az *ampolnákat* naponta kell kimosni és szükség esetén a vízlerakodástól sósavval megtisztítani.

A kereszteléshez használt *szentelt só edénye* legyen zárt, hogy por ne érjen hozzá. Évenként többször új sót kell megáldani. (v. ö. 376. §, e).

642. § — Az összes egyházi felszerelésekről vezessenek a lelkészek pontos *leltárt* és azt állandóan egészítsék ki (891.—893. §).

Külön főpásztori engedély nélkül szentelt egyháziruhát, templomi szerelvényt *megsemmisíteni, eladni, elajándékozni* nem szabad. Az engedély számát a leltárba be kell jegyezni. Ez a tilalom vonatkozik a használatból kivont tárgyakra is. A régiségeknek esetleg műértékük lehet és így nagyobb értéket képviselhetnek. A használaton kívül álló kelyheket, ciboriumokat, monstranciákat a Főhatósághoz kell beküldeni.

643. § — Szorgalmazza a plébános a *kórus rendjét és tisztaságát*. A kóruson a *rendért* közvetlenül a *kántor* felelős. Ne engedje, hogy a gyermekek és serdülő ifjak istentisztelet alatt a kórusfeljárón vagy a toronyban tartózkodjanak. Elsősorban saját jó példájával hasson oda, hogy a kóruson tartózkodók áhitattal vegyenek részt az istentiszteleten (333—334. §).

Az *orgona* gondozásáról lásd a 734. §-t. A kottáskönyveket a kóruson megfelelően alkalmazott zárt szekrényben őrizték és azokról vezessenek pontos leltárt. A kántor leltár mellett veszi át és adja át a templom kottáskönyveit és füzetait.

A kórust és a *feljárókat* a templom takarításával egyidejűleg rendszeresen takarítsák. A feljáró falait gyakrabban meszeljék.

644. § — A megszentelt *harangok* csak egyházi célokra használhatók; világi célból csak a Főpásztor rendelhet el harangozást (S. Cong. Conc. 1931. márc. 20. ad kán. 1169, §. 4. AAS. XXIII, 129. 1.)

4. A szent idők

645. § — A pap, mint Isten dicsőségének hivatott öre, minden buzgóságával szorgalmazza hívei között a *vasárnapoknak*, az *Egyház ünnepeinek és más szent időknek* méltó megülését:

a) Tegye ezt elsősorban személyes példájával; *háznépe* is adjon erre épületes példát (v. ö. 21. §).

b) Sokszor *buzdítsa a híveket* a szent időknek az Egyház szellemében való megülésére. Értesse meg velük, hogy az Egyház ünnepei nem mulatozásra, hanem Isten dicsőítésére, a lélek megszentelésére és a testi erők felüdítésére szolgálnak. *Szenteljék meg szentáldozással*, imádsággal, jámbor olvasmányokkal, egyesületi étellel, de még inkább a családi élet ápolásával és az irgalmasság testi-lelki cselekedeteinek gyakorlásával.

c) A vásár- és ünnepnapi *szentmishallgatás* kötelezettségének tudatát minden eszközzel tartsa ébren híveiben: a templomnak legszebb ékessége, ha megtelik buzgó, imádkozó lelkekkel (v. ö. 467. kán. 2. §). Akadályozza meg *szombaton este* és az ünnepeket megelőző estén a *mulatságok* és esküvők tartását, mert ennek következménye a másnapi szentmise elmulasztása szokott lenni.

d) vásár- és ünnepnapi *munkatiltalom* megszegése ellen is minden módon küzdjön, különösen vegyesvallású vidékeken, ahol a rossz példa a katolikusokat is megmértelyezte. De sürgős szükség esetén felmentést adhat (1245. kán. 1. §; v. ö. 149. §).

I. ÁLTALÁNOS TEENDŐK

646. § — Az *istentisztelet rendjének* megállapításánál a lelkipásztor ne a saját kényelmét nézze, hanem híveinek lelki szükségletét tartsa szeme előtt és hozzájuk alkalmazkodjék. Ahol több pap van, hétköznap se misézzenek egy időben, hanem egymás után, hogy a híveknek minél több alkalmuk legyen a szentmishallgatásra (v. ö. 400. §).

647. § — Az istentisztelet rendjét (szentmisék, gyónási alkalom, predikációk és egyéb ájtatosságok idejét) minden plébános köteles 1939. dec. 31-ig *jóváhagyás* végett a Főpásztorhoz terjeszteni és csak ennek engedélyével szabad azt megváltoztatni. Ezt az istentiszteleti rendet a temploma (és esetleg a sekrestye) bejáratánál feltűnő helyen *függesse ki*, különösen városhelyen és olyan plébániákon, ahol idegenek (pl. kirándulók) is meg szoktak fordulni.

648. § — A hivatalos istentisztelet mindig pontosan *kezdődjék*. Csak sürgős beteglátogatás lehet elégséges ok az istentisztelet későbbi megkezdésére. Akik gyónásukat a szentmise kezdetéig nem tudták elvégezni, azokat, — ahol csak egy pap van, — a

szentmise utánra kell hagyni. Olyankor, amikor **előreláthatólag** sok gyónó szokott jelentkezni, jóval az istentisztelet megkezdése előtt üljön ki a lelkipásztor a gyóntatószékbe, hogy a gyónásra jelentkezők ne legyenek kénytelenek sokáig várni.

649. § — Vasár- és ünnepnapokon néhány buzdító szó kíséretében *hirdesse* ki a következő héten tartandó rendkívüli istentiszteleteket, alapítványi szentmiséket, ünnepeket, böjtöket, körmeneteket, fogadalmi ünnepet, az első csütörtöki szentségimádást és az első pénteket, valamint a **vallásos társulatok gyűléseit**. A hirdetések ne papírlapra írja, hanem vezessen **külön** hirdetési könyvet; ezt az írártárban őrizze.

Ajánlatos a templom bejáratánál *hirdetőtábla* alkalmazása is a változó hirdetések számára; ezen a hét folyamán esedékes szentmiséket, rendkívüli ájtatosságokat és más egyházközségi tudnivalókat jelezze a plébános.

650. § — Minden plébánián vasárnap és a parancsolt ünnepnapokon *énekes szentmisét* és vele kapcsolatban *prédikációt* kell tartani, délután pedig *litániát* (vagy *vecsernyét*) és *keresztény tanítást*. A X. Pius pp. által 1911-ben *eltörölt ünnepeken* ugyanúgy kell az istentiszteleteket végezni, mint vasárnapokon (v. ö. 410. §).

A X. Pius pápa liturgikus reformjával a vasárnapokról meghatározott napokra *áthelyezett ünnepeknek* külső ünnepélyessége a régi vasárnapokon tartható meg; tehát a plébániai énekes mise (de csakis ez) szept. első vasárnapján az őrangyalok ünnepéről, Kisasszony ünnepének nyolcadába eső vasárnapon sz. Mária szent nevének ünnepéről, okt. első vasárnapján a legszentebb rózsafűzér Királynőjének ünnepéről mondható (Uj Missale, Addit. et Var. IV. 1, 2).

651. § — A hívek mindenütt nagy ünnepélyességgel üljék meg a *templombúcsú ünnepét*, — és pedig lehetőleg a templom védőszentjének (szentelési címének) napján (de ez nem parancsolt ünnep); ahol ez nem lehet, a következő vasárnapon (1247. kán. 2. §).

a) Méltó előkészítése céljából tartson a plébános előtte lehetőleg triduumot vagy novenát és nyújtson a híveknek alkalmat a szentgyónás elvégzésére, hogy a templombúcsú valóban a búcsúnyerésnek és a kegyelemnek napja legyen.

b) Ahol a templombúcsút a *következő vasárnapon* ülik meg, szabad az ünnepről egy. énekes vagy csendes szentmisét mondani, kivéve az elsőosztályu vasárnapokat (advent első, nagyböjt I—IV., fekete, virág, husvét, fehér és pünkösdi vasárnap) és az elsőosztályu duplex ünnepeket, amelyeken a napi officiumnak megfelelő egy énekes és egy csendes szentmisében sub unica conclusione szabad az ünnepről megemlékezést venni.

c) Legyen gondja arra is, hogy hívei *jól ismerjék* templomuk *védőszentjét* vagy azt a titkot, amelynek tiszteletére templomuk

szentelődött. A búcsú napján délután is jöjjenek el teljes számmal istentiszteletre és e szent napot a templomon kívül is méltóan ünnepeljék meg és minden zajos mulatságtól tartózkodjanak (v. ö. 467. és 729. §).

652. § — Az egyházközség *fogadott ünnepeit* is és az ezekkel kapcsolatos dícséretes szokásokat mindenütt kegyelettel tartsák meg továbbra is. Hogy ezt minél készségesebben tegyék, a lelkipásztor ismertesse meg a hívekkel ez ünnepek eredetét.

653. § — Vasárnap és ünnepeken az istentisztelet középpontja a *szentmise-áldozat*. Ahol több szentmise van, azokat úgy kell beosztani, hogy a családtagok egymást felváltva tehessenek eleget szentmise-hallgatási kötelességüknek. A kétszeri misézésre nézve lásd a 402. §-t; az ünnepi nagymiséről lásd a 409. és 410. §-t.

A hónap első vasárnapjain a nagymisén lehetőleg mindenütt a „*De Angelis*“ misét énekeljék.

654. § — A székesegyházakban a konvent-mise előtt és a plébániai nagymise előtt vasárnapokon mindig kötelező az *Asperges*, husvéti időben *Vidi aquam* (S. C. Rit. 4051. ad 1-um). Ahol eddig nem volt szokásban, be kell vezetni. A szentségkitételes szentmisék előtt az *Asperges* elmarad.

655. § — Minden vasárnap és ünnepen *délutáni* vagy *esti istentiszteletet* is kell tartani.

a) A délutáni ájtatosságon a pap a hívekkel együtt elimádkozza (vagy éneklük) valamelyik jóváhagyott *litániát* a hozzátartozó könyörgéssel és esetleg más imádságokkal, vagy a *szentolvasót*; vagy szentségkitételt tart áldással, vagy a napi *vecsernyét* végzik. Esetleg ekkor tartja a lelkipásztor a felnőttek oktatását is (743. §).

b) A *vecsernye* éneklését pontosan a Breviarium szerint kell megtartani; a zsoltárokat nem szabad megrövidíteni.

c) A *litániák* helyes éneklési és imádkozási módjára vonatkozólag lásd a 725. §-t.

d) Épületes dolog, ha a hívek vasárnap és ünnepeken a délutáni vagy esti ájtatosság előtt (vagy utána) közösen elimádkozzák a *szentolvasót*.

656. § — Legyen gondja a lelkipásztornak, hogy hívei szentül tartsák meg a *megtartóztatási és böjti* napokat.

a) *Oktassa ki híveit* az Egyház által előírt böjtök jelentőségéről, mutasson rá a böjt szellemére, hogy t. i. a böjt lelke nem a koplalás, hanem az engedelmesség és önmegtagadás — természetfeletti indítóokból; magyarázza meg jól a böjti törvényt, különösen a hústól való megtartóztatás (abstinentia) és a tulajdonképeni böjt (jejunium) között levő különbséget. Az egyes böjtök kihirdetése alkalmával mutasson rá az illető böjt különleges céljára, pl. nagyböjtben egyesüljenek a szenvedő Megváltóval és vezekel-

jenek bűneikért; a vigiliaböjttel készüljenek a következő ünnepre; a kántorböjten ajánlják fel önmegtágadásukat egyrészt hálaadásul az elmúlt negyedévben vett jótéteményekért, de főképen kérjenek a jó Istentől sok buzgó papot (v. ö. 292. §).

b) Az egyházmegye *böjti rendeletét* Ötvenedvasárnapján minden plébános a szószékről olvassa fel és magyarázza meg. A legújabb böjti rendeletet lásd a 21. számú függelékben.

c) A plébánosnak joga van egyes esetekben és kellő okból saját híveinek és plébániájához tartozó egyes családoknak, a plébániája területén kívül is, azon belül pedig idegeneknek is a böjt vagy megtartóztatás, vagy mindakettő alól is *felmentést adni* (1245. kán; v. ö. 149. §).

657. § — *Az adventi és nagyböjti szent idő különösen alkalmas bensőségebb lelkipásztori munka kifejtésére.*

Legyen rajta a lelkipásztor, hogy a két szent időt hívei az Egyház kívánsága szerint valóban szentül használják fel.

Advent első vasárnapjától karácsony első napjáig bezárólag és hamvazószerdától husvét vasárnapjáig bezárólag „*tiltott idő*” van: nem szabad nászmisét tartani és tilos minden nyilvános mulatság (552. §).

II. NAPHOZ KÖTÖTT AJTATOSSÁGOK

658. § — Szoktassa hozzá a lelkipásztor híveit, hogy már az *ünnepek előestéjét* megszenteljék: a munkát a szokottnál hamarabb fejezzék be és kedves ájtatossággal hangolja a nép lelkét a következő ünnepre.

a) *Szombaton és Szűz Mária ünnepeit megelőző* nap délután (ha ugyanakkor más ájtatosság nincs előírva) minden plébániatemplomban végezzék el a *loretói litániát* a hozzá csatolt könyörgésekkel a Nyilvános Ájtatosságok Kézikönyve szerint. Az „*Émlékezzél meg...*”, „*Oltalmad alá futunk...*” és a „*Szűz Szülője Istennek...*” kezdetű imádságokat a hívek a pappal együtt közösen, szépen tagoltan, fennhangon imádkozzák, hogy ily módon ezeket a szép imádságokat mindenki elsajátítsa.

Aki a loretói litániát elimádkozza, a szokott feltételek mellett hét évi búcsút nyerhet (PPO 290).

b) *Más ünnepek előestéjén* vagy ugyanezt, vagy más *megfelelő litániát* imádkozzanak vagy énekeljenek közösen.

c) Kivánatos, hogy a lelkipásztor ezeken az *ünnepelőesti ájtatosságokon rövid szentbeszéddel* készítse elő híveit a *következő ünnepre*.

d) *Szombaton és ünnepek előtt* való estén a hívek számára alkalmasan megállapított időben (pl. nyáron 7—8-ig, télen 6—7-ig) rendszeresen adjanak a lelkipásztorok *gyónási alkalmat* híveiknek.

659. § — A hónap *első péntekét megelőző csütörtökön* minden plébánia-templomban az esti harangozás előtt a legmegfelelőbb időben legyen egy órás *szentségimádás* a következő módon:

a) A pap kinyitja az oltárszekrényt, a nép a „Szent vagy Uram“-ot énekli, mialatt a pap a ciboriumot tömjénezi; utána a hívek csendes áhítatban *imádják* a szentségi Ur Jézust és *elmélkednek*.

b) A szentségimádás alatt és ha szükséges, előtte és utána is az egyházközség összes papjai *gyóntatnak*.

c) A szentségimádás *utolsó negyedórájában* a pap a hívekkel együtt elimádkozza a Jézus szent Szívéről szóló litániát a hozzátartozó könyörgéssel. Utána a *Tantum ergo* és *Genitori* kíséretében a ciboriummal az előírt módon (723. §) áldást ad. Egy szép Jézus Szíve-énekekkel befejeződik a szentségimádás. Az esti harangozókor közösen elimádkozzák az Ur Angyalát, utána egy Miatyánkot és Üdvözlégyet a meghalt hívekért.

d) Akik ezen az ájtatosságon résztvesznek és bánatot indítanak föl magukban, tízévi *búcsút* nyerhetnek; ha pedig méltóképpen szentségekhez is járulnak, teljes búcsú kegyelmében részesülnek (PPO 139).

660. § — A hónap *első péntekét* az egyházmegye minden templomában minél nagyobb ünnepélyességgel és a híveknek buzgó részvételével szenteljék Jézus szentséges Szíve tiszteletére:

a) *Reggel* alkalmas órában a Direktorium utasítása szerint legyen *énekes votivmise* Jézus szentséges Szívéről, engedélyezett szentségkitétellel. Ha nincs külön esti ájtatosság, e szentmise után végezzék el Jézus szentséges Szívének kiengesztelését: a szent Szív litániájának és a XIII. Leó pápa-féle felajánló imádságnak (új szöveg!) közös elimádkozásával.

b) *Este* is ajánlatos szentségkitételes litániát tartani Jézus szentséges Szívéről. Ez esetben a szentmise után a litánia elmarad.

c) Az első péntek buzgó megülvése és különösen az ezzel kapcsolatos tömeges szentáldozás bőséges kegyelemforrása az egyházközség hitéletének. A buzgó lelkipásztor gyakrabban hívja fel híveinek figyelmét a Szent Szív áldásaira, a nagy kilenced („nagy ígéret“) kegyelmeire és minden erejével igyekezzék híveit az első péntek megünneplésére és e napon a szentségekhez való járulásra nevelni (v. ö. 453. §).

Akik az első pénteki ájtatosságon résztvesznek és töredelmes szentgyónás után szentáldozáshoz járulnak, teljes búcsút nyerhetnek (PPO 220).

661. § — Kivánatos minden plébánián bevezetni minden hó első csütörtökén vagy első szombatján (papok szombatja) a *papok megszentelésére és a papi hivatások gyarapodásáért való ájtatosságot*. E napokon énekes votivmisét lehet végezni „de Domino N. Jesu Christo, Summo et Aeterno Sacerdote“ (v. ö.

707. §) és utána közös imádságot mondani e szándékra. Megfelelő imádságok az „Opus Vocationum“ tagsági füzetében találhatók (v. ö. 295. §).

Aki a nap minden jócselekedetét az egyház papjaiért ajánlja fel, a szokott feltételek mellett teljes bűcsút nyerhet (PPO 612).

662. § — Az év minden *péntekén* d. u. 3 órakor minden templomban *harangozás* van az Úr Jézus megváltó kereszthalálának emlékére. A lelkipásztor oktassa ki híveit e szép szokás jelentőségéről és buzdítsa őket arra, hogy bárhol is érje őket ez a harangozás, imádkozzanak az **Üdvözítő öt szent sebének tiszteletére** — lehetőleg térdenállva — **öt Miatyánkot, öt Üdvözlégyet és ezt a fohászt: Imádunk Krisztus és áldunk Téged stb.**

Aki ezt teszi, minden alkalommal tíz évi *bűcsút* nyerhet; aki ezt a hónap minden *péntekén* végzi, a szokott feltételek mellett teljes *bűcsút* nyerhet (PPO 167).

663. § — Adventben minden hétköznap karácsony vigiliájáig kizárólag *Rorate-mise* tartandó a Direktoriumban jelzett kivételes rubrikák szerint (lásd 707. §).

Ahol csak egy pap van, csak a hét meghatározott napjain (pl. hétfőn, szerdán, szombaton) kell *Rorate-misét* mondani.

664. § — *A Szeplőtelen Fogantatás ünnepe előtt szent kilenced* tartandó: Kezdődik egy szép Mária énekkel; utána prédikáció; majd szentségkitétel, loretoi litánia és imádság a mindenkor segítő Szűzanyához (Szűz szülője Istennek stb.), a végén áldás.

A jelenlevők minden alkalommal *hétévi bűcsút* nyerhetnek; ha valaki legalább öt alkalommal volt jelen, a szokott feltételek mellett teljes *bűcsút* nyerhet (PPO 329).

665. § — Legyen gondja a lelkipásztornak, hogy hívei Krisztusváró lelkülettel szenteljék meg a *szent estét és a karácsony ünnepét*.

a) Szent estén a Szentszék nem engedi meg a *húsevést* (S. C. Conc. 1937. nov. 18. AAS. XXX, 160); figyelmeztessék erre a lelkipásztorok szeretettel híveiket és neveljék őket arra, hogy az éjjeli miséig való fennmaradás valóban *szent virrasztás* legyen.

b) *Éjféli szentmisén* a hívek szentáldozáshoz járulhatnak (432. §). Az éjféli szentmisén való részvételért tíz évi *bűcsút*, a szokott feltételek mellett teljes *bűcsút* engedélyez az Egyház (PPO 99).

c) Szerzetházak és egyházi intézetek kápolnáiban mind a három szentmisét szabad éjfélben egymásután is elmondani (821. kán. 3. §); de plébánia-templomokban nem; ott a második szentmisét (a „pásztormisét“) *hajnali* órában kell elmondani.

d) A lelkipásztorok gondosan ellenőrizzék az egyes helyeken szokásos pásztortjátékokat, az u. n. *betlehem-járást*. Lehetőleg maguk vegyék kezükbe azok irányítását. Az ilyen játékok szövegében vagy előadásmódjában mutatkozó minden helytelenséget

igyekezzenek tapintatosan, de erélyesen megakadályozni, hogy azok minden tekintetben kifogástalanok és épületesek legyenek.

666. § — *Szent János* apostol ünnepén (dec. 27-én), különösen bortermelő vidéken, ajánlatos a *bor megáldását szokásba* hozni (Benedictio vini in festo S. Joannis Ap. et Ev., Rit. Rom: Appendix, nr. 2—3). Ez alkalommal a lelkipásztor rövid szentbeszédben mutasson reá az Egyház szándékára, hogy t. i. a hívek Istennek ezzel az ajándékával, amelyet az Ur Jézus a kenyérrel együtt az Oltáriszentség anyagának választott, szentül éljenek.

667. § — *Sz. Szilveszter estéjén* minden nyilvános templomban *hálaadó ájtatosságot* kell tartani alkalmi szentbeszéddelel, ünnepélyes Te-Deummal és áldással a Nyilvános Ájtatosságok Kézikönyve szerint.

Akik e hálaadó ájtatosságon részt vesznek, tízévi *búcsút* nyerhetnek; akik pedig ezenkívül szentáldozáshoz járulnak és a pápa öszentsége szándékára imádkoznak, teljes búcsú kegyelmében részesülhetnek (PPO 637).

Jézus szent nevének ünnepén teljes búcsút nyerhetnek, akik töredelmes szentgyónás után szentáldozáshoz járulnak és a Szentatya szándékára imádkoznak (PPO 96). De ez a búcsú a nyolcad alatt már nem nyerhető meg.

668. § — *Vízkereszt vigiliáján* kívánatos volna ismét meghonosítani a vízszentelés szép szokását (Rit. Rom: Benedictio aquae in Vigilia Epiphaniae).

Az ünnepen és nyolcada alatt áldja meg a lelkipásztor plébániája területén a házakat (Rit. Rom: Benedictio domorum in festo Epiphaniae; a befejező könyörgést a hívek anyanyelvén is elimádkozhatja (v. ö. 571. §). A házszentelések megkezdése előtt a házszenteléshez használandó *krétát* és a *tömjént* is *áldja meg* (Benedictio auri, thuris et myrrae in festo Epiphaniae).

Ugyancsak e napon gyűjtés tartandó az afrikai missziók javára (915. §).

669. § — Szent Péter római székének ünnepétől (jan. 18.) Szent Pál apostol megtérésének napjáig (jan. 25.) a világ katolikusai nyolcnapos ájtatosságot szoktak tartani az összes *keresztények egyesüléséért* és a *nem-keresztények megtéréséért*. Szentmise után a ciboriumban kitett Oltáriszentség előtt mindennap más-más szándékra elvégzik a következő imádságot:

Antif: Hogy mindnyájan egyek legyenek, amint Te, Atyám énbennem és én Tebenned, úgy ők is egyek legyenek bennünk és így elhigye a világ, hogy Te küldöttél engem (Ján. 17, 21).

V. Én mondom neked, hogy te Péter vagy.

R. És erre a kőszálra fogom építeni szentegyházamat (Mát. 16, 18).

Könyörögjünk: Uram Jézus Krisztus, aki azt mondottad apos-

tolaidnak: Békét adok nektek, az én békémet adom nektek, ne tekindsd bűneinket, hanem Egyházad hitét és adj annak kegyesen akarod szerint békét és egységet: aki élsz és uralkodol Isten, mindörökké. Amen.

Minden lelkipásztor vezesse be templomába ezt az ájtatosságot. Előző vasárnap magyarázza azt meg híveinek, buzdítsa őket imádságra és minden nap jelezze az Egyház szándékát is.

670. § — Szal. Szent Ferencnek, a katolikus sajtó égi pártfogójának ünnepét (jan. 29.) követő vasárnapon lesz ezentúl egyházmegyénkben a sajtó-vasárnap. A lelkipásztor e napon beszéljen a sajtó jelentőségéről, a katolikus sajtó támogatásának kötelességéről és rendezzen gyűjtést a katolikus sajtó javára (lásd 915. §).

671. § — Febr. 2-án, Gyertyaszentelő B. A. ünnepén a gyertyaszentelést és körmenetet mindig ugyanaz a pap végzi, aki a nagymisét (kivétel a püspök). Akkor is febr. 2-án kell tartani, ha a Purificatio ünnepét más napra kellene helyezni.

A lelkipásztorok rövid alkalmi beszédben magyarázzák meg ennek a szertartásnak és a szentelt gyertyának a jelentőségét.

672. § — Febr. 3-án, Szent Balázs püspök és vértanu ünnepén a torokáldáshoz használandó gyertyákat előzetesen meg kell áldani (Rit. Rom; Appendix nr. 7: Benedictio candelarum in festo S. Blasii Ep. et M.). A Sz. Balázs áldását vörös stólában adjuk e szavakkal: „*Per intercessionem Sancti Blasii Episcopi et Martyris liberet te Deus a malo gutturis et a quolibet alio malo. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. R. Amen* (S. C. Rit. 1924. febr. 1. AAS. XV, 102). Ennek az áldásnak eredetét és jelentőségét is magyarázzuk meg a híveknek.

A keresztbe tett gyertyát ajánlatos kemény papírból készült ellenzővel ellátni, hogy ne csepegjen a hívek ruhájára.

673. § — Bár Szent József ünnepe (márc. 19.) nálunk nem kötelező ünnep, mégis kívánatos, hogy minden plébánián bensőséges buzgósággal készüljenek reá, — és énekes szentmisével, alkalmi szentbeszéddel, a Szent József litániájának elimádkozásával, főképen pedig férfiak, iparosok, legényegylet közös szentáldozásával ünnepeljék azt meg.

Aki a szent József ünnepe előtt tartott szent kilenceden részt vesz, minden alkalommal hétévi búcsút nyerhet; aki legalább ötször vett részt ezen az ájtatosságon, a szokott feltételek mellett teljes búcsút nyerhet (PPO 429).

Buzdítsák a lelkipásztorok híveiket, hogy az egész március hónapot Szent József tiszteletére szenteljék.

674. § — Ötvened vasárnapon és ahol szokásban van, a következő két napon is, reggeltől estig engesztelő szentségimádást végeznek a hívek. A lelkipásztor szeretettel hívja meg erre híveit, magyarázza meg jelentőségét és a szentségimádást úgy szer-

vezze meg, hogy felváltva az egész egyházközség kivegye belőle a részét.

Ugyancsak e vasárnapon tanítsa meg a lelkipásztor a híveket, hogyan szenteljék meg a nagyböjti szent időt; oktassa ki őket a böjt szelleméről és a böjtölés módjáról (656. §).

675. § — *Hamvazószerdán* a hamvazást a Missale előírásai szerint minden nyilvános templomban el kell végezni; szabad elvégezni félig nyilvános kápolnában is (S. C. Rit. 1925. nov. 6. AAS. XVIII, 22).

a) A hamuszentelést végző pap más pap híján az oltár előtt leterdelve önmagát is meghamvazhatja; de más pap, aki csak a hamvazást végzi, nem hamvazhatja meg önmagát (S. C. Rit. 3622, 4).

b) Kivánatos, hogy a lelkipásztor röviden és bensőségesen megmagyarázza a hamvazás eredetét és jelentőségét.

c) Ahol a hívek hamvazószerdán nem mehetnek a templomba, a plébános a hamvazószerdán megáldott hamuval nagyböjt első vasárnapján is meghamvazhatja a hamvazószerdán akadályozott híveket és pedig vagy a szentmise után vagy azon kívül is (S. C. Rit. 1922. jan. 20. és 1924. febr. 21. AAS. XIV, 471. és XVI, 106).

676. § — Különös buzgósággal hangolja a lelkipásztor híveit a nagyböjti szent idő megszentelésére.

a) Nagyböjt minden napján a plébániai szentmisével kapcsolatban olvassa fel a napi evangéliumi szakaszt és fűzzön hozzá néhány szóból álló buzdítást.

b) Nagyböjt vasárnapján (vagy esetleg valamely hétköznapon) délután vagy az esti órákban okvetlenül legyen az összes hívek részvételével nagyböjti szentbeszéd az Ur Jézus kinszenvedéséről és utána megfelelő ájtatosság a Nyilvános Ájtatosságok Kézikönyve szerint (744. §).

c) Nagyböjt péntekein délután lehetőleg minden plébánia-templomban (vagy Kálvárián) legyen közös keresztúti ájtatosság. A lelkipásztor magyarázza meg híveinek a keresztúti ájtatosság végzésének a módját és az általa nyerhető búcsúkat.

A Szentszék legújabb rendelkezései szerint: 1. Aki a keresztúti ájtatosságot bűnbánó lélekkel akár magánosan, akár közösen a szabályszerűen felállított keresztúton elvégzi, teljes búcsút nyerhet; ha bármilyen észszerű okból nem tudná a keresztúti ájtatosságot befejezni, minden állomásért tízévi búcsút. 2. Ugyanezeket a búcsúkat megnyerhetik a hajón utazók, börtönben levők, betegek és mindazok, akik bármily módon akadályozva vannak a keresztúti ájtatosságnak előírt módon való elvégzésében, ha az erre a célra megáldott feszületet kezükben tartva, bűnbánó lélekkel és ájtatosan húsz Miatyánkot, Üdvözlégyet és Dicsőséget imádkoznak (tizennégyet az egyes keresztúti állomások helyett, ötöt az Ur Jézus öt szent sebének a tiszteletére és egyet a Szentatya szándékára. 3. Azok a betegek is, akik még ily módon sem képe-

sek a keresztúti ájtatosságot elvégezni, ha a nekik nyújtott megáldott feszületet bűnbánó lélekkel megcsókolják vagy legalább bizalommal reátekintenek és, amennyiben képesek, rövid imádságot vagy röpimát mondanak az Ur Jézus kinszenvedések emlékére, megnyerhetik a teljes bűcsút (PPO 164).

d) Dicsérendő és megtartandó az a szép, régi szokás, hogy a hívek nagyböjt péntekein a *község feszületei előtt* magánájtatosságot tartanak. A plébános okosan irányítsa és tegye épületessé ezt az ájtatosságot.

677. § — *A nagyhét szertartásait a lelkipásztor buzgó összedettséggel végezze, magyarázza meg jelentőségüket és buzdítsa híveit áhítatos részvételre.*

a) Virágvasárnapján a *pálmaszentelést* pontosan a Misekönyv szerint kell végezni. A *passiot* az ünnepélyes szentmisében a pap a szentlecke oldalán olvassa; a csendes misében, valamint amikor a *passiot* nem éneklik, az evangélium oldalán.

b) Nagyszerdán, nagycsütörtökön és nagypénteken d. u. minden plébánia-templomban megtartandó az u. n. *lamentatio*.

Aki ezen résztvesz és az Ur Jézus szenvedéséről elmélkedik, minden alkalommal tízévi bűcsút nyerhet; ha mind a három alkalommal jelen volt, töredelmes szentgyónás után szentáldozáshoz járul és a pápa öszentsége szándékára imádkozik, teljes bűcsú kegyelmében részesülhet (PPO 159).

c) A nagyhét *három utolsó napjának szertartásait* minden *székesegyházban* és a *plébánia-templomban* el kell végezni. A nem plébánia-templomokban elég a nagycsütörtöki és nagypénteki szertartás végzése, a nagyszombati elmaradhat; de nem szabad valamely templomban csak a nagycsütörtöki vagy csak a nagypénteki szertartást végezni.

Szerzetesi és más olyan templomokban, ahol az Oltáriszentséget őrzik, elvégezhetők e szertartások, de elvégzésük nem kötelező. Hasonlóképen végezhetők a nyilvános kápolnáknak is, ha azokban állandóan őrzik az Oltáriszentséget. Ósi szokás vagy a püspök engedélye alapján elvégezhetők a fiókegyházakban is.

Ellenben a félig-nyilvános és magánkápolnáknak ezeknek a szertartásoknak a végzése külön pápai engedély nélkül tilos.

d) Aki a *szensírban* imádásra kitett Oltáriszentséget meglátogatja és az Oltáriszentség rendelkezéért hálaadó lélekkel ötször elimádkozza a Miatyánkot, Üdvözlégyet és a Dicsőséget és ugyanennyit a Szentatya szándékára, tizenötévi bűcsút nyerhet; ha ezenkívül szentgyónáshoz és szentáldozáshoz járul, teljes bűcsú kegyelmében részesülhet (PPO 118).

678. § — *Nagyszombaton d. u. a feltámadási szertartást a legnagyobb ünnepélyességgel és fényvel kell megtartani az egyház megyei Rituale szerint.*

679. § — *Husvét vasárnapján* reggel a plébános több izben is áldja meg a *husvét* *ételeket* a Rituale vonatkozó formulái szerint. Magyarázza meg az Egyház gondoskodó szeretetét, amely ebből a szentelményből kiárad és ennek a szentelménynek jelentőségét, célját. Buzdítsa híveit e napnak *szentáldozással* való megszentelésére (v. ö. 427. §).

A *husvét* *gyertyát* a husvét *időben* minden vasárnap és az Úr ünnepein meg kell gyújtani a konventuális és plébánia-misében, valamint az ünnepélyes vecsernyén; de nem szabad meggyújtani, ha violaszínben végezzük a szentmisét vagy valamely más szertartást (búzaszentelést, keresztjáró körmenetet), valamint a gyász-miséken sem (S. C. Rit. 325. ad 11).

680. § — Április 25-én a *búzaszentelő körmenetet* ugyanaz végzi, aki a szentmisét. A Mindenszentek litániáját úgy kell énekelni, hogy annak minden könyörgését a hívek egészen megismételjék, tehát ily módon: Előénekes: Sancta Maria, ora pro nobis, — a nép vagy a kar: Sancta Maria, ora pro nobis (S. C. Rit. 3135).

E körmenetet és szentmisét akkor is április 25-én kell tartani, ha netalán szent Márk ünnepét más napra kellene áthelyezni.

681. § — A *keresztjáró napi körmeneteket* a Rituale szerint kell végezni. Hassanak oda a lelkipásztorok, hogy ősi szokás szerint az egész egyházközség vegyen részt. Rövid, bensőséges alkalmi oktatásban magyarázzák meg a híveknek a búzaszentelő és keresztjáró körmenetek eredetét, célját és áldásait, majd szeretettel hívjanak meg mindenkit azokra. Ajánlatos minden ilyen körmenetnek alkalmi célt és jószándékot kitűzni.

682. § — *Aldozócsütörtökön* vezessék a gyermekeket ünnepélyesen *első szentáldozáshoz* (425. §).

A *husvét* *gyertya* az evangélium után eloltandó.

683. § — Májusban lehetőleg minden plébánián legyen *májusi ájtatosság* a Szűz Anya tiszteletére a Nyilvános Ájtatosságok Kézikönyve szerint, lehetőleg rövid szentbeszéddel, a végén áldással. A Főpásztor május folyamán minden nap megengedi a nyilvános szentségkitételt (1274. kán.).

Aki a loretói litániát a hozzátartozó könyörgéssel elimádkozza, minden nap hétevi *búcsút* nyerhet; aki egy hónapon át minden nap elimádkozza, a szokott feltételek mellett teljes búcsú kegyelmében részesülhet (PPO 290).

684. § — *Május második vasárnapján* délután az édesanyák elviszik csecsemőiket és iskolába még nem járó *gyermekeiket* a templomba és a plébános szép ünnepség keretében *megáldja* őket. *Az ünnepség szertartását lásd a 22. számú függelékben.*

Ez alkalommal ajánlatos *közös szentáldozást* tartani az olyan országokban lakó gyermekekért, ahol a katolikusokat üldözik.

685. § — *Pünkösd ünnepére szent kilenceddel készülnek a hívek* (S. C. Rit. 1902. aug. 18.) a Nyilvános Ájtatosságok Kézikönyvében előírt módon.

A jelenlevők a szent kilenced minden napján tíz évi *búcsút* nyerhetnek, akik legalább öt alkalommal jelen voltak az ájtatosságon, teljes búcsút nyernek a szokott feltételek mellett (PPO 263).

Ahol keresztelőkut van, ott *Pünkösd vigiliáján* okvetlenül *kell* keresztvizet szentelni a Missale szerint. Ha a hívek nagyobb számban nincsenek jelen, szabad a szertartást halkan végezni, azonban elmulasztani nem szabad (S. C. Rit. 2878; v. ö. 376. §).

686. § — *Szentháromság vasárnapján* minden nyilvános templomban buzgón tartsák meg az *imanapot* a papi hivatásokért, gyűjtéssel a papnevelőintézet javára (294. és 915. §).

687. § — *Urnapján* a legnagyobb ünnepélyességgel és fénnel tartsa meg minden plébános a legméltóságosabb Oltáriszentséggel a *körmenetet*.

a) Jó előre *buzdítsák és lelkesítsék* a híveket, különösen a gyermekeket, hogy boldog örömmel tegyenek tanúságot az Oltáriszentségben való hitükről és a szentségi Jézus iránt érzett szeretetükről. A *sátrak feldíszítését*, az utak tisztogatását, a házak felékesítését és a körmenet rendjét szervezzék meg (727.—728. §).

b) *Ahol több templom van*, Urnapján csak egyikben legyen körmenet, a többiben a következő vasárnapon (1291. kán.).

c) Az *Urnap nyolcadát* is lehetőleg szentségkitételes szentmisével *kell* megszentelni és a híveket tömeges megjelenésre buzdítani.

Aki Urnapján vagy nyolcada alatt a legméltóságosabb Oltáriszentséget meglátogatja, naponta egyszer teljes *búcsút* nyerhet a szokott feltételek mellett (PPO 142).

688. § — *Jézus szentséges Szívének* ünnepét tegye minden lelkipásztor hívei kedves ünnepévé és az egész egyházközség részére a kegyelem napjává.

a) Készítse elő híveit lehetőleg szent kilenceddel vagy triduummal. Ezt alkalmasan lehet összekapcsolni az Urnap nyolcadának megülnésével.

E szent *kilenceden* vagy *triduumon* jelenlevő hívek minden alkalommal tízévi *búcsút* nyerhetnek; akik pedig az egész triduumon vagy a szent kilencednek legalább öt napján jelen voltak, a szokott feltételek mellett teljes búcsú kegyelmében részesülhetnek (PPO 218).

b) Magát az *ünnepet* különös bensőséggel üljék meg: énekes szentmisével, rövid alkalmi szentbeszéddel, szentségkitétellel és ünnepélyes engeszteléssel. Magán az ünnepen vagy a következő vasárnapon körmenetet is engedélyez a Főpásztor. Buzdítsák a lel-

kipásztorok híveiket ez alkalommal tömeges engesztelő szentáldozásra.

Szentmise után vagy az esti ájtatosság alkalmával ünnepélyesen végezzék el a *Miserentissimus Redemptor* pápai körlevélben (1928. máj. 8. AAS. XX, 179). ajánlott *engesztelő imádságot*, a 23. számú *függelékben található szöveggel*.

Nagyon kívánatos, hogy ezen a szép ünnepen *esti ájtatosságot* is tartsanak szentségkitétellel.

Aki *magán az ünnepen* résztvesz az ünnepélyes szentmisén és engesztelésen és töredelmes szentgyónás után szentáldozáshoz járul, teljes *búcsút* nyerhet (PPO 217).

689. § — *Szent Péter és Pál apostolok ünnepét* (jún. 29.), ezt a jellegzetesen katolikus ünnepet, szenteljék a lelkipásztorok különösen arra, hogy híveik a *pápaságban*, mint krisztusi intézményben való hitről mindenütt ünnepélyesen *tanuságot tegyenek* és abban megerősödjenek (v. ö. 16. §). E napon *Péter-fillért* gyűjtenek (915. §).

690. § — *Nagyboldogasszony ünnepén* (aug. 15.) vezessék be a plébánosok a *virágszentelés* kedves szokását (Rituale Rom. Appendix nr. 11.: *Benedicto herbarum in festo Assumptionis B. M. V.*)

691. § — *A Szűz Mária nevenapját* követő vasárnapon vagy valamely más őszi vasárnapon kívánatos mindenütt hálaadó *istentiszteletet tartani a föld gyümölcseiért*: ünnepélyes szentmisével, prédikációval, Te-Deummal, körmenettel és megfelelő imádságokkal, a Nyilvános Ájtatosságok Kézikönyve szerint.

692. § — *Október havában minden este* legyen közös *szentolvasó ájtatosság*, lehetőleg a legméltóságosabb Oltáriszentség előtt. A szent olvasó öt tizedén kívül el kell imádkozni a loreói litániát és a „Hozzád menekülünk bajainkban, ó Szent József“ kezdetű imádságot. Utána áldás a szentséggel. Ahol külön esti ájtatosság nem tartható, ott mondják el a hívek a szentolvasó egy részét a szentmise előtt, másik részét a szentmise után.

Kívánatos, hogy a lelkipásztorok október folyamán, lehetőleg a Szent Rózsafűzér Királynőjének ünnepét követő vasárnapon, prédikációban vagy ker. tanításban ismertessék XI. Pius pápának a szentolvasóról kiadott legújabb apostoli körlevelét (1937. szept. 29. AAS. XXIX, 373).

Aki az októberi ájtatosságon résztvesz, minden nap *hétévi búcsút* nyerhet; aki legalább tíz alkalommal vesz részt, a szokott feltételek mellett teljes búcsú kegyelmében részesülhet (PPO 363). Aki a szentolvasó harmadrészét (öt tizedet) az imáadásra kitett vagy a tabernákulumban őrzött Oltáriszentség előtt áhítatosan elimádkozza, a szokott feltételek mellett mindannyiszor teljes búcsút nyerhet (PPO 360. c.).

693. § — Október utolsó előtti vasárnapja — *a missziós vásár-*

nap". A lelkipásztorok a Szentatya szándéka szerint főképen e napon buzgón élesszék a nép lelkében a katolikus hittenjesztés ügyével szemben tartozó keresztény kötelességük tudatát. Ismertessék a missziós egyesületeket és buzdítsák híveiket a missziók lelki és anyagi támogatására. Imádkozzanak és gyűjtsenek adományokat a katolikus hittenjesztés céljaira. A plébánosok buzdítsák a híveket, hogy mindenki tehetsége szerint adakozzék erre a szent célra (v. ö. 807. és 915. §).

Akik ezen az ájtatosságon megjelennek és a hittenjesztés ügyéért imádkoznak, hétévi *búcsút* nyerhetnek; akik ezenkívül töredelmes szentgyónás után szentáldozáshoz járulnak, teljes *búcsút* nyerhetnek (PPO 565).

694. § — *Krisztus Király ünnepére* alkalmasan készíthetik elő a lelkipásztorok híveiket szent kilenced vagy legalább triduum tartásával, amely rövid szentbeszédből és megfelelő áhitatgyakorlatból áll. E triduumon vagy kilenceden résztvevők minden alkalommal tízévi *búcsút*, akik pedig az egész triduumon vagy a kilenceden legalább öt alkalommal jelen voltak, a szokott feltételek mellett teljes *búcsút* nyerhetnek (PP 252).

Magán az ünnepen a legméltóságosabb Oltáriszentség előtt minden templomban el kell végezni a Jézus Szíve litániáját és az *emberi nem felajánlását* a X. Pius pápa által kibővített felajánló imádság szavaival: „Édes Jézus, az emberi nem Megváltója... (S. C. Rit. 1926. ápr. 28. AAS. XVIII, 319). Ahol lehet, szentséges körmenet is legyen! — Legyen ez az ünnep a katolikus akció ünnepe is (1028. §). Gyűjtés tartandó a Kat. Népszövetség javára (915. §).

Aki e napon a felajánlási ájtatosságon résztvesz, hétévi *búcsút*, a szokott feltételek mellett teljes *búcsút* nyerhet (PPO 253).

695. § — *A Halottak Napja* legyen minden plébánián a tevékeny keresztény kegyelet napja.

a) A lelkipásztorok hassanak oda, hogy *Mindszente*k ünnepén a hívek a sírok díszítése miatt ne mulasszák el a szentmishallgatást. E napon *gyűjtés* tartandó a tudóbetegek javára (915. §).

Este ájtatosság a meghalt hívekért: alkalmi szentbeszéd, litánia, Libera, a Nyilvános Ájtatosságok Kézikönyve szerint.

b) *Halottak napján* legyen énekes gyázmise Liberával az összes elhunyt hívekért.

E napon a keresztény hívek, — ha töredelmes szentgyónás után szentáldozáshoz járulnak, — mindannyiszor *teljes búcsút* nyerhetnek a megholt hívek számára, valahányszor templomot vagy félignyilvános kápolnát látogatnak és minden látogatás alkalmával a Szentatya szándékára hat *Miatyánkot*, hat *Üdvözlégyet* és hat *Dicsőséget* elimádkoznak (PPO 544.). A lelkipásztorok hívják fel a híveknek figyelmét erre a nagy kegyelemre és buz-

dítsák őket, hogy ily módon is siessenek a tisztítóhelyen szenvedő lelkek segítségére.

c) *Délután kívánatos körmenetileg kivonulni a temetőbe és ott ájtatosságot tartani.* Akik halottak napjának nyolcada alatt a temetőt meglátogatják és az elhunytakért imádkoznak, a szokott feltételek mellett naponta egyszer teljes búcsút nyerhetnek a szenvedő lelkek javára (PPO 546).

d) A halottak napját követő egyik szabad napon, amelyet a Directorium is jelezni fog, minden plébánia-templomban a lelkipásztor az egyházközség *elhunyt lelkészeiért*, kántoraiért és tanítóiért énekes gyászmisét végez. A híveket is hívja meg erre (24. §).

696. § — Egyházmegyéink minden templomában az *évnek egy-egy meghatározott* vasárnapján vagy ünnepén reggeltől estig *szentségimádás van.* Ez a nap a község hálájának napja a legmértősebb Oltáriszentség révén kapott nagy jótéteményekért és egesztelő nap e nagy Szentség ellen elkövetett bűnökért. A lelkipásztor ossza be híveit, hogy egy-egy csoport óránként vagy félóránként felváltva búzgón vegyen részt a szentségimádásban.

A szentséglátogatásért és szentségimádásért a hívek mindannyiszor tizenötévi *búcsút* nyerhetnek; ezenfelül napjában egyszer, a szokott feltételek mellett teljes búcsút (PPO 147).

E szentségimádás beosztását lásd a 24. számú függelékben.

697. § — A Szentatya koronázásának évfordulóján vagy a rákövetkező vasárnapon minden plébánia ünnepelje meg a „*pápa napját.*“ A templomban legyen a Szentatyáért felajánlott ünnepélyes nagymise, ünnepi szentbeszéddel, amely a pápaság krisztusi intézményét magasztalja és a hívek ragaszkodását a Szentszék iránt mélyítse; szentmise alatt közös szentáldozás, a szentmise végén közös imádság a pápáért és ünnepélyes Te Deum. Az ünnepség a pápai himnusz eléneklésével fejeződik be. *A templomon kívül* az egyházközség egyesületei vagy iskolái rendezzenek ünnepséget, lehetőleg az egész egyházközség bevonásával.

Akik ezen az istentiszteleten résztvesznek és a pápa szándékára imádkoznak, tízévi *búcsút* nyerhetnek; akik ezenkívül szentgyónáshoz és szentáldozáshoz járulnak, teljes búcsút nyerhetnek (PPO 606).

698. § — A Szentszék nagyon óhajtja minden plébánián a *hitoktatás napjának* megtartását bármely alkalmas napon, a 793. § szerint.

699. § — A plébánosok a törvényes előírásoknak megfelelően tartsák meg a következő *nemzeti ünnepeket*:

1. jan. 24: a fejedelemségek és az összes románok egyesülése;
2. febr. 24: az új alkotmány kihirdetésének évfordulója;
3. máj. 10: Románia függetlenségének kikiáltása; 4: Urunk mennybemenetelének ünnepe (román naptár szerint); a hősök napja; 5. jun. 8.: II. Károly király Őfelsége trónralépésének év-

fordulója; 6. aug. 6: a marașesti győzelem emléknapja; 7. okt. 16: II. Károly király Őfelségének születésnapja; 8. nov. 8: Mihály nagyvajda Őfelségének nevenapja; 9. dec. 1: Erdély egyesülése az ókirálysággal.

Ezeken a napokon a hivatalos hatóságokkal közösen megállapított órában a plébános *ünnepélyes Te Deum*-ot tart, a hozzátartozó könyörgéssel és külön imádsággal a királyért: *Salvum fac regem nostrum N., stb.* Utána a feszülettel áldást ad. Az istentisztelet a nemzeti himnusz éneklésével végződik.

5. A szent cselekmények

700. § — A pap Krisztus követségében jár (II. Kor. 5, 20), amikor *szent cselekményeket* végez. Ennek tudatában minden szent cselekményt *pontosan* az egyház előírása szerint (*accurate*), *tisztelettel teljesen* (*reverenter*), *áhitatosan* (*devote*) és *szépen* (*pulchre*) végezzen.

a) *Ismerje jól* az Egyház liturgikus *előírásait* és ügyeljen azoknak pontos betartására. Végezzen minden szent cselekményt komoly összeszedettséggel, a hozzá illő ünnepélyes méltósággal és mélységes hitből fakadó áhitattal.

b) A ritkábban előforduló szent cselekmények alkalmával előzőleg *tanulmányozza át a rubrikákat* és tartson próbát a segédkezőkkel (kántor, sekrestyés, ministránsok) is.

c) A liturgia *énekes részeit* jól tanulja meg és énekelje pontosan, előírás szerint.

d) Tartózkodjék minden *fegyelmezetlenségtől*, visszatekintéstől és beszéd-től a szent cselekmények alatt. Az okvetlenül szükséges mondanivalókat röviden és feltűnés nélkül mondja. A ministránsokat esetleges hibáikra csak az istentisztelet után figyelmeztesse.

701. § — *A templomban* az istentiszteletek idején kívül is *áhitatos csend* és *fegyelem* uralkodjék. Minden lelkész nagy gondot fordítson arra, hogy hívei a templomban a szent helyhez méltóan viselkedjenek (v. ö. 359. és 554. §).

Ajánlatos a templom bejáratánál kifüggeszteni a „*Templomi illemszabályok*“-at. Ezekben és esetleg a szószékről is figyelmeztesse a nőket, főképen városhelyen, hogy a templomban illendő öltözetben jelenjenek meg. A kihívó ruházatu és feltűnően kifestett nők a szentségekhez, különösen a szentáldozáshoz nem bocsáthatók. „*Templomi illemszabályok*“ kaphatók a Szent László nyomdában, Nagyváradon.

702. § — A hivatalos istentisztelet alatt a templomban nem szabad *más szertartást* végezni. Ha a csendes szentmisék végzését mégsem lehet ezalatt mellőzni, a mellékoltárnál nem szabad csengetni.

703. § — *A liturgikus színekre* vonatkozó egyházi előírások szigoruan köteleznek (S. C. Rit. 2788. ad 2); csak ésszerű okból szabad azoktól eltérni, pl. ha az előirt színü ruha nagyon avult, vagy valamely templomban (kápolnában) egyáltalában nincsen meg. De természetesen gondoskodni kell annak beszerzéséről.

704. § — A pap a szentmisére és egyéb szent cselekményekre mindig *fedett jövel* (capite cooperto) megy ki. Az ellenkező szokás rubrikaellenes és azért kiküszöbölendő. A biretum háromágu és fekete színü legyen (S. C. Rit. 3863. ad X), hacsak egyházi kiüntetés alapján más színü nem illet meg valakit.

A pápai egyetemeken törvényesen felavatott *doktoroknak* (és csak ezeknek) csak a szent ténykedéseken kívül szabad a doktori (négyágu) biretumot viselniök (1378. kán.).

Szoktassák hozzá a lelkipásztorok híveiket, hogy amikor a pap istentiszteleti cselekmény végzésére (főképen szentmisére) az oltárhoz megy vagy onnan visszatér, tiszteletből álljanak fel.

705. § — *Ministráns nélkül nem szabad misézni* (813. kán.; v. ö. 406. §), hacsak nagyon fontos ok nem követeli, hogy oltárszolga nélkül is misézzünk (pl., hogy a nép vasárnap és ünnepen szentmisét hallgathasson; hogy a pap maga eleget tehessen a vasárnapi szentmise-kötelességének; hogy a beteg a szent útravalóban részesülhessen).

a) *Nőnek* általában nem szabad ministrálnia. Ha azonban férfi oltárszolga nem volna található, nők (pl. szerzetesnők) is felelhetnek a miséző papnak, de csak távolból; az oltárnál nem térdelhetnek vagy segédkezhetnek (nem szabad bort és vizet önteniök, a misekönyvet átvinniök stb., 813. kán. 2. §; S. C. Rit. 4015. ad 6).

b) A ministránsokat a plébánosok és hitoktatók *gondosan tanítsák meg* a szabályszerű oltárszolgálatra és a szent szöveg helyes kiejtésére (777. §). Ügyeljenek arra, hogy a ministránsok áhítattal és szent komolysággal végezzék a ministrálást. Ebből a célból részesítsék őket alaposabb liturgikus nevelésben. Így a ministrálás nem fog játékká vagy pénzért üzött mesterséggé fajulni, hanem igazi istenszolgálat lesz. A ministránsok oktatásával a hittanórán kívül is foglalkozzanak.

c) A ministránsokat rongyosan, mosdatlanul, fésületlenül nem szabad oltárhoz engedni.

d) *A ministránsok ruhája* legyen tiszta. Faluhelyen ajánlatos, hogy a ministránsok hétköznap is ministráns-ruhába öltözzenek. (Gaal Elek: A ministráció magyar betűkkel és utasítással, Bp. 1913; Ministráns, a lazaristák kiadásában. — Liturgisches Handbüchlein für Ministranten, Prag, 1935. a „Legio Angelica“ ministráns-egyesület kiadása. A „Legio Angelica“ egyesületnek folyóirata is van)

e) A ministránsok *díjait* nem kell azonnal kiadni, hanem

pontosan feljegyezni és karácsonykor, husvétkor, az iskolai év végén kiosztani. A temetésnél a ministránsok számára is meghatározott összeget kell megállapítani. Az egyházközségi vagy egyesületi jótékonyáságnál elsősorban őket részesítsük jutalomban, ha rászorulnak.

f) A plébános tekintse őket lelki fiainak és atyailag gondoskodjék róluk. A búzgó ministránsokban fejlődhet ki legkönnyebben a papi hivatás (290. §).

Aki szentmiseáldozat bemutatásánál **segédkezik, háromévi búcsút** nyerhet (PPO 627).

706. § — Minden miséző annak a templomnak a *directoriumát* és misekönyvét követi, ahol misézik (S. C. Rit. 2862, 2924. dub. III.). Tehát a szerzetes-templomban miséző világi pap az illető szerzet misekönyvéből és directoriuma szerint misézik akkor is, ha olyan boldogról van a szentmise, akinek tisztelete csak az illető szerzetnek van megengedve. De természetesen nem követi az egyes szerzeteknek a római ritustól eltérő szertartásait. Viszont a szerzetesek a világi papok templomaiban ezeknek a misekönyve és directoriuma szerint kötelesek misézni (S. C. Rit. 3883.).

707. § — *Votiv- és gyászmisét* csak a rubrikákban megengedett napokon szabad végezni.

a) A *Missa votiva Ss. Cordis* („Cogitationes“) a hónap első péntekén, úgyszintén a *Missa votiva de D. N. J. Christo Summo et Aeterno Sacerdote* a hónapok első csütörtökén vagy első szombatján, ha az a szentmise megfelelő áhitatgyakorlattal kapcsolatos, különös kegyként a missa votiva solemnis szertartásaival: Glóriával, Credoval és egy oratióval végezhető. Azonban e napokon csak egy votiv szentmisét szabad végezni, azt, amellyel kapcsolatban Jézus szentséges Szívéhez, vagy a papok megszenteléséért megfelelő ájtatosságot tartanak. Ebben az esetben a csendes misének is megvan ez a kiváltsága (S. C. Rit. 1935. dec. 24, 1936. márc. 11. és nov. 21. rend. AAS. XXVIII, 54, 240 és XXIX, 35).

b) A *Rorate-misének* is megvan ugyanez a kiváltsága, de csak az énekesnek (S. C. Rit. 1905. ápr. 1). Amely templomban csak egy szentmise van, ott a szentmise applikálására kötelező napokon nem a Rorate misét, hanem a napi officiumnak megfelelő szentmisét kell végezni.

c) A *názmise* (Missa pro sponsis), — az énekes is —, csak magán votiv-mise, tehát nincs benne sem Gloria, sem Credo; rendszeren három könyörgése van és a végén Benedicamus. Mondható minden nap (a püspök engedélyével még tiltott időben is, 1108. kán.; v. ö. 552. §), mégis kivéve: a vasárnapokat, a parancsolt ünnepeket (még az eltörölteket is), az első és másodosztályu duplex ünnepeket, az első (Husvét, Pünkösöd) és másodosztályu (Vizkereszt, Urnap) kiváltságolt nyolcadokat és a kiváltságolt vi-

giliákat (karácsony, püskösd, vizkereszt vigiliája). Ha ilyen napokon történék a házasságkötés, a napi szentmisét kell mondani, de ennek a könyörgésével egy befejezés alatt kell venni a megemlékezést a jegyesekről. A nászmise külön áldásait az ilyen misében is szabad a jegyesekre adni (Additiones II. 2; S. C. Rit. 1918. jun. 14. AAS. X, 332. l.).

Nászmisét csak abban az esetben szabad mondani, ha ugyanakkor történik a jegyesek megáldása. A nászmisét ugyanannak a papnak kell végeznie, aki a jegyeseket megáldja. *Nem szabad nászmisét mondani* vegyes házasság kötése esetén (1102. kán. 2. §; v. ö. 551. §). Nőjegyes csak egyszer részesíthető ebben az áldásban (1143. kán.).

d) *Az énekes gyászmisékre* vonatkozó külön egyházmegyei engedményről lásd a 421. §-t.

708. § — A pap a szentmisében és a többi szent cselekményben az előirt *mozdulatokat* (kéz-, szem-, fej-, testtartást) és a *szent szövegek kimondását* (vox clara et submissa) pontosan a rubrikák előírása szerint végezze, de kerüljön minden keresettséget vagy mesterkéeltséget.

a) *A kéz széttárása* vállmagasságban és vállszélességben történjék és a két tenyér egymásfelé forduljon. Nem szabad tehát a kezét vállnál magasabban vagy szélesebben tartani vagy a tenyeret kifelé fordítani.

b) *A stallumban való ülésnél*, ha kezünk nincs elfoglalva, azt a felső lábszárakra helyezve tartjuk.

c) *A fejhajtás az Ur Jézus* (inclinatio capitis profunda), a B. Sz. Mária és az uralkodó pápa nevének kívül elő van írva ama szent nevének említésekor is, akiről a szentmisét vagy officiumot mondjuk vagy akiről kommemorációt veszünk, ahányszor csak megemlítjük, így pl. a kánonban is (S. C. Rit. 2572, 20; 2915, 5; 4416; 4281, 2).

709. § — Ha valamely templomban „ex causa publica“ *szentségkitétel* van, minden énekes és csendes szentmisében, akár a kitételi oltáron, akár mellékoltáron mondjuk (a gyászmisét kivéve), minden ünnepen (a legnagyobbakon is) *megemlékezést* kell venni a legméltóságosabb Oltáriszentségről és pedig sub distincta conclusione.

De ez a megemlékezés „propter identitatem mysterii“ elmarad az Ur szenvedésének, a szent keresztnek, szentséges Szívének, szent Vérének és az Üdvözítőnek ünnepein (S. C. Rit. 1928. jan. 11. AAS. XX, 90).

710. § — Csendes szentmisék után a XIII. *Leo pápától előirt imádságot*

a) az új, *egységes szöveg szerint* kell végezni és XI. Pius pápa rendelkezése szerint *arra a célra* kell felajánlani, hogy „Oroszország sanyargatott fiai visszanyerjék békéjüket és vallásszabad-

ságukat“ (1930. jun. 30. AAS. XXII, 301). Az *Üdvözlég királyné...*“ kezdetű antifonát a hívek a pappal együtt fennhangon imádkozzák.

b) *Ez az imádság elmarad* csendes konventuális szentmise után és valahányszor közvetlenül a csendes szentmise után más szertartás következik (pl. szentségkitétel, áldás, litánia, felajánló imádság Jézus szent Szívéhez a hó első péntekén, körmenet, absolutio pro defunctis stb). De el kell mondani, ha mise után áldoztatás van, és pedig az áldoztatás előtt (S. C. Rit. 4305. 1913. jun. 20). Ha a pap karácsonykor vagy Halottak napján két vagy három szentmisét közvetlenül egymás után mutat be, ezt az imádságot csak akkor végzi el, amikor eltávozik az oltártól (S. C. Rit. 3705; 3855. ad 7-um; 3936 ad 1-um).

c) *Ez előtt az imádság előtt és után nem kell keresztet vetni.*

d) Egyházmegyénkben a hivatalos csendes szentmisék után ez után az imádság után a pap a hívekkel felváltva elmondja az *engesztelő imádságot az istenkáromlásokért: Áldott legyen az Ur Isten...*

Akik a XIII. Leo pápától előírt imádságokat a csendes szentmise után a pappal együtt térdenállva elimádkozzák, tízévi búcsút nyerhetnek; a „Jézus szentséges Szíve, irgalmazz nekünk“ fohászért külön hétévi búcsút (PPO. 628.); aki az Istenkáromlásokért engesztelő imádságot (Áldott legyen az Ur Isten...) nyilvánosan elimádkozza, ötévi búcsút nyerhet; ha pedig egy hónapon át minden nap elmondja, a szokott feltételek mellett teljes búcsú kegyelmében részesülhet (PPO. 646).

711. § — *A szentségek kiszolgáltatásánál* a pap karinget és stólát ölt magára, és pedig a keresztség szentségének első részénél, a bűnbánat és a szentkenet szentségénél violaszínűt, a többi szentségnél fehérét.

A szentmisén kívül történő áldoztatásnál lehet a napi színnek megfelelő stólát is használni.

A szentségek kiszolgáltatásánál előírt *könyörgéseket* összetett kézzel végezzük, ha kifejezetten nincs más kéztartás előírva.

712. § — *A szentelmények kiszolgáltatásánál* rendszeren szintén karinget és stólát kell használni; ünnepélyesebb kiszolgáltatásnál pluvialét is szabad felvenni. A stóla rendszerint a napi officiumnak megfelelő színű legyen (Rit. Rom. tit. VIII. cap I. 6), hacsak a Missale vagy a Rituale mást nem ír elő. Így a *Szt. Balázs áldása* és a *kereszt megáldása* vörös színű stózával történik; az *exorcizmussal* egybekötött szentelménynél és a *keresztút megáldásánál* violaszín van előírva; a különféle *skapulárék* megáldása fehér színű stózával történik.

A *könyörgés*ket itt is összetett kézzel imádkozzuk. A könyörgéseket rendszerint: *Adiutorium nostrum in Domini...* és *Domine vobiscum* szavakkal kell bevezetni. A könyörgés után szentelt-

vizzel meghintjük a megáldandó tárgyat és ha külön elő van írva, tömjénnel megfüstöljük (Rit. Rom. tit. VIII. cap. I. De benedictionibus regulae generales, 7).

A szentelményeket mindig *állva és fedetlen fővel* kell kiszolgáltatni (Rit. Rom. tit. VIII. cap. I, u. o.).

Nem szabad olyan megáldandó tárgyakat az oltárra helyezni, amelyek nem odavalók, pl. ételneműt (u. o. 9.).

713. § — Különös gondossággal és kegyeletes figyelemmel végezze a pap az *Oltáriszentséggel* kapcsolatos *teendőket*.

a) A szentségházat a pap csak *karingbe* és fehér *stólába* öltözve nyithatja ki. Valahányszor, bármily okból kinyitja, mindig imádkozza el az Oltáriszentségről szóló könyörgést (Deus, qui nobis...).

b) Az Oltáriszentséget a monstranciában, repositoriumban, ciboriumban mindig *egészen kiterített korporáléra* helyezze.

c) Ha az Oltáriszentséget bármely okból meg kell érintenie (pl. a szentmisén kívül történő áldoztatásnál vagy ha beteg számára tesz a beteglátogató szelencébe szent partikulát), *előtte* is mindig *mossa meg az ujját*.

714. § — *A szentségkítéleti oltáron* az ott végzett szentmisén kívül *áldoztatás* lehetőleg ne legyen. Ezért a szentségkítélet előtt ajánlatos az áldoztatókelyhet más oltárra átvinni és ott végezni az áldoztatást (S. C. Rit. 3448, 1; 3482; 3515, 4). De a szentségkítéletes szentmiséken szabad áldoztatni (S. C. Rit. 4271, 1).

Kisebb templomokban a megfelelő hely hiánya elég ok arra, hogy az áldoztatás a szentmisén kívül is a szentségkítéleti oltárnál történjék.

715. § — *A szentmisén kívül történő áldoztatás* szabályszerűen így történik:

a) *A pap* (vagy szerpap) *áldoztatás előtt* megmossa ujját, karinget és fehér vagy a napiszínnek megfelelő színű stólát ölt fel, majd ugyanolyan színű burzába helyezett korporálét kezében tartva, fedett fejjel a szentségi oltárhoz megy. Az áldoztatás megkezdése előtt rövid szentségimádást végez. Ezalatt a hívek fennhangon elimádkozzák a közgyónást, a Confiteor-t.

b) A tabernákulum kinyitása előtt a korporálét *egészen kiteríti*. Az áldoztatókelyhet nem a köpenyen keresztül, hanem közvetlenül a nodusnál fogja meg, hogy a ciborium köpenye össze ne gyűrődjék és be ne szennyeződjék. Az áldoztatókehely nodusára törlőkendőt kötni tilos.

c) A templomban történő áldoztatásnál a *Misereatur... és Indulgentiam...* imádságot mindig többesszámban mondja, akkor is, ha csak egy áldozó van. De ha egy beteget áldoztat, egyes számban mondja (S. C. Rit. 4193, 4). A „*Domine non sum dignus...*” szövegét az áldoztatásnál végig hangosan mondja.

Amikor a pap a szentáldozás előtt a szent ostyát felmutatja

és mondja e szent szavakat: *Ecce Agnus Dei...*, az áldozók imádással, szent áhítattal nézzenek az Isten Bárányára. Amikor pedig a „*Domine, non sum dignus*“-t imádkozza, az áldozók mellüket verve alázatosan hajtsák meg fejüket. Erre a híveket ki kell oktatni.

d) *Az áldoztatás alatt* a hívek áldoztató tálcát (patinát) tartanak álluk alá. Ennek helyes használatáról oktassa ki a plébános híveit. Ezt a patinát az áldoztatáson kívül **vászontokba** takarva a sekrestye szekrényében kell őrizni (nem a tabernákulumban). Az áldoztató patina mindig ragyogóan fényes legyen.

e) *Az áldoztatás befejezése után* a pap magához veszi a patinát, a ciboriumot leteszi a korporáléra, a patinán esetleg látható fragmentumokat a ciboriumba teszi (a szentmise közben történő áldoztatásnál a misekehelybe). Utána az oltárra helyezett edényben megmossa ujját. Azután összetett kézzel, az Oltáriszentség előtt állva, elmondja az előirt imádságokat: *O sacrum convivium...* (husvéti időben, valamint Urnap és nyolcada alatt: *Alleluja*), *Panem de coelo...* (*Alleluja*), *Oremus: Deus, qui nobis...* (husvéti időben: *Spiritus nobis...*) kezdetű könyörgést a hosszabb záradékkal (Rit. Rom. tit. IV. cap. II).

Majd oltárcsókolás nélkül *áldást* ad e szavakkal: *Benedictio Dei Omnipotentis etc.* Közvetlenül gyászmise előtt vagy után, fekete színben történő áldoztatásnál az *Alleluja* és az áldás elmarad.

716. § — A legméltóságosabb *Oltáriszentségnek beteghez való vitele* és a betegek áldoztatása a következőképen történik:

a) *Katolikus vidéken*, ahol eddig így volt szokásban, nyilvánosan kell vinni: a templomban harangszó jelezze a pap indulását és hívja a buzgó híveket, főképen a jámbor társulatok tagjait, hogy kísérik el a Szentséget; a pap karingben és stólával, fődetlen fővel, szíve fölött a fehér színű bursában viszi az Urat; előtte égő lámpással legalább egy felöltözött ministráns halad; a hívek az utcán térdet hajtanak a Szentség előtt; kívánatos, hogy a Szentséget égő gyertyával buzgó hívek is kísérik (Meggzívelendő a Rit. Rom. tit. IV. cap. IV, 6. és 10—13).

b) Az egyházközség összes *betegeinek a husvéti szentáldozása* lehetőleg egy napon történjék *minél ünnepélyesebben*. A pap phivialába öltözik és menyezet alatt kisebb áldoztató kehelyben körmenetileg viszi a Szentséget a betegekhez. A híveket előre értesíti az időről, hogy minél nagyobb számban kísérhessék. Minél több ministráns és fáklyavivő kísérje égő gyertyával; úgyszintén az Oltáregylet tagjai és lehetőleg a hívek is vigyenek égő gyertyát. Menet közben szent énekeket énekelnek. Amíg a pap egy házba betér áldoztatni, a hívek az udvaron vagy utcán imádkoznak. Az összes betegek megáldoztatása után visszakísérik a Szentséget a templomba és ott közösen elmondanak egy-két szép

imádságot az egyházközség beteg testvéreiért és a nagy bűnösök megtéréséért.

c) Ahol nyilvánosan nem lehet, ott az áldozópap *titokban* viheti az Ur testét (S. C. Sacram. 1928. jan. 5. AAS. XX, 81). De ez is a lehető legnagyobb tisztelettel történjék: a pap kabátja alatt karinget és stólát visel, a Szentséget fehérszinü bursában, szive fölött viszi; legalább egy hívő kísérje; ő maga lehetőleg földetlen fővel, az Ur Jézus imáadásába merülve halad (Rit. i. h. 29). Nagy tiszteletlenség volna a szentségi Jézust *irattáskában* vinni; ezt és az ehhez hasonló tiszteletlenségeket a zsinat a leghatározottabban elítéli és megtiltja.

d) Ha a beteg a szentáldozás után az *utolsó kenetet* is fel akarja venni, a pap a karing alatt külön, violaszinü bursát is visz a betegek olajával (470. § b).

e) A lelkipásztorok gyakrabban kérik híveiket, hogy amikor a beteghez indulást jelző harangszót hallják, siessenek a templomba és mély *imádással kísérjék a szentségi Jézust*. Aki égő gyertyával kíséri a Szentséget, 7 évi *búcsút* nyerhet; aki gyertya nélkül teszi ezt, ötévi *búcsút* nyerhet (PPO 116); aki pedig az Oltáriszentséget akár égő gyertyával, akár anélkül olyankor kíséri, amikor azt ünnepélyesen viszik a beteghez, a szokott feltételek mellett teljes *búcsú* kegyelmében részesülhet (PPO 117).

f) Ha a pap ugyanannak az épületnek (pl. kórháznak) különböző szobáiban áldoztat betegeket, csak az *első szobában* kell a betegek áldoztatása előtt előírt imádságokat, többes számban, elimádkozni; a többi szobában csak a következő imádságokat kell elvégezni: *Misereatur tui...*, *Indulgentiam...*, *Ecce agnus Dei...* és *egyszer* a *Domine non sum dignus-t*. Az *Accipe frater (soror)*, illetőleg a *Corpus Domini nostri* szavakat minden betegnél külön mondja. Az *utolsó szobában* pedig csak a befejező imádságot (*Domine sancte*) mondja el többes számban és ha maradt még *konszekrált partikula*, csak ott ad szentségi áldást (S. C. Rit. 1929. jan. 9. AAS. XXI, 43).

717. § — Az ünnepélyes szentségkítételre szánt nagy¹ szentostyát a szentségházban szabály szerint nem magában a szentségmutatóban, hanem „*custodiában*“ (*repositorium*) őrizzük és csak közvetlenül az ünnepélyes szentségkítétel előtt helyezzük az ostensoriumba, utána pedig ismét visszahelyezzük a *custodiába*. Magát a szentségtartót (*ostensorium*, *monstrancia*) nem a szentségházban, hanem más illő helyen, jól elzárva kell tartani. Igyekezzenek a lehetőség szerint minden plébános és templomigazgató *custodiát* szerezni.

718. § — Az Oltáriszentség *ünnepélyes kitétele* (*monstranciában*)

a) külön *engedélykérés nélkül meg van engedve* a következő alkalmakkor: 1. Urnapján és nyolcada alatt; 2. a plébánia szent-

ségimádási napján (696. §); 3. karácsony, újév, vizkereszt, húsvét, püskösd, Jézus Szive, Krisztus Király ünnepén és a templombúcsú napján a szentmisén, vecsernyén, ünnepélyes litánián és az esetleges körmeneten; 4. a Szilveszter-esti ájtatosságon; 5. a nagyhét két utolsó napján a szentsírban; 6. farsangi engesztelő szentségimádáson (vasárnap, hétfő, kedd); 7. Szentháromság vasárnapján a papi hívatásokért tartandó imanap alkalmából; 8. a hónap első péntekén vagy vasárnapján a szentmisén és litánián ott, ahol a szent Sziv engesztelésére nyilvános ájtatosságot tartanak; 9. a májusi és októberi ájtatosságokon; 10. az Oltáregyesület havi szentségimádásának napján.

b) Minden más alkalommal az ünnepélyes szentségkitételhez *főpásztori engedély* szükséges. A már megadott engedélyek továbbra is érvényben maradnak (1274. kán.).

c) *Magánszentségkitétel* (ciboriummal) minden külön engedély nélkül, kellő okból *bármikor tartható* (1274. kán.). Egyházmegyénkben minden vecsernye és litánia után *kell* is szentségi áldást adni (1938. körlev. 45. lap, 2124. szám).

719. § — A legméltóságosabb Oltáriszentséget *szerpap* is kitéheti és beteheti, de a végén az Oltáriszentséggel áldást nem adhat. Ha ellenben az Oltáriszentséget beteghez viszi: a beteg áldoztatása után az esetleg megmaradt partikulákkal adhat áldást épenúgy, mint az áldozópap (1274. kán. 2. §; Rit. Rom. tit. IV. cap. IV, 26. és 28).

720. § — Az ünnepélyes szentségkitétel nálunk kétféleképpen történik: a római szertartás és az u. n. Pázmány-féle rítus szerint. Mind a kettőt, valamint a ciboriummal történő *magánszentségkitételt* is az alább leírt módon *szabályosan*, minden önkényes változtatás és a kétféle szertartás összekeverése nélkül *végezze* mindenki. Törekedjenek a plébánosok okosan és fokozatosan a szentségkitételnek római módját bevezetni. Ahol azonban a hívek ragaszkodnak a Pázmány-féle szertartáshoz, ez megmaradhat, de pontosan a 722. § szerint végezzék.

721. § — Az ünnepélyes szentségkitétel *római szertartás szerint* a következőképpen történik:

a) *Előkészítés*: A szentségkitételi oltárt fel kell diszíteni. A kánontáblák (hacsak nem szentségkitételes miséről van szó), az ereklyék, szobrok (hacsak nem adoráló angyalokat ábrázolnak), a lehetőség szerint eltávolítandók az oltárról, hogy a figyelmet az Oltáriszentségtől semmi el ne terelje. A tabernákulum fölé mennyezetes trónt kell helyezni, hacsak ez nem volna állandóan ott (*tronus cum baldachino in loco eminentiori*). E trónra előzőleg korporálét kell kiteríteni. A gyertyák száma az ünnepélyes szentségkitételnél általában 12, azonban a Főpásztor kevesebbet is megengedhet. Az oltárkereszt helyi szokás szerint vagy az oltáron marad, vagy eltávolítható (S. C. Rit. 2865, 1).

Ha dalmatikába (ill. tunicellába) öltözött szerpap és alszerpap segédkezik, egyöntetűség kedvéért a celebráns is *albában*, fehér stólával és fehér pluvialeval végzi a szertartást; ha nincsenek asszisztensek, karingben, stólával és pluvialeval. *Közvetlenül a szentmise után a szentségkitétel miseruhában, de manipulus nélkül* történik.

b) *Szertartás: A pap* (vagy diakonus) fehérszínű burzában korporálét visz magával az oltárhoz és azt egészen kiteríti. Kinyitja a tabernákulumot, térdet hajt, kiveszi az Oltáriszentséget, leteszi a korporáléra és bezárja a tabernákulumot. (Ha az Oltáriszentség custodiában van, az oltárra előre kikészített ostensoriumot a korporáléra helyezi és a szent Ostyát a custodiából áteszi az ostensoriumba, a custodiát pedig a korporálén kívül helyezi). Utána térdet hajt és (szükség esetén az odahelyezett lépcső igénybevételével) az Oltáriszentséget *rögtön felteszi* a trónra; ha lépcsőt vett igénybe, illik, hogy mielőtt a lépcsőről lejönné, mély fejhajtást végezzen az Oltáriszentség felé. Miután a lépcsőről lejött, térdet hajt, lemegy az oltár legalsó lépcsőjére és ott térdreborul. Ézalatt a nép az Oltáriszentségről szóló éneket énekel. A segédkezőkkel együtt közepes testhajtást végez, utána azokkal együtt feláll; a segédkezők a tömjénbetételnél segédkeznek, a pap állva, áldás nélkül háromszor tömjént tesz a füstölőre. Majd letérdelnek az oltár legalsó lépcsőjére, közepes meghajlást végeznek és a pap háromszor kettős lendítéssel megtömjénezi az Oltáriszentséget és mielőtt a tömjénezőt visszaadná, újból közepes meghajlást végeznek. A tömjénezés alatt a diakonus és szubdiakonus vagy a ministránsok két oldalt a pluvialet tartják.

Azután az oltár legalsó lépcsőjén térdelve elvégzi az előírt ájtatosságot, vagy ha az Oltáriszentség imáadásra kitéve marad, a padlózaton való kettős térdhajtás után visszatér a sekrestyébe.

c) *Az ájtatosság befejeztével* (vagy a szentségbetételkor) a kórus éneкли a *Tantum ergo* és *Genitori* himnuszt. A „*Veneremur cernui*“ szavaknál mindannyian közepes meghajlást végeznek. A *Genitori* megkezdésekor fejet hajtanak, majd felállanak és a pap a fentebb leírt módon tömjént tesz a füstölőbe és megtömjénezi az Oltáriszentséget. Azután térdenállva eléneкли a *Panem de coelo*... versiculust (husvéti időben és Urnap nyolcada alatt: Allelujával). A responsorium alatt minden meghajlás nélkül (S. C. Rit. 2008; 4179, 3) feláll és összetett kézzel, ferális tónusban eléneкли a *Deus, qui nobis*... könyörgést, rövid záradékkal: *Qui vivis et regnas in saecula saeculorum*. A segédkezők (ministránsok) a könyvet térdenállva tartják előtte. Az Amen után a pap letérdel, térdenállva felveszi a velumot, felmegy az oltárhoz, térdet hajt (ha lépcsőn megy fel a szentségkitételi trónushoz, ott mielőtt a monstranciát megfogná, mély fejhajtást végez), lehozza az Oltáriszentséget és a velummal letakart két kezében a montran-

eiát tartva, a nép felé fordul és az Oltáriszentséggel némán áldást oszt.

d) Az *áldásadás* a következőképen történik: a szentségtartót először maga előtt felemeli, azután maga előtt annyira lebecsájtja, amennyire kényelmesen tudja, majd mellmagasságig felemeli, azután a bal váll felé fordítja, amennyire lába elmozdítása nélkül tudja, majd ugyanígy a jobb váll felé fordítja és rövid kis szünet után folytatólag az oltár felé fordul. Így végzik Rómában. Szabad azonban az Oltáriszentséget a jobb válltól középbe a melle elé visszahozni, egy pillanatra megállni s aztán az evangelium-oldal felé visszafordulni (S. C. Rit. 1563, 2).

e) Ezután az Oltáriszentséget tisztelettel leteszi a korporáléra, térdet hajt, lemegy a legalsó lépcsőre, letérdel és térdenállva leadja válláról a velumot; elimádkozza a néppel felváltva a káromkodásokért engesztelő imádságot és *minden újabb tömjénezés nélkül* felmegy az oltárhoz, térdet hajt, visszateszi az Oltáriszentséget a repositoriumba, azt elhelyezi a tabernákulumba és újabb térdhajtás után a tabernákulumot bezárja.

f) Dicséretes szokás, ha utána az egész hívő sereg elénekli az *Adoremus in aeternum* kezdetű antifonát és a *Laudate Dominum, omnes gentes* zsoltárt.

722. § — *A Pázmány-féle ünnepélyes szentségkitétel szabályszerűen így végzendő:*

a) Az Oltáriszentségről szóló ének alatt a pap az Oltáriszentséget tisztelettel az oltárra helyezi úgy, mint a római módnál; az oltáron álló Szentséget az előirt meghajlásokkal az alsó lépcsőről megtömjénezi, a velumot magára ölti, felmegy az oltárhoz, térdet hajt, a Legméltóságosabbat kezébe veszi és a nép felé fordulva énekli gregorián tónusban a „*Tantum ergo*“ kezdő szavait. A versszak eléneklése után a római szertartásnál leirt módon áldást ad, áldás után a velumot magán tartva az Oltáriszentséget a trónra helyezi, térdet hajt, lejön az oltár alsó lépcsőjére, letérdel és a velumot leteszi, majd megtömjénezi az Oltáriszentséget, előtte is, utána is közepszerűen meghajolva.

b) A *szentségbetételnél*: ének, tömjénezés, velum, térdhajtás, az Oltáriszentség levétele a trónról, térdhajtás után kifordulva a „*Genitori . . .*“ intonálása, áldás, térdhajtás, majd tömjénezés után az oltárra helyezett Szentség előtt a legalsó lépcsőn térdenállva énekli a „*Panem de coelo*“ versiculust, állva énekli az Oltáriszentség oratóóját rövid záradékkal, térdenállva elimádkozza s a hívek közösen utána imádkozzák az „Áldott legyen az Ur Isten“ kezdetű engesztelő imát, majd visszahelyezi az Oltáriszentséget a tabernákulumba.

723. § — *A ciboriummal a magánszentségkitétel (expositio privata) szabályszerűen így végzendő:*

a) Legalább hat gyertya égjen az oltáron. A pap karinget és

fehér stólát (esetleg fehér pluvialét is) ölt magára. A tömjénezés nem kötelező, de meg van engedve.

b) A pap felmegy az oltárhoz, kiteríti a fehér burzában magával hozott korporálét, kinyitja a tabernákulum ajtaját, térdet hajt, de a *ciboriumot nem veszi ki a szentségházból* (Decreta Authentica 4096, 7; 3394, 1; 2725, 4), hanem legfeljebb a tabernákulum előterébe hozza, hogy jobban látható legyen. Térdhajtás után lemegy az oltár legalsó lépcsőjére és ott letérdel. Ha tömjénezés is van, ezt a szokásos módon végzi.

c) A *Tantum ergo*-t és a *Genitori*-t a kórus énekli, vagy kórus hiányában recitálni is lehet. A *Panem de coelo* versiculust térdelve, a *Deus, qui nobis* könyörgést állva énekli. Az Amen után letérdel, felveszi a velumot, felmegy az oltárhoz, térdet hajt, kiveszi a ciboriumot a tabernákulomból, a korporáléra helyezi, a velummal betakarja és a melle előtt tartva, a nép felé fordul és a fent leírt módon áldást ad vele; majd visszafordul, a ciboriumot a tabernákulumba helyezi, térdet hajt, lemegy a legalsó oltárlépcsőre, letérdel, *leveszik* a velumot válláról, elimádkozza a káromkodásokért az engesztelő imádságot és újabb tömjénezés nélkül, térdhajtás után bezárja a tabernákulumot. A végén esetleg *Adoremus* és *Laudate Dominum*, mint fentebb...

d) Az áldoztató kelyhet a trónusra helyezni nem szabad.

724. § — Szentségkitétel alkalmával a *Deus, qui nobis* kezdetű könyörgéshez *más könyörgést* (pl. a *Te Deum* oratióját, vagy a B. Sz Mária időszaki antifonájának oratióját) hozzákapcsolni nem szabad. Ezeket mindjárt a *Te Deum*, illetőleg az antifona, stb. után, saját verzikusukkal együtt kell elénekelni.

725. § — A *litániákat* a következőképen kell nyilvánosan imádkozni és énekelni:

a) A *bevezető* könyörgéseket a pap előimádkozása után a hívek *megismétlik* (tehát: Uram, irgalmazz nekünk, Uram, irgalmazz nekünk; Krisztus, kegyelmezz nekünk, Krisztus, kegyelmezz nekünk, stb.); utána mindenegyus megszólítás után *külön kell imádkozni*: Könyörögj érettünk vagy Irgalmazz nekünk; az „Isten Báránya...” invokációt háromszor külön-külön kell elmondani a hozzáfűzött könyörgéssel. Csak az ilyen imádkozási- és éneklési móddal nyerhetők el a búcsúk (S. Poenitentiaria 1919. jul. 21., AAS. XII, 18).

b) A Jézus szent Szívéről szóló litánia, a loretói és a Szent József *litániája* a legújabb hiteles kiadása szerint az „Isten Báránya, ki elveszed a világ bűneit...” háromszoros könyörgéssel befejeződik, tehát utána nem kell megismételni a bevezető szavakat: Uram irgalmazz nekünk, stb.

c) A litániákhoz fűzött búcsúk elnyerése céljából okvetlenül szükséges a *litániákhoz tartozó könyörgések* elimádkozása is. Így a Jézus szent Nevéről szóló litániához hozzátartozik az „Uram

Jézus Krisztus, aki azt mondtad: „Kérjétek és megnyeritek . . .“ kezdetű könyörgés; a Jézus szentséges Szive litániájához: „Szelid és alázatos szívű Jézus, alakítsd szívünket a Te Szived szerint, Könyörögjünk: Mindenható, örök Isten, tekints a te kedves Fiad Szívére . . .“ kezdetű könyörgés; a loretói litániához az „Imádkozzál érettünk Istennek szent Anyja . . . Könyörögjünk: Ur Isten, engedd kérünk . . . (Concede) kezdetű imádság; a szent Józsefről szóló litániához pedig a „Házának urává tette őt . . . Könyörögjünk: Ur Isten, aki kimondhatatlan bölcsességében . . . kezdetű könyörgést (PPO 89; 213; 290; 424).

726. § — Az ünnepélyes *szentségkítéssel tartott litániákon* a Jézus szent Nevéről vagy szent Szívéről szóló litániát kell imádkozni, hacsak az ünnep jellege (októberi vagy májusi ájtatosság, Sz. Mária ünnepe) mást nem kíván.

Sz. Mária időszaki antifoniáját a Jézus szent Nevéről és szent Szívéről szóló litánia után nem énekeljük.

A „*Divinum auxilium . . .*“ verzikulust csak az Antiphona Marialis könyörgése után kell mondani, és pedig térdelve.

727. § — Fordítson a lelkipásztor nagy gondot arra, hogy az *egyházi körmenetek* szent jellegükhöz méltóan és épületesen vonuljanak fel.

a) Az egyes körmenetek előtt lehetőleg *oktassa ki* híveit az illető körmenet céljáról, hirdesse ki a körmenet rendjét és búzdítsa híveit, hogy összeszedett buzgósággal, fegyelmezetten és a megállapított rendben vegyenek részt azon. A *férfiak és nők* külön-külön csoportban legyenek (Rit. Rom. tit. IX. cap. I). A körmenetek *rendezésére* a legényegyletnek vagy férfigának tagjait lehet felkérni. De a rendezőket tapintatosságra és nyugodtságra kell nevelni.

b) Különös gonddal emelje *a szentségi körmenet* fényét és ünnepélyességét: minél több ministránst öltöztessen fel és a körmenet középpontját, a legméltóságosabb Oltáriszentséget a legnagyobb fényvel vétesse körül.

A szentségi körmenetek résztvevői szentgyónás és szentáldozás után, ha a pápa Őszentsége szándékára imádkoznak, teljes búcsút; egyébként ötévi búcsút nyerhetnek (PPO 123).

c) Ahol nem alakult még ki megfelelő rend, ott a plébános törekedjék a következő *körmeneti rendet meghonosítani*:

1. A körmenet élén halad a körmeneti *kereszt*, két oldalt két ministránssal, esetleg két lobogóval.

2. Az *iskolásgyermekek*, előbb a fiuk, utánuk a leányok, tanítók felügyelete mellett, párosával vagy négyes sorokban.

3. *Fiuifjuság* négyes sorokban (vagy másképen csoportosítva).

4. *Férfiak* négyes sorokban.

5. Énekkar, zenekar.

6. Papság a ministránsokkal. *A Szentség.*

7. Utána az egyháztanács tagjai.

8. Szentségi körmeneten az Oltáregylet tagjai négyes sorokban (vagy más, alkalmas rendben).

9. Végül a leányifjuság és az asszonyok szintén négyes sorokban.

Minden csoport előtt két-két lobogó vihető.

728. § — Karolja fel a lelkipásztor a *búcsújárást*, de gondoskodjék arról, hogy az a Szentszék legújabb rendelkezése szerint, valóban épületesen történjék (S. C. Concilii 1936. febr. 11. AAS. XXVIII, 167).

a) Ezért lehetőleg maga álljon a búcsúsok élére. Indulás előtt és visszaérkezése után a templomban jöjjenek össze; ott a plébános részesítse őket a *búcsúsok áldásában* (Rit. Rom. tit. VIII. cap. XI.—XII: *Benedictio peregrinorum*). Közben a férfiak és nők külön csoportban, szép rendben menjenek és búzgón imádkozzanak, énekeljenek. Tekintsék a búcsújárást *vezeklésnek*, azért tartózkodjanak a felesleges beszéd, husételtől, szeszes italtól, dohányzástól, stb.

b) Az *elfogadó lelkipásztor* gondoskodjék a búcsúsok számára elégséges alkalomról szentgyónásuk elvégzésére. De még helyesebb, ha szentgyónásukat már otthon végzik el és a kegyhelyen szentáldozáshoz járulnak. A búcsújárást vezető papok a hívek épülésére szintén végezzék el szentgyónásukat.

c) Az *elfogadó lelkipásztor* gondoskodjék arról is, hogy a búcsúsok lehetőleg magánházakban *jól legyenek elszállásolva*. Erre a célra ajánlatos megszervezni a több helyen bevált vendégbarátság intézményét.

d) Ahol esetleg visszaélések miatt szükségesnek mutatkozik, az egyházközség vezessen be *emlék- és kegytárgyárusítást*, vagy legalább is támogassa ez irányban jóra való, komoly katolikus híveit. Az izléstelen kegytárgyak és jóváhagyás nélkül megjelent nyomtatványok árusítását a lelkipásztorok ellenőrizték és szigorúan tilalmazzák. Zsidóktól kegytárgyat senki se vásároljon.

729. § — A *papnövendékek* az ünnepélyes szentmisén való *segédkezésnél* kötelesek pontosan megtartani a *Missale Romanum Ritus servandus c. fejezetének* és a *S. C. Rit. vonatkozó utasításait*:

a) Csak észszerű okból (ha nincs felszentelt alszerpap) szabad kisebb rendet vagy legalább is hajkoronát felvett klerikusnak az *alszerpap szerepét* az ünnepélyes szentmisében betöltenie, de természetesen manipulus nélkül. Mindent elvégezhet, amit a rubrikák szerint az alszerpapnak végeznie kell, kivéve a következőket: 1. az offertoriumnál a kelyhet nem törülheti ki és nem önthet abba vizet; 2. a kelyhet az oltárra viheti, de „*infra actionem*“ nem érintheti, a pallát nem teheti rá és nem veheti le róla; 3. az ablutio után sem törülheti ki a kelyhet, hanem csak össze-

rakhatja és helyére viheti (S. C. Rit. 1906. márc. 10. D. 4181).

b) Ha van felszentelt szerpap vagy áldozópap, akkor a *diaconus tisztét* csak annak szabad betöltenie. Kellő okból azonban alszerpap vagy kisebb rendet, illetőleg hajkoronát felvett klerikus is helyettesítheti a szerpapot, de természetesen neki sem szabad: 1. a fent tilalmazott dolgokat végeznie; 2. az evangélium előtt „Dominus vobiscum“-ot énekelnie.

Templombúcsúk alkalmával az *esperes* gondoskodják róla, hogy felszentelt szerpapok, illetőleg áldozópapok végezzék a diakonus és szubdiakonus teendőit (v. ö. 118. §).

6. Az egyházi ének

730. § — Az egyházi ének az ünnepélyes istentisztelet lényeges része. Célja az Isten dicsősége és a hívek megszentelése. Az ájtatos érzületnek legnemesebb felkeltője, egyben a kegyelem útjának előkészítője is. De e szent célját csak úgy éri el, ha *XI. Pius pápa Motu proprio*-ja szerint:

a) az ének *ment* minden világiasságtól. Kerüljük az édeskés és érzelgős dallamokat;

b) legyen *egyetemes*, vagyis az Egyház általános törvényei szerint megírt, formájában és dallamképzésében is különböző a világi énektől.

731. § — Az istentisztelet méltóságához a legtökéletesebben a *Gregorián ének*, az Egyház ősi éneke alkalmazkodik, mert az egyházi zenének lényege az ének, és pedig a papság, az énekkar és a nép váltakozó éneke.

a) A *papnevelés* egyik fontos teendője a kellő énektudásra épített korális tanítás, hogy a pap ne csak szépen tudjon misézni, de méltóan is tudja a szentmisét énekelni. Ha megköveteljük, hogy a hívek szépen énekeljenek, ugyanolyan joggal megkövetelhetik a hívek is, hogy a misét éneklő pap türelmüket és idegeiket próbára ne tegye (v. ö. 300. §, i).

b) A *plébános felelős* az istentisztelet éneki szépségéért is, azért ő maga is értsen az énekhez.

c) Amennyire lehetséges, *vezesse be a híveket is* a korális ének gyakorlatába; ismertesse meg velük annak dallambeli sajátosságait és szépségeit, egyes könnyebben elsajátítható gregorián dallamokra tanítsa meg őket.

d) Hogy a hívek ne csak szemlélői legyenek a liturgikus cselekményeknek, hanem bele is kapcsolódjanak, szorgalmazza, hogy a *responsoriumokat* a kántorral együtt az egész hívő sereg énekelje.

732. § — Az Egyház hivatalos énekén kívül az istentisztelet

szépségét a legtökéletesebben az ugynevezett *többszólamu* (polifon) *ének* közelíti meg.

a) A kántor köteles egyházi *énekkart szervezni*, amely ünnepeyesebb alkalmakra műveltségi fokának megfelelő darabokat tanuljon be.

b) A többszólamu ének előkészítésének legalkalmasabb területe az *iskola*. A kántor itt különös gondot fordítson a két- és többszólamu énekkészség kifejlesztésére.

c) Ahol csak lehetséges, a női karokat váltsák fel a jól iskolázott *fiu gyermekkarok*.

733. § — Ahol állandó egyházi énekkar vagy alkalmi énekkar nem alakítható, ott ősi szokás alapján foglalja el helyét a *megfelelő népének*. Bár e gyakorlat két lényeges egyházi előírás (az ének nyelve és dallama) ellen vét, ad *majora mala evitanda*, jobb a nép nyelvén énekelni, mint a hívősereg hallgatása mellett énekes misét tartani. A népének legyen:

a) *liturgikus szövegü*; az Egyháztól jóváhagyott, az egyházi év jellegének megfelelő és a szent cselekményhez alkalmazkodó;

b) *áhitatos*; nem vontatott és nem teletorokkal ordító és lármás;

c) *egyszólamu* (unizono); nem szabad megengedni a tercelés rossz szokását. Hogy ez elérhető legyen, könnyen énekelhető *középhangban* kell a népéneket venni, hogy mormogó mély-oktáv éneklés se fejlődjék ki, mely szintén rontja az összhatást.

d) *A népének vezetésére* a kántor vegye igénybe az énekkar előkészített tagjait, részben a hívek között elosztva helyezze el őket.

e) *Az iskolás gyermekek* énektanítása a legjobb népénekiskola is. Ne csak a kántor, de a hitoktató is fordítson minden órájából legalább 10 percet az egyházi énekek betanítására és ismételtetésére (v. ö. 774. §).

f) A zsinat kívánatosnak tartja és kéri az egyházmegyei Főhatóságot, rendelje el a népének *reformját* és dolgoztassa ki annak több évre szóló *végrehajtási tervzetét*. Állapítson meg az egész évre, minden plébánia-templomra kötelező közös énekrendet az év minden vasárnapjára és ünnepére. Alapul vegye vagy a „*Szent vagy Uram*“ eredményeit, vagy csatlakozzék az erdélyi egyházmegye ősszel meginduló programjához és kiadványaihoz.

734. § — Az egyházi ének leghivatottabb kísérője: az *orgona*, — méltóságánál és alátámasztó erejénél fogva. *Más hangszerek* használatát az Egyház csak kivételesen engedi meg. Tiltja a hangszeres zenét önmagában, úgyszintén az ének alátámasztásánál a hangszereknek mérték nélküli használatát, de különösen tiltja a réz- és ütő hangszereknek önmagukban való alkalmazását, a körmenetek kivételével. Kívánatos, hogy

a) legyen *állandó egyházmegyei bizottság*, mely új orgonák

építését és a régiek javítását elbírálja és megfelelő **orgonaépítő** céget ajánl. Az olcsó kontárajánlatok rendszeren az anyag és **ki**-dolgozás silányságában birják magyarázatukat. Olcsón csak rossz hangszer lehet építeni.

b) Minden plébános köteles gondoskodni az orgona rendszeres **karbantartásáról**. Ez mindig az Egyházmegyei Főhatóság útján történjék. Az orgonának évenként való rendszeres áttisztítása évtizedekkel meghosszabbítja annak használhatóságát. Nagyobb céggel megállapodva, alig jutna nagyobb kiadás az egyes templompénztárakra.

c) A plébános a **kórust** is állandóan takaríttassa; a portalanítást mindenkor nedves vagy olajos anyaggal kell végezni.

d) Az orgona **játszóasztala** legyen mindig zárva; a lábbillentyük között ne legyen sohase szemét; használaton kívül fedődeszka védje azokat.

735. § — Az istentisztelet szépségét nagyban emeli a szép ének méltó kísérete is. Azért az Egyház mindig nagy gondot fordított arra, hogy **képzett orgonajátékosai** legyenek és az orgonálás is megfeleljen a hely és cselekmény méltóságának. Épenazért a zsinat kívánatosnak tartja a következőket:

a) Tegye az egyházmegyei Főhatóság komoly megfontolás tárgyává a hiányos **kántorképzést** és dolgoztasson ki erre vonatkozólag egységes tervezetet. A mai tanítóképző anyagkövetelménye mellett lehetetlenség a kántorságot is megtanulni. Kántorképesítésre legalább egy évet kell szánni, hogy az egyházi éneklés reformját keresztül lehessen vinni.

b) Rendelje be az egyházmegyei Főhatóság a kántorokat kisebb csoportokban **tanfolyamra**, hogy ott gyakorlati uton pótolhassák fogyatékos ismereteiket.

c) A kántor **készüljön** minden istentiszteletre, letét szerint tanulja meg az eléneklendő énekszámokat. A legkisebb **közjátékot** is preludiumos könyvből játssza, hogy elkerülje az izléstelen és minden zenei gondolat nélküli dudálásokat.

d) **Ne zugassa** állandóan az **orgonát**: csak az énekeket kísérje megfelelő erősséggel, közben gyenge változatokat is használjon. Különösen ne használjon erős játékot, ha üres a templom.

e) Ne játsszon hosszú **közjátékokat**. Inkább **többet énekeltesen**. A folytonos regiszter ki-bekapcsolásokkal ne tegye próbára a hívek idegeit.

f) A kántor a néppel énekeljen, **ne szólózzon**. Vezesse a népet és engedje énekelni, lassan indítva, méretezett ütemben játszva, nem a szóhangsúly szerint pattogtatva a dallamot és annak folytonosságát izléstelen közjátékokkal meg ne zavarja.

g) Tartson alkalmas időben **népének-gyakorlatot**, amelybe vonja be a jól előkészített gyermekeket és a megszervezett énekkar tagjait is.

h) A liturgikus előírás tiltja az *orgona használatát* és csak az ének alátámasztására engedi meg: a gyászmisékben, az adventi és nagyböjti misékben, kivéve *Gaudete* és *Laetare*-vasárnapokat. Az orgona diszkrét használatával tegyen különbséget ezen alkalmakkor, hogy kifejeződjék az Egyháznak ez a gondolata.

i) A *responsoriumokat* és a *prefációt* ne kísérelje orgonán. Az utóbbi szigorúan tilos, az előbbi megkönnyíti a kántor szerepét és inkább bevezeti a híveket az egységes válaszfeleletekbe.

j) Csak *jóváhagyott* szöveget és dallamot szabad énekelni a templomban, kerülvén úgy az éneklés, mint az orgonálás közben minden profán motívumot, amely világias gondolatokat kelthetne a hívekben.

k) A *misézőpapot* hosszú énekkel vagy felesleges ismétléssel *ne akadályozza* meg a cselekmény folytonosságában.

l) Tilos a gyászmisékben a *halott kiéneklése*, de megengedett keresztnevének befoglalása. Az *izléstelen búcsúztatókat* is imádsággal és megfelelő énekkel kell pótolni (v. ö. 579. §).

m) A reformhoz szükséges új *könyveket* a templompénztár terhére be kell szerezni. Azokról pontos leltárt vezessen a kántor és gondosan tartsa őket karban. *Ajánlható könyvek: Kapossy: Szertartáskönyv; Huber: Korális tanfolyam — Harmonia Sacra, (Timișoara, Missio.); a Magyar Kórus kiadványa és folyóírata; hamarosan megjelenik az Erdélyi Szertartáskönyv, imádságos és énekes könyv.*

736. § — Minden *reform* csak úgy képzelhető el, ha azt körültekintően előmunkálják, annak végrehajtására tervet dolgoznak ki, annak betartását ellenőrzik és időt engednek megvalósuláshoz. Épenezért kívánatos, hogy

a) az egyházmegyei Főhatóság nevezzen ki *egyházzenei igazgatót* és adjon melléje egy *szakbizottságot*;

b) gondoskodják megfelelő *szakemberek képzéséről*, úgy papjai, mint világi zenészei, illetve kántorai között.

IV. RÉSZ:

ISTEN IGÉJÉNEK HIRDETÉSE

1. Az igehirdetés nagy fontossága

737. § — Az örök igazságok hirdetése *lélektanilag a legalapvetőbb lelkipásztori munka*: enélkül a hívek nem találnak Istenre és szent hitünk legnagyobb kincsei holt értékek maradnak számunkra. „Hogyan higgyenek abban, akit nem hallottak? S hogy halljanak, ha nincsenek, akik hirdessenek?” (Rom. 10, 14). A buzgó lelkipásztornak tehát minden lelkipásztori munkáját lelkiismeretes tanítói munkával kell megalapoznia és állandóan mélyíteni. Enélkül a plébánia „hitéletének” nem volna szilárd alapja.

Azért ne mulasszon el egy alkalmat sem az evangéliumi jó magnak az elvetésére a lelkekben (v. ö. 136. §). Minél erősebben dolgozik napjainkban az örök konkolyhintő, annál parancsolóbban hangzik ma az apostol szava: „Hirdesd az igét, állj elő vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan; ints, kérj, feddj — minden türelemmel és tudománnyal” (II. Tim. 4, 2).

738. § — Az Isten igéjének hirdetője éljen abban az alázatos tudatban, hogy Krisztus megbízásából tanít (Mk. 16, 15) és Krisztus követségében jár (II. Kor. 5, 20). Azért olyan *szent céllal és olyan lelkülettel* tanítson szavával, de főképen élete példájával, hogy a hívek valóban felismerhessék benne Krisztus követét, aki lelkük üdvét keresi, az Ur pedig kegyelmével megtermékenyíthesse tanítói munkásságát.

Ennek a lelkületnek elsajátítása végett igen üdvös gyakrabban átelmélni XV. Benedek pápának „*Humani Generis*” kezdetű ap. körlevelét (1917. jun. 14), amelyben a Szentatya a Nemzetek Apostolának példáján szemlélteti a lelkeket hódító igehirdetőben megkivánt apostoli lelkületet (AAS. IX, 305—317; közölve az 1917-es püsp. körlevelekben is).

739. § — Minden pap törekedjék magát *jó szónokká képezni*:

a) *A papnövendékeket* előljáróik ne csak az ékesszólástan elméletére tanítsák, hanem adjanak nekik gyakorlati szónoki iskolázást is, a „*Humani Generis*” ap. körlevéllel kapcsolatban ki-

adott „Normák“-nak, főképen a 34—40. számúnak útmutatásai szerint (u. o. 334. lap; v. ö. 301. §).

b) *A felszentelt papok* állandóan tanuljanak és elmélkedjenek; tanulmányozzák és elemezzék a jeles szónokok műveit; a fiatalok beszéljék meg prédikációikat plébánosukkal; képezzék magukat a jó előadásban; rádión legszivesebben jeles egyházi szónokokat hallgassanak; az ismétlő és zsinati vizsgálat vezetői fordítsanak nagy gondot az idevonatkozó előírások betartására (29. és 36. §); az esperesek látogatásuk alkalmával kérjék számon a fiatalabb papok kidolgozott szentbeszédeit.

740. § — Az egyházmegye templomaiban és iskoláiban senki sem taníthat a Főpásztortól kapott *kánoni küldetés* nélkül (1328. kán.). A Főpásztor az 1337. és köv. kánonok szemmeltartásával e kánoni küldetést a következőképen fogja megadni:

a) Az egyházmegye *újmisés papjai* jurisdikciós-aprobációs vizsgájuk alapján a Főpásztortól egy évre kapnak engedélyt az igehirdetésre; az első és második ismétlő vizsgálat sikeres letétele után a Főpásztor ezt egy-egy évre meghosszabbítja; az utolsó vizsgálat sikeres letétele után pedig véglegesen megadja mind a két egyházmegye területére (28. és 31. §).

b) Akire a Főpásztor igehirdetéssel vagy tanítással együttjáró *hivatal* biz, ezzel természetesen a kánoni küldetést is megadta neki.

c) *Idegen papoknak és szerzeteseknek* a Főpásztor ugyanolyan módon ad engedélyt egyházmegyei területén az igehirdetésre, mint a gyóntatásra (v. ö. 437. §). Ezt az engedélyt az érdekelt plébános vagy templomigazgató idejében kérje (1341. kán. 2. §).

d) Az egyházmegye *tőszomszédságában* működő idegen egyházmegyei papoknak az ige hirdetésére is megadja a 437. § c) pontjában foglalt engedélyt.

741. § — A legteljesebb *odaadással* használja fel a lelkipásztor híveinek igazi megszentelésére a szószerket és a hitoktatást. Beszéljen mindig komoly *készülettel*; szivből, érthetően és gyakorlatiasan, a nép lelki szükségletei szerint. Az örök és változhatatlan igazságokat hirdesse, de a mai embernek, mai szükségletei szerint és *mai módon*. Akkor tanítását mindig érdeklődéssel fogják hallgatni. És szavaival nemcsak tanítani fog, hanem hitet ébreszt, szeretetet és bűnbánatot fakaszt, vigasztal, átalakít és Istenhez emel.

2. Az igehirdetés a templomban : A szentbeszéd

742. § — Az egyházi év minden *vasárnapján és ünnepén* (az „eltörölt ünnepeken“ is)

a) *az ünnepélyes nagymisével kapcsolatosan* minden plébá-

nosnak szent kötelessége hiveihez szentbeszédet („consueta homilia“) intéznie. Ezt a szentbeszédet csak egészen különleges okból, a Főpásztor külön engedélyével szabad elhagyni (1344. kán.).

Az egyes vidékeken meghonosodott u. n. *nyári prédikációs szünet* törvénytelen, azt tehát mindenütt meg kell szüntetni. A híveknek a legnagyobb munka idején is igen nagy szükségük van Isten igéjére. Legyen ilyenkor a szentbeszéd rövid, szívből fakadó és gyakorlati, akkor a fáradt hallgatók is lelki felüdüléssel fogják hallgatni.

b) A plébánia-templomokban és a szerzetesek templomaiban minden *más, látogatottab szentmisén is* fel kell olvasni a szent evangéliumot és rövid (5—10 perces) szentbeszédet tartani (1345. kán.).

c) Ahol *a tanuló ifjuság számára* külön szentmise van, ezen a hitoktató vagy hittanár intézzen a tanulókhöz, felfogásukhoz mért, rövid exhortációt.

743. § — Ezen a szentbeszéden kívül („praeter consuetam homiliam“) minden plébánián vasárnapokon és ünnepeken külön *„keresztény tanítást“* (felnöttek oktatását) is kell tartani (1332. kán.), és pedig a hívek számára legalkalmasabb időben: vagy az ünnepek délutánján, illetőleg estéjén vagy már előző napon, az esti ájtatossággal kapcsolatban.

a) A keresztény tanításban a lelkipásztor a *Catechismus Romanus nyomán*, gyakorlati oktató alakban, érdekesen és szemléletesen magyarázza meg híveinek az összes hitigazságokat. Ossa be a helyi körülmények tekintetbevételével a Katekizmus egész anyagát *4—5 évi ciklusra* olyan formán, *ahogy a 25. számú függelék feltünteti.*

b) Különösen *azokat az igazságokat emelje ki*, amelyek felfogására hívei iskolás korukban még nem voltak eléggé érettek, aminők: az Egyház, a hívek kötelességei az Egyházzal és a katolikus iskolával szemben; a házasság szentsége és a vegyes házasság; a felebaráti szeretet és kölcsönös igazságosság követelményei; a katolikus akció; és más időszerű kérdések. (Bővebben lásd S. C. Conc. „*Provido sane*“ rend. 1935. jan. 12. AAS. XXVII, 145—154; v. ö. 1937. évi IV. sz. püsp. körlevél).

c) A keresztény tanításokhoz kitünő *segédkönyv Spirago: Felnöttek Katekizmusa* (I.—III. kötet).

d) A *bérmálandók* oktatásáról lásd a 385. és köv. §-okat; a *jegyesek oktatásáról* az 515. §-t.

744. § — *A nagyböjti szentidőben* — vasárnap vagy pénteken este (vagy mind a két alkalommal) — tartson minden plébános külön *nagyböjti szentbeszédet* az Üdvözítő kinszenvedéséről és megváltó haláláról. Ahol több templom van, más-más időben tartsák (676. §).

Ugyanigy *ádventben is* kívánatos a híveket külön szentbeszéd-

sorozattal előkészíteni a karácsony szent ünnepére (1346. kán.).

745. § — A buzgó lelkipásztor *minden kedvező alkalmat* felhasznál a jó mag elhíntésére (136. §):

a) Intézzon határozott tervszerűséggel rövid búzditást híveihez a *különböző ájtatosságokon*: májusban, az első csütörtöki szentségimádáskor, első pénteken stb.

b) Igen üdvös az *Egyház jelentősebb szertartásait* (hamvazás, gyertyaszentelés, pálmaszentelés stb.) azok végzése előtt rövid és hangulatos szentbeszédben („*Liturgische Kurzpredigt*“) megmagyarázni; úgyszintén a szentségek és szentelmények kiszolgáltatása alkalmával is (v. ö. 360. §). De az ilyen alkalmi búzditás legyen rövid, jól előkészített és szívből fakadó.

c) *Temetésnél* is tarthat rövid szentbeszédet az 579. § szerint.

746. § — Az Isten igéjének hirdetése a plébánosnak *súlyos kötelessége*, amelynek elmulasztása kánoni büntetést is von maga után (2382; 2182. köv. kán.); *személyes kötelesség*, amelyet állandóan mással nem végeztethet (1344. kán. 2. §). Ahol segédlelkész is van, a 261. § szerint felváltva végezhetik.

747. § — A *szentbeszédnek tárgyát* az egyházi szónok előre és gondosan elkészített terv szerint úgy válassza meg, hogy minden 4—5 esztendőben az összes katolikus igazságok lehetőleg sorra kerüljenek (v. ö. 1347. kán. 1. §), ilyenféle beosztással:

a) Egyik évben végigmagyarázza az evangéliumi *szakaszokat*, máskor a *szentleckéket*, máskor esetleg a napi szentmiséknek más alkalmas szövegét.

b) Kiszámíthatatlan jó hatással lesz a hívekre, ha a lelkipásztor 2—3 évig tartó sorozatban, valamely jó evangélium-harmonia (Balics, Szinek, stb.) nyomán, szívvel-lélekkel előadja az *Ur Jézus egész életét*, szent tanítását, erényeit, lelkületét. Az ilyen sorozatból a nép megszerezne „Jézus Krisztusnak... mindent felülmuló ismeretét“ (Fil. 3, 8) és ezzel szíve nagy szeretetre gyulladna az isteni Üdvözítő iránt.

c) Más esztendőben az *egyházi év* felépítését, az egyes ünnepek jelentőségét, szent szertartásaink értelmét és lelki kincseit tárhatja fel és így tevékenyen belevonja a híveket a szent szertartások átélésébe (pl. Parsch Pius: Az Üdvösség Éve c. műve alapján; v. ö. 593. §).

d) Ismét máskor a *kegyelem eszközeiről*, főképen szentségeinkről, a szentmiséről és az imádságról, vagy az igazi, bensőséges *keresztény életről* tarthat igen hasznos sorozatos tanításokat.

A katolikus Egyház kimeríthetetlenül gazdag tanításából a buzgó lelkipásztor kellő gondossággal és tervszerű beosztással mindig újabb és újabb drágagyöngyöket tárhat hallgatói elé. Így beszéde mindig ujszerű és érdekes lesz, híveinek az Egyház rejtett kincsébányájából állandóan új és régi kincseket fog kínálni.

748. § — Hogy az igehirdetés *határozott célkitűzéssel* és

rendszeresen történjék, a plébános és a segédlelkész a templomi prédikációknak, a keresztény tanításoknak, sőt lehetőleg az egyesületi előadásoknak a tárgyát is tervszerűen *közösen állapítsa* meg. A segédlelkész köteles tekintetben a plébános észszerű irányítását követni.

a) Minden plébánián „*Szentbeszédnek Naplóját*“ kell vezetni. Ebbe minden szónok bejegyezi szentbeszédének és a keresztény tanításnak a tárgyát és rövid vázlatát. A prédikációknak és a keresztény tanításoknak előre elkészített tervezetét és a Szentbeszédnek Naplóját az *esperes* hivatalos látogatásai alkalmával köteles ellenőrizni.

b) Ha a plébánost hivatali elfoglaltsága nem akadályozza, *hallgassa meg a segédlelkész prédikációját* és atyai szeretettel támogassa őt tanácsaival. Viszont a káplán is tanulékony lélekkel hallgassa a plébános szentbeszédeit, hogy azokból okuljon.

749. § — *Egyes igazságokról gyakrabban, lehetőleg minden évben szóljon a lelkipásztor; különösen:*

a) Szentcsalád ünnepén a családi életről, a házasság szentségéről; a papok vasárnapján a papi hivatásról; az iskolai év megnyitása vagy befejezése alkalmával a katolikus iskola fontosságáról és a hívek szent kötelességeiről az iskolával szemben; a társadalmi kérdés keresztény megoldásáról; Sz. Péter és Sz. Pál ünnepén, valamint a pápa napján a pápaságról; az év utolsó estéjén vagy újévkor számoljon be az egyházközség életében előfordult hitbuzgalmi, népmozgalmi eseményekről, nagyobb adományokról, stb.

b) *A vegyesvallásu vidéken időnként tapintatosan hangsúlyozza a téves tanításokkal szemben a helyes katolikus tant, de schasem támadva, hanem positive kifejtve, építve, meggyőződést alapozva* (v. ö. 521. § és 1050. és köv. §).

c) Ne kerülje el figyelmét a *szekták mozgolódása*; mint jó pásztor védje meg tőlük híveit — és pedig inkább az Egyház kizárólagos krisztusi eredetének meggyőző hirdetésével, mint a tévedés ostromozásával (v. ö. 1039. és köv. §).

750. § — Ha prédikáció helyett *pápai vagy püspöki körlevelet* kell felolvasni, tegye ezt a szónok melegen, tagoltan és érthetően. Értesse meg jól a hívekkel, hogy a Szentatya az Egyház legfőbb tanítója, az igaz hitnek csálhatatlan őre; a püspök pedig az apostolok utóda és a Szentlélektől rendelt Főpásztor, azért hitből fakadó engedelmisséggel hallgassák szavukat és fogadják intézkedésüket.

751. § — *Az egyházi beszéd módjára* vonatkozólag az egyházi szónok szívlelje meg és kövesse az Egyház intelmét: „*Divini verbi praecones abstineant a profanis aut abstrusis argumentis communem audientium captum excedentibus; et evangelicum ministerium non in persuasibilibus humanae sapientiae . . . apparatu et*

lenocinio, sed in ostensione spiritus et virtutis exerceant, non semetipsos, sed Christum crucifixum praedicantes“ (1347. kán. 2. §).

Azért semmit se vigyen a szószékre, ami krisztusi hivatásának gyakorlásával nem fér össze vagy épen ellenkeznék vele, főképen:

a) szigoruan tilos a szószéken bármily alakban és bármily módon, akár közvetve vagy burkoltan is, *politikai kérdésekről* beszélni vagy világi felsőbbbségeket támadni (Normae Bened. XV. nr. 20);

b) ne vigye a szószékre *személyes vagy anyagi* ügyeit; tartózkodjék a személyeskedéstől, gyanusításoktól, a harag vagy indulatosság kitöréseitől (Normae: 28);

c) tartózkodjék *bizonytalan tanok*, vélemények, látomások, jelenések és jövendölések tárgyalásától (v. ö. 1399. kán. 5. szám);

d) *erkölcsi prédikációiban* kerüljön minden olyan kifejezést, leírást, elbeszélést, amely a hallgatókat megbotránkoztatná vagy képzeletüket felcsigázná.

e) Nem való a szószékre semmiféle *tréfa*, adoma, mulattatás, és egyáltalában bármely *profán tárgy*, ha egyébként hasznos vagy érdekes is volna.

752. § — A szentbeszéd legyen *egyszerű, világos*, félre nem érthető és hittanilag alapos.

Kidolgozása alkalmazkodjék a hallgatóság lelki igényeihez és felfogóképességéhez („pro eorum capacitate“ Trid.; Normae 27).

Nyelvezete legyen nemesen egyszerű, keresetlenül választékos és bensőségesen meleg.

Az előadás módja legyen élénk, az Isten szent igéjéhez méltó és alkalmas a szívek megnyerésére, de ment minden keresetstől, színésziességtől. „Sacerdotis os, mens et manus concordent“ (Normae 27).

753. § — Ezeknek a követelményeknek az igehirdető csak akkor fog tudni megfelelni, ha minden szentbeszédre *gondosan előkészül*.

a) Mindenekelőtt kérje a Szentlélek kegyelmét; elmélkedje át a prédikáció anyagát és alkalmazza azt a hallgatóság szükségleteihez, felfogóképességéhez.

b) Kezdő szónok minden beszédét *írja le és tanulja meg*; a gyakorlottabb szónok is legalább pontos, részletes vázlatot készítsen.

c) *A külső előadásra* is gondosan készüljön és etéren is állandóan képezze magát.

d) Közvetlenül *a prédikáció előtt* nagyon buzgóan *imádkozzék* a Szentlélek Úristenhez, hogy kegyelmével szívét megmelegítse és szavait hatékonyá tegye.

754. § — A szentmisével kapcsolatos szentbeszéd igazában a szentmise szerves része, azért leghelyesebb az *evangélium után*

prédikálni. Ha azonban a helyi körülmények úgy kívánják, lehet a szentmise előtt vagy utána tartani. Ebben az esetben azonban biztosítani kell, hogy a hívek a prédikáció kezdetére pontosan megjelenjenek, illetőleg el ne távozzanak.

755. § — A prédikálás szertartása a következő:

a) Előtte a hívek *szent énekkel* (ne mindig ugyanazzal) hívják a Szentlélek Uristent segítségül; de ha a szentbeszéd mindjárt a szentmise evangéliuma után van, az ének elmarad.

b) A szentbeszédet mindig *a szószékről* mondjuk; a rövid, alkalmi beszédeket (nagyon kicsi templomban mást is) az oltártól vagy az áldoztató korláttól is szabad mondani.

c) Ha a szónok szentmisén kívül beszél, karinget és stólat ölt fel és birétumot használ; ha szentmise közben prédikál, leveti a karkötőt és ha akarja, a miseruhát is.

d) A prédikáció előtt olvassa el az *evangéliumi szakaszt* és lehetőleg a szent leckét is (új fordításban, v. ö. 594. §). Az előírt szentírási szakasz felolvasása történjék kegyeletesen, hangsúlyosan, értelmesen, ahogy Isten igéjét illik ajkunkra venni.

e) A szentbeszédet mindig *imádsággal* kezdjük és végezzük. Előtte Miatyánkot és Üdvözlégyet imádkozunk; utána a hívek közösen felindítják *a hit, remény és szeretet* isteni erényeit, valamint a *tökéletes bánatot* és a *jószándékot*, a szokásos forma szerint.

Az oltártól mondott szentbeszédéknél az imádságok elmaradhatnak.

f) *A hirdetéseket* az utolsó evangélium után kell felolvasni, hogy a prédikáció közvetlen hatását ne zavarják.

756. § — A lelkipásztor gyakran *buzdítsa* híveit, hogy élő hittel, készséges és fogékony lélekkel hallgassák az Isten igéjét (1348. kán.). Figyelmeztesse őket arra, hogy a szentbeszéd és a keresztény tanítás meghallgatása a vasárnap és ünnep megszenteléséhez lényegesen hozzátartozik; enélkül lehetetlen szent hitüket jól megismerniök, szeretniök és igazán keresztény életet élniök.

3. Az igehirdetés az iskolában: A hitoktatás

757. § — A hitoktatás az iskolában és az iskolán kívül „*gravissimum et proprium officium pastorum*“ (1329. kán.), azért a lelkipásztorok e szent kötelességüket az ET vonatkozó (1329—1336) kánonjainak, az apostoli Szentszék utasításainak (X. Pius pp. 1905. ápr. 15-én kelt „*Acerbo nimis*“ kezdetű apostoli körlevele; S. C. Concilii „*Provido sane*“ kezd. rendelete: *De catechetica institutione impensius curanda et provehenda*, 1935. jan. 2. AAS. XVII, 145—154; v. ö. 1937. IV. sz. körlev.) és jelen zsinat rendelkezéseinek szellemében szent lelkiismeretességgel és ügybuzgósággal teljesítsék.

758. § — Az egyházmegye területén minden hitoktató a megyés Főpásztortól kapja *kánoni küldetését* (740. §) és a Főpásztort illeti meg a legfőbb *ellenőrzési jog* is a hitoktatás felett. Ezt az ellenőrzési jogát a Főpásztor a *hitoktatási felügyelő* útján gyakorolja („*Provido sanc*“ dekr; lásd fentebb).

a) A hitoktatási felügyelő vagy személyesen, vagy az esperes-tanfelügyelők észlelései és jelentései alapján *ellenőrzi*, hogy a hitoktatás valóban bűzgón, az Egyház előírásai szerint történik-e.

b) A hitoktatók a *tananyagbeosztást* (766. §) és az év végén a hitoktatói *jelentést* (789. §) az egyházmegyei Hivatal útján a hitoktatási felügyelőhöz terjesztik. Ez a beterjesztett anyagbeosztáshoz megteszi észrevételeit és ha az anyagbeosztás megfelelő, azt a Főhatóságnak jóváhagyásra ajánlja; az egyes hitoktatói jelentésekre megteszi észrevételeit és azok alapján összefoglaló jelentést készít a Főhatóság számára.

759. § — A hitoktatás első sorban a *plébános kötelessége* (1333. kán.). A segédlelkész és önálló hitoktató csak *kisegítői*. Épen azért:

a) közös megbeszélés alapján a plébános *osztja be* a hittanórákat a segédlelkészek és hitoktatók között, úgy azonban, hogy egy-két, lehetőleg felsőbb osztályt önmagának tartson meg a 261. § szerint (v. ö. 277. és köv. §). A hitoktatás alól egészen csak a Főpásztor mentheti föl a nagyon öreg vagy elfoglalt plébánost.

b) A hitoktatásért Isten és a Főpásztor előtt első sorban *ő felelős*: ő irányítja a hitoktatást és a gyermekek vallásos nevelését; joga és kötelessége a segédlelkészek és hitoktatók munkáját ellenőrizni. Azért gyakrabban látogasson el óráikra, szeretettel közölje velük észrevételeit. Látogatásait bejegyzi a Haladási Naplóba és ezt az esperes vagy hitoktatási felügyelő ellenőrzi.

c) Gondoskodják a *leányegyházakban is* a rendszeres hitoktatásról. Kivánatos, hogy ezekben is lehetőleg *ő maga* vagy a segédlelkész végezze a hitoktatást (v. ö. 142. §).

760. § — *Világi egyének* csak a Főpásztor külön engedélyével végezhetik a hitoktatást:

a) *Leányegyházakban*, ha a plébános nem járhat hittanórákra, a Főpásztor engedélyével taníthatja a hittant a katolikus iskola *tanítója*. Ezt az engedélyt a Főpásztor csak abban az esetben fogja megadni, ha a plébános és a kerületi esperes a tanítót úgy vallásos ismeretei, mint komoly vallásos élete alapján erre alkalmasnak találják.

De ebben az esetben is köteles a plébános évenként többször ellátogatni a hittanórákra és meggyőződni a hitoktatás eredményességéről.

b) Ahol tanító sem láthatja el a hitoktatást, ott *más példás-életű* egyén segítségét kell igénybe venni (1333. kán.). De ezt a

világi hitoktatót a plébános vezesse be e szent munkának minél tökéletesebb végzésébe. Ebből a célból minden plébánián és fiókegyházban megalakítandó a „Provido sane“ rendelete alapján a *hitoktatási társulat* (sodalitum doctrinae christianae; v. ö. 711. kán. 2. §). Ez a társulat szervezze meg azokat a híveket, akik a hitoktatás végzésére vagy kíségetésére alkalmasak, elsősorban a katolikus tanítókat és tanítónőket. Ez a rendelkezés alkalmasan valósítható meg a katolikus akció Credo-Bizottságának keretében; ennek tagjai számára tartson a plébános hitoktatási tanfolyamot is.

c) Az *első áldozásra, a bérnálásra*, a közös iskolai gyónásokra való előkészítést ezekben az iskolákban is maga a plébános vagy segédlelkésze végezze.

Aki kb. félórán át (de negyedóránál nem kevesebb ideig) hitoktatást végez, mindannyiszor száznapi *búcsút nyerhet*; aki ezt havonta legalább kétszer teszi, teljes *búcsúban* részesülhet a szokott feltételek mellett (PPO 644).

761. § — A plébános köteles minden iskolai év kezdete előtt, szeptember 10.-ig a Főhatóságnak *bejelenteni*, hogy a plébánia területén levő állami iskolákban kik fogják *tanítani a hittant*. A Főhatóság pedig a bejelentett hitoktatók jegyzékét az állami tanfelügyelőséghez terjeszti (Áll. El. Okt. Törv. Végr. Szab. 105. cikk, 6. bekezd; v. ö. 854. §).

762. § — A hitoktató állandóan *képezze magát*, főleg e szakba vágó munkák és hitoktatási folyóiratok tanulmányozása által. *Készüljön lelkiismeretesen* minden órára és legyen minden tanításának határozott *célkitűzése*.

Ahol csak lehet, alkalmazza a *szemléltető módszert*, (Mentes D.: Szemléltető hitelemzések, Tomka A.: Hitelemzések) és alkalmas *szemléltető eszközöket* (képek, rajzok, Turner-Putnoki: Engedjétek Hozzám c. könyve, Sipos: Hitoktatási rajzok); vezesse a gyermekeket a *templomba, a Kálváriára, a temetőbe*, mutassa és magyarázza meg nekik a szent helyeket, képeket és felszereléseket, beszéljen nekik a gyermekszentek (védőszentjeik) életéről, stb., stb. De ne feledje, hogy a leghathatósabb szemléltetés: saját viselkedése; tehát mind az iskolában, mind azon kívül legyen élete valóban épületes.

763. § — Igazi természetfeletti *szeregettel és türelemmel* vezesse a gyermekeket Krisztushoz.

Kerüljön minden durvaságot: legyen a *szelid* Jézus képviselője. Testi fenyítéket sohase alkalmazzon. Ha eredménytelenséget kénytelen megállapítani, keresse okát elsősorban önmagában.

764. § — Az eredményes tanításhoz szükséges, hogy a hitoktató maga is *tudja a katekizmust* és a többi hittani tanköny-

veket. Ne könyvvél kezében magyarázzon és kérdezzen (v. ö. 29. és 36. §).

765. § — A hitoktatást a Főhatóságtól jóváhagyott *tanterv* szerint kell végezni (lásd a 26. számú függelékben).

De a tantervben szorosán előírt anyagon kívül szeretettel beszéljen a hitoktató *más fontos katolikus kérdésekről*, amilyenek: a pogány missziók támogatása, a szociális kérdés, a katolikus öntudat és áldozatkészség, a katolikus akció, a katolikus sajtó és irodalom, a család keresztény berendezése, stb.

Legyen minden iskolában *Szentírás*. A középiskolai növendékekkel szereztesse be az Újszövetséget és szerettesse meg velük a Szentírás olvasását. Ismertesse meg a növendékekkel a jó katolikus *ifjúsági lapokat* és okosan buzgólkodjék terjesztésükben.

766. § — Minden hitoktató új állomáshelyén a püspöki tanterv szerint, a helyi viszonyokhoz alkalmazott *tananyagbeosztást* készít és azt szeptember 1.-ig a hitoktatási felügyelőhöz terjeszti jóváhagyás végett. A jóváhagyott tananyagbeosztás érvényben marad, míg az iskola beosztásában lényeges változás nem történik vagy az illető hitoktató állomását el nem hagyja.

Az óránként végzett tananyagot állami iskolákban a „Registru de prezența“-ba írja be az állam nyelvén; a hitvallásos iskolákban kötelezőleg románul és ha tetszik, az iskola előadási nyelvén is (Magánokt. Törv. Végr. Ut. 36. cikk utolsó szakasza).

767. § — A hitoktatást megfelelő óraszámban azonnal az *iskolai év elején* kell kezdeni és az *iskolai év végéig* folytatni.

a) *A katolikus elemi iskolákban* tantermenként *hetenként* lehetőleg (amennyiben t. i. a megállapított óraterv erre időt enged) *négy hittanórát* kell tartani; kettőn a hitoktató magyaráz, kettőn pedig a tanító az elvégzett anyagot rögzíti és betanítja. Az említett órák egyikét felhasználhatja valamely vallásos gyermekegyesület céljaira. A hittanórák a katolikus iskolákban mindig *délelőtt*, a tanításra legalkalmasabb időben legyenek.

b) *Az állami elemi iskolákban* heti két *hittanóra* tartandó (Áll. El. Okt. Törv. 61. cikk 2. és 4. bekezd.). Bár a Végr. Ut. 105. cikk 3. bekezd. szerint az állami iskolákban a hittanórákat délután kell megtartani, ahol csak lehetőség van, a hitoktató kérjen délelőtti időt.

c) *Fegyelmi vétséget* követ el a plébános, segédlelkész vagy hitoktató, aki a neki kiosztott iskolákban az összes hittanórákat személyesen vagy törvényes helyettese által meg nem tartja, az órák elhagyásában könnyelmű vagy azok megtartásában pontatlan.

d) Amíg a segédlelkész a hittanórán van, a plébános menjen *beteghez* a 261. § szerint.

768. § — *A továbbképző* (ismétlő-, tanonc-, ipar-) *iskolákban* hetenként egy hittanóra van.

a) Ezt lehetőleg *mindig* a plébános vagy segédlelkésze vé-

gezze. A leányegyházakban, ha a vasárnapi szentmisével kapcsolatban megtartható, akkor ott is lehetőleg maga a miséző pap végezze; ha ez nem lehetséges, akkor a 760. § szerint világi hitoktató.

b) A vallásoktatás ezekben az iskolákban nehéz feladat; mégis nagy szeretettel és odaadással végezze a hitoktató és legyen az ifjaknak az átmeneti évek nehézségei közepette atyai barátja: munitsa meg nekik, hogyan lehetnek a kegyelem segítségével urrá ébredező szenvedélyeiken és óvja őket a reájuk leselkedő veszélyektől.

Az iskola befejezése előtt irányítsa a fiunövendékeket a katolikus legényegyletbe, a leányokat pedig megfelelő leányegyesületekbe. Az iskola befejezése után is tartsa fenn a kapcsolatot velük és gondoskodják lelki életükről.

c) E hitoktatás *anyagát* is lásd a 26. számú függelékben.

769. § — A hitoktató tegyen meg mindent, hogy a gyermekek örömmel járjanak hittanórára és készségesen tegyenek eleget vallási kötelességeiknek. Ugyanakkor azonban szigorúan *ellenőrizze* a hittanórák és kötelező vallásgyakorlatok *mulasztását*. Állami iskolákban minden hét végén az illetékes állami igazgatóknak átadja a hét folyamán hittanóráról hiányzóknak vagy későknek jegyzékét a 27. számú függelékben közölt minta szerint (Áll. El. Okt. Törv. Végr. Szab. 41. cikk utolsó szakasza).

770. § — A hitoktatás *célja* a gyermekeknek öntudatos *istengyermeki életre* való nevelése. A hitoktató ébressze fel a gyermekben ennek a magasabb, krisztusi életnek a tudatát és vágyát és tanítsa meg őket, hogyan kell azt igazán élnie. Ébressze benne a mély vallásosságot, istenfélelmet, az Egyházhoz való hűséget és minden szent katolikus ügy iránt való lelkesedést. Fordítson különös gondot a gyermekek *vallásgyakorlataira* (v. ö. XI. Pius pápának a katolikus nevelésről szóló ap. körlevelét, 1929. dec. 31, AAS. XXII, 49—86).

Vésse szívükbe az *angyali erény* szeretetét, nem annyira a nemi felvilágosítás eszközével, hanem a kegyelmi élet pozitív eszközeinek (imádság, a szentségek gyakori vétele, jó könyvek, a Szűzanya odaadó tisztelete) ajánlásával és a bűnveszélyek kerülésének állandó hangoztatásával (S. Off. 1931. márc. 21. rend. „de sexuali educatione“, AAS. XXIII, 118).

771. § — Nevelje a gyermekeket az *imádság szeretésére* és gyakorlására.

a) Már az első osztályban *tanítsa* meg a gyermekeket a *mindennapi imádságokra*, különösen azokat, akik otthon szüleiktől nem tanulnak imádkozni; ezeket az imádságokat a későbbi osztályokban is állandóan ismételjék.

b) *Szoktassa* őket a reggeli és esti imára, az Ur Angyalának elimádkozására, az evés előtt és után való imádságra; a hit, re-

mény, szeretet és tökéletes bánat felindítására; a jószándéknak gyakori felindítására; a szentolvasó imádkozására; rövid fohász-imákra, főképen kísértés idején és rövidebb búcsúimákra.

c) *A hittanóra* mindig imádsággal vagy szent énekkel kezdőd-jék és végződjék; lehetőleg minden hittanóra előtt és után fel-váltva az Egyháznak más és más imádságait végezzék.

d) Érdeklődjék és családlátogatásokkal ellenőrizze növendé-keit, hogy otthon is elvégzik-e napi imáikat.

772. § — Egész éven át (lehetőleg szünidőkben is) minden vasárnapon és ünnepen a tanuló ifjuság a tanítók felügyelete alatt testületileg vesz részt *a szentmisén*.

a) A tanulóifjuság az iskolában gyülekezik és a tanítók fel-ügyelete mellett párosával vonul a templomba. Ahol lehetséges, legyen a tanulóifjuság részére *külön szentmise*; az legalább a jele-sebb ünnepeken legyen nagymise. Lehetőleg legyen számukra *külön szentbeszéd is* (v. ö. 412. és 742. §).

b) *A katolikus iskolák* összes *tanítói* kötelesek a tanulókat a szentmisére kíséreni és velük együtt példaadóan szentmisét hall-gatni (v. ö. 821. §).

c) A katolikus vallásu *állami tanerők* az iskolában gyülekező katolikus tanulókat szintén kötelesek vásár- és ünnepnapokon templomba vezetni (Áll. El. Okt. Törv. 64. cikk és az Áll. El. Okt. Törv. Végr. Szab. 113. cikk első bekezdése). Az állami elemi iskolák igazgatói kötelesek lehetőséget nyújtani a gyermekeknek arra, hogy vásár- és ünnepnapon résztvegyenek az istentiszteleten. Ezért vizsga, ünnepély vagy gyűlés nem tartható a vallási tényke-dések alatt. A tanárok, tanítók kötelesek jó példát nyújtani a nö-vendékeknek az istentiszteleten való részvétellel (160986—1936. sz. a kelt közokt.-ügyi min. rend.).

d) A növendékek *hiányzása* vagy a tanítók kötelelességmulasz-tása igazolatlan mulasztásnak számít és két leckeórára járó bir-ságot von maga után, ismétlődés esetén pedig fegyelmi büntetést is (Áll. El. Okt. Törv. Végr. Szab. 113. cikk 2. bekezd.).

773. § — Neveljék a hitoktatók a gyermekeket *a szentmise nagyrabecsülésére*, hogy későbbi életükben is szívesen és nagy lelkihaszonnal vegyenek részt azon.

a) Törekedjék a hitoktató a tanulóifjuságot már az első évektől kezdve fokozatosan bevezetni *a szentmise* és a többi szent cselekmény *liturgiájába*, tanítsa meg őket a szentmishallgatás helyes módjára és az imakönyv használatára. Lehetőleg minden-kinek azonos *imádságos és énekeskönyve* legyen (v. ö. 409. §).

b) A szentmise alatt felváltva énekeljenek, majd fennhangon és szépen, tagoltan, áhítatosan mondjanak alkalomszerű imádsá-gokat (lehetőleg a szentmise szövegéből).

c) Ahol a katolikus iskola növendékei *hétköznapi* is taní-tóik vezetése mellett testületileg hallgatnak szentmisét, ezt a di-

cséretes szokást továbbra is fenn kell tartani, ahol pedig nincs meg, ott be kell vezetni, vagy legalább hetenként kétszer-háromszor hallgassanak hétköznapiokon is szentmisét (v. ö. 412. §).

774. § — A közös istentiszteletek szépsége megkivánja a tanulók *gondos énektanítását*.

Minden *katolikus iskolában* hetenként külön egyházi énekórát kell tartani, vagy legalább is az óratervbe beillesztett énekórát elsősorban az egyházi énekek (responsoriumok, a „De Angelis“ mise, stb.) betanítására kell fordítani. *Nem katolikus iskolában* pedig, ha más alkalmas mód nem kínálkozik, minden hittanórán tiz perc egyházi ének-tanulásra fordítandó (v. ö. 733. §).

A hitoktató *magyarázza meg* az egyházi énekeknek, főképen a latinoknak a szövegét és kapcsolja össze az egyházi éneket a liturgiával.

775. § — A tanulóifjuság tanítói felügyelet mellett *testületileg* vesz részt halottaknapján a gyászmisén, február 3-án a Sz. Balázs-áldáson, hamvazószerdán a hamvazáson, a húsvéti feltámadáson, búzaszentelőkor, a keresztjárónapokon és Úrnapján a körmeneten. Ezen alkalmak előtt az ünnep jelentőségét és liturgiáját *meg kell magyarázni* a növendékeknek, hogy azokon épüléssel és példásan vegyenek részt.

776. § — Buzdítsa a hitoktató növendékeit arra, hogy a *májusi és októberi átjatosságokon, szent kilencedeken és triduumokon*, stb. is buzgón és példásan vegyenek részt.

777. § — A buzgó hitoktató nagy gondot fordít arra, hogy összes fiunövendékei szabály szerint és bensőségesen tudjanak *ministrálni*. A harmadik elemi osztálytól kezdve minden katolikus növendéknek részt kell vennie a ministrálásban (v. ö. 705. §).

778. § — Különös melegséggel nevelje növendékeit a legméltóságosabb *Oltáriszentség* szeretetére és imadására. Ecélből buzdítsa őket az Oltáriszentség látogatására, imadására és gyakori vételére. Tanítsa meg őket a szentségimádás módjára. Az egész nevelés és hitoktatás legyen öntudatosan eucharisztikus szellemű (v. ö. 426. §; *Poppe*: Az eucharisztikus módszer a nevelésben).

Neveljen bennük bensőséges áhitatot a *szentséges Szív* iránt és gyermeki szeretetet a *B. Szűz Mária* iránt.

779. § — Használja fel a tanulóifjuság lelki életének mélyítésére a *lelkigyakorlatot*.

a) A katolikus *elemi iskolákban* a húsvéti szentáldozás előtt néhány napon át tanácsos gyermek-lelkigyakorlatot tartani: egy-két rövid, egyszerű tanítással, néhány példával, szenténekekkel és kis átjatossággal, — a helyi körülmények szerint. Ha lehet, vegyenek részt rajta az állami iskolákba járó katolikus növendékek is.

b) Minden *középiszkolában* évenként legalább két teljes napig

tartó lelki gyakorlatot kell tartani, legkevesebb napi két szentbeszéddel és más, megfelelő ájtatossággal. A lelki gyakorlat közös szentáldozással fejeződik be.

c) Külföldön nagy eredménnyel szoktak az *iskolából kimaradó ifjuság számára* külön u. n. állhatatossági lelki gyakorlatot tartani (exercice de perseverance, Entlassungs-Exerzitien). Ennek a bevezetése nálunk is nagyon ajánlatos.

780. § — Vezesse a hitoktató az ifjuságot minden évben valamely közeli szenthelyre (kápolnához, kereszthez) *kis zarándokútra*, hogy erre a nagyon üdvös ősi katolikus szokásra is ránevelődjenek. Előtte a hitoktató intézzen hozzájuk buzditást, ők maguk pedig a zarándokutat szenteljék meg felváltva közös énekkel és imádsággal, az ilyen zarándokuttal járó önmegtágadást pedig ajánlják fel valamilyen szent célra; alkalmi szentbeszéd zárja a kedves ájtatosságot.

781. § — A hitoktató főképen az egyházi rend szentségével kapcsolatosan, de máskor is bensőségesen beszéljen a papi és szerzetesi hivatás szépségéről; imádkozzék növendékeivel együtt, különösen a kántorböjtkön és az u. n. papok szombatján a papi és szerzetesi hivatás kegyelméért és szeretettel karolja fel azokat, akikben a szent hivatás jeleit felfedezi (v. ö. 288. és köv. §).

782. § — A lelkipásztorok és hitoktatók szeretettel végezzék az *első gyónók, áldozók és bérmálkozók előkészítését* a 385. köv. és 424. köv. § szerint.

783. § — Az iskolás gyermekeket évenként négyszer kell *közös szentgyónásra és áldozásra* vezetni: a tanév elején, karácsony előtt, húsvétra és a tanév végén. De szerettedék meg a hitoktatók a szentségeket úgy, hogy a növendékek *saját buzgóságukból is gyakrabban* járuljanak szentgyónáshoz és szentáldozáshoz. Különösen az első pénteket szenteljék meg.

A közös szentgyónásra nagy gonddal *készítsék elő* a növendékeket. Különösen a bensőséges bánat és javulni kész erős elhatározás felindítására fordítsanak nagy gondot.

Gondoskodjanak *kellő számú gyóntatóról*, hogy a gyermekeknek ne kelljen sokáig várakozniok a szentgyónásra. Elegendő gyóntató hiányában célszerű az ifjuságot több kisebb csoportban, más-más napra beosztva a szentgyónáshoz vezetni. Az iskolás gyermekek gyóntatásában nemcsak a hitoktatók, hanem az összes lelkipásztorok papok kötelesek résztvenni. A rendre pedig a tanítók ügyelnek fel. Máskor is, meghatározott időben (pl. első péntek előtt) adjanak nekik könnyű gyónási alkalmat.

784. § — A tanulóifjuság vallásos nevelésének fejlesztésére használja fel a hitoktató a *vallásos ifjusági egyesületeket*: Elemi iskolában különösen ajánlatos a *Kiskeresztesek egyesületét*, a középiskolákban a *Mária-kongregációt* megalapítani és buzgóan ve-

zetni. A Kiskeresztesek egyesületének keretén belül mint **szakosztály** megalakítandó a *Szent Gyermekség Műve* a pogány miszsiók támogatására (v. ö. 807. §).

785. § — A hitoktató *látogassa meg* évenként növendékeit otthonukban és igyekezzék családi körülményeikbe beletekinteni. Érdeklődjék a szülőknél a gyermekek otthoni magaviseletéről és tegyen meg mindent annak megakadályozására, hogy amit a hitoktatás épít, azt az otthon lerombolja.

Nevelje növendékeit otthonuk **kis apostolaivá**.

Ne feledkezzen meg *beteg tanítványairól*: *látogassa meg* őket gyakrabban, részesítse őket a **szentségekben** (v. ö. 472. §).

786. § — A család és az iskola között az együttműködés mélyítése céljából a hitoktató **okvetlenül vegyen részt a szülői értekezleteken**, vállaljon azokon előadást és tegye meg azokon okosan, tapintatosan észrevételeit (v. ö. 821. §, i. és 831. §).

787. § — A hittan úgy a hitvallásos, mint az állami iskolában **rendes tárgy**, abból a növendékek *érdemjegyet* kapnak.

Az állami iskolába járó római katolikus növendékek hittani érdemjegyeit minden évharmad végén (dec. 1., márc. 1., jun. 1.) táblázatos névjegyzékbe („Tabloul nominal“) foglalva a hitoktató átadja az iskola igazgatójának. Akik a hittanórákat rendszeresen nem látogatták, nem kapnak belőle érdemjegyet.

Mintáját lásd a 28. számú függelékben.

788. § — Az évvégi *hittanvizsgát* a plébános a szülők bevonásával, ünnepélyesen tartsa meg, hogy ezzel is kihangsúlyozza a hitoktatás fontosságát.

Allami iskolában csak akkor szabad a többi tárgyakkal együtt megtartani e vizsgát, ha az iskola összes növendékei katolikusok. A különböző vallású növendékekkel rendelkező állami iskolában a katolikus vallású növendékek hittanvizsgájának az idejét a hitoktató az iskola igazgatójával egyetértőleg állapítja meg.

Természetesen a katolikus hittanvizsgán csak a katolikus növendékek vannak jelen és viszont ők másvallású gyermekek hittanvizsgáján semmi szín alatt ne vegyenek részt.

789. § — Minden iskolai év végén (július 15-ig) mind az elemi iskolai hitoktatók, mind a középiskolai hittanárok *jelentést* készítenek és azt a kerületi esperes-tanfelügyelő útján az egyházmegyei Főhatósághoz terjesztik; a Főhatóság a hitoktatási felügyelőnek adja ki ellenőrzésre.

A hitoktatói jelentés mintáját lásd a 29. számú függelékben.

790. § — A plébános és a hitoktató (hittanár) gondosan **örködjék**, hogy másvallású- vagy állami iskolában járó katolikus növendékek ne vegyenek részt *idegen vallású hitoktatáson* és **istentiszteleten**; nézzen utána annak is, hogy a katolikus növendékeket nem osztályozta-e a hittanból *idegen hitoktató*. Ha ilyesmi történnék, azonnal jelentse a felettes iskolai hatóságnak.

Azonban másvallásu tanulók szülői engedéllyel jelen lehetnek katolikus hittanórán és templomainkba is eljöhetnek (Magánokt. Törv. Végr. Ut. 40. cikk; Magánokt. Törv. 29. cikk).

791. § — A hitoktató tartson fenn *jó viszonyt a tantestület tagjaival*, hogy így is biztosítsa azok jóakaratu támogatását a gyermekek valláserkölcsi nevelésében; példás életével és buzgósággal pedig igyekezzék a tantestület tagjainak vallási életére is hatni.

792. § — Hogy a be nem iskolázott gyermekek se maradjanak rendszeres hitoktatás nélkül, a „*Provido sane*“ decretum rendelkezése szerint minden plébánián, ahol erre szükség van, meg kell szervezni az *iskolán kívüli hitoktatást* (Scholae catechisticae paroeciales). Ezeket az iskolán kívüli hittanórákat a hét megfelelő napjain a templomban vagy más alkalmas helységben rendszeresen meg kell tartani. Ugyanitt kell ezeket a gyermekeket az első szentgyónásra, szentáldozásra és bérmálásra előkészíteni.

793. § — Hogy a hívekben és a szülőkben a hitoktatás szent ügye iránt való érdeklődést felkeltsük és ébrentartsuk, a „*Provido sane*“ decretum tanácsa szerint minden egyházközségben évenként meg kell tartani a *hitoktatás napját* (dies catechistica). Ez alkalommal a lelkész hívja fel a híveket imádságra és közös szentáldozásra a hitoktatás ügyéért; intézzen hozzájuk külön alkalmi szentbeszédet a hitoktatás szent kötelességéről és esetleg külön ünnepséget rendezzen. Jó alkalom erre az évvégi hittanvizsga napja vagy az azt követő vasárnap.

4. Népmisszió, lelkigyakorlatok, pogány missziók

794. § — Az egyházközség lelki felrázására, hitéletének mélyítésére, a buzgóság fölfrissítésére, a bűnös szokások megszüntetésére, a lelki veszélyekkel szemben való felvértezésre, érvénytelen gyónások és házasságok rendezésére, stb. nincsen a lelkipásztornak hathatósabb eszköze a *népmissziónál*.

Minden lelkipásztor *köteles* legalább tízévenként plébániája számára misszióról gondoskodni (1349. kán.). De a buzgó lelkipásztor törekedjék 5—8 évenként nyáját a lelki megújulásnak ebben a jótéteményében részesíteni.

795. § — *Ujonnán kinevezett plébános* ne tartson *mindjárt missziót*. Várjon 1—2 évig, amíg jobban megismeri híveit és a helyi viszonyokat; így a missziót alaposabban tudja előkészíteni és híveinek konkrét lelki szükségletei szerint beállítani.

796. § — A jó népmissziónak *legalább 8 napig* kell tartani. Ennyi idő lélektanilag szükséges a lelkek alaposabb megoldozásához és a misszió gyümölcseinek megérleléséhez.

Ügyeljen a lelkipásztor az idő helyes megválasztására: a misz-

szíót olyan időszakban rendezze, amikor a hívei lehetőleg teljes számban az összes szentbeszédeken megjelenhessenek.

797. § — A misszió sikere nagyban függ annak jó előkészítésétől. Az előkészítés így történik:

a) A plébános kellő időben *bejelenti* a népmisszió tartását a Főpásztornak és a misszió vezetői, valamint ezek kisegítői részére a szükséges felhatalmazásokat kéri (v. ö. 437. §). Arról is gondoskodni fog, hogy valamely vezetőnek legyen felhatalmazása a misszió végén teljes búcsúval *pápai áldást* adni (v. ö. 460. §).

b) Legalább 3—4 vasárnapon, az összes szentbeszédekben a szent misszióról: annak mibenlétéről, üdvös hatásairól, lelki előfeltételeiről, ennek a nagy kegyelemnek jó felhasználásáról, a lelkünkért tartozó nagy felelősségről, stb. fog szólni.

c) Hogy a népmisszió híre a templomba nem járó hívekhez is eljusson, rövid *Egyházközségi Tudósítót* vagy alkalmas röpcédulát juttat el minden katolikus családba; a templomajtókon és más alkalmas helyen is *hirdeti* az üdvösséges idő közeledtét.

d) Legalább egy hónappal előtte *imádkozik és imádkoztat* a misszió lelki sikeréért. Imádkozó tábort szervez: a buzgó lelkek, gyermekek, egyesületek, férfi- és női zárdák, szemináriumok imádkozzanak és ajánljanak fel áldozatokat, a betegek pedig szenvedéseiket. A plébánia összes papjai és a szomszédos plébániák is csatlakozzanak ehhez az imahadjárhoz.

Ajánlatos misszió előtt, a misszió tartama alatt és után gyakrabban elvégezni azokat a szép *búcsúimákat*, amelyeket misszió előtt- és utánra a Szentszék legújabb hivatalos búcsúgyűjteménye közöl (PPO 586—587).

e) Kellő számú *gyóntatóról gondoskodik*; a misszió vezetői együtt pontosan megállapítja a missziós napok *részletes programját* és ezt lehetőleg nyomtatásban minden hívének a kezébe juttatja; előre gondosan előkészíti a misszióval kapcsolatos *ajtatosságokat*, ünnepségeket, körmeneteket, közös imádságokat és énekeket stb. (Bővebben *Gálffy—Lajos Balázs: Missziók Kézikönyvében*).

798. § — A misszió befejezése után a plébános *jelentést* küld a Főpásztornak. Ebben beszámol a misszió lefolyásáról és eredményéről: a résztvevők és az elmaradtak számáról; a szentségekhez járulók számáról és az elmaradtakról; az Egyházba való visszatérésekről, házasságrendezésekről, az okozott károk és botrányok jóvátételéről, feltűnőbb kibékülésekről, stb.

799. § — A missziós atyák *utiköltségéről*, tiszteletdíjáról és a misszió többi költségeinek fedezéséről a plébános és a hívek lehetőleg közadakozással gondoskodjanak.

800. § — A misszió *áldásos gyümölcseit* a buzgó lelkipásztor féltő gonddal őrzi és *állandósítja*. Ezért.

a) buzdítja híveit, hogy a népmisszió után legalább egy hóna-

pon át mindennap imádkozzanak valamit (pl. a Szent Szív litániáját) a jóban való *állhatatosság* kegyelméért;

b) beszédeiben gyakrabban — de okosan — *hangoztassa* azokat az örök igazságokat, amelyek híveinek lelkét a misszió alatt jobban megragadták; bátorítsa és intse őket hűségre jófeltételeik megtartásában;

c) *ajánlja* nekik a *havi* (vagy még gyakoribb) *szentgyónást* és szentáldozást; az első csütörtöknek és első pénteknek a megszentelését; a család felajánlását a Szent Szívnek; szervezze meg az egyes csoportok számára a havi közös szentáldozást, stb. (v. ö. 453. §).

d) A missziót követő évben tartson több napon át, alkalmas időben *misszió-ujítást*.

e) Aki közös lelkigyakorlaton vagy *népmisszió*n vesz részt, a szokott feltételek mellett teljes búcsúban részesül (PPO 642 a). Aki a *misszió emlékére felállított keresztet* meglátogatja, a missziós kereszt felállításának napján, annak évfordulóján, a szent kereszt megtalálásának (máj. 3.) és felmagasztalásának (szept. 14.) ünnepén, vagy nyolcada alatt a szokott feltételek mellett *teljes búcsút* nyerhet; aki pedig bármely napon e kereszt előtt tiszteletét külső jellel kifejezi és egy Miatyánkot, Üdvözlégyet és Dicsőséget imádkozik az Üdvözítő szenvedésének emlékére, ötévi búcsút nyerhet (PPO 588).

801. § — *Az esperes* saját kerületében a missziótartást számoltartja, ha szükséges, sürgeti és megfelelő kisegítésről gondoskodik (v. ö. 29. §).

802. § — A buzgó lelkipásztor nem elégszik meg azzal, hogy időnként népmisszióval *híveinek tömegét* megrázza és Isten felé elindítja; több lelkiség után szomjazó híveinek *egyéni* megszentülését is elő akarja mozdítani; ezt főképen a *lelkigyakorlatok* segítségével éri el (v. ö. 448. §).

XI. Pius pápa a lelkigyakorlatokat „a katolikus világnézet és magasabb lelkiélet főiskoláinak“ nevezi, ahol az isteni kegyelem erőteljesebb behatása alatt az örök igazságok átalakítják a lelkeket, választott lelkek nevelődnek és a katolikus akciónak hitből élő, kegyelemtől mozgatott, lelkes világi apostolai képződnek. Azért nemcsak a papoknak és szerzeteseknek, hanem a *világi híveknek* is forrón ajánlja a lelkigyakorlatokon való részvételt („*Mens nostra*“ kezd. ap. körlev. 1929. dec. 20. AAS. XXI, 689—706).

Minden pap legyen e *lelkigyakorlatos mozgalomnak* hűséges megértője és lelkes előmozdítója.

803. § — Kivánatos, hogy mind a két egyházmegyében *lelkigyakorlatos ház* létesüljön, esetleg valamely katolikus intézménynek erre a célra való átalakításával, hogy ott a különböző társa-

dalmi osztályhoz tartozó buzgó hívek részére évenként több zárt lelkigyakorlat legyen.

A lelkipásztor áldozatok árán is nyújtson módot buzgó híveknek (főképen tanítóinak és tanítónőinek, kántorának, sekrestyésének, házvezetőnjének, stb.), hogy a zárt lelkigyakorlatok jótéteményében részesülhessenek.

De természetesen elsősorban önmagát részesítse, lehetőleg évenként, a lelkigyakorlatok áldásaiban (v. ö. 11. §).

804. § — Addig is, amíg a lekipásztor buzgóbb híveit zárt lelkigyakorlathoz juttathatja, rendezzen egyes buzgó csoportoknak saját plébániáján lelkigyakorlatot: reggel és este egy-egy tartalmas elmélkedéssel, más alkalmas ájtatosságokkal és a végén közös szentáldozással. Így pl. a jámbor egyesületek (Oktáregylet, Kongregációk, Credo-egylet, Harmadik rend) részére; a katolikus anyák részére; külön férfi-lelkigyakorlatot; igen üdvös néha külön lelkigyakorlatra hívni az egyháztanács tagjait és a katolikus akció vezetőit stb.

De ezek a lelkigyakorlatok legyenek valóban jól megrendezettek és tartalmasak. Inkább ritkábban rendezzen, de azok mélyen szántók legyenek; ha ő maga adja, jól készüljön rá és sokat imádkozzék. Ne engedje, hogy minden kicsi csoport külön rendezzen lelkigyakorlatot, hanem az azonos koru, nemű és műveltségű hívek részére együtt rendezzen minél jobbat és népesebbet.

Igen üdvös, ha lelki életet élő, buzgóbb híveknek havi magabeszállásra (*recollectio*) is módot nyújt, amit XI. Pius pápa idézett apostoli körlevelében szintén ajánl (i. h. 705. lap) és a Szent-
szék minden alkalommal tíz évi búcsúval tüntet ki (PPO 642, b).

805. § — Azok a papok, akiknek az Uristen erre tehetséget adott, képezzék és tegyék alkalmassá magukat népmissziók és lelkigyakorlatok adására is. Ecélből jó magyarázó könyvek (Meschler, Sierp) segítségével tanulmányozzák és elmélkedjék végig Sz. Ignác lelkigyakorlatos Könyvét és az újabb lelkigyakorlatos irodalomnak egy-egy remekét; de főképen törekedjenek önfeláldozó, apostoli lelkületet kialakítani magukban és ezért buzgón imádkozzanak.

806. § — Krisztus papja viselje szíven Isten országának a terjesztését a pogány népek között is. Szeretettel kövesse Krisztus földi helytartójának missziós buzdításait és irányítását. Érdeklődjék a hittedjesztés nagy munkájának előhaladása és mai helyzete iránt. A papnevelőintézet növendékei kapjanak szakszerű missziológikus képzést is (300. §).

Minden pap és papnövendék iratkozzék be a Papok Hittedjesztési Egyesületébe (*Unio Cleri pro missionibus*); ennek révén imával, adományokkal és az érdeklődés állandó ébrentartásával elevenen kapcsolódjék bele az Egyház nagy missziós tevékenységébe (Uj alapszabályait lásd AAS. XXIX, 435—441. és 476).

807. § — A buzgó lelkipásztorok és hitoktatók a *gondjaikra bizott hívekkel* és tanulókkal is meg fogják értetni, hogy Krisztus országának terjesztéséből minden Krisztust szerető léleknek ki kell vennie a részét. Azért:

a) a *missziós vasárnapot* minél ünnepélyesebben tartsák meg (v. ö. 693. §);

b) állandóan éllessék a hívekben a szerető *érdeklődést* a kat. hitelesítés műve iránt: az iskolában és a szószéken gyakrabban beszéljenek el missziós történeteket; adjanak a hívek kezébe missziós *folyóiratokat* (a jezsuiták missziós folyóiratát: „Katólikus Missziók“, a ferencesekét: „Isten Dalosai“; a steyli missziósok szép lapját: „Stadt Gottes“, stb.);

c) a Szentatya kívánságához képest és az egyházmegyei igazgató utmutatása szerint minden plébánián alakítsák meg valamely pápai *hitelesítési egyesületet* (1. Egyetemes Hitelesítési Egyesület; 2. a Szent Gyermek Műve; 3. Szent Péter műve bennszülött papság nevelésére) és azon legyenek, hogy az egyházközségnek minden híve tagja legyen valamelyiknek, de teljesítse is a vele járó kötelezettségeket.

d) Szavukkal, de még inkább saját példájukkal buzdítsák híveiket, hogy sokat *imádkozzanak* a katolikus missziókért; ajánljanak fel *jócselkedeteket*, a betegek szenvedésüket; és tehetségükhöz képest *adományokkal* is támogassák a szent ügyet. A Propaganda Kongregáció évi egy-egy lirát (8—10 leit) kér e célra minden katolikusától. Minden pap erre törekedjék plébániáján!

e) Ha az Ur valamely ifju szívében *missziós hivatást* ébresztene, ezt minden erejükkel karolják fel és támogassák (v. ö. 288. és köv. §).

5. Katolikus iskoláink *

808. § — Az Egyháznak joga van, sőt kötelessége is katolikus iskolákat létesíteni és fenntartani, hogy azokban az ifju nemzedék valláserkölcsös nevelés-oktatást nyerjen (1372. és 1375. kán.).

Ezért a lelkipásztor tekintse az Egyház egyik legnagyobb kincsének a katolikus iskolát és értesse meg híveivel is, hogy szent kötelességük anyagi áldozattal is hozzájárulni katolikus iskoláink létesítéséhez és fenntartásához (1379. kán.).

Kövessen el mindent, hogy katolikus iskoláink tanítás, nevelés, berendezés, felszerelés és az épületek karbantartása tekintetében ne csak a törvényes követelményeknek feleljenek meg, hanem mintaképül is szolgáljanak.

* A zárójelben levő számok a Magánoktatási Törvény Végrehajtási Utasításának (Regulament) megfelelő cikkeit jelzik.

Iskoláink *anyagi fenntartói* az egyes egyházközségek és zárdák. *Jogi képviselője* mindenkor az egyházmegyei Főhatóság; ennek helyi megbízottja a plébános (205).

809. § — Hogy a plébános az iskolai ügyekben kellőleg tájékozva legyen, tanulmányozza lelkiismeretesen a romániai „*Magánoktatási Törvény*“ alábbi rendelkezéseit és azokat mindenben tartsa is meg.

I. ALTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

810. § — Romániában a Monitorul Oficial 1925. évi dec. 22-iki számában közölt „*Magánoktatási Törvény*“ értelmében a tanulók oktatására és nevelésére szolgálnak a nyilvános (állami) és magán (nyilvánossági joggal bíró vagy nyilvánossági jog nélküli hitvallásos és társulati) *iskolák* (1).

A magániskolák lehetnek: óvodák, elemi- és középiskolák, — elméleti vagy gyakorlati oktatással (7).

Nem létesíthetők magánuton új tanítóképzők és egyetemi jellegű főiskolák (8).

Magániskola csak a Nemzetnevelésügyi Minisztérium engedélyével (autorizația) létesíthető (4).

811. § — A Vallásügyi Törvény XXX. cikke értelmében az *egyházak* az önmaguk fenntartására és az 1928. ápr. 22-ike előtt már önálló intézményeik, tehát *iskoláik fenntartására is, híveiket megadóztathatják*; ezt az u. n. „*kultuszadót*“ az állami közegék által is behajthatják.

Az Egyház és intézményei fenntartására szolgáló e kultuszadót, mint amely nem csupán az iskola fenntartására szolgál, *fizetni tartoznak azok is*, akiknek nincsenek gyermekeik, vagy nem a katolikus iskolába járnak.

II. ÚJ ISKOLÁK LÉTESÍTÉSE

812. § — *Új magániskola* vagy egy új osztály *megnyitásának* és működésének engedélyezése végett létesítőjének vagy fenntartójának legkésőbb a tanév kezdetét megelőző jan. 1-ig az illetékes tankerületi főigazgatóság (inspectorat regional) útján a Nemzetnevelésügyi Minisztériumhoz *kérvényt kell benyújtania*, jelezvén abban: 1. a megnyitni szándékolt iskola minőségét; 2. tannyelvét, amelyet az iskolafenntartó határoz meg (47, c); 3. tantervét (állami-e, vagy saját, mely utóbbi esetben csatolandó annak részletes szövege is két példányban); 4. törvényes képviselőjét: az illetékes egyházmegyei Főhatóságot (11—12).

A kérvény mellékletei: 1. az iskolahelyiség és udvar vázrajza két példányban, amelyen megjelölendő minden egyes helyiség rendeltetése, köbtartalma és az udvar területe négyzetméterekben; 2. a butorzat és tanfelszerelés leltára két példányban; 3. nyilat-

kozat arról, hogy az iskola fenntartója rendelkezik az iskola fenntartásához szükséges alapokkal; 4. az iskola bélyegzőjének lenyomata két példányban.

A tankerületi főigazgató (inspector regional) vagy megbízottja egy hatósági orvossal együtt *megtekinti* az iskolának szánt helyiséget és felszerelést, hogy megfelelnek-e a törvényes követelményeknek és az erről szóló jelentésével együtt fölterjeszti a kérvényt a Minisztériumhoz (13—19).

813. § — Az iskolafenntartó a tanév kezdete előtt legalább három hónappal köteles a Minisztériumhoz *fölterjeszteni* a működési engedély (autorizația) kieszközlése végett (21) az általa alkalmazott és az egyházmegyei Főhatóság által megerősített (végleges jellegűnél: kinevezett, 23) *tanszemélyzet kimutatását* két példányban, jelezve mindeniknél: 1. képesítését, 2. milyen minőségben (igazgató, tanító, szaktanár, kezelő) nyer alkalmazást (13).

E kimutatáshoz eredetiben vagy hitelesített másolatban *mellékelni kell a következő okmányokat*: 1. születési anyakönyvi kivonatot, keresztlevelet; 2. állampolgársági-, 3. erkölcsi bizonyítványt; 4. ha előbb állami iskolánál működött, igazolványt arról, hogy ott nem volt kizárással büntetve; 5. oklevelet; 6. három példányban kiállított díjlevelet (act de angajament); 7. a többtanerős iskola igazgatójának pedig igazolványt arról, hogy legalább öt évi működéssel bír (13, 23).

A 6. szám alatt említett *díjlevél* (act de angajament) a Pénzügyminisztérium 1938. május 6-án 53509/1938 sz. rendelete értelmében mentes az 1.4⁰/₀-os proporcionális adó alól és csak megfelelő okmánybélyeggel látandó el. *Mintáját lásd a 30. számú függelékben.*

814. § — Ugyanezen okmányok terjesztendőek fel akkor is, amidőn valamely iskolafenntartó újonnan alkalmazott *ideiglenes rendes* (titular provizor) tanerő működési engedélyének megadását kéri a Minisztériumtól, aki még nem tett véglegesítő vizsgát (examen de definitivare) s így még nem nyerhet végleges jellegű, hanem csak egy-egy tanévre szóló autorizația-t (cu titlu provizoriu, 23).

815. § — A véglegesítő vizsgát tett és végleges autorizația-val bíró *végleges rendes* (titular definitiv) tanítóknak helyválttatás esetén csak autorizația-juk 2. példányban hitelesített másolata és új díjlevele terjesztendő fel három példányban.

816. § — *Az ideiglenes helyettes* (suplinitor provizor) tanítók részére a fentebb 1—5. szám alatt jelzett okmányok fölterjesztése mellett a tankerületi főigazgató (inspector regional) ad ideiglenes jellegű autorizația-t („în mod provizoriu“) a tanításra.

817. § — *A tanszemélyzetben történő minden változás* a fentemlített okmányok melléklésével haladéktalanul bejelentendő az

egyházmegyei Főhatóságnak további intézkedés és a működési engedély kieszközlése végett.

818. § — Az óvodák és elemi iskolák tanerőinek (a férfiaknak katonai szolgálatuk betöltésétől vagy az alól történt felmentésüktől, a nőknek betöltött 21-ik életévüktől számított) három teljes évi ideiglenes jellegű (titular provizor) működésük után u. n. *véglegesítő vizsgát* (examen de definitivare) kell tenniük.

Az erre vonatkozó *rendeletet lásd a 31. számú függelékben.*

Ennek sikeres letétele után végleges jellegű autorizatiát („cu titlu definitiv“) kell kérniük, amely bármely más hasonló fokú és jellegű iskolánál való működésre jogosít, a helyváltoztatás bejelentésének, a végleges jellegű autorizatiá másolatának és a három példányban kiállított új díjlevelével bemutatásának kötelezettsége mellett.

819. § — Nem kötelező, de előnyös letenni az u. n. *előléptetési vizsgálatot* (examen de inaintare). Az erre vonatkozó rendeletet és szabályzatot lásd ugyancsak a 32. számú függelékben.

III. A TANERŐK JOGAI ÉS KÖTELESSÉGEI

820. § — *A tanerők a törvényben és díjlevelükben megállapított jogokat élvezik.*

a) Megválasztásukat a választási jegyzőkönyv kapcsán az egyházmegyei Főhatóság *hagyja jóvá* és erősíti meg, a végleges rendes tanerőknek pedig azonkívül kinevezési okmányt is ad. Ez utóbbiak kineveztetésük és hivatalukba való bevezetésük alkalmával a templomban a hívek jelenlétében a katolikus hitvallást és a következő hivatali esküt teszik le:

Én N. N., okleveles tanító (kántor-tanító, tanítónő, óvónő), esküszöm az élő Istenre, a Boldogságos Szűz Máriára és Istennek minden szenteire, hogy katolikus tanítói (kántor-tanítói, tanítónői, óvónői) kötelességeimet mindenben pontosan és lelkiismeretesen fogom teljesíteni, előljáróimnak az állásommal összefüggő dolgokban mindenkor engedelmeskedem és velük szemben tiszteletet fogok tanúsítani, a felsőbb egyházi hatóságok rendeleteit pontosan fogom teljesíteni, a reám bízott gyermekeket Isten félelmében, katolikus és hazafias szellemben fogom nevelni. A társadalomban, iskolában és templomban példás katolikus és erkölcsös életet fogok élni és minden erőmből arra fogok törekedni, hogy népnevelői és tanítói (kántor-tanítói, tanítónői, óvónői) kötelességeimet teljesítve, az Egyház, a haza és a király iránti rendíthetetlen hűségemet és szeretetemet nevelő hivatásomhoz méltóan mindenkor ápoljam.

Isten engem úgy segítjen! (Belső Ügykez. Szab. 193).

b) A szabályszerűen megválasztott és a Főhatóságtól kinevezett *végleges rendes tanerők állásukból csak jogerős jegyzelmi ítélet*

alapján mozdíthatók el, kivéve a 824. §-ban említett felmondás esetét.

c) Miután a megválasztott és megerősített tanerő állását a kitűzött határidőben elfoglalta, az iskolaszéki elnök értesíti erről a gondnokot azzal, hogy *járandóságait* folyósítsa. A gondnok leltár mellett átadja az iskola épületeit, felszereléseit, tanszereit, kertjét, fáit. A tanerő mindezek jókarban tartásáról és a leltári dolgok megőrzéséről anyagi felelősség mellett gondoskodni tartozik.

d) A tanerő *javadalmazásának esedékessége* az állás elfoglalásának napjától eltávozása napjáig számíttatik.

e) *Tanítóváltozás esetén* a tanítói (kántortanítói) javadalom megosztása ugyanolyan elvek alapján és ugyanolyan kulcs szerint történik, mint a plébániai javadalomnál (lásd 945. és köv. §-ok).

Az osztozkodást az egyháztanács-iskolaszék foganatosítja. Az erről fölvetett és előd-utód által is aláírt jegyzőkönyvet a ker. esperes-tanfelügyelő útján az egyházmegyei Főhatósághoz terjeszti jóváhagyás végett. Ha az osztozkodó felek az egyháztanács-iskolaszék intézkedésével nem volnának megelégedve, 8 napon belül felebbezetnek az egyházmegyei Főhatósághoz, amely végérvényesen dönt.

f) *Az állás üresedése idején* annak jövedelme az egyházközség iskolapénztárába folyik be.

g) *Halálozás esetén* az özvegy és kiskorú árvái félévig élvezik a természetbeni lakást és kapják az elhunyt férjnek vagy apának mindennemű (tanítói és kántori) javadalmát, kivéve a stólat és az alapítványi szentmisék jövedelmét; ez mindenkor a kántori teendőket ténylegesen végző egyént illeti. Az ezen időre alkalmazott ideiglenes helyettes tanító (kántortanító) díjazása az iskola-fenntartó kötelessége.

821. § — A tanerők kötelességei:

a) a tanterv alapján a *tananyagbeosztást* a nagy szünidőben *elkészíteni* s azt láttamozás végett a tanév megkezdéséig a ker. esperes-tanfelügyelőnek bemutatni. Az egyszer jóváhagyott tananyagbeosztás mindaddig érvényben marad, míg az esetleges tantervváltozás, osztálycsoportosítás, tanítóváltozás vagy más fontos ok annak módosítását szükségessé nem teszi. A tanítói véglegesítő vizsga alkalmával a tananyagbeosztás is bemutatandó.

b) az *óratervet és órarendet* a tanév elején elkészíteni s azt jóváhagyás végett az iskolaszéki elnöknek és az illetékes revizorátusnak bemutatni;

c) a szorgalmi időben legalább negyedórával a tanítás megkezdése előtt az iskolában megjelenni s a gyülekező növendékekre *felügyelni*;

d) az órarendben megállapított időben a tantervben előírt tananyagot, a maga teljes egészében, a tananyagbeosztásnak meg-

felelően, *katolikus szellemben tanítani*, a tanulókat valláserkölcös nevelésben részesíteni és úgy magán, mint családi és társadalmi életével e tekintetben jó példával előljárni;

e) a lelkész (hitoktató) távolléte vagy hivatalos elfoglaltsága esetén *a hittant* tanítani és lehetőség szerint a hittan-émlézt elvégezni;

f) vásár- és ünnepnapokon, nemzeti ünnepeken és egyéb ajtosságai gyakorlatok alkalmával, az őszi és tavaszi időszakban hététköznapokon is, a tanulókat *a templomba* istentiszteletre *elvezetni* és rájuk felügyelni;

g) a lelkész-hitoktató által megállapított időben a tanulókat *a szentgyónás és áldozáshoz* való járulás végett a templomba elvezetni és jópéldaadás végett a szentségekhez lehetőleg velük együtt járulni; ha húsvéti szentgyónását és áldozását máshol végzi, arról írásbeli igazolványt köteles lelkészének bemutatni;

h) a plébános és segédlelkész iránt illő *tisztelettel* viseltetni, tekintélyüket megvédeni és lelkipásztori működésükben őket készségesen *segíteni*;

i) a családi és iskolai nevelést szoros összhangba hozni s e célból növendékeit otthonukban *meglátogatni*; szorgalmuk és viselkedésükről tájékozódni s a szülőket is *tájékoztatni*, a szükséges teendőket velük megbeszélni; *szülői értekezleteket* tartani és a lelkipásztorral közösen megállapított tárgyról pedagógiai vonatkozású előadásokat tartani (lásd 1936. évi III. Körlevélben); a növendékek viselkedését, valláserkölcsei kötelességeik teljesítését a szünidők alatt is figyelemmel kísérni. Az iskolából kikerült növendékeivel szemben ne csak a plébános, hanem a tanító is legyen atyai jó tanácsadó, aki szeretetével és jóakarásával a sorig kíséri volt tanítványait;

j) az általános és szakismeret terén magát *továbbképezni*; tanítótársaival a jó kartársi érzést ápolni; a népnevelés ügyét előmozdítani; a tanítóság érdekeit támogatni és e célból a kulturális körzeteken (cercul cultural) és közgyűléseken (conferința generală) megjelenni s azokon tevékenyen résztvenni; a távolléte az iskolaszéki elnök útján a tanítóegyesületi elnökségnél igazolni; igazolatlan elmaradás az elnökség által a Tanítói Önséggyűlés javára megállapítandó pénzbüntetést von maga után;

k) az iskolaépületek jókarban tartására, a tantermek bútorzatára, a felszerelésre, tanszerekre *gondot viselni* s azokat anyagi felelősség mellett *megőrizni*;

l) a tanító (kántor) *nem lehet tagja* egyház- vagy államellenes társulatoknak, sem politikai jellegű pártoknak;

m) a kántori teendőkön kívül az egyháztanács-iskolaszék ajánlata és az egyházmegyei Főhatóság írásbeli engedélye nélkül semmiféle *mellékfoglalkozást nem vállalhat*.

IV. SZABADSÁGOLÁS, NYUGDIJAZÁS, FELMONDÁS

822. § — A tanítónak betegség esetén *8 napig tartó szabadságot* az iskolafenntartó engedélyez s ezt 3 napon belül a revizorátusnak bejelenti azzal, hogy helyettesről is gondoskodott.

Nyolc napon túl terjedő szabadságot hatósági orvosi bizonyítvány alapján az egyházmegyei Főhatóság engedélyez. A helyettesítést többtanerős iskolánál 2 hónapig osztályösszevonással, díjtalanul a többi tantestületi tagok látják el. Ha azonban ez a tanulók nagy száma miatt nem lehetséges, ugyszintén a 2 hónapnál tovább terjedő szabadságolás esetén is, a helyettesről és annak díjazásáról az iskolafenntartó gondoskodik. Hasonlóképen az iskolafenntartó gondoskodik az egytanítós iskola tanítójának betegsége esetén a helyettesről és ennek díjazásáról.

A hatósági orvosi bizonyítvánnyal igazolt betegség miatt *9 hónapon túl* terjedő szabadságot igénylő tanító föltételesen nyugdíjaztatik azzal, hogy egészségének orvosilag igazolt helyreálltával állását egy év múlva újra elfoglalhatja. Ellenkező esetben végleg nyugdíjaztatik.

A *tüdővész* (tuberculozis) miatt 15 hónapon túl terjedőleg szabadságolt tanító szintén nyugdíjaztatik.

A helyettesítés a helyettesítő okmányainak melléklésével az egyházmegyei Főhatóságnak további intézkedés és a szükséges működési engedély (autorizáció) megszerzése végett haladéktalanul bejelentendő (a Belső Ügykez. Szab. 241—260 cikk).

823. § — A tanítók *nyugdíjba* küldésének korhatára a betöltött 35. szolgálati év, vagy a betöltött 57 életév. (Az ek. isk. némi intézkedésének módosítására vonatkozó törvény 6. cikk, Monitorul Off. 1938. aug. 13). A korábban beálló szolgálatképtelenség esetén a nyugdíjazás előzetes hatósági orvosi vizsgálat alapján történik (Belső Ügykez. Szab. 261. cikk).

824. § — A tanító (kántortanító) *alkalmazása felmondható* egy évi határidőre fegyelmi eljárás nélkül, ha az egyházmegyei Főhatóság úgy találja, hogy az illető tanerő működése anélkül, hogy a fegyelmi vétségek mértékét megütné, eredményében veszélyezteti a növendékek vallási érzületét, vagy lerombolja az iskolafenntartó tekintélyét, vagy veszélyezteti az egyházközség nyugodt életét, tevékenységét.

Ez intézkedést a Főhatóság az illetékes iskolaszék kezdeményezésére foganatosítja a római katolikus tanítók Fegyelmi Szabályzatában említett első és másodfoku Fegyelmi Tanács egyező *véleménye* alapján, amelyet az ügy alapos és lelkiismeretes megvizsgálása után terjesztettek föl hozzá. A *Főhatóságnak* ez az intézkedése megfélebbezhetetlen, de nem érinti az illető tanerők a nyugdíjalappal szemben fennálló jogait, sem pedig azt a jogát, hogy más iskolánál alkalmazást nyerjen (Belső Ügykez. Szab. 262. cikk).

Az egyházközség az egyházmegyei Főhatóság jóváhagyásával felmondás nélkül is elbocsáthatja a tanítót, ha az nem kap az állami hatóságoktól tanítási engedélyt.

V. HIVATALOS ÜGYKEZELÉS

825. § — Iskoláink igazgatósága az ellenőrzési és felügyeleti ügyekben közvetlenül levelez az *állami hatóságokkal* (6), de minden ilyen hivatalos irat fogalmazványát előzőleg az iskolaszéki elnöknek be kell mutatnia és csak annak rávezetett jóváhagyása után tisztázható és küldhető el.

Az *egyházmegyei Főhatósághoz* akár iskolai, akár személyi ügyben történő hivatalos fölterjesztések csak a szolgálati ut betartásával, tehát az iskolaszéki elnök útján történhetnek. Az iskolaszéki elnök (plébános) ilyenkor köteles a kísérő iratban lelkiismerete szerint a tárgyi igazságnak megfelelően a kérdéses ügyben kimerítő tájékoztatást adni. A tanító a plébánosa és közötte fölmerült tisztán személyes ügyekben közvetlenül fordulhat az egyházmegyei Főhatósághoz.

826. § — Az iskola igazgatója és tanerői az iskolát érintő semmiféle hivatalos *intézkedést* nem tehetnek az iskolaszéki elnök írásos engedélye nélkül, lévén ők az iskolafenntartó alkalmazottai.

827. § — Az iskolaszéki elnök köteles akár az egyházi, akár az állami hatóságoktól iskolai ügyben hozzá érkezett vagy az egyházmegyei Körlevelekben közölt *rendeleteket*, intézvényeket általa hitelesített másolatban kézbesítő könyv mellett az iskola igazgatóságával közölni s azok végrehajtását ellenőrizni (6).

828. § — Az iskola igazgatósága köteles a hozzá érkezett hivatalos iratokat azok rövid tartalmának jelzésével az *iktató könyvbe* bevezetni, tájékoztatás és utbaigazítás kérés végett az iskolaszéki elnöknek bemutatni és elintézése után, évek szerint csoportosított iratesomóban (dosar), az iskolai *irattárban* elhelyezni. Hasonlóképpen köteles a Hivatalos Közlönyben közölt rendeleteket is az iskolaszéki elnök tudomására hozni, azokat előtte ismertetni és őt tájékoztatni. E célból az illetékes revizorátus által kiadott *Hivatalos Közlöny* az iskolapénztár terhére megrendelendő.

VI. AZ ISKOLA EGYHÁZI HATÓSÁGAI

829. § — A katolikus hitvallásos jellegű iskolák legfőbb egyházi hatósága és törvényes képviselője az *egyházmegyei Főhatóság* (205). Ehhez tartozik ezeknek az iskoláknak igazgatása, vezetése, pedagógiai irányítása (91). Ez erősíti meg, illetve nevezi ki a megválasztott tanerőket és többtanítós iskolánál az igazgatót

(23). Jóváhagyja az iskolákban használandó vallástani, ima- és énekeskönyveket (1381. kán.). A Főhatóság felügyelő és ellenőrző szervei: az igazgató, a plébános, az iskolaszék, a ker. esperes-tanfelügyelő, az egyházmegyei főtanfelügyelő és a segéd főtanfelügyelő.

830. § — Egytanerős iskolánál a tanító egyszersmind az igazgatói teendőket is végzi (igazgató-tanító). A többtanerős iskolánál az igazgatót (leányiskolánál az igazgatónőt) az egyházmegyei Főhatóság nevezi ki, a legalább öt évi szolgálattal bíró tanerők közül (23).

Az iskola igazgatója a tantestület elnöke; ő vezeti az iskola ügykezelését, ellenőrzi a tanítók működését, felelős az iskola életéért, az iskolai törvények és rendeletek megtartásáért (20).

831. § — Az egyházközségben a plébános a katolikus iskolák valláserkölcsös nevelésének legfőbb őre és irányítója. Ezért joga és kötelessége mindent megtenni, amit a tanulók valláserkölcsös nevelése és a jó rendtartás megkíván Épenezért:

a) éber *figyelemmel* kíséri úgy a tanuló, mint az iskolából kikerült mindkét nemű ifjuság valláserkölcsei életét; felügyel és gondoskodik róla, hogy a tanerők és az iskola életében valóban valóságos katolikus szellem uralkodjék; a tanerőkkel és szülőkkel e célból összeköttetést tart fenn; szeptember közepén, karácsony körül és június elején a *szülői értekezleteket* összehívja és azokon elnököl (bővebben lásd 1936. évi körlev. 9. lap, 490. szám);

b) gondoskodik róla, hogy a *vallástani órák* az órarendben kellő számban és megfelelő időre vétessenek föl és azokat ő maga vagy a segédlelkész (hitoktató) pontosan megtartsa, hogy a növendékek *kellő egyházi ének-oktatásban* részesüljenek és az istentiszteleteken énekelve és karban imádkozva vegyenek részt; a *szentségek* föl vételére kellő módon előkészíti őket és az előirt időkben szentgyónáshoz és szentáldozáshoz vezeti őket;

c) gondoskodik róla, hogy a tanév „*Veni Sancte*“-val kezdődjék és „*Te Deum*“-mal végződjék.

d) *Mint az iskolaszék egyházi elnöke*: törekedjék arra, hogy *iskolaszéki tagokul* egyházközségének hithű, gyakorlati katolikus életet élő, az iskolaügy iránt érdeklődő tagjait válasszák meg. Az iskolaszéket úgy irányítsa és vezesse, hogy határozataival a katolikus iskola érdekeit szolgálja és annak fenntartásához a szükséges anyagi eszközöket biztosítsa.

Gondoskodjék, hogy az iskolaszék évi *költségvetést* és szabályszerű *számadást készítsen* s azokat jóváhagyás végett (az előbbi 2 magyar- és 2 románnyelvű példányban december hó folyamán) az egyházmegyei Főhatósághoz terjessze föl, amely az egyes iskolafenntartók költségvetéseiből aztán megyénkénti összesített költségvetéseket készít s azokat minden év január havában a

Nemzetnevelésügyi Minisztériumhoz fölterjeszti, amely ellenőrzési jogot gyakorol a hitvallásos iskolák összes alapjai felett (44).

Egyetlen hitvallásos iskola sem fogadhat el semmilyen természetű *külföldi alapítványokat*, segélyeket és adományokat a Nemzetnevelésügyi Minisztérium előzetes tudta és beleegyezése nélkül. Ezen alapítványok átutalása is csak a minisztérium közvetítésével eszközölhető (43);

e) idejében figyelmeztesse az iskolaszéket, hogy a *nyári nagy szünidő alatt* az iskolaépület és a tantermek a szükséglet szerint rendbehozassanak és az ezzel kapcsolatos munkálatokat ellenőrizze;

f) minden évben szept. 15—17. között végezzen az iskolában *ügykezelési ellenőrzést* (lásd 837. §) és a tapasztalt mulasztások vagy szabálytalanságok orvoslásáról azonnal gondoskodjék; minden évharmad vége felé pedig végezzen *tanügyi ellenőrzést* (lásd 838. §), figyelemmel az e tekintetben megjelölt követelményekre;

g) a *hanyag* vagy viselkedésében kifogás alá eső *tanerőt* atyai szeretettel figyelmeztesse a komoly következményekre és szükség esetén tegyen jelentést a Főhatóságnak;

h) az iskola igazgatója által továbbítás végett hozzá áttett *hivatalos iratokat*, szükség esetén véleményadással, továbbítsa;

i) minthogy a tanerők az iskolafenntartó alkalmazottai és adójuk befizetéséért az iskolafenntartó felelős, gondoskodjék róla, hogy az iskolapénztár minden hónap elején fizesse ki az adóhivatalban a *tanerők fizetése után járó adót* (impozit de salar) a tanerők fizetésének, járandóságainak terhére; minden negyedév elején pedig kérje el a plébániai levéltárban leendő megőrzés végett a tanítói (kántori) *földek adóinak* kifizetéséről szóló nyugtákat a hasznélvezőktől.

j) Tudta és felhatalmazása nélkül az egyházközség pénztárából *kifizetéseket* nem lehet teljesíteni; e kifizetéseket aláírásával és hivatalos pecséttel engedélyezi, illetve megtagadja.

k) Az iskolai *pénztárt* minden hónap végén *megvizsgálja* és lezárja.

l) Az iskolákról szóló *Évi jelentést* az iskola igazgatóságával 2 példányban elkészítetteti; az egyik példányt a plébániai levéltárba helyezi, a másikat pedig legkésőbb július 15-ig további eljárás végett a ker. esperes-tanfelügyelőhöz fölterjeszti. A tanerők minősítésére és az iskola állapotára vonatkozó rovatokat a plébános maga tölti ki.

E jelentés mintáját lásd a 32. számú függelékben.

832. § — *Az iskolaszék teendőit* lásd az Egyházközségi Alapszabályokban (v. ö. 6. számú függelékben).

833. § — *Az esperes*, mint kerületi *tanfelügyelő* iskolát érintő jogai és kötelességei:

a) a kerületéhez tartozó iskolánál a *tanítóválasztó gyűléseken* elnököl; az övéin a ker. jegyző;

b) évenként legalább egyszer *ellenőrző látogatást* végez az iskolában s erről az egyházmegyei főtanfelügyelőséghez fölterjesztendő jegyzőkönyvet vesz föl a 33. számú *függelékben közölt minta szerint*;

c) a kerület iskoláiról szóló *Évi jelentéseket* (v. ö. 813. §, 1.) összegyűjti és legkésőbb július 31-ig az egyházmegyei főtanfelügyelőséghez fölterjeszti;

d) a kerület tanerőiből álló u. n. *kulturális körzet* (cercul cultural) gyűléseinek időpontját kitűzi, azt tudomásulvétel és mihez tartás végett a körzeti tanító-elnök útján közli kerülete tanerőivel; a gyűléseken elnököl és azokat ő vezeti;

e) minthogy a kulturális körzeti gyűléseken csak olyan ügyek tárgyalhatók, amelyekről a ker. esperes-tanfelügyelőnek előzetesen jóváhagyó tudomása volt: azért a körzet tanító-elnöke idejében terjessze eléje írásban a *gyűlés programtervezetét*, hogy megállapíthassa, mi tartozik abból a körzeti gyűlés hatáskörébe és mi nem;

f) a kerületéhez tartozó iskolák *tanévzáró vizsgálatain* a lehetőség szerint elnököl (v. ö. 83. és 87. §).

834. § — Az egyházmegye területén levő római katolikus iskolák pedagógiai irányítása és ez iskolák valláserkölcsös szellemű nevelése felett a felügyeletet az *egyházmegyei főtanfelügyelőség* végzi.

Az egyházmegyei *főtanfelügyelőt*, lehetőleg a székeskáptalan tagjai közül, a Főpásztor nevezi ki. Helyettese és segítője a *segéd-főtanfelügyelő*, aki a kellő gyakorlattal és katolikus iskolánál eltöltött eredményes működéssel bíró világi tanerők közül is kinevezhető.

Az egyházmegyei főtanfelügyelő iskolai ügyekben az egyházmegyei Főhatóság képviselője, aki e minőségben személyesen vagy a segéd-főtanfelügyelő útján a következő teendőket látja el:

a) bizonyos időre fölosztva *meglátogatja az egyházmegye iskoláit*, úgy, hogy néhány év alatt valamennyi iskolát személyes tapasztalatai alapján is megismerje; az iskolalátogatásokat a helybeli lelkész, az iskolaszéki tagok és többtanítós iskolánál az igazgató kíséretében végzi és kiterjeszti figyelmét az iskola ügykezelésére, a tanításra és nevelésre, az iskolán kívüli népnevelésre, a tanítók életére és tevékenységére, az iskola fölszerelésére, az iskolai épületekre, a tanítói javadalomra s a javadalmat alkotó ingatlanokra és azok mikénti kezelésére; az iskolai pénztárra; az iskolafenntartó kötelességeinek mikénti teljesítésére.

Az iskolalátogatás után két *megbeszélést* tart: egyiket az *iskolaszékkal* az iskolaépületet, a fölszerelést, a tanítói javadalmat, az iskolafenntartásra szükséges anyagi forrásokat, a növen-

dékek rendes iskolalátogatását, stb. illető dolgokról; a másikat a helyi *lelkésszel, hitoktatóval s a tantestületi tagokkal* a tanítás eredményéről, a tanítás módszeréről, a valláserkölcsei nevelésről, az iskolai fegyelemről, az iskolából már kikerült ifjuság gondozásáról, az iskolán kívüli népnevelésről, stb. A főtanfelügyelő mindkét alkalommal közli saját észrevételeit, meghallgatja a jelenlevőket és megadja a szükséges utasításokat. E megbeszélésekről és a hozott határozatokról jegyzőkönyvet vesznek fel és azt két példányban a Főhatósághoz terjesztik, ez jóváhagyás után az egyik példányt visszaküldi az iskolai levéltár számára.

b) Az iskolákról és tanerőkről *törzskönyvet* vezet. Az iskolák törzskönyvébe bejegyzik: az iskola alapításának évét, az iskolai vagyon eredetét és telekkönyvi adatait. A tanerők törzskönyvébe pedig: a tanító nevét, születési helyét, idejét, oklevele megszerzésének helyét és idejét, eddigi működéseinek helyét és idejét, jelenlegi alkalmaztatásának kezdő idejét s minőségét, legutóbbi autorizációjának számát; javadalmazását, családi állapotát, gyermekei számát, jutalmazását, büntetését.

c) Az egyházmegyei Főhatósághoz érkező és az iskolai ügyekre vonatkozó iratokat, *rendeleteket* átveszi, tanulmányozza és főhatósági elintézésre előkészíti.

d) Felülvizsgálja az iskolák évi *költségvetését*, azokat jóváhagyja és azokból az összesített költségvetést ő készíti el a Nemzetnevelésügyi Minisztériumhoz leendő fölterjesztés végett (v. ö. 831. §, d).

e) A tanerőknek hatósági orvosi bizonyítvány alapján *nyolc napon túl terjedő szabadságot* ő engedélyez.

f) *Új iskola* felállítása vagy *új tanítói állás* szervezése esetén, az előzetes tárgyalásokat ő folytatja az iskolafenntartóval és ő vizsgálja felül pedagógiai szempontból az *építési terveket*. Mind ezekről jelentést tesz a Főhatóságnak, majd pedig a Nemzetnevelésügyi Minisztériumnak, a szükséges engedély kieszközlése végett (4. és 11—19).

g) Hasonlóképen ő vizsgálja felül az iskolaépületnél szükséges *átalakítási terveket* is.

VII. ALLAMI FELÜGYELET ÉS ELLENŐRZÉS

835. § — A Magánoktatási Törvény értelmében az összes magániskolák, tehát a *hitvallásos iskolák is, a Nemzetnevelésügyi Minisztérium felügyelete és ellenőrzése alatt állanak* (5). A miniszter az ellenőrzést revizorai, inspectorai és írásbeli meghatalmazással ellátott külön kiküldöttjei által gyakorolja.

836. § — Ez ellenőrzés kétféle: *ügykezelési* (administratív) és *tanügyi* (pedagógiai).

837. § — *Ügykezelési ellenőrzést* a tanév elején tartanak és a következőkre terjed ki:

a) Megfelel-e az iskolaépület a törvényes követelményeknek és tisztán tartják-e?

b) Van-e megfelelő felirata és román nemzetiszínű zászlaja?

c) A tanterekben, díszteremben a feszületen kívül ott van-e az uralkodópár keretbefoglalt arcképe?

d) Ki van-e függesztve az iskolahelyiségnek minisztériumi láttamozással ellátott vázlatos rajza, az egyházmegyei Főhatóságtól megállapított rendtartási és tanulói fegyelmi szabályzat, a tanszemélyzet névjegyzéke működési engedélyük számának megjelölésével, a butorzat és tanfelszerelés leltára, a használt tankönyvek jegyzéke az öt évig érvényes miniszteri jóváhagyás számának megjelölésével, a revizorátus által láttamozott órarend?

e) Megvan-e az iskolának és tanerőknek működési engedélye?

f) Van-e jóváhagyott tanterve?

g) Megvannak-e és rendszeresen vezetik-e a következő könyveket: a tanulók beiratási jegyzéke (Registru de inscriere al elevilor); a folyó tanévre beiratkozott növendékek anyakönyve (Matricula elevilor inscriși); a tanerők jelenléti naplója (Condica de prezența); a hiányzók és tanjegyek jegyzéke (Catalog); a tanfelügyelői és egészségügyi látogatások jegyzőkönyve (Registrul de procesele verbale); az érkező és kimenő ügyiratok iktatója azok rövid tartalmának és hivatalos számának bejegyzésére (Registru de intrare și esire); a postakönyv (Condica poștală); az iskolai szekrényben elhelyezett levéltár (Archiva), amely évenként és felzettef ellátott csoportonként magába foglalja az iskolára vonatkozó összes ügyiratokat (115—121).

838. § — *Pedagógiai ellenőrzés* a tanév folyamán bármikor tartható, az ügykezelési ellenőrzéssel egyidejűleg is és ez a következőkre terjed ki:

a) A tanszemélyzetnek a tanórákon való pontos megjelenésére;

b) a tanulók rendszeres iskolalátogatására;

c) a tanulók szóbeli vagy írásbeli kikérdezésére;

d) annak megállapítására, hogy a tanerők miképpen alkalmazzák a pedagógiai irányelveket és didaktikai szabályokat tanításuk, valamint a tanulók kikérdezésénél és feleleteik elbírálásánál;

e) annak megállapítására, hogy hogyan alkalmazkodnak a tantervhez és elvégezték-e a tananyagbeosztásban az illető időre beosztott anyagot, miképpen fogják fel és teljesítik kötelességüket az iskolában és az iskolán kívül; eredményes-e az iskola működése művelődési, nevelési és nemzeti szempontból.

839. § — Mind a kétféle ellenőrzés alkalmával a tapasztaltakról jegyzőkönyvet vesznek föl; ezt beírják az iskola jegyzőkönyvi főkönyvébe is. Mindkettőt aláírja az ellenőrzést végző és az iskola igazgatója (tanítója), aki másnap a jegyzőkönyvi főkönyvből aláírásával és az iskola pecsétjével hitelesített két másolati példányt

készít, melyek közül az egyiket a Nemzetnevelésügyi Minisztériumhoz (Ministerul Educațiunii Naționale, Direcțiunea Invățământului Particular), a másikat a plébános útján az egyházmegyei Főhatósághoz terjeszti föl, mindakét kísérő iratot az esetleg szükségesnek vélt felvilágosító megjegyzésekkel együtt. Magára a jegyzőkönyvre semmiféle megjegyzést nem szabad rávezetni (122—127).

840. § — A fentemlitett kétféle ellenőrzést kötelesek végezni az egyházmegyei Főhatóság ellenőrző közegei is iskolalátogatósaik alkalmával, különös tekintettel a valláserkölcös nevelés szempontjaira s a tanerők és növendékek gyakorlati hitéletére. Az esperes és a főtanfelügyelő a kettőt egyidejűleg is végezheti. A plébános és igazgató (tanító) egész tanéven át különös gondot fordítsanak arra, hogy minden, amire ez az ellenőrzés kiterjed, kifogástalanul rendben legyen.

VIII. JUTALMAZÁSOK ÉS BÜNTETÉSEK

841. § — Az iskolai és iskolán kívüli népneveléssel, az egyházi és társadalmi téren való kiváló működéssel érdemeket szerzett tanerők a következő jutalmakban részesülnek:

- a) Elismerő oklevél.
- b) Igazgatói cím és jelleg.
- c) Tiszteletbeli igazgatói cím.
- d) Pápai vagy állami kitüntetésre való fölterjesztés.

Az a, b, és c. alattiakat az egyházmegyei Főhatóság adományozza a helyi és kerületi egyházi ellenőrző közegek ajánlatára; a d. alattira pedig az iskolai ellenőrző látogatások alkalmával fölvetett jegyzőkönyvek alapján az egyházmegyei főtanfelügyelő tesz javaslatot a Főhatóságnak, további kegyes eljárás végett.

842. § — Ha valamelyik iskola eltér az iskolai törvényektől, szabályzatoktól, a miniszteri rendelkezésektől, az első megintésben részesül és legfeljebb három hónapi határidőt kap a javulásra. Ujabb ellenőrzés nemleges eredménye után a második megintésben részesül és újból legfeljebb három hónapi javulási határidőt kap. Ha e határidő után se állapítható meg a javulás, a vétség súlyosságához képest, vagy az iskola nyilvánossági jogát (ha azzal rendelkezett) vonják meg, vagy bezárják.

Az első megintést a tankerületi főigazgató (inspector regional) vagy az iskolai vezérfelügyelő (inspector general), a másodikat a miniszter adja. Az iskola nyilvánossági jogának elvonását vagy az iskola bezárását a miniszter eszközli az Állandó Tanügyi Tanács egyező véleményével, amely előbb maga elé idézi az iskolafenntartót, hogy védekezését előterjessze. A nyilvánossági jog megvonása mindig csak a következő tanév elején lép érvénybe (9778—1930. sz. min. rendelet).

Kivételes és sürgős esetekben, ha az iskola a gyermekek erkölcsiségét vagy egészségét veszélyeztetné, vagy ha a vallás, erkölcs, az ország törvényei, intézményei s fontos érdekei elleni eszméket terjesztene, a miniszter *ideiglenesen* három hónapra bezárhatja az iskolát, míg az Állandó Tanügyi Tanács az iskolafenn tartó meghallgatása után dönt (128—132).

843. § — A törvényszabta kötelelességeiket nem teljesítő vagy azok ellen vétő *tanerőkkel szemben* a nyilvánossági joggal rendelkező iskoláknál a fegyelmezés joga az egyházmegyei *Főhatóságot* illeti meg, amely e jogát az általa készített és miniszterileg jóváhagyott Fegyelmi Szabályzat előírásai szerint gyakorolja.

A Miniszterium saját illetékes közegei útján, az egyházmegyei tanügyi ellenőrzők pedig közvetlenül az egyházmegyei Főhatóságnak tudomására hozzák az iskola tanszemélyzete által elkövetett mulasztásokat. Ha a Főhatóság egy hónap alatt nem teszi meg a szükséges fegyelmi intézkedéseket, vagy ha azokat a Miniszterium nem találja megfelelőknek, akkor a Miniszterium maga alkalmazza a Végrehajtási Utasítás 133. cikkében felsorolt büntetéseket (136—137).

844. § — *A nyilvánossági joggal nem bíró* iskolák tanerőivel szemben a Miniszterium gyakorolja a fegyelmező jogot, saját fegyelmi hatóságai útján (133—135).

845. § — A büntettekért és megbecstelenítő vétségekért elítéltek megszűnnek a hitvallásos iskolák tantestületének tagjai lenni a büntetőtörvénykönyv által meghatározott esetekben (138).

IX. TANKÖTELEZETTSÉG

846. § — *A tankötelesek összeírását* az állami hatóságok végzik és a kimutatást megküldik az állami iskolák igazgatóságainak, akik legkésőbb július 5-ig előszóval (vagy írásban) figyelmeztetik a szülőket és gyámokat, hogy a jövő tanév elején jelenjenek meg az állami iskola igazgatóságánál tanköteles gyermekeik beiratása végett (Áll. isk. törv. 18. cikk).

A lelkipásztorok és tanítóink, megemlékezve Üdvözítőnk szavairól: „Hagyjátok a kisdedeket hozzám jönni“ (Máté 19, 14), szeretetteljes okossággal, tapintattal, a valláserkölcös nevelés fontosságának megértésével hassanak oda, hogy a katolikus szülők gyermekeiket a katolikus iskolába irassák be (1374. kán.).

847. § — *Tanköteles kor:* 5—7 évig óvodákra, 7—16 évig elemi iskolákra vonatkozólag.

X. ISKOLÁZTATÁS

848. § — *A beiratások* szept. 1—10-ig tartanak.

a) Azok a szülők és gyámok, akik gyermekeiket a katolikus

iskolába akarják járatni, e határidő alatt kötelesek az illetékes állami iskola igazgatóságának a 34. számú függelékben közölt minta szerint (126703—1929. sz. min. rend.) sajátkezüleg aláírt, bélyegmentes írásbeli nyilatkozatot (Declaratie) átadni, amelyben jelzik, hogy gyermeküket melyik katolikus iskolába akarják járatni (Áll. isk. törv. 19.). Az írni nem tudó (*analfabeta*) szülő nyilatkozatát az ő szándékának kinyilvánítása értelmében a községi jegyző vagy helyettese állítja ki díjazás és bélyegilleték nélkül.

b) *Az állami iskola igazgatósága* a szabályszerűen kiállított *declaratie*-t nem utasíthatja vissza és köteles annak benyújtásáról bélyegmentes elismervényt (*Dovada*) adni (149394—1938. sz. Min. rendelet).

Csak ennek megtörténte után irathatják be gyermeküket olyan katolikus iskolába, amelynek tannyelve azonos a gyermek anyanyelvével (nem „népi eredetével”), vagy pedig román tannyelvű katolikus iskolába (47).

c) *A gyermek népi (etnikai) hovatartozandóságát* egyedül a szülő vagy gyám jogosult megállapítani (149394—1938. sz. Min. rendelet).

d) *A szülők befolyásolása* a *declaratie* tekintetében akár az állami, akár a hitvallásos iskolák közegei részéről, büntetést von maga után (149394—1938. sz. Min. rendelet).

849. § — *Az iskola tannyelvét* az iskolafenntartó állapítja meg (47). De bármilyen legyen is az iskola tannyelve, a nemzeti tárgyak az elemi iskola III. osztályától kezdve az állam nyelvén (52), a vallástan pedig minden osztályban a tanulók anyanyelvén (nem „népi eredetük” nyelvén) tanítandók (Konkordátum XX. cikke).

850. § — Iskoláinkba beírhatók olyan *másvallású növendékek* is, akiknek anyanyelve (nem „népi eredete”) azonos az iskola tannyelvével (2684/1929. sz. min. rend.).

851. § — Az a növendék, akinek etnikai hovatartozása *minden kétségen kívül román*, csak állami iskolába írható be (149394—1938. sz. Min. rendelet). Akiknek tehát csak a vallása görög szertartású, de etnikai származása magyar, az magyar tannyelvű iskoláinkba beírható.

Nem írhatók be azonban iskoláinkba a *zsidó gyermekek*, sem a magántanulók és a kétszer bukottak.

852. § — *Az I. osztályba beiratkozók* születési anyakönyvi kivonatát és keresztlevelet kötelesek benyújtani az iskolai levéltárban leendő megőrzés végett.

853. § — Az iskola csak akkor működhetik, ha az elemi iskolába összesen legalább 20, a középiskolába pedig osztályonként átlag legalább 10 növendék iratkozott be (2). A beiratkozott *növendékek száma* azonban nem haladhatja túl a működési enge-

délyben megállapított létszámot. De ha helyben nincsen állami iskola, akkor kérni lehet a miniszteriumtól több növendék föl vételét is (190242—1934. sz. min. rend.).

854. § — A beiratások utáni napon a katolikus iskola tanítója (igazgatója) két példányban elkészíti a *beirt tanulók* osztályonkénti *névjegyzékét*, nemzetiségük (nem „népi eredetük“) és válásuk megjelölésével. Az egyik példányt a helybeli állami iskola igazgatósága útján a revizorátushoz, a másik példányt pedig az egyházmegyei Főhatósághoz terjeszti föl (64). Ez utóbbival egyidejűleg felterjeszti a helység elemi és középiskoláiban a róm. katolikus *hitoktatást végzők* névjegyzékét is (v. ö. 761. §).

855. § — A tanítás szept. 15-én „Veni sancte“-val *kezdődik* és június közepe táján osztályonkénti összefoglaló ismétléssel, 15-én pedig a főbb tárgyakból a szülők és az iskolaszék tagjainak jelenlétében tartandó együttes vizsgával *végződik*. A többtanítós iskolában minden egyes tanító csoportja vagy osztálya külön napon *vizsgázik*. A tanév június 29-én „*Te Deummal*“ és az ezt követő iskolai ünnepéllyel zárul, amelyre a községi előljáróság, a szülők és az iskolaszék is meghivandók.

856. § — A tanítók július 10-ig kötelesek állomáshelyükön maradni és azalatt a revizorátushoz küldendő anyakönyvi példányokat, statisztikai kimutatásokat elkészíteni.

857. § — A *heti szünnapokon* (csütörtök délután és vasárnapon) kívül szünetel a tanítás a következő *katolikus ünnepeken*: Szept. 8. Kisasszony napja (Nașterea Maicii Domnului); nov. 1. Mindenszentek (Ziua tuturor Sfinților); dec. 8. Bold. Assz. Szeplőtelen fogantatása (Imaculata Concepție); dec. 24.—jan. 6. Karácsony (Crăciunul); febr. 2. Gyertyaszentelő Boldogasszony (Întâmpinarea Domnului); márc. 25. Gyümölcsoltó B. A. (Bunavestire); Husvét: Virágvasárnaptól Fehérvasárnapig (Paștile de Dumineca Floriilor până la Dumineca după Paști); Áldozócsütörtök (Înălțarea Domnului); Pünkösd 2 napja (Rusaliile, 2 zile); Urnapja (Joia Verde, ziua Eucharistiei); jun. 29. Sz. Péter és Sz. Pál (Sf. Petru și Pavel).

Nov. 2. *Halottak napján* (Ziua morților) és *Hamvazó szerdán* (Miercurea Cenușei, Inceputul postului Paștilor) délelőtt szünet az istentiszteleten való részvétel végett.

A három *Keresztjárónapon* az első két órán szünet a körmeneten való részvétel végett (168934—1929. sz. Min. rend.).

Ezeken kívül úgy a hitvallásos, mint az állami iskolákban a *bérmálás és az első áldozást megelőző héten* a róm. katolikus növendékeknek szabadságukban áll az iskolát elhagyniok, mikor vallási kötelezettségük teljesítésére templomba kell menniök (Áll. isk. törv. Végreh. Utasítás 113. cikk).

Amikor a latin szertartásuak husvétja *nem esik egybe* a keleti szertartásu husvétal, akkor a román tannyelvű állami iskolába

járó róm. katolikus növendékeknek a latin husvét és pünkösdi ünnepén csak két szünnapjuk van (2841—1936. sz. min. rend.).

858. § — Szünetel a tanítás továbbá a 699. §-ban felsorolt nemzeti ünnepeken (109469—1931. sz. min. rend.).

Ezek közül a jan. 24., máj. 10., jun. 8. és a dec. 1. nemzeti ünnepek alkalmával *iskolai ünnepély* is rendezendő, a többiek a növendékeknek a nap jelentősége megmagyarázandó (2841—1936. sz. min. rend.).

A nemzeti ünnepek alkalmával a róm. katolikus növendékek, bármilyen iskolába járjanak is, a saját templomukban vesznek részt az istentiszteleten (12844—1937. sz. min. rend. és Vallásügyi Törvény 5. cikk).

859. § — Ünnepeles alkalmakkor a nemzeti zászlót csak az iskolára kell kitűzni és nem a templomokra is (53888/6445/1938. sz. Vall. és közokt. min. rend.).

860. § — Az igazolatlanul mulasztó növendékek szülei először megintetnek, ismétlődés esetén pedig megbírságoltatnak.

Az iskola tanítója (igazgatója) köteles az igazolatlanul mulasztók jegyzékét minden hónap 15-én és 30-án a revizorátushoz fölterjeszteni további eljárás végett. Ellenkező esetben a Miniszterium őt kötelezi a mulasztókra rótt bírság megfizetésére (64).

861. § — A nyilvánossági joggal bíró magániskolák növendékeinek osztályozása és felsőbb osztályba lépése ugyanazon szabályok szerint történik, mint az állami iskolákban.

862. § — Az elemi iskola VII. osztályának elvégzése után a növendékek befejező (*abszolváló vizsgát*) tesznek saját tanítóik előtt, miniszteri biztos elnöklete mellett és az iskolafenntartó képviselőjének jelenlétében. A vizsgáztatás minden tárgyból azon a nyelven történik, amelyen azt évközben előadták. Az osztályozást az iskola tanítói és a miniszteri biztos közös megállapodással végzik. Véleményeltérés esetén az elnök adja az érdemjegyet (92).

863. § — A nyilvánossági joggal bíró magániskolák a más iskolába vagy középiskolába való beíratás céljából igazolványokat (*adeverința*) adhatnak ki e rávezetett megjegyzéssel: „Valabil numai pentru inscriere la o școală” (25918—1935. sz. min. rend.); ezekben feltüntetendő: a növendék neve, szüleinek neve, születési ideje és helye, végzett tanulmányai. Az anyakönyvbe bejegyzendő a kiállítás száma és ideje. Azután bemutatandó a revizorátusnak *láttamozás végett*; enélkül nem érvényes.

864. § — Ha a kérdéses növendék fölvétele nem sikerül, elemi iskolai tankötelezettsége továbbra is fennáll.

865. § — A nyilvánossági joggal bíró magániskolák a végzett tanulmányokról *bizonyítványokat* (certificat) is adhatnak ki a tanköteles korból kikerülteknek, amelyek azonban a miniszterium által láttamozandók; enélkül nem érvényesek (96).

866. § — A nyilvánossági joggal nem bíró magániskolák nö-

vendékei minden tanév végén *osztályvizsgát kötelesek tenni* az illetékes iskolai inspectoratus által kinevezett *bizottság előtt*.

a) E célból az iskola tanítója (igazgatója) köteles április hó folyamán fölterjeszteni az illetékes revizorátushoz azon *növendékek osztályonként összeállított névjegyzékét*, akiknek évvégi, illetőleg a VII. oszt. végén befejező (abszolváló) vizsgát kell tenniük. Csatolni kell a születési anyakönyvi kivonatot is azoknál, akik az I. osztályról vizsgáznak, az előbbi osztály sikeres elvégzéséről szóló bizonyítványt azoknál, akik a többi osztályról vizsgáznak.

b) *A vizsgálat idejét és helyét* a revizorátus állapítja meg (66). Azon magániskolák, amelyekben legalább 20 növendék van minden egyes osztályban, kérhetik, hogy az osztályvizsga az illető magániskola helyiségében történjék. Az abszolváló vizsga azonban csakis állami iskolában tehető le (67).

c) A vizsgázó növendékek *vizsgadíjat* kötelesek fizetni. Ha az iskola növendékeinek többsége szegény, az iskolafenntartó előzetes kérésére a Miniszterium általányösszeget állapít meg vizsgadíjul a bizottság számára.

d) Azon növendékek, *akik nem állottak évvégi vizsgára*, a következő tanévben hivatalból beiratnak az állami elemi iskolába (72).

867. § — Az összes magániskolákban az *anyakönyveket* (Matricola) egy eredeti és egy másodpéldányban kell vezetni. Ezek a végleges osztályzat lezárásától számított 15 nap alatt (jul. 10-ig) *a revizorátushoz terjesztendők láttamozás végett*; az eredeti példány visszaküldetik az iskolai levéltárban leendő megőrzés végett, a másodpéldány a revizorátusnál marad (95).

Sem az anyakönyvekben, sem az osztálykatalogusokban *nem szabad javítást vagy törlést eszközölni* anélkül, hogy annak indokolása az észrevételek rovatába az illető tanerő aláírásával be ne jegyeztetett volna (98).

Ha az iskola többtanerős is, az összes osztályok növendékeinek adatai *közös anyakönyvbe* irandók.

868. § — *A nyilvánossági jogukat elvesztett magániskolák* anyakönyvei a helybeli állami iskolánál, vagy ha ott nincs, a revizorátusnál helyezendők el (204).

XI. AZ ISKOLÁK MEGSZÜNÉSE

869. § — Ha valamelyik róm. katolikus iskola *a tanító (tanítók) hibája miatt megszűnnék*, e tanító véttségének az elbírálására a Fegyelmi Bizottság illetékes. Ha vétkesnek bizonyul, nem lehet kártalanítási követelése sem az iskolafenntartóval, sem az egyházmegyei Főhatósággal, sem pedig a róm. katolikus tanítói nyugdíjalappal szemben.

870. § — Ha az iskola *a tanító (tanítók) hibáján kívül szűnik*

meg, ennek joga van kártalanításra egy évi tanítói fizetése erejéig; kántori állását megtarthatja. Ugyanigy, ha az iskolafenntartó a *növendékek elégtelen száma miatt* szünteti be a tanítói állást.

Mind a két esetben a kártalanítás miatt nem szűnik meg a tanítóknak a *nyugdíjalappal szemben fennálló joga* (Belső Ügykez. Szab. 264. cikk).

871. § — Hitvallásos magániskola csak akkor alakítható át állami iskolává, ha azt az iskolafenntartó, vagy az illető kisebbség az egyházi Főhatóság útján kéri a miniszteriumtól (205).

XII. A HITVALLÁSOS ÉS ÁLLAMI ISKOLAI TÖRVÉNYEKNEK EGYMÁSHOZ VALÓ VISZONYA

872. § — Minden olyan kérdésben, amelyet a Magánoktatási Törvény és Végrehajtási Utasítás nem érint és nem rendez, a megfelelő állami oktatásról szóló törvények és végrehajtási utasítások az irányadók (207).

6. A katolikus nevelőintézetek

873. § — Hogy az állami vagy magániskolákba járó növendékek katolikus internátusai szabályszerűen működjenek, a Nemzetnevelésügyi Miniszterium engedélyezése (autorizatie) szükséges (v. ö. Regulamentul pentru punerea în aplicare a Legii Invățământului Secundar, 100. §).

874. § — A katolikus nevelőintézetek *vallásos és erkölcsi*, valamint *fizikai és polgári nevelés* tekintetében helyettesítik vagy folytatják a családi nevelés munkáját.

875. § — A katolikus nevelőintézet elsőrendű feladata a *vallásos nevelés*. Erre a célra használja fel a vallásos nevelésnek minden bevált eszközét:

a) E nevelés *központja legyen a szentségi Jézus*. Azért lehetőleg legyen az intézetben *kápolna* legméltóságosabb Oltáriszentséggel. A növendékek hallgassanak mindennap szentmisét; szokják meg, szeressék és gyakorolják a *rövid, önálló szentséglátogatást*.

b) Legyenek megfelelő *áhitatgyakorlataik*: közös reggeli és esti imádság, szombaton és vasárnap délután ájtatosság; üljék meg az első pénteket és tartsák meg a megszokott katolikus ájtatosságokat (v. ö. 658. és köv. §-ok).

Kivánatos, hogy minden katolikus nevelőintézetben legyen naponta rövid közös *lelki olvasás* a Szentek Életéből, a Filoteából vagy más alkalmas könyvből.

c) Legyen *havi közös szentgyónás és áldozás* (esetleg első pénteken). De a *gyakoribb szentgyónást és áldozást* is okosan elő

kell mozdtítani. Ecélből legyen az intézetnek egy-két állandó gyónatatója. Az intézet papigazgatója csak szükségből gyóntassa a növendékeit (891. kán.).

d) Alapítsanak olyan *vallásos társulatokat*, amelyekbe a növendékek szívesen belépnek (Mária-Kongregáció, rózsafüzértársulat, Imaapostolság, skapulárétársulat, a missiókat támogató társulat, stb.).

e) Az intézet lelkivezetője forditson különös gondot azokra a növendékekre, akik papi vagy szerzetesi *pályára éreznek hivatást*. Népesebb fiu- és leányinternátusokban meg kell alapítani az *Opus Vocationum*-ot (v. ö. 295. §).

876. § — Az eredményes *erkölcsi nevelés* a buzgó vallásos nevelésből folyik. Kitartóan és okosan ápolják a növendékekben az őszinteség, tisztaság, a szorgalom és takarékoság, felebaráti szeretet és igazságosság erényeit. Kapjanak a növendékek egyéni és tömeges jellemnevelést. Különösen neveljék a növendékeket *kisigényűsége* és *egyszerűsége*.

Neveljenek „tisza nemzedéket“. Szeretessék meg a növendékekkel és ápolják az anygyali erényt.

Különösen a *leánynevelő intézetek* vezetői fordítsanak nagy gondot arra, hogy a növendékekbe beleoltsák az *öltözködésben, fellépésben, viselkedésben való szemérmertességet* (v. ö. 328. §). A Szentszék határozottan helyteleníti a *nők nyilvános tornagyakorlatait is* (XI. Pius pp. levele 1928. máj. 2. AAS. XX, 135; v. ö. XXII, 27. III.).

Fejlesszék ki a növendékekben a *hála erényét* az intézet iránt is, hogy majd ha módjuk lesz reá, visszatérítsék az intézetnek azt a sok jót, amiben részesültek.

877. § — A helyes *fizikai nevelés* céljából legyen gondja az intézetnek a *testi tisztaságra, a test edzésére és felüdülésére*. A növendékek részesüljenek gondos *orvosi megfigyelésben*. Katolikus intézet orvosa komoly katolikus ember legyen.

878. § — Helyes *polgári neveléssel* törekedjék az intézet a társadalomnak jó és hasznos állampolgárokat nevelni. Ecélből kívánatos havonkint néhányszor a növendékekkel *megbeszélést* tartani, amely az intézeti rend és szellem tárgyalásán kívül terjeszkedjék ki az *illem szabályokra és jellem kérdéseire*, adjon utmutatást az *önképzésre, a helyes tanulás módszerére* és más, a megbeszélés során *fölvetődő nehézségekre* („intézeti félóra“). Támogassa az intézet az ő növendékeit a tanulás munkájában is.

879. § — A *Főpásztor felügyeletet gyakorol* az egyházmegye területén működő katolikus nevelőintézetekre, azokra is, amelyeket kiváltságos szerzetesrendek vezetnek (1381—1382. kán.). Kivételek: a kiváltságos szerzetesrendeknek kizárólagosan házi iskolái.

A zsinat elrendeli, hogy az egyházmegye összes fiu- és leánynevelő intézetei évharmadonkint *írásban részletes jelentést és*

statisztikát küldjenek a Főpásztornak a növendékek valláserkölcsei és tanulmányi előhaladásáról.

Az intézetek számadásait a Főhatóság felülvizsgálja.

880. § — Minden intézetnek legyen egyházmegyeileg jóváhagyott *szabályzata*; ezt az állami törvények is megkívánják (id. Regulament 105. §). Készítsék el az előjárók a *Házi Szokások Könyvét* és vezessék rendszeresen a *Ház történetét* (Historia Domus).

881. § — *Az intézet előjárósága* a fennálló állami törvények szerint igazgatóból és pedagógusból áll, akik a tanításon kívül nem vállalhatnak olyan külső tevékenységet, amely őket a lelkiismeretes nevelőmunkában gátolná (id. Reg. 101. és 102. §).

a) *Az igazgató* legyen egyházi személy. Az állami törvények ezenfelül megkívánják, hogy 1. legyen a tantestület tagja vagy legalább is 5 éves tanügyi működése legyen; 2. rendelkezzen olyan képzettséggel, mint a legnagyobb intézeti növendékek (id. Reg. 101. §).

b) *A pedagógusok* lehetnek egyháziak vagy komoly jellemű katolikus világiak. Az intézet igazgatója gondoskodik róla, hogy példás katolikus életet éljenek és legalább olyan fokban tegyenek eleget vallási kötelességeiknek, mint a növendékek. Az állami törvények követelménye szerint nem lehetnek 18 évnél fiatalabbak és legalább olyan iskolai képzettséggel kell rendelkezniök, mint amilyent az intézeti növendékek elérnek (id. Reg. 102. §).

c) *Az előjárók kinevezését* a Főhatóság közli a miniszteriummal (id. Reg. 102. §).

d) Az előjárók éljenek példaadó *lelki életet* és képezzék magukat *a nevelés művészetében* (Jó folyóirat: Blätter für Anstaltspädagogik, Auer, Donauwörth).

882. § — Katolikus nevelőintézetbe csak jó erkölcsű, katolikus *növendékek vehetők fel*. Nem keresztény növendékek egyáltalán nem nyerhetnek fölvételt, nem-katolikusok csak külön főhatósági engedéllyel.

883. § — *Az intézet épülete* feleljen meg a nevelés céljának. Az állami törvények megkívánják, hogy

a) legyen az intézetben elegendő hálóterem, tanterem, egy rendes betegszoba és egy elkülönített járványszoba, továbbá udvar a testi felüdülésre (id. Reg. 103. §);

b) a termekbe három évnél nagyobb korkülönbséggel nem helyezhetők el növendékek. A hálóterem köbtartalmából egy növendékre legalább 12 köbméter jusson. A hálótermekben lehetőleg felügyelők legyenek (id. Reg. 104. §).

884. § — *A házi személyzet* jó erkölcsű, katolikus egyénekből álljon. Az intézet igazgatója, női szervezetekben a főnöknő gondoskodik vallási életükről.

V. RÉSZ:

AZ EGYHÁZ VAGYONÁRÓL

1. A vagyon szerzése

885. § — Az egyházmegyének és minden olyan intézményének, amely az Egyház törvényei szerint vagy a püspök kifejezett rendelkezése alapján mint jogi személy létesült (egyházközség, plébánia, esperesség, zárda stb. v. ö. 99. és 687. kán.), természetes joga van arra, hogy törvényes céljainak elérésére ingó és ingatlan *vagyont szerezzen, azt megtartsa és saját szabályai szerint kezelje* (1495. kán.).

Ezt a természetes jogot a jövőre nézve a Kultusztörvény 11. és 12. cikke, valamint a román Konkordátum VIII. szakasza biztosítja és szabályozza.

886. § — Uj vagyon szerzésénél a *telekkönyvi tulajdonos* helyes megnevezésére nagy gondot kell fordítani és el kell kerülni azt a régi gyakorlatot, amely a tulajdonos helyett a telekkönyvben is a célt jelölte meg, amelyet a vagyon szolgál. Tekintettel arra, hogy a Kultusztörvény 11. és 12. cikke és a Konkordátum VIII. szakasza és záradéka, valamint a magánjogi személyekről szóló állami törvény korlátozza és megnehezíti új jogi személyek létesítését, a *vagyonszerzés* lehetőleg államilag kétségtelenül elismert *jogi személyiséggel bíró egyházi intézmények nevében és részére történjék*.

A telekkönyvezés, illetve a szerzési okmány kiállítása előtt mindig ki kell kérni a Főhatóság rendelkezését.

887. § — Hasonlóképen természetes joga az egyházmegyének, hogy szükségleteit *híveinek hozzájárulásából* is fedezze (1496. kán.). E hozzájárulásnak *adószedésben* megnyilatkozó módját az Egyházközségi Alapszabályok 62. és köv. §-ai állapítják meg; a lelkipásztor az egyházi adók behajtásánál az állami szerveket ne vegye igénybe (Kultusztörvény 30. cikk) a Főhatóság megkérdezése és felhatalmazása nélkül.

888. § — Az egyházmegyének joga van saját szükségletei fedezésére híveitől *önkéntes adományokat* kérni és elfogadni; saját céljaira *gyűjtéseket* rendezni és mindazokkal a vagyonszerzési módokkal élni, amellyel bármely más jogi személy élhet (1499. kán.).

889. § — A törvényesen szerzett és birtokolt egyházi (egyházmegyei) vagyon sohasem hárul át más, nem egyházi tulajdonosra. *Valamely egyházi jogi személynek megszűntével* vagy megszüntetésével annak minden vagyona a következő magasabb egyházi jogi személynek, végső fokon az egyházmegyének tulajdonába megy át (1501. kán.).

890. § — *Az egyházmegye vagyona*, célja és kezelési módja szerint, *lehet*: 1. szorosán vett *egyházmegyei vagyon*, mely a püspöki, prépostsági, káptalani, apátsági, papnöveldei stb. javaktól és javadalmaktól különállóan általános vagy különleges egyházmegyei célokat szolgál, s amelynek kezelésére a megyéspüspök illetékes; 2. vagy pedig *egyházközségi*, templomi, iskolai, intézeti vagy egyesületi, alapítványi (alap) vagyon; 3. *javadalmi vagyon*.

A további rendelkezések a 2. és 3. szám alatt felsorolt egyházmegyei vagyontárgyakra vonatkoznak, az 1. szám alatt érintettekre csak abban az esetben, ha azokról külön történik említés.

E különféle rendeltetésű vagyonok tulajdonosa gyökerében az egyházmegye; ezért mindezek felett *a legfőbb ellenőrzést*, felügyeletet és rendelkezést a Főpásztor gyakorolja (1519. kán.); a vagyon állagának megőrzése, kezelése, gyümölcsöztetése és a jövedelem felhasználása azonban elsősorban a javadalmasnak, illetve az egyházjog alapján létesült intézménynek felelősségteljes joga és kötelessége.

2. A vagyon nyilvántartása

891. § — A vagyonállag (törzsvagyon) nyilvántartására minden plébánia és a plébánia területén minden önálló egyházi intézmény „*Törzsvagyonkönyvet*“ vezet. Ez tartalmazza külön az anyaegyház és külön a fiókegyház vagy intézmények minden vagyonának felsorolását, keletkezését, időnkinti gyarapodását vagy apadását; terheit, esetleg külön céljait és jelenlegi állapotát. Ezt a Törzsvagyonkönyvet minden plébános *1939. december végéig* köteles lefektetni, ha eddig nem volt.

A Törzsvagyonkönyvbe külön-külön *bevezetendő* a templomhoz, iskolához, alapítványhoz, egyházközséghez, egyesület- vagy intézményhez és a plébánosi, segédlelkészi, kántori, tanítói, harangozói javadalomhoz tartozó vagyon:

a) minden *fekvő birtoka* (a templom és ennek ingatlan tartozékai; kápolnák, nyilvános helyen felállított keresztek, szobrok, keresztutak, ház és tartozékai, belsőség, szántóföld, rét, legelő, szőlő, erdő stb.), az ingatlan terület kat. holdakban számítva; fel kell tüntetni a telekkönyvi tulajdonost; a helyes telekkönyvezés ellenőrzésére a Törzsvagyonkönyv mellékleteként be kell szerezni és benne őrizni az összes egyházi ingatlanok *telekkönyvi*

kivonatát, az agrár hatóságok döntéseit, hasonlóképen csatolni kell az épületek *alaprajzát* és az ingatlanok *térrajzát*; a mezei ingatlanok leírásánál célszerű feltüntetni a szomszéd tulajdonosok nevét; pontosan feltüntetendő, hogy terheli vagy illeti-e ezeket az ingatlanokat valamely szolgálmi jog, e jog keletkezési idejének, módjának (elbirtoklás, szerződés) és telekkönyvi feltüntetésének megjelölésével;

b) minden *hasznot hajtó jogosítvány*: párbér és egyéb szolgáltatások, ingyen munka, erdölési és legeltetési jog stb.; továbbá minden személyes szolgálmi jog, még ha ez nem is hajt anyagi hasznot (pl. átjárás);

c) az egyházat illető mindennemű *értékpapír*, betéti könyv vagy tőkeösszeg, őrzési helyének megjelölésével;

d) az *alapítványok* csoportok szerint (illetményesek és letétek, megfelelően csoportosítva, v. ö. 923. §), nem egyenkint felsorolva, hanem csak a tőkék összesítve; ezeknek az összegeknek természetesen egyezniük kell az Alapítványi Törzskönyv (928. §) vonatkozó számaival;

e) az *állandó felszerelést* kitevő ingóságok („fundus instructus“, pl. templomi ingó felszerelés) sorszám alatti megnevezéssel, darabszám, minőség, érték és esetleges észrevételek feltüntetésével.

Az egymás után következő osztályok között *megfelelő üres tér hagyandó*, hogy az utóbb bekövetkező változások is bevezethetők legyenek.

392. § — Az egyházi vagyon és jövedelem leltározására hozott törvény (Mon. Ofic. 1934. jul. 17.-én 162. szám a.) rendelkezése szerint 1934. évben a vallásügyi miniszteriumhoz az egyes egyházi intézmények vagyonáról és jövedelmeiről az illetékes polgári hatóságok által igazolt és láttamozott *leltárakat* kellett beküldeni. *Ezeknek a leltáraknak másodpéldányait a Törzsvagyonkönyv mellett kell őrizni.*

Ugyanez a törvény (II. bekezdés 2. cikkely) előírja, hogy *minden év decemberében jelentés* teendő a leltárban (inventar), a vagyonban (averea) és a jövedelemben (venitul) beállott bármilyen változásról. Ezzel kapcsolatban a 17919/1012/1935. számú vallásügyi miniszteri rendelet ezen változások bejelentését az egyházmegyei Főhatóság útján kéri.

Ezért a Törzsvagyonkönyv *változásai alapján* minden évben *legkésőbb nov. 15-ig be kell jelenteni e változásokat* (v. ö. 162. §, e, és 323. §, f.), hogy az egyházmegyei Főhatóság azután megküldhesse a változás természetének megfelelő formularét kitöltés végett, mely azon az uton és módon lesz kitöltendő és igazolandó az illetékes hatóságokkal, mint az eredeti bevallásokkal (leltárak-

kal) történt. A másodpéldányok a Törzsvagyonkönyvhöz csatolandók (v. ö. 955. §).

893. § — A Törzsvagyonkönyv lesz ezután az egyházi vagyonról készült összes leltárak alapja. Minden 10-es évben, először tehát 1940 decemberében az egyházmegyei vagyonról plébániánként és önálló intézményenként *pontos leltár* készítendő, amely a Törzsvagyonkönyvtől abban különbözik, hogy a tényleges állapotot tünteti fel és hiányzik belőle a leíró és történeti rész. Ha ugyanabban az évben javadalmas-változás miatt már készültek új leltárak (127. §), elmaradhat a decemberi leltár-készítés.

Ez a leltár *három példányban* készül; egyik a plébánia irattárában marad, a másikat a 10-es évet követő év februárjában az esperes a Főhatósághoz terjeszti, egyet pedig visszatart az esperesi irattár részére.

3. A vagyon jogi kezelése

894. § — Mindennemű egyházmegyei vagyont, bármely egyházmegyei intézmény is legyen annak a közvetlen tulajdonosa, peres és perenkívüli ügyekben a Főpásztor képvisel. Ezért

a) minden *vagyonszerzéshez, a vagyonállag megváltoztatásához* vagy *elidegenítéséhez* főpásztori engedély szükséges;

b) mindenféle *bérleti szerződés* érvényességéhez a Főpásztor jóváhagyását kell kérni, ezért minden szerződésben kifejezendő, hogy ez az egyházra csakis a Főhatóság jóváhagyása után válik kötelezővé. A bérbeadás lehetőleg árverés útján történjék (v. ö. 1541. kán.), az ellenkező eljárást a felterjesztésben meg kell indokolni. Jóváhagyás nélkül kötött bérleti szerződés az utódot csak a folyó gazdasági évre kötelezi és az ebből esetleg származó kárért az előd anyagilag felelős;

c) vagyonjogi ügyekben csak a Főpásztor engedélyével lehet *per indítani*;

d) az egyházmegyéhez tartozó jogi személyek *ellen indított perekben* gondos jogi védekezésről az illetékes vagyonkezelő (plébános) köteles gondoskodni, de a Főhatósághoz a kereset vagy ennek másolata megfelelő utasítások és felvilágosítások adása céljából azonnal beküldendő.

Ha a plébános vagy más egyházi jogi személy képviseletében a Főpásztort (Főhatóságot) vonják perbe, ez esetben is az illető jogi személy képviselete köteles védekezésről gondoskodni és a Főpásztor által szükségszerint aláírandó meghatalmazás a Főhatóságot költségviselésre nem kötelezi. A per minden mozzanatáról a Főhatóság értesítendő. Egyezségkötéshez, marasztaló ítéletben való megnyugváshoz előzetes jóváhagyás kérendő, kivéve ha a per tárgya csak az érdekelt javadalmas személyt illeti.

895. § — Az egyházi *vagyonnak*, a vagyon hasznélvezeti jogának *veszélyeztetése*, engedély nélkül való megterhelése, az esetleges ármentesítési és belvisszabályozási járulékok hanyag és késedelmes fizetése, a tüzkár elleni biztosítás elmulasztása, vagy az ilyen biztosítási díjak kellő időben való befizetésének elmulasztása, súlyos sérelme a vagyonkezelésnek. Következményeiért a vagyonkezelő, de a kellő időben el nem járó esperes is, anyagilag felelős.

Jogtalan támadás esetén vegye igénybe az *állami törvények védelmét*, amelyek az egyházi vagyon elidegenítését, megterhelését és végrehajtását tilalmazzák.

896. § — Minden vagyonkezelőnek súlyos lelkiismereti kötelessége az egyházi vagyont terhelő törvényes *adók pontos kifizetése*. Ne feledkezzenek meg az *illeték-egyenérték adóról sem*. E kötelesség elmulasztásából komoly károk és kellemetlenségek származhatnak.

a) Az adók és egyéb közterhek, valamint az illetékegyenérték pontos befizetéséért a javadalom hasznélvezője felelős akkor is, ha ezen terheket vagy azok valamelyikét helyi szokás alapján tényleg más, pl. az egyházközség fizetné.

b) A mulasztások megakadályozása végett az *esperesnek kötelessége* látogatása alkalmával az összes egyházi személyek és azok gondjára bízott mindennemű egyházi javak adójának, községi adóinak (taxák) és az illeték-egyenértéknek kifizetéséről szóló *bizonylatokat előkérni* és ezekből biztos meggyőződést szerezni, vajjon kifizették-e rendszeren az évi közterheket. Akiknél mulasztást tapasztal vagy akik a bizonylatokat felmutatni vonakodnak, azokról külön is, még az esperesi látogatás eredményének szokott közlése előtt, *tegyen azonnal jelentést* a Főhatóságnak. Időközben is, ha tudomására jutna, hogy valahol az adófizetés kifogásolható módon történik, ne várja be az esperesi látogatás idejét, hanem bármikor tartson hasonló vizsgálatot és a vizsgálat eredményét hozza a Főhatóság tudomására.

c) Azokért az adómulasztásokért és a belőlük származó károkért, melyekre az esperes hivatalából kifolyólag a figyelmet kellő időben fel nem hívta, *anyagilag az esperes is felelős* (v. ö. 85. §).

4. A vagyon gazdasági kezelése

I. A FÖLD

897. § — A vagyonkezelő köteles lelkiismeretesen gondoskodni az egyházi vagyon megfelelő *gyümölcsöztetéséről*. Az ingatlanokat vagy gondos házi kezeléssel gyümölcsözteti vagy bérbeadja.

a) Minden *egyházi föld* művelésénél, akár házilag kezelik, akár bérbeadják, feltétlen elvként követendő, hogy annak termőerejét nem szabad csökkenteni, hanem lehetőleg javítani.

b) A *vetésfordulót* illetőleg szabályul tekintendő, hogy a talajjavító növények (takarmány, kapások) okszerűen váltakozzanak a talajrontó gabonafélékkel. E szempontból ajánlható a következő vetésforgó: 1. őszi gabona, 2. kapás növények, megfelelő trágyázás után, 3. tavaszi gabona, 4. takarmányfélék.

c) Évenként a földnek $\frac{1}{4}$ részét meg kell *trágyázni*, és pedig úgy, hogy egy-egy kat. hold legalább husz szekér érett istállótrágyát kapjon. Lehetőleg minden ősszel az egész területet, a tavaszi vetés alá kerülő részt is, mélyen fel kell szántani.

898. § — A javadalmas fordítson különös gondot az egyház tulajdonában lévő *szőlők* kezelésére és karbantartására. A javadalmas vagy kezelő változása esetén a szőlőknél a hanyag kezelés következtében megállapítható károkért az előd anyagilag is felelős.

Ahol a viszonyok megfelelőek, *szőlőtelepítésről* kell gondoskodni. Ehhez, a polgári hatóság engedélyének beszerzése után, a Főhatóságtól javadalmi kölcsönt lehet kérni.

899. § — Az egyházközségi és javadalmi földek értékesebbé tétele szempontjából nagyon fontos a fák megőrzése és a további *fásítás*. Az egyházi ingatlanokon található élőfák nem a haszonélvező tulajdona. A kertben, mezőn vagy szőlőben levő fákat leltárba kell venni. Minden kivágott fa helyett azonnal újat kell ültetni.

A már elültetett *gyümölcsfát* kiszedni nem szabad, kivéve, ha az igen silány fajtájú volna; az elpusztuló helyett nyomban új ültetendő. Minden egyházi föld haszonélvezője *évenként legalább öt új fát ültessen*; a javadalmi földet vagy a belsőségeket lehetőleg körös-körül ültesse be fával. Az *esperes* a vagyonvizsgálatnál kérje ezt számon.

Az erdészeti s egyéb a fákra és gyümölcsfákra (pl. a diófákra) vonatkozó *állami rendelkezések* figyelembe veendőek.

900. § — Az egyházi földek *szorgalmas megművelését* megkivánja a javadalmasnak saját érdeke is, de egyenesen parancsolja a példaadás kötelessége is. A lelkipásztor és a tanító a népnek mindenben, okszerű gazdálkodás tekintetében is, tartozik jó példával szolgálni: „*forma facti gregis*“, legyen a nyájnak példája e téren is (v. ö. 41. §).

II. AZ ÉPÜLETEK

901. § — Az egyházi vagyonnak igen jelentékeny része a különféle célokat szolgáló egyházi épületek. A kegyuri kötelezettségek megszűnése után az új egyházi *épületek emelésének*, a meg-

levők jókarban tartásának és javításának kötelessége elsősorban az egyházközségekre hárul (1186. kán. 2; 1477. kán. 2).

Ennek a kötelességnek teljesítésében *segítik az egyházközséget:*

a) *saját* fenntartási *alapjai*, ingatlanának jövedelme, hasznot hajtó jogai, tőkái, ha ilyenek vannak;

b) az általános egyházmegyei *segélyalapok*;

c) egyéb egyházmegyei *javadalmi* források.

A két utóbbi segítségforrás támogatása *csak abban az esetben kérhető*, ha bebizonyul, hogy az egyházközségnek saját fenntartási alapjai stb. kimerültek és a maga részéről már minden tőle telhetőt megtett; és csakis jelentékenyebb mérvű, feltétlenül szükséges új építkezés és esetleg javítási szükségletek esetén.

Az ilyen segítségre vonatkozó *kérelmeket* minden év márciusában az esperes útján be kell terjeszteni a Főhatósághoz, a tervezett építkezéseknek és javításoknak, az egyháztanács adókiivető bizottsága bevonásával készült pontos költségelőirányzatával, valamint annak megjelölésével, hogy honnan és milyen összeggel fog az egyházközség a költségekhez hozzájárulni, valamint a kért segély összegének határozott megjelölésével.

902. § — *A kézi- és igásnapszámok* szolgáltatása minden esetben az egyházközséget terheli.

903. § — *A kisebb javításokat* a javadalmas, illetve a hasznélvező maga köteles teljesíteni (1477. kán.).

a) Az érdekeltek *semmi esetre se várják be*, amíg a kisebb romlások és avulások, amelyek különösen nyári viharok és zivatarok után mutatkoznak, nagy és csak jelentékeny költséggel helyreállítható pusztulást idéznek elő, hanem még kezdetben állják útját a további romlásnak.

b) *Kisebbs javításokon* nemcsak azok a javítások értendők, amelyeket a bérletben lakók maguk szoktak teljesíteni, hanem a következők is: *az épület külső részén:* egyes törött fedélcserépek kicserélése, a cserép folytatólagos átrakása, a csatorna szétnyílások és lyukak beforrasztása, a vakolat kijavitása, meszelés, a faanyagok festése; *az épület belső részén:* egyes padlódeszkák kicserélése; kályhacsempe pótlása, a kályha évenkénti tisztítása; a záruk, ablakvasalások, ajtósarkok javítása; az üvegezés épségben tartása stb.

Az ereszcatorna vize a faltól gondosan elvezetendő.

c) *A javadalmi lakásokat* a javadalmas életében egyszer kifesteni és a kerítéseket rendben tartani az egyházközség kötelessége.

d) A kevés költséggel előállítható *élősövény-kerítésekről* a javadalmas gondoskodik.

904. § — E kisebb javítások elvégzéséért, a plébánia területén levő és felügyelete alá tartozó épületeknél, a *plébános felelős*.

Azért évenként legalább kétszer ellenőrző szemmel vizsgálja végig az összes épületeket és intézkedjék a hiányok pótlásáról. Ha ez eredménytelen, haladéktalanul tegyen jelentést a Főhatóságnak. Betört ablak, festés hiányában elpusztult ablakkeret, tört cserepek a tetőn, stb. súlyos mulasztások bizonyossága.

905. § — Előzetes főhatósági engedély nélkül sem új épületet emelni, sem a már meglevők eredeti alakját, illetve beosztását megváltoztatni, általában *lényegesebb változásokat* eszközölni nem szabad. A Főhatóság erre engedélyt csak részletes, pontos terv és költségvetés felterjesztése alapján ad.

906. § — Az egyházi épületeket tűzkár ellen *biztosítani* kell. Új biztosítások kötése vagy a lejárók megújítása előtt az egyházmegyei Főhatóság irányítását, rendelkezését kell kérni. A Főhatóság meg fogja kísérelni az önbiztosítás rendszerének bevezetését.

907. § — *Az egyházi épületek környékén* rend, csim és tisztaság uralkodjék. Az egyháziak és főképen a lelkipásztorok e tekintetben is mutassanak jó példát híveiknek. Az elhanyagolt udvar, a bedőlt kerítés és a gazos kert nemcsak a pusztulás sivár képe, hanem a lelki hanyagságnak is jelképe, amelyre méltán alkalmazható a Szentlélek megrovása (Péld. 24, 30).

III. PÉNZ ÉS ÉRTÉKPAPIROK

908. § — A tőkepenzék és értékpapírok központi kezelés céljából a Főhatóság útján az egyházmegyei *alapítványi pénztárba küldendők*. Plébániai vagyongazdálkodók és egyházközségek pénztőkéit vagy értékpapírokat házilag nem kezelhetnek.

Bárminő 3.000 Leit meghaladó értéket, olyat is, amelyet belátható időn belül fel fognak használni, csakis a Főhatóság engedélyével szabad a plébánián kezelni.

909. § — *Az esperes* évenként egyszer, hivatalos látogatása alkalmával megvizsgálja a vagyongazdálkodást és a netalán észlelt szabálytalanságokról haladéktalanul jelentést tesz a Főhatóságnak (v. ö. 85. §).

5. A templom vagyona

910. § — A templom ingó és ingatlan vagyonát ugyanolyan *gondossággal* kell őrizni és kezelni, mint magát a templomot.

A templom *jövedelmét szolgáltatják:*

a) a *templom földjének* vagy más *ingatlan vagyonának* a jövedelme;

b) a *gyümölcsöző tőkék* (hagyományok, alapok, alapítványok, ajándékozások, ipartőke) jövedelme;

c) a *perselypénz*, a híveknek más, önkéntes adománya és a templom stólarészesedése;

d) esetleges természetbeni *munkaszolgáltatások*.

911. § — *A templomföld* rendeltetése az, hogy a templom épületén szükséges javítást és a helyreállítási munkálatok költségét — legalább részben — fedezze.

a) A templomföld kezelésére vonatkozólag *irányadók* az Egyházközségi Alapszabályok 58. és következő §-ai. E föld jövedelme külön bevételezendő a templompénztár számadásába. A lelkész az egyháztanáccsal egyetértően a templomépületen szükséges munkákra 1000 Lei-ig szabadon utalványozhat belőle; ennél nagyobb összeg felhasználásához azonban a Főhatóság engedélyét kell kikérnie.

b) *A templomgondnok* hivatalát — lehetőleg a kerületi esperes jelenlétében — adja és vegye át, jegyzőkönyv felvételével; ez tartalmazza a templom összes értékeinek felsorolását is. A gondnok pénztárnaplóját, valamint a számadásait a jelenlevők aláírásával lássák el (v. ö. Egyházközs. Alapsz. 59. §).

912. § — *Misebor* címén, semmi sem számítható fel ott, ahol a plébánia-javadalomnak saját szőlője van; másutt, minden állandó miséző után évi 60 liter bor számolható el a templom számadásában.

913. § — *Irodaköltségek* címén csak a szorosán irodai jellegű költségek (anyakönyvek, kivonati lapok, bérmacédulák, értesítők, boríték, számadási ivec, hivatalos postaköltség stb.) fedezhetők a templom-pénztárból; egyéb nyomtatványok (társulati könyvecskék, első áldozási képek stb.) nem terhelhetik a templompénztárt (v. ö. 154. §).

914. § — A lelkipásztorok a hívek lelkében tartásuk állandóan ébren és fejlesszék az istenháza és az istentisztelet szükségletei iránt kívánatos *áldozatkészséget* (v. ö. 1496. kán.).

a) *A perselypénzt* a lelkipásztor és a templomgondnok, vagy a templomgondnok és az egyházi együttesen megszámlálják, a perselypénz-könyvecskébe beírják és mind a ketten aláírják. A perselypénz-könyvecskét hivatalos látogatása alkalmával az esperes köteles megvizsgálni (85. §).

b) Hasonló módon kezelendők *a külön rendeltetéssel bíró perselyek* (Szent Antal persely, az egyesületek, katolikus sajtó stb.), valamint *a rendes és rendkívüli gyűjtések* bevételei. Ezeket a bevételeket és kiadásokat a perselypénz könyvecskében más-más lapokon és külön címeken fel kell jegyezni (v. ö. 959. §).

c) *A rendes gyűjtéseket* a következő §-ban megjelölt napokon és célokra lelkismeretesen végezzék a lelkipásztorok és templomigazgatók. Ne felejtsek, hogy azok nagyrésze, de különösen a világegyházat érintők (Péterfillér, katolikus missziók) jelentékeny forrásai azoknak az anyagi eszközöknek, amelyekkel az

Egyház nagy isteni küldetését és lelki céljait előbbre viszi. Lehetőleg előre jelezzék ezért a híveknek, hogy mikor és milyen célra lesz gyűjtés.

d) *Rendkívüli gyűjtésekkel* csak nagyon indokolt esetekben vegyék igénybe a hívek áldozatkésztségét.

e) *A jámbor egyesületek és társulatok* csakis a Főhatóság engedélyével rendezhetnek gyűjtéseket, ha ezt a szükség kívánja és alapszabályaik megengedik (v. ö. 355. §, f). *Más egyházmegye területén* való gyűjtéshez mind a két Főpásztor engedélye szükséges (v. ö. 319. §, i). Az ilyen természetű gyűjtések eredményét is nyilván kell tartani az előbbi §-ban említett perselypénz-könyvecskében. Így az esperesek útján a Főpásztor ezt is ellenőrzi (691. kán; v. ö. 1503. kán.).

915. § — *Mind a két egyházmegye területén* a következő rendes gyűjtések kötelezők:

1. Vizkeresztkor: az afrikai missziók javára;
2. Szal. Sz. Ferencnek, a katolikus sajtó védőszentjének ünnepét követő vasárnap: a katolikus sajtó javára (1027. §, b);
3. Nagypénteken: a Szentsír őreinek;
4. Szentháromság vasárnapján: a papnevelés céljaira (294. §);
5. Szent Péter és Pál apostolok ünnepén: a Szentatyának (Péter-fillér);
6. Missziós vasárnapon (okt. utolsó előtti vas.): a katolikus hitterjesztés céljaira;

7. Krisztus Király ünnepén: a Katolikus Népszövetség és a katolikus akció céljaira (v. ö. 1030. §);

8. Mindenszentek ünnepén: a tüdőbetegek részére.

A szatmári egyházmegyében ezenfelül még Husvét, Püünkösd és Karácsony ünnepén: a papnevelés céljaira (v. ö. 306. §).

916. § — A perselyből és egyéb gyűjtésekből származó pénzeket, de általában minden hivatalos pénzt, minden kezelő a legnagyobb gonddal kezelje:

a) Szigoruan *tilos* az ilyen, *hivatalos pénzeket saját pénzével együtt tartani*; abból a kezelő kölcsönt más célra nem vehet, még sürgős szükség esetén sem (v. ö. 55. §).

b) Minden hivatalos pénz *a templompénztárban* (a templomládában vagy tűzmentes szekrényben) helyezendő el. Ezt lehetőleg két kulccsal kell zárni, egyiket a lelkész, a másikat a templomgondnok őrzi. A lelképásztor a templomgondnokot és az egyházközség pénztárosát pénztárnaplójuk és számadási okmányaik alapján évenként többször ellenőrizze. Ne tűrje, hogy ezek otthonukban tartsák a hivatalos pénzt; legfeljebb annyit tarthatnak otthon, amennyinek felhasználását könnyen szemmel lehet tartani. E pénzt tartsák a plébánia-hivatalban a templomládának vagy tűzmentes szekrénynek egy rekeszében és ennek kulcsa lehetőleg ne a lelkésznél, hanem a számadónál legyen.

c) A perselypénz összegét és a gyűjtések eredményét ajánlatos az év végén a szószékről vagy az Egyházközségi Tudósítóban *a hívekkel közölni* (141. §, c).

917. § — A templomnak *az énekes mise díjaiból* való részese-dését lásd a 925. §-ban.

6. Az alapítványi vagyon

918. § — Az alapítvány (alap) *kétoldalu megállapodás* az egyházmegye vagy ennek valamely törvényesen jogi személyképen alakult szerve (pl. káptalan, plébánia, szerzetház, stb.) és az alapító között, amelyben az Egyház anyagi ellenszolgáltatásért állandó jellegű kegyeletes célú kötelezettséget vállal (v. ö. 1544. kán.).

a) Ez a megállapodás *történhetik* élőszóval vagy írásban, alapító levéllel. Ha élőszóval történt, utóbb ezt is írásba kell foglalni.

b) *Az alapítólevélnek*, illetőleg az élőszóval tett alapítványt rögzítő irásnak minden kétséget kizáró szabatossággal *tartalmaznia kell*: 1. az *alapító* teljes nevét, állását, foglalkozását, lakóhelyét és plébániai illetőségét; 2. az *alapítvány* célját, az alapítványi vagyon összegét, mibenlétét, minőségét, jövedelmezőségét; 3. az alapítvány *kötelezettségét* és az alapítónak kifejezett hozzájárulását ahhoz, hogy a Főhatóság az alapítványi vagyont, illetve az alapítványi cél meghiúsulása vagy lehetetlenné válása esetén magát az alapítványt rokontermészetű alapítványra megváltoztathassa és az alapítványi vagyonnak vagy hozamának lényeges csökkenésével az alapítványi kötelezettségeket arányosan leszállíthassa (1551. kán; v. ö. az 1517. kán. 2. §-át is).

c) Ha az alapítványt *végrendelet útján teszik* (v. ö. 930. §) és a plébánosnak alkalma van a végrendelet formáságainak és módozatainak irányítására, pontosan vegye figyelembe az előző pont rendelkezéseit és az alapítványt illetően főképpen azt a jogot biztosítsa a Főpásztor részére, hogy szükség esetén és igazságos okból az alapítvány rendelkezéseiben változtatást eszközölhessen (*reductio, moderatio, commutatio*); enélkül ugyanis — az alapítvány lehetlennéválásának esetén kívül — csak a Szent-
szék tehetne hasonló intézkedést (v. ö. 1517. kán.).

d) Az alapítványtevés *érvényességéhez* szükséges és elégséges az egyházmegyei Főhatóság jóváhagyása (1546. kán; v. ö. a Kultusztörv. 12. és a Konkord. XIV. cikkét).

e) *Nem tévesztendő össze* a mindig kétoldalu terhet jelentő alap (alapítvány) az élők által vagy végrendeleti intézkedés útján tett *ingyen adománnyal* vagy ajándékkal, amelynek elfogadásához államhatalmi engedély szükséges (Kultusztörv. 12. cikk. 5.

bekezd.). Az Egyház mindig tud adni ellenszolgáltatást, ezért ajándéokra ne szoruljon.

f) Ha valaki nagyobb vagyont úgy kívánna egyházi célra fordítani, hogy az az Egyháztól *különálló* és az állami jogi személyekről szóló törvény szerint *önálló jogi személyiséggel* is bírjon és külön szervezettel rendelkezzen, ez esetben a plébános igyekezik az illetőt rábírni, hogy a Főhatóság tanácsát kérje ki és vegye figyelembe. A készitendő alapszabályokat a Főhatósággal is hagyassa jóvá.

919. § — Amennyiben az *egyházközség* mint tulajdonos a plébániáétól *különálló vagyonnal* rendelkezik, ez a vagyon az egyházjog szempontjából alapítványi vagyonnak számít; ennek következtében jogi és gazdasági kezelését illetően érvényesek reá mindazok a szabályok, amelyek általánosságban az egyházi vagyonra és különöser. az alapítványi vagyonra vonatkoznak.

920. § — Az alapítványul szolgáló tőke vagy ingatlan közvetlen *tulajdonjoga* azt a plébániát illeti, amely a kötelezettséget teljesíti vagy amelynek céljait e vagyon szolgálja; ha a kegyeletés cél egyházmegyei jellegű, akkor a tulajdonos az egyházmegye.

921. § — Az alapul szolgáló pénztőke vagy értékpapír kizárólagosan az egyházmegyei *alapítványi pénztárban kezelhető*. Minden új alapítványi vagyont az egyházmegyei Főhatóság útján 8 napon belül oda kell beutaltatni.

922. § — Az egyházmegyei *alapítványi pénztár* mind a szatmári, mind a váradi egyházmegyében a jelenlegi gyakorlat szerint érvényben levő *Szabályzat* alapján működik tovább. Az általa kezelt értékek tulajdonjogát a 920. § állapítja meg; az értékek közvetlen kezelését püspöki felhatalmazás alapján elrendelt szervekkel a két székeskáptalan végzi.

923. § — *Az alapítványok kétfélék:* illetményesek és letéti.

a) *Illetményesek* azok, amelyek jövedelmét a plébániai javadalom hasznélvezője vagy az alapítvány más kedvezményezettje kapja. Ide tartoznak a szentmise alapítványok, az iskolai alapítványok és egyéb (pl. jótékonyági) célokat szolgáló alapítványok.

b) *Letéti* alapítványok azok, amelyek valamely szent tárgynak fenntartására szolgálnak és kamataikat a felmerülő szükség szerint e célra kell felhasználni. Ilyenek a kápolna, kereszt, szobor, keresztút, öröklámpa stb. fenntartására tett alapítványok („fenntartási alapok“).

924. § — *Az alapítványi szentmisék tőkéje:* 1. *csendes* szentmiséé legalább 1500 Lei; 2. *énekes* szentmiséé legalább 3000 Lei; 3. *Liberás* gyászmiséé legalább 4500 Lei; 4. *aszisztenciás* Liberás gyászmiséé 8000 Lei, vagy ennek megfelelő jövedelmű ingatlan.

Az alapítványi összeg után egyszersmindenkorra kirótt 1⁰/₀ *illeték* az alapítót terheli (Bélyegtörv. 17. szakaszának 3. p.).

925. § — Az alapítványi *énekes szentmisék* tőkéje után ese-

dékez évi kamatokból: 50% a plébánost, 25% a kántort, 10 százalék a sekrestyés-harangozót, 10% a templomot és 5% a ministrán-sokat illeti. A templom 10%-ából fedezendő az évenként beadott adóvallomás alapján kivetett 0.1% illeték-egyenértéki adó.

Aszisztenciás szentmisék díjából előbb az aszisztensek részére levonandó 20%, a maradék a fenti kulcs szerint osztandó meg.

Az alapított csendes szentmisék tőkájének teljes jövedelme a misézőt illeti.

926. § — Egyéb alapítványoknak, pl. kápolnák, kereszt, szobor, keresztút stb. fenntartási alapjának a tőkáját a Főhatóság ezetről esetre állapítja meg. Azért a plébános a tervezett létesítmény megrendelése, illetve munkába vétele előtt tegyen kimerítő jelentést annak anyagáról, méreteiről, beszerzési áráról, kiállításának költségeiről, tervezőjéről, készítőjéről, felállítási helyéről, a hely telekkönyvi biztosításáról, bekerítéséről és ennek alapján kérje az alaptőke megállapítását.

927. § — A régebbi, alapítvánnyal nem rendelkező vagy elértéktelenedett alapítvánnyal bíró keresztek, szobrok vagy egyéb kegyeletes tárgyak fenntartását igyekezzen a lelkész a hívek önkéntes adományából, illetve az egyházközség költségvetésében biztosítani. Ha pedig minden fáradozása mellett a szükséges tatarozási költségeket összehozni nem tudja és az említett létesítmények olyan állapotban vannak, hogy a vallásos érzésnek inkább sérelmére, mint ápolására szolgálnak, a Főhatóság hozzájárulásának előzetes kikérésével bontassa le és távolíttassa el azokat.

928. § — Az alapítványról pontos kimutatást kell vezetni az *Alapítványi Törzskönyvben*.

a) Az Alapítványi Törzskönyv az összes alapítványokat évenként felsorolja és leírja a következő rovatok szerint: 1. Folyószám; 2. A bejelentés napja; 3. Az alapító neve, állása, foglalkozása, lakóhelye, plébániai illetősége; 4. Az alapító célja, az alapítvánnyal vállalt kötelezettség; 5. Az alapítvány összege, jövedelmezősége; 6. a főhatósági jóváhagyás kelte, száma; 7. Észrevételek.

A régi alapítványok tőkájében a koronáról Lei-re való átszámítás, valamint az adóságrendező (konverziós) törvény következtében történt változásokat az Észrevételek rovatában kell feltüntetni.

b) Az alapítványok összegezve nyilvántartandók a *Törzsvagyonykönyvben is* (v. ö. 891. §). Hasonlóképpen csoportok szerint (szentmise, templom, kápolna, keresztek stb.) összegezve szerepelnek az évi számadásban.

c) *Szentmise-alapítványok* táblázatos kimutatása a sekrestyében és a plébániai hivatalban, egyéb célu alapítványok hasonló jegyzéke a plébániai hivatalban feltűnő helyen *kifüggesztendő*.

929. § — Az új alapítvány a Főhatóság jóváhagyása után az

Alapítványi Törzskönyvbe és az előbbi §-ban említett táblázatos kimutatásokba bevezetendő, a tőkeösszeg pedig a templom számadásba beiktatandó.

Ahol eddig szokásban volt, a két példányban kiállított *Rovatos értesítőt* a rákövetkező évnegyedes alapítványi jelentéssel az esperes útján a Főhatósághoz kell felterjeszteni jóváhagyás végett.

930. § — Tekintsék a lelkipásztorok az alapítványokat az *Egyház nagy erkölcsi és anyagi értékének*. Azért az azokban előírt köteleességeket lelkiismeretes pontossággal teljesítsék, az ő gondozásukra bízott (földben, ingatlanban) alapítványi vagyont pedig szigorú gondossággal kezeljék és őrizzék meg.

A hívek figyelmét alkalomszerűen (pl. a gazdagok kötelelességeiről tartott szentbeszédekben, stb.) hívják fel arra a sok jóra, melyet az Egyház és iskola szükségleteit fedező alapítványok létesítésével tehetnek. *Bis dat, qui cito dat*. Azért lehetőleg még életükben tegyék meg alapítvány létesítésére vagy adományozására vonatkozó végleges intézkedésüket; haláluk után a legszebben megcsinált végrendelet is könnyen végrehajthatatlanná válik.

A hívek figyelmének ébrentartása végett a plébános minden újonnan létesített alapítványt a legközelebbi vasárnapon vagy ünnepén *szószékről a híveknek is hirdesse ki*, az egyházközségi közgyűléseken vétesse jegyzőkönyvbe és az Egyházközségi Tudósítóban is közölje (v. ö. 141. §).

7. A javadalmi vagyon

931. § — *A püspökségi, káptalani, prépostsági, apátsági javadalmak* mindenkor i javadalmasa e vagyonoknak egyben teljesjogu képviselője, kezelője és haszonélvezője is, az ET vonatkozó rendelkezései szerint.

Ezen javadalmak törzsvagyonában történő *minden változtatáshoz*, az általános egyházi törvények figyelembe vétele mellett, a káptalan beleegyezése után a püspök jóváhagyása, illetve a püspökségi javadalomban történő ilyen változásokhoz a káptalan beleegyezése szükséges (v. ö. 1422. és köv. kán.).

932. § — *A plébániai javadalom* vagyonát azok az ingatlanok, leltári felszereléshez tartozó ingóságok (fundus instructus), jogok, szolgáltatások, valamint értékpapir- és pénztőke értékek alkotják, amelyek maguk a plébános használatára, jövedelmük pedig ellátására szolgálnak (v. ö. 1410. kán.).

933. § — *A plébániai vagyon felelős kezelője* a javadalom jogszzerű haszonélvezője, a Főhatóság ellenőrzése mellett.

Minden javadalmas köteles javadalmát a szorgos *családapa gondosságával* kezelni (1523. kán.). Miután a javadalom célja az egymást követő javadalmasok fenntartása, minden javadalmas ne-

csak arra törekedjék, hogy javadalma neki hozzon jövedelmet, hanem annak *javítását* is szíven viselje és azt javadalmának jövedelméből is *gyarapítsa* (1476. kán.).

934. § — A plébánia javadalmi vagyonának nyilvántartásában, jogi és gazdasági kezelésében a plébános a legpontosabban tartsa meg jelen *zsinat rendelkezéseit* és legyen nagy figyelemmel a 894—909. §-ok előírásaira.

Az épületekre kiválóan vigyázzon, hogy a kisebb rongálmányok elhanyagolásából nagy kár ne származzék.

A javadalmas után az esperes is *anyagilag felelős* az olyan rongálmányokért, amelyek ilyen kisebb sérülések elhanyagolásából származtak és amelyekre vonatkozóan az esperes igazolni nem tudja, hogy a javadalmas hiábavalónak látszó figyelmeztetése után megfelelő jelentést tett a Főhatóságnak.

935. § — A javadalmi épületek *csak rendeltetésüknek megfelelő célra* használhatók. Szigorúan tilos a lakószobákban gabonát vagy más terményt felhalmozni.

936. § — A plébániai javadalom *ingóságait* azok a tárgyak képezik, amelyek állandó felszerelés (*fundus instructus*) jellegével bírnak. Ilyenek: 1. a plébániai hivatal leltári tárgyai; 2. a plébánia könyvtára; 3. egyéb tárgyak, bútorok, házi felszerelés, vetőmag stb.

Az ilyen tárgyak *fenntartási kötelezettsége* a javadalmasra hárul; amennyiben természetes elhasználódás folytán használhatatlanná válnak, az esperes véleményezésével ellátott kérelemre a Főhatóság engedélye alapján törölendők a leltárból.

937. § — A plébániai *könyvtárban* állandó értékű könyveket kell elhelyezni. *Selejtezéséhez* a Főhatóság engedélye szükséges. A könyvtárt állandó felszerelés jellegével bíró *szekrényben* kell elhelyezni.

938. § — A plébániai javadalom tulajdonában levő *bérházakat*, vagy azok egyes lakásait csak a Főhatóság jóváhagyásával lehet bérbeadni (v. ö. 894. §, b).

939. § — *A javadalmi földek* felsőbb engedély nélkül is adhatók egy-egy évre feles bérletbe.

A javadalmas személyében beálló változás esetén kötelesek a feles bérlők a gazdasági év végén külön felmondás és minden kártérítési igény nélkül a földeket az új javadalmasnak rendelkezésére bocsájtani.

A feles bérlő a földeken termelt összes *őszi szalma trágya-termékét* köteles a földek részére visszahagyni.

940. § — A javadalmas a jégverés által lényegesen megkárosítható terményeket — a költséges szállóbiztosítás kivételével — köteles *jégkár ellen is biztosítani*. A biztosítás módjáról az egyházmegyei Főhatóság fog gondoskodni.

941. § — Ahol gazdaság van, a javadalmas vezessen *Gazda-*

sági Naplót. Ebbe a javadalmi birtokok művelésének összes költségeit (munka, vetőmag, adó, biztosítás stb.) és összes bevételeit lelkiismeretesen jegyezze be. Ilyen naplóra magának a plébánosnak is szüksége van, hogy lássa milyen haszonnal jár gazdálkodása; személyváltás esetében pedig csakis ennek alapján lehet elintézni az igazságos osztozkodást.

942. § — A plébános jövedelmét elsősorban a Törzsvagyonkönyvben a plébános javára nyilvántartott vagyon jövedelme szolgáltatja (v. ö. 151. §). A Canonica Visitatio előírásait a földreform-törvény, a kegyuri köteleességek megszüntetése, valamint az adósságrendező törvények több irányban lényegesen módosították, több vonatkozását meg is szüntették. De a hívek részéről vagy javára megállapított szolgáltatások érvényben maradtak. Ebben a vonatkozásban az ellenkező, időleges szokás nem szünteti meg a Canonica Visitatio érvényét; nem is szabad tőle eltérni, főképen nem a hívek rovására.

943. § — A hívektől szolgáltatott párbérjárandóság a polgári év szerint számítandó, ha a Canonica Visitatio másképen nem rendelkezik.

a) Azok a házaspárok, akik az év első felében kötnek házasságot, a járandóság felét fizetik; akik az év második felében házasodnak, azok arra az évre nem tartoznak párbért fizetni. Érvényben marad azonban a Canonica Visitatio ellenkező intézkedés és az ellentétes helyi gyakorlat is.

b) Nem fizetnek párbért a csendőrök; semmi címen sem követelhető párbér nem-katolikus egyénektől és más szertartásuaktól.

c) Vegyes szertartásu házások mindegyike saját szertartása részére teljesíti az egyházi szolgáltatásokat (v. ö. 347. §).

d) A párbér beszédésénél a régi ürmértékek helyett a most érvényben levő mértékeket kell alkalmazni és mindaddig a Visitatio Canonica-ban megállapított mennyiséget kell mértékadónak tekinteni, amíg a Főhatóság, az érdekelt plébános és a hívek meghallgatása után, másképen nem intézkedett (v. ö. 151. §).

e) A befizetett párbérről a plébános vezessen pontos kimutatást. A párbérjárandóság öt év alatt évül el.

944. § — A lelkész jövedelméhez tartoznak az egyes egyházi ténykedésekért járó stóladijak.

a) A stóladijakat mindenkor a Főhatóság által jóváhagyott stóladij-táblázatban (v. ö. 365. §) megállapított tételek szerint kell kérni és a részesek között felosztani. A valóban szegényeknél az egyszerű ténykedés stóladijának megfelelő mérséklése, esetleg teljes elengedése lelkipásztori kötelesség (463. kán.). E kedvezményt azonban az egyházi ténykedés végzésénél bántólag ne éreztesse a lelkipásztor.

Szigoruan tilos valamely szükséges egyházi ténykedést azon

cimen megtagadni, mert valamely hívő nem tudja kifizetni vagy nem akarja előre kifizetni a stóladijat.

b) A stóladij-táblázatnak az esperes által hitelesített példánya a sekrestyében vagy a plébánia-hivatalban *kifüggesztendő*.

c) Ha a plébános a stóladijat indokoltan *mérsékelte*, a részesek is csak a mérsékelt díj arányos részét igényelhetik; ha teljesen elengedte, a részesek sem követelhetnek stóladijat.

d) *Szabad stóladij* csak olyan ténykedésért, csak olyan megnyiségben és csak ott szedhető, ahol erre főhatósági engedély vagy főhatóságilag elismert törvényes jogszokás van.

Ha a hívek a lelkész fáradságának jutalmazására *önként adnak a rendesnél nagyobb stóladijat*, azt elfogadhatja. Ha azonban oly ténykedésért, melyben a lelkészen kívül mások is közreműködnek, önként adnak a rendesnél nagyobb stóladijat, annak megjelölése nélkül, hogy a többlettel kinek a munkáját és mily mértékben kívánják jutalmazni, a többletet a közreműködők közt a rendez arányban kell felosztani. A megállapítottnál nagyobb stóladij *kérése* nemcsak a visszatérítés kötelezettségét, hanem fegyelmi eljárást is von maga után (463. kán. 2. §; v. ö. 2408. kán.).

e) A stóladijat a plébános pontos *feljegyzés mellett* veszi át és legalább havonként, vagy még helyesebben esetenként kielégít minden jogosultat.

A plébános *egyéb járandóságai* tekintetében is a Visitatio Canonica és a törvényes helyi szokás irányadó. Ezek érvényesítésében kövesse a plébános a 151. § elveit.

945. § — A javadalmas személyében történő változás esetén a *javadalom átadása* a következő szabályok szerint történik:

a) A javadalmat az esperes három példányban kiállított és a mi vagyennállapotnak megfelelő pontos *leltárakkal és átadási jegyzőkönyvvel* adja át a jogutódnak. Mivel a javadalomátadással mindig kapcsolatban van a plébánia összes értékeinek szintén pontos leltárak mellett való átadása is, az egész eljáráshoz meghivandók az egyháztanács kiküldöttei és a templomgondnok (v. ö. 127. §). Az átadási okmányokat (leltárak, jegyzőkönyv) az összes jelenlevők aláírják; a jövedelem felosztásáról intézkedő iratot (osztálylevelet) három példányban kiállítva, csak a jogelőd, jogutód és az esperes írja alá.

b) A jogelőd köteles a javadalomhoz tartozó összes épületeket és más egyházi ingatlanokat *a maga egészében és jókarban átadni*, azaz olyan állapotban, hogy az új javadalmas azokat minden további nélkül használatba vehesse.

A javadalom tartozéka minden, ami az épületekbe beépítve, beerősítve volt, vagy ami nélkül az épületek vagy egyéb dolgok nem használhatók, aminők: a kályhák, takaréktűzhely, villanyvezeték, fali vagy falhoz erősített szekrények, éléskamra és pincei

polcok, ászokfák, épített katlanház, a fürdőszoba beépített részei, ajtók, ablakok és járulékaik (roletták), záruk, csengők, kutláncok, kötelek, kerekék, vályuk, odaszegzett lécek, deszkák, stb.

c) Amennyiben valami nincsen jókarban, vagy az épület tartozékaiból hiányzik, a kerületi esperes a hiányokat megállapítja és a hagyaték terhére a hagyatéki tárgyalás folyamán bejelenti; halál esetén kívül pedig azokról a Főhatóságnak tesz jelentést, hogy az a lelépő javadalmast megterhelje azokkal.

d) A mezőgazdasági ingatlanok átadásánál az esperes azt is megállapítja, vajjon a jogelőd teljesítette-e a már esedékes munkákat és pótolta-e a javadalmi szőlő tőke- és karóhiányát és termőerőben tartotta-e a földeket, illetve a szőlőt.

A javadalomban tett rongálásokat (deterioratio), a fákban és ültetvényekben tett károkat az előd a törzsvagyon részére köteles megtéríteni.

e) Ha a *fundus instructus*ból valami hiányzik vagy elrongálódott, e. szintén megtérítendő a javadalomnak.

f) A javadalom javára eszközölt javítások (*melioratio*) a javadalom javára maradnak (v. ö. 1542. kán. 2. §).

946. § — A jogelőd és jogutód között a javadalom jövedelmének megcsztása (osztálylevél készítése) az alábbiak szerint történik:

a) A jövedelem felosztásánál, — akármily ok teszi azt szükségessé, — a polgári évet kell alapul venni. Összegezni kell a javadalomnak egy polgári évre, január 1-től december 31-ig eső jövedelmét. A jövedelemhez számít minden, nem személyhez kötött kegyadomány is (pl. egyik-másik volt kegyuri plébánia faadománya; ha nem ingyen hanem kedvezményes áron kapja, úgy a kedvezményes ár a terhek közé is felveendő). A jövedelemből levonandó a folyó, esetleg már befejezett gazdasági évben teljesített munka helyi viszonyoknak megfelelő értéke; a vetőmag termesztésben vagy annak pénzértéke; levonandók továbbá az osztzkodási évre eső közterhek, a tűz- és jégkár elleni biztosítás díjai, stb.

A jövedelem pontos összeállításában legjobb segítség és biztos eligazító a pontosan vezetett *Gazdasági Napló* (941. §).

b) A levonások után mutatkozó termény- és készpénzbeli tiszta jövedelem a szolgálati idő arányában oszlik meg a jogelőd és jogutód között. A jogutód szolgálati ideje azzal a nappal kezdődik, amelyen a javadalmat (hivatalt) tényleg átvette.

c) A széna, sarju, mesterséges takarmány (takarmányrépa, lucerna, lóhere, bükköny, csalamádé, törek, tengeriszár, stb.) szintén a szolgálati idő arányában osztódik meg. Osztás tárgya az a bevétel is, amelyet jogelőd e termények értékesítéséből nyert.

Kiseb házikert zöldség- és gyümölcsstermelése osztás tárgyát nem képezi.

d) Az ó és új *szalma*, továbbá a *trágya* a javadalmi föld tulajdonosa, tehát sem el nem adható, sem osztás tárgyát nem képezi. A *trágya kihordását* annak rendes idejében *elmulasztó* javadalmas (jogelőd) köteles a kifuvározás költségeit egészében megtéríteni.

e) A *jégek elleni biztosítás* az időszerinti javadalmas *kötelessége*; az esetleg nyert kártalanítási összeg felosztás tárgya.

f) A *fűtési szükséglet* kielégítésére szolgáló failletmény vagy nem személyi természetű fa-adomány a téli hónapokra, októbertől márciusig bezárólag, kétszeresen számíttatik vagyis egy-egy téli hónapra $2/18$, a többire pedig $1/18$ rész számítandó.

g) A *szőlőkarók* felosztás alá nem eső javadalmi vagyont képeznek.

Az *előfák, cserjék, bokrok, ültetvények* úgy a plébánián, mint a szőlőben és általában a gazdaságban a javadalom tulajdonát képezik és el nem vihetők.

h) A jogelőd csak a Főhatóság engedélyével történt *beruházásokért* követelhet az utódtól kártérítést.

i) Az *adókat* az előd és utód a szolgálati idő arányában viseli.

j) Ha valamely javadalmi föld, amelynek bevetve kellene lennie, az osztozkodáskor *parlagon hever*, akár hanyagságból, akár betegség miatt vagy állítólagos szegénységből történt a bevetés elmulasztása, az így felmerült kárt a jogelőd *időarányosan* megtéríti.

k) Ha a jövedelemosztás esztendejében a *házi kezelés bérletbe* megy át vagy fordítva: az egész évi gazdasági számadás az előd legutolsó gazdálkodási módja szerint alakítandó át.

947. § — A *stólajövedelem* a maga egészében azt a plébánost illeti, aki az egyházi ténykedést végezte.

A meghatározott naphoz kötött *alapítványi szentmiséket* nem szabad idő előtt elvégezni; ezeknek elmondása és díja azt a javadalmast illeti, aki az ily szentmise elvégzésére megállapított napon a javadalom birtokába van; a naphoz nem kötött szentmisék stipendiuma annak jövedelmez, aki azokat elvégzi. Azokat a szentmiséket, amelyeknek elvégzése az intenciós könyvek alapján be nem bizonyítható, el nem végzetteknek kell tekinteni, azért ezek stipendiumát a hagyatéktól azonnal el kell különíteni és mielőbbi elvégzésükről az Egyház törvényei szerint gondoskodni (v. ö. 415. §).

A *javadalom gyarapítására tett*, szentmisék elmondásával egybekötött *alapítványok* jövedelme a taxa dioecisana levonása után, a szolgálati idő arányában felosztás alá esik (415. §, c).

948. § — A plébánia területén levő iskolákban és intézetekben végzett *hitoktatásért* járó *óradij* azt illeti, aki a hitoktatást végezte. A hitoktatói óradij az iskolai év 10 hónapjára jár, ekként kerül felosztásra is (v. ö. 266. §).

949. § — Ha a jövedelem felosztásánál *vita merülne fel*, az érdekeltek meghallgatása után az esperes dönt; e döntés ellen az érdekeltek felek 15 napon belül a Főhatósághoz felebbezhetnek (114. §).

950. § — A papi lelkülettel ellenkezik minden kicsinyeskedés és kapzsiság. A Főhatóság döntésében minden fél tartozik megnyugodni (120. kán.).

951. § — A plébánia ideiglenes vezetője (vicarius oeconomicus), az időközi jövedelemből congrua sustentatio-t kap; a jövedelem megmaradó részéről a 249. § szerint köteles elszámolni.

952. § — Az elhunyt elődöt, ha más képviselője nincs, hivatalból a kerületi jegyző képviseli.

8. Költségvetés, számadás

953. § — Az előrelátó és körültekintő vagyionkezelés szigoruan megköveteli, hogy a szükségletek kielégítése határozott és meggondolt tervek szerint történjék; ezt úgy lehet elérni, ha költségelőirányzattal dolgozunk és az adóságcsinálást lehetőleg kizárjuk. Az adósság nemcsak nagy gond a vagyionkezelőre, hanem magát az egyházi vagyiont is komolyan veszélyezteti, mert ennek rendesen szerény jövedelme a különféle esélyekkel járó és költséges idegen pénzek terhét nem bírja el.

954. § — Az egyházközség (iskolaszék) egyháztanácsi gyűlés keretében foglalkozik szükségleteinek és azok fedezetének összeállításával és minden évben április 15-ig az esperesi hivatal útján a Főhatósághoz terjeszti szabályszerűen felvett jegyzőkönyv kíséretében a következő évre szóló költségelőirányzatot jóváhagyás végett (v. ö. 162. §).

A szükségleteket két osztályba kell sorozni: 1. Személyi kiadások (lelkész, tanító, kántor, egyházfi, stb.); 2. dologi kiadások (beszerzés, javítások, karbantartások stb.).

A fedezet felsorolásánál a főbb rovatok: 1. ingatlanok jövedelmei; 2. alapok és egyéb szolgáltatások; 3. egyházi adó.

A templompénztár és az alapok külön költségelőirányzatot nem kívánnak.

955. § — Az egyházi vagyion és jövedelem leltározására vonatkozó törvény végrehajtása kapcsán a Vallásügyi Minisztérium 17919/1012/1935 sz. rendelete évenként külön a plébániáktól és külön a leányegyházaktól költségvetést kíván.

Ezt a költségvetést az egyházi vagyionban (inventar, averea, venitul) történt változások bejelentésével együtt évenként november 15-ig kell a Főhatósághoz terjeszteni (v. ö. 162. § e). E költségvetést, ha a Főhatóság nyomtatványt nem küld, az eddigi alakban és tartalommal kell kiállítani. Minden javadalmi jelleg-

gel bíró tétel mellőzésével, a templomnak, az iskolának, a plébániái hivatalnak és az egyházközségnek várható előirányzott rendszeres bevételeit és kiadásait tünteti fel. *Főbb bevételi tételek:* a templomföld, iskolaföld. (nem a tanítói- vagy kántori föld) és a temető jövedelme; a templom céljaira szolgáló perselyek bevétele; a községtől élvezett segély; a hívek hozzájárulása (kultusz-adó). *Főbb kiadások:* adók, taxák, illeték-egyenérték; templom és a többi egyházi épületek fenntartása; liturgikus és adminisztratív kiadások; tanító, kántor, egyházfi, harangozó készpénz-fizetése.

956. § — Az állami tanügyi hatóságok részéről kívánt *iskolai költségelőirányzatot* az egyháztanács (iskolaszék) gyűlésén kell összeállítani és december 15-ig kell a Főhatósághoz beküldeni (162. §, f és 831. §).

957. § — Az egyházi vagyon felelős kezelője a rábizott vagyonnal való sáfárkodásáról akkor felel, amikor évenként mint számadó 1. a templompénztárról és a vele kapcsolatos alapítványokról, 2. az egyházközségi (iskolai) vagyonkezelésről, 3. esetleg más külön egyházi vagyon kezelésről számadást terjeszt az esperesi hivatal útján a Főhatósághoz (v. ö. 80. és 162. §, c).

958. § — Minden számadás alapját a *Pénztárnapló* képezi. Azért elengedhetetlenül szükséges, hogy minden plébánián szabályszerű *Bevételi- és Kiadási Naplót* (Templompénztár-Naplót) vezessenek, amelybe a perselyből, ajándékokból, harangozási- és más díjakból, vagy a templomföldből, alapítványokból, kamatokból, stb. befolyó összegek, valamint a napi kiadás, általában az egyházi számadás keretébe tartozó minden bevétel és kiadás naponként és esetenként bevezetendő.

a) A *Pénztárnapló* legyen *egész iv nagyságu könyv* a következő rovatokkal: 1. Folyószám; 2. Kelt; 3. A tárgy megnevezése; 4. Bevétel L.—b. —; Kiadás L.—b. —

b) *Megkezdése előtt* a lapokat meg kell számozni és be kell mutatni az *esperesnek*, aki a bekötési tábla belső oldalán a következő hitelesítést vezeti rá: Ez a . . . oldalszámot tartalmazó könyv a . . . -i templom pénztárnaplója. Dátum. Aláírás. Pecsét.

c) A *pénztárnaplóban törlésnek, vakarásnak* nincs helye; téves bejegyzések áthuzandók és a helyes tétel az áthuzott felett irandó be.

Az évvégi lezárás után annyi *helyet kell hagyni üresen*, hogy az esperesi felülvizsgálás záradékolására hely maradjon és egyúttal a vagyonkimutatást is alkalmas módon oda lehessen írni.

d) Az *új pénztári év új oldalon*, új folyószámmal kezdődik. Első tétele az elmúlt év maradványának vagy tulkiadásának az áthozatala.

e) Az *esperes* hivatalos látogatása alkalmával felülvizsgálja és aláírja (v. ö. 85. §).

959. § — Ha a számadó a templom pénztára mellett *más*

pénztárt is kezel (társulatok, egyesületek v. ö. 914. §), úgy ezekről külön naplót vezet. Ezeknek és általában minden olyan összegnek, mely a templom útján áll elő (közvetve is), a *templompénztár naplójában* és számadásában szerepelnie kell és legalább a végösszeget, mint átfutó tételt, úgy a bevételi, mint a kiadási rovatba be kell jegyezni.

960. § --- Az *egyházközségi* (iskolaszéki) számadásokhoz külön pénztárnaplót kell felfektetni (Egyházközségi Pénztárnapló), annyival is inkább, mert ezt az egyházközségi pénztáros vagy gondnok vezeti.

961. § — Minden kiadásról *nyugtatót* vagy kifizetési záradékkal ellátott számlát, a bevételekről pedig *ellennyugtát* kell kérni. A számadással együtt ezeket is az espereshez kell terjeszteni. Különös figyelem fordítandó a szabályszerű felbélyegzésre, bélyegcsonkításból kellemetlenségek és súlyos károk keletkezhetnek (v. ö. 80. §).

962. § — A plébános a számadásokat az előző évi számadások és a folyó évi pénztárnaplók alapján állítja össze. A templompénztári napló adatokat fog szolgáltatni úgy a templompénztár számadásához, mint pedig az alapítványi számadáshoz. A szatmári egyházmegyében eddig szokásos külön számadás az *alapítványokról* (az alapítványok részletes felsorolásával) a jövőben elhagyandó. Az alapítványok csak annyiban lesznek tárgya a számadásnak, amennyiben a templom-számadásban szükségképen előfordulnak.

A számadásokat évenként *május 15.-ig* kell minden szükséges okmánnyal együtt az espereshez terjeszteni (162. §, c).

Ami a számadások formáját és technikai módozatait illeti, az előbb mondottak figyelembe vételével úgy kell eljárni, amint a szatmári egyházmegyében az 1970/1874, 1645/1878, 1304/1897 sz. rendeletek alapján (v. ö. Szatmár egyházmegyei Statutumok 190. köv. l.), a váradi egyházmegyében pedig 1902/1888. sz. rendelet alapján, az eddig használt rovatos iven, jelenleg gyakorlatban van.

963. § — A számadással az okmányokon kívül az espereshez kell terjeszteni a *pénztárnapló kivonatát is*, amelyet a templomgondnok aláírása hitelesít. E *naplókivonat* lényegében megegyezik a rendes pénztárnaplóval, de alakilag különböznek egymástól: a naplóban az adatok időrendben sorakoznak, a kivonatban pedig címek szerint, hónaponkénti csoportosításban állítatnak össze.

964. § — Ha az *egyházközség* és iskola számadását a gondnok vagy a pénztáros nem tudná helyesen elkészíteni, a plébános állítja össze a kezéhez adott okmányok (napló, adókivetési lajstrom, nyugták és ellennyugták, stb.) alapján.

a) A kész számadást az *ellenőrök* segítségével, akik az egyes tételeket az okmányokkal összehasonlítják, bemutatja az egyház-

tanácsnak és a számadók részére felmentvényt kér (Egyházközségi Alapszabályok 52. és 54. §).

b) Ezt az alkalmat használja fel a plébános arra is, hogy a templompénztár számadását az okmányokkal együtt szintén bemutassa az egyháztanácsnak (iskolaszék), nem felmentvény kérése, hanem ismertetés végett.

c) A számadásokat az egyházközség illetékes szervei is aláírják.

965. § — Mielőtt a plébános az így elkészült számadásokat az espereshez továbbítaná, az egyházközség közgyűlése előtt is mutassa be a lefolyt év gazdálkodását tükröző számadásokat. Ez a bemutatás ne az adatok ismertetésére törekedjék, hanem inkább *ünnepélyes keretek között*, lehetőleg a templomban, tárja fel az egyházközség anyagi helyzetét. Minden egyházközségi tagnak megvan az a joga, hogy alaposnak vélt észrevételeit a templomon kívül megtehesse. A számadások nagyvonalu ismertetése után a plébános felsorolja az adakozásból, a gazdálkodásból és az egyházi adózásból befolyt bevételeket, kimutatja, hogy mire fordította az egyháztanács az egyházközség pénzét. Ismerteti az ez évben tett alapítványokat. Köszönetet mond. Buzdit. Felhívja a közgyűlés figyelmét az egyházközség további szükségleteire. Végül Isten áldását esdi le mindazokra, akik az egyházközségért fáradoztak, elsősorban az egyháztanácsra és annak tisztviselőire, továbbá mindenkire, aki az egyházzal és annak szolgálóival szemben kötelességeit teljesítette.

A főbb adatokat az *Egyházközségi Tudósítóban* is közölje (141. §).

966. § — Ha a számadások az ellenőrző fórumokat megjárták és jóváhagyottan visszaérkeztek, akkor a plébános külön a templom és külön az egyházközség számadásait teljes egészükben bevezeti a *Számadási Főkönyvekbe*. A Számadási Főkönyv számadási ivekből összeállított bekötött könyv, amelybe a jóváhagyott számadások egész terjedelmükben azért irandók, hogy egyrészt az egyes évek számadásai az elkallódástól biztosabban megőriztessenek, másrészt pedig az évről-évre egymásután következő számadások együttesen könnyebben áttekinthetők legyenek és megfelelően okulást nyujthassanak.

A Számadási Főkönyvbe évről évre szó szerint beirandók a Főhatóságnak az azévi számadásokra tett *megjegyzései* is.

9. A papok nyugdíja

967. § — A papok nyugdíjáról és a vele kapcsolatos ügyekről a szatmári és nagyváradai egyházmegye külön Papi Nyugdíj- és Segélyegyesülete gondoskodik, a következő szabályok szerint.

968. § — Az egyesület neve: „A Szatmári, illetve Nagyváradai Egyházmegye Papi Nyugdíj- és Segélyegyesülete.“ Ezek az egyesületek *nem élveznek külön jogi személyiséget*, hanem az illető egyházmegyének püspöki intézkedésen alapuló nyugdíjszervei; alapszabályai püspöki rendelkezés jellegével bírnak és azok megváltoztatása is a Főpásztor hatáskörébe tartozik.

969. § — A nyugdíjalap és a segélyegyesület minden értékének tulajdonosa az illető egyházmegye.

970. § — Az egyesület *célja*: a munkaképtelen papok nyugdíj-ellátása és segélyezése.

971. § — Mindegyik egyházmegye saját papjai által választott szervek útján, önállóan és külön intézi a jelen szabályzat keretébe eső ügyeket.

972. § — A nyugdíjegyesület *tagjai*: az egyházmegye összes papjai, akik Románia területén működnek és akiket a jövőben az illető egyházmegye címére fölszentelnek.

Ha a Főpásztor más egyházmegyéből vagy szerzetből vesz át papot, annak csak akkor lehet igénye nyugdíjra, ha a nyugdíjegyesület illetékes szerve, az intézőbizottság az egyesületbe fölveszi.

Az ilyen papoknak a nyugdíjegyesületbe való felvétele *meg nem tagadható*, ha az *illető*: 1. felvételnél még nem volt 40 éves, 2. már legalább három évig itt szolgált, 3. teljesen egészséges, 4. erkölcsileg dicséretes magaviseletet tanúsított, 5. őt annak az esperesi kerületnek (vagy kerületeknek) papjai, amelyben működött, titkos szavazatuk többségével ajánlják.

Az idegen egyházmegyéből vagy szerzetből fölvételt kérő pap nyugdíjügyét *esetenként bírálja el* az intézőbizottság. A fölvételt kérelmező, életkorának a figyelembevételével, az intézőbizottságtól megállapított méltányos átalányösszeget fizet a nyugdíjegyesületnek. Ez összeg részletekben is törleszthető. Az egyházmegyébe való felvétel idejétől kezdődően a rendes kivetett járu-
lékot fizeti. Az intézőbizottság határozata ellen a Főpásztorhoz lehet felebbezni.

973. § — Minden egyházmegyei pap, ha *nincs is az egyházmegye szolgálatában*, megróható nyugdíjegyesületi hozzájárulással már csak azért is, hogy a 976. § lehetőségét használhassa; a hozzájárulás mértékét az intézőbizottság állapítja meg, annak figyelembevételével, hogy a nyugdíjigény is valószínűleg csökkentett lesz.

974. § — Ha az egyházmegyében szolgálatot teljesítő papot a Főpásztor nyugdíjazza, igényt tarthat olyan összegű nyugdíjra, amely szerény papi igényeinek megfelelő megélhetését biztosítja. Ha nyugdíjba menetele előrelátható, nyugdíjazását *kérje lehetőleg január hónapban*, hogy a nyugdíját a következő év költségvetésébe az intézőbizottság fölvehesse.

975. § — Ha a Főpásztor a nyugdíjgyesületnek valamely nem munkaképtelen papját az ET rendelkezései alapján kormányzati szempontból vagy más okokból, az ő hibájából vagy — amitől Isten óvjon — erkölcsi okok kényszere miatt állandóan vagy ideiglenes szolgálatra alkalmatlannak minősítette, az ilyennek az intézőbizottság a nyugdíjalapból *kegydíjat* szavazhat meg. Ha valamely nyugdíjas oly botránnyal vagy egyházellenes magatartással szennyezné be papi életét, amely őt nyugdíjára érdemlenné tenné, a Főpásztor nyugdíjától megfoszthatja és az előbb említett kegydíjra utalhatja.

976. § — A Főpásztor külön engedélyével és az intézőbizottság véleményének kikérésével az egyházmegyén kívül működő egyházmegyebeli papok, ottani alkalmaztatásuk megszűnte után részesülhetnek nyugdíjban, de csak oly mértékben, hogy más forrásból élvezett nyugdíjuk a rendes egyházmegyei nyugdíj összegéig kiegészüljön, föltéve, hogy a 973. §-ban előirt kötelezettségüknek eleget tettek.

977. § — A nyugdíj összegét évről-évre az intézőbizottság állapítja meg; esedékes havonként előlegesen.

978. § — Huzamos és drága gyógykezelést követelő betegség vagy operáció esetén, ha az egyházmegyei segélyalapok kellő fedezetet nem nyújtanának, az egyesület *segélyt is folyósíthat*. A segélykérést a Főpásztor küldi le az intézőbizottságnak határozathozatal végett. A határozatot a Főpásztor erősíti meg.

979. § — *Akik más egyházmegyébe távoznak*, az általuk befizetett nyugdíjjárulék visszatérítésére igényt nem tarthatnak.

980. § — A nyugdíjilletményre *előleg* csak az intézőbizottság felhatalmazása alapján adható.

981. § — Az egyesületet két szerv irányítja: az intézőbizottság és a közgyűlés.

982. § — *Az intézőbizottság tagjai*: 1. a Főpásztor megbizottja, aki egyuttal a bizottságnak elnöke is és a Főpásztor akadályoztatása esetén a közgyűlésen elnököl; 2. a Székeskáptalannak egy kiküldött tagja; 3. az alapítványi pénztár kezelője vagy annak helyettese; 4. a püspöki székváros kerületének esperese; 5. a vidéki espereseknek egy képviselője; 6. a plébánosoknak egy képviselője; 7. a nem lelkészkedő papoknak egy képviselője; 8. a püspöki székhelyen működő káplánok közül a rangidősebb, aki egyuttal a bizottság jegyzője is.

Az 5—7. alattiakat saját csoportbelijeik választják a 987. §-ban előirt módon.

983. § — *Az intézőbizottság hatásköre* a következő:

- a) képviseli az egyesületet;
- b) az alapítványi pénztárnál elhelyezi az egyesület pénzeit és kezeli ingatlanait;
- c) vezeti és ellenőrzi a befizetések jegyzékét, kimutatását;

d) azoknak, akiket a Főpásztor nyugdíjazott, kiszolgáltatja a nyugdíjakat és a pénzértéknek esetleges eltolódása esetén tartozik sürgősen intézkedni, hogy a nyugdíjasok szükségét ne szenvedjenek, vagy megfordítva: a nyugdíjalap ne károsodjék. Keresi a megoldást a nyugdíjasok otthona ügyében, hogy a reászoruló nyugdíjasok esetleg természetben kaphassanak lakást és ellátást megállapított díjazásért;

e) előkészíti a közgyűlést;

f) elkészíti a közgyűlés elé terjesztendő költségvetést és zárószámadást;

g) javaslatot tesz a papság nyugdíjhozzájárulásának mértékéről és ha a változott viszonyok megkívánják, a Főpásztortól új, általános jövedelem-bevallás elrendelését kérheti.

984. § — Az intézőbizottságnak és az egész egyesületnek a *végrehajtó szervei*: az intézőbizottság elnöke, az intézőbizottság kebeléből választott pénztáros és számvevő.

985. § — Az intézőbizottság legalább *negyedévenként tart rendes gyűlést*, amelyről szabályszerű jegyzőkönyvet vesznek fel. Az elnök szükség szerint többször is egybehívhatja a bizottság tagjait. Jegyzőkönyveit a *Főpásztorhoz terjeszti jóváhagyás végett*. A bizottságban történt halálozás esetén, ha a tagság valamely állással járt, az illető állásra kinevezett utód, választás alá kerülő helyeknél a második legtöbb szavazatot nyert lesz a bizottság tagja.

986. § — A *közgyűlést évenként az intézőbizottság hívja egybe a Főpásztor jóváhagyásával*.

987. § — A *közgyűlés szavazati joggal bíró tagjai*: 1. a Székeskáptalannak két kiküldötte; 2. az összes esperesek; 3. minden esperesi kerületből egy választott tag; 4. két kiküldött, akiket a teológiai tanárok, a papnevelő és más nevelőintézetek előljárói, továbbá az alapítványi pénztár paptisztviselői, a tanárok és egyéb alkalmazásban levő papok közösen választanak; 5. a segédlelkészek két választott megbizottja.

A megbizottak *választása úgy történik*, hogy minden szavazásra jogosult szavazatát zárt borítékban a Főhatóság útján az intézőbizottság elnökéhez küldi. A szavazatokat megállapított időben az elnök két más bizottsági tag jelenlétében felbontja, az eredményt jegyzőkönyvbe foglalja és az érdekeltekkel közli. Halálozás vagy tartós akadályoztatás esetén a második legtöbb szavazatot nyert tag lesz a megbizott. Mindenki a záját osztályához tartozó képviselőre szavaz.

988. § — A közgyűlésre nyert megbizatus három évre szól. Ez idő lejártával új választást kell tartani.

989. § — A közgyűlésen minden egyesületi tag jelen lehet és felszólalhat, de szavazati joggal csak a 987. §-ban felsoroltak bírnak.

990. § — A közgyűlésen egyszerű szavazattöbbséggel határoz-

nak. Szavazategyenlőség esetén az elnököt illeti meg a döntés joga.

991. § — *A közgyűlés hatáskörébe tartozik:*

- a) az intézőbizottság jelentéséről határozni;
- b) az elmúlt év számadásait felülbírálni és a jövő évi költségvetést az intézőbizottság előkészítése alapján megállapítani;
- c) a papság hozzájárulását megállapítani;
- d) a nyugdíjegyeselet tagjai közül háromtagu számvizsgáló bizottságot kiküldeni. E bizottság jelentése alapján adja meg a közgyűlés a felmentvényt;
- e) az egyesület ingó és ingatlan vagyonának leltárát felülbírálni, ellenőrizni;
- f) az alapszabályok megváltoztatására javaslatot tenni.

992. § — A közgyűlés határozatai csak a *Főpásztor jóváhagyásával* emelkednek jogerőre.

993. § — A közgyűlésre minden egyesületi tagot alkalmas módon meg kell hívni. A közgyűlés tekintet nélkül a megjelentek számára, határozatképes, ha az intézőbizottság a gyűlés napja előtt 15 nappal elküldte a meghívásokat és jelezte a gyűlés idejét és tárgysorozatát.

994. § — A közgyűlés lefolyásáról az elnöktől esetenként felkért jegyző *jegyzőkönyvet* vesz föl és azt az elnök a gyűlés után 15 napon belül az esetleg beérkezett felebbezésekkel együtt két példányban a *Főpásztorhoz terjeszti*. A *felebbezéseket* a közgyűlés után 8 napon belül kell az *intézőbizottság elnökéhez beadni*.

995. § — A nyugdíjegyeselet *tökéit* az egyházmegyei alapítványi pénztár kezeli.

996. § — Az egyházmegyei alapítványi pénztár a *nyugdíjalap pénzeinek* a kezeléséről évenként április 30-ig az intézőbizottságnak számadást ad.

997. § — *Az egyesület jövedelmei:*

a) *állandó jövedelmek:* a nyugdíjalap kamatai és ingatlanainak jövedelme, valamint a papoknak a közgyűlés által megállapított évi hozzájárulása;

b) *alkalmi jövedelmek:*

1. önkéntes *adományok*.

2. Minden pap tartozik *végrendeletében* a nyugdíjegyeselet részére legalább kétszer annyit hagyományozni, mint amennyi az ő évi hozzájárulása. Ez az összeg a végrendelet nélkül elhunyt papok hagyatékából hivatalból levonandó. De ezt a kötelezettségét mindenki még életében megválthatja (v. ö. 1000. §).

3. Esetleges hagyatékok, adományok, életbiztosítások, gyűjtések és bármely természetű jövedelmek, amelyeket a nyugdíjalap javára szántak.

4. Kanonok, javadalmas apát és javadalmas prépost beiktatása alkalmával 5000 Leit fizet a papi nyugdíjalapba;

5. a prelátus kinevezésekor 2000 Leit;

6. a címzetes apát, címzetes prépost és tb. kanonok kinevezésekor 1000 Leit fizet a papi nyugdíjpénztárba;

7. egyéb javadalmi kinevezéseknél és kitüntetések adományozásánál 500 Lei fizetendő a nyugdíjpénztár javára.

c) Ha a következő § szerint létesült *temetkezési segélyből* valami fennmarad, az az egyházmegyei nyugdíjgyesület pénztárába folyik.

998. § — Minden elhunyt egyházmegyei papot 1939 április 1. után az egyházmegye temet el. Ezért

a) a szatmári és nagyváradai egyházmegyék összes működő és nyugdíjas papjai kötelesek minden, saját egyházmegyéjükbe tartozó pap elhunytá alkalmával *esetenként a következő összeggel* hozzájárulni a temetés költségeihez: a segédlelkész befizet az alapítványi pénztárba 100 Leit, az 50 évnél fiatalabb többi papok 200 Leit, az 50 évnél idősebbek 300 Leit, a valóságos kanonokok korra való tekintet nélkül 600 Leit, a Főpásztor 1000 Leit. Az alapítványi pénztárak pénztárosai az esedékes összegeket akár az alapítványi pénztárból, akár más forrásból esedékes járandóságból levonhatják.

b) Az alapítványi pénztár az egyházmegyei papok névsorából megállapíthatja, hogy esetenként milyen összeg fog rendelkezésre állni; ezt az összeget, akár *előlegképen* is, haladéktalanul rendelkezésre bocsátja annak, aki az elhalálozott ügyeit hivatalosan intézi és pedig az érdekelt esperes útján.

c) *Ebből az összegből kifizetendő:* 1. a temetési költség; 2. gondoskodás történik 50 szentmisének legalább egy hónapon belül való elmondásáról; 3. szentmise-alapítványt kell tenni az elhunyt működési helyén, illetve templomában; 4. végül sirkövet kell állítani.

Az alapítványi pénztárnak, illetve az érdekelt espereseknek kötelességük gondoskodni, hogy a temetési ügyekben eljárók a felvett segélyösszegekről okmányok alapján, az ő útjukon, a Főhatóságnak számadást adjanak.

d) Az esetleges *maradvány* az előbbi § c) pontja szerint használandó fel.

e) A temetkezési segély *nem az elhunyt tulajdona*, tehát végrendeletnek és hagyatéki eljárásnak tárgya nem lehet.

10. A papok végrendelete és hagyatéka

999. § — A pap minden órában legyen készen arra, hogy az Úr számadásra szólítja. Lelke a kegyelem állapotában várja az utolsó percet, de földi dolgai is mindenkor legyenek olyan ren-

dezetek, hogy bármikor is szólítja el őt az Ur, *anyagi ügyei körül se legyen semmi hiány vagy rendetlenség.*

a) *Minden pap készítse el végrendeletét* és azt időnkint ujítsa meg. Legyen rá gondja, hogy végrendelete az állam törvényeinek megfelelő és érvényes legyen. Ezt lehetőleg az egyházmegyei alapítványi pénztárban helyezze el (v. ö. 1301. és 1513. kán; 55—56. §).

A végrendelet törvényes alakiságát lásd a 35. számú függelékben.

b) A végrendelet legyen a pap *utolsó tanítása*, amellyel munkás életének példáját és tanítását maradandóan hívei elé állítja. Magáneredetű vagyonáról szabadon végrendelkezhetik, javadalomból származó vagyonát azonban köteles *egyházi célokra hagyni* (1473. kán.). Illő, hogy lelki üdvéért *szentmise-alapítványt* tegyen. *Alkalmazottairól* méltányosan gondoskodják, azonban őket általános örökösivé ne tegye.

c) Az esperes hivatalvizsgálat alkalmával győződjenek meg, hogy van-e és hol a kerülethez tartozó papoknak érvényes végrendelete; főképen beteg paptársai meglátogatása alkalmával gondoskodják erről (86. és 110—114. §).

1000. § — Minden elhalt egyházmegyei pap hagyatékából az egyházmegye részére biztosítandók a következők:

a) *Levonandó* a papi nyugdíjalap, a papnevelőintézet és az egyházmegyei alap részére külön-külön az egész hagyaték 5⁰/₀-a, tehát összesen 15⁰/₀-a.

b) A rendes papi szertartási ruhák és szerelvények, bárminő forrásból is származtak, az egyházra szállanak, és pedig: javadalmas után az illető javadalmas templomára; más pap után az egyházmegyére; végrendeletileg azonban *más egyházi célra is* hagyományozhatók.

c) A *breviáriumok* a papnevelőintézetnek adandók át.

1001. § — Az elhunyt javadalmas *ingó felszerelését*, ha arról a végrendelet nem intézkedik, az utódnak jogában áll becsértékben átvenni. A segédlelkészi állomással bíró javadalmas ingóságai közül elsősorban a káplánlakás berendezése egészítendő ki.

1002. § — A hagyatéki eljárásnál az egyházmegyét *egyházmegyei biztos* képviseli. Kerületbeli elhunyt papnál az egyházmegyei biztos rendszerint a *kerületi esperes*, illetve az esperes halála esetén a kerületi jegyző. Ha az elhunyt más paptársat jelölt meg végrendeleti végrehajtónak, a Főpásztor ezt egyházmegyei biztosnak is kinevezheti; könnyebbség kedvéért esetleg a hagyatékra illetékes járásbirósági székhely plébánosát vagy más ott lakó papot nevezhet ki.

Az egyházmegyei biztos e megbizásáról *hivatalos iratot* kap a Főhatóságtól és azt bemutatja az illetékes bíróságnál.

1003. § — Az egyházmegyei biztos mindenekelőtt *keresse elő*

a végrendeletet és az illetékes járásbiróságnál haladéktalanul gondoskodják annak *kihirdetéséről* és egyuttal adasson arról hivatalos másolatot a Főhatóság részére is. Ha a végrendeletet az eljáró hatósági személy már magához vette, avagy ha a végrendelet közjegyzőnél van őrizetben, sűrgeesse a végrendelet kihirdetését és gondoskodják arról, hogy az egyházmegyei Főhatóság annak hiteles másolatát megkapja.

Ha a végrendelet az alapítványi pénztárban van őrizetben, akkor a haláleset tudomásulvétele után a Főhatóság gondoskodik róla, hogy azt az illetékes bíróság kézhez vegye és hogy annak hiteles másolatát az egyházmegyei biztos megkapja.

Az egyházmegyei Főhatóság a végrendelet hiteles másolatának vétele után határozatot hoz és a biztosnak megadja utasítását.

Az egyházmegyei biztos gondoskodják arról is, hogy a hagyatéka a bélyegtörvény megfelelő szakaszának rendelkezése szerint öt hónap alatt *a pénzügyigazgatósághoz bejelentessék*. Ennek elmulasztása ugyanis birsággal jár.

1004. § — Ha a hagyatéki eljárást a bíróság hivatalból nem indítja meg, vagy annak megindítását más örökös nem kéri, akkor az egyházmegyei biztos *kérelmezze az eljárás megindítását*, mint a köteles részre jogosított egyházmegyei Főhatóság megbízottja.

1005. § — Az egyházmegyei biztos gondoskodják, hogy a haláleset felvételére hivatott hivatalos személy *a hagyatéka előzetes biztosítását fogantossítsa*, vagyis az örökhagyó elhalálása helyén egy megbízható személy kezénél és felügyelete alatt hagyja a hagyatéki vagyont. Legcélszerűbb e megbízást a helybeli segédlelkészre, illetve az ideiglenes lelkészre ruházni.

1006. § — Mielőtt azonban az előleges biztosítást fogantossítsanak, az egyházmegyei biztos az eljáró hivatalos személy tudtával és meg nem tagadható beleegyezésével végrehajtja a következő intézkedéseket:

a) *a plébánia-hivatal vagyont* az örökhagyó magánvagyontól *elválasztja*; az előbbit kellő biztosítás mellett az ideiglenes lelkésznek és esetleg az egyházközséget képviselő gondnoknak átadja;

b) az örökhagyó *breviáriumát* az egyházmegyei biztos magához veszi és beküldi az egyházmegyei Főhatósághoz a papnevelő intézet számára.

1007. § — *A leltározásnál* az egyházmegyei biztos mindvégig legyen jelen. Hasznos, ha jelen van azon az ideiglenes lelkész és az egyházközség gondnoka is. *Különös gondot fordítsanak arra*, hogy a *plébánia-hivatal* körébe tartozó *vagyontárgy* vagy követelés elnézésből *ne vétessék fel* hagyatéki vagyonként. Ügyeljenek arra, hogy a leltárban a hagyatéka terhül felvétessék:

a) *az örökhagyó temetési költsége*, a hagyatéka rendezésének

költsége, a cselédség bére, orvosok tiszteletdíja, gyógyszerértári számla és az elhunyt után fennmaradt egyéb adóságok;

b) az *egyházmegyei köteles címekre* megállapított összegek, ha azokról az örökagyó a végrendeletben nem intézkedett. Ha intézkedett, az egyházmegyei biztos szerezzen meggyőződést arról, hogy a hagyományozott összeg megfelel-e legalább az 1000. §-ban megállapított 15°/o-nak; ha nem felel meg, vagy az elhunyt a végrendeletben nem intézkedett, a hagyatéki biztos e köteles címeket az eljáró bíróságnál bejelenti és kéri ezeknek levonását a hagyatékából. Nem határozott összegre jelent be igényt, hanem a leltározás alkalmával megállapított hagyaték 15°/o-ára;

c) a rögtön felismert vagy a leltározás alkalmával mutatkozó és a plébánia-hivatal körébe tartozó *károk és hiányok*, amelyek az elhunyt hibájából származtak (945. §, c);

d) az elhalálozott paptárstól el nem mondott, illetve elmondottakul nem tekinthető kötelező *szentmisék stipendiuma*, amelyet egyenesen a Főhatósághoz kell beküldeni elvégeztetés céljából (947. §).

e) Amint az egyházmegyei biztos tájékozódást szerzett arról, hogy köteles címeken vagy külön hagyomány címén mi fog az Egyházra szállani, azonnal tegyen jelentést a Főhatóságnak, hogy az, amennyiben szükségesnek látja, a Kultusztörvény rendelkezése szerint (12. cikk) a hagyományozás *államhatósági jóváhagyása végett* a szükséges intézkedéseket megtehesse.

1008. § — A *hagyatéki tárgyaláson* az egyházmegyei biztos jelenjék meg és hasson oda, hogy *a végrendelet* az elhunyt pap után *örökösödési alap gyanánt elfogadtassék*, ha azt az egyházmegyei Főhatóság elfogadhatónak és végrehajthatónak jelentette ki.

1009. § — Ha az egyházmegyei Főhatóság az elhunyt pap *végrendeletét nem találná elfogadhatónak*, ez esetben az egyházmegyei biztos meg fogja kapni a Főhatóságtól a további teendőkre vonatkozó utasítást és ennek értelmében fog eljárni.

1010. § — Ha a Főhatóság az elhalt pap *végrendeletét* elfogadta, de *valamely érdekelt fél* a hagyatéki tárgyaláson az örökösödés alapjául azt el nem fogadná, az egyházmegyei biztos ragaszkodjék a végrendelethez és kérje annak érvényesítését, a tárgyalás lefolyásáról pedig minden esetben tegyen jelentést a Főhatósághoz.

1011. § — Az egyházmegyei biztosnak legyen különös gondja arra, hogy *a plébánia-hivatalhoz tartozó készpénz és egyéb értékek* hiány nélkül meglegyenek. Ha ezeknek hiánytalan biztosítása és a hagyatéki leltárból való kihagyása valamelyik érdekelt fél ellenzése miatt akadályba ütköznék, akkor erről jelentést tesz a Főhatóságnak és arra törekedjék, hogy ezek a hiányok hagyatéki teherként felvétessenek. Ha a felfedezett hiány jelentékeny lenne, azt állapítsa meg pontosan és részletesen; azonnal tegyen arról

tüzetes jelentést a Főhatósághoz, hogy ez a hiányzó hivatalos pénz behajtása céljából a biztosítási és peres eljárást folyamatba tehesse.

1012. § — Midőn valamelyik paptárs *végrendelet hátrahagyása nélkül hal el*, az egyházmegyei biztos teljesíti a haláleset bejelentését, a hagyatékok előleges biztosítását, a templom, plébánia, iskola és kegyes alapítványok vagyonának elkülönítése és biztosítása körül járjon el, a megállapított hiányokat jelentse be.

Ezeken kívül különös gondja lesz a következőkre:

a) hogy *a köteles hagyományok*, mint hagyatéki teher a hagyatéki leltárba felvéttessenek;

b) ha a hagyatéki bíróság a hagyatéki tárgyalás elrendelése alkalmával hirdetményt bocsát ki, amelyben az örökhatározó hitelezőit felhívja, hogy követeléseiket a kitűzött záros határidő alatt jelentse be a megjelölt helyen, az egyházmegyei biztos is, a kitűzött záros határidőn belül, illetve legkésőbb a hagyatéki tárgyaláson, *jelentse be az Egyháznak* a leltározásig még ki nem derített és így a leltárba fel nem vett követeléseit; ha a rendelkezésre álló idő a követelések pontos kikutatására és bejelentésére nem volna elégséges, gondoskodják arról, hogy *haladékat kapjon*;

c) az egyházmegyei biztos *jelenjék meg* a kitűzött tárgyaláson és hasson oda, hogy a hagyatéki vagyon a legelőnyösebb módon értékesíttessék; továbbá legyen rajta, hogy a hagyatékból nyerjenek kielégítést elsősorban a temetés, a hagyatékok rendezésének költsége, azután az alkalmazottak fizetése, az orvosok tiszteletdíja, a gyógyszerári számla; ezek kielégítése után nyernek továbbá kielégítést egyéb tartozások és köteles címek; a tartozásoknál az egyházmegyei biztos ügyeljen arra, hogy csak a lejárt és nem vitás tartozások nyerjenek kielégítést; a le nem járt és vitás követelések biztosítottassanak a törvény értelmében.

d) *Ha* a hagyatéki tárgyaláson az tűnnék ki, hogy *a hagyatéki vagyon* az összes hagyatéki terhek és bejelentett tartozások kifizetésére *nem elegendő*, akkor az egyházmegyei biztos hasson oda, hogy a hagyatéki vagyonból elsősorban a temetési- és hagyatékok rendezési költség, az alkalmazottak bére, az orvosok tiszteletdíja és a gyógyszerári költség fizetessék ki. A többi hitelezők között igyekezzenek békés egyezséget létrehozni, hogy a papi hagyatékok lehetőleg ne váljanak perek vagy épen csődeljárás tárgyává.

1013. § — A ma érvényben levő magánjogi szabályok szerint a végrendelet nélkül elhunyt *javadalmas pap* (a püspök, javadalmas apát vagy kanonok kivételével) tiszta hagyatékát *három egyenlő részre* kell osztani: az egyház, a rokonok és a szegények harmadára.

Olyan egyháziak hagyatéka, *akik nem élveztek egyházi javadalmat*, hanem saját vagyonukból éltek vagy magánhivatást űztek,

érvényes végrendelet hiányában egészen a rokonokra száll és ha ilyenek nincsenek, az államkincstáré lesz.

1014. § — *Az egyház harmada* három egyenlő részre osztandó: egyik azé az egyházé, amelynél az elhunyt legutoljára működött, két rész pedig az egyházmegyéé; ennek hovatartozásáról a Főpásztor intézkedik.

1015. § — *A rokonok harmada* csak a tizedik izen belül álló rokonokat illeti meg; egyébként az államkincstáré lesz.

1016. § — *A szegények harmada* az örökhagyó legutolsó működési helyének szegényeit illeti. Amennyiben ez az összeg ezer *Leinél kevesebb*, azonnal kiosztásra kerül a szegények között, leginkább szegény tanulók között, ezek imádkozzanak az örökhagyó lelki üdvéért; *ezer Leinél nagyobb* összeget az egyházmegyei alapítványi pénztárban tőke gyanánt helyeznek el, amelynek kamatait évenként az elhunyt utolsó működési helyén karácsony ünnepe körül kiosztják a szegények közt.

Ha a *rokonok* igazoltan *szegények*, az egyházmegyei Főhatóság kérelmükre a szegények harmadát is nekik juttathatja.

KORSZERŰ LELKIPÁSZTORI KÉRDÉSEK

1. A katolikus akció

1017. § — A katolikus akció a világi híveknek a Főpásztortól megszervezett, hivatalos küldetéssel felruházott, irányított és ellenőrzött részvétele az Egyház apostoli munkájában (XI. Pius: *Ubi arcano* kezdetű körlevele, 1922. dec. 23. AAS. XIV, 673. és köv.).

1018. § — A katolikus akció *három keretben működik:*

a) mint *egyházmegyei* katolikus akció, amelynek tagjai az egész egyházmegye területéről az egész egyházmegye területére szóló küldetéssel;

b) mint *espereskerületi* katolikus akció, melynek tagjai az esperesi kerületből, az esperesi kerület területére szóló küldetéssel;

c) mint *egyházközségi* katolikus akció, melynek tagjai az egyes egyházközségek híveiből, az illető egyházközség területére szóló küldetéssel működnek Isten országának terjesztésén.

1019. § — *Tagjait a Főpásztor nevezi ki, és pedig:*

a) az *egyházközségi* katolikus akció tagjait megfelelő számban a plébános terjeszti hozzá kinevezés végett. *Legcélszerűbb eljárás:* okos tapintattal úgy irányítani az egyházközségi választásokat, hogy a hívek a legbuzgóbb és az apostolkodásra legalkalmasabb egyházközségi tagokat válasszák be az *egyháztanácsba*; ezeket és a katolikus *egyesületeknek* apostoli tevékenységére legalkalmasabb tagjait ajánlja a plébános a Főpásztornak a katolikus akció szent munkájával való megbízásra is (v. ö. 355. §).

b) Az *espereskerületi* katolikus akció tagjait a legalkalmasabb és legbuzgóbb egyházközségi tagokból a kerület esperese terjeszti a Főpásztorhoz úgy, hogy minden egyházközség legalább egy taggal legyen képviselve.

c) Az *egyházmegyei* katolikus akció tagjait az egyházmegyei igazgató előterjesztésére nevezi ki a Főpásztor, és pedig: a székeskáptalan tagjai közül egyet, az esperesek közül egyet, az espereskerületi katolikus akciók tagjai közül egyet-egyet, ezt a számot a szükséghez képest kiegészítheti az egyházmegyének más, kiváló világi hívei közül.

d) Az egyházközségi és espereskerületi katolikus akció tagjai és előljárói csak *világi hívek* lehetnek. A plébános, illetve esperes a katolikus akció felett ellenőrző és irányító szerepet tölt be.

1020. § — A katolikus akció tagjainak *megbizása hat évre szól*. De ha valamely tag bármily okból alkalmatlanná válnék az apostoli segítő munkára, az illetőt a plébános, vagy esperes, illetve az egyházmegyei igazgató előterjesztésére a Főpásztor bármikor *felmentheti*.

1021. § — Ugy az egyházközségi, mint az espereskerületi, illetőleg egyházmegyei katolikus akciónak a tagjai kinevezésük után *alakuló gyűlésre* jönnek össze; az egyházközségi akció tagjai plébánosoknak, az espereskerületi tagok az esperesnek, az egyházmegyei katolikus akció tagjai pedig az egyházmegyei igazgatónak elnöklése mellett.

E gyűlésen választanak saját kebelükből: 1. *elnököt*; 2. *titkárjegyzőt*; 3. *pénztárost*; 4. a szükség szerint esetleg más tisztviselőt is. A választásról felvett *jegyzőkönyvet* megerősítés végett felterjesztik a plébános, illetőleg az esperes útján az egyházmegyei Főhatósághoz.

1022. § — A katolikus akció csak a katolikus hitélet és világnézet erősítésével, terjesztésével foglalkozhatik. *Politikai* természetű kérdések a katolikus akció hatáskörén kívül esnek.

1023. § — Az egész egyházmegye területén a katolikus akciót a Főpásztor szándékai és utasításai szerint az *egyházmegyei igazgató* vezeti és irányítja. Az igazgatót a Főpásztor az egyházmegye legalkalmasabb áldozópapjai közül tetszés szerint való időre nevezi ki. Az egyházmegyei igazgató

a) *vezeti* az egyházmegyei katolikus akció *központi irodáját*;

b) az egyházmegyei elnökkel való megbeszélés után előkészíti az *egyházmegyei katolikus akció gyűléseinek tárgysorozatát*; ezeknek a gyűléseknek ő a hivatott előadója;

c) *figyeli* az egyházközségi- és espereskerületi katolikus akciók működését; az egyházmegyei elnök és az érdekelt esperesek, illetve plébánosok meghallgatása után *megszervezi* vagy *ujjászervezi* az egyházközségi, illetve espereskerületi katolikus akciót;

d) *gondoskodik* arról, hogy az egyházmegye területén a katolikus akciónak minden szerve *állandó működésben legyen*;

e) időnkint, de legalább évenként, január hó végéig *összesítő jelentést készít* az egyházmegye összes katolikus akció-szerveinek tevékenységéről, a mutatkozó hiányokról, a felmerülő szükségletekről és a teendőkre vonatkozóan *javaslatot tesz a Főpásztornak*.

1024. § — A katolikus akció szükség szerint *gyakrabban tartson megbeszéléseket*; de legalább is az év elején — a teendők megtárgyalására és év végén — *beszámolásra, köteles ülést tartani*.

a) Az *egyházközségi* katolikus akció lehetőleg az év első negyedében előírt egyházközségi közgyűléssel kapcsolatban tartson nyilvános gyűlést is, hogy az egész egyházközség tudomást szerezzen a katolikus akció eredményeiről és célkitűzéseiről.

b) Az *espereskerületi* katolikus akció tagjai lehetőleg az espereskerületi papi ülések alkalmával (v. ö. 93. és köv. §) tartsák megbeszéléseiket.

c) Az *egyházmegyei* katolikus akció az egyházmegyei elnök és igazgató belátása szerint tartsa megbeszéléseit, amelyeken az összes katolikus akció-szervek közös szükségleteit és egységes célkitűzéseit megbeszélik és minden katolikus tevékenységnek az egész egyházmegye területén egyöntetű irányítást adnak.

1025. § — A gyűléseket az Egyházközségi Alapszabályokban leírt módon (lásd 6. számú függelékben) célszerű tartani:

a) A gyűlés összehívása legalább 48 órával előbb történjék.

b) A gyűlés tárgya az egyháztanács szorosán vett ügykörén kívül eső, de a lelkipásztori munka kisegítését és előmozdítását célzó minden időszerű kérdés, tervezés, megvalósítás, munkakiosztás — és az elért eredményekről való beszámolás lehet; esetleg az egyházmegyei igazgató is tűzhet ki napirendre egyes kérdéseket.

c) A katolikus akció határozatait — azok természete szerint — a plébános, az esperes, illetve az egyházmegyei Főhatóság hozzájárulása emeli érvényre.

d) Az egyházközségi- és esperesi katolikus akció a fontosabb ülésekről felvett jegyzőkönyvet tudomásvétel vagy jóváhagyás végett két példányban az egyházmegyei igazgatóhoz terjeszti.

1026. § — Minden plébános évenként január 15.-ig az esperes utján részletes beszámolót küld a helyi katolikus akciónak multévi működéséről az egyházmegyei igazgatóhoz (v. ö. 162. §); ugyanígy az esperesek az espereskerületi katolikus akció működéséről. Az egyházmegyei igazgató pedig az 1023. § szerint összeítő jelentést küld az egész egyházmegyében folyt működésről a Főpásztornak és e jelentés alapján tőle kap utasítást a további teendőkre vonatkozólag.

1027. § — A katolikus akció három irányban működik: hitbuzgalmi téren a „Credo-Bizottság“, művelődési téren a „Kulturális Bizottság“ és jótékonyági-szociális téren a „Karitatív Bizottság“.

a) A „Credo-Bizottság“ közreműködik az istentiszteletek rendjének, a szent helyek fényének emelésén és az egyházközség lelki életének előmozdításán. Buzgólkodik a papi hivatások ébresztése és felkarolása terén (296. §). Kerületi- vagy utcamegebizottjai által serkenti a híveket arra, hogy rendszeresen vegyenek részt az istentiszteleteken és járuljanak a szentségekhez. Nyilvántartásba veszi és jelenti a plébániának a beteget, vagy a

lelkiéleti szemszögből fokozottabb lelkipásztori beavatkozásra szoruló eseteket (készülő vegyes házasság, kezdődő hithagyás, hitközönyösség, vagy szektára való hajlam stb.). Terjeszti a katolikus világnézet erősítésére szolgáló könyveket, füzeteket, stb. (v. ö. 1046. §).

b) A „*Kulturális Bizottság*“ művelődési téren kezébe veszi a katolikus *ünnepélyek* és szórakozások rendezését.

Apostolkodik a *katolikus sajtóért*: odaadással fájrad azon, hogy minden katolikus család katolikus szellemű *ujságot* járasson, jó könyveket olvasson és tartózkodjék olyan szindarabok, illetve mozidarabok látogatásától, amelyek a katolikus hit és erkölcs törvényeivel számot nem vetnek (v. ö. 136. §).

Évente statisztikát állít össze arról, hogy a katolikus családok: 1. milyen szellemű *ujságot* olvasnak, 2. milyen szellemű könyvekkel táplálkoznak, 3. milyen szellemű mozidarabokat, illetve szindarabokat látogatnak, 4. milyen eredményt értek el a megbizottak a katolikus *ujságterjesztés* és *könyvterjesztés* terén és azt az egyházmegyei igazgatóhoz juttatja.

Szal. Sz. Ferenc ünnepét követő vasárnapon *sajtóvasárnapot* rendez: gyűjt az egyházmegyei katolikus sajtó-alapra és műsoros délutánt rendez a katolikus sajtó javára (v. ö. 915. §).

c) A „*Karitatív Bizottság*“ nyilvántartja az egyházközség *szegényeit* és a segítség módját illetőleg előterjesztést tesz a plébánosnak. Rendezi a téli ruha- és tűzifasegély mozgalmát.

A *munkanélkülieket* igyekszik munkához juttatni. A munkaadók és alkalmazottak között a keresztény méltányosság, a béke és szeretet alapján igyekszik a *szociális igazságot* és testvériséget kifejleszteni. Törekszik odahatni, hogy a munkaadók alkalmazottaiknak a *lelki életi* kötelességeiknek teljesítésére is módot adjanak (v. ö. 1524. kán.).

A művelődési szakosztállyal karöltve a katolikus világnézetet társadalomtudományi előadásokban szemlélteti és a társadalmi kérdés *helyes keresztény felfogására*, értékes és helyes gazdasági ismeretekre tanít. Igyekszik meghonosítani a keresztény szövetkezeti rendszert (v. ö. 356. §).

1028. § — A katolikus akció *védőszentjei*: Szent Pál apostol és Assisi Szent Ferenc, akiknek életét a művelődési szakosztály ünnepi előadásokban ismertesse. *Főünnepi*: Pünkösöd és Krisztus Király vasárnapja. Ezekben a katolikus akció tagjai testületileg járuljanak a *szentáldozáshoz* és műsoros ünnepély keretében igyekezzenek erősíteni a katolikus öntudatot.

1029. § — Az egyházközségi katolikus akció törekedjék magának *székházat* szerezni, illetve építeni, amelyben üléseit és ünnepélyeit tarthassa és a működése körébe tartozó tevékenységét folytathassa.

Ahol külön székház nem áll rendelkezésre, az egyháztanács ülésterme szolgáljon a katolikus akció céljaira is.

1030. § — A katolikus akció *anyagi költségeinek* biztosítására az *egyházmegyei* katolikus akciónak joga van az egyes plébániák templompénztárából az egyházmegyei Főhatóság által jóváhagyott összeget igénybe venni. A plébánosok a kirótt összeget más, egyházmegyei célokra gyűjtött összegekkel együtt terjesztik be az egyházmegyei irodába.

Ezenkívül a Krisztus Király ünnepén begyűlt perselypénz fele és az egyházközség által rendezett műsoros előadások tiszta jövedelmének 10⁰/₀-a az *egyházmegyei* katolikus akció javára terjesztendő be az egyházmegyei irodába.

Tagsági díjat vagy adószerü hozzájárulást a hívek a katolikus akció címén nem fizetnek.

2. A szórványok lelki gondozása

1031. § — A lelkipásztor *azoknak a híveknek a lelkéért is felelős*, akik katolikus templom és egyházközségi szervezet nélkül, szétszórtan élnek.

A szórványok *a mi missziós területünk*. A szórványban élő katolikus híveket is *rendszeres lelki gondozásban kell részesíteni*. Semmi szín alatt sem szabad őket magukra hagyni és engedni, hogy a környező másvallásuk közé vagy a szekták hívei közé beolvadjanak.

1032. § — Minden plébános 1939. év végéig köteles az egyházmegyei Schematizmus szerint plébániájához tartozó községeket *sorra meglátogatni* és a buzgóbb hívek jelentéséből, valamint a községházán levő nyilvántartásból megállapítani, hogy kik ott az ő hívei. E hívek adatait, községek szerint csoportosítva, vezessék be a *Liber de Statu Animarum*-ba, megjegyezve azt is, hogy hány kilométerre van az illető község az anyaegyháztól és hogyan közelíthető meg legkönnyebben.

1033. § — E látogatás alkalmával a hívek adatainak összegyűjtésével kapcsolatban terjesszék ki figyelmüket arra is, hogy *mit kellene és lehetne tenniük* az egyes szórványok behatóbb lelki gondozására. E megfigyeléseik alapján fogják elkészíteni 1940. január 1.-re és majd azután háromévenként a 142. §-ban előírt *munkatervet*; egyben adják elő szórványaik gondozására vonatkozó jó gondolataikat, terveiket és esetleges kívánságaikat a Főpásztornak.

1034. § — A plébános lehetőleg *évenként látogassa meg* a szórványokban élő katolikusokat, hadd érezzék, hogy nekik is van lelkipásztoruk. E látogatás alkalmával *érdeklődjék* minden

katolikus család lelki ellátottságáról: imakönyveiről, olvasmányairól, különösen ujságjaikról. *Erősítse őket katolikus hitükben, öntudatukban és vértesse fel őket a környező veszélyekkel (nem-katolikus istentisztelet vagy lap, szekták, rábeszélés . . .) szemben. Buzdítsa őket, hogy vasárnapokon és ünnepeken, amikor lehet, látogassák az anyaegyház templomát és járuljanak a szentségekhez; ha nem tudnak az anyaegyházban vagy a legközelebbi templomos fiókegyházban szentmisét hallgatni, töltsék el a szentmise idejét imádsággal, szent énekekkel, elmélkedéssel és lelki-olvasmánnyal úgy, mintha templomban volnának, de ne látogassák a másvallásúak istentiszteletét.*

1035. § — Lássá el a plébános szórványban levő híveit *jó könyvekkel* (Ujszövetségi Szentírás, egy szép Jézus Élete, Goffine, Szentek Élete és más jó lelki könyvek), megfelelő imakönyvekkel, hitbuzgalmi lapokkal és katolikus ujsággal, hogy állandó lelki érintkezésben maradjanak a katolikus szellemmel.

1036. § — A szórványban élő gyermekek *hitoktatását* a viszonyokhoz mérten biztosítja: vagy a szülők által, vagy valamely iskolázott és apostoli lelkületű felnőtt hívő által (v. ö. 760. §). Lássá el a gyermekeket megfelelő hittankönyvekkel és látogatása alkalmával győződjék meg a gyermekek hittani tudásáról és tájékozottságáról a lelki élet terén. Különösen arra legyen gondja, hogy az első szentgyónásra, szentáldozásra és bérnálásra jól elkészüljenek.

1037. § — Nézzon utána, hogy nem folyik-e *elkeresztelés*; törvénytelenül elkeresztelt híveit minden buzgóságával szerezze vissza és törekedjék e visszaélést a jövőben jogi, de főképen lelki eszközökkel megakadályozni (v. ö. 169. §).

1038. § — Buzdítsa és segítse elő a plébános a szórványban élő híveket, hogy *telepedjenek át* olyan községekbe, ahol katolikus plébánia van.

3. Küzdelem a szekták ellen

1039. § — *Válságos időkben* részint a gonoszlélek mesterkedése, részint az emberi lelkek elkeseredése következtében, részint titkos pénzforrásokból nyerhető anyagi előnyökért vagy más előnyökért, részint a hit igazságaiban való bűnös vagy sajnálatos járatlanság következtében *szokták felütni fejüket* a szekták.

1040. § — Ha a plébános valamely szekta első mozgolódásáról tudomást szerez, *kutassa ki e mozgalom okait* és igyekezzék azokat megszüntetni.

Ha a szekta keletkezésének oka *szellemi*, szellemi téren küzdjön ellene: rendszeresebb lelkipásztori látogatásokkal, hitbuzgalmi

iratokkal, nyilvános hitelemzéssel, házi ájtatosságok terjesztésével, stb. (v. ö. 1032—1038. §).

Ha a szekta keletkezésének oka *anyagi*, igyekezzék a hithagyás veszélyébe sodortakat — szükség esetén a polgári hatóságokkal is karöltve — jobb anyagi helyzetbe hozni, hogy a kísértéseknek ellenálljanak (v. ö. 1027. §).

De *karhatalmat* soha se vegyen igénybe ellenük, hanem a tanítás, imádság és más lelki eszköz segítségével igyekezzék az ingadozókat megerősíteni hitökben.

1041. § — A *hitoktatásban* és a *szószéken* alapos tanítást adjon azokról az igazságokról, amelyeket a szekták támadnak, vagy azokról a tévedésekről, amelyeken a szekták alapulnak.

E szentbeszéd és hitoktatás sohase legyen vitatkozó és szenvedélyes, hanem *pozitív* és nyugodtsága mellett is lelkes.

1042. § — Terjesszen a plébános a nép között a szektákról szóló katolikus *felvilágosító röpiratokat*, hogy így híveit a szektárius veszedelem ellen felvértezze és alkalmassá tegye őket a szekták alaptételének megcáfolására. Viszont éber szemmel figyelje, hogy vajjon hívei között (a katonazágnál) nem terjesztik-e a szekták írásait és nem folyik-e lélekmérgezés.

1043. § — A szektákból *visszatérőket* nagy szeretettel fogadja és ugyanazzal az eljárással készítse elő visszatérésüket, mint a visszatérő hithagyottakat (1048. §).

4. Küzdelem a hithagyás veszedelme ellen:

1044. § — A hithagyás kétféle: 1. *Külső*: ha valaki katolikus hitét államilag előírt alakosságok mellett (Kultusztörvény 44. és köv. cikk) nem-katolikus vallással vagy felekezettel cseréli fel; 2. *belső*: ha katolikus ember hitétől távol vagy épen hitellenesen él anélkül, hogy külső eljárással vallást változtatna.

A plébános hithagyott híveiről pontos nyilvántartást vezet (241. §); sokat imádkozik értük és mindent elkövet, hogy visszavezesse őket Krisztus szent Egyházába (v. ö. 145. §).

1045. § — A hithagyás *okai* rendszerint a következők: 1. hiányos lelkiéleti nevelés otthon és az iskolában; 2. vegyes házasság; 3. világnézeti elneveltség (kommunizmus, szociáldemokrácia, szabadkőművesség, vérvallás); 4. a lelkipásztorok nemtörődősége, főképen a leányegyházak és a szórványok elhanyagolása; 5. a közerkölcsiség leromlása; 6. anyagi érdekek.

1046. § — A *buzgó lelkipásztor*, főképen ma, amikor híveinek hite az említett okokból olyan nagy veszélyben forog, különösen *három irányban* törekedjék a hithagyás veszélyét megelőzni és az eltévedtek *visszatérésén* fáradozni:

a) *a buzgóbb lelki élet eszközeivel*: A plébánosok honosítsák

meg újból a családban a *közös családi imádkozást* és a szentidőknek közös megszentelését. Szoktassák a családokat közös *lelkiolvasásra*; buzdítsák őket arra, hogy esténként vagy legalább is szombaton, illetőleg az ünnepek előestéjén az egész család közösen olvassa el a másnapi szent evangéliumot és annak magyarázatát (Goffine), vagy az Újszövetségi Szentírásnak más részét, vagy Jézus Életét, a Szentek Életét, valamely lelkiéleti folyóiratot. Vezessék be a család emlékezetesebb napjain (névnapok, születésnapok, állásban való előléptetések, házaság és halálozás évfordulója) a „*családi szentáldozást*“. Dolgoztassák a hitbuzgalmi egyesületeket minden rendű és rangu hívő-osztályban (Kis Apostol, Mária kongregáció, Credo-egyesület, Rózsafüzértársulat). Részesítsék a felnőtteket minden vasárnap és ünnepen rendszeres *hitoktatásban* („felnöttek oktatása“, v. ö. 743. §). Az iskolában minden héten az utolsó hittanóra egy részét fordítsák az öntudatosabb lelkiéletre való oktatással (erénygyakorlat, lelki napirend, önmegtagadás, az Oltáriszentség fokozottabb tisztelete stb.). A hit és kegyelmi élet erősítése a legjobb orvosság az Egyháztól való elpártolás ellen.

b) *Szellemi uton*: Rendezzenek katolikus világnézetet tanító, terjesztő és erősítő előadásokat. A katolikus hitnek sürgősebb védelmére szoruló igazságairól mondjanak szentbeszédeket és terjesszenek röpiratokat. Szervezzenek a katolikus akció keretében katolikus népkönyvtárat.

A katolikus akció alkalmas tagjait tanítsák meg a hitvédelem és apostolkodás modern, népszerű módjaira („Hitvédő és terjesztő Iskola“).

c) *Társadalmi uton*: A katolikus akció igénybevételével szervezzék meg a keresztény szellemű gazdálkodást és kereskedelmet; gondoskodjanak munkaalkalomról (v. ö. 1027. §).

1047. § — A hitőkben veszélyeztetett *családokat* magánlátogatásokkal törekedjenek hitőkben megerősíteni; a *szórványokban* levő híveket pedig különleges lelkigondozással visszatartani a hithagyástól, vagy visszahozni a hithagyás kárhozatából (v. ö. 1027. és köv. §).

1048. § — A *visszatérésre* jelentkező hithagyókat fogadja a lelkipásztor nagy szeretettel, de egyben szigorú vizsgálatnak is vesse alá őket, hogy szándékuk tisztaságáról és igaz bűnbánatukról meggyőződjenek.

a) Ha joggal kételkedik a visszatérő tiszta szándékában, vesse alá alaposabb *vizsgálatnak és hitoktatásnak*, úgy mint a megtérőket kell (v. ö. 342. §).

b) A hithagyottak rendszerint rosszhiszeműleg, tudatosan pártoltak el az Egyháztól (*formális* eretnekek és szakadárok), azért visszavételüknél a 2314. kánon szerint kell eljárni (lásd 344. és 443. §).

Halálveszedelem vagy nagyon sürgős esetben bármely pap feloldozhatja és visszaveheti a hitehagyottat (2252. és 2254. kán; v. ö. 882. kán.).

c) Az egyházi visszavételt meg kell előznie az állami alakiságok szerint való visszatérésnek (Kult. Törv. 44. cikk).

d) Az áttértekről a 241. §-ban előírt rovatokkal pontos nyilvántartást kell vezetni és azt minden évben január 15.-ig a Főhatósághoz terjeszteni (162. §).

1049. § — *Ott, ahol a hívek szent hite nagyobb veszedelemben forog, az 1046. §-ban felsorolt állandó erősítés és rendszeres küzdelem rendes eszközein kívül, időnként rendkívüli eszközöket is tanácsos igénybe venni.*

Ilyen helyeken a plébános az év valamelyik alkalmas ünnepén (Nagyböjt III. vasárnapján, vagy Feketevasárnapon) nagy lelki haszonnal rendezhet *engesztelő napot*. Ez alkalommal beszélhet a hitehagyás súlyos bűnéről vagy annak szomorú következményeiről; a szentmise végén nyilvános könyörgést mond a hitehagyottakért. Ugyanezen nap délutánján a hit erősítésére szolgáló műsoros *hit-ünnepélyt* rendezhet. Vagy alkalmas időben (pl. *Pünkösöd vasárnapján*, amely egyuttal a katolikus akció ünnepe is), rendezhet a katolikus akció közbenjöttével *Hitvalló-napot*: az ünnepi beszéd keretében állítsa híveinek szeme elé a hitükért életüket áldozó és a lelkiéletben hősi magaslatra emelkedett keresztények emlékét. Végezzen a nagymise végén nyilvános hálaadást a Szentlélek Isten tiszteletére a szent katolikus hit nagy ajándékáért és közösen imádkozzanak a hitben és igaz keresztény életben való állhatatosság nagy kegyelméért.

5. A lelkipásztor teendői a vegyes házasságok káros hatásainak ellensúlyozására

1050. § — A lelkipásztor gondolja meg, hogy milyen *súlyos lelki károkat* okoz az Egyháznak a vegyes házasság (v. ö. 521. §). Csak egyedül Németországban évenként több lélek vész el a katolikus Egyház számára a vegyes házasságok révén, mint amennyit a világ összes misszionáriusai megtérítenek! Ha a lelkipásztor gondosan tanulmányozza a mi vidékünkön és saját egyházközségében a katolikus Egyház szomorú történetét, hasonló megdöbbentő eredményre fog jutni. Ma is a *hitehagyásnak, hitközömböségnek, a szektákra való térésnek, stb. egyik legnagyobb oka a vegyes házasság*. Azért az a lelkipásztor, aki szívén viseli híveinek lelki üdvét és Krisztus Egyházának terjedését, mindent el fog követni, hogy egyházközségében a vegyes házasságok ellen híveit jóelőre felvértesse, e házasságokat megakadályozza, vagy ha ezt

egy esetben minden gondossága mellett sem tudja elérni, legalább is elhárítsa azoknak káros következményeit.

Jórészt az etéren kifejtett buzgóságunktól függ a katolikus Egyház élete és fejlődése a mi missziós vidékünkön. Szép példák mutatják, hogy egyetlen buzgó lelkipásztor következetes, lelkes munkája 20—30 év alatt *meg tudja változtatni* egy egész egyházközségnek, sőt egész kis vidéknek *vallási statisztikáját* az Egyház javára. De sajnos, az ellenkezőre is vannak szomorú példák.

1051. § — A buzgó lelkipásztor nem várja meg a bajt, hanem azt *megelőzni törekszik*. Híveit okosan, következetesen, határozottan kioktatja a helyes katolikus felfogásra és előre *felvértezi* a vegyes házasság ellen.

a) Már *az iskolában*, majd a katolikus ifjusági egyesületekben, a gyermekek és ifjuság szívébe ülteti azt a tudatot, hogy milyen nagy kincsünk katolikus hitünk és hogy azt veszélyeztetni semmi szín alatt nem szabad.

b) Az *anyáknak és leendő anyáknak* szívében meggyökereztetni Krisztus egyedül igaz és üdvözítő Egyházának bensőséges szeretetét. Tegye elviselhetetlenné számukra azt a gondolatot, hogy saját véreiket elszakítsák Krisztus Egyházától. Hivja fel figyelmüket arra is, hogy a tapasztalat bizonyossága szerint igen sok vegyes házasság boldogtalan és válással végződik, hiszen ezekben hiányzik a szívek teljes összhangja és a vegyes vallású felek egyenlőtlen frigyét kötnek: a katolikus fél szentséget és örökre, a másik fél pedig „világi kötést“ és *felbonthatót*.

c) Nagyon tapintatosan és sohasem támadó hangnemben, *a szószéken* is tartsák számon e kérdést. Adjanak híveik kezébe erről a kérdéstről szóló *könyveket vagy füzeteket* (Stolz Albán: Der vorbotene Baum, stb.) és minden módon: a gyóntatószékben, magánbeszélgetésben, stb. tartsák ezt a döntően fontos kérdést felszinen.

d) Önmaguk legyenek mindig *következetesek* e kérdésben és a világért se tegyenek (pl. előkelőbb családok számára) külömbiséget vagy kedvezményeket. Következetes kitartásuk és elviségük előbb-utóbb meghozza a kívánt eredményt.

1052. § — Ha bizonyos esetekben minden buzgóságuk mellett sem sikerül híveik vegyes házasságát megakadályozni, kövessenek el mindent a „*kauciók*“ teljes biztosítására az 522. § szerint.

1053. § — Nagyobb plébániákon vezessenek rendszeres *nyilvántartást* a vegyes házasságokról (v. ö. 162. § a, 1) és *örködjenek* a „*kauciókban*“ adott ígérek lelkiismeretes teljesítése felett (523. §).

1054. § — Ugy a gyóntatószékben, mint magánbeszélgetések alkalmával intse a plébános a katolikus házasfelet, hogy *gyermekeinek katolikus neveltetését* minden módon törekedjék biztosítani: járassa katolikus iskolába, vigye katolikus istentisztele-

tekre és tartsa távol a nem-katolikus istentiszteletektől. Kellő időben és nagyon jól készíttesse elő a szentgyónásra és szentáldozásra, hogy természetfölötti erőforráshoz jusson állandó veszedelemben forgó katolikus hitének megőrzésére és fejlesztésére.

1055. § — Az *iskolákban* és az *egyesületekben* fordítson a plébános különös gondot a vegyes házasságból született katolikus ifjuságra. Kedveltesse meg velök a lelki életet és annak kiváló eszközét: a hitbuzgalmi egyesületeket és a katolikus sajtót. Az ilyen gyermekekben különös módon is fokozza a szent katolikus öntudatot.

1056. § — A *nemkatolikus templomban kötött* vegyes házasság érvénytelen és a katolikus fél kiközösítésbe esik (v. ö. 523. §). Az ilyen nem járulhat a szentségekhez mindaddig, míg házasságát a katolikus egyház törvényei szerint nem rendezi.

a) Hogy e szomorú következményektől megszabaduljon, a plébános törekedjék a *katolikus házasságot* lelkiismeretében megmozgatni és arra indítani, hogy házasságának rendezésére minden tőle telhetőt tegyen meg. Ha a katolikus fél fáradozása nem jár sikerrel: a plébános *ne vegye el tőle a reményt*, hogy még vissza térhet; bánják vele gyengéden s igyekezzék a nem-katolikus félre is hatni, hogy házastársa szomorú helyzetének megszüntetésében segítsen (v. ö. 560. §).

b) Ha a katolikus fél *súlyos betegségbe esik*, a plébános látogassa meg, hangolja töredelmes bánatra és készítse elő a szentségek felvételére. Ilyenkor a nem-katolikus fél lelkében is könnyen felébred a részvét halálveszedelemben levő házastársa iránt és aláveti magát a katolikus Egyház törvényeinek. De természetesen ilyen esetben is minden kitelhetőt meg kell kívánni a gyermekek katolikus nevelése érdekében (522. §).

c) Ha a katolikus fél *a bűnbánat jele nélkül hal meg*, egyházi temetésben nem részesíthető.

FÜGGELÉK

1. A zsinati vizsgálat anyaga (36. §)

I. A DOGMATIKÁBÓL:

a) *Alapvető hittanból*: 1. A hit és forrásai. Az isteni kinyilatkoztatás fogalma, lehetősége, szükségessége, ismertető jegyei. — 2. Krisztus messiási küldetésének bizonyítása. (A Reá vonatkozó jövendölések, tanítása, élete, csodái, jövendölései. A kereszténység gyors elterjedése, a vértanúk állhatatossága). — 3. Az egyház eredete, mibenléte, alkotmánya, ismertető jegyei. A különféle keresztény felekezetek tanítása az Egyházzól és a téves tanítások cáfolata. — 4. A csalatkozhatatlanság fogalma, alanyai és tárgyai.

b) *Ágazatos hittanból*: A katolikus hittan összes tanítása bármely jó Dogmatika alapján. Különös figyelem fordítandó a különféle keresztény felekezetek által tagadott hittételek pozitív és polemikus bizonyítására.

c) Mind a két részhez a *katekizmus* vonatkozó kérdései pontos szöveggel.

II. AZ ERKÖLCSTANBÓL:

a) *Az erkölcstan alapelvei*: 1. *A végső cél eléréséhez szükséges cselekedetek* tulajdonságai (de actibus humanis, moralibus, moraliter bonis, supernaturalibus et meritoriis). — 2. *A törvény*, mint erkölcsi cselekedeteink külső normája (de natura legis, de lege divina, de obiecto legis humanae, de epikia, de obligatione legis, de causis a lege deobligantibus). — 3. *A lelkiismeret*, mint cselekedeteink belső szabályozója (de conscientia in genere, de obligatione sequendi conscientiam, de conscientia scrupulosa, certa et dubia). — 4. *Az erényekről* (de natura virtutum, de virtutibus cardinalibus). — 5. *A bűnről* (de natura peccati, de distinctione peccatorum theologica, specifica et numerica, de conditionibus peccati, de origine peccati, de peccatis internis, de peccatis capitalibus, in coelum clamantibus et in Spiritum Sanctum).

b) *A parancsok*: 1. Az isteni erényekre vonatkozó parancsok. — 2. Az Isten tizparancsolata egyenként (a VII. parancsuál különösen a kártérítés kötelelességeiről; a szerződésekről szóló fejezet elmarad). — 3. Az Anyaszentegyház öt parancsa, különösen a bøjtről és megtartóztatásról.

A *katekizmus* vonatkozó kérdései pontos szöveggel.

c) *Korszerű erkölcstani kérdések* (pl. visszaélések a házasságban, a communicatio in sacris, cooperatio korszerű esetei stb.).

d) *Gyakorlati esetek megoldása az alapelvekkel és parancsolatokkal kapcsolatban.*

III. A LELKIPÁSZTORKODÁSTANBÓL:

a) *A szentségekről és a szentelményekről lelkipásztori szempontból:* 1. *A szentségek általános ismertetése:* mibenlétük és hatásaik; érvényes, megengedett és gyümölcsözőtető felvételüknek és kiszolgáltatásuknak kellékei és szabályai. — 2. *Az egyes szentségekről: a keresztség, bérmálás, Oltáriszentség, a bűnbánat és az utolsó kenet kiszolgáltatása (a betegek gondozása!) az ET és zsinati statutumaink szerint (Jó vezérfonal: Noldin: De Sacramentis).* — 3. *A szentelmények:* mibenléte, hatásai, kiszolgáltatása, használata. A gyakoribb szentelmények (pl. temetés, stb.) ismertetése.

b) *Az egyházi büntetésekről, főképen a fenytékekről (censurák) szóló tudnivalók. A Szentszéknak és a Főpásztornak fenntartott fenytékek felsorolása és értelmezése. Feloldozás e büntetések alól (Jó vezérfonal: Noldin: De Censuris).*

c) *Szorosan vett lelkipásztorkodástan (v. ö. 1365. kán. 3. §):* 1. A plébános, mint lelkipásztor. — 2. Az istentiszteletekre, az Isten házának gondozására, az igehirdetésre, a hitoktatásra, stb. vonatkozó köteleességek. — 3. Népmissziók, lelkigyakorlatok és hittedjesztés ügye. 4. A leányegyházak és a szétszórt hived gondozása. — 5. *Korszerű lelkipásztori köteleességek:* a buzgóbb hivednek öntudatosabb lelki életre való nevelése; papi és szerzetesi hivatások felkarolása; az egyesületek vezetése; a katolikus akció és a sajtóapostolkodás; a szegények gondozása; küzdelem a szekták és vegyesházasság ellen, stb. — főképen zsinati határozataink alapján.

IV. AZ EGYHÁZJOGBÓL:

a) *Az egyházi személyekről:* 1. A papok általános jogai és köteleességei az ET (114—144. kán.) és zsinati határozataink szerint. — 2. De Curia Romana (242—264. kán.); érintkezés a római hivatalokkal a külső és belső fórumban. — 3. De Curia Dioeciesana (363—390. kán. és statutumaink). — 4. De parochis et vicariis paroecialibus (451—478. kán.). — 5. A plébános és segédlelkész viszonya zsinati statutumaink szerint. — 6. A plébános és más papok elmozdításának a különböző módjai (2142—2194. kán.). — 7. *A szerzetesjog elemei,* főképen azoknak a szerzetesi köteleességeknek (professio, votum-ok, közös élet, klauzura, szerzetesnők gyóntatása, stb.) a pontos ismerete, amelyeket minden gyóntatónak ismernie kell. — 8. Az egyház világi alkalmazottai.

b) *A házasságjog:* 1. Az Egyház törvényei részletesen az ET (1012—1143. kán.) és statutumaink szerint. — 2. Gyakorlati eljárás; esetek megfejtése. — 3. A lelkipásztor teendői érvénytelen házasságok rendezésénél. — 4. A házassági perek (válóperek, köteléki és non-konzummálási perek, holtnaknyilvánítás) alapelemei (1960—1992. kán.).

c) *De praevia censura librorum et eorum prohibitionem* (1384—1405. kán.).

d) *Az egyházi hivatal* (145—195. kán.) és *javadalom* (1409—1494. kán.). — A javadalmak jogai és köteleességei. — *Az egyházi*

hatalomról és annak átruházásáról szóló alapvető szabályok (196—210. kán.).

e) *Az egyházi bíróság szervezete.* Az egyházi perrendtartás elemei és menete főbb vonásaiban a Codex IV. könyve alapján.

f) *Az Egyház büntetőjogának alapelemei.* A főbb egyházi büntetéseknek, főképen a klerikusok különleges büntetéseinek ismertetése.

g) *Az Egyház jogi helyzete Romániában:* az alkotmánytörvény, Kultusztörvény és a román konkordátum részletes ismertetése.

V. AZ EGYHÁZI KÖZIGAZGATÁSBÓL:

A zsinati Statutumok pontos ismerete: 1. Az esperes jogai és kötelességei. — 2. A plébániai hivatal vezetése; hivatalos könyvek s teendők. — 3. Egyházközségi alapszabályok. — 4. A plébániai anyakönyvek és nyilvántartások szabályszerű vezetése. — 5. Vallásváltoztatás, ritusváltoztatás. — 6. Katolikus iskoláink: az ET elvei (1372—1383. kán.); iskolai törvények, rendeletek; iskoláink igazgatása. — 7. Az egyházi vagyon kezelése és az egyházi számadások. — 8. A pápok végrendelete; papi nyugdíjalap.

A vizsgáztatónak ismernie kell a zsinat óta megjelent *püspöki körlevelekben* közölt rendeleteket is.

2. TESTIMONIUM DE EXAMINE SYNODALI (37. §)

Nrus.../19...

R. D. natus in
die mensis anni 19 presbyter ordinatus anno
triennio in cura animarum laudabiliter expleto et examinibus iuxta
canonem 130. rite superatis, die et loco infrascriptis coram Exami-
natoribus Synodalibus subsignatis *examen synodale* ad normam
Statutorum Synodaliū subiit, cum sequenti resultato:

1. E concione scripta et praedicata:
2. E catechesi scripto exarata:
3. E Theologia Dogmatica:
4. E Theologia Morali et solutione casuum:
5. E Theologia Pastoralis:
6. E Iure Canonico communi et dioecesano:
7. Ex Administratione Ecclesiastica:

Cum ergo idem R. D. omnibus requisitis
huiusmodi examinis satisfecerit, eum ad roen-
tem Statutorum Synodaliū nostrorum ex parte scientiae ecclesiasticae
habilem ac idoneum declaramus, cui ab Excellentissimo Ordinario
beneficium paroeciale conferatur et titulus parochi donetur.

Datum in die mensis anni 19 . . .

.....
praeses examinatorum synodaliū
.....
.....

L. S.
.....
.....
.....

examinatores synodales.

3. Az esperesi kerületek beosztása (68. §)

A.) A SATU MARE—SZATMÁRI EGYHÁZMEGYÉBEN:

I. Satu Mare—Ugocea, Szatmár—ugocsai esperesi kerület:

1. Satu Mare—Szatmár I. Székesegyház, 2. Botiz—Batiz, 3. Dara—Szamosdara, 4. Halmeu—Halmi, 5. Huta (Negrești)—Lajosvölgyhuta, 6. Iăzuri—Lázári, 7. Livada—Sárköz, 8. Porumbesti—Kökényesd, 9. Satu Mare—Szatmár II. Hildegarda, 10. Satu Mare—Szatmár III. Liz. Sz. Teréz, 11. Târna Mare—Nagytarna, 12. Terebești—Turterebes.

II. Ardud—erdői esperesi kerület:

1. Ardud—Erdőd, 2. Beltiug—Krasznabéltek, 3. Homorodul de jos—Alsóhomoród, 4. Hurez—Nántü, 5. Mădăras—Nagymadarász, 6. Rătești—Szakasz, 7. Șandra—Krasznasándorfalu, 8. Sâi—Szinifalu, 9. Terebești—Krasznaterebes.

III. Baia-Mare—nagybányai esperesi kerület:

1. Baia Mare—Nagybánya, 2. Baia Sprie—Felsőbánya, 3. Băița—Láposbánya, 4. Borlești—Barlafalu, 5. Firiza de jos—Alsóferenczely, 6. Jójib—Józsefháza, 7. Seini—Szinérváralja, 8. Somcuta Mare—Nagysomkut, 9. Tăuții de sus—Giródtótfalu.

IV. Carei—nagykárolyi esperesi kerület:

1. Carei—Nagykároly, 2. Berveni—Börvely, 3. Căpleni—Kaplony, 4. Cămin—Kálmánd, 5. Ciumești—Csomaköz, 6. Foieni—Mezőfény, 7. Moftinul Mare—Nagymajtény, 8. Petrești—Mezőpetri, 9. Sanislău—Szaniszló, 10. Tiream—Mezőterem, 11. Urziceni—Csanálos.

V. Sighet—máramarosszigeti esperesi kerület:

1. Sighet—Máramarossziget, 2. Borșa—Borsabánya, 3. Bocicoiul Mare—Nagybocskó, 4. Câmpulung la Tisa—Hosszumező, 5. Costiu—Rónaszék, 6. Ocnașugatag—Aknașugatag, 7. Vișăul de sus—Felsővisó.

B.) AZ ORADEA—NAGYVÁRADI EGYHÁZMEGYÉBEN:

I. Oradea—nagyváradai esperesi kerület:

1. Oradea-Catedrală—Váradszékesegyház, 2. Oradea-Olosig—Váradolaszi, 3. Oradea-Orașul nou—Váradujváros, 4. Oradea-Veneția—Váradvelence, 5. Oradea-Ioșia—Váradőssi, 6. Oșorhei—Fugyivásárhely, 7. Palota—Újpalota, 8. Sănmartin—Váradszentmárton, 9. Secluș—Váradszöllős, 10. Savoieu—Biharsályi, 11. Tărian—Köröstarján.

II. Aleșd—élesdi esperesi kerület:

1. Aleșd—Élesd, 2. Lugașul de sus și jos—Felső- és Alsólugas, 3. Șaran—Sárán, 4. Șintău—Bethlentelep, 5. Tileagd—Mezőtelegd, 6. Valea Târnei—Hármaspatak, 7. Valea Ungurului—Magyarpatak.

III. Beiuș—belényesi esperesi kerület:

1. Băița—Rézbánya, 2. Beiuș—Belényes, 3. Ceica—Magyarcséke, 4. Vașcău—Vaskóh.

IV. Biharea—bihari esperesi kerület:

1. Biharea—Bihar, 2. Episcopia Bihorului—Biharpüspöki, 3. Cetariu—Hegyközcsatár, 4. Fegernic—Almásfegyvernek, 5. Sălard—Szalárd, 6. Tăutelec—Hegyköztóttelek.

V. Mărghita—margittai esperesi kerület:

1. Barumlaca—Baromlak, 2. Budoiu—Bodonos, 3. Mărghita—Margitta, 4. Mișca—Micske, 5. Petreu—Monospetri, 6. Săcălășău—Sástelek, 7. Sălacea—Érszalacs, 8. Sâniob—Szentjobb, 9. Suplacul de Barcău—Berettyószéplak.

VI. Săcueni—székelyhídi esperesi kerület:

1. Adoni—Éradony, 2. Cheșereu—Érkeserü, 3. Diosig—Bihardiószeg, 4. Șimian—Érsemlyén, 5. Târgușor—Asszonyvására, 6. Valea lui Mihai—Érmihályfalva.

VII. Șimleul Silvaniei—szilágysomlyói esperesi kerület:

1. Cehul Silvaniei—Szilágycseh, 2. Carastelec—Kárásztelek, 3. Crasna—Kraszna, 4. Gârceiu—Szilágygöröcsön, 5. Ilișua—Selymesilosva, 6. Jibou—Zsibó, 7. Șimleul Silvaniei—Szilágysomlyó, 8. Zălau—Zilah.

VIII. Tășnad—tasnádi esperesi kerület:

1. Craidorolț—Királydaróc, 2. Huta Boiana—Bajomi hutatelep, 3. Mecenițiu—Érmindszent, 4. Santău—Tasnádszántó, 5. Tășnad—Tasnád.

IX. Tinca—tenkei esperesi kerület:

1. Belfir—Bélfenyér, 2. Beliu—Bél, 3. Bicaciu—Mezőbikács, 4. Cefa—Cséffa, 5. Gurbediu—Tenkegörbed, 6. Salonta—Nagyszalonta, 7. Tinca—Tenke.

4. Az esperesi látogatás jegyzőkönyve (84. §)

Alulírott esperes a kerületi jegyzővel együtt az Egyházi Törvénykönyv 447. kánona és zsinati határozataink 82. és köv. §-ai szerint f. év napján hivatalos látogatást végeztem plébánián és a hozzátartozó leányegyházakban.

E látogatás alkalmával észleltekről, lelkiismereti felelősségem teljes tudatában, legmélyebb tisztelettel a következőkben számolok be:

I. AZ EGYHAZI SZEMÉLYEKRŐL**A) A PLÉBÁNOS:**

1. **Élete** (Zsinati Hat. 5—60. §).

a) **Rövid egyéni jellemzése:** Kiváló tulajdonságai és tehetségei. Feltűnőbb hibái, fogyatkozásai. Mire figyelmeztette őt az esperes? Minő eredménnyel?

b) **Lelki élete:** Törekszik-e komoly lelki életre? Buzgón végzi-e a 124. kánonban előirt áhitatgyakorlatokat? Milyen a viselkedése a legméltóságosabb Oltáriszentség iránt? Lelkiismeretesen végzi-e a zsolozsmát? Milyen időközökben szokott gyónni? Mikor és hol és hány napig végzett utoljára lelkigyakorlatot?

c) **Papi erényei:** Milyen a hírneve a papi tisztaság tekintetében? Nem látogat vagy tart-e házában etekintetben kifogás alá eső nőket? Ki vezeti a házát? Betartja-e etekintetben a zsinat előírásait (19—21. §)?

Engedelmes lélekkel fogadja-e a Szentatya újabb rendelkezéseit? Készségesen végrehajtja-e a Főpásztor intézkedéseit? Van-e egyházas gondolkozása?

Becsüli-e az apostoli szegénység szellemét (pénzvágy, fényűzés, költsékezés...)? Van-e szociális gondolkozása (v. ö. 23. §)?

Felebaráti szeretete, főképen paptestvérei iránt?

d) *Tudományos önképzése: Van-e zsinati vizsgája? Ha nincsen, miért nincs? Foglalkozik-e egyházi tudományokkal? Érdeklődik-e az újabb lelkipásztori és hittudományi kérdések iránt? Milyen könyveket, újságot és folyóiratot vesz és olvas? Tanulmányozza-e a püspöki körleveleket? Ismeri-e jól az egyházmegye statutumait?*

e) *Külső viselkedése: Egyházi ruhában jár-e? Visel-e hajkoronát?*

Mértékletes-e evésben és ivásban, szórakozásban, (kártya... stb.)? Nincsenek-e káros vagy botrányt okozó szenvedélyei vagy szórakozásai?

Nem durva, veszekedő, perlekedő, összeférhetetlen természetű-e?

Kikkel barátkozik? Nem jár-e meg nem felelő társaságokba?

f) *Anyagi ügyei* rendben vannak-e? Van-e adóssága, hol és mennyi? Törleszti-e?

Van-e újabb keletű, az Egyház szellemének megfelelő és érvényes végrendelete? Hol tartja?

Van-e intenciós könyve (külön a kézi és az alapítványi szentmisékről, 415. §)? Lelkiismeretesen végzi-e a vállalt szentmiséket? Nem költi-e előre el a stipendiumot?

g) *Milyen a viszonya a hatóságokkal? Másvallásuakkal? Vannak-e ellenségei? Kik, miért? Hogyan kellene ezen segíteni?*

Mi az esperes meggyőződése róla? Miben kellene javulnia? Minő tanácsot és utasítást adott neki? Minő eredménnyel? Alkalmas-e jelen állomására?

2. **Lelkipásztori kötelességeinek teljesítése** (125. és köv. §-ok):

a) *Helybenlakás: A plébánián lakik-e? Nem távozik-e el szabályszerű engedély nélkül? Rendelkezésre áll-e híveinek?*

b) *Viszonya híveivel: Látogatja és ismeri-e őket? Eleget érintkezik-e velük? Szereti és összetartja-e őket? Törődik-e szociális jólétükkel is? Anyagi vagy más kérdések miatt nincsenek-e komolyabb nehézségei a néppel?*

c) *Az istentiszteletek tartásában: Az istentiszteletek rendjét be-terjesztette-e már jóváhagyás végett (647. §)? Pontosan és épületesen végzi-e az összes előírt szertartásokat? Lelkiismeretesen megtartja-e a liturgikus előírásokat? Nincsen-e a híveknek etéren panaszuk?*

Törekszik-e a népnek liturgikus nevelést adni és őket tevékenyen bevonni a szent cselekményekbe (liturgikus oktatás, népének, Gregorián-ének, közös responsoriumok, stb.; v. ö. 410, 593. és 731. §)?

d) *Az igehirdetésben* (742. és köv. §-ok): *Minden vasárnap és ünnepen mond-e szentbeszédet? Nincsen-e „nyári prédikációs szünet“?*

Tart-e keresztény tanítást: mikor, hogyan és miről; hány éves ciklussal?

Milyen más alkalommal szokott még prédikálni (744—745. §)?

Rendszeresen, tervszerűen prédikál-e? Az esperes röviden jellemezzo a „Szentbeszédnek Naplója“ alapján prédikációs munkatervét. Gondosan készül-e? Szívesen hallgatják-e a hívek?

Mikor volt utoljára *népmisszió*? Milyen eredménnyel? Mit kell e téren tennie?

Hogyan veszi ki részét a *hitoktatásban* (759. §)? Gondosan végzi-e az első gyónók és áldozók előkészítését? A gyermekek kegyelmi és liturgikus nevelésére, énektanítására fordít-e gondot (757. §)? A *filiákban* és a szétszórtságban élő hívek között ki és hogyan végzi e kötelességeket?

Milyen az eredmény? Milyen különös *nehézségei* vannak e téren?

e) *Applicatio pro populo*: Lelkiismeretesen végzi-e? Imádkozik-e a híveiért, a bűnösökért, a másvallásuakért?

f) *A szentségek kiszolgáltatásában* (358. és köv. §-ok): Készséges-e? Nincsen-e e téren valami hiba, akár a lelkipásztor, akár a hívek részéről?

A keresztségnél: Nem halogatják vagy mulasztják el a hívek gyermekeik megkeresztelését? Nem történik-e elkeresztelés? Van-e erről pontos nyilvántartás (196. §)?

A legmélt. Oltáriszentségnél: Buzgólkodik-e a plébános a gyakori szentáldozás, szentmisehallgatás és buzgó szentséglátogatás meghonosítására? Hogyan és minő eredménnyel?

Készségesen gyóntat-e? Szombat este és az ünnepek előestéjén mely órában nyújt híveinek könnyű gyónási alkalmat? Tömegesebb gyóntatásoknál (első péntek, húsvéti szentgyónás stb.) gondoskodik-e megfelelő beosztásról? Fordít-e gondot a gyakori gyónók komoly lelki nevelésére?

A plébánia területén működő *szerzetesnők* gyóntatása és lelki vezetése megfelelően van-e ellátva?

A betegek ellátása: Látogatja-e betegeit és szívesen kínálja-e nekik a szentségeket? Hogyan végzi a betegek és gyengélkedők húsvéti áldoztatását (716. § b)? Gondot fordít-e a „betegek apostolkodására“ (478. §)? Mellettük áll-e haláltusájukban (480. §)? Hány beteg halt meg az utolsó látogatás óta a szentségek nélkül és miért?

Házasságkötésnél: Gondosan készíti-e elő híveit a házasságkötésre?

Hogyan végzi a jegyesek oktatását (515. §)? Vezeti-e rendszeren a „Jegyesek Naplóját“ és a Hirdetőkönyvet?

Milyen gondot fordít a vegyes házasságokról szóló határozatok végrehajtására (521—524. és 1050. és köv. §)? Mi az eredmény?

Buzgólkodik-e azért, hogy a hívek *nászmisével* kapcsolatban kössék házasságukat (551. és köv. §) és hogy a lakodalmak ne fajuljanak el vétkes multságokká?

Hány *rendezetlen* házasság és elváltan élő hitvespár van a plébánián? Vezet-e ezekről pontos nyilvántartást (241. §)? Mit tett és tesz a plébános a rendezés végett? Hány törvénytelen gyermek született a múlt évben?

Törekszik-e megtanítani híveit a *búcsúk* felhasználására (458. és köv. §) és a *szentelmények* üdvös felhasználására (563. és köv. §)? Nincsenek-e e téren visszaélések a hívek között.

g) *A bensőbb lelki életre nevelés terén*: Törekszik-e híveit, főképen a gyakori gyónókat, a vallásos egyesületek tagjait, az egyháztanács és katolikus akció munkásait, stb. *öntudatosabb lelki életre*

buzdítani és nevelni? Minő eredménnyel? Hány igazi lelki életet előhíve van?

Buzgólkodik-e a *családi élet* megszentelésén: közös családi imádás, evangélium és Szentek életének olvasása, a család felajánlása és más hasonló eszközök által?

Mit tesz a *fiu- és leányifjuság* erkölcsi tisztasága és megszentelése érdekében?

Mit a *papi és szerzetesi hivatások* felkarolására? Megalakult-e az „Opus Vocationum”? Hány taggal? Minő erkölcsi és anyagi eredményt ért el eddig? Jövő tervei?

h) *A katolikus akció és az egyesületek vezetése terén* (353. és köv; 1017. és köv. §-ok):

Mikor alakult a *katolikus akció* és hány taggal? Van-e benne lüktető élet? Az egyes szakosztályok eredményei, nehézségei...

Mit tett a *katolikus sajtó* érdekében? Hányan járatnak katolikus napilapot, hetilapot, vagy hitbuzgalmi folyóiratot? Hányan nem-katolikus lapot? Milyet? Mi itt a teendő?

Hogyan karolja fel a *szegényügyet*?

Hogyan karolja fel a *hitterjesztés ügyét*? Tagja-e az Unio Cleri-nek?

Milyen *egyesületek* vannak a plébánia területén? Szabályszerűen alakultak-e? Hány taggal? Megfelelnek-e a hívek jelen szükségleteinek? Ki és rendeltetésüknek megfelelően vezeti-e? Életerősek-e?

Van-e belőlük komoly lelkipásztori haszon? Együttműködnek-e a katolikus akció szerveivel? Mi itt a teendő?

i) *A leányegyházak és szórványok gondozása:*

Hány leányegyház tartozik a plébániához és mennyi hívővel? Meglátogatta-e őket ebben az évben? Gondoskodik-e ezekről és szétszórt híveiről (1031. és köv. §)? Van-e ezek lelkigondozásáról jóváhagyott munkaterve (142. §)? Törekszik-e azt megvalósítani? Eredmények, nehézségek, kívánságok e téren.

B) A SEGÉDLELKÉSZ(EK):

1. *Jelleme, jó tulajdonságai és hibái.**

2. *Papi élete:* lelki élet, erényességre törekvés, tudományos önképzés és külső példaadás tekintetében.

3. *Kötelességteljesítése minden téren* (255—261. §), főképen a hitoktatásban. Bemutatott *szentbeszédei* (739. §) gondos készülétről tanuskodnak-e?

4. *Viszonya a plébánossal és segédlelkész-társaival* (267—271. §). A plébános és segédlelkész esetleges panaszai, kívánságai egymással szemben.

5. *Anyagi ellátása* (262—266. §). — Nincsen-e valami komoly hiánya vagy panasza etekintetben?

6. *Az esperes esetleges javaslata.*

C) A PLÉBÁNIA TERÜLETÉN TARTÓZKODÓ MÁS PAPOK:

1. *Egyházmegyebeli papok (klerikusok):* felsorolandók, név és állás szerint. Mindegyiket a plébánosra vonatkozó pontok szerint röviden jellemezze az esperes és mondja meg, hogy lelkipásztori szem-

*A segédlelkészre vonatkozó kérdőpontok a plébánosra vonatkozó kérdések szellemében töltendőek ki.

pontból előnyös-e ott tartózkodásuk, vagy nem? Milyen hibákat hal-
lott vagy észlelt és hogyan kellene segíteni rajtuk?

2. *Idegen egyházmegyei papok (klerikusok):*

Felsorolandó: kik és milyen minőségben tartózkodnak a plébá-
nián? Van-e engedélyük az egyházmegye Főpásztorától és saját Fő-
pásztoruktól?

Jellemzésük mint az előbbi pontban.

Előnyös-e vagy nem otttartózkodásuk? Mi a teendő?

D) *AZ EGYHÁZ VILÁGI ALKALMAZOTTAI:*

Az egyházközség összes alkalmazottai római katolikus vallásnak-e
és alkalmazásuk a zsinati statutumok szerint történt-e (331—332. §)?

1. **A kántor:**

Jelleme, erkölcsi élete. Milyen hatással van a hitéletre?

Milyen a szakértelme? Képezi-e magát?

Hogyan teljesíti kötelességeit a templomban? A nép és a gyerme-
kek énektanítása terén (333—336; 730—736. és 774. §)?

Tanítja-e a népet Gregorián-énekekre és a responsoriumokra? Minő
eredményrel?

Van-e énekkar?

Rendben tartja-e a kórust és felszerelését?

Van-e családja? Milyen a családi élete? Hány gyermeke van? Mi-
lyen jelleműek?

Javadalmazása. — Elegendő-e tisztességes megélhetésre?

2. **A katolikus iskola tanítói:**

Mennyi a fizetésük? Kapják-e rendszeren? Rendben vannak-e
adóik?

Életük és működésük példaadás, a hitélet emelése és az apostol-
kodás szempontjából:

Van-e családjuk? Milyen családi életük? Hány gyermekük van? Mi-
lyenek a gyermekek?

Viszonyuk a plébánossal: Esetleges teendők e tekintetben.

Iskolai működésükről a IV. pontban említett külön jelentés szá-
mol be.

3. **Az egyháztanács**

Szabályszerűen alakult-e meg? Tagjai és vezetői hivatásuk magas-
latán állanak-e? Példaadó-e viseletük? Támogatják-e a plébánost lelki-
pásztori munkájában, a katolikus akció vezetésében, stb.? Vagy inkább
akadályozói? Szükséges-e intézkedés?

Szabályszerűen történik-e az *egyházközség vezetése*? Az egyház-
tanács ülései rövid épületes olvasmánnyal és buzdító beszéddel
kezdődnek-e? A gondnok és a pénztáros szakértelemmel és lelkiismer-
etesen kezeli-e az anyagi ügyeket? Mennyi pénze van az egyházköz-
ségnek és hol tartja? Avagy mennyi adóssága, kinél és törleszti-e?
Nincsen-e etekintetben szükség valamilyen intézkedésre?

Ha, főképen ezeknek a kérdéseknek a megbeszélésére, az esperes
tartatott rövid *egyháztanács-gyűlést* (88. §), mellékelje annak jegyző-
könyvét is.

4. A sekrestyés és harangozó:

Vallásos, józanéletű, megbízható ember-e?

Hogyan teljesíti kötelességeit (337—338. és 611. és köv. §)?

Gondot fordít-e a plébános szakszerű képzésére és lelki nevelésére? Családi élete?

5. Egyéb alkalmazottak (v. ö. 340. §)

II. A PLÉBÁNIAI ÜGYVEZETÉSRŐL (154—242. §):

1. Van-e célszerűen elhelyezett és berendezett iroda? Van-e benne fészület? A Szentatya képe? Ki van-e függesztve „A Plébánosi Teendők Időrendi Táblázata“, stb.? Szabályszerűen és pontosan végzi-e a plébános a hivatalos levelezést? A fontosabb ügyeket az esperes útján terjeszti-e a Főhatóságához? Gondosan gyűjti, beköti-e a püspöki körleveleket?

2. Szabályszerűen vezeti-e az összes előirt hivatalos könyveket (159. és köv. §)? Minő hiányokat talált bennük az esperes és minő utasítást adott? Láttamozta-e?

Átolvasta-e a *Historia Domus* multévi feljegyzéseit? Jól és törénelmi hűséggel vezetettnek találta-e?

Van-e Szokások könyve? A plébánia története (132. §)?

3. Pontosán, szabályszerűen, javítás nélkül vezeti-e és őrzi-e az összes előirt plébániai anyakönyveket? Azonnal beírja-e az adatokat? Megtartja-e lelkiismeretesen az Anyakönyvi Utasítás 191. §-át?

Van-e az összes anyakönyvekhez *Index* (236. §)? Mióta és milyen?

Van-e már *Liber de Statu Animarum*? Pontosán a Statutumok szerint vezeti-e (237—240. §)?

Vezeti-e a 241. §-ban felsorolt nyilvántartásokat?

Minő hibákat talált az esperes az anyakönyvek és nyilvántartások vezetésében és minő utasítást adott?

4. Pontosán készíti el és küldi be a plébános az időhöz kötött jelentéseket (v. ö. 162. § és Időrendi Táblázat)? Megtartja-e a kötelező gyűjtéseket és a befolyt összeget azonnal beküldi-e?

5. Van-e rendes plébániai levéltár? Hol, milyen szekrényben? Szabályszerűen kezeli, hátíratozza és csoportosítja-e az iratokat (164. §)? A fontosabb okiratokat és anyakönyveket biztos, lehetőleg tűzálló szekrényben őrzi-e?

6. Milyen állapotban van a plébánia könyvtára?

Az esperes összvéleménye a plébánia hivatal vezetéséről. Esetleges javaslata.

III. A SZENT HELYEKRŐL ÉS FELSZERELÉSEKRŐL (596—644. §):

1. A templom: Milyen állapotban van kívül: fedél, falak, csatornák, stb.?

Belül: falak, festés, ablakok, ajtók, stb.?

A főoltár és felszerelése megfelel-e pontosan a 614—623. §-ok előírásainak? Milyen szabálytalanságot észlelt az esperes? Főképen a *tabernákulumra* vonatkozó előírásokat (615—616. §) pontosan végrehajtotta-e a plébános? Mi hiány van még tekintetben?

Az öröklámpában olaj ég-e és állandóan (623. §)?

Van-e *szakrarium* és hol (624. §)?

Van-e keresztút és szabályszerűen állították-e fel (628. §)?

A templom többi berendezése (főképen a keresztelőkút, gyóntatószékek, mellékoltárok) megfelel-e a 625—633. §-ok követelményeinek? Mi és miben tér el azoktól?

Tiszta-e a templom? Mikor és hogyan történik a templom takarítása?

2. *A sekrestye, kórus és egyéb helyiségek:* Milyen állapotban van a sekrestye (635. §)? Nem hiányzik-e valamely előirt felszerelése?

A *szent edények* aranyozása, gondozása megfelel-e a 636. §-nak?

Hogyan őrzik és gondozzák az egyházi ruhákat (637—638. §§)? Van-e mindenképp a kellő számban és milyen állapotban? Milyen időközökben cserélik mosás végett a templomi fehérneműket?

A Missale-k, Evangeliumi Szakaszok új kiadásuak-e?

Hol és hogyan őrzik a *szent olajokat* (640. §)?

Van-e minden felszerelésről pontos *leltár* és kiegészítik-e rendszeren (642. §)?

Milyen állapotban van a *kórus- és toronyfeljáró*? Tiszta-e, meszkelik-e időnként? A harangok állapota.

Milyen állapotban van a kórus, orgona és a kottáskönyvek (643. §)?

3. *A kápolnák:* Milyen kápolnák vannak az egyházközség területén és milyen állapotban vannak?

4. *A temető:* Az egyházközség temetője megfelel-e az Egyház előírásainak? Van-e temetőszabályzat (605—610. §)? Milyen hibát észlelt etéren az esperes?

5. *Keresztek, szobrok:* Hány nyilvános helyen felállított kereszt, szobor vagy kép van az egyházközség területén? Milyen állapotban vannak: gondozzák-e? Az egyházközség telkén állanak-e és van-e fenntartási alapjuk (604. és 926. §)?

IV. AZ ISKOLÁKRÓL

külön iskolai jelentés számol be

V. A VAGYONKEZELÉSRŐL:

1. *A vagyonkezeléshez előirt könyvek:* Vezeti-e a 160. §-ban előirt könyveket? E könyvek külső állapotán és belső tartalmán milyen gondosság és lelkiismeretesség látszik? A Törzsvagyonkönyv mellékleti (891. § a; 892. §) megvannak-e? Általában e könyvek vezetésére milyen észrevételt tett az esperes és milyen utasítást adott?

2. *Pénztárak, értékek:* Pénztárak és okmányaik rendben vannak-e (85. és 958. és köv. §-ok)? Jelen állapotuk: Bevétel, kiadás maradvány? Van-e *ipartőke*? Mennyi és hol tartják?

Adók, taxák, illetékek kifizetve?

A 909. § értelmében kellett-e esperesnek eljárnia? Ha igen, hogyan történt? Kapott-e arra intézkedést, ezt végrehajtotta-e a plébános?

3. *Az egyházi épületek:* Milyen kisebb javításokat eszközölt saját költségén? Az egyházi épületek felelős ellenőrzésére vonatkozó 904. § előírásait hogyan teljesítette plébános? Milyen eredménnyel?

Rendben van-e a *biztosítás*?

Kellett-e az esperesnek a 934. § értelmében intézkedést tennie?

Az épületek karbantartása tekintetében mit lát az esperes legsürgősebb teendőnek? Van-e elhanyagolásból származó rongálmány?

4. *Az ingatlanok:* Házi kezelésben vagy bérben vannak-e? Kinél?

Az egyházi földeknek, különösen a szőlőknek az állapotáról mit állapított meg az esperes? Különösen a termőerő biztosítása és a leltári előfák tekintetében! Ebben az évben hol és milyen fákat ültetett a plébános?

5. *Az alapítványok:* Az elmúlt esztendőben hány alapítványt tettek a plébánián?

Létesült-e valami kegyeletes célu intézmény?

Szabályszerűen történik-e az alapítványok kezelése és a vállalt terhek teljesítése?

E tekintetben mit tart a plébános szükségletnek és minek a megvalósításán fáradozik? Milyen eredménnyel?

VI. A HIVEKRŐL:

1. *A nép általános jellemzése:* jó és rossz tulajdonságai, szociális helyzete, bajai. Helyes vagy helytelen népszokások.

2. *Hitéletük és erkölcsük:* Hogyan szentelik meg a vasárnapot?

Megtartják-e a böjtöket és a tiltott időket?

Elvégzik-e húsvéti szentgyónásukat és áldozásukat?

Milyen bűnös szokásokban szenved (iszákosság, nemi bűnök, mulatozás, fényűzés, költekezés, stb.)?

3. *Milyen a családi életük, házassági erkölcsük?* Milyen a gyermekáldás?

Milyen gondot fordítanak gyermekeik vallásos és erkölcsi nevelésére?

4. *Milyen különös lelki veszélyek fenyegetik a híveket?* Mit tett a plébános és mit szándékozik tenni ezek elhárítására és ellensúlyozására?

5. *Hithagyás fordult-e elő (1044. és köv. §)?* Hány? Okai?

6. *Hogyan teljesítik adózási kötelességüket az egyházközség intézményeivel, lelkipásztorokkal és más egyházi alkalmazottakkal szemben?*

7. *Teendők.*

Legmélyebb tisztelettel:

Kelt , 19 év hó napján

.....
kerületi jegyző

P. H.

.....
esperes

5. A plébános esküje beiktatás alkalmával (129. §)

a) LATINUL

Ego N. N. benigne nominatus parochus, juro per Deum vivum et verum, per Beatam Mariam Virginem et omnes Sanctos Dei, quod Excellentissimo ac Reverendissimo Ordinario meo, vices Eius gerentibus et successoribus Eius fidelis ero; ipsis debitam oboedientiam et reverentiam exhibebo; curam animarum mihi commissarum ad normam Codicis Iuris Canonici et Statutorum Dioecesanorum, sub auctoritate Or-

dinarii mei, diligentur exercebo. Sine Eius licentia paroeciam meam non deseram.

Decorem domus Dei cordi habebō. Bona Ecclesiae conscientiose administrabo et conservabo.

Fideles meos cognoscere et caritate veri patris spiritualis diligere satagam; ipsis pabulum verae doctrinae praebēbo; solita officia divina rite celebrabo; omnibus legitime petentibus Sacramenta administrabo; errantes prudenter corrigam; pauperes et miseros paterna caritate complectar; diligenter advigilabo, ne quid contra fidem et bonos mores in paroecia mea tradatur; maximam curam adhibebo in catholica puerorum institutione; sedula cura et effusa caritate aegrotos, maxime morti proximos adiuvabo; pro vivis et defunctis continuo orabo; et omnibus viribus ad id tendam, ut tamquam bonus et fidelis pastor, una cum grege mihi commisso, ad salutem aeternam pervenire merear. — Amen.

Sic juro, sic voveo, sic spondeo. Sic me Deus adjuvet et haec sancta Dei evangelia, quae manibus meis tango.

b) MAGYARUL

Én N. N. kegyesen kinevezett plébános, esküszöm az élő és igaz Istenre, a Boldogságos Szűz Máriára és Isten minden szentjére, hogy Nagyméltóságú és Főtisztelendő Főpásztorom iránt, helyettesei és utódai iránt hűséges leszek; velük szemben illő engedelmességet és tiszteletet fogok tanusítani; a reám bizott lelkeknek — az Egyházi Törvénykönyv és az egyházmegyei rendeletek előírásai szerint, Főpásztorom irányítása alatt — szorgosan gondját fogom viselni. Engedély nélkül plébániámat nem fogom elhagyni.

Isten házának dicsőségét szivemen viselem. Az Egyház vagyonát lelkiismeretesen kezelem és megőrzöm.

Hiveimet meg akarom ismerni és igazi lelkiatyai szeretettel akarom őket szeretni; az igaz tanítás táplálékát fogom nekik nyújtani; a szokásos istentiszteleteket lelkiismeretesen fogom végezni; azoknak, akik jogosan kérik, a Szentségeket készségesen fogom kiszolgáltatni; a tévelygőket okosan jóntra akarom téríteni; a szegényekről és nyomorultakról atyai szeretettel akarok gondoskodni; gondosan fogok őrködni, hogy plébániámon az igaz hittal és a jó erkölcsökkel ellenkezőt ne tanítsanak; igen nagy gondot fogok fordítani a gyermekek hitoktatására; különös gondossággal és odaadó szeretettel fogom a betegeket, főképen a haldoklókat támogatni; az élőkért és holtakért nem szünök meg imádkozni és minden erőmből arra törekszem, hogy mint jó és hűséges pásztor, a reám bizott nyájjal együtt méltó legyek az örök üdvösség elnyerésére. — Amen.

Erre esküszöm, ezt fogadom és ígérem. Isten engem úgy segítsen és Istennek ez a szent evangéliuma, amelyet kezemmel érintek.

c) NÉMETŰL

Ich N. N., gnädig ernannter Pfarrer schwöre bei dem lebendigen und wahren Gott, bei der Seligsten Jungfrau Maria und allen Heiligen Gottes, dass ich Seiner Excellenz, meinem Hochwürdigsten Oberhirten, wie auch seinen Stellvertretern und Nachfolgern treu sein werde, dass ich Ihnen den gehörigen Gehorsam und Ehrfurcht erweisen

werde; das ich nach den Vorschriften des kirchlichen Gesetzbuches und nach den Anordnungen der Dioezesan-Verordnungen, unter der Leitung des Oberhirten die Fürsorge der mir anvertrauten Seelen eifrigst erledigen werde. Ohne die Erlaubnis des Oberhirten werde ich meine Pfarrei nicht verlassen.

Die Zierde des Hauses Gottes wird meine Herzensangelegenheit sein. Das Vermögen der Kirche werde ich gewissenhaft verwalten und erhalten.

Ich werde bestrebt sein meine Gläubigen kennen zu lernen und sie, als ihr wahrer geistlicher Vater, zu lieben; ich werde ihnen die Nahrung der wahren Lehre bieten; die üblichen Gottesdienste werde ich gewissenhaft verrichten; ich werde jedem, der dazu berechtigt ist, die heiligen Sakramente spenden; die Irrenden will ich mit Klagheit auf den rechten Weg führen; der Armen und Notleidenden will ich mich mit väterlicher Liebe annehmen; mit Aufmerksamkeit will ich besorgt sein, dass in meiner Pfarrei nichts gelehrt werde, was gegen den wahren Glauben und die guten Sitten wäre; die grösste Sorge will ich entfalten in dem katholischen Unterrichte der Jugend; mit eifriger Sorge und hingebender Liebe will ich den Kranken, besonders jenen, die dem Tode nahe sind, beistehen; beständig werde ich beten für die Lebenden und Verstorbenen und mit allen Kräften werde ich bestrebt sein, dass ich als guter und treuer Hirte, mit meiner Herde, die ewige Seligkeit zu erhalten würdig werde. — Amen.

Dies schwöre ich, dies gelobe ich, dies verspreche ich! So soll mir Gott helfen und Gottes heiliges Evangelium, welches ich mit meiner Hand berühre.

6. A szatmári és nagyváradi róm. kat. egyházmegyék EGYHÁZKÖZSÉGEINEK ALAPSZABÁLYAI (141. §)

1932. május 15-én, 762. szám alatt kibocsátva; az egyházmegyei zsinaton — kisebb módosításokkal — megerősítve és újból kihirdetve.

I. AZ EGYHÁZKÖZSÉGEK LÉTESÍTÉSE, CÉLJA ÉS MŰKÖDÉSI KÖRE

1. § — Minden római katolikus plébánia önálló egyházközséget alkot.

Az egyházközség jogi személy és mint ilyen e néven szerepel: „A-i római katolikus egyházközség“.

2. § — A *fiókegyházak* is önálló egyházközséggé alakulhatnak.

3. § — Ugyanannak a politikai községnek (városnak) több különálló *plébániája* indokolt esetekben az egyházmegyei Főhatóság külön engedélyével *közös egyházközséggé* is tömörülhet.

4. § — *Az egyházközség célja: általában mindama vallási, kulturális és gazdasági ügyek intézése, amelyeket az egyházjog és jelen alapszabályok az egyházközségek hatáskörébe utalnak; különösen pedig:*

1. a katolikus öntudat élesztése és erősítése; 2. a templomok iskolák, temetők, kápolnák, keresztek, szobrok, stb. fenntartása; 3. katolikus társadalmi és jótékonyági intézmények létesítése, fenntartása és fejlesztése; 4. minden vallási és kulturális ügy hathatós támogatása; 5. a Szentatya szándékai szerint a katolikus akció céljainak megvalósítása s abban hathatós közreműködés; 6. e feladatok megvalósítására a szükséges anyagi eszközök előteremtése, megfelelő egyházközségi jövedelem biztosítása és kezelése.

5. § — Az egyházközség működési körébe nem vonhatók be azok az ügyek, amelyek a dolog természete, az Egyház alkotmánya és az Egyházi Törvénykönyv előírásai szerint kifejezetten és kizárólag a papság és az egyházi hatóságok hatáskörébe tartoznak.

6. § — Jelen alapszabályok nem érintik a politikai községeknek vagy más jogi személyeknek az egyházközséggel szemben fennálló eddigi jogviszonyát, jogait és kötelelességeit.

7. § — Addig is, míg az egyházmegyei vagy országos önkormányzat megvalósul, minden egyházközségnek nemcsak a maga szükségleteiről kell gondoskodnia, hanem az egyházmegye közös intézményeinek fenntartásához is tehetségéhez képest hozzá kell járulnia.

II. AZ EGYHÁZKÖZSÉG TAGJAI

8. § — Az egyházközségnek teljes jogu tagja minden 21. évet betöltött, nagykorú római katolikus, — férfi és nő egyaránt, — aki az egyházközség területén lakik, vagy ott ingatlan vagyonnal rendelkezik (12. §).

9. § — Az egyházközség minden férfitagjának *szavazati és választójoga van:*

a) ha egyházi adót fizet, illetőleg egyházi szolgálatot teljesít;

b) ha a választást megelőző év végéig kirótt egyházi tartozásait (egyházközségi adó, párbér, bérleti díj, stb.) hiány nélkül kifizette;

c) és a 11. § szerint nem vesztette el egyházi jogainak gyakorlását.

Ahol jelen alapszabályok életbeléptetése előtt az egyházközség *nőtágjainak* is volt választójoguk, ott e §-ban körülírt feltételek mellett, jogukat továbbra is gyakorolhatják.

Ha más egyházközségek is kívánatosnak tartanak a női választójog bevezetését, az egyházközség közgyűlése ezirányban előterjesztést tehet az egyházmegyei Főhatósághoz.

10. § — Az egyházközség tisztségeire *megválasztható* minden választó, aki életének 24. ik évét betöltötte, írni és olvasni tud és egyházi jogait a köv. § szerint el nem vesztette.

11. § — *Szavazati joga nincsen, nem választhat és nem is választható:* általában az olyan egyházközségi tag, akit valamely bűnténye vagy súlyos kötelelességmulasztása miatt az egyházjog megfoszt egyházi jogainak gyakorlásától (2256. kán.);

különösen: 1. aki egyházi fenyíték (kiközösítés, egyházi tilalom, felfüggesztés) alatt áll; 2. aki egyházilag érvénytelen házasságban él; 3. aki egyházi felmentés nélkül kötött vegyes házasságot, még ha a házasság egyébként érvényes is volna; 4. aki az Egyháztól tiltott társulatnak tagja; 5. aki gyermekét féleven belül meg nem kereszteltette, — amíg meg nem keresztelteti, — vagy másvallásu lelkésszel kereszteltette; 6. aki gyermekeit nem katolikus vallásban nevelteti vagy

önszántából nem-katolikus iskolába járattja; 7. aki életével botrányt okoz vagy vallási kötelességeit botrányos módon elhanyagolja; 8. akit az Egyház által is büntettnek vagy vétségnek minősített cselekménye miatt szabadságvesztésre ítélték, — e büntetések tartama alatt és utána még két éven át.

12. § — A választójogot csak személyesen lehet gyakorolni. De az egyházközség területén kívül lakó egyházközségi tag (8. §) megbízott útján is élhet jogával, ha a megbízott részére két tanu aláírásával külön megbízó levelet állit ki és adat át az elnöknek.

III. AZ EGYHÁZKÖZSÉGI ÖNKORMÁNYZAT SZERVEI

13. § — Az egyházközségnek két önkormányzati szerve van:

- A) a közgyűlés
- B) az egyháztanács.

A) A KÖZGYŰLÉS

14. § — Rendes közgyűlés évenként egyszer tartandó, és pedig a polgári év első három hónapjában.

Választóközgyűlés minden harmadik évben a 22. § szerint; vagy az egyháztanácsnak 33. § értelmében szükségessé vált kiegészítés végett.

Rendkívüli közgyűlést a szavazati joggal bíró egyházközségi tagok legalább 10⁰/₀-ának írásbeli kérelmére az elnök 14 napon belül tartozik összehívni.

A közgyűlés idejét, helyét és tárgysorozatát 14 nappal előbb a szószékről, vagy a helyi szokás szerint kell kihirdetni és a templom ajtajára kifüggeszteni.

Kivételes esetekben rövidebb idő alatt is összehívható, de úgy, hogy az érdekeltek kellő módon tudomást szerezzenek róla.

15. § — A közgyűlés hatáskörébe tartozik: 1. egyháztanácsot választani (20. és köv. §); 2. az évi zárószámadásokat felülvizsgálni; 3. az egyházközség tisztviselőinek a felmentvényt megadni vagy megtagadni; 4. az egyházközség területén működő vallásos egyesületek képviselőit az egyháztanácsba meghívni (20. §, e); 5. az egyházközség megszűnése esetén vagyonának hovatfordításáról az Egyházi Törvénykönyv 1501. kánonának szellemében előterjesztést tenni; 6. a beadott indítványokat megtárgyalni.

Az indítványokat legalább 8 nappal a közgyűlés előtt írásban az elnökhöz kell benyújtani és az elnök felveszi azokat a tárgysorozatba.

Más indítványok tárgyalása nem kötelező, sőt személyi és vagyoni vonatkozású indítványokat nem is szabad a közgyűlésen tárgyalni, ha előzetesen nem vétettek fel a tárgysorozatba.

16. § — A szabályszerűen összehívott közgyűlés határozatképes, ha azon a szavazásra jogosított egyházközségi tagoknak legalább 10⁰/₀-a megjelenik.

Ha ennél kevesebb szavazó jelennék meg, akkor 21 napon belül ugyanazzal a tárgysorozattal új közgyűlés hívandó össze és tartandó meg. Ez a közgyűlés tekintet nélkül a megjelentek számára határozatképes.

17. § — A közgyűlés határozatait egyszerű szótöbbséggel hozza.

A szavazás nyilvánosan történik, kivéve az egyháztanács választását, amely titkosan történik (26. §).

Fontos kérdésekben, főleg személyi kérdésekben vagy amikor megfélemlítéstől lehet tartani, a jelenlevők negyedrésze kérheti a titkos szavazás elrendelését.

18. § — A közgyűlés határozatait 8 napon át előre meghatározott helyen és módon közszemlére kell kitenni. Ez időn belül az egyházközségnek bármely tagja, az elnök útján felebbezést nyújthat be az egyházmegyei Főhatósághoz.

A 8 nap letelte után az elnök a közgyűlésnek két tagtól hitelesített jegyzőkönyvét az esetleges felebbezésekkel együtt az egyházmegyei Főhatósághoz terjeszti.

A közgyűlés határozatai csak a Főhatóság jóváhagyásával emelkednek jogerőre.

B) AZ EGYHÁZTANÁCS

19. § — Az egyháztanács az egyházközség jogi képviselője minden egyházi és világi hatóság és bíróság előtt.

E jogkörét az Egyházi Törvénykönyv szellemében, a jelen alapszabályok és a közgyűlés határozatai szerint tölti be.

20. § — Az egyháztanács tagjai:

a) *hivatalból*: 1. a plébános vagy helyettese, mint az egyház képviselője; 2. a segédlelkészek és hitoktatók; 3. a katolikus iskola rangidősebb tanítója, vagy ahol nincsen katolikus iskola, a kántor; 4. ahol a kegyúr ma is teljesíti kegyuri kötelességeit, a kegyúr vagy annak róm. katolikus vallásu megbízottja; 5. a közgyűlés meghívhatja az egyházközség területén működő katolikus vallási, kulturális, társadalmi és jótékonyági egyesületeknek egy-egy képviselőjét, akit az illető egyesület küld ki; úgyszintén a katolikus intézetek vezetőjét.

b) *választás alapján*: a választóközgyűlés a 14. § értelmében, az alábbi §§-ok betartásával 1000 lélekig 8—12 egyháztanácsost, 1000—2000 lélekszám után 12—16 tanácsost és minden további 1000 lélek után még 2—2 tanácsost választ *rendes tagnak* és a választott rendes tagok számának negyed részét *póttagnak*.

21. § — A választott egyháztanácsosok megbízása hat évre szól. De az első választás után a választott tanácsosok felének megbízása már három év leteltével megszűnik; hogy kiké, azt sorshuzás útján kell eldönteni. Az így kiesett tagok helyét új választással tölti be a közgyűlés; a kiesett tagok újból megválaszthatók. Így minden harmadik esztendőben le fog járni a tagok felének megbízása, tehát minden három évben a választott tagok összlétszámának csak a fele esik választás alá. A választási évek 1939.-től számítandók.

22. § — A választás az egész egyházmegyében minden harmadik évben ugyanazon a napon: *pünkösd másodnapján* fog történni. A fiókegyházközségekben pünkösd harmadnapján, ahol több fiók-egyházközség van, valamelyik következő napon, hogy minden választáson a plébános elnökölhessen.

23. § — Az egyházközség választóiról minden új választás előtt jelen alapszabályok 9. és 11. §§-ainak lelkiismeretes betartásával, kellő időben betürendes vagy házszámsoros névjegyzék készítenendő.

A választók névjegyzékét külön bizottság állítja össze, amelynek

elnöke az egyházközség világi elnöke, tagjai pedig az egyháztanács-tól kiküldött két tanácsstag és jegyző.

24. § — A választók névjegyzékét az elnök 8 napon át alkalmas helyen *közszemlére teszi*; e közzététel idejét és helyét a plébános szöszékről kihirdeti azzal a hozzáadással, hogy a közzététel ideje alatt az elnök előtt minden egyházközségi tag felszólalhat a névjegyzék ellen.

A felszólalásokat az összeíró bizottság bírálja felül; kétes esetekben három napon belül kikéri a Főhatóság döntését.

25. § — A választói névjegyzéknek jogerőre emelkedése után a plébános, mint választási elnök *kitűzi a választást*: megjelöli helyét, napját, kezdetét és záróját. Ezt legalább 8 nappal előbb kihirdeti a templomban, vasárnap vagy ünnepnapon az ünnepélyes istentisztelet alkalmával, ezenfelül a templomajtón hirdetmény alakjában is ki-függeszti.

26. § — A választás *titkos szavazással*, szavazólappal történik.

A *szavazólappra* minden választó legjobb belátása és lelkiismerete szerint, teljesen szabadon, azok *nevét* írja fel, akiket legalkalmasab-baknak ítél az egyházközség ügyeinek vezetésére, számszerint annyit, amennyi rendes-, illetőleg póttag helyét be kell tölteni.

Ha valamely szavazólapon kelleténél több név szerepelne, a szava-zat azért érvényes marad, de a fölös számú neveket törölni kell.

Az egyháztanács *hivatalos listát* is állíthat össze, amelyen főképen a katolikus akció munkájára különösen alkalmas buzgó egyének sze-repeljenek. E listán minden név után maradjon elegendő hely más név bejegyzésére.

Bármily *korteskedés* a szavazóhelyiségben és környékén tilos.

Amely egyházközségben a *nőknek* is van választójoguk, ott nők is választhatók az egyháztanácsba, — de csakis meghatározott szám-arányban, amelyet a közgyűlés egyszersmindenkorra megállapít és az egyházmegyei Főhatóság jóváhagy.

27. § — Amennyiben valamely egyházközség közgyűlése úgy véli, hogy az előző §-ban körülírt választási módnál célszerűbben és igaz-ságosabban fejezi ki a népakaratot olyan választás, amelynél az egy-házközség tagjai *foglalkozási ágak szerint* csoportosulnak és minden csoport számarányának megfelelően választ tanácsosokat, egyszersmin-denkorra tehet ilyenirányu, minden részletében kidolgozott előterjesz-tést a Főhatósághoz. Ez kellően indokolt esetben engedélyezni fogja az előterjesztett választási módot.

28. § — A szavazás megkezdése előtt a választóközgyűlésen meg-jelentek *szavazatszedő-bizottságot* alakítanak, amelynek elnöke hiva-talból a plébános, választott tagjai: a jegyző és két szavazatszedő.

A szavazólapokat a szavazó gondosan összehajtja és a bizottság elnökének adja át. Ez zárt *urnába* teszi és minden leszavazott választó nevét a választói névjegyzékben megjelöli, a jegyző pedig a szavazók nevét a szavazás sorrendjében *jegyzőkönyvbe* foglalja.

A választásnak mindvégig *megszakítás nélkül* kell lefolynia és pontosan a kitűzött *zárójában* kell befejezni. A záróra letelte után új szavazatot már nem szabad elfogadni.

29. § — A szavazás *befejeztével* a szavazatszedők mindenekelőtt

megszámlálják a szavazatokat és számukat összevetik a szavazók számával. Ha a szavazatok száma felülmulja a szavazásra jelentkezők számát, akkor az egész választás semmis.

Utána felbontják a szavazatokat és feljegyzik, hogy ki mennyit kapott. Ha valamelyik jelölt személyét nem minden kétséget kizáróan jelöli meg a szavazó lap, akkor a reá eső szavazat semmis.

A megválasztáshoz viszonylagos szótöbbség elegendő. Szavazategyenlőség esetén a nagyobb életkor dönt.

A szavazatok összeolvasása után az elnök az eredményt *kihirdeti*.

30. § — A szavazatszedő bizottság jegyzője a választás lefolyását *jegyzőkönyvbe foglalja* és elejétől végig hűen leírja a választás minden mozzanatát. E jegyzőkönyvet az elnök és a két szavazatszedő is aláírja.

31. § — A választás ellen 8 napon belül *felebbezés* adható be a plébános útján a Főhatósághoz. A felebbezést legalább 10 választónak kell aláírnia.

Épen azért a plébános csak e felebbezési határidő lejárta után terjeszti a választás jegyzőkönyvét a Főhatósághoz, — a felebbezésekkel együtt, hozzáfűzve a saját véleményét is.

A Főhatóság a kifogásokat megvizsgálja és a vizsgálat eredményéhez képest a választást jóváhagyja vagy megsemmisíti. Bebizonyított erőszakosság, megfélemlítés, csalárdság, etetés-itatás vagy vesztegetés minden esetben a választás megsemmisítését vonja maga után.

32. § — Az egyháztanács tagjainak *megbízása megszűnik*: 1. a megbízási időtartam lejártával, 2. elhalálozás, 3. elköltözés, 4. lemondás és 5. kizárás esetében.

33. § — Ha az egyháztanácsban a megbízási idő lejárta előtt elhalálozás, elköltözés, lemondás vagy kizárás folytán hely üresedik meg, az a sorrendben első, illetve következő *póttaggal* töltendő be.

Ha e pótlás mellett is negyedrésszel csökkenne a választott tagok száma, akkor a 14. § szerint összehívandó közgyűlés *egészíti ki* a tanácsot a meghatározott létszámig.

Az így megválasztott tanácstagok megbízása csak addig tart, ameddig tartott volna azoké, akiknek helyébe léptek.

34. § — Az egyháztanács tagjai és tisztviselői hivataluk megkezdése előtt a templomban, a hívek színe előtt ünnepélyesen a következő *hivatali esküt* teszik a plébános kezébe:

„Én N. N., mint az-i egyházközség tanácsának tagja (világi elnöke, gondnoka, stb.), esküszöm a mindenható Istenre, a Boldogságos Szűz Máriára és Isten minden szenteire, hogy semmiféle titkos, az Egyháztól tiltott társulatnak tagja nem vagyok és nem leszek, továbbá, hogy pontosan, lelkiismeretesen és hiven fogom tisztiséget betölteni, az egyházközség javát erőmhöz képest előmozdítom, az egyházközség vagyonát lelkiismeretesen kezelem és a hivatalos titkot mindenben megőrzöm. Isten engem úgy segítjen!

! Eskütétel előtt senki sem vehet részt a gyűléseken. Aki a közös eskütételről fontos okból elmaradt, a következő gyűlésen teszi le azt.

35. § — A szabályszerűen megerősített egyháztanács 8 napon belül a plébánosnak vagy helyettesének elnöklete alatt *alakulógyűlést* tart, amelyen a tanácstagok közül titkos szavazással három évre világi elnököt, gondnokot, pénztárost, jegyzőt és két ellenőrt választanak.

Az alakuló gyűlésen a tanácstagok legalább $\frac{2}{3}$ részének kell jelen lennie. Ha ennél kevesebben jelennének meg, újabb alakuló gyűlést kell összehívni, amelyen a megjelentek, számukra való tekintet nélkül is, érvényesen választják meg a tisztikart.

A szavazatok megoszlása esetén *viszonylagos többség* is elegendő. Ha többen egyenlő számú szavazatot kaptak, akkor ezek között pótválasztás rendelhető el. Ismételt egyenlőség esetén az elnök dönthet, vagy ha nem akar e jogával élni, a korban idősebb tekintendő megválasztottnak.

36. § — Az egyháztanács gyűlései csak akkor *határozatképesek*, ha az elnökön és jegyzőn kívül a tanácsosoknak legalább a fele van jelen.

Határozatait *nyílt szavazással* és egyszerű szótöbbséggel hozza, kivéve azokat az eseteket, amelyeknél a jelen alapszabályok titkos szavazást és nagyobb szótöbbséget írnak elő. — Szavazategyenlőség esetén az elnököt illeti meg a *döntés* joga.

A jelenlevők $\frac{1}{3}$ -ának kivánságára az elnök más esetekben is köteles elrendelni a titkos szavazást.

A plébános az egyháztanács gyűléseit lehetőleg vezesse be rövid buzdító beszéddel vagy épületes olvasmánnyal.

37. § — Az egyháztanács *hatáskörébe* tartozik általában mindazoknak az egyházközségi ügyeknek elintézése, amelyek sem a közgyűlésnek (15. §), sem az egyházi hatóságoknak nincsenek fenntartva (5. §);

különösen: 1. az egyházközség képviselése minden hatóság előtt; 2. az évi költségelőirányzatnak és a zárószámadásoknak összeállítása, az évi kiadások fedezésére szükséges egyházi (kultusz.) adó kivetése; 3. az egyházközségi vagyon kezelése és ellenőrzése; 4. a szükséges egyházi bizottságok kiküldése (38. 39. 40. §); 5. az egyházközségi tisztviselők, hivatalnokok és bizottságok működésének ellenőrzése; 6. meghatalmazások kiállítása azok részére, akiknek az egyházközséget hatóságok és bíróságok előtt képviselniük kell; 7. katolikus intézmények, intézetek és iskolák létesítése, irányítása és fenntartása; 8. szükséges esetekben egyes egyháztanácsstagok kizárása (42. §).

38. § — Ahol az egyházközségnek *iskolája* is van, ott az egyháztanács egyben iskolaszék is, tehát az iskolai ügyeket is intézi.

A 20-nál több tagot számláló egyháztanács az iskolai ügyek célszerűbb intézésére saját kebeléből külön *iskolaszéket* küldhet ki, ezt nem-egyháztanácsos egyházközségi tagokkal is kiegészítheti, de legfőlebb fele arányban.

Az ilyen iskolaszék az egyháztanácsnak van alárendelve és annak felelős. Természetesen az iskolaszék köteles a katolikus iskolákra vonatkozó törvényeket és egyházi előírásokat mindenben lelkiismeretesen megtartani.

39. § — Az egyháztanács minden évben, az évi költségelőirányzat jóváhagyása után, a 62—63. § elvei szerint, kivetí az *egyházi adót*. Ecélből a maga kebeléből legalább öt tagból álló *adókvető bizottságot* és háromtagu *felszólalási bizottságot* küld ki, — mindegyiket két-két póttaggal, akik a szükséghez képest a távollevő rendes tagokat helyettesítik.

Az adókvető bizottság a kivetést 14 napig alkalmas helyen köz-

szemlére kiteszi; ez idő alatt minden adófizető megteheti észrevételeit és benyújthatja *felebbezését* a felszólalási bizottsághoz. A felszólalási bizottság végérvényesen dönt; véghatározatai ellen az egyházmegyei Főhatósághoz felebbezésnek helye nincsen.

40. § — Az egyháztanács a szükséghez képest a saját kebeléből (esetleg kívülálló egyházközségi tagok bevonásával) *más bizottságokat* is küldhet ki, pl. a temető, árvaház vagy más intézetek gondozására, a templomföldök, kántori javak kezelésére, a hívek összeírására, a szegények felkarolására, kultur-előadások rendezésére, stb.

Mindezek a bizottságok az egyháztanácsnak felelősek, mindenben annak utasításai szerint és a fennálló vagy létesítendő szabályok szerint kötelesek eljárni.

41. § — Az egyháztanács *gyűléseit* a szükséghez képest tartja. A gyűléseket az elnök hívja össze, legalább két nappal megtartásuk előtt, vétívvel és a tárgysorozat pontos feltüntetésével.

Az egyháztanácsosok $\frac{1}{4}$ részének kivánságára az elnök köteles az egyháztanácsot összehívni.

42. § — Ha fontos okból valamely egyháztanácsosnak *kizárása* válnék szükségessé, a kizárási indítvány csakis a tanácstagok $\frac{3}{4}$ részének jelenlétében tárgyalható. A kizárás csak titkos szavazással és szótöbbséggel határozható el.

A kizárt tanácstagot írásban, indokolás nélkül kell a kizárásról értesíteni.

43. § — Az egyháztanács gyűléseiről a jegyző három példányban *jegyzőkönyvet* vesz fel; ezt a jegyzőn kívül a plébános, a világi elnök és két felkért hitelesítő írja alá.

Az egyik példány bekötött könyvbe foglalandó, a másik kettő a Főhatósághoz terjesztendő. Ha a Főhatóság a jegyzőkönyvet jóváhagyta, a *jóváhagyás száma* és szövege is beirandó a bekötött könyvbe. A beírt másolatot a jegyző és plébános hitelesíti.

44. § — Az olyan határozatok, amelyekben nem szükséges a Főhatóság jóváhagyása, azonnal végrehajthatók.

45. § — Nagyobbfontosságú ügyekben ki kell kérni az egyházmegyei *Főhatóság jóváhagyását*. Ilyen *jóváhagyás nélkül érvénytelenek* és végre nem hajthatók: 1. az adásvevési- és mindenféle bérleti szerződésekre, 2. nagyobb kölcsönök felvételére, 3. új tisztviselői állások, iskolák és egyéb intézmények létesítésére, 4. tanítónak, kántornak s egyéb tisztviselőknél, illetve alkalmazottaknál megválasztására és díjazásuk megállapítására, 5. a költségvetés vagy pótköltségvetés megállapítására vonatkozó határozatok.

46. § — A főhatósági jóváhagyást igénylő határozatok 8 napig *közszemlére* teendők ki; ez idő alatt a határozatok ellen a plébános *átján felebbezés* nyújtható be a Főhatósághoz.

IV. AZ EGYHÁZKÖZSÉG TISZTVISELŐI

A) AZ EGYHÁZI ELNÖK

47. § — Az egyházközségben az egyházi törvények értelmében a *plébános* vagy törvényes helyettese az egyháznak, valamint az egyházmegyei Főhatóságnak képviselője; állásánál fogva az egyházközségnek és az egyháztanácsnak hivatalból egyházi elnöke.

Mint az egyházközség hivatásos vezetőjének, elsősorban neki kell

mindent megtennie az egyházközség vallási, erkölcsi, kulturális és anyagi fejlődéséért; úgyszintén neki kell képviselnie az egyházközséget befelé és kifelé, különösen a hatóságok előtt.

Mint egyházi elnök, ő hívja össze a közgyűléseket és az egyháztanács gyűléseit, azokon elnököl; ő jelöli ki a közgyűlés jegyzőjét és a jegyzőkönyv hitelesítőit.

48. § — Elsősorban az ő joga és kötelessége felügyelni az egyházközség tisztviselőinek, alkalmazottainak működésére, az egyházközség vagyonára és jövedelmeire, az egyházközség iskoláira és intézményeire, ellenőrizni az egyházközség pénz- és vagyonkezelését.

A plébános őrzi az egyházközség hivatalos pecsétjét (67. §); ő írja alá az egyházközségnek és egyháztanácsnak jegyzőkönyveit, hivatalos leveleit, beadványait és utalványait, stb.

A 14. és a 46. § eseteiben jegyzőkönyvileg igazolja, hogy a határozatok szabályszerűen ki voltak téve közszemlére.

49. § — Gondoskodik a közgyűlések és egyháztanácsgyűlések zavartalan menetéről; e célból jogában áll a tárgytól eltérő felszólalókat figyelmeztetni, kétszeri hasztalan figyelmeztetés után a szót is megvonhatja tőlük; a rendezavarókat rendreutasíthatja, sőt ha szükséges, a tárgyalóteremből ki is utasíthatja.

B) A VILÁGI ELNÖK

50. § — A világi elnök az egyházi elnöknek minden egyházközségi ügyben legfőbb *segítőtársa*, akadályoztatása esetén pedig *helyettese*. Mikor helyettesít, hatásköre azonos az egyházi elnökével.

A közgyűléseken és az egyháztanács gyűlésein az egyházi elnök jobbján foglal helyet és minden felszólalóval szemben elsőbbségi jogot élvez; a gyűlések jegyzőkönyvét, az adás-vételi- és bérleti szerződéseket, valamint egyéb fontosabb, anyagi vagy erkölcsi felelősséggel járó ügyszerkeket ő is aláírja.

C) A GONDNOK

51. § — A gondnok az egyháztanácstól megállapított ügyrend értelmében gondoskodik az egyházközségnek, valamint a gondjaira bízott egyházközségi intézményeknek az *anyagi ügyeiről és szükségleteiről*. A szükséghez képest több gondnok is választható.

A gondnok vezeti az egyházközség *leltárait*.

A gondnok és a pénztáros az állandó jellegű, rendes kiadások kivételével kifizetéseket csak az egyházi és világi elnök utalványozására teljesíthet.

D) A PÉNZTÁROS

52. § — A pénztáros az egyházközség összes pénzeinek és pénzürtékeinek közvetlen kezelője: ő vezeti a pénztárkönyveket, beszedi és behajtja az egyházi adót, nyilvántartja az egyházközség tagjainak kimutatását, valamint a hátralékosok jegyzékét az egyháztanácstól megállapított ügyrend szerint.

A hátralékosokról időközönként jelentést tesz az egyháztanácsnak és az adóhátralékok behajtásánál a tanács utasításai szerint jár el.

A gondnokkal együtt ő állítja össze az évi zárószámadásokat, vagyonleltárakat és költségelőirányzatokat.

Kisebbségi egyházközségben a gondnok és pénztáros ugyanaz a személy lehet.

E) A JEGYZŐ

53. § — A jegyző vezeti a közgyűlések és egyháztanácsai gyűlések jegyzőkönyvét, összeállítja az évi jelentést és az elnök utmutatása szerint végzi mindazokat az írásbeli munkákat, amelyek nem tartoznak más tisztviselők hatáskörébe.

F) AZ ELLENŐRÖK

54. § — Az egyháztanács két ellenőrt választ. Ezek az egyháztanácstól meghatározott módon és időközönként felülvizsgálják és ellenőrzik a gondnok és pénztáros működését és vizsgálatuk eredményéről jelentést tesznek az egyháztanácsnak.

55. § — Az egyházközség összes tisztviselői működésükért az egyháztanácsnak felelősek és ennek utasításai szerint tartoznak eljárni.

56. § — Az egyháztanács tagjai és az egyházközség tisztviselői tiszteletbeli állást töltenek be; a rájuk bízott teendőket az egyházközség érdekében *díjazás nélkül* végzik.

Az egyháztanácsnak azonban jogában áll az egyházközség vagyoni viszonyaihoz képest a gondnoknak, pénztárosnak és jegyzőnek, végzett munkájuk arányában, évről-évre megállapítandó szerény *tiszteletdíjat*, vagy külön munkájukért *napidíjat* megszavazni, vagy ha szükséges, díjazott segédeket rendelkezésükre bocsátani.

V. AZ EGYHÁZKÖZSÉG VAGYONA

57. § — Az egyházközség *önálló jogi személy*, azért lehet saját vagyona: nemcsak készpénzben, értékpapirokban és ingó vagyontárgyakban, hanem ingatlanban is.

Ingatlanait *telekkönyvileg* saját nevére iratja. Az egyháztanácsnak legyen rá gondja, hogy összes ingatlanai helyesen legyenek telekkönyvezve.

58. § — Azonban a *templompénztár*: a perselyezésből befolyt pénzek, a harangozási- és stóla-illetékek, a templomnak szánt adományok, stb., valamint a templom ingatlanai, pl. templomföld, szőlő stb. nem tartoznak az egyházközség vagyonához.

Ezek jövedelme külön kezelendő és kizárólag a templom céljaira fordítandó.

59. § — A *templompénztár kezelése* nem az egyháztanácsnak, hanem a plébánosnak a kötelessége a templomgondnok közreműködésével.

A *templomgondnokot* az egyházmegyei Főhatóság nevezi ki három évre az egyháztanács ajánlatára. Az egyháztanács minden harmadik évben három alkalmas egyént terjeszt fel; ezek közül nevez ki a Főhatóság. Ugyanaz a személy ismételtelen is kinevezhető.

A templomgondnok hivatalának átvételekor a templomban ünnepelesen hivatalos esküt tesz a 34. §-ban közölt szöveg mintájára.

Ahol ősi szokás szerint két templomgondnok van, ott az egyháztanács négyes ajánlatára kettőt fog a Főhatóság kinevezni.

A plébános a templompénztárról a templomgondnok közreműködésével évenként *külön számadást* készít és azt a Főhatósághoz terjeszti fel.

Kivánatos, hogy a lelkész a *templom számadását* az egyháztanácsnak is bemutassa és főbb adatait alkalmas módon pl. a szószékről a híveknek is tudomására hozza.

60. § — Ha a körülmények úgy javallják, az egyházmegyei Főhatóság a *templomföldeknek* és egyéb javadalmi ingatlanoknak a kezelését az egyháztanácsra vagy ennek javaslata alapján külön bizottságra is bízhatja. De úgy az egyháztanács, mint e bizottság működéséről a Főhatóságnak tartozik elszámolni, a Főhatóság pedig a kerületi esperes útján fogja felülvizsgálni ez ingatlanok kezelését.

61. § — Az egyházközség *kiadásait* ingó és ingatlan vagyonának jövedelméből, egyéb bevételeiből és egyházi adók kivetése útján fedezi.

62. § — Az egyházközségnek jogában áll saját intézményeinek fenntartására minden tagjára *egyházi adót* kivetni.

Az adókivetés módjának és mértékének megállapítása az egyháztanács hatáskörébe tartozik, amely ezt a jogát a 39. § szerint megalkotott adókivető bizottság útján gyakorolja.

Minden adózónál feltüntetendő, hogy adójából mennyi az egyházi és mennyi az iskolai hozzájárulás.

63. § — Az egyházi *adó kivetése* minden pártoskodás és részrehajlás nélkül, a keresztény igazságosság, méltányosság és szeretet szellemében történjék, mindenkinek a vagyona és jövedelme szerint, minden lehető körülmény figyelembevételével.

Az egyháztanács állapítja meg a Főhatóságtól jóváhagyandó állandó jellegű *adózási kulcsot*. Ennek megállapításánál lehetőleg a következő szempontok érvényesüljenek:

a) minden keresetképes nagykorú egyházközségi tag (nők is) meghatározott összegű és mindenki számára egyenlő, kisebb összegű *fejadót* fizet. Akinek semmiféle vagyona vagy jövedelme nincsen, az csakis ezen a címen róható meg adóval. Akinek vagyona, illetőleg jövedelme is van, az a fejadón kívül fizet még:

b) ha saját lakóháza van, *házadót*; ennek összege aszerint változik, amilyen osztályba az egyháztanács a házat sorozza;

c) további adóalap a *föld* és minden más ingatlan, értéke, illetve jövedelmezősége szerint;

d) végül adóalap minden állandó jellegű *kereset*, fizetés vagy bármily jövedelem az adózási kulcs megállapításánál részletezendő elvek szerint.

Az egyházközség adózási kulcsa adjon a helyi viszonyok szerint minden kérdésre egészen pontos utasítást; minden egyházközségi tag ismerhesse, hogy így könnyebben megnyugodjék a kivetésben.

64. § — *Személye, keresete és jövedelme után* mindenki annak az egyházközségnek adózik, amelynek területén *lakik*.

Az *ingatlan vagyont* az az egyházközség adóztathatja meg, amelynek területén a ingatlan *fekszik*. De ha annak az egyházközségnek, amelynek területén az ingatlanja fekszik, nincsen katolikus iskolája, ellenben a tulajdonos lakóhelyén van katolikus iskola, akkor az illető ezen ingatlana után lakóhelyén iskolai adót fizet.

Ha egy és ugyanazon politikai község területén *több egyházközség* van (3. §), akkor ennek a politikai községnek a területén fekvő

ingatlan vagyont annak az egyházközségnek van joga megadóztatnia, amelynek területén a tulajdonos lakik.

65. § — *Az önálló egyházközséggé alakult fiókegyház:*

a) ha *saját temploma és saját iskolája* van, egyházi adózás tekintetében teljesen független az anyaegyház egyházközségétől;

b) ha *sem temploma, sem iskolája* nincsen, akkor tagjai az anyaegyháznak fizetik egyházi és iskolai adójukat, teljesen úgy, mint az anyaegyház tagjai;

c) ha *csak temploma vagy csak iskolája* van, akkor adózási viszonya az anyaegyházzal szemben esetenként külön szabályozandó.

VI. VEGYES INTÉZKEDÉSEK

66. § — Az egyházközség *hivatalos nyelvét* a közgyűlés határozza meg. Az egyháztanács gyűlésein és bármely tárgyalásokon mindenki szabadon használhatja anyanyelvét.

67. § — Az egyházközség hivatalos iratain a plébánia-hivatal *pecsétjét* használja.

Ahol több plébánia közös egyházközséggé tömörül, ott az egyháztanács állapítja meg, hogy melyik plébánia-hivatal pecsétjét kell használni egyházközségi pecsét gyanánt.

68. § — Az egyháztanácstagokat és hivatalos személyeket, mint az egyházközség érdekes képviselőit az egyházi ténykedéseknél, különösen a körmeneteknél és felvonulásoknál, *megkülönböztetett elbánás és elsőbbség* illeti meg.

A plébános a templomban igyekezzék számukra diszhelyet fenntartani.

Viszont az egyháztanács tagjai és az egyházközség tisztviselői törekedjenek minden vallási kötelességüket példaadóan teljesíteni, minden katolikus ügyet, főképen a katolikus akciót, lelkesen felkarolni, a hívek épülésére szolgálni és őket is buzgóságra hangolni.

69. § — Ha az egyháztanács többsége nem teljesítené kötelességét, ha ismételten olyan ügyeket tárgyalna, amelyek nem tartoznak hatáskörébe (5. §; 59. §), vagy ha a Főhatóság rendeleteinek ellenszegülne, a Főhatóság az egyháztanácsot *feloszlathatja* és új választást rendelhet el.

Ilyen esetekben a Főhatóság az egyházi elnök mellé világi elnököt és három tagu bizottságot nevez ki, amely az új egyháztanács megalakulásáig az egyházközség sürgős folyó ügyeit intézi.

70. § — Ha az egyházközség bármily okból *megszűnnék*, a közgyűlés (15. §, e), vagy ha az nem jöhetne össze, az egyháztanács tesz javaslatot az egyházközség *vagyonának* hováfordításáról a Főhatósághoz.

De az ilyen vagyont csakis katolikus egyházi és iskolai célokra lehet fordítani (1501. kán.).

Az ily tárgyú javaslat csak a Főhatóság jóváhagyásával *melkedik* jogerőre.

7. A plébánosi és esperesi teendők IDŐRENDI TÁBLÁZATA (162. §) *

Január

- 1: (vagy előtte való este) A plébános kihirdeti a mult év népmozgalmi adatait — — — — — 141. §
 „ úgyszintén a befolyt adományok és gyűjtések eredményét — — — — — 916. §
 15.-ig: Az espereshez küldendők az anyakönyvek másodpéldányai (229. §), egyéb nyilvántartások (241. §), jelentés a Főpásztor szándékára végzett szentmisékről (418. §) és más időszakai jelentések — — — — — 162. §
 19—25.: Imanyolcad az összes keresztények egyesüléséért 669. §
 24: A fejedelemségek és az összes románok egyesülése Nemzeti ünnep — — — — — 699. §
 29. utáni vas.: Sajtóvas., gyűjtés a kat. sajtó javára (670. §) 1027. §
 folyamán: Ellenőrzendő, hogy az egyházi épületek biztosítása rendben van-e — — — — — 906. §
 „ Az el nem végzett alapítványi szentmisék a Főhatósághoz küldendők — — — — — 415. §

Február

12. után köv. vas.: „A pápa napja“ — Te Deum, ünnepi beszéd, ünnepség** — — — — — 697. §
 24. Az új alkotmány kihird. évfordulója. Nemz. ün. — 699. §
 Ötvenedvas.: (esetleg farsang hétfőn s kedden is): Engesztelő szentségimádás — — — — — 674. §
 „ Felolvasandó és megmagyarázandó a böjti rendelet — — — — — 656. §

Március

- folyamán: Minden plébános köteles alaposan megvizsgálni az egyházi épületeket, a rajtuk eszközöndő javítások végett — — — — — 903. §
 „ Kérendő az egyházi épületek javítására netalán szükséges segély — — — — — 901. §

Nagyböjt

- minden nap: Felolvasandó a napi szent evangélium — 676. §
 pénteken: Nagyböjti ájtatosság keresztúttal — — — 676. §
 1. vasárnapján: Felolvasandó a „Quam singulari“ rendelet 424. §
 „ Kezdődik a húsvéti szentáldozás ideje (Sz. Háromság-vasárnapig) — — — — — 427. §
 valamely napján: A betegek közös húsvéti szentáldozása — 716. §

* A Táblázatban felsorolt jeleket, kimutatásokat, számadatásokat, költségvetéseket, stb. a plébánosok rendszerint az espereshez küldik; ez 15 napon belül köteles az egész kerületét együtt a Főhatósághoz terjeszteni.

A gyűjtés eredményét minden plébános közvetlenül küldi el a Főhatósághoz.

** Mindig a jelenlegi pápa koronázását követő vasárnapon tartandó.

<i>Nagypénteken: Gyűjtés a Szentsír őrei számára</i>	— — —	915. §
<i>Húsvétvas.: Gyűjtés a papnev. intézet javára (a szatmári egyházmegyében)</i>	— — — — —	915. §

Április

<i>15.-ig: Az egyházközs. és isk. költségvetés az espereshez terjesztendő (162. §)</i>	— — — — —	954. §
<i>folyamán: A nyilvánossági jog nélkül működő iskolák vizsgázni szándékozó tanulóiról névjegyzék küldendő az illetékes revizorátushoz</i>	— — — — —	866. §
<i>végéig: A helyi káplán számadásait a plébánoshoz küldi</i>	—	275. §

Május

<i>10.: Románia függetlenségének kikiáltása. Nemz. ünnep</i>	—	699. §
<i>15.-ig: Az espereshez terjesztendők az egyházi számadások (162. §)</i>	— — — — —	957. és köv. §
<i>2.-ik vasárnapja: A gyermekek ünnepélyes megáldása</i>	—	684. §
<i>folyamán (vagy júniusban): A tavaszi esperesi gyűlés (korona)</i>	— — — — —	93. és köv. §
<i>végéig: Az esperes a Főhatósághoz terjeszti a kerület számadásait</i>	— — — — —	80. §
<i>Ald. csüt.: A gyermekek első szentáldozása</i>	— — —	426. §
<i>„ „ (keleti naptár szerint): Hősök napja. Nemz. ünn.</i>	—	699. §
<i>„ „ utáni napon: Kezdődik a szent kilenced Pünkösd előtt</i>	— — — — —	685 §
<i>Pünkösd vas.: Gyűjtés a papnevelő intézet javára (a szatm. egyházmegyében)</i>	— — — — —	915. §
<i>Szentháromságvas.: Imanap a papi hivatásokért, gyűjtéssel</i>	—	294. §
<i>Zárul a húsvéti szentáldozás ideje</i>	— — — — —	427. §

Június

<i>elején: Szülői értekezlet tartandó</i>	— — — — —	331. §
<i>„ Működési engedély kieszközlése végett a Főhatósághoz terjesztendő a tanszemélyzet kimutatása</i>	— —	813. §
<i>8.: II. Károly király trónralépésének évford. Nemz. ünn.</i>	—	699. §
<i>folyamán (vagy májusban): Az esperes meglátogatja a plébániákat</i>	— — — — —	83. és köv. §
<i>„ Az esperes meglátogatja az iskolákat</i>	— — —	833. §
<i>valamely vasárnap: Hitoktatás napja (vagy szept. elején)</i>	—	793. §
<i>29.: A pápaság ünnepe is! Péterfillér-gyűjtés</i>	— — —	689. §
<i>„ Az iskolai év ünnepélyes bezárása — Te Deum</i>	— —	855. §
<i>végéig: A plébános jelentést küld a Főpásztornak segédlelkészeiről</i>	— — — — —	269. §

Július

<i>elején: Felvétel (konkurzus) a papnevelő intézetbe</i>	— —	298. §
<i>10.-ig: Az iskolák anyakönyvei a revizorátushoz terjesztendők</i>	—	867. §
<i>15.-ig: Az espereshez jelentés terjesztendő: az iskola állapotáról (831. § 1.), a hitoktatásról (789. §) és a Főpásztor szándékára végzett szentmisékről (418. §)</i>	—	162. §
<i>„ Az esperes a Főhatósághoz terjeszti a látogatásáról szóló jegyzőkönyveket</i>	— — — — —	90. §

- 15.-ig: úgyszintén a tavaszi kerületi gyűlés jegyzőkönyvét a kidolgozott tételekkel és a papság jótékony adományaival — — — — — 106. §
 31.-ig: Az esperes a kerület iskolai jelentéseit az egyházmegyei főtanfelügyelőhöz küldi — — — — — 833. §

Szeptember

- 1.-ig: A hitoktató új állomáshelyén tananyagbeosztást készít és azt a Főhatósághoz terjeszti — — — — — 766. §
 „ A Főhatósághoz küldendő a templompénztár és Sz. Antal persely hozzájárulása a szem. fenntartásához (szatm. egyházmegye) — — — — — 306. §
elején: A fiatal papok ismétlővizsgája és zsinati vizsga — — — — — 29. §
 1.—10.-ig Iskolai beiratkozások — — — — — 848. §
 Utána a beirt tanulók névjegyzéke beterjesztendő a Főhatósághoz és a revizorátushoz — — — — — 854. §
 10.-ig: A Főhatósághoz jelentés: kik fogják a hittant tanítani minden egyes iskolában — — — — — 761. §
 12.-e utáni vasárnap (vagy más alkalmas vasárnapon): hálaadás a föld gyümölcseiért — — — — — 691. §
 15: Az iskolai tanítás kezdete — Veni Sancte — — — — — 855. §
 15—17: A plébános ügykezelési ellenőrzést végez az iskolában — — — — — 831. §
közepe táján: Szülői értekezlet tartandó — — — — — 831. §
jolyamán (vagy októberben): Az őszi esperes-kerületi gyűlés (korona) — — — — — 93. és köv. §

Október

- 4: Assisi Sz. Ferencnek, a kat. akció védőszentjének ün. — — — — — 1028. §
 16: II. Károly király Ófels. születésnapja. Nemz. ünnep — — — — — 699. §
utolsóelőtti vasárnap: Missziós vasárnap; imádság és gyűjtés a hittedjesztés céljaira — — — — — 693. §
utolsó vasárnap: Krisztus Király ünnepe (694. §), gyűjtés a Kat. Népszöv. és kat. akció céljaira — — — — — 915. §

November

- 1: Gyűjtés a tüdőbetegek részére — — — — — 915. §
első szabad napján: A plébános elhunyt elődeiért, stb. liberálás gyászmisét ajánl fel — — — — — 695. §
 8: Mihály nagyvajda Ófens. nevenapja. Nemz. ünnep — — — — — 699. §
 15.-ig: Jelentés a vagyoneleltárban beállott változásokról — — — — — 892. §
 „ : Jelentés a minisztériumhoz terjeszt. költségvetésről — — — — — 955. §
 „ : Az esperes a Főhatósághoz terjeszti az őszi kerületi gyűlés jegyzőkönyvét, a kidolgozott tételekkel és a papság jótékony adományaival — — — — — 106. §
 29: Kezdődik a kilenced a Szepl. Fogant. ünnepe előtt — — — — — 699. §

December

- 1: Erdély egyesülése az ókirállyal. Nemz. ünnep — — — — — 699. §
 7.-e után köv. vasárnap: Megemlékezés a Főpásztor püspökké szentelésének évfordulójáról (dec. 7.) — Te Deum
 15.-ig: A minisztériumnak küldendő iskolai költségvetés a Főhatósághoz terjesztendő (162. §) — — — — — 831. §

Karácsony előtt: Szülői értekezlet tartandó — — — — 831. §
 25: Gyűjtés a papnevelőintézet javára (a szatm. egyh.ben) 915. §
NB: Minden plébános írja be e Táblázatba saját templomának szentségimádási napját.

Emlékeztető:

1. Az év első három hónapjában

Egyházközségi közgyűlés tartandó — Egyházközs. Alapsz. 14. §

2. Minden évharmadban

A plébános tanügyi ellenőrzést végez az iskolában (831. §) 333. §

A hitoktató (dec. 1., márc. 1., jun. 1.) a hittani érdemjegyeket átadja az áll. iskola igazgatójának — — 787. §

Minden katolikus nevelőintézet vezetősége részletes jelentést küld a Főpásztornak — — — — — — — 879. §

3. Minden évben

A fiatal papok kötelesek lelkigyakorlatot tartani — — 11. §

„ „ „ ismétlővizsgát tesznek — — — — 29.—30. §

„ „ „ gondoskodnak jurisdictio-juk meghosszabbításáról — — — — — — — 27. §

A papok ismételjének át egy-egy teológiai tárgyat — — 26. §

4. Minden három évben

Minden pap köteles lelkigyakorlatot tartani — — — 11. §

A plébánosok (1940, 1943... stb. jan. 1.-én) a leányegyházak és a szétszórtságban élő hívek lelkigondozásáról munkatervet terjesztenek a Főpásztorhoz — 142. § és 1033. §

1940, 1943, stb.: A szerzetesnők gyóntatójának új kinevez. 439. §

Az egyháztanács felfrissítése — Egyházközs. Alapszabályok 22. §

5. Minden öt évben

A Főpásztor közli újabb felhatalmazásainak tartalmát — 66. §

A Főpásztor vagy megbízottja meglátogatja a szerzetházakat — — — — — — — — 322. §

A Főpásztor az összes plébániákon bérnál — — — — 393. §

6. Öt—nyolc évenként

Minden plébánián népmisszió tartandó — — — — 794. §

7. Minden tíz évben

Új zsinati vizsgáztatók és bírák nevezendők ki — 63. és köv. §

A plébániai leltárak (1940. dec.-ben és utána minden tízes év dec.-ében) megújítandók — — — — — — 893. §

Határidők:

1939. júniusig: A szentségházak átalakítandók a S. C.

Sacr. legújabb rend. szerint — — — — — 615—616. §

1939. dec. 31.-ig: Minden plébános a Főpásztorhoz küldi jóváhagyás végett az istentiszteletek rendjét — — 647. §

1939. dec. 31.-ig: Köteles lefektetni a Törzsvagyonykönyvet 891. §

1940. jan. 1.-ig: A plébános köteles a leányegyházakban és szórványokban élő híveit meglátogatni és gondozásukról munkatervet beterjeszteni (1033. §) — — 142. §

1940. jan. 1.-ig: A plébános elkészíti híveiről a karthotékot 237. §

1940. május 1.-ig: Minden plébános a Főpásztorhoz terjeszti stóladíj-szabályzatát — — — — — 365. §
 1940. végéig: Minden plébánián és népesebb zárdában, intézetben meg kell alakítani az „Opus Vocationum“-ot 295. §

Taxák:1. *Anyakönyvi kivonatért*

helyben: 20 L; postán küldve: 40 L; külföldre küldve 80 L; családjáért: munka szerint.

2. *Misestipendium*

csendes sz. mise: 40 L; külön kikötésekkel: 60 L; énekes: 100 L; liberás: 160 L; asszisztenciás: 300 L.

3. *Alapítványi misék tőkéje:*

csendes: 1500 L; énekes: 3000 L; liberás: 4500 L; asszisztenciás: 8000 L.

4. *Az énekes misék díjának megosztása:*

50⁰/₀: a lelkészé, 25⁰/₀: a kántoré, 10⁰/₀: a sekrestyés-harangozóé, 10⁰/₀: a templomé, 5⁰/₀: a ministránsoké.

Asszisztenciás misékből: 20⁰/₀ előbb levonandó az asszisztensek részére, a maradék fenti kulcs szerint osztandó meg.

8. Utasítás a „LIBER DE STATU ANIMARUM“ vezetésére (237. §)

A Liber de Statu Animarum elkészítésének és vezetésének legalkalmasabb módja a plébániai *karthoték*, amelyhez a plébános kétféle lapot használ: *fehér színű családi lapot* és *piros színű egyéni lapot*.

I. *Családi lapot* kap minden házaspár és nem önálló gyermekeivel együttélő özvegy. A karthoték szempontjából házaspárnak tekintendő mindaz, aki akár érvényes, akár érvénytelen, akár vadházasságban él, ha legalább egyik fél katolikus. A házasság jellege a családi lapnak vastagon bekerített rovatában (baloldalon fent) jelzendő következőképpen: érvényes katolikus, érvényes vegyes, polgári katolikus, polgári vegyes, ágyasság. Ugyanezen rovatban jelzendő a gyermekek vallása és pedig, ha egy valláson vannak röviden így: kat., evang., ref., izr., stb.; ha pedig különböző valláson vannak, akkor a katolikus vallástól eltérő vallás jelzendő a gyermekek nemével, pld.: lányok ref., vagy fiúk izr., stb. A másvallású gyermekek a családi lapon legalább név és születési dátum szerint felsorolandók, sőt egyéb adatok is nagyon hasznosak lehetnek a család állapotának megismerésére.

II. *Egyéni lapot* kapnak az önálló vagy más házi tartásban (nem kiskorú gyermekekkel együtt) élő özvegyek, cselédek, tanulók, rokonok, egyszóval mindazok, akik nincsenek családi lapon feltüntetve. Azok az özvegyek, akiknek gyermekeik csak ideiglenesen vannak távol, családi lapot kapnak. Az egy vagy több törvénytelen gyermekkel bíró nők egyéni lapon tüntetendők fel; gyermekük adatai a megjegyzések rovatában tüntetendők fel.

EGYÉNI LAP

plébánia,

filia,

utca,

szám,

emelet,

ajtó.

1. Név:

2. Születés helye és ideje:

3. Keresztelés helye és ideje:

4. Bérnálás helye és ideje:

5. Foglalkozás (iskola, munkaadó neve és lakása):

6. Milyen iskolát végzett?

7. Hányszor áldozik?

8. Milyen gyakran jár misére?

9. Milyen újságokat, folyóiratokat olvas és járát?

10. Mely egyesület tagja?

11. Honnan és mikor jött?

12. Hol van a domiciliuma?

Megjegyzések:

GYERMEKEK :

N é v	Születés és keresztelés helye és ideje	Bérmálás ideje és helye	Első áldozás ideje. Mily gyakran áldozik?	Mily gyakran jár szentmisére?	Hova jár iskolában? Hol tanonc?	Foglalkozás	Lapok, folyóiratok	Egyesület	Külön lepot kapott. Egyéni vagy családi lapot?
1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									
11.									
12.									

Az egyes rovatok kitöltését nagy gonddal és körültekintéssel végezze a lelkipásztor. Az áldozás rovatában jelzendő, hogy naponként áldozik-e, vagy heteként, havonként körülbelül hányszor, vagy legalább húsvéti kötelességének eleget tesz-e. A misehallgatásnál csupán az, hogy hétköznap is jár-e misére, vagy vasárnap és ünnepnap helyzetéhez mérten rendszeresen eleget tesz-e az Egyház parancsának. — Az egyesület rovatába elsősorban a hitbuzgalmiak, azután a karitatív, gazdasági és kulturális egyesületek tüntetendők fel. A lapok és folyóiratok közül a napilapok is. A megjegyzések rovatában jelzendők: ha a hívő állandóan beteg vagy utazik; esetleg különös anyagi helyzete (könyöradományokból él) vagy anyagi és családi csapás, szóval mindaz, ami lelkipásztori szempontból érdekes és tudni való. Az elhalálozást a családlapon a férj vagy feleség neve mellett jelezzük, a gyermekeknél az utolsó rovatban egy kereszttel és a halálozás napjának, a gyónásnak, áldozásnak és utolsó kenetnek feltüntetésével, az egyéni lapon pedig a megjegyzés rovatában, mely egyéni lap azután félreteendő. A gyermekek utolsó rovata egyébként akkor kerül kitöltésre, ha valaki közülök önálló lesz külön lakással vagy családot alapít és így külön egyéni vagy családi lapot kapott. Azok a rovatok, amelyek az első összeírásakor még nem tölthetők ki, maradjanak üresen (áthúzás nélkül), hogy később a felmerülő adatokat a rovatba bevezethessük (pl. a gyermek még nem jár iskolába).

9. A szerzetesnők kánoni vizsgálatának jegyzőkönyve (313. §)

A női szerzetek előljárói a 313. § szerint két hónappal a beöltözés, illetőleg a fogadalomtétel előtt, terjesszenek táblázatos kimutatást a Főpásztorhoz, az alábbi rovatokkal.

Az 1—4. rovatot a szerzet vezetősége tölti ki. A többi rovatok kérdéseit az egyházi megbízott vizsgálja meg és írja be a feleletet. A kimutatás úgy készítendő el, hogy a felelet beírására bőven maradjon hely.

I. A BEÖLTÖZÉSRE KÉSZÜLŐ JELÖLTEK KIMUTATÁSA:

1. Sorszám
2. A jelölt neve:
3. Születésének helye és ideje:
4. Mikor lépett a szerzetbe?
5. Mikor és hol töltötte jelöltidejét?
6. Őszinte, helyes szándék vezette-e a szerzetbe?
7. Nem kényszerítette vagy befolyásolta valaki?
8. Ismeri-e valamennyire a szerzetesi életet?
és saját szerzetét?
9. Ismeri-e az ujoncidő jelentőségét?
10. Szívesen vállalja-e? Bizik-e benne, hogy ki fog tartani?
11. Megjegyzések:
Dátum, aláírás.

II. A FOGADALOMTÉTELRE KÉSZÜLŐ UJONCNÖK KIMUTATÁSA:

- 1—3. mint I. alatt.
4. Mikor kezdte meg ujoncidejét?
5. Hol töltötte? Megszakította-e?
6. Jól ismeri-e a szerzetesi élet kötelességeit?
7. Tudja-e mi a votum és a professio?
8. Ismeri-e az egyes fogadalmakból folyó kötelességeket?
9. Ismeri-e saját szerzetének szabályait?
10. Önként, örömmel vállalja-e mind e kötelességeket?
11. Nem kényszeríti senki? Nincsen-e nyugtalansága?
12. Megjegyzések:
Dátum, aláírás.

III. AZ ÖRÖK FOGADALOMTÉTELRE KÉSZÜLŐ NÖVÉREK KIMUTATÁSA:

- 1—3. mint I. alatt.
4. Mikor tette első fogadalmát?
5. Ismeri-e az örök fogadalom jelentőségét?
6. Fogadalomban töltött eddigi évei alapján bizik-e benne, hogy ki fog tartani mindhalálíg?
7. Nem áll-e kényszer vagy befolyásolás hatása alatt?
8. Nyugodtan és szívesen vállalja-e az örök fogadalomból származó kötelezettségeket?
9. Megjegyzések:
Dátum, aláírás.

10. A kántorok szabályzata (335. §)

1. A szabályszerűen kinevezett kántor a 335. § szerint ünnepélyesen leteszi a katolikus hitvallást és hivatali esküt a következő szöveggel:

„Én N. N., ennek az egyházközségnek a kántora, esküszöm az élő Istenre, a Bold. Szűz Máriára és Istennek minden szenteire, hogy kántori kötelességeimet az Egyház előírásai, az egyházmegye külön rendelkezései és plébánosom utasításai szerint, pontosan és lelkiismeretesen fogom teljesíteni; minden előljárámmal szemben tiszteletet és engedelmisséget fogok tanúsítani és azon leszek, hogy úgy igazi katolikus életem példájával, mint az istentisztelet fényének emelésével Isten dicsőségét és a hívek lelki épülését előmozdítsam.

Isten engem úgy segítjen!“

2. A kántor tekintse magát a lelkipásztor munkatársának; buzgólkodjék Isten dicsőségére és a lelkek javára. Minden kötelességét szentül és hivatásos öntudattal végezze.

3. *Kötelességei:*

a) A kórust és felszereléseit leltár mellett átveszi, gondosan őrzi, ott fegyelmet tart.

b) Az összes istentiszteleteken és ájtatosságokon, a szertartáskönyv előírásai és a plébános utasításai szerint közreműködik.

c) Az egyházmegyei Főhatóság előzetes engedélye nélkül tanítói állásán kívül más hivatalt nem viselhet.

d) Önmagát állandóan képezi az egyházi (Gregorián) és népének vezetésére, tanítására és egyházi énekkart szervezésére.

e) *Allomását* engedély nélkül *nem hagyja el*. 8 napra a plébánosa, azontul a Főhatóság ad neki szabadságot. De távolléte idejére köteles helyettesről gondoskodni.

4. *Javadalma:*

a) *Díjlevelében* pontosan felsorolandó minden jövedelme (ingatlan, készpénzfizetés, párbér, stóla, lakás, kert), de azok a terhek is, amelyeket viselnie kell. A *stóla* mindig őt illeti, de a szegényeket ő is köteles díjmentesen kiszolgálni.

b) Ingatlanait csak a Főhatóság jóváhagyásával és az egyházmegyei statutumok megtartásával (897. és köv. §; 939. §) adhatja ki *haszonbérbe*.

c) Tanácsos, hogy a *nyugdíj-ügy* kielégítő megszervezéséig valamely magán nyugdíj- vagy biztosítási intézet tagja legyen, — saját terhére és javára.

5. *Fegyelmi vétséget követ el*, ha:

a) egyházi törvényeket botránnyosan sértő vagy erkölcstelen magaviseletet tanusít;

b) egyházi intézmények ellen izgat;

c) hivatalos működését önkényesen megszünteti vagy nem az Egyház szellemében végzi;

d) felettes hatóságaival szemben engedetlen, durva, tiszteletlen vagy izgat ellenük.

A *fegyelmi eljárást* az Egyházmegyei Tanítói Fegyelmi Bizottság folytatja le megfelelő szabályok szerint.

6. *A kántori állás megüresedik:* lemondás, áthelyezés, fegyelmi elmozdítás, halálozás útján.

A tanítói és kántori állás *egyesítése* esetén a tanítói állás elvesztésével együttjár a kántorságtól való megválás is.

A *jövedelemmegosztás* alapja a polgári év, szabályai pedig azonosak más egyházi jövedelem megosztásának szabályaival (946. és köv. §-ok).

Halál esetén az özvegyet és kiskorú árvaikat megilletik a zsinati határozatok 820. §-ának g, pontjában felsorolt jogok.

11. A romániai kultusztörvény főbb rendelkezései (342. §)

III. AZ EGYHÁZAK EGYMÁSKÖZTI VISZONYA

41. *cikk* — Egyik vallás tagja sem kényszeríthető arra, hogy egy más vallás fenntartásához hozzájáruljon.

42. *cikk* — Valamely egyház papja csak saját egyházának hívei részére végezhet istentiszteletet és egyházi szertartást.

Ezen rendelkezés alól kivétel tehető azon esetben, amikor valamely vallás hívei, kiknek a községben nincsen papjuk, egy más felekezet lelkészét annak lakásán kérik fel ily ténykedésre, de csupán a legszorosabb szükség eseteiben.

43. cikk — Miután az alkotmány minden állampolgárnak lelkiismereti szabadságot biztosít, bárki akármilyen valláshoz tartozhatik.

44. cikk — Bárki, aki 18. életévét betöltötte, a jelen törvény előírásainak betartásával más felekezetbe átléphet.

Ezzel a joggal nem élhetnek azok, akik oly betegségben szenvednek, amely a szabad akaratot gátolja.

Férjezett nők már 18. életévök betöltése előtt is változtathatnak vallást.

45. cikk — Ha valaki az előbbi szakasz feltételei szerint más hitfelekezetbe akar belépni, vagy vallását elhagyni, köteles ezen szándékát 2 tanu kíséretében és személyesen kijelenteni azon község anyakönyvvezetője előtt, ahol lakik.

Az anyakönyvvezető az átlépési szándék bejelentéséről jegyzőkönyvet vesz fel, melyet a jelentkező és a tanuk aláírnak és azt a kijelentkezés keltétől számított 8 napon belül másolatban megküldi azon lelkésznek, akihez a kijelentő tartozik.

Az átlépés bejelentése bíróságnál vagy közjegyzőnél adott és az anyakönyvvezetőnek átnyújtott hiteles nyilatkozat alakjában is történhetik.

Ha a nyilatkozattevő a lelkész kiértesítésétől számított 30 napon belül azt vissza nem vonja, az áttérés azon naptól kezdve jogérvényesnek tekintetik.

Az anyakönyvvezető ebben az esetben a vonatkozó anyakönyvekben a megfelelő módosításokat keresztül vezeti, jelentkezőnek az áttérésről hivatalos bizonyítványt ad, értesítvén erről úgy azt a lelkészt, akihez tartozott, mint azt is, akihez átlépett.

Az áttérési nyilatkozat visszavonása ugyanezen alakiságok betartásával történik.

Jelen cikkben említett nyilatkozatok és megkeresések bélyegmentesek.

46. cikk — Aki egyik hitfelekezetből a másikba lép, köteles viselni mindazokat az anyagi terheket, amelyeket az elhagyott vallás alapszabályai és a vele szemben vállalt kötelezettségek reá róttak azon esztendő végéig, melyben az áttérés történt.

Tilos a hitfelekezeteknek oly híveket fölvenni, akik a 45. cikkben foglalt átlépési alakiságok betartása nélkül akarják vallásukat elhagyni.

47. cikk — Gyermek, akiknek szülei ugyanazon valláshoz tartoznak, a szülők vallását követik.

Ha a szülők egyike más vallásra tér, a 18 éven alul levő nemeszerinti gyermekek követik az áttérő szülő vallását.

Ha a házastársak közül az egyik a másiknak vallására tér át, a 18 éven aluli gyermekek a szülők közös vallását követik.

Ha a szülők nem ugyanazon vallásúak, az atyának jogában áll mindenegyik gyermeknél külön megállapítani, hogy a szülők két felekezete közül melyikhez tartozzék. Ez egyszerismindenkorra történik és pedig a gyermek polgári anyakönyvelésekor.

A házasságkötés előtt létrejött bármiféle megegyezés a gyermekek vallására nézve semmis és érvénytelen.

Ha a gyermek atyja elhalt, ez a jog átszáll az anyára.

48. cikk — A törvénytelen gyermekek anyjuk vallását követik.

49. cikk — A lelenygyermek, ha semmiféle jeltől nem lehet

következtetni az ő, vagy szülei vallására, annak a vallását követik, aki nevelésüket vállalja; ha pedig menhelyen (gyermek-otthonban) helyezik el, vallása a következő szempontok szerint állapíttatik meg:

a) ha a menhelyet valamely felekezeti intézmény tartja fenn, az illető intézmény vallását követi;

b) ha a menhelyet község vagy vármegye tartja fenn, a községben vagy megyében lakók többségének a vallását követi;

c) ha a menhelyet az állam tartja fenn, a gyermekek az orthodox vallást követik.

50. cikk — Örökbefogadás esetén a teljesen árva 18 éven aluli gyermekek az örökbefogadó vallását követhetik ennek az anyakönyvvezető előtt kifejezett óhajára.

Ha mindkét házastárs közös megegyezéssel örökbefogad valakit, az árva gyermekek vallása a 47. cikk értelmében állapíttatik meg.

Ha az örökbefogadott gyermekek mindkét szülője, avagy közülök csak az egyik van életben, a gyermekek csupán ezek előzetes beleegyezésével követhetik az örökbefogadó vallását.

12. A Főpásztor fogadása bérmálás és más hivatalos látogatások alkalmával (394. §)

A Főpásztor látogatása, — különösen a bérmálás —, kiváló alkalm a hitélet mélyítésére és a közönyös hívek megnyerésére, azért arra a plébánosok gondosan készüljenek. Nemcsak a bérmálkozóknak, de az egész egyházközségnek legyen lélekemelő ünnep a Főpásztor megjelenése.

A plébános a bérmálást megelőző vasárnapokon idézze a hívek emlékezetébe a Főpásztornak, mint az apostolok utódának isteni küldetését és azt a nagy lelki hatalmat, amelyet mint jó pásztor, mint gondos atya és mint az egyházmegye kormányzója a hívek lelki javára gyakorol; mutasson reá arra a nagy tiszteletre, amellyel őt a híveknek az őskeresztények példája szerint becsülni és fogadni kell.

A külső előkészület érdekében hivatalból értesítse a község előjáróságát és tartson az egyháztanáccsal gyűlést a Főpásztor fogadásának megbeszélésére.

A Főpásztor érkezésének időpontja előtt készíttessen azon a helyen, ahol a Főpásztor az egyházi ruhákat fogja felvenni, *lombsátort*; legyen benne fehér terítővel leterített asztal. A templom és sátor között két oldalon állítsa fel a bérmálandókat, a főoltár lecke-oldalán a templom védőszentjénél nyissa ki a misekönyvet. Ő maga pedig karinggel, stólával és fehér palástban a templom ajtajában várja az érkező Főpásztort. Mihelyt a Főpásztor kocsija megjelenik a láthatáron, szólaljanak meg az összes harangok; de az üdvözlések elmondása előtt hallgassanak el.

A plébános egyszerű köszöntéssel és kézcsókkal (beszéd nélkül) üdvözlí a Főpásztort, csókra nyújtja a kezében tartott keresztet, azután átnyújtja a szenteltvízhintőt, hogy a Főpásztor meghintse a népet, majd a tömjéntartót, hogy a Főpásztor a füstölőbe (amelyet a plébá-

nos tart) tömjént tehessen. Utána szabályszerűen (háromszor, egyes lendítéssel) incenzálja a Főpásztort. Ennek végeztével *bevonulnak a templomba*: elől a kereszt, ministránsok, asszisztencia, a plébános palástban, az esperes, főesperes, a kíséző kanonok; a Főpásztor halda-
chin alatt; utána az udvari papok.

Bevonulás alatt a kórus éneкли az „*Ecce sacerdos magnus*“ vagy „Isten hozta“ kezdetű éneket.

A főoltárnál a Főpásztor letérdel a szentély közepére készített és lehetőleg vörös posztóval leterített térdeplőre, a plébános pedig az ének befejezése után az oltár lecke-oldalán a Főpásztor felé fordulva éneкли:

V. *Protector noster aspice Deus,*

R. *Et respice in faciem Christi tui.*

V. *Salvum fac servum tuum,*

R. *Deus meus sperantem in Te.*

V. *Mitte ei auxilium de Sancto*

R. *Et de Sion tuere eum.*

V. *Nihil proficiat inimicus in eo:*

R. *Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.*

V. *Domine exaudi orationem meam:*

R. *Et clamor meus ad Te veniat.*

V. *Dominus vobiscum*

R. *Et cum spiritu tuo.*

OREMUS:

Deus humilium Visitor, qui eos paterna dilectione consolaris, praetende societati nostrae gratiam tuam: ut per eos, in quibus habitas, tuum in nobis sentiamus adventum. Per Christum Dominum Nostrum. R. Amen.

Azután a kórus eléneкли a templom védőszentje I. vesperásának antifonáját, majd a plébánossal felváltva a versiculust. Ezalatt a Főpásztor a nyitott misekönyvhöz megy és eléneкли a könyörgést. Majd az oltár közepén ünnepélyes áldást ad.

Amennyiben a Főpásztor *szentbeszédet* intézne a néphez, az udvari pap a „Jöjj el Szentlélek“ éneklésére jelt ad a kántornak.

Mivel a bérmlások rendszerint május, vagy június hónapban történnek, a szentbeszéd után *ciborium-kitétellel* májusi, vagy Jézus Szíve-ájtatosság következik.

Ennek végeztével a bérmlalkozók és az asszisztencia templomi menetben a plébániára kísérik a Főpásztort.

A bérmlálás reggel kilenc órakor kezdődik. A Főpásztort a bérmlalkozók és az asszisztencia körmenetben kísérik a templomba.

13. A kétszermisézésnél követendő eljárás (402. §)

Kétszermisézés esetén az áldozópap tartsa meg pontosan az új Missale-ban a karácsonyi és halottaknapi szentmisénél, valamint a Rituale Romanum-ban (Instructio a S. R. C. edita die 11. Martii 1858. pro sacerdote facultatem habente bis eadem die celebrandi) található szabályokat:

a) *Ha ugyanabban a templomban és ugyanazzal a kehellyel mu-*

tatja be a második szentmisét, akkor a szent vérnek nagyon gondos vétele után nem öblíti ki a kelyhet, hanem a korporáléra helyezi és a pallával befedi; azután az oltár közepén állva, összetett kézzel imádkozza: *Quod ore sumpsimus* etc. Majd az oltáron álló ablució edényben (vagy erre a célra kikészített vízzel telt edényben) lemossa és megtörli ujjait és közben imádkozza: *Corpus tuum* etc. Ezután a kehelyről leveszi a pallát és szokás szerint letakarja a purifikatoriummal, patenával, pallával és a velummal. A kehely azonban a kiterített korporálén marad. De a purifikálás nélkül maradt kehely előtt nem kell térdhajtást végezni (S. C. R. Decr. n. 1772. ad 7. 1866).

Ha rövid időköz után ugyanannál az oltárnál mutatja be a második szentmisét, a kelyhet kiterített korporálén az oltáron is hagyhatja. Ha ellenben a második, illetőleg a harmadik szentmisét nem folytatólag mutatja be, vagy *ha az oltáron közben más pap fog misézni*, e kelyhet nem hagyja az oltáron, hanem beviszi a sekrestyébe és a sekrestye-szekrény megfelelő helyén, pallára vagy korporáléra helyezve, zár alatt őrizi a következő szentmiséig.

A XIII. *Leo-féle imádságra* vonatkozólag a 710. § b, pontja szerint járjon el.

A második szentmisében az offertoriumhoz érve, leveszi a velumot a kehelyről és a kelyhet egy kissé a szent lecke oldal felé helyezi a korporáléra; az ostya felajánlása után a kelyhet a korporálé felett tartva, szokás szerint bort és vizet önt bele, de a kehely falát belülről nem törli ki a purifikatoriummal.

b) *Ha a második szentmisét más templomban mutatja be, vagy ha ugyanazzal a kehellyel más pap misézik*, akkor a Rit. Rom. a következő eljárást írja elő: *Az áldozásnál* ugyanugy kell eljárunk, mint a) pontnál. *Az utolsó evangélium után* azonban a pap megáll az oltár közepén, szétbontja a kelyhet és gondosan megnézi, hogy nem gyűlt-e össze a kehely alján a szent vér. Ezt a kehelynek azon az oldalán, amelyen első ízben, mély tisztelettel magához veszi. Azután legaiább annyi vizet önt a kehelybe, amennyi bort öntött a felajánlaskor és a kelyhet néhányszor megforgatva, azon az oldalon, amelyen a szent vért magához vette, a vizet egy az oltárra kikészített kehelybe vagy más megfelelő edénybe önti. A kelyhet azután kitörli, felszereli és szokás szerint távozik az oltártól. A szent ruhák levétele után a kehely kiöblítéséből maradt vizet a körülmények szerint vagy a sekrestyébe viszi és ott a sekrestye-szekrény megfelelő helyén gondosan őrizi, hogy a másnapi szentmise ablutiojával magához vegye, vagy vattával felitatja és elégeti, vagy a szakrariumba önti.

c) A szentségi böjt megőrzésének biztosítása végett ajánlatos a kétszermisézésnél a ministránst figyelmeztetni, hogy az első szentmisében az áldozás után ne hozza az oltárhoz az ampolnákat; vagy ajánlatos az ampolnába kevesebb bort készíttetni és az offertoriumkor a egész mennyiséget a kehelybe önteni. Aki a szentségi böjt alól felmentést kapott, az ablutiot magához veheti (403. §).

14. Utasítás a gyóntatóknak egyes súlyos bűnök kezelésére (445. §)

1. PROCURATIO ABORTUS

Ha a gyónó erről vádolja magát, a gyóntató mutasson reá *e bűn súlyosságára*: 1. gyilkosság; 2. maga az anya követi el, akinek feladata életet adni gyermekének; 3. e bűnével elveszi a gyermektől az örök életet is, hiszen a meg nem keresztelt gyermek nem juthat Isten látására.

Azután kérdezze meg: tudja-e a gyónó, hogy ez a bűn a Főpásztornak fenntartott *kiközösítést* von maga után? *Ha nem tudja*, a gyóntató feloldozhatja (443. §, f), de komolyan figyelmezteti arra, hogy ha mégegyszer elkövetné, — amitől Isten mentse, — magára vonná a kiközösítést. Adjon neki nehéz és hosszantartó elégtételt; de ez ne legyen erkölcsileg lehetetlen vagy egész életen át tartó.

Ha a gyónó *tudott a büntetésről*, akkor magára is vonta. A gyóntató csak külön felhatalmazással oldozhatja fel (443. §, a).

2. ABUSUS MATRIMONII

Ha házasságban élő gyónó azzal vádolja magát, hogy megakadályozta a gyermekáldást, a gyóntató nagyon tapintatosan *kérdezze meg*, hogy magzatelhajtással, abruptio copulae-val vagy óvószerek használatával tette-e?

Az első esetben az 1. pont szerint jár el.

A másik két esetben a gyóntató *magyarázza meg e bűn súlyosságát és borzalmasságát*: 1. természetellenes beavatkozás a természetnek Istentől megállapított rendjébe; 2. megfosztja Istent egy gyermekétől, a mennyországot egy örökösétől; 3. megfosztja önmagát gyermekétől, aki öröme, támasza, érdemszerzésre alkalom, dicsősége lehetett volna; 4. lealacsonyítja a házastársat: tisztán élvezetek eszközévé teszi; 5. megfosztja a társadalmat, egyházat, államot egy hasznos, esetleg szükséges tagjától; 6. megfosztja a gyermeket földi és örök életétől. *Öntö*n szívébe nagy *bizalmat az isteni Gondviselés iránt* és buzdítsa a gyónót, hogy nagy szeretettel fogadja Isten kezéből a gyermeket: „Aki befogad egy ilyen kisdedit az én nevemben, engem fogad be“ (Mt. 18, 5); Isten megáldja az ilyen szülőket, de megbünteti a gyermekáldás ellen vétőket. Mindezeket családanyáknak és családapáknak miszsiók alkalmával és más alkalmas időben külön is, nagy nyomatékkal, de egyben tapintattal és okossággal is, ki kell fejteni.

Nagyon óvja a gyónóját attól, hogy ezt a bünt a jövőben is elkövesse. Ha a gyónó a gyermeknevelés nehézségeire hivatkozik, fejtse ki a gyóntató, hogy mindenesetre baj a szegénység és a sok gyermekkel való küzködés, de ennél sokkal nagyobb baj: a bűn, a lelkiismeretfurdalás, az örök boldogság veszélyeztetése (Olvasd el a „*Casti Conubii*“ körlevél fölségezen szép tanítását erről).

Ha a gyónó nem vall, hanem szégyenében azt mondja: „*tessék kérdezni*“, akkor biztosra vehető, hogy ilyenfajta bűnök terhelik lelkét. A gyóntató megkérdezi tehát: „Nem tett-e valamit a gyermekáldás megakadályozására? Milyen módon?“ — Ekkor nyilatkozik.

Ha a gyónó hallgat és a gyóntatónak alapos a gyanuja, hogy ezt a bűnt elhallgatta, és pedig rosszhiszeműen, szintén meg kell kérdezni.

Ha a házastársak mégis úgy találják, hogy nem bírnak meg a sok gyermekkel, akkor a gyóntató azt mondhatja nekik: A gyermekáldás elkerülésének a természet törvényeitől megengedett módja: tartózkodni a házastársi jogok gyakorlásától. Egyben vigasztalja meg őket, hogy a jó Isten nem hagyja el a sok-gyermekes családot és nem egyszer feltűnő módon áldja meg a családot, sőt sokszor a világot egy sokadik gyermekben.

Ogino és Knaus orvosok legujabban azt tapasztalták, hogy a menstruatio bizonyos szakaiiban a fogamzás nem következik be. Ha valamely gyónó ismeri ezt a módszert és él vele, nem kell akadályozni: nem kell hántani. „Coniuges praedicto modo matrimonio utentes inquietandos non esse, posseque confessarium sententiam de qua agitur, illis conjugibus caute tamen insinuare, quos alia ratione a detestabili onanismi crimine abducere frustra tentaverit“ (S. C. Poen. 1880. jun. 16, hasonló kérdésben).

A gyóntató „caute“ jár el, ha ezekhez tartja magát: 1. Akik nem tudnak ez eljárásról, azokat a gyóntató nem fogja kitanítani. Még kevésbé fog erről a közönségnek beszélni; nem is olyan bizonyos a módszer helytállósága. 2. Akik megkérdezik, hogy szabad-e ezzel a módszerrel élni, amelyet ők már ismernek, azoknak meg lehet mondani: „Ezt határozottan nem tiltja az Egyház: tegyen lelkiismerete szerint“. 3. Akik a gyóntatótól a módját kérdezik, azokat lehetőleg megbízható katolikus orvoshoz kell utasítani.

Mivel e bűn cselekvő szereplői legtöbbször *férfiak*, azért a gyóntató főleg ezeket kérdezze ki. Ha a nő e bűnt elítéli és a maga részéről mindent elkövet, hogy a férjét lebeszélje, akkor csak szenvedőlegesen működik közre férje bűnében; ez pedig elnézhető, ha ellenkező esetben a bűn súlyosságával arányos bajok háramlanak rá, amelynek: súlyos ütlegek, a családi béke teljes felfordulása stb.

Ha a gyónó nem mutat határozott készséget a bűn megszüntetésére, a gyóntató megtagadja a feloldozást, de mutassa meg, hogy ezt lelkiatyai fájdalommal teszi.

3. CONCUBINATUS

Törvénytelenül együttélőket addig nem szabad feloldozni, amíg az együttélést meg nem szüntették.

A halálos ágyon házasságuk az 1043. és köv. kánonok alapján rendezhető, ha lehet (v. ö. 1056. §). Ha nem lehet rendezni, de a beteg megigéri, hogy felgyógyulás esetén különválk, feloldozható. Ehhez az ígérethez, ha lehetséges, állítsunk tanukat, akik temetés esetén, a feloldozás tényét igazolják, felgyógyulás esetén pedig a különválást elősegítsék.

15. Kérdőpontok a papnövendékekről szentelésük előtt (486. §)

A Szentszék scrutiniuos rendelete szerint a plébánosoknak a Főpásztor kivánságára a következő kérdésekre kell felelniök:

1. Vajjon a papnövendék áhitatgyakorlatai végzésében, t. i. jámbor elmélkedéseiben, a szentmishallgatásban, a legméltóságosabb Oltáriszentség látogatásában, valamint Szűz Mária rózsafüzérjének végzésében buzgó és ájtatos-e?

2. A szentgyónáshoz és szentáldozáshoz gyakran és áhitattal járul-e?

3. A szent cselekményeknél szorgalmasan és ájtatosan segédkezik-e?

4. Vajjon a keresztény tanítás végzésében, amennyiben a papnevelőintézetten kívül lett volna ilyen kötelezettsége, serény volt-e?

5. Vajjon az istentisztelet fényének előmozdításán fáradozott-e, törekedett-e a lelkek javát előmozdítani és mutatott-e hajlamot a szent cselekmények végzésére?

6. Milyen tanulmányokkal foglalkozik és minő szorgalommal?

7. Nem merült-e olyan világi könyvek és ujságok olvasásába, amelyek a hit vagy a jó erkölcsök ellen gyűlöletet szítanak?

8. A papnevelőintézetten kívül töltött nyári szünidőben viselte-e és viseli-e a papi ruhát?

9. Vajjon az ilyen szünidőkben nem barátkozott-e rosszhirű egyénekkel? Vagy akár jó hírnévnek is örvendő más nemű személyekkel való érintkezésben nem okozott-e bizalmaskodásával a hívek között feltűnést, vagy botrányt? Vagy nem látogatott-e gyanus helyeket?

10. A társalgásban megbízhatónak és feddhetetlennek mutatkozott-e?

11. A jó erkölcsöket, vagy az Egyház tanítását és parancsait illetőleg nem érdemel-e megrovást?

12. Hogyan viselkedik a gyermekekkel, leányokkal és másik nemhez tartozó személyekkel szemben?

13. Nem árult-e el hajlamot kényelmes életre, a bornak bőséges fogyasztására, italozásra és más világi élvezetek hajhászására?

14. Vajjon viselkedésében szeretetteljes, feljebbvalóival szemben pedig alázatos és engedelmes volt-e?

15. Mi a hivatásáról a hívek általános véleménye?

16. Vajjon a szülőkön nem mutatkozik-e valamilyen rendellenességnek, különösen elmebajnak vagy rossz erkölcsöknek valamilyen jele, amely átöröklésre engedne következtetni?

17. Vajjon a szülők, vagy a családnak más tagja nem kényszeríti-e a papi pályára?

16. A papszentelés előtti vizsgák anyaga (491. §)

I. A TONZURA FELVÉTELE ELŐTT

1. Ált. tudnivalók az *egyházi rendről*, a klerikusokról, azok általános jogairól és kötelességeiről (Codex Juris Can. 948.—1011. és 108—144. kán.).

2. A *tonzura* mibenléte, felvételének szertartása a *Pontificale Romanum* szerint. A *Pontificale Romanum* szövegét minden szentelés előtt pontosan kell ismerni.

3. Vizsga a *latin nyelvből* (alaktan, fordítás, beszélgetés).

II. A KISEBB RENDEK ELŐTT:

1. Az *illető rend* (vagy *rendek*) eredete, története, jelentősége régen és ma; a vele járó jogok és kötelességek régen és ma.

2. Fölvételének *szertartása* a Pont. Rom. szerint, a szentelés szövegének pontos ismerésével.

III. A SUBDIACONATUS ELŐTT:

1. *Tractatus dogmaticus: De Sacramentis in genere; de Sacramento Ordinis.*

2. *A nagyobb rendek fogalma és jelentősége.*

3. *A subdiaconatusról dogmatikus, jogi és liturgikus szempontból:*

a) *eredete; szentség-e?*

b) *jogi következményei: az Isten szolgálatában való állandóság; a celibátus: alapja, története és következményei; a felolvasandó Declatio szövegének értelmezése; a breviárumozás eredete, jelentősége, kötelezettsége, gyakorlati vizsga a breviárumozásról.*

c) *E rend felvételének szertartásai, a Pontificale szövegeinek pontos ismeretével.*

IV. DIACONATUS ELŐTT:

1. *Tractatus Dogmaticus: De baptismo, De SS. Eucharistia et S. Communionem.*

2. *De verbi Dei Praedicatione* (cc. 1327—1351) és a „*Humani Generis*“ ap. körlevél.

3. *A diaconatusról dogmatikai, jogi és liturgikus szempontból:*

a) *Eredete: szentségi jellege, anyaga és formája, felvételének dogmatikus következményei.*

b) *A szerpapok jogai és kötelességei.*

c) *Felvételének szertartásai a Pontificale szövegének pontos ismeretével.*

V. PRESBYTERATUS ELŐTT:

1. *Tractationes ex Theologia: De SS. Missae Sacrificio* a dogmatikából és a pásztorálisból.

2. *A presbyteratus dogmatikai, jogi és liturgikus szempontból, mint IV. alatt.*

17. Házassági akadályok a polgári magánjog szerint (508. §)

I. FELTÉTLENÜL MEGSEMMISÍTŐ AKADÁLYOK:

1. Egyenes ágon való rokonság korlátlanul, oldalágon testvérek között (1894. XXXI. t. c. 11. §).

2. Egyenes ágon való sógorság (a volt házastárs fel- vagy lemenőjével 11. §).

3. Fennálló érvényes házasság (12. §).

4. A házastárs élete ellen való törésnél a büntárssal való házasság (13. §).

5. Nem illetékes hatóság előtt tudva kötött házasság (41—43. §).

II. RELATIVE MEGSEMISITŐ OKOK, AMELYEK UTÓLAG ORVOSOLHATÓK:

1. Korhiány. Kiskorunál a törvényes képviselő beleegyezése, 12—16 (férfinél 18) évig igazságügyi miniszteri engedély kell, amely utólag is megszerezhető (6. 7. 8. §).

2. Cselekvésképtelenség. Elmebetegek és 12 éven aluliak házasságának semmissége akkor szűnik meg, ha cselekvőképességüket megszerezték s így jóváhagyják a kötött házasságot (6. 7. 9. §).

3. A saját testvérének lemenőjével (unokahug) kötött házasság királyi engedéllyel válik érvényessé (11. §).

4. A házassági tanúk hiánya, ezt kipótolja egy évig tartó együttélés (57. §).

III. MEGTÁMADÁSI OKOK, AMELYEK ESETÉBEN A HÁZASSÁG ÉRVÉNYBEN VAN ADDIG, MIG EZEN OKOK ALAPJÁN MEG NEM SEMMISITTEK:

1. Kényszer (*vis et metus*) (53. §).

2. *Error in persona* (54. §).

3. *Error in actu* (54. §).

4. *Error impotentiae* (54. §).

5. A házastárs lényeges személyi tulajdonságában való tévedés: súlyosan büntetett előélet, graviditas, (*defloratio nem!*) stb. (54. §).

6. Ha a holtnaknyilvánított házastárs előkerül, az új házasság megsemmisíthető (54. §).

Az I—III. alatti esetekben a házasság úgy tekintendő, mintha meg sem kötötték volna.

IV. TILTÓ AKADÁLYOK, AMELYEK 'ESETÉBEN' AZ ANYAKÖNYV-VEZETŐNEK NEM SZABAD KÖZREMŰKÖDNIÉ ÉS ESETLEG BÜNTETÉS IS JÁR, DE HA A HÁZASSÁGOT MÉGIS MEGKÖTÖTTÉK, AZ ÉRVÉNYES ÉS MEG NEM TÁMADHATÓ:

1. Gyengeelméjűnél a gondnok beleegyezésének hiánya (14. 15. §).

2. 20 éven felüli kiskorunál a szülő vagy gyám beleegyezésének hiánya (16. §).

3. Unokatestvérek (testvérek gyermekei) között igazságügyi miniszteri engedély hiánya (17. §).

4. Örökbefogadó és az örökbefogadott vagy gyermeke, továbbá az örökbefogadott és az örökbefogadó házastársa között a miniszteri felmentés hiánya (18. §).

5. A gyám és annak leszármazója nem köthet házasságot a gyámmal, amíg a gyámság tart (19. §).

6. Ha házasságtörési per során a bűnös fél bizonyos személlyel kötendő házasságtól eltiltatott, a király adhat felmentést (29. §).

7. A nő férje halála után 10 hónapig csak akkor köthet házasságot, ha időközben szült (24. §).

8. Nőtlenégi fogadalmat tett egyházi személy vagy katona csak saját felsőbbsege engedélyével köthet házasságot (25. 26. §).

9. Meghirdetés hiánya (felmentés kapható a polgármestertől vagy alispántól; 27. 36. §).

V. FELBONTÁSI OKOK, AEMELYEK AZ ÉRVÉNYES HÁZASSÁGOT BIRÓI ITÉLETTEL UTÓLAG MEGSZÜNTETIK:

a) *abszolútak*:

1. Házasságtörés, fajtalanság (76. §), bigámia (74. §). (Bigámiánál a második házasság semmis, az ártatlan fél pedig kérheti az első házasság felbontását. Ha ez megtörtént, akkor esetleg a második házasság újra megköthető).

2. Hűtlen elhagyás (jogos ok nélkül, legalább 6 hónapra, 77. §).

3. A házastárs élete, egészsége ellen való törés (78. §).

4. Öt évnél súlyosabb büntetés a házasság előtt elkövetett bűntettért (79. §).

b) *relatívak*, vagyis bírói mérlegeléstől függnnek:

Házassági kötések megszegése, a gyermekek bűnre csábítása, erkölcstelen élet folytatása, 5 évnél enyhébb büntetés (80. §).

18. A jegyesek oktatásának anyaga (515. §)

I. ÁLTALÁNOS BEVEZETÉS, BUZDÍTÁS

(1 tanítás)

A házasság Isten gondolatai szerint nagyon *szent* dolog; a házasulandók részére döntően *fontos lépés*. Erre a *szent és fontos lépésre* lelkiileg jól elő kell *készülni*. Az Egyház kívánja ezt az előkészületet; a jegyeseknek is javára szolgál, azért jöjjenek szívesen, tanulékony lélekkel az oktatásra.

Megbeszélendő az oktatások ideje, helye, módja. A plébános adjon vagy ajánljon jó könyvet. Ha a jegyesek vallási képzettsége fogyatékos, ennek kiegészítésére is gondoljon.

II. DOGMATIKUS RÉSZ: A HÁZASSÁG SZENTSÉGÉRŐL

(2 tanítás)

1. A házasság a Teremtő szent tervei szerint:

a) *céljai*: gyermekáldás és nevelés; *remedium concupiscentiae*; kölcsönös segítség;

b) *tulajdonságai*: egy és felbonthatatlan.

2. Krisztus Urunk „nagy szentséggé” tette.

a) *Mit jelent ez?*

b) *Milyen kegyelmeket* ad:

a „szentségi kegyelmet” a házastársi kötelességeknek és áldozatoknak vállalására, — a *sirig*;

megszenteli a jegyesek szeretetét egymás és gyermekeik iránt; szorosabbá teszi az egységet és felbonthatatlanságot;

c) *javai* a „*Casti Connubii*” körlev. alapján:

a gyermek,

hitvesi hűség

sirig tartó, szent szövetség;

d) *Ezzel Isten áldását* hozza az új családra.

3. Az *érvényes házasságkötés fő kellékei*:

a) ne legyen házassági akadály,

b) a *beleegyezés* (mi ez? hogyan és mikor adják?)

c) az előirt forma. Csak az egyházi házasság érvényes házasság Isten előtt!

Ezzel kapcsolatban vizsgálódás, hogy e kellékek megvannak-e; gyakorlati tanácsok, főképen vegyes házasság vagy cultus disparitas esetén.

III. ERKÖLCSTANI RÉSZ: A HÁZASTÁRSÁK KÖTELESSÉGEIRŐL (lehetőleg 2 tanítás)

1. Istennel szemben:

Minden család szentély. Legyen benne feszület, a Szent Szív és a Szűz Anya képe, szenteltviztartó; legyen evangéliumos könyve, éljen benne Krisztus szelleme; szentelje meg az imádság és az Egyház parancsainak hűséges megtartása.

2. Egymás iránt (1110—1112. és 1128. kán.):

a) *kölcsönös nagyrabecsülés és szeretet*: odaadó, türelmes, önfeláldozó, egymást boldogítani akaró, meleg otthont teremtő szeretet:

b) *hitvestársi hűség* (Mt. 5, 27. köv.): a velejáró pozitív és negatív teendők, röviden, igen nagy okossággal, előre átgondolt fogalmazásban;

c) a férj *a család feje*, a nő *a család szíve*; egyik szeretettel vezet, a másik szeretettel követi e vezetést (v. ö. „Casti connubii“).

3. Születendő gyermekeikkel szemben (1113. kán.):

a) *a gyermekei elfogadni* Isten kezéből; sohasem véteni a gyermekáldás ellen! Az abusus matrimonii-t nagy tapintatossággal érinteni.

b) *A gyermek testi gondozása*: még születése előtt, csecsemőkorában és később;

c) *valláserkölcsei nevelése*: hamar és katolikus módon kereszteltetni, buzgó katolikus keresztszülőket választani, okvetlenül elhozni avatásra; zsenge korától imára tanítani, jó példát mutatni, katolikus óvodába, iskolába iratni; korán előkészíteni az első szentáldozásra; ha beteg lesz, elláttatni a szentségekkel (v. ö. 424. és 472. §);

d) *szellemi-polgári nevelése*: képzettséghez, kenyérkeresethez juttatni;

e) *anyagilag* is gondoskodni róla (a lehetőség szerint); keresztény józanság, takarékoság.

4. Az öreg szülőkkel szemben:

Saját szüleiket és a hitvestárs szülőit tisztelni, szeretni; hála; gyöngéik elviselése. Anyagi szükségükben támogatni, öreg napjaikat megédesíteni, boldog halálra előkészíteni őket...

IV. LELKI-LITURGIKUS RÉSZ: MIKÉPEN VEGYÉK FEL E SZENTSÉGEKET? (legalább 1 külön tanítás)

1. E szentséget ők maguk szolgáltadják ki egymásnak...

2. Hogyan készüljenek rá?

a) *kegyelem* állapotában legyenek, mert „élők szentsége”, gyónás; életgyónás ajánlása: nagy őszinteséggel és bánattal!

b) a készület napjaiban sokat *imádkozzanak* a Szent Családhoz: hívják meg családjuk királyául a Szent Szívet (Családfelajánlás).

3. *Lehetőleg délelőtt, nászmisével kapcsolatban esküdjenek*. Megmagyarázni a nászmise szövegének, főképen az áldásoknak a szépségét.

4. *Megmagyarázandók az esküvő szertartásai és imái*, hogy azokat

a jegyesek értsék, lélekben együtt imádkozzanak és épületesen végezzék saját szerepüket.

5. *Katolikus tanukat* (násznagyokat) *hivjanak* (kettőt!).

6. *A lakodalom*: legyen szerény és keresztényekhez illő: tobzódás, szertelenség, mértéktelenség és más bűn ne szennyezze be az ő szent napjukat, ez nem hozna áldást rájuk (v. ö. 554. §).

7. *A menyasszony* a házasságkötés után valamely alkalmas napon jöjjön el *áldásra* („Benedictio neonuptae”) a templomba (551. §).

19. A Szent Szív trónraemelése (571. §)

1. A lelkipásztor évenként egyszer-egyszer a szószéken és látogatásai alkalmával *buzdítsa híveit*, hogy családjukat ajánlják fel a Szent Szívnek. Ő maga járjon elől jó példával: Ajánlja fel házát és magát a plébániát is. *Magyarázza meg a család felajánlás lelkét* (Jézus a család Feje és Oltalmazója; megosztani Vele örömet, bánatot, gondot stb.), és *üdvös voltát* (áldások, a Szent Szív ígéretei; búcsúk; v. ö. *P. Matteo* könyvét: *Hin zum König der Liebe*).

2. *A trónraemelés előtt* a család szép, izléses Jézus Szive-képet (szobrot) szerez. Diszhelyet készít neki a lakásban (családi oltár), ahoanán már helyzeténél fogva is uralkodják a családon és szépen díszítsék fel virággal és gyertyával.

A felajánlás reggelén az egész család szentmisét ajánljon fel, ezen minden tagja járuljon szentáldozáshoz. A kijelölt időben a családtagok jelenlétében a plébános végzi a fölajánlást. Esetleg kis családi ünnepély, a rokonok és jóbarátok részvételével.

3. *Maga a trónraemelés így történik*: A plébános fehér pluvialét ölt; rövid, szívből jövő buzditóbeszédet mond. A család tagjai elimádkozzák a Hiszekegyet. A plébános megáldja a képet (szobrot) a Rituale Romanum-ban található formulával (tit. VIII. cap. XXV.). Majd a család feje elimádkozza az alábbi felajánló imádságot.

Utána a képet (szobrot) az előkészített diszhelyre emelik. A család tagjai bemutatják hódolatukat Királyuk előtt. Utána más alkalmi imát is mondanak (v. ö. PPO 656—657. sz. a.) és imádkoznak a családnak elhunyt tagjaiért.

Befejezésül a plébános még néhány buzditó szót mond: emlékezteti a családtagokat, mit vár Jézus Szive a Neki felajánlott családtól és mit ad az ilyen családoknak. Végül papi áldását adja.

A felajánlás napját az egész család, mint szent családi ünnepet, szentelje meg.

Pap hiányában maga a családfő is végezheti a felajánlást; de ilyen esetben előzőleg meg kell áldatnia a képet (szobrot).

4. A trónraemelésről a plébános *oklevelet* vagy emlékképet adjon a családnak és vezessen *nyilvántartást* a Szent Szívnek felajánlott családokról; a családi lapon is tüntesse fel.

5. *A Szent Szívnek felajánlott családok legyenek valóban szentek*: Érezzék át, hogy milyen nagy kitüntetésben részesültek. Valóban

Jézust tekintsék a család fejének és önmagukat az Ő családjának. Épenazért: minden ügyükben bizalommal forduljanak Hozzá; imádkozzák el gyakran a felajánló imádságot és a Szent Szív litániáját; szenteljék meg az első pénteket és a szent Szív ünnepeit; terjesszék a Szent Szív tiszteletét és apostolkodjanak!

6. *A felajánlás évfordulóját is tekintsék családi ünnepnek; az egész család járuljon szentáldozáshoz, a kép előtt gyertya égjen, újítsák meg hűségüket.*

7. *A trónraemeléssel járó búcsúk:*

1. *A trónraemelés napján a család tagjai a felajánló imádság elmondásáért hétévi búcsút és a szokásos feltételek mellett teljes búcsút nyerhetnek.*

II. *Ezenkívül évenként (pl. az évfordulón) ez imádság elmondásáért 3 évi búcsút és ezenfelül a szokásos feltételek mellett teljes búcsút nyerhetnek.*

III. *Ugyanezeket a búcsúkat a szokásos feltételek mellett megnyerhetik más intézmények (szerzetesi közösség, plébánia, kollégium, iskola, stb.) tagjai is, és pedig: az intézmény felajánlásának a napján és évenként a fölajánlás megújításakor, — föltéve, ha a Főpásztortól jóváhagyott imaszöveget használnak (PPO 655).*

A FELAJÁNLO IMÁDSÁG

Jézus szentséges Szíve, Te Alacoque szent Margitnak kijelentetted azt a kívánságot, hogy a keresztény családok felett uralkodni akarsz. Hogy kedvedben járjunk, ime ma összegyűltünk, hogy családunk felett korlátlan uralmat elismerjük. Mi ezentul a Te életedet akarjuk élni és családunk körében fel akarjuk virágoztatni azokat az erényeket, amelyekért Te már ezen a földön békét ígértél. A világ szellemét pedig, amelyet kárhoztattál, messze száműzzük magunktól.

Ezentul Te fogsz uralkodni értelmünkben a hit egyszerűsége által, szívünkben a szeretet által, amely fenntartás nélkül Érted fog égni és melynek tüzeit mi a gyakori szentáldozással élesztgetjük majd magunkban.

Ó, isteni Szív, légy vezérünk, valahányszor összejövünk. Áldd meg testi és lelki vállalkozásainkat, tarts távol tőlünk minden bajt, szenteld meg örömeinket, enyhítsd szenvedéseinket. Ha netalán családunk valamely tagja olyan szerencsétlen volna, hogy Téged szomorítana, figyelmeztessd őt arra, hogy Te, ó Jézusnak jóságos Szíve, végtelenül jó és irgalmas vagy a megtérő bűnösök iránt. És ha majd üt az elválás órája és a halál gyászba borítja családunkat, akkor mi mindnyájan úgy az elköltözötték, mint az életbemaradottak hódoljunk meg örök szent akaratom előtt. Azzal a gondolattal fogjuk magunkat vigasztalni, hogy eljön a nap, amelyen egykor egész családunk a mennyországban egysülve, mindörökké a Te dicsőségedet és jóságodat fogja magasztalni.

Szűz Mária szeplőtlen Szíve és dicsőséges pátriárka, Szent József, mutassák be Neked ezt a felajánlásunkat és életünk minden napján emlékeztessenek arra.

Éljen Jézusnak, a mi Királyunknak és Atyánknak Szíve. Ámen.

20. A keresztút felállításának módja (628. §)

1. A plébános *kérvényt* küld valamely ferencrendi zárda főnökéhez ezzel a szöveggel:

Adm. Reverende Pater!

Infrascriptus parochus in, dioecesis humanissime petit, ut A. R. Paternitas Tua per se vel per alium Patrem subditum S. Viae Crucis Stationes benedicere ac erigere veilit in mea ecclesia parochiali

Datum N. N.

2. A ferences előljáró a kérelem teljesítését e kérvényre folytatólagosan rávezeti,ilyképen:

Privilegio Apostolico Ordini Nostro concesso utentes, libenter, annuimus praefatis precibus, ac tenore praesentium comittimus Patri N. N., nobis subdito, ut S. Viae Crucis Stationes benedicat ac erigat in loco, de quo in precibus, cum adnexis indulgentiis lucrandis ab omnibus fidelibus eam devote visitantibus. Servatis omnibus de iure servandis.

Monemus vero oratorem, ut praevie obtineat Excmi Ordinarii loci scriptam licentiam.

Datum L. S. N. N.

3. Ez az irat külön a Főpásztorhoz terjesztendő, hogy a felállítás-hoz az engedélyt megadja. Az engedélyezést folytatólagosan az okmányra vezeti reá:

Concedimus, ut S. Viae Crucis Stationes erigantur in loco, de quo in praefatis precibus.

Datum, N. N. episcopus.

4. A felállítás tényét a felszentelő folytatólagosan reávezeti ugyanarra az okmányra, így:

Vigore facultatis mihi commissae, ego N. N. (vagy ha maga a főnök szentelte: Vigore privilegii Apostolici Ordini nostro concessi, ego, Superior. . . .) Viam Crucis cum adnexis indulgentiis erexi in loco, ut supra, precibus iuxta regulas a S. Indulgentiarum Congregatione die 10. Maii 1742. praescriptas.

In quorum fidem testimonium hoc mea manu exaravi (subscripsi). Datum, N. N.

21. Az egyházmegye bőjti rendje (656. §)

I. SZIGORU BŐJTI NAPOK

1. Hamvazószerda; 2. nagyböjt péntekai; 3. nagyszombat délig; 4. kántorböjtek péntekai; 5. Karácsony, Pünkösöd és Nagyboldogasszony vigiliája.

Ezen szigoru bőjti napokon a 7—20 évesek: húst, húsfélét és hús-

levest nem ehetnek. Egyebet bármit, bármikor jóllakásig is; a 21—60 évesek: húst, húsfélét és húslevest nem ehetnek és ezenkívül napjában csak egyszer szabad jóllakniok, de még kétszer ehetnek kevesebbet; a 60 éven felüliek: húst, húsfélét és húslevest nem ehetnek; egyebet bármit, bármikor jóllakásig is.

II. ENYHÍTETT BÖJTI NAPOK

1. Nagyböjtnék minden más napja; 2. a kántorböjtök szerdái és szombatjai; 3. Mindenszentek vigiliája.

Ezen enyhített böjti napokon: mindenki ehetik húst a főétkezés-kor, kevesebbet a két mellékétkezés-kor is; a 21—60 évesek: naponta csak egyszer lakhatnak jól.

III. MEGTARTÓZTATÁSI NAPOK

Minden péntek az egész éven át.

7 éves korától senki sem ehetik húst, húsfélét, húslevest. Egyebet a nap minden részében jóllakásig ehetik.

IV. FELMENTÉSEK

1. *Templombúcsú* és *országosvásár* napján a községben tartózkodók fel vannak mentve minden böjt és megtartóztatás alól.

2. A *katonák, csendőrök, pénzügyőrök, börtönőrök, rendőrségi* szolgálatban állók csak Karácsony vigiliáján és Nagypénteken kötelesek böjtre és megtartóztatásra. *Családjuk és személyzetük* ugyanígy fel van mentve a megtartóztatás alól, de szigorú vagy enyhített böjti napon meg kell tartani az egyszeri jóllakás parancsát.

3. A *gyári, erdei, bányamunkások*, valamint mindazok, *akik vendéglőben étkeznek*, megtartóztatásra csak a következő öt napon kötelesek: Hamvazószerda, Nagypéntek, Nagyszombat délig, Karácsony és Pünkösöd vigiliája.

4. *Csak Nagypénteken kötelesek a megtartóztatásra:* a) vasutasok, amikor szolgálatban vannak, b) az utasok, c) fürdőhelyen tartózkodó betegek, családjuk és személyzetük, d) a szegények és a családokban függő viszonyban élők, ha nem kaphatnak böjtös ételt.

5. Akik fáradságos, nehéz munkát végeznek, ha az előbb felsorolt felmentések reájuk nem vonatkoznak, tartoznak ugyan az előírt böjti napokon és az év péntekjein a húsételtől tartózkodni, de a többszöri jóllakás böjti napon is meg van engedve.

V. MEGJEGYZÉSEK

1. Ugy a böjti napon, mint a megtartóztatási napon szabad *zsiradékkal* készíteni az ételeket; enyhített böjti napon szabad ugyanannál az étkezésnél húst és halat is használni.

2. *Vasárnapon és ünnepeken* (eltörölt ünnepeken is) sem a böjt, sem a megtartóztatás nem kötelez, kivéve a nagyböjtre eső ünnepeket.

3. Ha a *vigilia-böjt vasárnapra* vagy ünneppnapra esik, nem kell böjtlőni az előtte való napon sem.

4. Egyes indokolt esetben felmenthetik a plébánosok az egyes híveket és családokat úgy a böjt, mint a megtartóztatás alól (1245. kán.).

5. Mindazok, akik igénybe veszik az Apostoli Szentszéknek ezen felmentéseit, ajánlják fel imádságaikat a Szentatya szándékára és alamizsnáikkal támogassák katolikus intézményeinket!

22. A gyermekek megáldásának szertartása (648. §)

1. A plébános a szentélyben, gyertyával és virággal diszitett állványra vagy asztalra helyezetteti a Szentcsalád képét vagy a Gyermekeket Jézust ábrázoló képet.

2. Lehetőleg sok ministránsal az oltárhoz vonul; ezalatt a kórus megfelelő éneket énekel.

3. Az oltártól vagy a szószékről 4—5 percnyi lelkesítő beszédet mond a szülőkhöz. A beszéd főgondolata ez legyen: a katolikus szülők életszentségre törekedjenek és szent gyermekeket neveljenek.

4. Ének az isteni Gyermekekhez vagy Jézus szent Szívéhez.

5. A gyermekek megáldása a *Rituale Romanum* szerint (*De benedictionibus* 47: *Benedictio puerorum, cum praesertim in ecclesia praesertantur*). A könyörgéseket a latin szöveg elimádkozása után a hívek anyanyelvén is el lehet imádkozni.

6. Az édesanyák csecsemőgyermekeiket az áldoztató rácshoz viszik és többi kis gyermekeiket is odavezetik. A plébános egyenként megáldja őket e szavakkal: Áldjon meg téged az Atya és a Fiú és a Szentlélek Isten. Amen. Áldás közben a kórus Mária-éneket énekel.

7. Áldás után szentségkítétel és áldás a szokásos módon.

Az áldás szertartása után a templomban gyermek-ünnepség rendezhető a szülők tiszteletére. A gyermekek megáldásának magyar szövegét és az ünnepségre vonatkozó bővebb utasítást lásd az 1935. VI. sz. körlev. 24 lapján, 460. sz. a.

23. Engesztelő imádság a Szent Szívhez (688. §)

Édes Jézusom, Te elárasztottad az embereket szeretetteddel és ők ezt nagyhálátlannal annyi nemtörődéssel, hanyagággal, megvetéssel viszonzozták: ime mi oltárod előtt leborulva különös tiszteletünkkel törekszünk kárpótlást nyújtani az emberek gonosz közönyösségéért és ama sérelmekért, amellyekkel szerető Szívedet mindenfelől megbántják.

De mivel tudjuk, hogy valamikor mi is hasonlóképen méltatlanul viselkedtünk és ezt most lelkünk mélyéből fájlaljuk, azért elsősorban önmagunk számára kérjük irgalmadat. Készek vagyunk önkéntes engesztelésünkkel elégtételt adni nemcsak saját bűneinkért, hanem mások vétkeiért is, akik az üdvösség utjától eltévedve, megátalkodott hitetlenségükben nem akarnak követni Téged, pásztorukat és vezérüket, avagy keresztségi fogadalmukat lábbal tapodva, lerázzák magukról törvényeidnek édes igáját.

Mindezekért a szánandó bűnökért összesen és egyenként is megengesztelni kívánunk Téged, de különösképen jóvá akarjuk tenni: az életmódban és ruházkozásban nyilvánuló féktelenséget és szemérmertelenséget, a romlottság számtalan törvetését az ártatlanok lelkére, az ünnepnapok megszegését, a Reád és szenteidre szórt undok cáromlásokat, földi Helytartód és papjaid gyalázását, magának az isteni szeretet Szentségének elhanyagolását vagy szörnyű szentségtörésekkel illetését, végül a nemzetek nyilvános bűneit, amelyek az Általad alapított Egyház jogaival és tanítói hivatalával szembeállanak.

Ó bár vérünkkel moshatnók le ezeket a bűnöket! De legalább följánljuk Neked jóvátételül az isteni fölség megsértéséért ugyanazt az elégtételt, amelyet egykoron a kereszten Magad mutattál be az Atyának és amelyet oltárainkon napról-napra megújítasz. Egyesítjük ezzel az elégtétellel a Szűzanyának, minden szentnek s a jámbor hívőnek engesztelését is. Szívből ígérjük Neked, hogy amennyire kegyelmednek segítségével rajtunk áll, a magunk és mások régi bűneit, valamint nagy szereteted elhanyagolását jóvátesszük erős hitünkkel, tiszta erkölcsünkkel, az evangéliumi parancsoknak, különösen a szeretet parancsának tökéletes megtartásával. Ígérjük, hogy a jövőben a Téged érhető sérelmeket minden erőnkkel megakadályozzuk és minél több embert megnyerünk követésedre. Fogadd el kérünk, ó jóságos Jézus, az Engesztelő Boldogságos Szűz Mária közbenjárására engesztelésünknek ezt az önkéntes áldozatát és tarts meg minket, kérünk, az állhatatosság nagy kegyelmével mindvégig kötelességünk hűséges teljesítésében és a Te szolgálatodban, hogy végül mindnyájan eljuthassunk abba a házba, ahol Te az Atyával és Szentlélekkel együtt élsz és uralkodol, Istenünk, mindörökön örökké — Amen.

*

I. Akik Jézus szentséges Szíve ünnepén a templomban vagy kápolnában ünnepélyesen kitett Oltáriszentség előtt résztvesznek a Jézus Szíve litániájával kapcsolatban elmondott ezen imádságban: 7 évi búcsút nyerhetnek; ha ezen felül szentgyónáshoz és szentáldozáshoz járulnak, teljes búcsút nyerhetnek.

II. Akik más napokon és bárhol, vagy magányosan végzik el ezt az imádságot: 5 évi búcsút nyerhetnek; akik egy hónapon át naponta eüimádkozzák, a szokott feltételek mellett havonta egyszer, teljes búcsúban részesülnek (PPO 224).

24. A szentségimádás rendje a két egyházmegye templomaiban (696. §)

Jan. I. ujev:	N.-várad: Székesegyh.
Jan. I. vas.:	Szatmár: Székesegyh. . Asszonyvásár
Jan. II. vas.:	Szatmár: Kálvária . . . Belényes
Jan. III. vas.:	Szatmár: Árvaház . . . Széplak
Jan. IV. vas.:	Szatmár: Sz. Teréz t. . Bethlentelep
Febr. I. vas.:	Szatmár: Hildegarda . . Bél
Febr. II. vas.:	Szatmár: Zárda . . . Bélfenyér
Febr. III. vas.:	Batiz . . . Bihar
Febr. IV. vas.:	Szamosdara . . . Bihardiószeg
Márc. I. vas.:	Lázári . . . Biharpüspöki
Márc. II. vas.:	Sárköz . . . Biharsályi
Márc. III. vas.:	Nagykároly . . . Bodonos
Márc. IV. vas.:	Kálmánd . . . Élesd
Gy.-oltó B. A.:	Turterebes . . . Szalárd
Ápr. I. vas.:	Börvely . . . Éradony
Ápr. II. vas.:	Kaplony . . . Érkeserü
Ápr. III. vas.:	Csomaköz . . . Érmihályfalva

Apr. IV. vas.:	Mezőfény	Érminsztent
Máj. I. vas.:	Mezőpetri	Fugyivásárhely
Máj. II. vas.:	Szaniszló	Hegyközcsatár
Máj. III. vas.:	Mezőterem	Hegyköztóttelek
Máj. IV. vas.:	Csanálos	Kárásztelek
Áldozócsütörtök:	Nagytarna	Zsibó
Jun. I. vas.:	Erdőd	Királydaróc
Jun. II. vas.:	Szakasz	Köröstarján
Jézus Szíve nyolcadó alatt, vasárnap:		Monospetri
Jun. III. vas.:	Béltek	Kraszna
Jun. IV. vas.:	Homoród	Magyarcséke
Jul. I. vas.:	Szinfalu	Magyarpatak
Jul. II. vas.:	Madarász	Margitta
Jul. III. vas.:	Nagymajtény	Mezőbikács
Jul. IV. vas.:	Gilvác	Mezőtelegd
Aug. I. vas.:	Krasznaterebes	Micske
Aug. II. vas.:	Sándorfalu	Nagyszalonta
Aug. III. vas.:	Szokond	Rézbánya
Aug. IV. vas.:	Nagybánya: Minoriták	
Szept. I. vas.:	Nagybánya: Plébánia	Selymesilosva
Szept. II. vas.:	Láposbánya	Szalacs
Szept. III. vas.:	Barlafalu	Szentjobb
Szept. IV. vas.:	Alsófernezely	Székelyhíd
Okt. I. vas.:	Józsefháza	Szilágycseh
Okt. II. vas.:	Szinérváralja	Szilágygörcsön
Okt. III. vas.:	Nagysomkut	Szilágysomlyó
Okt. IV. vas.:	Nagybocskó	Tasnád
Nov. I. vas.:	Rónaszék	Tasnádszántó
Nov. II. vas.:	Aknasugatag	Tenke
Nov. III. vas.:	M. Sziget	Tenkegörbed
Nov. IV. vas.:	Felsővisó	Újpalota
Dec. I. vas.:	Borsabánya	Vaskóh
Dec. II. vas.:	Hosszumező	Váradszentmárton
Dec. III. vas.:	Halmi	Váradszöllős
Dec. IV. vas.:	Kökényesd	Zilah

25. A keresztény tanítás anyagának beosztása (237. §)

Négy részben — Források: *Catechismus Romanus*;
Spirago: Felnöttek Katekizmusa.

I. RÉSZ: A HITRŐL; AZ APOSTOLI HITVALLÁS ÁGAZATAIRÓL

1. Miért vagyunk a földön? Mivel szerezhethjük meg az örök üdvösséget? — 2. A vallás mibenléte és értéke. Magánügy-e a vallás? — 3. Az Isten megismerése. A kinyilatkoztatás — 4. A Szentírás — 5. A szenthagyomány — 6. A keresztény hit — 7. A hit indító okai — 8. A keresztény hit elvesztése — 9. A hit megvallása — 10. A keresztvetés — 11. Az apostoli hitvallás — 12. Egy legfőbb lény létezése — 13. Isten lényege — 14. Isten tulajdonságai — 15. Isten tulajdonságai

— 16. A Szentháromság — 17. A világ teremtése — 18. Az isteni gondviselés. A szenvedés — 19. Az angyalok — 20. Az ember teremtése — 21. Az ember lelke — 22. Az első emberek természetfeletti adományai — 23. Az eredeti bűn — 24. A megváltás. A megváltó megigérése — 25. Az emberiség előkészítése a Megváltóra — 26. Isten Fiának megtestesülése — 27. Az Ur Jézus születése és ifjusága — 28. Krisztus Urunk nyilvános működése — 29. Krisztus Urunk kinszenvedése és halála — 30. Jézus, a világ Megváltója — 31. Krisztus Urunk megdicsőülése — 32. Jézus Krisztus Isten Fia, valóságos Isten — 33. A Szentlélek a harmadik isteni Személy. A Szentlélek látható megjelenései — 34. A kegyelem lényege és szükségessége. A segítő kegyelem — 35. A megszentelő kegyelem — 36. A katolikus Egyház, annak isteni eredete és csodálatos elterjedése — 37. Csak egy igaz egyház van. Az Egyház ismertető jegyei — 38. Péter, az Egyház közsiklája. A pápaság — 39. Az egyház szervezete: a püspökök és a papság — 40. A hívek szent kötelességei az Egyházzal szemben — 41. A katolikus Egyház egyedül üdvözítő — 42. A katolikus Egyház elenyészhetetlen — 43. A katolikus Egyház tévmentes Krisztus tanításának hirdetésében — 44. A szentek egyessége — 45. A halál — 46. A különítélet — 47. A mennyország — 48. A pokol — 49. A tisztítóhely — 50. A világ vége — 51. A testfeltámadása — 52. A világitélet — 53. A ker. remény lényege; a remény haszna — 54. A ker. remény ellentéte — NB: *Az Ur Jézus életét* (27—32) célszerű még bővebben előadni (v. ö. 747. §).

II. RÉSZ: A PARANCSOLATOKRÓL, ERÉNYEKRŐL ÉS BŰNÖKRŐL

1. Milyen parancsolatokat adott nekünk Isten — 2. A lelkiismeret — 3. Az Isten szeretetének parancsa — 4. A felebaráti szeretet parancsa — 5. Az ellenségszeretet — 6. A helyes önszeretet — 7. Az Isten tiz parancsa — 8. Az Isten imádása — 9. A bálványozás, félbálványozás, babona — 10. A szentek tisztelete — 11. Az Isten Anyjának kiváló tisztelete — 12. A szentek, képeik és ereklyéik tisztelete — 13. Az eskü és fogadalom — 14. Isten második parancsa: Isten szent nevének tisztelete és imádása — 15. E szent név megsértése — 16. Isten harmadik parancsa: a vasárnap megszentelése. Szentmise hallgatás — 17. Szent beszéd, ker. tanítás, d. u. újtatosság — 18. A vasárnapi munkaszünet szent megtartása — 19. A keresztyén ember szórakozása — 20. Isten IV. parancsa: Kötelességek a szülők iránt — 21. Kötelességek az előljárók iránt — 22. A szülők és előljárók kötelességei — 23. Isten V. parancsa. Saját életünkre vonatkozó kötelességeink — 24. Felebarátunk életére vonatkozó kötelességeink — 25. A fakadó élet elpusztítása — 26. Az Isten VI. parancsa — 27. Isten VII. parancsa: a birtokjog — 28. Isten VII. parancsának megsértése — A kártérítés kötelezettsége — 29. Isten VIII. parancsa: a becsület-sértésre vonatkozó tilalom — 30. A hazugság (álnokság) tilalma — 31. Isten IX. parancsa: a nő megbecsülése; a nő helyzete a társadalomban — 32. Isten X. parancsa: a vallásellenes szociálizmus, kommunizmus — 33. Az egyház öt parancsa — 34. Az egyház I. parancsa: az ünnepnapok megszentelése, az egyházi év — 35. Az egyház III. parancsa: a hustól való megtartóztatás és a böjt — 36. Az egyház IV.

parancsa: a húsvéti szentgyónás és szentáldozás; a tiltott napok — 37. A földi javak értéke és felhasználása. Az irgalmasság testi cselekedetei — 38. Az irgalmasság lelki cselekedetei — 39. A jócselekedetek — 40. Az erény. A keresztény erény fajtái. Az isteni erények — 41. Az erkölcsi erények. A négy sarkalatos erény. Főképen az igazságosság — 42. A bűn mibenléte, keletkezése és fejlődése — 43. A bűnök nagysága — 44. A halálos és bocsánatos bűn büntetése — 45. A kísértés — 46. A bűnre vivő alkalom — 47. Az alázatosság és kevélység — 48. Az engedelmesség és engedetlenség — 49. A türelem, szelidség és békeszeretet — 50. A harag és gyűlölködés — 51. Az adakozás és a fősvénység — 52. A mértékletesség és mértéktelenség az evésben és ivásban — 53. A tisztaság és tisztátalanság — 54. A jobban való buzgóság és a jóra való restség — 55. A keresztény tökéletesség mibenléte — 56. A tökéletesség általános eszközei — 57. A tökéletesség különös eszközei — 58. A papi nőtlenség — 59. A szerzetesi élet — 60. A nyolc boldogság.

III. RÉSZ: A SZENTSÉGEKRŐL ÉS SZENTELMÉNYEKRŐL

1. Az áldozat fogalma. Krisztus Urunk keresztáldozata — 2. A szentmiseáldozat szerzése és lényege — 3. A szentmise főrészei — 4. A szentmiseáldozat haszna — 5. A szentmiseáldozat felajánlása és értéke — 6. A szentmise hallgatásának módja — 7. A szentmishallgatás kötelessége. Az engesztelő szentmishallgatás — 8. A misézés ideje és helye — 9. A szentmisehez szükséges ruhák és felszerelések. A miseruhák színe — 10. A misézés nyelve. A miseénekek: a Gregorián- és népének — 11. Isten igéjének hallgatása — 12. A szentségekről általában — 13. A keresztség — 14. A keresztelés szertartásai — 15. A bérmálás — 16. Az Oltáriszentség rendelése és lényege; Jézus valóságos jelenléte — 17. A szentáldozás szükségessége és haszna. A gyakori szentáldozás — 18. Előkészület a szentáldozásra — 19. Hálaadás a szentáldozás után; lelkiáldozás — 20. A bűnbánat lényege és szükségessége — 21. A gyóntató atya — 22. A bűnbánat szentségének hatásai — 23. A bűnbánat szentségének méltó vétele; a lelkiismeret-vizsgálat — 24. A bánat — 25. Az erősfogadás — 26. A gyónás — 27. Az elégtétel — 28. A gyónás isteni rendelése és haszna; az általános gyónás — 29. A búcsú — 30. Különböző búcsúimák és búcsúalkalmak ismertetése — 31. Az utolsó kenet. A betegek gondozása — 32. Az egyházi rend — 33. A papi hivatásokat előmozdító egyesület ismertetése — 34. A házasság szerzése és lényege — 35. A házasság legyelmi hatásai — 36. A házassági akadályok — A házasság formája és szertartásai — 37. A házastársak kötelességei — 38. A vegyes házasság — 39. A házasság életéről való lemondás — 40. A szentelmények — 41. Különböző szentelmények ismertetése — 42. A keresztény temetés.

IV. RÉSZ: AZ IMÁDSÁGRŐL; KÜLÖNBÖZŐ AJTATOSSÁGOK ÉS EGYESÜLETEK

1. Az imádság lényege — 2. Az imádság haszna és szükségessége — 3. Hogyan imádkozunk? — 4. Mikor és hol imádkozunk? — 5. Mit kérünk az imádságban? — 6. Kikért imádkozunk? — 7. Az elmélkedő imádság — 8. A Miatyánk megszólítása — 9. A

Miatyánk első kérése — 10. A Miatyánk második kérése — 11. A Miatyánk harmadik kérése — 12. A Miatyánk negyedik kérése — 13. A Miatyánk ötödik kérése — 14. A Miatyánk hatodik kérése — 15. A Miatyánk hetedik kérése — 16. Az Üdvözlégység — 17. Az Ur Angyala — 18. A szentolvasó — 19. A loretoi litánia — 20. A Salve Regina — 21. A körmenetek — 22. A búcsújárások — 23. A keresztút — 24. A népmissziók és lelkigyakorlatok — 25. A katolikus hitterjesztés és a hitterjesztési egyesületek — 26. A vallásos egyesületek; harmadrendek, Máriakongregáció stb. — 27. A katolikus karitás és karitatív egyesületek — 28. A katolikus sajtó — 29. A katolikus akció, stb.

26. A vallástan tanításának tanterve (765. §)

I. AZ ELEMI ISKOLÁKBAN:

I. osztály: A katolikus köszönés. A keresztvetés. Isten. Szentháromság. Az imádság általában. A Miatyánk, Üdvözlégység, reggeli és esti imádság. Az angyalokról. Az első emberek. Az első emberpár bukása; a bűn. A Megváltó megigéremése. Jézus születése, élete, halála, feltámadása. Az apostoli hitvallás. A hat főigazság. Isten tiz és az Anyaszentegyház öt parancsának szövege. A hét szentség felsorolása. A főbb ünnepek elemies magyarázata. (Esetleg a legkiválóbbak előkészítése az első szent áldozásra, a második osztályosok Elemi Katekizmusának megfelelő anyaga szerint.)

II. osztály: A bibliai alapon összeállított „Elemi Katekizmus” anyaga. (Római katolikus elemi katekizmus a biblia elemeivel, Ecclesia, Oradea.) (A kiválóbbakat elő lehet készíteni az első szentáldozásra a harmadik osztályosok megfelelő anyagának terjedelmében.)

III. osztály: a) A Római Katolikus *Kis Katekizmus* az elemi népiskolák III—VI. osztálya részére (Ecclesia, Oradea) című tankönyvből az aláhuzott kérdések.

b) A *bibliából* az ószövetségi történetek.

c) Mivel az elemi iskola III. osztályának növendékeit már mind szentgyónáshoz és szentáldozáshoz kell vezetni, az előírt anyagot a *következő sorrendben* kell előadni:

Az apostoli hitvallás szövegéig érve, a jó Istenről szóló katekizmusi rész után az ószövetségi bibliai történeteket tanítja a hitoktató; majd a hitvallás további ágazatainak elhagyásával, azonnal a parancsolatokra tér át különös tekintettel az első szentgyónásra; azután a szentségekről általánosságban, részletesen pedig bűnbánat szentségéről és az Oltáriszentségről tanít, hogy a növendékeket nagyon jól előkészítse e két szentség felvételére. A negyedik osztályban ennek következtében a nagyobb anyagtorlódás elkerülésére az apostoli hitvallás ágazataiból csak a harmadik osztályra előírt anyagot (az aláhuzott kérdéseket) kell alaposan átvenni.

IV. osztály: A *Katekizmusból* az összes kérdések (az ágazatokról szóló kérdések közül *csak az aláhuzottak*), a szómagyarázó és az ünnepekre vonatkozó jegyzetekkel. *Bibliából* Jézus élete és az apostolok cselekedetei.

V. osztály: Az *egész Katekizmus* az összes jegyzetekkel a szertar-

ásokra vonatkozó lényegesebb ismeretekkel kiegészítve. A *szertartás-tani* tudnivalókat a Katekizmus függeléke tartalmazza.

VI. osztály: Az egész ó- és újszövetségi *biblia* és a tankönyv függelékében található rövid áttekintés az egyháztörténelemből.

VII. osztály: A *hitvédelem* főbb pontjai.

Az *összevont I. és II. osztály* tanítási anyaga az, ami az osztott iskolák II. osztályában, ebből azonban az I. osztály növendékei csak a számukra kijelölt anyagot tanulják meg.

Az *összevont III. és IV. osztályban* a katekizmusból az egyes osztályok annyit végeznek, amennyit számukra a teljesen osztott iskolák tanterve előír, a bibliát pedig közösen tanulják, egyik évben az ószövetséget, a másik évben az újszövetséget.

Az *összevont V. és VI. osztály* az egyik évben az V. osztály anyagát, a másik évben pedig a VI. osztály anyagát végzi el.

A *teljesen osztatlan* iskolákban (ahol I—VII. osztály növendékei együtt tanulják a hittant) a gyermekek két csoportban tanulnak: az *alsó csoportnak* (I—II. o.) tanítási anyaga nagyjában ugyanaz, ami az osztott iskolák II. osztályáé; a *nagyobbak csoportjában* a mindegyik teljes anyagából mindegyik osztály a maga kérdéseit tanulja meg, az egyik évben az ószövetségi, a másik évben az újszövetségi bibliát tanítja a hitoktató.

II. ISMÉTLŐ- ÉS TANONCISKOLÁBAN:

A hitoktatás anyaga a *katekizmus* átisméltése, de itt már erősen hitvédő színezettel, mindenütt felhozva és megcáfolva a katolikus hitcikkelyek ellen világgá bocsátott ellenvetéseket és rágalmakat.

Különösen fontos, hogy az ismétlő iskolákban a *gyakorlati keresztény életre* készítse elő a hitoktató a növendékeket, világosan összefoglalva és gyakorlatilag előadva a keresztény ember kötelességeit Isten, az Egyház, embertársai és önmaga iránt. Ilyen főbb tételek: Az önművelés kötelessége. Gondoskodás a jövőről. A munka. A pihenés. A szórakozás. A vasárnap délelőtt és délután. Az alkohol. A kártya. Az olvasás. Távol a szülői háztól: elszegődés, vándorlás, városbamenés. Vasárnapi munka. Az elvállalt munka teljesítése. Az ismeretség. A jegyesség. A polgári és egyházi házasság. Vegyes házasság. Polgári jogok és kötelességek. Egyleti élet. Családi élet. A családfő kötelessége. A betegség. Végrendelet. Keresztény halál. Temetés.

III. KÖZÉPISKOLÁKBAN:

a) *Négyosztályu gimnáziumokban:*

I. osztály: A róm. katolikus *nagyobb* katekizmus egész anyaga.

II. osztály: Ó- és újszövetségi történetek.

III. osztály: Szertartástan (a tankönyvben foglalt anyag).

IV. osztály: Egyháztörténelem (a tankönyv terjedelmében).

b) *Nyolcosztályu liceumokban:*

I. osztály: A róm. katolikus *nagyobb* katekizmus egész anyaga.

II. osztály: Ószövetségi biblia.

III. osztály: Újszövetségi biblia.

IV. osztály: Szertartástan.

V. osztály: Hittan.

VI. osztály: Erkölestan.

VII. osztály: Egyháztörténelem.

VIII. osztály: Hitvédelem.

e) *Tanító- és tanítónőképzőkben:*

mint b) alatt, de az utolsó osztályban Hitvédelem helyett *Hitoktatást* kell tanítani. A katolikus hitvédelem anyagát a hittanár ügyes beosztással adja elő az V—VII. osztály tárgyainak keretében.

27. Kimutatás a hittanórák mulasztóiról (769. §)

TABLOU NOMINAL

despre elevii rom. cat., cari în săptămâna din intervalul dela până la au absentat nemotivat, respectiv au întârziat dela orele de religie rom. cat.:

Nrul curent	Numele elevului:	Clasa:	De câte ori a absentat, întârziat?	Observații:
1.				
2.				

Oradea, la L. S. paroh rom. cat.

E névjegyzéket a plébános hivatalos szám alatt, rövid román nyelvű *kísérő levéllel* elküldi az áll. iskola igazgatójához.

28. Kimutatás a tanulók hittanjegyeről (787. §)

TABLOU NOMINAL

despre clasificarea elevilor de confesiunea rom. cat., cari au frecventat, respectiv nu au frecventat deloc orele de religie rom. cat. în trimestrul al anului școlar 19 . . /19 . .

No. curent	Numele și prenumele elevilor:	Religiunea	Clasa	Notele de clasificare	Observații:
1.					Nu a frecventat deloc, nu se poate clasifica
2.					

Oradea, la L. S. paroh rom. cat.

Ez a jegyzék ugyanugy, mint a 26. számú, rövid *kísérőlevéllel* az iskola igazgatóságához küldendő.

29. Hitoktatói (vallástanári) jelentés (789. §)

I. ELEMISKOLÁBAN:

1. Az iskola neve?
 2. Ki tanította a vallástant?
 3. Mióta tanít ebben az iskolában?
 4. Milyen tankönyveket használt?
 5. Miféle szemléltető eszközöket használt?
 6. Melyik volt az előirt imádságos könyv? Általában milyen imádságos könyvet használtak?
 7. A napnak melyik órára jutott a vallástanítás?
 8. Mennyi volt a katolikus tanulók száma osztályonként és összesen?
 9. Hányan jártak rendszeresen hittanóra és hányan nem jártak?
 10. Milyen volt az osztályzatokban elért eredmény osztályonként?
 11. Hol és mikor volt vasárnap és ünnepnapokon az ifjuság szentmisén? Mi volt a közös szentmise hallgatás módja?
 12. Hallgattak-e a gyermekek rendszeresen számukra tartott szentbeszédet? Mi volt ezeknek a tárgya?
 13. Ki ügyelt fel az ifjuságra a közös vallásgyakorlatok alatt?
 14. Mikor járult az ifjuság közösen szentgyónáshoz és szentáldozáshoz?
 15. Volt-e az év folyamán lelkigyakorlat és miből állott az?
 16. A kötelező alkalmakon kívül is járult-e az ifjuság a szentségekhez és milyen arányban? (Első péntek, első vasárnap?)
 17. Hányan járultak első ízben a szentgyónáshoz és szentáldozáshoz?
 18. Hányan vették fel a bérmálás szentségét?
 19. Milyen közös vallásgyakorlaton vett részt még az ifjuság? (körmenetek, stb.)
 20. Részesült-e az ifjuság egyházi énektanításban? Ki és mily mértékben tanította őket? Milyen Gregorián-éneket tudnak (Missa de Angelis, responsorium-ok, stb.)? Ifjusági szentmiséken énekeltek-e?
 21. Milyen vallásos társulatok vannak a növendékek között? Hány tagja van ezeknek egyenként?
 22. Hozzájutott-e az ifjuság a valláserkölcsei nevelést előmozdító olvasmányokhoz? Milyen vallásos folyóiratot olvastak?
 23. Milyen általában az ifjuság vallási, és erkölcsi magatartása?
 24. Mily körülmények mozdították elő a vallási és erkölcsi nevelést? Melyek hátráltatták?
- Dátum. Aláírás.

II. KÖZÉPISKOLÁBAN:

Ugyanazok a kérdések, mint az elemi iskolai hitoktatói jelentésben, de a következő kérdések változnak:

3. Milyen minőségben és mióta van a vallástanár alkalmazva? Mennyi az évi fizetése?

15. Mikor voltak a kötelező évi lelkiyakorlatok és miből állottak?

18. Hányan vették fel a bérálás szentségét? Hány tanuló maradt a felső osztályokban bérálatlanul?

Dátum. Aláírás.

30. Tanítói díjlevél-minta (813. §)

ACT DE ANGAJAMENT

(Conform ordinului Nr. 53509—1938. al Ministerului de Finanțe, Direcțiunea Timbrului, este scutit de impozitul proporțional de 1.40⁰/₀ Lei).

Comunitatea bisericească rom. cat. din Comuna
 Județului ca susținător angajează pe Dl
 ca învățător(oară) la școala primară rom. cat. sus-
 ținută de ea, obligându-se a-l (o) retribui cu salariile și indemnizațiile
 legale.

Numele și pronumele angajatului:
 Religia:
 Cetățenia:
 Naționalitatea:
 Locul nașterii (comuna, jud., țara):
 Data nașterii:
 Anii serviți în învățământ:
 Anii serviți în școala respectivă:
 Nr. și data autorizațiunii ultime:
 Calificația (gradul pentru care e calificat, anul în care a-dat
 examen de capacitate):
 Școala normală și localitatea, unde a dat examenul de
 capacitate:
 Calitatea în care este angajat:
 Retribuțiunea cu care este angajat:

Angajatul consimțând la condițiunile de mai sus, se obligă de a
 satisface pe deplin toate cerințele și dispozițiunile legale, în special
 de a preda obiectele toate în clasele în ore . . . pe
 săptămână.

Drept care semnăm angajamentul de mai sus

. la anului

.
 paroh. rom. cat.

ca reprezentantul susținătorului

L. S.

învățător(-oare)

31. A tanítók véglegesítő és előléptetési vizsgája (818 – 819. §)

I. A VÉGLEGESÍTŐ VIZSGA:

A Közoktatásügyi Minisztérium az 1934.-ben módosított elemi iskolai törvény 118. cikke értelmében a véglegesítő vizsgálatokat újra kötelezővé tette az összes tanítókra, tehát a hitvallásos iskolák tanítóira is.

Erre vonatkozólag a minisztérium 73.506—1936. számú rendelete a következőképpen intézkedik:

1. A folyó évi véglegesítő vizsga ősszel, november hónapban fog megtartatni. Ezen vizsgára jelentkezni kötelesek azon elemi iskolai és óvodai tanerők, akik a vizsgálat napjáig legalább három évi tényleges szolgálattal bírnak. E szolgálati idő férfiaknál a katonai szolgálat bevégezésétől, a tanítónőknél pedig a betöltött 21. életévtől számítandó.

2. A vizsgálat 3 részből áll: 1. írásbeli dolgozat; 2. szóbeli feleletek; 3. gyakorlati tanítás.

Írásbeli kettő lesz: egyik a román nyelvből, másik az iskola tannyelvéből; tárgya: irodalmi vagy pedagógiai. A román nyelvűt a minisztérium, az iskola tannyelvéből az illetékes egyházm. Főhatóság tüzi ki. Ez írásbeliek eredménye döntő jellegű.

A tételek lepecsételt borítékba zárandók s csak az írásbeli vizsgálat megkezdésének pillanatában bontandók fel a jelöltek és a bizottság jelenlétében.

A szóbeli vizsgálatokon a jelölteknek a bizottság előtt felelniök kell a tanítóképző tantárgyaiból (vallástan, román nyelv, az iskola tannyelve, pedagógiai, történelem és földrajz, természetrajz, természet- és matematika.)

A gyakorlati tanítás a gyakorlóiskolában lesz, még pedig egy magyarnyelvű, a bizottság által megállapított s az elemi iskolák számára előírt tantárgyak köréből.

A vizsgálat sikeréhez 7-es általános középtanjegy (media generală) szükséges, az egyes vizsgálatoknál pedig legalább 6-os.

A jelöltek kötelesek még a bizottságnak bemutatni az utolsó szolgálati éveik alatt készített tanítási terveiket is.

3. A vizsgáztató bizottságot az illetékes egyházmegyei Főhatóság alakítja meg. A minisztérium ebbe a bizottságba egy biztost küld, aki az elnöki tiszteletet tölti be. A vizsga az egyházmegye egyik tanítóképzőjében fog megtartatni az egyházmegyéhez tartozó tantestületi tagok részére.

4. E vizsgálatokra bejelentendők az egyházmegye mindazon tanítói, akik az 1. pontban említett szolgálati idővel bírnak. Az elmaradás csak azokra nézve fogadtatik el indokoltnak, akik engedéllyel vannak betegszabadságon. Azon tantestületi tagok, akik e vizsgára nem jegyeztetik elő magukat, hivatalból jegyzendők elő és meg nem jelenés esetén a vizsgán elbukottaknak tekintetnek.

A vizsgára csak három ízben lehet jelentkezni. Akik a harmadik alkalommal sem érték el a szükséges osztályzatot, vagy pedig három-

szor maradtak el a vizsgálattól indokolatlanul, azok megszűnnek a tantestület tagjai lenni.

5. Azok a vizsgázók, akik a kívánt föltételeknek megfelelnek és a hetes médiát elnyerték, sikeresen vizsgázottaknak nyilvánítatnak és az egyházmegyei Főhatóság által a hitvallásos iskoláknál végleges jellegű tanítókká neveztetnek ki, a minisztérium pedig megerősíti e kinevezést, végleges működési engedélyt állítván ki számukra.

6. A vizsga befejezése után három kimutatás (tablou) készítendő, amelyek mindegyike két sorozatot foglal magában:

a) Az első sorozatba bejegyzendők mindazon tanerők, akik a vizsgára kötelezettek voltak; az iskola, megye, ahol működnek; az egyes vizsgákon (írásbeli, szóbeli, gyakorlati tanítás) nyert media és az általános media, vagy a megjegyzés, hogy nem jelentek meg (indokolatlan avagy indokolatlanul), vagy elutasítottak.

b) A második sorozatba csak a sikeresen vizsgázottak jegyzendők be osztályozásuk sorrendjében; az iskola, község, megye, ahol működnek; az egyes vizsgákon (írásbeli, szóbeli, próbatanítás) nyert media és az általános media.

Az egyik kimutatás a minisztériumhoz küldendő külön jelentéssel és a bizottság által fölvetett jegyzőkönyvvel a vizsga eredményéről, a másik kimutatás a püspökségnél s a harmadik az iskola levéltárában őrzendő.

7. E vizsgára kötelezett tanerők kimutatása idejében elkészítendő s egyik példánya a minisztériumhoz küldendő a vizsgálat helyének és idejének megjelölésével s a kinevezett vizsgáztató bizottság jegyzékével. A vizsgán megjelent tanerők egy bizonyos takszát fizetnek, amely összegből a bizottság tagjainak napidijai fedeztetnek.

II. AZ ELŐLÉPTETÉSI VIZSGA

Az érdekelt tanerőkkel közlendő, hogy a Közoktatásügyi Minisztérium az új elemi iskolai törvény 119. cikkelye értelmében 73.526—1936. szám alatt elrendelte a hitvallásos iskolák részére is a II. fokú előléptetési vizsgák megtartását.

1. E vizsgák minden második évben tartandók. 1936-ban október havában fognak megtartatni.

2. Azon tanerőknek, akik a vizsgára való előjegyeztetésüket kérik, a vizsga megkezdésének napjáig számítva, háromévi végleges minőségben eltöltött, vagy hat évi tényleges szolgálati idővel kell rendelkezniök. Vagyis a vizsgálatra előjegyezhetők azok a tanerők, akik az 1930—1931. tanév kezdetén neveztettek ki ideiglenes jelleggel (e jelleg férfiaknál katonai szolgálati idejük kitöltésétől, nőknél a 21-ik életévtől számitandó), s akik megfelelnek az új elemi isk. törvény 119. cikkelyében felsorolt többi föltételeknek is.

3. A vizsga három részből áll:

a) Írásbeli, amelynek tételeit a püspökség állapítja meg s azokat zárt és lepecsételt borítékban a vizsga megkezdése előtt közvetlenül kézbesíti az elnöknek. Az írásbeli vizsga kettős: Román nyelvű a nemzeti tárgyak köréből; az iskola tannyelvén irandó: a pedagógiai vagy a természettudományi tárgyak köréből.

b) Szóbeli valamelyik pedagógiai iróról, akit a püspökség jelöl ki a vizsgálat meghirdetésekor.

c) Gyakorlati tanítás, melynek egyik tárgya román nyelvü, a másik az iskola tannyelvén tartandó. Tárgyaikat a bizottság állapítja meg az elméleti és a gyakorlati tárgyak köréből, az elemi iskola V—VII. osztályos növendékeivel.

E vizsgák bármelyike döntő jelentőségü és legalább hatos tanjegyünek, a három vizsga általános középtanjegyének pedig legalább 7.50-nek kell lennie.

4. A bizottságot az illetékes egyházmegyei Főhatóság nevezi ki. A minisztérium a bizottságba a maga részéről egy tagot nevezhet ki. A vizsga a püspökség székhelyén vagy az egyházmegye valamelyik tanítóképzőjében tartandó meg az egyházmegye tanerői részére.

5. A vizsgára jelentkező tanerők kimutatása idejében elkészítendő. Egyik példány a minisztériumhoz küldendő, a vizsga helyének és idejének jelzésével.

6. A püspökségek a kimutatások elkészítésénél tartsák szem előtt a törvény intézkedéseit.

7. Azon tanerők, akik e vizsgára jelentkezni óhajtanak, kérvényeiket küldjék be az illetékes egyházmegyei Főhatósághoz, mihelyt tudomást szereznek e vizsga megtartásáról.

8. A vizsga befejeztével két kimutatás készítendő 3—3 példányban:

a) Egy általános kimutatás (tablou general), az összes jelentkezőtekről megyék szerint, megjelölve mindegyiknél, hogy megjelent-e, milyen tanjegyeket nyert és elutasított-e esetleg.

b) Egy külön kimutatás (tablou special) a sikeresen vizsgázotokról, osztályozásuk sorrendjében.

Mindegyik kimutatás egyik példánya a minisztériumhoz küldendő egy részletes jelentés kíséretében, a bizottság megjegyzéseivel és megállapításaival.

A vizsgára jelentkezett és bocsátott tanerők egy bizonyos taxát fizetnek, amely összegből a bizottság tagjainak napidijai fedeztetnek (Lásd az 1936. évi V. sz. körlevél 19—21. lapjain).

32. Évi jelentés (831. §) *

a-i római katolikus elemi népiskola (óvoda) 19 . . / 19 . . tanévről

A KÖZSÉG NEVE:

I. ISKOLA (ÓVODA):

1. Nyilvánossági jogának száma.
2. Tantermeinek száma.
3. Épülete milyen állapotban van?
4. Felszerelése mivel volna kiegészítendő?

II. A TANÍTÁS:

5. Nyelve.
6. Mikor kezdődött?
7. Mikor végződött?
8. Szünetelt-e a tanév folyamán hosszabb ideig? Minő okból?

*A jelentéshez megkívánt adatokat a tanerők kötelesek beszolgáltatni.

9. Milyen tankönyvek használatával történt? (A tankönyvek szerzője, címe, miniszteri jóváhagyásának száma és éve felsorolandó).
10. Ellenőrzésre kik látogatták meg az iskolát?
11. Eredménye az I., II., III., IV., V., VI. és VII. osztályban?
12. Eredményességének fokozása érdekében minő intézkedésekre volna szükség?
13. Osztályonként vagy összevonással történt-e a hitoktatás? Ki végezte?
14. Hogyan részesültek a más jellegű iskolákba járó katolikus tanulók hitoktatásban?

III. A TANERŐK:

15	16	17	18	19			20
Neve:	Családi állapota és gyermekeinek száma	Életkora	Szolgálati éveinek száma:	Alkalmazásának minősége			Legutóbbi működési engedélyének száma:
				ideiglenes rendes	végleges rendes	ideiglenes helyettes	

IV. A TANULÓK:

25. Számuk beiratkozáskor: fiu
leány
vizsgálatkor : fiu
: leány
26. Számuk a múlt tanévhez képest hányval növekedett? Apadt?
27. Közülök abszolváló vizsgát tett fiu, leány.
28. Hány volt másvallásu fiu vagy leány?
29. Részt vettek-e közösen a vasárnapi és ünnepi istentiszteleten a tanerőkkel együtt?
30. Hányszor járultak a szentségekhez?
31. Hány katolikus tanuló járt más jellegű iskolába? Fiu, leány.
32. A más jellegű iskolába járó tanulókat vezették-e rendszeren istentiszteletre?

V. VEGYESEK.

33. A költségvetés mikor és mily összeggel hagyatott jóvá?
34. Ebből kultuszadó címén mennyit fedez az egyházközség?
35. Hol és mily alapok vannak az iskolával kapcsolatban? Mennyi ezek évi kamata?
36. Mikor voltak szülői konferenciák? Miről volt ezeken felolvasás (v. ö. 831. §, a)?

37. Milyen katolikus ifjusági egyesület működött?
 38. Hány taggal?
 39. Minő jó hatása volt észlelhető?
 40. A tanerők esetleges kívánalmai:
 41. A lelkésznek a helybeli iskolai állapotokra, ügyekre vonatkozó különleges észrevételei:
 42. Az esperesnek észrevételei:
 Kelt:

lelkész

P. H.

kerületi esperes-tanfelügyelő.

III. TANERŐK:

21	22	23		24
Oklevelét hol és mikor szerezte?	Hol és mettől meddig működött?	J a v a d a l m a		Minősítése erkölcsi magaviselet, kötelességteljesítés, tanítási eredmény szempontjából. Érdeme, jelességei, hibái
		kész-pénzben:	Természetben (Értékelés nélkül)	

33. Az esperes iskolalátogatásának jegyzőkönyve (833. §)

JEGYZŐKÖNYV

a-i róm. katolikus elemi iskolában 19 . . évi
 hó . . . napján tartott esperes-tanfelügyelői látogatásáról

I. AZ ISKOLA (ÓVODA):

1. Van-e az iskolának működési engedélye? Milyen szám alatt és mikor adatott?
2. Van-e az iskolának nyilvánossági joga? Milyen szám alatt kapta? Ha elvétetett, milyen szám alatt és mikor történt ez?
3. Hány tanterem van? Azok köbtartalma.
4. Hány tanuló lehet az egyes tantermekben a működési engedély és a Magánokt. Törv. Végr. Ut. 26. art. szerint?
5. Az iskola épülete megfelel-e a kívánt egészségügyi és pedagógiai követelményeknek?
6. Megvan-e az iskolának a szükséges butorzata és taneszközei az Áll. el. Okt. Törv. Végr. Ut. 320. és 321. art. szerint? Főleg mire volna még szükség? (Magánokt. Törv. Végr. Ut. 29. art.)

7. Megvannak-e és szabályszerűen vezetettek-e az iskola vezetéséhez szükséges

A) *Tanulmányi naplók:*

- a) Matricula két példányban (Anyakönyv; Magánokt. Törv. Végr. Ut. 118. art. c.) pont, továbbá u. o. 95. art. első bekezdése)?
- b) Registru de inscriere al elevilor (Beiratkozási napló; Magánokt. Törv. Végr. Ut. 118. art. b) pont)?
- c) Registru de prezentă (Haladási napló; Magánokt. Törv. Ut. 118. art. a) pont.)?
- d) Registru de clasificatie și absențe (Előmeneteli és mulasztási napló; Áll. El. okt. Törv. Végr. Ut. 325. art. 3. pont)?

B) *Rendtartási naplók:*

- e) Registru de procese verbale (Ellenőrző látogatások jegyzőkönyve; Magánokt. Törv. Végr. Ut. 118. art. d.) pont)?
- f) Registru de intrare și ieșire (Iktatókönyv; Magánokt. Törv. Végr. Ut. 118. art. e) pont)?
- g) Condiță de expediție (Póstkönyv; Áll. El. Okt. Törv. Végr. Ut. 325. art. 6. pont)?
- h) Fișă pedagogică (Pedagógiai törzslapok; Áll. El. Isk. Törv. Végr. Ut. 118. art. c) pont)?
- i) Registru de conferință a părinților (Szülői értekezletek jegyzőkönyve. Lásd 1936. évi III. Circ.-ban 490. sz. a.)?
- j) Textele de pregătirea lecțiilor (Tananyagbeosztás; Áll. El. Isk. Törv. Végr. Ut. 118. art. c. pont)?
- k) Az iskola könyvtára szabályszerűen kezeltetik-e? (Áll. El. Isk. Törv. 184. art.) Van-e benne román nyelvű könyv is?
- l) A Levéltár szabályszerűen kezeltetik-e? (Magánokt. Törv. Végr. Ut. 118. art. f) pontja) Minden beérkezett hivatalos levél beiktatott-e? Minden kimenő iratnak megvan-e a fogalmazványa?
- m) Az iskola igazgatója a plébánost (lelkészt) megfelelően tájékoztatta-e minden beérkezett hivatalos rendelkezésről? Minden kimenő iratot jóváhagyott-e előzőleg a plébános az elküldésre? A Levéltárban levő impurumokon, illetve másolatokon rajta van-e a plébános ezen előzetes jóváhagyása?
- n) Milyen hivatalos lap jár az iskola részére? Ki van-e fizetve az előfizetési díja?

II. MINDEN TANTEREMBEN KI VAN-E FÜGGESZTVE:

- a) a jóváhagyott órarend — *orar* — (Magánokt. Törv. Végr. Ut. 116. art. 6. pont)?
- b) Tabloul corpului didactic (a tantestület tagjairól szóló kimutatás, Magánokt. Törv. Végr. Ut. 116. art. 4. pont)?
- c) Lișta manualelor didactice (a használt tankönyvek jegyzéke; Magánokt. Törv. Végr. Ut. 116. art. 7. pont)?
- d) Ordin de casă (Házi rend)?
- e) Tabloul sărbătorilor (az iskolai szünnapok jegyzéke (v. ö. 699. §)?
- f) Inventarul mobilierului (az iskola butorzatáról szóló leltár, Magánokt. Törv. Végr. Ut. 116. art. b) pont)?

- g) Schița localului (az iskola helyiségének vázlatos rajza; Magánokt. Törv. Végr. Ut. 116. art. 1. pont)?
- h) Az iskola disztermében, tantermeiben és irodájában kíván-e függesztve a feszület és a Magánokt. Törv. Végr. Ut. 34. art.-nak megfelelően az Uralkodó arcképe, berámázva, üveg alatt?
- i) Van-e elegendő szemléltető és román történelmi kép, továbbá térkép a falakra kifüggesztve?
- j) Az iskola leltárából mi veszett el, illetve mi vált hasznavehetetlenné (Áll. El. Okt. Törv. Végr. Ut. 302. art. 2. és 4. bekezdés)?
- k) A tantermek tiszták-e?

III. A TANÍTÁS

1. Mikor kezdődött a tanév (Áll. El. Okt. Törv. 62. art. első bekezd.)?
2. Mikor volt ebben a tanévben az utolsó tanítási nap?
3. Mikor voltak a tanévzáró vizsgák?
4. Mikor volt a tanévzáró ünnepély?
5. A Magánokt. Törv. 35. art. alapján mi az iskola előadási nyelve?
6. Volt-e az iskolában a megengedett szünnapokon kívül máskor is szünet? Ha igen, minő okból, kinek a rendelkezése folytán (Áll. El. Okt. Törv. Végr. Ut. 108. art. első bekezd.)?
7. Miniszterileg jóváhagyott tankönyvek használtak-e az iskolában? Nem járt-e le az öt évig érvényes jóváhagyás?
8. A tanítás az előzőleg jóváhagyott tananyagbeosztás szerint történt-e (Áll. El. Isk. Törv. 118. art. c. pont)?
9. Ha több tanerős az iskola, ki melyik osztályt tanítja?
10. A hittant ki tanítja? Osztályonként vagy összevonással volt-e a hitoktatás?
11. A hitoktató az érdemjegyek adásánál volt-e tekintettel a feladott anyag tudásán kívül annak az egyéni életben való megvalósítási törekvésre is?
12. A más jellegű iskolákba járó román katolikus tanulók hitoktatását ki és mikor látja el?

IV. AZ ELLENŐRZÉS

1. Az iskola tanerői:
2. A plébános a szükséges adminisztratív és pedagógiai ellenőrzést elvégezte-e és mikor, milyen szabálytalanságot tapasztalt?
3. Közölte-e a plébános az iskolát érintő rendelkezéseket idejében az iskola igazgatóságával (1930. évi I. Circ.-ban 232. sz. a.)?
4. Állami tanügyi hatóságok közül ki és mikor, milyen ellenőrzést végzett? Milyen szabálytalanságot vettek jegyzőkönyvbe?
5. Állami tanügyi közeg látogatásakor üzent-e az igazgató a plébánosnak, hogy ő is legyen jelen (1924. évi IV. Circ.-ban 2992. sz. a.)?
6. Az iskolai igazolatlan mulasztások szabályszerűen jelentettek-e az állami tanfelügyelőségnek (Áll. El. Isk. Törv. 34. art. 2. bekezdése alapján a 26. art. 3. bekezdése)?

7. A nagyobb pedagógiai és didaktikai eredmény érdekében minő intézkedésekre volna szükség?

Kelt

P. II.

ker. esperes, tanfelügyelő.

34. A tanköteles szülők nyilatkozata arról, hogy gyermekeiket katolikus iskolába iratják [848. §]

DECLARAȚIE.

Subsemnatul declar, că copilului meu N. N. cu limba maternă
. voesc să-i dau instrucțiunea în școala primară
rom. cat. cu limba de predare, din comuna
Dat, la Sept. anului

părinte
tutor

35. A végrendelet alaki kellékei (999. §)

I. AZ IRÁSBELI MAGÁNVÉGRENDELET:

1. Ha a végrendeletet az örökhagyó egész terjedelmében *sajátkezüleg írta* és aláírta, érvényességéhez két tanu szükséges; minden *más esetben* pedig négy tanu válik szükségessé.

2. Magánvégrendeletnél *tanuk nem lehetnek* azok, akik nem töltötték be életük 18. évét, a vakok, süketek, némák és akik hamis eskü- vagy nyereségvágyból elkövetett bűntett miatt jogerősen el voltak ítélve.

3. A tanuknak *együttesen jelen* kell lenniök a végrendeletkezésnél és képességgel kell bírniök annak bizonyítására, hogy az örökhagyó személyében csalás, vagy tévedés nem történt.

4. Két tanu jelenléte esetében legalább az egyiknek, négy tanu közül pedig legalább kettőnek *írni és olvasni kell tudnia* és a végrendeletet tanu-minőségben önkezüleg alá kell írnia. *Az írni nem tudó* tanu az okiratot kézjeggyel látja el és nevét az írni tudó tanu, mint néviró írja alá.

5. Ha az örökhagyó végrendeletét egész terjedelmében sajátkezüleg írta és aláírta, vagy ha nem önkezüleg írta is, de sajátkezüleg írta alá, a tanuknak *a végrendelet tartalmát* nem szükséges ismerniök. Elégséges, ha a végrendeletkező együttes jelenlétükben és általuk értett nyelven kijelenti, hogy az okirat az ő végrendeletét tartalmazza és azt vagy előttük írja alá, vagy már előbb általa önkezüleg aláírtnak elismeri; hogy ez a kijelentés és elismerés megtörtént, azt a tanuk magán az okiraton, nem pedig annak boritékán, aláírásukkal igazolják.

6. *Ha a végrendeletkező olvasni és írni nem tud, vagy akármilyen körülmény miatt önkezüleg alá nem írhat*, a tanuknak a végrendelet tartalmát ismerniök kell, tehát szükséges, hogy a tanuk a végrendeletkezőtől használt nyelvet értsék; továbbá szükséges, hogy a végrendeletet a végrendeletkező és a tanuk együttes jelenlétében az írni és ol-

vasni tudó tanuk egyike érthetően egész terjedelmében felolvassa és ennek megtörténte után a végrendelező jelentse ki, miszerint a felolvasott okirat az ő végrendelezését tartalmazza és továbbá, hogy az okira a végrendelező nevét az olvasni és írni tudó tanuk egyike, mint névalíró, írja alá, a végrendelező pedig lássa el kézjegyével; mindezeknek megtörténtét magán az okiraton, tehát nem a borítékon, négy tanu igazolja.

7. Írásbeli magánvégrendeleteknél a végrendelezés *helyének és idejének* kitétele szükséges.

8. Ha a végrendelet *több ivből áll*, ezek zsinórral összefüzendők és a zsinór két végét a végrendelező pecséttel erősítse meg; mikor a törvény értelmében tanuk alkalmazása szükséges, a zsinór két végét legalább is egy tanu szintén erősítse meg pecsétjével.

9. Az, aki valamely *végrendeletnél tanu gyanánt szerepelt*, továbbá annak fel- és lemenő ágbeli rokonai, ugyancsak szüleitől leszármazó oldalágu rokonai unokatestvérekig bezárólag; nemkülönben házastársa, házastársának testvérei, ugyanannak fel- és lemenő ágbeli rokonai, azonkívül fel- és lemenő rokonainak és testvéreinek házastársai a végrendelet által *nekik szánt előnyben* csak akkor részesülhetnek, ha a kérdéses tanut nem számítva, a végrendelezés a szükséges tanuk előtt történt.

10. Az, aki az örökhatározó végrendeletét írta és azok, akik vele az előbbi 9. pontban említett rokonsági és sógorsági összeköttetésben vannak, a végrendelezésben nekik szánt előnyben *csak a következő esetekben* részesülhetnek:

a) ha az örökhatározó a végrendelet idevonatkozó részét sajátkezüleg írta;

b) ha a végrendeletnek ezen intézkedését tartalmazó részét külön, sajátkezüleg írta alá;

c) ha a végrendelet szövegébe, avagy záradékába sajátkezüleg irt, avagy a végrendeletnél jelen volt tanuk előtt a végrendelezéskor élőszóval tett nyilatkozattal a végrendelet ezen részét külön megerősítette.

11. A közönséges írástól eltérő jegy- vagy számjegyzírásokba foglalt végrendelet semmis.

12. Ha valamely írásbeli magánvégrendelet az előnyben részesítendő személyt illetőleg a végrendelező által kiállított külön iratra, mint a végrendelet kiegészítő részére hivatkozik, ezen irat csak akkor jöhet figyelembe, ha az írásbeli végrendeletre megszabott kellékekkel bir: különben a végrendeletnek azon intézkedése, amely ily hivatkozást tartalmaz, csak annyiban bir hatállyal, amennyiben a hivatkozott irat figyelembevétel nélkül magából a végrendeletből a végrendelező ajándéka kétségtelenül kitűnik. A végrendelettel összefüggésben lévő más okiratok bizonyító ereje az okiratokra nézve fennálló törvények szerint ítélendő meg.

13. Ezen pontokban foglalt előírások az írásbeli magán-fiókvégrendeletekre is alkalmazást nyernek.

II. SZÓBELI MAGÁNVÉGRENDELET

1. A szóbeli magánvégrendelet érvényességéhez négy tanu jelenléte szükséges, akik a végrendelezőtől használt nyelvet értik. A vég-

rendelkező nyilatkozatát a tanuk előtt érthetően és egész terjedelmében előszóval, nem pedig valamely hozzá intézett kérdés igenlése vagy megtagadása által adja elő és nyilatkoztassa ki, hogy az általa megtett nyilatkozatot szóbeli végrendeletnek kívánja tekinteni. A szóbeli végrendelezés a végrendelező nyilatkozatának bevezetésével fejeztetik be.

2. A tanukra vonatkozólag az írásbeli végrendelezés alaki kellékeinél a 2., 3., 9. és 12.-ik pont alattiak állanak fenn.

3. A szóbeli magánvégrendelet csak azon esetben bír érvényességgel, ha a végrendelező a szóbeli végrendelezéstől számított három hó alatt meghal. Ha a végrendelező ezen határidő után hal meg, a szóbeli végrendelet csak akkor érvényes, ha az, aki a végrendeletből jogokat kíván érvényesíteni, bebizonyítja, hogy a végrendelező a három havi idő után elhalálása bekövetkeztéig állandóan olyan állapotban volt, hogy újabb végrendeletet nem tehetett.

4. Ha szóbeli magánvégrendelet tartalma később írásba foglalatik és az írott magánvégrendeletekre előírt alaki kellékekkel ellátatik, akkor az ekként írásba foglalt végrendelezés új végrendeletnek számít és annak érvényességét az írásbeli magánvégrendeletekre vonatkozó szabályok szerint kell megítélni.

5. Ha az örökhatyótól írásbafoglalás céljából kijelentett végakarát nem foglaltatott írásba, vagy ez az írásbafoglalás nem fejeztetett be, vagy az írásbeli magánvégrendeletekre előírt alakiságok meg nem tartattak, akkor az ily módon kijelentett végakarát csak azon esetben tekinthető szóbeli végrendelezésnek, ha a szóbeli magánvégrendeletek alakiságai megtartattak és a végrendelező határozottan kinyilatkoztatta, miszerint az általa tett nyilatkozatot szóbeli végrendeletnek kívánja tekinteni.

6. Ezen fejezet intézkedései alkalmazást nyernek a szóbeli magánfiók-végrendeleteknél is.

III. KIVÁLTSÁGOS VÉGRENDELETEK

1. *Kórvész*, vagy más életveszélyes, egyszersmind ragályos, avagy rohamos (rapid) lefolyású járványok alkalmával kiváltságos végrendeletet lehet tenni azon községben, melynek területén a kórvész vagy járvány uralkodik.

2. *Háboru alkalmával* a csapatok hadilábra állításának időpontjától a véderőnek ezen csapatokhoz beosztott tagjai, továbbá mindazok, akik csatatéren vagy ostromzár alá vett helyen, avagy e helyektől nyolc kilométernél nem nagyobb távolságban tartózkodnak, szintén jogosítottak tenni kiváltságos végrendeletet.

3. *Az ily végrendeletek alakiságai:*

a) ha a végrendeletet örökhatyó egészen *sajátmaga írja és írja alá*, tanuk nem szükségesek;

b) minden *más esetben*, tehát a kiváltságos szóbeli végrendeletnél is, elégséges két tanu jelenléte;

c) a szükséges két tanu közül elégséges, ha csak az egyik tud írni és olvasni;

d) tanuknál csak betöltött 14 életév szükséges, ha egyébként tanuskodásra nem képtelenek;

e) ragályos betegség esetében a tanuknak együttes jelenléte nem szükséges.

4. A kiváltságos végrendelet feltétlen érvényességgel csak akkor bír, ha a kiváltságos végrendeletnek alapjául szolgáló kivételes helyzet megszűntétől számítólag három hónapon belül a végrendeletkező meghal.

5. A kivételes helyzet megszűntétől számított három hónapon túl is érvényben marad a kiváltságos végrendelet, ha a végrendeletkező egészen elhunytáig oly állapotban volt, hogy újabb végrendeletkezőt nem tehetett. Ezen állapot bizonyítása annak kötelessége, aki a kiváltságos végrendeletből jogokat kíván érvényesíteni.

IV. A MAGÁNVÉGRENDELETEK ZÁRADÉKA:

1. Ha a végrendeletkező sajátkezüleg írta és két tanu előtt aláírta a végrendeletet:

Mi alulírottak, mint felkért végrendeleti tanuk, bizonyítjuk, hogy az általunk személyesen ismert N. N. végrendeletkező, lakos, együttes jelenlétünkben általunk értett nyelven kijelentette, hogy jelen okirat az ő végrendeletét tartalmazza és azt előttünk aláírta.

Kelt hely év hó nap.

N. N.

N. N.

mint felkért végrendeleti tanu

N. N.

mint felkért végrendeleti tanu

és N. N. tanu névirója (ha írni nem tud).

2. Ha a végrendeletkező végrendeletét egészen sajátkezüleg írta és már előbb aláírta és ezt az együttesen jelenlevő tanuk előtt utóbb elismeri:

Mi alulírottak, mint felkért végrendeleti tanuk . . . (mint 1. alatt) tartalmazza és azt általa már előbb sajátkezüleg aláírtnak előttünk elismerte.

Kelt hely év hó nap.

N. N.

N. N.

mint felkért végrendeleti tanu

N. N.

mint felkért végrendeleti tanu

3. Ha írni-olvasni tudó végrendeletkező a végrendeletet *nem sajátkezüleg írta*, szükséges, hogy a négy végrendeleti tanu együttes jelenlétében és a tőlük értett nyelven a végrendeletkező jelentse ki előszóval, miként az okirat az ő végrendeletkezősét tartalmazza. *Ha a tanuk előtt írja alá*, ezek a végrendeletre a következő záradékot vezetik rá:

Mi alulírottak, mint felkért végrendeleti tanuk, bizonyítjuk, hogy az általunk személyesen ismert N. N. végrendeletkező, lakos, együttes jelenlétünkben általunk értett nyelven

kijelentette, miként ezen okirat az ő végrendeletét tartalmazza és azt előttünk aláírta.

Kelt hely év . . . hó . . . nap.

N. N.

N. N.

mint felkért végrendeleti tanu

N. N.

mint felkért végrendeleti tanu

N. N.

mint felkért végrendeleti tanu

N. N.

mint felkért végrendeleti tanu

4. Előbbi esetben pedig, ha a végrendelező a mástól írt végrendeletet már aláírta és a végrendeleti tanuk előtt utóbb ismeri el, hogy a végrendeletet sajátkezüleg aláírta, a záradék mintája ez:

Mi, alulírottak (mint 3. alatt) tartalmazza és azt már előbb sajátkezüleg aláírtuk előttünk elismerte.

Kelt . . . stb., mint 3. alatt.

5. Ha a végrendelező olvasni és írni nem tud, vagy nem képes s így végrendeletét sajátkezüleg alá nem írhatja, szükséges, hogy a négy végrendeleti tanu értse a végrendelezőtől használt nyelvet; szükséges továbbá, hogy a végrendelet a végrendelező és a négy végrendeleti tanu együttes jelenlétében egyik, írni és olvasni tudó tanu által érthetően egész terjedelmében felolvastassék. A felolvasás után szükséges, hogy a végrendelező a négy tanu együttes jelenlétében az általuk értett nyelven előszóval kijelentse, hogy a felolvasott okirat az ő végrendelezését tartalmazza. Továbbá szükséges, hogy a végrendelező ugyancsak a négy tanu előtt a végrendeletet saját kezjével ellássa, a végrendelező nevét pedig az okira-ra az egyik tanu, mint névalíró is, aláírja. Mindezek pontos megtartása után a tanuktól magára a végrendeletre a fentebbiek megtörténtét igazoló záradék vezetendő rá a következő minta szerint:

Mi alulírottak, mint felkért végrendeleti tanuk bizonyítjuk, hogy az általunk személyesen ismert N. N.-i lakosnak jelen végrendelete a végrendelező és a mi együttes jelenlétünkben S. T. tanutól egész terjedelmében felolvastatott és a felolvasás megtörténte után a végrendelező kijelentette, miként a felolvasott okirat az ő végrendelezését tartalmazza és az okiratot a végrendelező saját kezjével ellátta.

Kelt hely év . . . hó . . . nap.

S. T.

mint felkért végrendeleti és a végrendeletet felolvasó tanu

N. N.

mint felkért végrendeleti tanu és a végrendelező névalírója

N. N.

mint felkért végrendeleti tanu

N. N.

mint felkért végrendeleti tanu

KÁNONMUTATÓ

a Zsinati Határozatokban előforduló kánonokról

Kánon	Statutum — §	Kánon	Statutum — §	Kánon	Statutum — §
1	518	196-		467	138, 144, 145, 268, 361, 410,
12	518	210	27		645
16	518	198	61	468	144, 430, 466, 470, 480
33	403	199	115, 547	469	140
42	539	329	61	470	166, 191, 199, 229, 237, 314
44	62	334	61	471	245, 246, 546, 547
46	541	335	61	471-	
66	62	339	137	475	243
84	519, 539	343	82	472	249, 250, 546
87	341, 352, 518, 561	366-		473	249, 546
88	512	370	62	474	251, 546
92	512	372	62	475	252, 546
98	346, 347, 370	378	164	476	125, 255-259, 262, 267, 269 271, 274
99	885	383	164	487	308
101	74	385	63	495	310
118	350	386	35	496	310
119	119, 349	401	435, 443	509	315
120	48, 349, 950	415	245, 616	512	322
124	6, 15	445	68	513	322
125	7, 10, 13, 14 304	446	69	514	325, 434, 470
126	11	447	76, 110	520	438
127	17	449	90	521	438, 439
128	17	450	119	522	438
130	29, 32	451	131, 245	523	438
131	39, 95, 96, 97	451-		524	440
132	18	478	27	526	439
133	20	452	245	533	248, 323
134	271	453	126, 245	535	248, 323
135	9	454	152, 246	538	311
136	44, 45	455	126	542	17, 311
137	55	456	246	544	312
138	49, 51	458	128, 244	545	312
139	49, 50, 57	459	32, 33, 66 126, 245, 246	546	312
140	52, 53	461	128	552	313
142	57	462	149, 367, 430, 470, 511, 545, 565, 571	565	315
143	17	463	151, 266, 555, 944	572	314
144	58	464	317	576	314
145	330	465	134, 150, 251, 546	590	30
153	126	466	137		
162	74				
188	45, 129				

Kánon	Statutum — §	Kánon	Statutum — §	Kánon	Statutum — §
591	95	752	373	849	430
592	322	753	373	854	424, 425
600	318	755	373	858	430
603	318, 322	756	370, 371	859	427
605	318	757	376	860	427
608	143, 324	759	190, 368, 374	863	428
609	327	761	379	864	430
611	318, 322	762	368	865	430
612	327	765	377	866	428
616	322	766	377	872	434
617	322	767	377	873	434, 435
620	322	768	536	874	434
621	319	770	369	875	434
622	319	772	373	876	438
630	247, 248	776	375	877	27
631	247	777	185	881	435, 436
639	322	778	194, 367	882	1048
641	320	779	224, 506	884	441
648	320	782	387	885	454
669	320	787	384	887	446
670	320	788	386	888	445, 449
671	320	795	389	889	450
672	320	796	389	890	450
673	519	797	389, 536	891	875
675	438	799	199	899	115, 149, 442
682	351	804	59, 401	900	442
683	305, 350	806	402	905	451
384	348, 357	807	8, 10, 359	909	452
684—		808	403	910	452
719	354	810	8	911	458
686	354	811	8, 44, 59, 401	911—	
687	885	813	327, 705	936	458
691	914	815	404	916	464
711	353, 760	818	405	917	464
731	351, 358, 362	819	405	918	464
733	360, 363	821	665	924	462
736	365	822	408, 441	925	463
737	366	824	402	931	10, 462
738	258, 367	824—		938	258, 470
742	368	844	415	940	471, 472
743	368	831	322, 416	942	471
744	373	835	415	943	471
745	371	841	415	944	468
746—		843	415	947	474
749	372	844	415	956	487, 488
749	187	845	423	971	290
750	371	847—		972	304
751	371	850	430	973	485

Kánon	Statutum — §	Kánon	Statutum — §	Kánon	Statutum — §
985	304	1068	526	1199	527
993	487	1069	527, 562	1200	614
994	487, 488	1070	528	1204	582
996	491	1071	371	1205	606
998	493	1072	443, 529	1206	606
1001	492	1073	530	1208	605
1006	292	1074	531	1209	608
1010	495	1075	527, 532	1210	608
1017	510	1076	533, 561	1211	609
1018	502, 517	1077	534	1212	606
1019	504, 507	1079	536	1213	589
1020	504, 505, 507	1081	543	1221	325
1021	506	1094	544	1230	325
1022	511	1095	206, 545, 551	1233	580
1023	507, 512	1096	259, 546, 547	1235	585
1023-		1097	507, 548, 555	1240	417, 560, 586
1025	511	1098	544	1241	417
1025	511	1099	535, 550	1245	149, 645, 656
1026	512	1100	551	1247	651
1027	511	1101	551, 565	1258	348, 378
1028	514	1102	551, 707	1261	327
1029	516	1103	556	1262	351, 630
1030	506, 511, 548	1104	513	1263	143, 350
1031	505	1107	202	1265-	
1032	507	1108	552, 707	1272	327
1033	517	1109	551	1269	615, 616
1034	525	1114-		1271	623
1042	539	1116	182, 557	1272	404
1043	529, 534, 542	1115	182, 224	1274	327, 565, 683,
1044	149, 207, 208	1116	226, 540, 541		718, 719
	529, 542	1119	203, 507, 527	1291	327, 687
1045	149, 207, 208	1120	203, 507	1301	999
	542	1126	527	1304	565, 636
1046	542	1129-		1305	636
1047	537	1132	559	1306	638
1051	226, 540, 541	1132	559	1309	519
1052	541	1133	560	1311	519
1053	532	1143	707	1313	519
1054	539	1147	565	1322	348
1059	520	1148	566	1323	348
1060	521	1149	567	1325	348
1061	371, 522	1155-		1328	350, 740
1062	522	1156	606	1329	351, 757
1063	522, 553	1162	327	1329-	
1064	371, 521	1162-		1336	757
1065	524	1164	598	1332	743
1066	524	1169	644	1333	759, 760
1067	525	1186	901	1334	324

Kánon	Statutum — §	Kánon	Statutum — §	Kánon	Statutum — §
1335	348	1495	885	2220	349
1337	740	1496	349, 887, 914	2223	349
1341	740	1499	888	2228—	
1342	350	1500	125	2230	443
1344	261, 351, 742, 746	1501	889	2245	443
1345	324, 327, 742	1503	914	2247	444
1346	744	1507	322, 365	2252	441, 443, 1048
1347	747, 751	1513	999	2253	443
1348	756	1517	918	2254	443, 1048
1349	351, 794	1519	890	2256	351, 545, 560
1350	146	1521	350	2259	352
1353	288	1522	350	2262	417
1355	306	1523	350, 933	2275	352
1356	306	1524	23, 147, 331, 1027	2293	352
1363	298	1541	894	2294	352, 527
1365	299	1542	945	2314	344, 443, 1048
1367	304	1544	918	2314—	
1370	304	1546	918	2317	341
1372	348, 808	1550	248	2319	523
1374	846	1551	918	2320	443
1375	808	1553	349	2334	17
1378	704	1573	64	2338	444
1379	808	1574	64	2341	48, 61
1381	328, 829, 879	1620	64	2343	443
1382	328, 879	1636—		2350	352
1385	40	1638	64	2352	311
1386	40	1706	561	2354	352
1393	63	1755	139	2356	527
1394	63	1767	561	2357	352
1398	348	1813	166	2364	362
1399	140, 751	1816	166, 223	2366	444
1405	348	1897	507	2367	443
1406	129, 489	1933	152	2369	443
1410	932	1960	561	2375	352
1422	931	1970	561	2376	29
1423	245	1986	561	2377	95, 108
1427	125, 273	1990—		2379	45
1443	129	1992	561	2380	57
1444	129	1992	507	2382	616, 746
1473	22, 151, 999	1993—		2385—	
1475	9	1998	443	2388	320
1476	933	2147	63, 152	2388	443, 530
1477	901, 903	2153	63	2408	944
1481	249	2165	63	2413	322
1491	328	2182	746		

BETÜRENDES TÁRGYMUTATÓ

— A számok a §-okat jelentik —

- Actio Catholica* — lásd *Katolikus akció*.
- Adományok*: papoké 104; híveké 888, 914.
- Adók*: egyházi, szedése 387; állami pontos kifizetése 896; tanerők után 831.
- Adósság*, papoké 55.
- Advent* 657; szentbeszéd 744.
- Alapkő* megáldása 599.
- Alapítványok* 918—930; számadás róluk 962.
- Alapítványi pénztár* 921—922.
- Ampolnák* 641.
- Antipendium* 619.
- Anyakönyvek*, egyházi: vezetése 166—221; kiigazítása 222—226; utólagos bejegyzés 227; másodpéldánya 229; kivonat 230—235; „bizonyítvány” 235; — *iskolai* 867—868.
- Applicatio pro populo* 137, 259, 418.
- Aranymise* 500.
- Asperges* 654.
- Assistentia* szentmisében 729.
- Ahitatgyakorlatok*, papoké 7; kishozsemináriumban 297; intézetekben 875.
- Aldás*: apostoli 466; pápai 565, pápi 569—570; Balázs- 672.
- Aldozás* — lásd *Szentáldozás*.
- Aldoztatás*, 715; tálcá 422.
- Aldozócsütörtök* 682.
- Állami hatóságokkal* levelezés 158; jóviszony 47, 143.
- Áttérők* visszavétele 342—345; nyilvántartása 241.
- Babona* ellen küzdés 140.
- Balázs-áldás* 672.
- Baldachin* 633.
- Bánat* 456.
- Beiktatás*: esperesé 69—70; plébánosé 128—129; kántoré 335; tanítóé 820.
- Beiratás*, iskolába 848—854; 863.
- Beszámoló*: lelkipásztori 131; a kat. akcióról 1026.
- Beszéd* — lásd *Szentbeszéd*.
- Betegek* lelki gondozása 477—481, 1027; anyagi támogatása 479; áldoztatása 716; húsvétkor 430, papok 24, 110—111, 999.
- Beteglátogató* — lásd *Infirmarius*.
- Betürendes Névmutató (Index)* 236.
- Bérletek* 894, 938.
- Bérmálás* 384—398; bérmalap 392; bérmaszülők 389; B. Anyakönyve 197—200.
- Bigámia* 527, 560.
- Binatio* 402.
- Birák*, zsinati 64.
- Birétum* 704.
- Bizalmas* természetű beadványok 157.
- Bizottságok* a kat. akcióban 1023.
- Biztosítás*: épületeké 906; természeté 940.
- Breviárium* — lásd *Zsolozsma*; elhunyt papoké 1000, 1006.
- Bor*, szentmiséhez 404, 912.
- Böjt* 656—657; szentségi 403.
- Búcsú* 458—467; hivatalos gyűjtemény 461; -járás 572, 728, 780; templombúcsú 651, 118.
- Búcsúztató*, halottat 579, 735.
- Búzaszentelés* 680.
- Bűnbánat* szentsége 433—457; — lásd *Gyónás* a. is.
- Bűntény* akadály 532.
- Canonica Visitatio* 151; 942.
- Ciborium* 636.
- Censores dioecesiani* 63.
- Censurák*, feloldozás alóluk 443—444, 115.
- Coelibatus* 18—20.
- Credo-Bizottság* a katolikus akcióban 1027.
- Custodia* 636, 717.
- Cselekmények*, szent 700—729.
- Csengetés*, mellékoltárnál 702.
- Csütörtök*, első 659.

Directorium 706.

Egyesületek 353—357; gyermekek közt 784, 875; hitterjesztésre 806—807.

Egyház: szeretet iránta 348—349; harmada 1014; jogok gyakorlása 350—352.

Egyházi rend szentsége 483—500; mint házassági akadály 529.

Egyházi személyek ált. kötelességei 5—60.

Egyházi vagyon — lásd *Vagyon*

Egyházközség: Alapszabályai 141; számadása 960, 965; egyházközségi nővér 340; Tudósítója 141, 767.

Egyháztanács 143.

Egyszerűség ápolása 140.

Elbocsátó levél, házasság előtt 516.

Elégtétel 446.

Elit-lelkek nevelése 139, 355, 448.

Ellenőrzés: hitoktatásé 758—759; iskolai pedagógiai 938—839; ügykezelési 837; számadásoké 964.

Eltévedt bárányok keresése 145.

Enchiridion Seminariorum 300.

Engedelmesség: papi 16—17; a segédlelkészé 267; a híveké 348—349.

Engesztelés: a hívekért 137; a káromkodásokért 710.

Eretnekek: feloldozása 342—344, 443; szentségek kiszolgáltatása nekik 362.

Esküminták: esperesi 69; plébánosi 129; kántori 335; tanítói 820.

Esperesek: teendői 68—114; jogai 115—123; az iskolában 833.

Evangelium: a családokban 136; ev. tanácsok papoknál 15.

Ezüstmise 500.

Expositus — lásd *Helyi káplán*

Ébersége, a lelkipásztoré 140.

Ének: egyházi 730—736; Gregorián 731; népének 733; többszólamu 732; gyermekek énektanítása 774, 732.

Épületek, egyházi 901—907, 934, 938.

Értékpapírok, egyházi 908.

Facultások közlése 66.

Fák, fásítás 899, 946.

Fehérnemű, templomi 638.

Felmentés: bört alól 656; fogadalom alól 519; a hirdetések alól 514; házassági akadályok alól 537—542.

Felmondás, tanítóknak 824.

Felnöttek oktatása 743.

Feloldozás: fenntartott bűnök alól 442; censurák alól 443—444; halálveszedelemben 441.

Felszerelések, egyházi 611—644.

Fenyítékek (egyházi) — lásd *Censura*.

Fiatal papok ismétlővizsgája 29—32; jurisdictiója 436; évi lelki gyakorlata 11; szentbeszédeinek ellenőrzése 739.

Filiák — lásd *Leányegyházak*.

Fogadalom: szerzetesi 313—314; egyszerű 519; ünnepélyes 530.

Fogadott ünnepek 652.

Folyóirat járata 26, 42; szerkesztése 40.

Föld: egyházi 897—900; templomé 911; javadalmi 939.

Fölös jövedelem hováfordítása 151, 999.

Főesperes 123—124.

Főhatóság, egyházmegyei 61.

Főkönyv, Számadási 966.

Főpásztor ünnepélyes fogadása 394.

Főtanfelügyelő, egyházmegyei 65.

Fundus instructus 936, 154, 263.

Fűtés a templomban 603.

Gazdasági Napló 941.

Gondnok: templomé 911; egyházközségé 958—960.

Gregorián: ének 731; mise 420, 465.

Gyermekek vallása 558, 341; megáldása 569, 684; keresztsége 369—372; első áldozása 424—426; nevelése 770—771; énektanítása 774; utolsó kenete 472, temetése 577.

Gyertya az oltáron 618; Gyertyaszentelő 671.

Gyónás 433—457; húsvéti 453; egyetemes 457; papoké 10; gyerme-

- keké, közös 783, 875; szerzetesnőké 438—440.
- Gyóntatószék* 452; 625.
- Gyűjtések*: egyháziak 163, 888, 914—915; szerzeteseké 319; egyesületeké 355; keleti papoké 59.
- Gyűlés*: esperes-kerületi 93—108.
- Hagyaték*, papoké 113, 999—1016.
- Hajkorona* — lásd *Tonsura*.
- Halottak*: Anyakönyve 210—221; halotti tor 576; halottégetés 588; -napja 693; búcsúztató 597, 735.
- Halvaszülöttek* anyakönyvi bejegyzése 192, 220.
- Hamu*, keresztelésnél 376.
- Hamvazószerda* 675.
- Harang* 644; harangozó 338; harangozás 584.
- Havi recollectio*: papoknál 12; szerzeteseknél 315; világiaknál 804.
- Házasság* szentsége 501—562; előkészület 504—516; akadályok: egyháziak 517—542, államiak 508; kötésének módja 543—556; érvényesítése 560—561; válás 559; vegyes 1050—1056; Anyakönyve 202—209.
- Házszentelés* 571, 266.
- Házvezetőnő*, házinép 20—21.
- Helybenlakás* kötelessége: plébánosnál 134; segédlelkésznél 256.
- Helyek*, szent 596—610.
- Helyi káplán* 273—276.
- Helynök*, püspöki 62.
- Hirdetés*: házasság előtt 511—514; papszentelés előtt 493; más 649.
- Hirdetőkönyv*: házassági 201; istentiszteleteké 649.
- Historia Domus* 161.
- Hitehagyás* 1044—1049.
- Hitoktatás* kötelessége 757—761; módja 762—766; iskolában 767—729; iskolán kívül 792; filiákban 760; jelentés róla 789; napja 793; felügyelője 758.
- Hitoktató* 277—287; világi 760.
- Hittanár* 279—287; vizsgálója 280—282.
- Hitterjesztés* — lásd *Misszió*.
- Hitvalló-nap* 1049.
- Hivatás*: papi 289; szerzetesi 311; megvizsgálása (scrutinium) 485—489; felkarolása 288—296, 661; ápolása 781, 875.
- Hivatalos iratok* alakja 156—157; fontosabbak az esperes utján 77, 157.
- Hivatalos könyvek*: plébánián 159—161; iskolában 837.
- Holtnaknyilvánítás* 562.
- „*Humani Generis*“ ap. körlevél 738.
- Húsvét* 679; gyónás, áldozás 453.
- Idegen papok* az egyházmegyében 58—59; gyóntatási joghatóságuk 437; misézésük 401.
- Ideiglenes helyettes lelkész* 249—250.
- Idők*, szent 645—699.
- Időrendi Táblázat* a plébánosi és esperesi teendőkről 162.
- Időszaki jelentések* 162.
- Igehirdetés*: fontossága 737—739; kánoni küldetés 740; vizsga előtte 28.
- Ikrek* anyakönyvelése 193.
- Iktatókönyv*: esperesi 73; plébániai 159; iskolai 828.
- Illemszabályok*, templomi 701.
- Imanap*: papi hivatásokért 294, 686; a keresztények egyesüléséért 669.
- Imádság*: a papé 9; a hívekért 137; a családban 138; gyermekek ránevelése 771; XIII. Leo-féle 710.
- Impotentia* 526.
- Index* (anyakönyveké) 236.
- Infirmarius* (esperes-kerületi) 110.
- Ingóságok* 936.
- Intézet* — lásd *Nevelőintézet*.
- Irattár*: esperesi 73; plébániai 164.
- Iroda*: püspöki 62; plébániai 154; kat. akcióé 1023; iskoláé 825—828; költségei 913.
- Iskolák*: az Egyház joga 808—810; létesítése 812; büntetése, bezárása 842—845, 869—871; beiratkozás 846—854, 863; tannyelve 849; szünnapok 857—858; vizsgák 861—866; anyakönyvek 867—868.
- Iskolaszék* 831—832.

- Ismétlővizsga*, fiatal papoké 29—32.
Istentiszteletek rendje 646—650;
 délutániak 655; gyermekeké 772—776.
- Javadalom*: vagyona 931—938; átadása 945—952.
- Javítások*: anyakönyvekben 174; 222—226; egyházi épületeken 901—905.
- János, Szent*, ünnepe 666.
- Járandóság*: esperesé 121; plébánosé 151; segédlelkészé 262—266; kántoré 335; tanítóé 820.
- Jegyesek*: vizsgálása 505—506; oktatása 515; áldása és miséje 551—552, 707; Naplója 509—510; elbocsátása 516.
- Jelentések* (időhöz kötöttek) 162; hitoktatásról 789; iskoláról 831; intézetekről 879.
- Jézus Sz. Szíve* trónraemelése 571; első pénteke 660; miséje 707; ünnepe 688; az Örök Főpap miséje 661, 707.
- Joghatóság* — lásd *Iurisdictio*.
- József, Szent*, ünnepe 673.
- Jövedelem*: plébánosé 942—945; megosztása 946—952; hováfordítása 999; időközi 951.
- Iurisdictio* a gyóntatáshoz 434—439; vizsga előtte 27.
- Karácsony* 665.
- Karitatív Bizottság* 1027.
- Katolikus akció* 1017—1030, bizottságai 1027.
- Kánoni küldetés*: prédikáláshoz 740; hitoktatáshoz 758.
- Kánontáblák* 620.
- Kántor* 333—335; egyházzenei teendői 731—736.
- Káplán* — lásd *Segédlelkész*.
- Kegytárgyak* búcsúi 462, 565.
- Kehely* 636.
- Keleti papok* 59; 401.
- Kereszt* 604; -út 628; -járó napok 681.
- Keresztény tanítás* 743.
- Keresztség* 366—383; gyermekeké 370—372; felnőtteké 373—374; fogadalom-ujítás 381; Anyakönyve 178—196; keresztelőkút 376, 626; keresztszülők 377—378.
- Kerületi gyűlés* 93—108; kerületi jegyző 74.
- Képek*, szent 604, 632.
- Kéregetés*, szerzeteseké 319.
- Kétszermisézés* 402.
- Kézmosóedény* az oltáron 620.
- Kilépett papok* lelki gondozása 443, 529; szerzeteseké 320.
- Kisszeminárium* 297.
- Klauzura* megtartása 318.
- Korhiány* akadály 525.
- Korona* = esperes-kerületi gyűlés 93—108.
- Kórus* 643.
- Költségvetés*: egyházi 953—955; iskolai 831, 956.
- Könyvek*: kiadása 40; bírálói 63; hivatalosak 159—161; liturgikusak 594; jó könyvek 136, 1027, 1035; Törzsvagyonykönyv 891—892; Alapítványi Törzskönyv 928; Számadási Főkönyv 966.
- Könyvtár*: plébániai 165, 937; népé 136; intézeti 286.
- Körlevelek* 66, 750.
- Körmenetek* 727.
- Köteles címek* a papok hagyatékából 1000, 1007.
- Kötélék* akadály 527; -védő 64.
- Köztisztesség* akadály 535.
- Krisztus Király* ünnepe 694, 915, 1028, 1030.
- Kulturális Bizottság* a kat. akcióban 1027.
- Kultusz-adó* 811.
- Kultusztörvény* 342.
- Látogatás*: esperesi 82—92; lelkipásztori 132; hitoktatóé 785.
- Leányegyházak* gondozása 142; 1031—1038.
- Lelkigyakorlat* 802—805; papoké 11; szentelés előtt 492; tanulóké 779.
- Lelki rokonság* 536.
- Lelki vezetés* 139, 440, 448; gyermekeknél 770—773, 875.
- Leltárak* 892—893, 642.
- Levéltár* — lásd *Irattár*.
- Liber de Statu Animarum* 237—240.
- Litániák* 725—726, 658.
- Liturgikus mozgalom* 593, 745.

- Májusi ájtatosság* 683.
Mária (Szűz) nevenapja 691.
Másvallásuak lelki felkarolása 146.
Méltatlan egyénekek házasságkötés 524.
Ministráns 406; 705; nők 327.
Misebor 404, 912.
Miseruhák 637; színük 703.
Misézés — lásd *Szentmise*.
Misszió: népmissziók 794—801; pogányok közt 806—807; -s vasárnap 693.
Monstrantia 636.
Mozdulatok a szertartásoknál 708.
Mozgósínház látogatása 52.
Munkaterv a szórványok és filiák gondozásáról 142, 1033.
Munkanélküliek felkarolása 1027.

Nagyboldogasszony ünnepe 690.
Nagyböjt 676; prédikáció 744.
Nagyhét 677—678.
Napirend, papnál 14.
Napló: Gazdasági 941; *Pénztári* 958—959; kivonat 963.
Názmise 551—552, 707.
Nemzeti ünnepek 699, 858.
Nevelőintézetek 873—884; szerzetesekéi 328.
Népmissziók 794—799; újítása 800.
Népszokások ápolása 140.
Nőrablás 531.
Nyerészkedés 57.
Nyilvános Ájtatosságok Kézikönyve 595.
Nyilvántartások, plébániai 241.
Nyugdíj: papoké 967—998; kántoré 335; tanítóké 823.

Officialis 64.
Októberi ájtatosság 692.
Olajak, szentelt 364, 640.
Oltár 612—613; -kő 614; -kereszt 617; -szekrény 615; -terítők 619; kiváltságos 464; -szolga — lásd *Ministráns*.
Oltáriszentség 399—432; őrzése 717; megemlékezés róla 709; teendők körülötte 714; kitétele 718—724; gyermekek nevelésében 778; 875; a pap lelki életének középontja 8; újítása 404.

Olvasmányok, papé 43; népé 136, 1027.
Opus Vocationum 295, 875.
Orgona 734—735.
Ostya 404, 422; -tartó 639.
Öngyilkos temetése 587.
Örökbefogadás 520.
Öröklámpa 623.
Ötvened-vasárnap 674.

Papi hivatás — lásd *Hivatás*.
Papnevelőintézet 299; anyagi fenntartása 306—307; felvétel 298; vezetése és vezetői 300—303.
Papnövendékek felvétele 298; szünidei gondozása 304—305.
Papok lelki élete 6—14; erényei 15—25; tudományos önképzése 26—42; külső viselkedése 43—60; nyugdíja 967—998; végrendelete, hagyatéka 999—1016; temetése 112; temetési segélye 998.
Papszentelés — lásd *Egyházi rend; évfordulója* 499.
Patina — lásd *Áldoztató tálca*.
Pápa tisztelete 16, 749; napja 697.
Párbérjárandóság 943.
Pecsét: esperesi 73; plébániai 154; iskolai 812.
Per: papoké 48; híveké egyházi ügyekben 349; egyházi alkalmazottaké 332; Egyház ellen 894.
Perselyek, perselypénz 914.
Példaadás, papi 43, 135.
Péntek: első 660; délutáni harangozás 662.
Pénz, egyházi 908—909; -vágy 22.
Pénztár: templomi 916; egyházközösségi 960; iskolai 831.
Pénztárnapló 958—959.
Péter és Pál (Szent) ünnepe 689.
Plébánia: létesítése 125; hivatal vezetése 154—165.
Plébános: kinevezése 126—129; kötelességei 130—148; az iskolában 831; jogai 149—152; jövedelme 942—952; helyettesei 243—253.
Pogány missziók 806—807.
Politikai tevékenység 50; 100.
Preces et Pia Opera 461.

Prédikáció — lásd *Szentbeszéd*.

Primitia 496—498.

Pünkösöd 685.

„*Quam singulari*“-rendelet 424.

Rádió helyes használata 136; szentmise-hallgatás 414.

Renovatio, a Szentségé 404.

Responsoriumok 731.

Rezidencia — lásd *Helybenlakás*.

Rituale 595.

Rokonok: alkalmazása a háztartásban 19; harmaduk a pap hagyatékából 1015; házassági akadály 533.

Rorate-mise 663.

Rovatos Értesítő 929.

Ruházkodás, papoké 44; nőké 328.

Sajtó, katolikus: pártolása 136, 1027; -vasárnap 670.

Scrutinium — lásd *Hivatásvizsgálat*

Segédlelkész: kötelességei 255—261; díjazása 262—266; viszonya a plébánossal 267—271.

Sekrestye 635; sekrestyés 336—337.

Sírásó 339.

Só, szentelt 376, 641.

Sógorság akadály 534.

Stipendium: kézimisék után 415—416; alapítványi misék után 925, 947.

Stóla 944, 947, 151, 266, 555, 585; díjszabása 365.

Szabad állapot bizonyítása 507.

Szabadságidő: plébánosé 150, segédlelkészé 256; tanítóké 822.

Szalma 946.

Szákrárium 624.

Számadás: templomi 957—959; egyházközségi 960, 965; alapítványokról 962; iskolai 831; Főkönyve 966; ellenőrzése 964.

Szegények szeretete 23, 144; harmada a pap hagyatékából 1016.

Szegénység szelleme papoknál 22.

Szekták ellen küzdelem 1039—1043.

Szemléltető módszer 762.

Szentáldozás 422—432; kiszolgáltatása 715; betegeknek 430, 716; gyermekeké 424—426; gyakori 428—429; húsvéti 427.

Szentbeszéd: kötelessége 742, 746; tárgya 747—750; módja 751—755; ádventi és nagyböjti 744; alkalmi 745; liturgikus u. o.; esketésnél 554; temetésnél 579; Naplója 748.

Szentelmények 563—575, 712.

Szentelt víz 573, 629.

Szent helyek 596—610.

Szentmise 400—421; első 496—498; kétszeri (binatio) 402; vasárnapi 410, 653; a népért (applicatio) 137; a tanulóké 772—773; hétköznapi 411; Gregorián 420; Korate 663, 707; votiv 707; alapítvány 924—925; stipendium 415—416; elhunyt papokért 24; nászmise 551—552, 707; halottakért 582—583, 707; a pap legszentebb munkája 8; segédkezés (assistencia) 729.

Szentségek kiszolgáltatása 358—365, 711.

Szentségház — lásd *Tabernákulum*.
Szentségimádás 696.

Szentségkitétel 718—724.

Szentsír 627.

Szeplőtelen Fogantatás 664.

Szeretet paptestvérek közt 24—25.

Szerpap áldoztatása 423; szentségkitétele 719.

Szertartásváltoztatás 346—347; nyilvántartása 241.

Szerzetesek 308—329; felvételük 312—313; viszonyuk a Főpástorhoz 321—323, 327; szerzetes-papok joghatósága 325—326, 437; lelki gondozásuk 315—316; 320; plébániáik 246—248.

Szerzetesnők gyóntatása 438—440; kánoni vizsgálata 313.

Székesegyházi plébánia vezetője 245.

Szilveszter-estéje 667.

Szinek, liturgikus 703.

Színház látogatása 52.

Szobrok 604, 632.

Szociális gondolkodás 23, 147; 1027.

Szokások Könyve: plébánián 132; szemináriumban 299.

Szombat esti ájtatosság 658.

Szónoki önképzés 739.

Szórványok lelki gondozása 1031—1038.

- Szöllők* gondozása 898.
Szülői értekezlet 786, 821, 831.
- Tabernákulum* 615—616.
Takarítás a templomban 603; iskolában 831.
Talált gyermek anyakönyvezése 187; holttest temetése 221.
Tanácskozás, lelkipásztori 39.
Tanácsosplébánosok 63.
Tanfelügyelő: esperes 833; fő- 334.
Tanítás, keresztény 743.
Tanítók: alkalmazása 813—819; jogai, kötelességei 820—824; jutalmazása 841, büntetése 343.
Tankötelesek összeírása 846—847.
Tanterv: iskolai 812; hitoktatásról 765—766.
Táncmulatság 53, 140, 355.
Te Deum: iskolai 855; nemz. ünnepeken 699.
Telekkönyvezés, helyes 886, 891.
Temetés 575—590; gyermekeké 577; szentbeszéddel 579; papoké 111—112; papok segélye 998.
Temető 605—609; őre 339, 610.
Templom 597—603; padjai 630; -búcsú 651; 118; -illemszabályok 701; vagyona 910—917.
Testvéri megintés 24; 81.
Tételek megfejtése a koronán 97, 99, 108.
Tiltott idő 657.
Tisztaság erénye: papnál 18—20; gyermekeknél 770; intézetekben 328, 876.
Tonsura feladása 484—488; viselése 45.
Továbbképző iskolában hitoktatás 768.
Tökéletes bánat 456.
Tömjén 641.
Történet, a plébániáé 132; 161.
Törvényesség, törvényesítés 557; anyakönyvi bejegyzése 182.
Törvényszék, egyházmegyei 64.
Törzsvagyonykönyv 891—892; Alapítványi 928.
Tőke, szentmise-alapítványoké 924—925.
Trágya 946; trágyázás 897.
- Trónraemelés*, a Szent Szív-é 571.
Tudományos önképzés 26—42.
- Unio Apostolica* 14.
Urnapja 687.
Utolsó kenet 468—482.
Ügyész 64.
Ügyvezetés: plébániai 154—165; iskolai 825—828.
Ünnepek: egyháziak 645, 658—698; fogadottak 652; nemzetiék 699.
- Vagyon*, egyházi: szerzése 885—890; nyilvántartása 891—893; kezelése 894—909; *alapítványi* 918—930; javadalmi 931—952; nyugdíjalapé 996—997.
Valláskülönbség akadály 528.
Vegyesházasság 521—523; küzdelem káros hatásai ellen 1050—1056.
Veni Sancte 855.
Végrendelet: 999—1016; 56.
Vicarius: generalis 62; adiutor 252; cooperator 254—272; oeconomus 249—250; 951.
Világi alkalmazottak az Egyházban 330—340.
Világi hivek jogai és kötelességei 341—357.
Villanyvilágítás 622.
Virág az oltáron 621.
Virrasztás halott mellett 576.
Visitatio Canonica 942.
Visszatérés az Egyházba — lásd *Áttérés*.
Vizkereszt ünnepe 668.
Vizsgálat: jurisdictionis 27—28; isméltő (fiatal papoké) 29—32; zsinati 34—38; hittanári 279—282; hivatásé (Scrutinium) 485—489; papszentelés előtt 491; „kánoni“ szerzetesnőknél 313; hittanvizsga 788.
- Zarándoklás* — lásd *Búcsújárás*.
Zárdalelkész 317.
Zászlók: a templomban 574, 633; nemzeti 859, 601.
Zene, egyházi 734—736.
Zsinati vizsga 33—38; vizsgáztatók 63; bírák 64.
Zsolozsma 9.

TARTALOMJEGYZÉK

I. AZ EGYHÁZI SZEMÉLYEKRŐL

1. Az egyházi személyek általános kötelességei	— — — —	2
2. Az egyházmegyei Főhatóság	— — — —	20
3. Az esperesek és főesperesek	— — — —	22
4. A plébános	— — — —	33
5. A plébánia-hivatal vezetése	— — — —	49
6. A plébániai anyakönyvek, Anyakönyvi Utasítás	— — — —	54
7. A plébánosok helyettesei	— — — —	72
8. A segédlelkész — A plébános és segédlelkész viszonya	— — — —	76
9. A helyi káplán	— — — —	84
10. Az önálló hitoktatók és hittanárok	— — — —	85
11. A papi hivatások felkarolása — Papnevelés	— — — —	88
12. A szerzetesekről	— — — —	97
13. Az Egyház világi alkalmazottai	— — — —	105
14. A világi hívek és vallásos egyesületek	— — — —	109

II. A SZENTSÉGEKRŐL

1. A pap, mint a szentségek kiszolgáltatója	— — — —	118
2. A keresztség	— — — —	120
3. A bérmálás	— — — —	126
4. A legméltósebb Oltáriszentség	— — — —	130
5. A bűnbánat szentsége és a búcsúk	— — — —	140
6. Az utolsó kenet	— — — —	151
7. Az egyházi rend szentsége	— — — —	155
8. A házasság szentsége	— — — —	161
9. A szentelmények	— — — —	185
10. A temetés	— — — —	188

III. AZ EGYHÁZ SZERTARTÁSAI

1. Általános liturgikus szabályok	— — — —	192
2. A szent helyek	— — — —	193
3. A szent felszerelések	— — — —	196
4. A szent idők	— — — —	208
5. A szent cselekmények	— — — —	223
6. Az egyházi ének	— — — —	237

IV. ISTEN IGÉJÉNEK HIRDETÉSE

1. Az igehirdetés nagy fontossága	— — — —	241
2. Az igehirdetés a templomban: A szentbeszéd	— — — —	242
3. Az igehirdetés az iskolában: A hitoktatás	— — — —	247
4. Népmiszió, lelkigyakorlatok, pogány missziók	— — — —	256
5. Katolikus iskoláink	— — — —	260
6. Katolikus nevelőintézetek	— — — —	279

V. AZ EGYHÁZ VAGYONARÓL

1. A vagyon szerzése	— — — —	282
2. A vagyon nyilvántartása	— — — —	283
3. A vagyon jogi kezelése	— — — —	285
4. A vagyon gazdasági kezelése	— — — —	286
5. A templom vagyona	— — — —	289
6. Az alapítványi vagyon	— — — —	292
7. A javadalmi vagyon	— — — —	295
8. Költségvetés, számadás	— — — —	301

9. A papok nyugdíja	— — — — —	304
10. A papok végrendelete és hagyatéka	— — — — —	309

VI. KORSZERŰ LELKIPÁSZTORI KÉRDÉSEK

1. A katolikus akció	— — — — —	315
2. A ezórványok lelki gondozása	— — — — —	319
3. Küzdelem a szekták ellen	— — — — —	320
4. Küzdelem a hithagyás veszedelme ellen	— — — — —	321
5. A vegyes házasság káros hatásainak ellensúlyozása	—	323

FÜGGELÉK

1. A zsinati vizsgálat anyaga	— — — — —	326
2. Testimonium de examine synodali	— — — — —	328
3. Az esperesi kerületek beosztása	— — — — —	329
4. Az esperesi látogatás jegyzőkönyve	— — — — —	330
5. A plébános esküje beiktatása alkalmával	— — — — —	337
6. Az Egyházközségek Alapszabályai	— — — — —	339
7. A plébánosi és esperesi teendők időrendi táblázata		351
8. Utasítás a „Liber de Statu Animarum“ vezetésére	—	355
9. A szerzetesek kánoni vizsgálatának jegyzőkönyve	—	359
10. A kántorok szabályzata	— — — — —	360
11. A romániai kultusztörvény főbb rendelkezései	—	361
12. A Főpásztor ünnepélyes fogadásának szertartása	—	363
13. A kétszermisézésnél követendő eljárás	— — — — —	364
14. Egyes súlyos bűnök kezelése a gyóntatószékben	—	366
15. Kérdőpontok a papnövendékekről szentelés előtt	—	367
16. A papszentelés előtti vizsgák anyaga	— — — — —	368
17. Házassági akadályok a polgári magánjog szerint	—	369
18. A jegyesek oktatásának anyaga	— — — — —	371
19. A Szent Szív trónraemelése	— — — — —	373
20. A keresztút felállításának módja	— — — — —	375
21. Az egyházmegye börtöni rendje	— — — — —	375
22. A gyermekek megáldásának szertartása	— — — — —	377
23. Engesztelő imádság a Szent Szívhez	— — — — —	377
24. A szentségimádás rendje a két egyházmegyében	—	378
25. A keresztény tanítás anyagának beosztása	— — — — —	379
26. A vallástan tanításának tanterve	— — — — —	382
27. Kimutatás a hittanórák mulasztóiról	— — — — —	384
28. Kimutatás a tanulók hittanjegyéről	— — — — —	384
29. Hitoktatói (vallástanári) jelentés	— — — — —	385
30. Tanítói díjlevél-minta	— — — — —	386
31. A tanítók véglegesítő és előléptetési vizsgája	— — — — —	387
32. Évi jelentés az iskola állapotáról	— — — — —	389
33. Az esperes iskolalátogatásának jegyzőkönyve	— — — — —	391
34. A tanköteles szülők nyilatkozata	— — — — —	394
35. A végrendelet alakai kéllékei	— — — — —	394
KÁNONMUTATÓ	— — — — —	399
BETÜRENDES TÁRGYMUTATÓ	— — — — —	403